

१. श्री मच्छिंद्रनाथ

- १) सोही कच्चा बे कच्चा बे । नहीं गुरुका बच्चा ॥ध्रु॥ दुनिया
त्यजकर खाक लगाई जाकर बैठे बनमो । खेचरी मुद्रा वज्ञासनमें ध्यान
धरत है मनमो ॥१॥ कुँडलिनीकू खूब चढावे ब्रह्मरंथकू जावे । चलता है
पानी के उप्पर बोले वैसा होवे ॥२॥ कहे मच्छिंदर सुनले गोरख तीनो
उप्पर जाना । सद्गुरुकी कृपा भई जब आयेआप पछाना ॥३॥
- २) बच्चा मत करना अभिमान । एक दिन निकल जायेगा
प्राण ॥ध्रु॥ रावणजी की संपत्त ऐसी ऐशी हजार रंडी । रामचंद्र की गाठ
पड़ी जब घुसड गई दस मुंडी ॥१॥ दुर्योधन की संपत्त ऐसी बारा हजार
हत्ती । भीमसेनकी गाठ पड़ी जब मूहमें पड़ गय मही ॥२॥ सात बाल
कंसनने मारा पुंड हुवा मथुरनमो । श्रीकिसनकी गाठ पड़ी जब धाण उठी
सब तनमो ॥३॥ कहे मच्छिंदर सुनले गोरख बार बार नहीं आवे । जो
नर गुरुकू शरन नहीं गया फिर फिर गोते खावे ॥४॥
- ३) नामसे मिला न कोई नामसे मिला ॥ध्रु॥ जोगी भुला जोग-
जुगतसे । उलटी पवन चढाई । तपसी भुला तपभरोसे । व्यर्थ ही देह
जलाई ॥१॥ पंडीत भुला वेदभरोसे । पूजा प्रतिमा सोही । दाता भुला
दानभरोसे । कोट दरबकर खोई ॥२॥ खोजत खोजत सद्गुरु मिल गये ।
सकल भरमणा खोई । सरण मच्छिंदर गोरख बोले । सद्गुरु मिल गये
सोई ॥३॥
- ४) सुमिरन बिन गोता खावोगे ॥ध्रु॥ ये संसार कागद की
पुतली । बुंद लगे गल जावोगे ॥१॥ ये संसार ओस का पानी । धूप लगे

२/अभंग तरंग

ढल जावोगे ॥२॥ ये संसार बा गरका काटा । आग लगे जल जावोगे ॥३॥ ये संसार हाट का मेला । सांज पडे बिछुड जावोगे ॥४॥ सुरत हमारी चढे गगनमो । अनुहत ढोल बजावोगे ॥५॥ कहे मर्छिंदर गोरख बोले । ज्योत मे ज्योत मिलाओगे ॥६॥

५) गुरुजी मैं तो एक निरंजन ध्यावू ॥७॥ दुःख ना जानू दरद ना जानू ना कोई बैद बुलावू । सद्गुरु बैद मिले अविनाशी वाहुको नाडी बतावू ॥८॥ गंगा न जाऊँ जमुना न जाऊँ ना कोई तीरथ न्हावू । अडसट तीरथ है घट भीतर वाहुमो मनमल धुवू ॥९॥ फुल ना तोडू फत्तर ना फोडू ना कोई झाड सतावू । बनबनकी मैं लकडी ना फोडू ना कोई देवल जावू ॥१०॥ कहे मच्छिंदर गोरख बोले ज्योतमे ज्योत मिलावू । सद्गुरुजीकू शरन गयेसे आवागमन मिटावू ॥११॥

२. श्री गोरक्षनाथ

६) शून्य गढ शहर शहर घर बस्ती । कोण सूता कोण जागे है । लाल हमारे हम लालन के । तन सोता ब्रह्म जागे है ॥१॥ जल बिच कमल कमल बिच कलिया । भंवर बास ना लेता है । इस नगरी के दस दरवाजे । जोगी फेरी नीत देता है ॥२॥ तन की कुँडी मन का सोटा । ग्यान की रगड लगाता है । पाच पचीस बसे घट भीतर । उनकू घोट पिलाता है ॥३॥ अगन कुँडसे तपसी तापे । तपसी तपसा करता है । पांचो चेला फिरे अकेला । अलख अलख कर जपता है ॥४॥ एक अप्सरा सामें ऊभी जी। दुजी सुरमा हो सारे है । तिसरी रंभा सेज

बिछाये । परण्या नहीं कुंवारा है ॥५॥ परण्या पहिले पुतर जाया ।
मात पिता मन भाया है । शरण मच्छिंदर गोरख बोले । एक अखंडी
ध्याया है ॥६॥

३. श्री गहिनीनाथ

७) वर्म नाही ठावे । ब्रह्म कैसे व्हावे ॥७॥ भजन पूजन साधुनि
योग नेणे पूर्ण अंग । पंचीकरण महासिद्धांत वाक्य नोहे सांग ॥८॥
चार देह चार शून्य दावी पाचव्याते । निघोनि जाय श्वासोद्धास कोण
राहे तेथे ॥९॥ विहंगम मीन कपि पिपीलिका मार्ग दावी चार । जळूनी
जाय देह तेव्हा कैचे दशमद्वार ॥१०॥ औटपीठ त्रिकुट घाट दावी अर्धचंद्र
। मातीस माती मिळूनी गेली कैचे ब्रह्मरंध ॥११॥ सोहं सोहं चौदा चक्रे
दावी अनुहात । निःशब्दास ठाव नाही कैचा गहिनीनाथ ॥१२॥

४. श्री मुकुंदराज

हे आठशे वर्षापूर्वी अंबेजोगाई येथे होऊन गेले. यांना आद्यकवी असे
संबोधतात. त्यांनी राजा जयपालास आत्मज्ञानाचा उपदेश करण्यासाठी
'विवेकसिंधु' हा ग्रंथ रचला. यांचा 'परमामृत' या नावे दुसरा प्रसिद्ध ग्रंथ आहे.
या ग्रंथातील प्रतिपादन शांकरदर्शनानुसार आहे. वाणी शुद्ध, प्रौढ व सरळ
आहे. यांची समाधी अंबेजोगाई येथे आहे.

४/अभंग तरंग

- ८) दृष्टीचे जे अग्र शून्याचे ते सार । तेचि दशमद्वार पाही बापा ॥१॥ तेथे मधुकर नित्य खेळे आता । सूक्ष्म पाहाता अति लीन ॥२॥ लीन होऊनिया मुँगीचीया परी । जिताची ओवरी ग्रासियेली ॥३॥ म्हणे मुकुंदराज अवघाची गोविंद । गोनामे तो शब्द लीन तेथे ॥४॥
- ९) हे खूण अनुभवाची पिंडी परतुनि पाहे । आपेआप प्रकाशले तेणे आनंदे राहे ॥५॥ पश्चिमदिशेसी जाता उजवा ठाकिला मेरू । अनुहात गगन गर्जे थोर उठला गजरू ॥६॥ त्रिकुटी स्थिरावला मन पवन वारू । जिंकिले पंचप्राण केला मदनासी मारू ॥७॥ आधारी नाभीमुळी तिही एकचि तंतू । सहस्रदळावरी स्थिर राहे निवांतू ॥८॥ विघडले संद बंद घडचक्राची माळ । चंद्रावीण चांदणे दिसे मुक्ती कळोळ ॥९॥ आशा मनषा दया क्षमा असती जया अंतरी । मुकुंदराज योगी सुखिया होय आधारी ॥१०॥
- १०) मन जडले गुरुपायी आता । जन्ममरण मज नाही ॥१॥ रक्तश्वेत झाली मिळणी । श्याम सुनीळ केली आटणी ॥२॥ पीत प्रभा लखलखाट । तोचि माझा उन्मनी घाट ॥३॥ स्वस्वरुपी लागला डोळा । निजतेजाचा हाचि उमाळा ॥४॥ सोहंभावे मुकुंदरायी । भरला निजगुरु सर्वा ठायी ॥५॥
- ११) अकार उकार मकार कारण । अर्धमात्रा स्थान तयावरी ॥१॥ उँकार विवरण सोहं शब्द स्मरण । घेर्ई ओळखण गुरुमुखे ॥२॥ मुकुंदराज म्हणे शरण जावोनी । स्वहित करोनी घेर्ई बापा ॥३॥

५. श्री सोहिरोबानाथ

श्रीसोहिरोबानाथ हे श्रीगहिनीनाथांचे शिष्य. यांचा जन्म इ.स. १७१४ साली झाला. यांचे मूळ नाव अच्युत संज्ञगिरी. ते सावंतवाडी येथे स्थायिक झाले. त्यांच्या घराभोवतालच्या आप्राजीमुळे त्यांना 'आंबिये' हे गोड नाव पडले. सोहिरोबानाथांनी मराठी अभंग, सिद्धांत संहिता, महद भुवनेश्वरी, अद्वयानंद, पूर्णक्षरी, अक्षय बोध असे ग्रंथ, तसेच अनेक हिंदी पदे रचली. सोहिरोबानाथांनी पंढरपूरपासून गिरनार व मध्यप्रदेशातील उज्जैनीपर्यंत तीर्थाटन केले व उज्जैनी येथे मठ स्थापन केला. त्यांनी चैत्र शुद्ध नवमी (रामनवमी) इ.स. १७९२ रोजी देह ठेवला.

१२) आम्ही नव्हे हो पाचातले । नव्हेचि पंचविसातले । एवढाही प्रपंच केला । आम्ही नव्हे हो तयातले ॥१॥ आम्ही नव्हे हो मंत्रातले । आम्ही नव्हे हो तंत्रातले । येवढाही प्रपंच केला । आम्ही नव्हे मायेच्या यंत्रातले ॥२॥ आम्ही नव्हे हो लक्षातले । आम्ही नव्हे हो पक्षातले । म्हणे सोहिरा अनिर्वाच्य । आम्ही केवळ अलक्षातले ॥३॥

१३) हरीस्मरण विस्मरण तरी तुझे काय जीणे रे असून ॥धु॥ स्वार्थचि साधीसी सार्थक नेणसी कोणासी पहा तरी पुसुन । पुढे नाही गती मलीन जाहली मती साधुचि संगती नसून ॥१॥ रतीविलासी लंपट होसी मानस गेले डसून । लवकर सर की पडसील नरकी फुकट मरसील कुसून ॥२॥ आळसी कामा उगा रिकामा थद्वाचि करिसी बसून । कूकर्माच्या काही वर्माच्या गोष्टी सांगसी किसून ॥३॥ शरीर फिरवी

तुजला मिरवी देव असे रे रुसून । जवळी असून तुझे हृदयी बसून भगवंत
नये रे दिसून ॥४॥ म्हणे सोहिरा गुरुनाथ हा माझ्या हृदयी घुसून ।
जनासी उद्धरावया कारणे वचन सांगतो ठसून ॥५॥

१४) वंदियला भगवंत | तो म्या वंदियला भगवंत ॥ध्रु॥ भवसिंधुतारक
निजसुखकारक | सकळा आदि अंत ॥१॥ सज्जन रंजन अलख निरंजन।
भक्तजना कृपावंत ॥२॥ वेद झाले मुके शेष न स्तवु शके । ज्याचे
स्वरूप अनंत ॥३॥ नव्हे नरनारी गैबी सूत्रधारी । हालवी जो जीव
जंत ॥४॥ म्हणे सोहिरा अनुभवी पहाणे । चित्सुख वनवसंत ॥५॥

१५) हरिभजनावीण काळ घालवू नको रे ॥ध्रु॥ दोरीच्या सापा
मिऊनी भवा । भेटी नाही जीवा शिवा । अंतरीचा ज्ञानदिवा मालवू नको
रे ॥१॥ विवेकाची ठरेल ओल । ऐसे बोलावे की बोल । आपुल्या मते
उगाच चिखल कालवू नको रे ॥२॥ संत संगतीने समज । ध्यानी
आणुनि पुरते उमज । अनुभवावीण मान हालवू नको रे ॥३॥ सोहिरा
म्हणे ज्ञानज्योती । तेथे कैचि दिवस राती । तयाविणे नेत्रपाती हालवू
नको रे ॥४॥

१६) आता तरी सोडी रे हा संग । जनी वनी हो निःसंग ॥ध्रु॥ विषय
संयोगे धरी सोंगे । दुःखेचि होसी दंग । अभ्र साऊली जेवी बाऊली ।
बेगडीच हा रंग ॥१॥ परनारीसा करुनी परती । आवरी की हा अनंग ।
ब्रह्मरसाचे भावनेवीण । रज तमे होय जीव दंग ॥२॥ योगाभ्यासे करुनी
साधी । बैठक पवन तुरंग । धावे जेथ की तेथ धरावा । हा चपळ मन

कुरंग ॥३॥ नसोनि दिसते केवळ हे । मृगजळीचे की तरंग । चिद्भानु हा कारण आत्मा । हे तूचि की अंतरंग ॥४॥ म्हणुनी सोहिरा ध्यानी धरी रे । सावळी मूर्ती सुरंग । वैकुंठपती व्यापक विष्णु । अवघाचि की श्रीरंग ॥५॥

१७) विसरु नको तो देव । जो साक्षीभूत स्वयमेव ॥६॥
तारुण्यकाळी पुण्यदशेची । होऊ पहातसे चेव ॥१॥ रंगरूपाला भिऊ नको तू । पहात स्त्रियांचे टेव ॥२॥ अंतःकाळ हा पावे तोवरी । भवसागर हा पेव ॥३॥ वैराग्यविवेके संसार विरहित । सदैव सुख हे सेव ॥४॥ पराधीनता पावसी तेव्हा । विस्मयोचि हा भेव ॥५॥ स्वइच्छा असणे यास्तव घर घर । भिक्षा मागुनी जेव ॥६॥ म्हणे सोहिरा त्यावाचुनी हे । शरीर केवळ शव ॥७॥ सर्व प्रकाशक त्याचे स्वरूपी । अखंड दृष्टी ठेव ॥८॥

६. श्री निवृत्तीनाथमहाराज

१८) गुरुरायाने नवलाव केला । देही अपूर्व बाग दाविला ॥६॥
या या बागेचे नवल सांगू काई । साडेतीन चाहूर बाग शाही । त्यात पेरिली पंचरंगी जाई । धन्य कर्त्याची कारागिरी बाई ॥१॥ तया बागेमध्ये असे एक माळीण । तिला वर असती दोघे जण । एक भोगी तव एक जाय मरून । एक जिवंत होतसे फिरून ॥२॥ तया बागेमध्ये एक असे विहीर । मोट सतरावी वाहे निरंतर । मनपवनाचे लावूनिया दोर । सोहं

८/अभंग तरंग

भक्तीचे बळ असे फार ॥३॥ ऐसे केले गुरुरायाने । देहीच दाविली
अंतरखूण । काय उतराई होऊ आता जाण । वारंवार निवृत्ती वंदितो
चरण ॥४॥

१९) विवेक वैराग्य उन्मनी विनट । हरिनामे वाट सापडली ॥१॥
हरिनाम भला हरिकृष्ण भला । दिन उगवला ब्रह्मरूपे ॥२॥ हरी हरी सार
वाचेसि उच्चार । सर्व हा श्रीधर पुरे आम्हा ॥३॥ निवृत्ती निर्माण
एकनाम हरी । प्रपंच बोहरी कोटी राशी ॥४॥

२०) लय लक्ष करा धारणेसी धरा । आवरोनी वारा वरुते पहा ॥१॥
तयाचेनि बळे जिंकिजे कळिकाळा । घेई जे सोहळा आत्मत्वाचा ॥२॥
मग भय नाही गहिनी म्हणे तुज । निवृत्तीसी गूज सांगे कानी ॥३॥

२१) फळले भाग्य माझे धन्य झालो संसारी । सद्गुरु भेटले हो त्यांनी
धरियेले करी । पश्चिमे चालविले आत्मा तेथे निर्धारी । त्रिकुटावरी नांदे
देखियेली पंढरी ॥१॥ ते सुख काय सांगू वाचे बोलता न ये । आरतीचेनि
योगे गेले मीपण माझे ॥धू॥ राऊळामाजी जाता राहे देह अवस्था । मन
हे उन्मन झाले नसे बद्धतेची वार्ता । हेतु हा मावळला शब्दा आली
निःशब्दता । तटस्थ होऊनी ठेले निजरूप पहाता ॥२॥ त्रिगुण गुण बाई
पूर्ण उजळल्या वाती । नवलाव अविनाश न जाये स्वयंज्योती । लाविता
लक्ष तेथे हालू विसरली पाती । नातुडे मन माझे न कळे दिवसराती ॥३॥
आरती विठ्ठलाची पूर्ण उजळली अंतरी । प्रकाश थोर झाला साठवेना
अंबरी । रविशशी मावळले तया तेजामाझारी । वाजती दिव्य वाद्ये
अनुहात गजरी ॥४॥ आनंदसागरात प्रेमबुडी दिधली । लाधले सौख्य

मोठे न ये बोलता बोली । सद्गुरुचेनि संगे ऐसी आरती केली । निवृत्ती
आनंदात तेथे वृत्ति निमाली ॥५॥

२२) नाम मुखी सदा तोचि पै भाग्याचा । तयासी यमाचा
धाकनाही ॥१॥ रामराम हरी सर्वकाळ वसे । तेथेचि वसे वसे
हरी ॥२॥ हरिध्यान वसे अखंड पै सर्वदा । न पवे तो आपदा इये
जनी ॥३॥ निवृत्ती समता हरिभजन करी । सर्वत्र कामारी
रिद्विसिद्धी ॥४॥

२३) प्रपंचाचे झट मोठे याचे पोटी । नायके तो गोष्टी
परमार्थाची ॥१॥ परमार्थ सांगता बोटे घाली कानी । विषयासी स्वप्नी
जागा होय ॥२॥ विषय म्हणता जागे रात्रंदिवस । भजनी विश्वास पडो
नेदी ॥३॥ निवृत्ती म्हणे हा प्रपंच्याचा गुंता । सापडोनि मागुता येईल
कैचा ॥४॥

२४) सद्गुरुला दया कैसीयाने येती । निश्छळ हे भक्ती सांगा
माते ॥१॥ कृपणाचे धन द्यावया नव्हे मन । तो द्रवेल कवण्यागुणे
सांगा मज ॥२॥ प्रीतीचे भाषण आत्मिक देखणे । कळेल कवण्यागुणे
सांगा माते ॥३॥ साहीचा हा घाट उफराटी वाट । चढावे हे नीट कळे
कैसे ॥४॥ निवृत्तीदेव म्हणे वांझेचा निकुर । बोलणे कठोर कळो
नेदी ॥५॥

२५) क्षणक्षणामाजी पालटती बुद्धी । या मनाची समाधी
सापडेना ॥१॥ एकांती बैसावे मोह धरुनिया । मन तेथोनिया

१०/अभंग तरंग

उठविते ॥२॥ वासनेच्यापुढे नेते हे ओढून । विकल्प हा मने केला
माते ॥३॥ निवृत्तीदेव म्हणे मन हे चपळ । यासी एक स्थळ
आवडेना ॥४॥

२६) आता काय समाधी दुजी कोठे छ्यावी । सद्गुरुची रोवावी पाऊले
हो ॥१॥ आता काय चित्त फाकवावे दूर । ब्हावे सेवा चोर
सद्गुरुसी ॥२॥ सद्गुरुची देतो सद्गुरुची नेतो । सद्गुरुची होतो दयावंत
॥३॥ सद्गुरुची सेवा उपमेरहित । मी काय दो मने सेवा करू ॥४॥
निवृत्तीदेव म्हणे सद्गुरुरुपे । तेणे होती तपे चमत्कार ॥५॥

२७) महीं नव्हे पावक वायु नव्हे उदक । नभासी व्यापक ते काय गे
बाई ॥१॥ सर्वकाळ असत कदा नाही विटत । अखंडित भेटत काय गे
बाई ॥२॥ जवळीच असे परी ते न भासे । तेजेवीण प्रकाशे ते काय गे
बाई ॥३॥ सर्व भुवनी कोंदले सर्वत्र व्यापिले । निवृत्ती म्हणे संचले ते काय
गे बाई ॥४॥

७. श्री झानेश्वरमहाराज

२८) नीज गूजागूज तो गे बाई । मोहनाचा मोहन तो गे बाई ॥१॥
बोधा बोध बोधविता तो गे बाई । द्वैताद्वैत अद्वैत तो गे बाई ॥२॥
बापरखुमादेवीवरू तो गे बाई । सर्वादि सर्वेश्वरू तो गे बाई ॥३॥

२९) पैल गोल्हाट मंडळ तो गे बाई । त्रिकुटा वेगळा तो गे बाई ॥१॥ सहजबोधी अनुभव तो गे बाई । परमतत्त्वी अनुराग तो गे बाई ॥२॥ बापरखुमादेवीवरू तो गे बाई । ब्रह्म विटेवरी उभा तो गे बाई ॥३॥

३०) मोगरा फुलला मोगरा फुलला । फुले वेचिताची बहारू कळीयासी आला ॥१॥ कैवल्याचे रोप लावियेले द्वारी । तयाचा वेलू गेला गगनावरी ॥२॥ मनाचिया सुमने गुंफियेला झेला । बापरखुमादेविवरू विठ्ठला अर्पिला ॥३॥

३१) कसे बोटाने दाखवू तुला । पाहे अनुभव गुरुच्या मुला । नको सोडू देठीच्या मुळा । सोडी अंजुळी आपुल्या कुळा ॥१॥ ज्या ठायी चळ ना ढळ । विश्व जयाचे सत्तेने खेळ । अणूरेणू व्यापक सकळ । तेथे चळ ना अचळ ॥२॥ जेथे डोळीया दृष्टी पुरेना । तेथे वृत्तीचे काही चालेना । तेथे बुद्धीचा रीघ होईना । तेथे मनाची धाव पुरेना गा ॥३॥ किती पहासील तू भोवते । तुझ्या सवे येते जाते । तुझ्या पाठी पायागते । तुझ्या लोचनी चमकते ॥४॥ ही खूण त्वा ओळखून घ्यावी । जाउनी गुरुपुत्रा पुसावी । तो नेऊनी तुला दाखवी । सोय सांगितली ज्ञानदेवी गा ॥५॥

३२) गोड तुझे नाम विठोबा आवडते मज । दुजे उच्चारिता मना वाटतसे लाज ॥१॥ कर्म आणि धर्म आचरती जयालागी । साधक शीणले साधन साधिता अभागी ॥२॥ भुक्ती आणि मुक्ती नामापाशी प्रत्यक्ष । चान्ही वेद साही शास्त्रे वदताती साक्ष ॥३॥ बापरखुमादेविवरू

१२/अभंग तरंग

विठ्ठलाची आण | काया वाचा चित्त चरणी ठेविलीसे गहाण ॥४॥

३३) अष्टांगयोग न सिणीजे | यमनियम निरोध न कीजे रया ॥१॥

वाचा गीत गाईजे | गाता गाता श्रवणी ऐकी जे रया ॥२॥ गीता छंदे
अंग डोलीजे | लीला विनोदे संसार तरी जे रया ॥३॥ बापरखुमादेवीवरू
विठ्ठलू नामे | जोडे हा उपावो कीजे रया ॥४॥

३४) शत अश्वमेध घडले जयाला | तरी ब्रह्म त्याला अगम्य हे ॥१॥

सोमयागाची हे नाही ज्या गणना | तरी ब्रह्मखुणा अलभ्य ते ॥२॥ लक्ष
अनुष्ठान त्रिभुवनी अन्नदान | तरी ब्रह्मज्ञान अतकर्य हे ॥३॥ ज्ञानदेव
म्हणे शुद्ध ब्रह्मज्ञान | पावले हे खूण संतसंगे ॥४॥

३५) मन हे राम झाले आता मन हे राम झाले | प्रवृत्ती सोडोनी कैसे
निवृत्तीसी आले ॥१॥ श्रवण कीर्तन विष्णुस्मरण पादसेवन भले | अर्चन
वंदन दास्य सख्य निवेदन झाले ॥२॥ यम नियम प्राणायाम प्रत्याहार
संपादिले। ध्यान धारणा आसन मुद्रा कैसे समाधीसी आले ॥३॥ बोधी
बोधिले बोधिता नये ऐसे झाले | बापरखुमादेवीवरू विठ्ठलू माझे मीपण
हारपले ॥४॥

३६) लटकीच खटपट रे प्राण्या ॥धृ॥ मृगजळ डोही लोटियेले तारु।
पाणीच ना तेथे कैचा उतारू ॥१॥ वांझेच्या पुत्रा मांडिला विवाहो |
पुत्रचि ना तेथे कैचा उत्साहो ॥२॥ ज्ञानदेव बोले ऐके मुक्ताबाई ।
ओलची ना तेथे पेरावे ते काई ॥३॥

३७) ब्रह्मज्ञानी पुरुष तोचि ओळखावा | नयनांजनी पहावा

ब्रह्मठसा ॥१॥ देखतसे देही द्वैत भेदातीत । तोचि धन्य संत माझे मनी
 ॥२॥ त्याचे चरणोदकी जान्हवी पवित्र । सहस्रदळावर लक्ष ज्याचे
 ॥३॥ ज्ञानदेव म्हणे ऐशा योगीयाला । नमन तयाला देखताची
 ॥४॥

३८) रुप पाहता लोचनी । सुख झाले हो साजणी ॥१॥ तो
 हा विठ्ठल बरवा । तो हा माधव बरवा ॥२॥ बहुता सुकृताची
 जोडी । म्हणुनी विठ्ठली आवडी ॥३॥ सर्व सुखाचे आगर ।
 बापरखुमादेवीवर ॥४॥

३९) आनंदु रे आजि आनंदु रे । सबाह्य अभ्यंतरी अवघा परमानंदू
 रे ॥१॥ एक दोन तीन चार पाच आणि सहा । इतुकीयांचा विचार
 करूनी परमानंदी रहा ॥२॥ सातवा अवतार आठवा वेळोवेळा ।
 बापरखुमादेविवरू विठ्ठलू जवळा ॥३॥

४०) स्वरुपाचा पूर गगनासरिसा आला । देखणा बुडाला
 देखताची ॥१॥ चैतन्याचा लोट पाहता एकसरा । प्रलयीच्या नीरा
 सारिखेची ॥२॥ ना तरी मोतिये विखुरली अंबरी । दिसती परी करी
 येतीच ना ॥३॥ गुरुकृपे खूण ओळखोनि घ्यावी । देहीच पावावी
 मुक्तदशा ॥४॥ ज्ञानदेव म्हणे निवृत्ती दातारे । चोजविले सारे
 माझे मज ॥५॥

४१) वर्ण ना व्यक्ती अमूप निजतेज । संतांचे ते गूज
 आत्मरूप ॥१॥ मुक्ताचा सागर भरिते दाही दिशा । तेथे जीवदशा

१४/अभंग तरंग

बुद्धनी जाय॥२॥ ते खूण दाविली माझीये नयनी । चिद्रत्नांची खाणी
उघडिली ॥३॥ निवृत्ती प्रसाद ज्ञानदेव लाधला । सुखिया हो झाला
तेणे सुखे ॥४॥

४२) ऐसा गे माये कैसा हा योगी । जे ठायी जन्मला तो ठाव
भोगी ॥१॥ माय कुमारी बाप ब्रह्मचारी । एकवीस पुत्र तयेचे
उदरी ॥२॥ आचार सांडोनी जालासे भ्रष्ट । माउसीशी येणे लाविलासे
पाट ॥३॥ पितयाचा वेष धरोनिया वेगी । मातेचे सुख भोगावया
लागी ॥४॥ आणि मी सांगो नवल काई । येणे बहीणी भोगिली एकेचि
ठायी ॥५॥ ज्ञानदेव म्हणे अनुभवी जाणे । अनुभवावाचोनी
काहीच नेणे ॥६॥

४३) दुर्लभु रे दुर्लभु रे दुर्लभु संसारु तुम्ही का नेणा । आहार निद्रेसाठी
दवडिता माणूसपणा ॥१॥ आड ना विहीरी बाबी ना पोखरिणी ।
सरिता ना सागर कल्पतरु रानोरानी ॥२॥ बावो याची खूण ज्ञानदेवो
जाणे । तयाचे करणे तै अधिकची होणे ॥३॥

४४) कर्माचिया रेषा नुळंघिती अशेषा । म्हणोनी विशेषा
केशवसेवा ॥१॥ रामकृष्ण माळा घाला पा रे गळा । अखंड जीवनकळा
राम जपा ॥२॥ करावा विचार धरावा आचार । करावा परिकर
रामनामी ॥३॥ सकळांचा सकळी त्याते तू आकळी । जिब्हा हे वाचाळी
रामरती ॥४॥ रिघे रे शरण तुज नाही मरण । ठाकसी चरण
श्रीविठ्ठलाचे ॥५॥ निवृत्ती प्रसादे जोडे विठ्ठल नामे धडे । ज्ञानदेव
बागडे पंढरीये ॥६॥

४५) कानी घालोनिया बोटे नाद जे ऐकावे । न ऐकता जाणावे नऊ दिवस ॥१॥ भोवया पहाता न दिसती जाणा । आयुष्याची गणना सात दिवस ॥२॥ डोळा घालोनिया बोट चक्र जे पहावे । न दिसता जाणावे पाच दिवस ॥३॥ नासाग्रीचे अग्र न दिसे नयनी । म्हणा तेचि दिनी रामकृष्ण ॥४॥ ज्ञानदेव म्हणे हे साधुचे लक्षण । अंतःकाळी आपण वेगी पहा ॥५॥

४६) प्रथम समाधी साधावी ती कैसी । ऐका सिद्धक्रषी शुद्ध मार्ग ॥१॥ प्रथम ती दृष्टी नासाग्री लावावी । येणे हेलकावे निजवस्तु ॥२॥ निजवस्तू दिसे रंग अष्टवर्ण । प्रथम लक्ष येणे ज्योती पिवळी ॥३॥ पिवळीयात काळे त्यामध्ये सावळे । अणुरेणु किरळ त्याचा ओघ ॥४॥ हिरव्याजवळी दिसे चक्राकार । लाल त्यात हिरे दिसताती ॥५॥ त्यामध्ये दृष्टी खेचरी खेचावी । दिव्यदृष्टी पहावी ज्योत त्याची ॥६॥ ज्ञानदेव म्हणे प्रथम समाधी । सद्गुरुचे पदी मन ठेवी ॥७॥

४७) सावध होऊनी बाई पाही आत्मरूप डोळा गे । प्रत्यक्ष गुरुची साक्षी नक्षी लक्षी घनसावळा गे ॥४॥ त्रिकुटिगिरीचे शिखरी क्रीडा करितो नाना परी गे । रसनेवीण चाखे तो अलक्ष नांदे सर्वांतरी गे । जागृती स्वप्न सुषुप्ती तुर्या भोगिती उन्मनी नारी गे । चिन्मय चाळक आत्मा नांदे इंद्रिया व्यापारी गे ॥१॥ कुंकुममय मंदिरी शुभ्र सफटिक शीळेवरी गे । शाम सुनीळ रूपमनोहर इंद्रनीळाचे परी गे । झळझळ झळके स्वरूप माझ्या इंद्रिया व्यापारी गे । संता शरण जाई ते तुज दाविती आपुल्या करी

गे ॥२॥ गुरुविण प्राणी जव हा निगुरा शब्द संतांचे गोफ्राटी गे । भासे तितुके नासे ऐसा भ्रमीत सांगे गोष्ठी गे । आत्माचि कळला नाही जप तप साधन तीर्थे खोटी गे । ज्ञानदेव म्हणे न सुटती संसाराच्या गोष्ठी गे ॥३॥

४८) निजाचे तेज की तेजाचे निज । तेथील ते गूज सांगा मज ॥१॥ ब्रह्म ते कायी ब्रह्म ते कायी । ब्रह्म ते कायी सांगा गोसावी ॥२॥ ब्रह्म सदोदित असे सर्वभूती । म्हणउनी सांगे जनाप्रती ॥३॥ ब्रह्म ऐसे नामयाने जाणिले । हृदयी धरिले प्राणलिंग ॥४॥ बापरखुमादेवीवरू हृदयी प्रगटला । निवांत राहिला ज्ञानदेवो ॥५॥

४९) तुला कसा रे विसरू । विठोबा मी तुला कसा रे विसरू ॥६॥ नऊ महिने गर्भी असता । कुठवरी धीर धरू ॥१॥ पाचपंचवीस पाठी लागती । आता कसा मागे सरू ॥२॥ कोरा कागद काढी शाई । लेखणीस आणिला बरू ॥३॥ ज्ञानदेव म्हणे सख्या विठोबा । निवृत्ती आमुचा गुरु ॥४॥

५०) काय सांगू तू ते बाई । काय थांगू तू ते ॥७॥ जात होते पाणीया वातत भेतला सावला । दोईवल तोपी मयुल पुऱ्याची । खांद्यावली कांबला ॥१॥ तेणे माझी केली तवाली । मग मी तेथुनी पलाली । पलता पलता घसलून पलली । दोईची घागल फुतली ॥२॥ माझे घुलगे फुतले । मग मी ललत बथले । तिकून आले शालंगपानी । मला पोताशी धलिले ॥३॥ मला पोताशी धलीले । सुख मोते वातले । निवलतीची कलपेकलुनी सुख हे ज्ञानदेवा लाधले ॥४॥

- ५१) मलयानीळ शितळू पालवी नये गाळू । सुमनाचा परिमळू गुफिता
नये ॥१॥ तैसा जाणा सर्वेश्वरू म्हणो नये सान थोरू । स्वरूपाचा
निर्धारू कवण जाणे ॥२॥ मोतीयाचे पाणी भरिता नये वो रांजणी ।
गगनासी गवसणी घालीता नये ॥३॥ कापुराचे कांडण काढिता नये
आड कण । साखरेचे गोडपण पाखडता नये ॥४॥ डोळियातील बाहुली
करु नये वो वेगळी। सखी म्हणोनी साऊली धरिता नये ॥५॥
विठ्ठल रखुमाईचे भांडणी कोण करील बुझावणी । निवृत्तीचे चरणी शरण
ज्ञानदेव ॥६॥
- ५२) निर्जीवा दगडाची काय करिसी सेवा । तो तुज निर्देवा देईल
काय ॥१॥ कवणे गुणे भूली पडली गव्हारा । तीर्थाच्या माहेरा
नोळखिसी ॥२॥ अष्टोत्तर शते तीर्थे जयाच्या चरणी । तो तुझ्या हृदयभूवनी
आत्मारामू ॥३॥ देव जवळी असता जासी आन तीर्था । मुकलासी आता
म्हणे ज्ञानदेवो ॥४॥
- ५३) सद्गुरुची कृपादृष्टी ज्या बाणली । नभी विखुरली मोती सर्व
॥१॥ सोनियाचा चूर शुद्ध पीत दिसे । वस्तू ते प्रकाशे कैशा परी ॥२॥
अगणित तार ओतीले अपार । अखंड निर्मळ ब्रह्मरूप ॥३॥ पर्जन्याच्या
धारा अभ्रावीण पडे । देखणे हे बुडे आपणामाजी ॥४॥ ज्ञानदेव म्हणे
काय सांगू खूण । निवृत्तीस देखा मागे पुढे ॥५॥
- ५४) कापसाचे गोळे फिरती पोकळी । मोतीयांची जाळी
विखुरली ॥१॥ गरुडाची भरारी चाले डोळ्यापुढे । शेषाचे ते वेढे

गुंडाळती ॥२॥ हिरियांच्या चुरा दिसे धुंधुकार । मध्ये ज्योती प्रकार
प्रगटला ॥३॥ ही खूण जो जाणे योगियांचा राव । म्हणे ज्ञानदेव
निवृत्तीचा ॥४॥

५५) अमोलिक रत्न जोडले रे तुज । का रे ब्रह्म बीज नोळखसी ॥१॥
न बुडे न कळे न भीये चोरा । ते वस्तु चतुरा सेवीजे तू ॥२॥ ज्ञानदेव
म्हणे अविनाश जोडले । आणोनी ठेविले गुरुमुखी ॥३॥

५६) दृष्टीचा देखणा दृष्टी अगोचर । दृष्टीसी गोचर कैचा होय ॥१॥
आदि मध्य झाला नाहीच की अंत । व्यापक श्रीमंत निवृत्तीराज ॥२॥
ज्ञानदेव म्हणे डोळीयाचा डोळा । ओळखावा डोळा आपुलीया ॥३॥

५७) आजी सोनीयाचा दिनू । वर्षे अमृताचा घनू ॥१॥ हरी पाहिला
रे हरी पाहिला रे । सबाह्यांभ्यंतरी अवघा व्यापक मुरारी॥२॥ दृढ वीटे मन
मुळी। विराजीत वनमाळी ॥२॥ बरवा संत समागमू । प्रगटला
आत्मारामू॥३॥ कृपासिंधु करुणाकरु । बापरखुमादेवीवरु ॥४॥

५८) नासीकेचा प्राण कोण मार्गी येत । नाद दुमदुमीत अनुहाती॥१॥
इडापिंगलेचा ओघ सैरा दिसे । त्यावरी प्रकाशे आत्मतेज ॥२॥ ज्ञानदेव
म्हणे अष्टांग योगीया । साधीतो उपाया याचि मार्गे ॥३॥

५९) सत्य ज्ञानानंत गगनाचे प्रावर्ण । नाही रूप वर्ण गुण जेथे ॥१॥
तो हा गे श्रीहरी पाहिला डोळेभरी । पहाता पहाणे दुरी सारोनीया॥२॥
ज्ञानदेव म्हणे ज्योतीची निजज्योती । ते हे उभी मूर्ती विटेवरी ॥३॥

- ६०) आम्ही कापडी रे आम्ही कापडी रे । पापे पळती बारा वाटे बापुडी रे ॥१॥ पंढरपुरीचे आम्ही कापडी रे । उत्तरपंथीचे आम्ही कापडी रे ॥२॥ आजि पहाले रे आजि पहाले रे । संतसंगती सुख झाले रे ॥३॥ समता कावडी रे समता कावडी रे । माजी नामामृत भरिले आवडी रे ॥४॥ न घडे येणे रे न घडे जाणे रे । निजसुख कोंदले पहाता चहूकडे रे ॥५॥ नलगे दंडणे रे नलगे मुंडणे रे । नाम घेता कर्माकर्म खंडणे रे ॥६॥ सुख फिटले रे दुःख फिटले रे । बापरखुमादेवीवरू विठ्ठले रे ॥७॥
- ६१) आरंभी आवडी आदरे आले नाम । तेणे सकळ सिद्धी जगी झाले पूर्णकाम ॥१॥ राम कृष्ण गोविंद गोपाळा । तू माय माऊली जिवी जीवाळा ॥२॥ तुझियेनि नामे सकळ संदेहो फिटला । बापरखुमादेवीवरू श्रीविठ्ठला ॥३॥
- ६२) तुझी सेवा करीन मनोभावे वो । माझे मन गोविंदी रंगले वो ॥१॥ नवसीये वो नवसीये वो नवसीये वो । पंढरपुरीचे दैवते श्रीविठ्ठले वो ॥२॥ बापरखुमादेवीवरू श्रीविठ्ठले वो । चित्त चैतन्य चोरुनि माझे नेले वो ॥३॥
- ६३) तुझिये निदळी कोटी चंद्रप्रकाशे । कमलनयन हास्य वदन हासे ॥१॥ हाल का रे कृष्णा डोल का रे । घडीये घडीये घडिये गूज बोल का रे ॥२॥ उभा राहेनिया कैसा हालवितो बाहो । बापरखुमादेवीवरू विठ्ठलू नाहो ॥३॥
- ६४) गुरु हा संतकुळीचा राजा । गुरु हा प्राणविसावा माझा ।
-

२०/अभंग तरंग

गुरुवीण देव दुजा । नाही नाही त्रिलोकी ॥१॥ गुरु हा सुखाचा
सागरु । गुरु हा प्रेमाचा आगरु । गुरु हा धैर्याचा डोंगरु । कदाकाळी
डळमळेना ॥२॥ गुरु हा वैराग्याचे मूळ । गुरु हा परब्रह्म केवळ । गुरु
हा सोडवी तात्काळ । गाठ लिंगदेहाची ॥३॥ गुरु हा साधकाशी
साह्य । गुरु हा भक्तालागी माय । गुरु हा कामधेनू गाय । भक्ता घरी
दुभतसे ॥४॥ गुरु हा घाली ज्ञानांजन । गुरु हा दाखवी निजधन । गुरु
हा सौभाग्य देऊन । स्वात्मबोध नांदवी ॥५॥ गुरु हा मुक्तीचे मंडण ।
गुरु हा दुष्टाचे दंडण । गुरु हा पापाचे खंडण । नानापरी वारितसे ॥६॥
काया काशी गुरु उपदेशी । तारक मंत्र दिला आम्हासी ।
बापरखुमादेवीवरासी । ध्यान मानसी लागले ॥७॥

६५) संत भेटती आजि मज । तेणे मी झालो चतुर्भुज । दोन्ही भूजा
स्थूळी सहज । दोन्ही सूक्ष्मी वाढल्या ॥१॥ आलिंगने सुख वाटे । प्रेमे
चिदानंदी गोठे । हर्षे ब्रह्मांड उतटे । समूळ उडे मीपण ॥२॥ या संतासी
भेटता । सरे संसाराची व्यथा । पुढता पुढती माथा । अखंडित ठेवीन
॥३॥ या संतांचे देणे । कल्पतरुहुनि दुणे । परीसा परीस अगाध देणे ।
चिंतामणी ठेंगणा ॥४॥ या संतापरीस उदार । त्रिभुवनी नाही थोर ।
मायबाप सहोदर । इष्ट मित्र सोयरे ॥५॥ कृपाकटाक्षे न्याहाळिले ।
आपुल्यापदी बैसविले । बापरखुमादेवीवरे विठ्ठले । भक्ता दिधले
वरदान ॥६॥

६६) घरदार वोखटे त्यजू म्हणसी तरी शरीरा एवढे जाड रया ।
मायबाप वोखटी त्यजू म्हणसी तरी अहंकार अविद्येचे कोड रया । बंधु सखे

त्यजू म्हणसी तरी काम क्रोध मद मत्सर अवघड रया । बहिणी पाठीच्या त्यजू
म्हणसी तरी आशा तृष्णा मायाच बंड रया ॥१॥ त्यजिले ते काय कासया
म्हणिजे सांग पा मजपाशी ऐसे रया । जया भेणे तू जासी वनांतरा ते तव
तुजचि सरिसे रया ॥४॥ स्त्री वोखटी त्यजू म्हणसी तरी कल्पने एवढी
भोक्ती । पुत्र अपत्य त्यजू म्हणसी तरी इंट्रियासी नाही निवृत्ती । सकळ
गणगोत त्यजू म्हणसी तरी हे अष्टधा प्रकृती । अवघेचि त्यजू पाहे
म्हणसी तरी मना नाही निजशांती रया ॥२॥ अवधीचि तुज जवळी
दुमदुमीत असता वरीवरी मुंडीसी का करिसी विटंबना । सहज संतोषे असोनि
जैसा तैसा परी तो सद्गुरु पाविजे खुणा । आपुले आश्रमी स्वधर्मी असता
सर्वत्र एकुचि जाणा । बापरखुमादेविवरू विठ्ठलु इतुकियासाठी नेईल
वैकुंठ भुवना ॥३॥

६७) पन्नास अक्षरी करिसी भरोवरी । शेखी तुझे तोंड तुज वैरी
रया ॥१॥ या परी नामाची वोळ हे मांडुनी । संसार दवडुनि घाली
परता ॥२॥ रकारा पुढे एक मकार मांडी का । तेणे तुकसी सम
शंभूचिया ॥३॥ बापरखुमादेवीवरा विठ्ठलु हृदयी । आपुली आण वाही
त्रिभुवनी रया ॥४॥

६८) वाराणसी यात्रे जाईन । प्रयाग तीर्थ पाहीन । त्रिवेणीये स्नान
करीन । परी मी वीट नव्हेन ॥१॥ विठोबा पायीची वीट । मी कधी बा
होईन ॥४॥ गोदावरी यात्रे जाईन । बारा वरुषाचे फळ लाहीन ।
अब्जकतीर्थी स्नान करीन । परी मी वीट नव्हेन ॥२॥ मल्लीकार्जुन यात्रे
जाईन । श्रीशैल्य शिखर पाहीन । पाताळगंगे स्नान करीन । परी मी वीट

२२/अभंग तरंग

नव्हेन ॥३॥ मातापूर् यात्रे जाईन । सह्याद्री पर्वत पाहीन । गहनगंगे
स्नान करीन । परी मी वीट नव्हेन ॥४॥ कोल्हापुरी यात्रे जाईन ।
महालक्ष्मी पाहीन । विशाळतीर्थी स्नान करीन । परी मी वीट नव्हेन ॥५॥
एका अंगुष्ठी तप करीन । पृथ्वीपात्रचि लाहीन । देह कर्वती देईन । परी
मी वीट नव्हेन ॥६॥ बहुता पुण्यांच्या सायासी । चरण जोडले विटेसी।
निवृत्तीदासू म्हणे परीयेसी । परी मी वीट नव्हेन ॥७॥

६९) बरवी पाऊले पाऊले । सुंदर सुकुमार पाऊले ॥१॥ शीतळ
हरीची पाऊले । गोमटी हरीची पाऊले ॥२॥ शिवासि उपदेशिले ।
तेचि प्रलहादे स्मरिले ॥३॥ उपमन्या प्रसन्न जाले । तेचि गजेंद्रे
चिंतिले ॥४॥ अहिल्येसि उद्धरिले । तेचि द्रौपदीये धाविन्नले ॥५॥
यशोदेने बोवाळिले । तेचि गोवर्धनी रंगले ॥६॥ शकटा अंगी जे
उमटले । तेचि बळीपृष्ठी शोभले ॥७॥ शिवे शक्तीप्रती कथिले ।
धर्मराजे ते पूजिले ॥८॥ बापरखुमादेवीवरा विठ्ठले । ते विटेकरी
दाविले ॥९॥

७०) विवेक नदीये बैसोनी । सांगड सत्वाची बांधोनी ॥१॥ एक
पंढरी वैकुंठ। येर वाऊगे बोभाट ॥२॥ चारी वेद विवादती । पुराणे
साक्ष देती॥३॥ बोले निवृत्तीचा दास । संत गर्जती पाप नाश ॥४॥

७१) धर्म जागो सदैवांचा जे बा परउपकारी । आंधळ्या दृष्टी देतो
त्याचे नाम मी उच्चारी ॥ध्रु॥ पूर्वजन्मी पाप केले ते हे बहू विस्तारले ।
विषयसुख नाशिवंत सेविता तिमिर कोंदले । चौन्यांशी लक्ष योनी
फिरता दुःख भोगिले । ज्ञानदृष्टी हारपली दोनी नेत्र आंधळे ॥१॥ संसार

दुःखमूळ चहूकडे इंगळ | विश्रांती नाही कोठे रात्रंदिवस तळमळ | काम
क्रोध लोभ शुनी पाठी लागली ओढाळ | कवणा मी शरण जाऊ दृष्टी
देईल निर्मळ ॥१॥ माता पिता बंधु बहिणी कोणी न पवती निर्वाणी ।
इष्ट मित्र स्वजन सखे हे तो सुखाची मांडणी । एकला मी दुःख भोगी
कुंभपाक जाचणी । तेथे कोणी सोडविना एका सद्गुरुवाचुनी ॥२॥
साधुसंत मायबाप तिही केले कृपादान । पंढरिये यात्रे नेले घडले चंद्रभागे
स्नान । पुंडलिके वैद्यराजे पूर्वी साधिले साधन । वैकुंठीचे मूळपीठ डोळा
घातले ते अंजन ॥४॥ कृष्णांजन एकवेळा डोळा घालिता अढळ ।
तिमिरदुःख गेले फिटले भ्रांतीपडळ । श्रीगुरु निवृत्तीराये मार्ग दाखविला
सोज्वळ । बापरखुमादेवीवर विठ्ठल दीनाचा दयाळ ॥५॥

७२) मन हे धाले मन हे धाले । पूर्ण विठ्ठलचि झाले । अंतर बाह्य
रंगुनि गेले । विठ्ठलची ॥१॥ विठ्ठल म्हणता सरले पाप । पदरी पडले
पुण्य माप । झाला दिनांचा मायबाप । विठ्ठलची ॥२॥ विठ्ठल जळी
स्थळी भरला । रिता ठाव नाही उरला । आज म्या दृष्टीने पाहिला ।
विठ्ठलची ॥३॥ ऐसा भाव धरूनि मनी । विठ्ठल आणिला निजध्यानी ।
अखंड वदो माझी वाणी । विठ्ठलची ॥४॥ तो हा चंद्रभागे तीरा ।
पुंडलिके दिधला थारा । बापरखुमादेवीवरा । जडले पायी विठ्ठलची ॥५॥

७३) योगिया दुर्लभ तो म्या देखिला साजणी । पाहता पाहता मना
न पुरेचि धणी ॥१॥ देखिला देखिला माये देवाचा देव । फिटला संदेहो
निमाले दुजेपण ॥२॥ अनंत रुपे अनंत वेषे देखिले म्या त्यासी ।
बापरखुमादेवीवरू खूण बाणली कैसी ॥३॥

७४) उँ॑ नमो शिवा आदि । कावडी घेतली खांदी । मिळाली संतमांदी । त्याचे रजरेणु वंदी रे ॥१॥ शिवनाम शीतळमुखी । सेवी बा कापडिया रे । दडदडदडदुडुडुडुडुडु । पळ सुटला कळीकाळा बापुडिया रे ॥२॥ गुरुलिंगजंगम । तेणे दाविला आगम । आधि व्याधि झाली सम । तेणे पावलो विश्राम रे ॥३॥ जवळी असता जगजीवन । का धांडोळिसी वन । एकाग्र करी मन । तेणे होईल समाधान रे ॥४॥ देहभाव जेथे विरे । ऐसे साधन दिले पुरे । बापरखुमादेवीवरे । विठ्ठलु रे विठ्ठलु रे ॥५॥

७५) श्रीगुरुसारिखा असता पाठिराखा । इतरांची लेखा कोण करी ॥१॥ राजयाची कांता काय भीक मागे । मनाचिया जोगे सिद्धि पावे ॥२॥ कल्पतरु तळवटी जो कोणी बैसला । काय उणे त्याला सांगा आता ॥३॥ ज्ञानदेव म्हणे तरलो तरलो । सत्य उद्धरिलो गुरुकृपे ॥४॥

७६) बरवा वो हरि बरवा वो । गोविंद गोपाळ गुण गरुवा वो ॥१॥ सावळा वो हरि सावळा वो । मदनमोहन कान्हो गोवळा वो ॥२॥ पाहता वो हरि पाहता वो । ध्यान लागले या चित्ता वो ॥३॥ पढिये वो हरि पढिये वो । बापरखुमादेवीवरू घडिये वो ॥४॥

७७) अवघाचि संसार सुखाचा करीन । आनंदे भरीन तिन्ही लोक ॥१॥ जाईन गे माये तया पंढरपुरा । भेटेन माहेरा आपुलिया ॥२॥ सर्व सुकृताचे फळ मी लाहीन । क्षेम मी देईन परब्रह्मी ॥३॥ बापरखुमादेवीवरू विठ्ठलाची भेटी । आपुले संवसाठी करूनि ठेला ॥४॥

७८) पैत मेरुच्या शिखरी । एक योगी निराकारी । मुद्रा लावुनि
खेचरी । प्राणायामी बैसला ॥१॥ तेण सांडियेली माया । त्यजियेली
कथा काया । मन गेलेसे विलया । ब्रह्मानंदा माझारी ॥२॥ अनुहत ध्वनी
नाद । तो पावला परमपद । उन्मनी तूर्या विनोदे । छंदे छंदे डोलतसे ॥३॥
ज्ञान गोदावरीच्या तीरी । स्नान केले पांचाळेश्वरी । ज्ञानदेवाच्या अंतरी ।
दत्तात्रेय योगिया ॥४॥

७९) मोतियांचा चूर फेकिला अंबरी । विजुचियापरी कीळ
झाले ॥१॥ जरी पितांबरे नेसविली नभा । चैतन्याचा गाभा
नीळबिंदू ॥२॥ तळीपरी परिसे शून्याकार झाले । सर्पाचिही पिले नाचू
लागे ॥३॥ कडकडोनि वीज ठायीचे निमाली । भेटली मुक्ताबाई
गोरोबाला ॥४॥ ज्ञानदेव म्हणे कैसी झाली भेट । ओळखिले अवीट
आपुलेपण ॥५॥

८०) माझ्या जिवीची आवडी । पंढरपुरा नेईन गुढी ॥१॥ पांडुरंगी
मन रंगले । गोविंदाचे गुण वेधले ॥२॥ जागृती स्वप्न सुषुप्ती नाठवे ।
आनंदी आनंद सामावे गा ॥३॥ बापरखुमादेवीवरू सगुण निर्गुण । रूप
विटेवरी दाविली खूूण ॥४॥

८१) कसा मला तारील पंढरीराव ॥धू॥ भाव कळेना भक्ती घडेना ।
उगाच म्हणे मला पाव ॥१॥ आत्मरूपाने वर्ते शरीरी । उगाच
धावाधाव ॥२॥ ज्ञानदेव म्हणे तोचि चराचरी । न कळे त्याची
माव ॥३॥

- ८२) हरि आला रे हरि आला रे । संतसंगे ब्रह्मानंदु झाला रे ॥धु॥
 हरि येथे रे हरि तेथे रे । हरिवाचुनि न दिसे रिते रे ॥१॥ हरि पाही रे हरि
 ध्यायी रे । हरिवाचुनि दुजे नाही रे ॥२॥ हरि वाचे रे हरि नाचे रे । हरि
 पाहता आनंदु साचे रे ॥३॥ हरि आदि रे हरि अंती रे । हरि व्यापक
 सर्वाभूती रे ॥४॥ हरि जाणा रे हरि वाना रे । बापरखुमादेवीवरू राणा
 रे ॥५॥
- ८३) आत्मा पूर्णपणी लक्ष सोहं स्मरणी । लक्षासी उन्मनी आणा
 बारे ॥१॥ नरदेहाचे सार्थक सद्गुरुचरणी । महाकारणसरी चौथा
 देह ॥२॥ ज्ञानदेव म्हणे सद्गुरुकृपेचे । नित्यानित्य कृपे शोध करा ॥३॥
- ८४) गगनी भासले अगणित तारे । तेथे मन मुरे वृत्तिसहित ॥१॥
 पर्जन्याच्या धारा भूमीविण पडे । जेथे बुद्धि उडे समूळचि ॥२॥ मसूर
 प्रमाण सावळे अनंत । आव्हाकार गणिती तपामाजी ॥३॥ स्वरूपाचा
 पूर चिदाकाशी गेला । देखणा राहिला सहजचि ॥४॥ ज्ञानदेव म्हणे
 स्वसुख रोकडे । निवृत्तीने पुढे दाखविले ॥५॥
- ८५) दीप दीपिका शशी तारा । हो तू का कोटी वरी रे । परी न सरे
 निशी नुगवे दिवसु । दिनकरनाथे जिया परी रे ॥१॥ नुद्धरीजे नुद्धरीजे
 नुद्धरीजे । गोपाळेवीण नुद्धरीजे ॥धु॥ नगर भ्रमता जन्म जावो । परी
 प्रवेशु एक्याद्वारे रे । तैसा यजी जो भजी जो पूजी जो । परी उकलू
 नंदकुमरु रे ॥२॥ सर्वावयवी शरीरसांग । परी विरहित एका जीवे रे ।
 कैसा धिक् तो श्रोता धिक् तो वक्ता । जो वाळिला विठ्ठल देवे रे ॥३॥

गळीत शीर हे कलेवर रे । उदकेवीण सरता भयंकर रे । रवीशशीवीण
अंबर तैसे । हरीवीण जिणे ते असार रे ॥४॥ अंतःकरणी
रुक्मिणीरमणू । परी त्या श्वपचाही बंधन न घडे न घडे रे । येरू यती हो
का भलतैसा । परी तो भवागडीहुनी न सुटे न सुटे न सुटे रे ॥५॥ शिखी
पक्षी पत्री डोळे । जेवी अकाल जळद पटल रे । तैसी गोकुळ पाळक
बाळेवीण । कर्म सकळ विफळ रे ॥६॥ यम नियम प्राणायाम
प्रत्याहार । हे सकळ उपाय परी अपाय रे । जव तमाळनीळ घनसावळा
। हृदयी ठाण मांडुनी न राहे रे ॥७॥ मी उत्तम पैल हितु । भूती द्वेषाद्वेष
ठेले रे । केले नी कर्म कुफका निपजे । सुख ते दूरी ठेले रे ॥८॥ आता
असोत हे भेदाभेद । आम्ही असो एक्या बोधे रे । बापरखुमादेवीवर
विठ्ठल । निवृत्ती मुनीराय प्रसादे रे ॥९॥

८६) सकार हकारी नाडी दिसती कैशा । उलटल्या दशदिशा
अमूपचि ॥१॥ सूक्ष्म मूळ सर्व बीजांचा उद्भव । हाचि अनुभव
देहामध्ये ॥२॥ समान जैसा अर्क स्थिरचर एकला । आत्मा हा संचरला
तैशापरी ॥३॥ ज्ञानदेव म्हणे याहुनी आणिक । बोलाचे कवतुक जेथ
नाही ॥४॥

८७) नवाचिया माझारी औटपीठा शेजारी । शून्याची वोवरी सुनीळ
प्रभा ॥१॥ जीवदशामय अंगुष्ठप्रमाण । त्यावरी अज्ञान प्रवर्तते ॥२॥
चैतन्याची मूळ त्यामाजी ओतली । अव्यक्त देखिली वस्तु तेथे ॥३॥
तव ते मसुऐप्रमाण तया नाव महाकारण । गुरुमुखे खूण जाण बापा ॥४॥
ज्ञानदेव म्हणे यापरते जाण । नाही नाही आण निवृत्तीची ॥५॥

२८/अभंग तरंग

- ८८) एकचि मीपणे नागविले घर । ना तरी संसार ब्रह्मरूप ॥१॥
प्रवृत्ती निवृत्ती मुळी दोनी नाही । कल्पनेने पाही भ्रमताती ॥२॥ ते एक
त्यागिता काय आहे वाणी । कैवल्याचा धणी तोचि होय ॥३॥ जन्ममृत्यू
भोग भोगणे या लागी । टाकोनिया संगी राही बापा ॥४॥ म्हणे ज्ञानदेव
मग होशी मुक्त । नव्हेचि आसक्त सर्वथैव ॥५॥
- ८९) सुवर्णाचा चुरा शुद्ध पीत दिसे । वस्तु हे प्रकाशे तैशापरी ॥१॥
अगणित तारे ओतिले अचळ । अखंड निर्मळ ब्रह्मरूप ॥२॥ नीराचिया
धारा अभ्रेविण पडे । देखणा हा बुडे तयामाजी ॥३॥ ज्ञानदेव म्हणे
काय सांगू सुख । मागे पुढे देख निवृत्तीशी ॥४॥
- ९०) सबघट देखे माणिक मौला । कैसे न कहू मै काला धवला ।
पंचरंगसे न्यारा होई । लेना एक और देना दोन ॥१॥ निर्गुण ब्रह्मभुवनसे
न्यारा । पोथी पुस्तक भय अपारा । कोरा कागद पटकर जाय । लेना एक
और देना दोन ॥२॥ अलख पुरुख मै देखा दृष्टी । करमाऊ न समार
मुष्टी । छाटा मे कछु न होय । लेना एक और देना दोन ॥३॥ खलक दिया
चिनी का । तिरते तिरते यमन थका । इस पाद पावे न कोई । लेना एक और
देना दोन ॥४॥ निर्गुण दाता कर्ता हर्ता । सब जुग बनमो आप हिता । सदा
सर्वदा अचल होई । लेना एक और देना दोन ॥५॥ निर्गुण सागर अथक
पसारा । वाको तरंग सकळ संसारा । उद्भिज प्रळय वामो होय । लेना एक
और देना दोन ॥६॥ सप्तही सागर शाई कर्ता । धरती जो कागद लिखो
पंडिता । एक अक्षर पढे न कोय । लेना एक और देना दोन ॥७॥ कहे
ज्ञानदेव मनमो धरियो । सप्तही सागर अगो धरियो । पिंडमे आव जावे

कोय | लेना एक और देना दोन ||८||

९१) अशौचिया जपो नये | आणिकाते ऐको नये | ऐसिया मंत्राते
जग बिहे | त्याचे फळणे थोडे परी क्षोभणे बहु | तैसा नव्हे रे
मंत्रराज ||१|| नारायण नाम नारायण नाम | नारायण नाम झणत्कारे
रे ||धू|| बाहे उभा राही त्यावरी काहाळ लावावी | गतीया ऐकतिया
उणीव येवो नेदावी | उत्तमापासून अंत्यजावरी | मुक्तीची सेल मागावी
रे ||२|| काय करील यागे न सिणावे | योगे हे तो व्यसनचि वाऊगे |
नरहरी नरहरी उदंड वाचा म्हणाल | तरी कळीकाळ राहेल उगे रे रे ||३||
चरणी गंगा जन्मली अहिल्या उद्धरली | नामे प्रतिष्ठा पावली गिरीजा |
सकळिका साधन वरिष्ठ हे नाम | मा मनी भाव न धरी दुजा रे रे ||४||
तीर्थी भजीजाल अमरी पूजीजाल | तुमचिया भावासारिखा देवो
होईल | बापरखुमादेवीवरू विठ्ठलू तुमचा | ऋणवई म्हणता न
लजैलरे रे ||५||

९२) रुण झुणु रुण झुणु रे भ्रमरा | सांडी तू अवगुणु रे भ्रमरा ||१||
चरणकमळदळु रे भ्रमरा | भोगी तू निश्चळु रे भ्रमरा ||२|| सुमन सुगंधु
रे भोवरा | परिमळ विद्गदु रे भोवरा ||३|| सौभाग्य सुंदरू रे भ्रमरा |
बापरखुमादेवीवरू रे भ्रमरा ||४||

९३) मी देही म्हणता ब्रह्महत्या कोटी | घेऊनिया पाठी
थापटिती ||१|| शुद्ध ब्रह्मी कैशी कल्पना आरोपी | तोचि एक पापी
जगी होय ||२|| नाथिले अज्ञान करुन अनंता | केवी मोक्षपंथा जाईलजे
पां ||३|| ज्ञानदेव म्हणे दिव्य मी दर्दैन | सद्गुरुची आण स्वयंब्रह्म ||४||

३०/अभंग तरंग

९४) कोवळे तुसदुसीत मोतियांचे घड | श्रृंगारिले गूढ जया लेणी

॥१॥ बैसोनिया रथी सुरनर खेळती | देखोनिया पशुपती वेडावला

॥२॥ युक्ती खुंटली वासना निमाली | कळा पै बैसली पद्मासनी

॥३॥ होय की नव्हे ज्ञानदेव पुसती | आठविता निवृत्ती भेटी होये

॥४॥

९५) तिही शून्यावरती नांदताहे देही | तोचि ब्रह्मांड गेही भरोनी

ठेला ॥१॥ जयाचा तो भास बिंबाकार आहे | ते खूण लाहे

गुरुपुत्रा ॥२॥ बिंबाचे ते अंग ब्रह्म ते निघोट | वस्तु ते अवीट

तेजःपुंज ॥३॥ चळे ना ढळे ना जैसे तैसे तेचि | उपमा आणिकाची

केवी साहे ॥४॥ बहुजन्मा शेवटी फळ हे पुण्याचे | अभाग्यासी कैसे

प्राप्त होय ॥५॥ अपार अधिष्ठानी सत्य ही अभंगी | जाणोनिया वेगी

जीवी धरा ॥६॥ ज्ञानदेव म्हणे यापरता नाही | उपदेश काही

बोलावया ॥७॥

९६) डोळाची पाहा डोळा शून्याचा शेवट | नीळबिंदू नीट

लखलखित ॥१॥ विसावो आले पातले चैतन्य तेथे | पाहे पां निरुते

अनुभवे ॥२॥ पार्वतीलागी आदिनाथे दाविले | ज्ञानदेवा फावले

निवृत्तीकृपा ॥३॥

९७) नयनातील रूप जो हे देखे पुरुष | त्याचे चरणी वास असे

माझा ॥१॥ नयनातील ज्योती देखे गुह्यभावे | त्याचे स्वरूप भावे

वंदावे गा ॥२॥ ज्ञानदेव म्हणे नयनातील शून्य | देखे तोचि धन्य

भाग्यवंत ॥३॥

९८) होऊनी चोर फोडू सद्गुरुंचे घर ॥६॥ विवेक पहार घेऊनी हाती । गुरुच्या घरासी लाऊनि खणती । भक्तीची शिडी लावूनी युक्ती । द्वैत दूर सार ॥१॥ ज्ञानकिळ्णीने कुलुपे काढू । बहात्तर कोठड्या त्या उघडू । आतील वस्तु शोधुनी काढू । हाचि करार ॥२॥ गुरुच्या घरात चोरी केली । आत्मवस्तु सापडली । ज्ञानदेव म्हणे धन्य केली । भाग्य थोर ॥३॥

९९) ज्ञानदेव म्हणे ऐके मुक्ताबाई । सद्गुरुंचे पायी मन ठेवी ॥१॥ करी निदिध्यास सोहं याचा बाई । इंद्रियासी रीघ तेथे ॥२॥ सात हे सात आठव्याच्या पोटी । नवव्या संगे गोष्टी करी बाई ॥३॥ मग दहावा सहज नवव्यासी भेटला । अकराव्या सांगू लागला गुजगोष्टी ॥४॥ करुनी उपोशन मूळद्वार बुजवोन । लिंगस्थानी चरणे ठेवी बाई ॥५॥ सोहं ओढावा ब्रह्मांडाहून । त्रिवेणी आसन घाली बाई ॥६॥ ३० तोचि गुरु सोहं तोचि शिव । या दोहोचा लाघव ऐक्य करी ॥७॥ ऐक्य झाल्यावरी उठेल बंबाळ । कोटी सूर्यकळा प्रकाशल्या ॥८॥ खेचरी हे मुद्रा नासाग्री दृष्टी । स्वयंभू पाठी पोटी भरला बाई ॥९॥ ज्ञानदेव म्हणे ऐक मुक्ताबाई । यापरता नाही उपदेश आता ॥१०॥

१००) काय नेणोनिया आन । एक विठ्ठलची जाण ॥१॥ हेचि भक्ती हेचि ज्ञान । एक विठ्ठलची जाण ॥२॥ हेचि गुरुगम्य खूण । एक विठ्ठलची जाण ॥३॥ बापरखुमादेवीवरू जाण । एक विठ्ठलची जाण ॥४॥

१०१) मोतियाचा वोगरू गुरुवाक्य साजणी । वाढियेला भाजनी नभाचिया ॥१॥ धारणेच्या हस्ते जेवा दृष्टी मुखे । गोडीयेचि सुखे अंगी

३२/अभंग तरंग

भरा ॥१॥ चाखविता विरळा बहुतामाजी एक । आहे तदा भीक
घरोघरी ॥२॥ ज्ञानदेव म्हणे जो दावी या खुणे । त्याचे पायी होणे लीन
सदा ॥४॥

१०२) नयनाचे अंगणी मोतियाची खाणी । पहावी साजणी
डोळेभरी ॥१॥ डोळेभरी पहा स्वरूप देवाचे । पारणे नयनाचे
फेडावया ॥२॥ स्वरूप तुजपाशी तू स्वरूपापाशी । व्यर्थ का हिंडसी
दाही दिशा ॥३॥ ज्ञानदेव म्हणे यापरता नाही । उपदेश काही
बोलावया ॥४॥

१०३) संन्याशाचे सोंग संपादिले सांग । वैराग्याचे अंग आणिता
नये ॥१॥ चित्राकारे सूर्य चित्री लिहीला सांग । प्रकाशाचे अंग आणिता
नये ॥२॥ चातुर्थाचे योगे कवित्व करिसी सांग । प्रासादिक अंग आणिता
नये ॥३॥ ज्ञानदेव म्हणे कीर्तनी करीसी सीमा । पांडुरंगी प्रेमा आणिता
नये ॥४॥

८. श्री सोपानदेवमहाराज

१०४) मन आधी मुंडी वासने ते खंडी । विट्ठल ब्रह्मांडी एक
आत्मा ॥१॥ मन हे सोवळे सदा शौच करी । तुज निरंतरी हरी
पावे ॥२॥ विवेक वैराग्य ज्ञानाचे सौभाग्य । सोवळा आरोग्य हरी
देखा ॥३॥ सोपान नेणे सलगीचा सोवळा । नित्य वेळोवेळा स्मरे
हरी ॥४॥

१०५) नारायणा बा नारायणा । अच्युत अनंत गोविंद म्हणा ॥१॥
दोष जन्माचे जातील साचे । नारायण नाम घेता वाचे ॥२॥ नारायण
नाम चारी ती अक्षरे । संसार तारक नाही दुसरे ॥३॥ नाम नारायण बहु
दुःखहरण । सोपान म्हणे आले उच्चारेन ॥४॥

१०६) तुझी निजवस्तू तुजपाशी आहे । विचारोनि पाहे गुरुमुखी ॥१॥
विवेक वैराग्य शोधोनिया पाहे । तेणे तुज होय ब्रह्मप्राप्ती ॥२॥
सोपानदेव म्हणे हित ते करावे । निजसुख घ्यावे हातो हाती ॥३॥

९. श्री मुक्ताबाई

१०७) झालासी तटस्थ नव्हे ती समाधी । उपायाची शुद्धी
नेणोनिया ॥१॥ काष्ठा ऐसा जड तैसा तू झालासी । स्वरूप नेणसी
श्रमोनिया ॥२॥ बोलता चालता देखता ऐकता । न ढळे सर्वथा तेचि
साधी ॥३॥ ब्रह्मादिक ऐसी समाधी इच्छिती । तयाचि हे प्राप्ती नव्हे
कदा ॥४॥ ऐके रे चांगया टाकी रे कल्पना । पावेल त्या खुणा मुक्ताबाई
म्हणे ॥५॥

१०८) उलट उलट माघारा गडीया फिर गोते खासी । भरला पूर
मायेचा लोढा वाहुनिया जासी ॥१॥ या भवनदीचे पाणी रे गडीया मोठे
ओढीते । भल्या भल्या पोहणाऱ्यांना उलथुनि पाडिते ॥२॥ अविद्येचा
पूर बाबा वेगी ओसरेना । कल्पना सुसरीची मिठी सुटेना ॥३॥ क्षणभंगूर
संसार याचा भरवसा नाही । नरतनु गेल्या बा रे मग तू पडशील

३४/अभंग तरंग

पस्ताई ॥४॥ म्हणे मुक्ताबाई चांग्या अंतरीची खूण | धरी सद्गुरुचे पाय
तुला नेतील उतरून ॥५॥

१०९) भाव एक | मी सद्गुरुची लेक ॥धू॥ बाई मी उदास धांगडी |
पाडी प्रपंचाची बेडी | नाकी नाही वेसणकाडी | माझे नाव ठेवा आवडी
जगभुली देख ॥१॥ सद्गुरु माझा चंद्रमौळी | काखे देवोनिया झोळी |
मज हिंडवी आळोआळी | जगही म्हणती सुकाळी मोठे सुख ॥२॥
मज पाजोनिया भांग | मग घडला संतसंग | गुरुगृह्य मजला सांगे |
मारुनी हाक ॥३॥ ऐसी बोले मुक्ताबाई | जा शरण गुरुचे पायी | पुनः
जन्ममरण नाही | ऐसी भाक ॥४॥

११०) मूळ घराला | मी जाते माहेराला ॥धू॥ माझे तीन हो
सासरे | त्यात दोन वोखटे खरे | तीजा सज्जन तो विचरे | कोणी न
पुसती त्याला ॥१॥ सासू खंकाळ धांगडी | तिजला प्रपंचाची बेडी |
येथे करिताना तातडी | पडे मूळ घाला ॥२॥ माझे दीर सहाजण | काय
सांगू त्यांचे गुण | येता जाता लाथ मारुन | गांजिती मला ॥३॥ माझ्या
नणदा आठ जणी | काय सांगू त्यांची करणी | येता जाता ओढूनी
वेणी | चिमुटती गाला ॥४॥ माझे माहेर चांगले | बोध विवेक बंधु
भले | भक्ती विरक्ती बहिणीच्या मेळे | खाऊ गं पाला ॥५॥ ऐसी
मुक्ताई गांजली | निघोनी माहेरासी आली | कळेल बोलण्याची
खोली | गुरुपुत्राला ॥६॥

१११) एका समुद्राचे तिरी | मुंगी यवे निर्धारी ॥१॥ मुंगी पैलतीरा
जाये | वाळवंटी साखर खाये ॥२॥ तिकडून आला एक गज | मुंगीसवे

करी झुंज ॥३॥ पाच अकरा पंचवीस । सेना मिळाली छत्तीस ॥४॥
पाचा जणांनी झगडा केला । गज मुंगीने ग्रासिला ॥५॥ मुक्ताबाई सांगे
खूण । झानदेव सत्य जाणे ॥६॥

११२) निष्काम राम जपा रे ॥धु॥ स्वर्गीचे ते देव इच्छिती मेदिनी ।
अमृत प्राशुनि आम्हा नाही नफा रे ॥१॥ निवृत्ती कृपेने बोले मुक्ताबाई ।
नाही आम्हा भव भय धोका रे ॥२॥

११३) पहिली माझी ओवी परतोनीया पाहिले । दृष्टीने देखिले
निजरूप ॥१॥ दुसरी माझी ओवी दुजे नाही मनी । लक्ष तुझे चरणी
लागले से ॥२॥ तिसरी माझी ओवी श्री सरुपता । हात तुझा माथा
सद्गुरुनाथा ॥३॥ चवथी माझी ओवी शून्य जेथे आटे । वस्तू घनदाटे
मागे पुढे ॥४॥ पाचवी माझी ओवी पाच अणु आराचा । पंचवीसीयांचा
रीघ नाही ॥५॥ सहावी माझी ओवी सादृश्य देखणे । वरकड बोलणे
फोल झाले ॥६॥ सातवी माझी ओवी साच वाटे मनी । अंतरीच्या
खुणी काय सांगू ॥७॥ आठवी माझी ओवी आठव नाही जरा । निर्गुण
सोयरा वर्णियला ॥८॥ नववी माझी ओवी नांदूजे लागले । परपुरुषा
रतले जीवेभावे ॥९॥ दहावी माझी ओवी धाले माझे मन । डोळा दिसे
ऊन रात्रीमाजी ॥१०॥ म्हणे मुक्ताबाई निवृत्तीचे देणे । योगीयाचे खूणे
योगी जाणे ॥११॥

११४) सहज समाधी लागली निर्गुणी । खुंटलीसे वाणी न चले
पुढे ॥१॥ खुंटला हा शब्द राहिला व्यवहार । झाला साक्षात्कार
सदोदित ॥२॥ गळाली इंद्रिये राहिलेसे मन । झाले महाशून्य

३६/अभंग तरंग

एकाएकी ॥३॥ विरालीसे शक्ति झाली से निवृत्ति । झाली ब्रह्मप्राप्ती
मुक्ताबाई ॥४॥

११५) कृपा झाली आता आली प्रत्ययासी । कैसे या मनासी करु
दादा ॥१॥ कैसे वज्जासन कैसे ते मनन । इंद्रियासी दमन कैसे
करु ॥२॥ कैसे करु दादा सोहमासी गोष्ठी । नासाग्री दृष्टी कैसी
ठेवू ॥३॥ रेणूमध्ये कैसी मिळे ज्ञानेश्वरा । सांगाया विचारा कृपा
करुनी ॥४॥ धाकुली भावंड घेतलीसे आळ । मुक्ताई लडिवाळ
तुमची दादा ॥५॥

११६) निर्गुणाचा संग मला आजि जाहला । पूर्व दिशे भानु जसा आत
उगवला ॥६॥ दर्पणात दीप जसे तेज देखिले । पंचभूत प्रपंची फार
पीडिले ॥७॥ काम क्रोध सर्व कर्म दंडिले बळे । सूत्र धरुनी मध्यभागी
वरी चालिले ॥८॥ त्रिवेणीचा ओघ तेथे अंग धूतले । अनुहात झणझणाट
नाद ऐकिले ॥९॥ सहस्रदळी अढळपदी पुरुष पाहिले । दिव्य स्फटिक
मंदिरात त्यासि भेटीले ॥१०॥ म्हणे मुक्ताबाई आता बोल राहिला । पहा
ठायी ठायी तोचि उभा ठाकला ॥११॥

११७) क्रोध यावा कोठे । अवघे ब्रह्मचि निघोट ॥१॥ ऐसे कळले
ज्याला पूर्ण। जन तेचि जनार्दन ॥२॥ ब्रीद बांधिले चरणी । नये
दाविता करणी ॥३॥ वेल क्रोधाचा उगवला । अवघा योग फोल
झाला ॥४॥ ऐसी थोर दृष्टी करा । ताटी उघडा ज्ञानेश्वरा ॥५॥

११८) गोरा बोलविला जुनाट पै जुना । हाती थापटणे
अनुभवाचे ॥६॥ परब्रह्म म्हातारा निवाला अंतरी । वैराग्याचे वरी

पाल्हाळला ॥२॥ सोहंशब्दे विरक्ती उरली अंबरी । पाती अणुभरी
पाहिजे पण ॥३॥ म्हणे मुक्ताबाई घालू द्या लोटांगण । जाऊ द्या शरण
व्यक्तासी ॥४॥

११९) धन्य धन्य सद्गुरुराव । माझे देही दाविला देव ॥१॥ माझे
देहीच देऊळ केले । आत्मलिंग प्रगटले ॥२॥ मन बेल पत्री केली ।
आत्मलिंगा समर्पिली ॥३॥ त्रिगुणाच्या करुनी वाती । सत्राविच्या
लाविल्या ज्योती ॥४॥ पंचप्राण पंचारती । मुक्ताई ओवाळी
सद्गुरुमूर्ती ॥५॥

१२०) तटस्थ झालीया नव्हे रे समाधी । उठ बा त्रिशुद्धी पूर्ण
नव्हे ॥१॥ जड जैसे काष्ठ तैसा जहालासी । स्वरूप नव्हसी
भ्रमोनिया ॥२॥ बोलता चालता देखता ऐकता । न चळे सर्वथा समाधी
हे ॥३॥ मुक्ताबाई म्हणे संतसंग गुणे । समाधी भोगणे वटेश्वरा ॥४॥

१२१) सद्गुरुची कन्या माहेरासी गेली । साडी नेसविली
अरुपाची ॥१॥ त्रिगुणाची चोळी चिद्रत्नाची जाळी । लेविली
बाळी सद्गुरुची ॥२॥ नासिक कोमळ चिमणे मुक्ताफळ । त्याहुनी
प्रबळ कोटीसूर्य ॥३॥ मुक्ताबाई म्हणे माहेर जे केले । अक्षयपद दिले
सद्गुरुने ॥४॥

१२२) वासना ओढाळ गाय । गड्यानो वासना ओढाळ गाय ॥धृ॥
जिकडे जाऊ नये तिकडे जाय । जे जे खाऊ नये ते ते खाय । तिचा
हाणोनि मोडावा पाय ॥१॥ तिने मोहिले महामुनीजन । ब्रह्मादिका

लाविले ध्यान | तिने मारिला रावण ॥२॥ ज्ञानदेवे चुचकारिली |
सोपानदेवे पायखूट केली | मुक्ताईने धार काढिली ॥३॥

१२३) वेडी झाले वेडी झाले | पदर माथ्याचा विसरले ॥१॥ माझा
भ्रतार मला व्याला | तोचि नवरा मी केला ॥२॥ बा बा म्हणते
आवडीने त्याला | नित्य भोगीते तयाला ॥३॥ ऐसी मुक्ताई झाली
वेडी | फेडी प्रपंच लुगडी ॥४॥.

१०. श्री चांगदेवमहाराज

१२४) अभ्राची साऊली घेऊनिया हाती | निघे तो एकांती
निवृत्तीदेव ॥१॥ मोतियांचे पाणी रांजण भरला | पिऊनिया धाला
ज्ञानदेव ॥२॥ पुष्पाचा परिमळ वेगळा काढिला | हार तो लेईला
सोपानदेव ॥३॥ हिंज्यांचिया घुगऱ्या जेवण जेवली | जेवुनिया धाली
मुक्ताबाई ॥४॥ अवघ्याचे वर्म आले असे हाता | चांगदेव स्वता तये
ठायी ॥५॥

१२५) निरंजनी वनी केशव फुलला | डोंगर शोभला ब्रह्मगिरी ॥१॥
तेथे सुमन झाडीन अनुहाते | शिष्ट अनुभवुनी बुद्धि तोचि झाला ॥२॥
चांगा वटेश्वरी केशव फुलला | भ्रमर झाला रस घ्यावया ॥३॥

१२६) मन संकल्प शुद्ध पै नव्हे | येरब्ही सदोदित आहे चिदानंदी ॥१॥
मनाते बुडवोनि इंट्रियाते दंडुनि | मी हे सोडुनि सोहं धरी ॥२॥ चांगा
वटेश्वरी सोहं झाला | अवघ्याचि बुडाला ज्ञानडोही ॥३॥

११. श्री कबीरसाहेब

१२७) निर्धनको धन राम । हमारे निर्धनको धन राम ॥धु॥ खात न खर्चत चोर न लूटत । सारे आवत काम हमारा ॥१॥ घडी घडी होत सवाई दिढी । खुटत नही एक दाम हमारा ॥२॥ कहत कबीरा सुनो भाई साधू । पारस को नहि काम हमारा ॥३॥

१२८) मन भजले श्रीभगवंता । तेरा हरिबिन कोई नही मिंतारे ॥धु॥ रामनामकी खुंटी गाढकर चांद सुरजका तंतारे । चढते उतरते दमकी खबर रखो पहुचेगा गुनीवंतारे ॥१॥ मुखसे राम कहो करसे काम कर मकड़ीके जालेमे तंतारे । ये जिंदगानी है थोरे दिननकी फेर नही आना बनतारे ॥२॥ साईका मारग बहोत कठीण है राहा बाट नही मिलतारे । कहत कबीरा सुनो भाई साधु पहुचेगा संतवंतारे ॥३॥

१२९) राम जपो राम जपो राम जपो रे । भवजल भवजल पार तरो रे ॥१॥ अंबर जावे धरणी जावे जावे सूरज चंदा । जितना देखे उतना जावे पीछे ना रहे कुंदा ॥२॥ काया जावे माया जावे जावे तिनो लोक । गंगासागर जमुना जावे कहा करे जन सोक ॥३॥ मा बाप बहन भाई जोरु लडके लोक । जबलग संपत तबलग साती अवसर न मिले लोक ॥४॥ बेद ना जानू शास्त्र ना जानू जानू तेरा नाम । कहत कबीरा सुनो भाई साधो प्रित करो मुझे राम ॥५॥

१३०) सब दिन करो प्रभूजीकी बात ॥धु॥ धनदौलत और मेहेल खजिना । उसपर मारो लाथ ॥१॥ माय बाप और जोरु लडके । कोई न

४०/अभंग तरंग

आवे साथ॥२॥ कहत कबीरा सुनो भाई साधु । भजन करो दिनरात ॥३॥

१३१) घुंगटका पट खोल । रे तुज राम मिलेगा ॥ध्रु॥ घटघट बीचमे रामरमैय्या । झूटा पंचरंग खोल ॥१॥ शून्य मेहेलमे दीप बिराजे । बाजे अनुहात ढोल ॥२॥ कहत कबीरा सुनो भाई साधु । रामनाम भरतोल ॥३॥

१३२) रामनाम तू भज ले प्यारे कायकू मगरुरी करता है । कचे मटीका बंगला तेरा पाव पलखमे गिरता है ॥ध्रु॥ बम्मन होकर पुरान बाचे स्नानतर्पन करता है । सबकाल सुचिल रहत है वो क्या साहेब मिलता है ॥१॥ जोगी होकर जटा बढ़ावे हाल मस्तमे रहता है । उप्पर धरकर हात सुकावे वो क्या साहेब मिलता है ॥२॥ मानभाव पहने काले कपडे दाढ़ी मिशी मुंडता है । उलटी लकड़ी हातमे पकड़ी वो क्या साहेब मिलता है ॥३॥ मुळा होकर बांग पुकारे वो क्या साहेब बहिरा है । मुंगीके पाँव में घुंगर बाजे ओबी अल्ला सुनता है ॥४॥ जंगम होकर लिंग बांधे घर घर फेरी फिरता है । शंख बजाकर भिछा मांगे वो क्या साहेब मिलता है ॥५॥ कहत कबीरा सुनो भाई साधु मनकी माला जपता है । भाव भगतसे ध्यान धरत है उनकू साहेब मिलता है ॥६॥

१३३) गाफल मत रहेना बेटा सीरपर जम मारे सोटा ॥ध्रु॥ लख चौन्यांशी गिरकी म्याने अवचित नरतनु पाया । दो दिन गये सटरफटरमे फिर चौन्यांशी आया ॥१॥ चार प्रहरका लेना देना चार निंद मे काटा । अठौ प्रहर येह घुसड गये आया मुदलमे तोटा ॥२॥ कवड़ी कवड़ी माया जोड़ी लाख करोड़ा मोठा । जद आवेगी जमकी चिटी साथ

न आवे लंगोटा ॥३॥ कहत कबीरा सुनो भाई साधू बार बार नही
आवे | इस दुनियाका सौदा करले जनन मरन मिटजावे ॥४॥

१३४) गुरुबिन कौन बतावे वाट | बडा बिकट यमघाट ॥धृ॥
भ्रांतीकी बाडी नदीया बिचमो | अहंकार की लाट ॥१॥ मदमत्सर की
धारा बरसत | माया पवन घनदाट ॥२॥ कामक्रोध दो पर्वत ठाडे |
लोभ चोर संगात ॥३॥ कहत कबीरा सुनो मेरे गुनिया^३ | मत करना
बोभाट ॥४॥

१३५) बंगला खूब बनाया बे | अंदर नारायन सोया बे ॥धृ॥
पंचतत्त्वकी भीत बनाई | तीन गुनका गारा | रोमरोमसे छान चलाई |
चैतन करने हारा ॥१॥ उस बंगलेकू नव दरवाजे | बीच पवनका खंबा |
आवतजावत किसे न देखो | वोही बडा आचंबा ॥२॥ पाचपचीसा
पात्रा नीचे | मनवा ताल बजावे | सुरत मुरत का मृदंग बजावे | राग
छत्तिसा गावे ॥३॥ अपरंपार भरा है यारे | सद्गुर भेद बताया | कहत
कबीरा सुनो भाई साधु | जिन्हे पाया उन्हे छपाया ॥४॥

१३६) नजर न आवे आतमज्योती ॥धृ॥ झिलमिल झिलमिल
निशिदिनी चमके | जैसा निर्मल मोती ॥१॥ तेल ना बत्ती बुझ नहि
जाती | नहि जागत नहि सोती ॥२॥ कहत कबीरा सुनो भाई साधु | घर
घर बाचत पोथी ॥३॥

१३७) नाम रामसे जादा भाई नाम रामसे जादा ॥धृ॥ सागर उप्पर
फत्तर तारे पावे रघुबीर खेदा | वालाथा सो वाल्मिक हुवा भेट भई
नारदा ॥१॥ मारा मारा येही मंतर उनके अंतर भेदा | उलटा जाके

सुलटा हुवा तरुवर फत्तर भेदा ॥२॥ रामनाम की धूम उठी जब जंगल
हुवा मक्का । जो जाने सो पद पावेगा नहीं काल का धोका ॥३॥ नाम
लिया जब राम मिलेगा जमहीं हुवा राजी । कहत कबीरा सुनो भाई साधु
बैकुंठ नौबद बाजी ॥४॥

१३८) अब तुम कब सुमरोगे राम । जिवडा दो दिनका
जजमान ॥धू॥ गर्भपनोमे हात जुड़ाया । निकल गया बैमान ॥१॥
बालपनोमे खेल गमाया । तारुन पनमो काम ॥२॥ बुद्धेपनोमे कांपन
लागा । निकल गया अवसान ॥३॥ झुटी काया झुटी माया । अखर मोत
निदान ॥४॥ कहत कबीरा सुन भाई साधु । यही घोडा मैदान ॥५॥

१३९) समज मन कोई नहीं अपना ॥धू॥ घटमेसे प्राण निकले
जब । जाये मूपर डाले डकना ॥१॥ चारो मिलकर जब खाट उठावे ।
जंगल बिच रखना ॥२॥ जंगल बिचमे लकड़ीका चुलना । हर हन्दरसे
जलना ॥३॥ कहत कबीरा सुनो भाई साधु । यही घर है अपना ॥४॥

१४०) गगन मंडलमो करो बासा । आब दुजा देखो अजब
तमासा ॥धू॥ गऊं मेरो गगन सुरत मेरा चौका । चौतन चवर दुरावेगीजी
॥१॥ इडा पिंगला सुशमना नारी । अनुहत बीन न बजावेजी ॥२॥ त्रिकुट
घाट आ स्नान जो करले । रविशशी संगम होईजी ॥३॥ हंसा खेल करे
राजनसे । एक मेहेलमे दोईजी ॥४॥ अष्टकमलदलपर खुरी बनाई । उलटा
ध्यान लगायाजी ॥५॥ पाच पचीस एक न धरलावे । तब धुनकी सुध
पाईजी ॥६॥ बीन बादल बिन बिजली चमके । बिना सीपके मोतीजी ॥७॥
कहत कबीरा सुनो भाई साधू । निरखो निर्मल ज्योतीजी ॥८॥

१४१) तू तो राम सुमर जग लरवा दे ॥धृ॥ कोरा कागज काली
साई । लिखत पढत वाकू पढवा दे ॥१॥ चंडी भैरव सीतलादेवी ।
फत्तर पूजत वाकू पूजवा दे ॥२॥ हाथी चाल चलत गत अपनी । कुतर
भुकत वाकू भुकवा दे ॥३॥ कहत कबीरा सुनो भाई साधू । नरक पचत
वाकू पचवा दे ॥४॥

१४२) जो देखे सो दुखिया बाबा सुखिया कोई नहीं रे ॥धृ॥ जोगी
दुखिया जंगम दुखिया तपसीकू दुख दुना रे । आशा मनशा सब घट
ब्यापी कोई महेल नहीं सुना रे ॥१॥ राजा दुखिया परजा दुखिया
दुखिया घर बैरागी । दुःख कारन सुख दे बने उदरी माया त्यागी ॥२॥
साच कहे तो सब जग दुखिया झूटा कहे न जाई । ब्रह्मा विष्णु संकर
दुखिया जिन्ने सृष्टी कमाई ॥३॥ धूत दुखिया अवधूत दुखिया दुखिया
है धनरंकारे । कहत कबीरा ओ एक सुखीया जिन्ने मनकू जींता रे ॥४॥

१४३) साधू की संगत धरो । जनम सारथक करो ॥ १॥ काहेकू पढता
खिन खिन गीता । दो अच्छर मनमो धरो ॥२॥ बेद पुराना शास्तर
सुनके । बहोरी चौन्यांशी मत फिरो ॥३॥ एकहि राम और कछु नहीं
काम । येही ज्यान ध्यानमो धरो ॥४॥ कहत कबीरा सुनो भाई साधू ।
सुखके सुख धाम चढो ॥५॥

१४४) नौकरी शर्यतसे करना । हुकुम पीर मुरशदका रखना ॥धृ॥ मन
घोडेकू मार चाबुका । विवेक लगाम लेना । क्षेम प्रेमसे रहे ना बेटा । सोहं
गड लेना ॥१॥ कूच दर कुच मुकाम करके । संगम पूजा करना ।
आखीलगी कर मार निशाणी । पीछे मत हटना ॥२॥ शिडी पकडकर

४४/अभंग तरंग

चढना बेटा। धीरेसे गड लेना । अंदरका पट खोलनवाला । धीरेसे
चढना ॥३॥ हजरदल्लकी हवा देखले । अमरकुंडमो नाहना । भयवी पट
बांधू निशानी। पीछे मत हटना ॥४॥ कहत कबीरा सुनो भाई साधु ।
बार बार नहि आना । सोही गुरुका पुरा हो गया । ओही बात
पछाना ॥५॥

१४५) ढालीबंद नोकर तेरा । विठ्ठली मै ढालीबंद नोकर तेरा । हरदम
मुजरा मेरा॥धृ.॥ पाची हतीयार एकबंद बांधू । थाट माट बहू
मेरा ॥१॥ रामनामकी समशेर बांधू । राखू दरवाजा तेरा ॥२॥ सुरत
नुरतका कोट बनावू । येही चाकर तेरा ॥३॥ कहत कबीरा सुन मेरे
लाला । हरदम मुजरा मेरा ॥४॥

१४६) देख खुल गई गुरु की किल्ली । लुंगरा क्या देखे बिजली ॥धृ॥
अकार से उकार हुवा उकार से मकारा । उन्मनी मुद्रा देखे त्रिकुटपर ओही
भरा जग सारा ॥१॥ काला पीला लाल सफेता रंग सुरंगा गहिरा । ओही
रंग का रंग समजले ओंकारसे न्यारा ॥२॥ देख रेख तो सबही डूब गयी
अब नही देख न आवे । कहत कबीरा सुन मेरे साधु रामानंद गुन
गावे ॥३॥

१४७) इस तन धनकी कौन बढाई । देखत नयनोमे मट्टी
मिलाई ॥१॥ अपने खातर मेहेल बनाया । आपही जाकर जंगल
सोया ॥२॥ हाड जले जैसे लकरीकी मोली । बाल जले जैसी घास
की पोली ॥३॥ कहत कबीरा सुन मेरे गुनिया । आप मुवे पीछे डुब गई
दुनिया ॥४॥

- १४८) संगत संतनकी कर ले जनमका सार्थक कछु कर ले ॥ध्रु॥
 उत्तम नरदेह पाया प्राणी इसका हित कछु कर ले । सद्गुरु शरण जाके
 बाबा जनम मरन दूर कर ले ॥१॥ कहासे आया कहा जावेगा ये कछु
 मालुम करना । दो दिन की जिंदगानी बंदे हुशार होकर चलना ॥२॥
 कौन किसीके जोरु लड़के कौन किसी के साले । जबलग पल्लोमे पैसा
 भाई तबलग मिट्ठा बोले ॥३॥ कहत कबीरा सुनो भाई साधू बार बार नहीं
 आना । अपना हित कछु कर ले भाई अखर अकेला जाना ॥४॥
- १४९) दुनिया झांबर झुंबा गुरुजी । कोई संत भगत सोई ॥१॥
 क्षेत्रपालकू बकरा दीवे । कान पुच्छगल काटे । पूजा पत्री ले गयी पंडे ।
 फत्तर कूत्रा चाटे ॥२॥ महीके गण गौर बनावे । पूजत लोक लुगाई । हम
 बोले कुई मानत नहीं । फिरमे पानी बुडाई ॥३॥ व्यभिचार की भक्ती
 किया । झूटे की सन्माना । काळ टिकोरा शिरपर गाजे । कबीर कहे तुम
 जाना ॥४॥
- १५०) गाडीवाला हाक रे । भय्या धीरे गाडी हाकरे ॥ध्रु॥ गाडी तेरी
 रंगी बेरंगी बैल है गुलजार रे ॥१॥ हाकनेवाला छेलछबेला बैठनेवाला
 लाल रे ॥२॥ थानेमेसे घोडा छुटे कसबी करे पुकार रे ॥३॥ दस दरवाजे
 बंद हुवा जब निकल खडे आसवार रे ॥४॥ कहत कबीरा सुनो भाई साधु
 यहि पद है निर्वान रे ॥५॥
- १५१) वाहवा साहेबजी क्या खूब ख्याल तुमाराजी ॥ध्रु॥ गगन
 उपर बाज उडावे कऊगा तीर चलावे । जद बकरीने बाघ पछारा उनकू
 कौन छुरावे ॥१॥ जब चुवेने बिल्ली पकरी मुरगी घर घर रोवे । बंदर के

४६/अभंग तरंग

घर धूम मची है ऊंट भिसनी पद गावे ॥२॥ मूका बहिरा बात चलावे
अंधा कुरान बाचे । जब थोटेने मृदंग बजाया लंगडा क्या खूब
नाचे ॥३॥ कहत कबीरा उलटी बानी बिरला कोई एक जाने । सद्गुरु
घरका पुरा होय सो येही बात पछाने ॥४॥

१५२) चरका यंव यंव यंव बोले सुन बे गुजर बाली ॥धू॥ चरका
तेरा रंगीबेरंगी पहने लाल गुलाल । कातनवाली छेल छबेली गुजगुज डाले
ताल ॥१॥ समदीके घर समदी जावे बहन घर जो भाई । घरकू आग
लगाकर तटया उन्ने देह जगाई ॥२॥ कहत कबीरा सुनो भाई साधू ये पद
है निरबानी । ये पदकी कोई निंदा करे उनकू नरक निशानी ॥३॥

१५३) जय जय आरती रामजी तुमारी । सीतारामजी तुमारी ।
रामजी तुमारी राजारामजी तुमारी ॥१॥ छत्र धरत है लछुमन भरता ।
आरती करत है कौसल्यामाता ॥२॥ मोर मुगुट गला बैजयंतीमाला ।
मेघांबर तनु शाला दुशाला ॥३॥ सुक नारदमुनी सादर गावे । भरत
शत्रुघ्न चवर डुलावे ॥४॥ सन्मुख ठाडे हनुमंत बीरा । आरती करत है
दास कबीरा ॥५॥

१५४) कुई सुनता है गुरुग्यानी । गगनमो । आवाज निकले
झनानी ॥धू॥ अवळ जमाया नादबिंदू । अवळ जमाया पानी । अलख
पुरुषकू नही पछाना । एक है निर्बानी ॥१॥ कहत कबीरा सुनो भाई
साधू । यहि आगम की बानी । दिलकर दिलकर हजरतकी है । अमर
निशानी ॥२॥

१५५) घर घर दैवत कानोमे मंत्रा । जहा देखो वहा पानी फत्रा ॥१॥

काशी धुंडे प्रयाग बी धुंडे । धुंडे फिरे सब मथुरा ॥२॥ रामनाथ धुंडे
बदरीनाथ धुंडे । धुंडे फिरे सब तीरथ सतरा ॥३॥ कहत कबीरा सुनो
कमाला । लोक करे बाबा व्हांकु जत्रा ॥४॥

१५६) आप आपकू बूजा नही । तनमनकू खोया नही । मन मैलकू
धोया नही। स्नान किया सो क्या हुवा ॥१॥ करनी करे बदनामकी ।
नजर रखी हरामकी । हृदयी शुद्ध नही रामकी । संध्या किया सो क्या
हुवा ॥२॥ गोवा किया जंजालका । जो कोई जर जारका । आया तीर्थ
द्वारका । छापा लिया सो क्या हुआ ॥३॥ कुत्ता हुआ माल का । कठीण
कठोर दिल दम का । हृदय चहाड भये लोका । काशी गया सो क्या
हुआ ॥४॥ गुरुकू शरण नही गया । माबापसे जुदा रहा । औरत लेके
न्यारा रहा । गया गया सो क्या हुआ ॥५॥ माया मांगीण त्यागी नही।
क्रिया ज्योत जागी नही । उन्मनी समाधी लागी नही । जोगी हुआ सो
क्या हुआ ॥६॥ दया धरम जाना नही । सब घट साही समज्या
नही । आपआपकू बुजा नही । सन्न्यास लिया सो क्या हुआ ॥७॥
जिनकी तो सुदबुद नही । अंतकाल की सुद नही । जबलग गुरुमुख देखा
नही । जोगी हुआ सो क्या हुआ ॥८॥ अहंकार जिनका उडा नही ।
शांतीमो मन गढ़ा नही । ब्रह्मरूपसे मन जड़ा नही । पोथी पढ़ा सो क्या
हुआ ॥९॥ लालुच बुरी उठी नही । हृदय दया पोटी नही । भेद भ्रांती
तुटी नही । पंडित हुआ सो क्या हुआ ॥१०॥ जिते पितरकू सुख नही ।
जननीकू आस नही । जिस चांडालकू दया नही । तर्पन किया सो क्या
हुआ ॥११॥ संसारका जोजार है । बदफैलका बाजार है । कामिनी
गलेका हार है । कथा किया सो क्या हुआ ॥१२॥ दिलमे बारी खूब

४८/अभंग तरंग

रखी। कबु लेकर जिकीरकी । गठडी बांधे फकीरकी । फेर फकीर हुआ सो क्या हुआ ॥१३॥ इस बाबत कबीरा कहे । जिस रामनामका श्वास है । आसपास राम धरा है । यवन हुवा सो क्या हुआ ॥१४॥

१५७) सीताराम कहोजी मनमो । जबलग श्वास चला तनमो ॥धृ॥
एक दिन खावे दूध मलिदा । एक दिन शक्कर पूरी । एक दिन ऐसी आन पडे तो । नही पिसनेकू ज्वारी ॥१॥ एक दिन ओढे शाल दुशाला । एक दिन सफेद कंधी । एक दिन ऐसी आन पडे तो । नही अंगपर चिंधी ॥२॥ एक दिन हाथी एक दिन हौदा । एक दिन चढते घोडा । एक दिन ऐसी आन पडे तो । नही पावमो जोडा ॥३॥ कहत कबीरा सुनो भाई साधु। रामनाम कहो गद्दे । रामनामका डंका बाजे । जब चाहे सो लद्दे ॥४॥

१५८) अल्ला तेरे दर्गाम्याने जाना है जरूर । मौला तेरे दर्गाम्याने जाना है जरूर॥धृ॥ मंदिर माडी हम नही चाहत । अल्ला तेरी झोपड़ी है रे कबूल॥१॥ दूध मलिदा हम नही चाहत । अल्ला तेरा टुकडा है रे कबूल॥२॥ शाल दुशाला हम नही चाहत । अल्ला तेरी गोधड़ी है रे कबूल ॥३॥ कहत कबीरा सुन भाई साधु । अल्ला तेरी नौकरी है रे कबूल ॥४॥

१५९) जग रुठे तो रुठत दे सब । अब मत रुठो मेरे रामजी ॥१॥
कल्पतरूने छाया किया । और वृक्षनका क्या कामजी ॥२॥ कामधेनूने दूध पिलाया । और गवनका क्या कामजी ॥३॥ कहत कबीरा आत्मतीर्थ नहावे । और तीर्थनका क्या कामजी ॥४॥

१६०) ठाडे बिटपर निकट कटिपर कर पीतांबरधारी । शंख चक्र दो हात बिराजे गोवर्धन गिरीधारी ॥१॥ मदन मूरत खूबसुरत बनी है नटनागर ब्रजवासी । अतिसी कुसुमसम कांती बिराजत मोर मुगुट गला तुलसी ॥२॥ भीमाके तट निकट पंदरपूर अजब क्षेत्र सुखदायी । टाल बिणा और मृदंग बजावत संतनकी बादशाही ॥३॥ भजन पूजन हरीकीर्तन निशिदिनी गावत हरीलीला । प्रेमसुखकू लंपट बैठकर पुंडलीक मतवाला ॥४॥ छोड दिया बैकुंठसुख हरी भावभगतका भूखा । कहत कबीर हरीसे मीठा लागत तुलसी बुका ॥५॥

१६१) जमका अजब तडाका बे । तू क्या जाने लडका बे ॥६॥ बडे मिजाजी कठडे बैठे तकिया बिछाईत साजा । मार झापटकर जमले जावे जैसा खबुतर बूझा ॥१॥ नवभी मर गये दसभी मर गये मर गये सहस्र अठ्यांशी । तेहतीस कोटी देवता मर गये पडे कालकी फांसी ॥२॥ पीर मरे पैगंबर मर गये मर गये जिंदा जोगी । जपी तपी सन्न्यासी मर गये मर गये हकीम रोगी ॥३॥ तीन लोकपर छत्र बिराजे लूटा कुंजबिहारी । कहत कबीरा सोभी मर गये रथत कौन बिचारी ॥४॥

१६२) हरीसे कोई नहीं बडा दिवाने । क्यो गफलतमे पडा ॥६॥ प्रलहाद बेटा हरीसे लपटा । जबी खंब कडकडा ॥१॥ गोपीचंद बचन सुनाकर । महाल मुलुख सब छोडा ॥२॥ हनुमानने सेवा किनी । ले द्रोणागिरी उडा ॥३॥ पुंडलीकने सेवा किनी । विघ्न बिटपर खडा ॥४॥ कहत कबीरा सुनभाई साथू । हरीचरण चित जडा ॥५॥

१६३) भजले राम दयाघनकू । समज ले झुटी मायाकू ॥६॥ चार

५०/अभंग तरंग

दिनका रहेना बाबा शोक करे क्या हुए । बडे बडेके हवाल देखे चंद्र सूरज
दो जावे॥१॥ स्वर्ग मृत्यू पाताल रहे नहीं पंचभूत धुलधानी । जिस
माईंके खटाटोपके आखर गर्दे निशानी ॥२॥ जहां हुवे तहां मिट जावेगा
बेद कहे ये बानी। कहत कबीरा रामनामबिन और नहीं मनमानी ॥३॥

१६४) भजोरे भैय्या राम गोविंद हरी ॥धू॥ जप तप साधन कछु
नहीं लागत । खरचत नहीं गठरी ॥१॥ संतत संपत सुखके कारण ।
ज्यासे भूल परी॥२॥ कहत कबीर ज्या मुख राम । नहीं वो मुख धूल
परी ॥३॥

१६५) कैसा जोग कमाया बे । ये क्या ढोंग मचाया बे ॥धू॥ जटा
बढाई बभूत चढाई जग मे कहेता सिद्धा । सिद्धनकी तो बात न जाने
बालपनोका गद्दा॥१॥ भगवे कपडे शीर मुँडावे कहेता मैं संन्यासी ।
संन्यासीकी गत है न्यारी ये तो पेटनके उपदेशी ॥२॥ गलेमे कफनी
शिरमे टोपी कहता फकीर मुँझा । फकीर है तो सबसे न्यारा ये तो
फजितखोरा ॥३॥ कान फाडकर मुदरा डारी नाथ कहलावे भारी ।
नाथनकी तो गत है न्यारी देखत परकी नारी ॥४॥ हातमे सोटा घर घर
फिरता कहता मैं नानकसाई। पैसा खातर शिर फोडे मूसे बके बुराई
॥५॥ कहत कबीरा सुनभाई साधु सब संतनका थोरा । रामनाम बिन
मुक्त न पावे येही पंथ हमारा ॥६॥

१६६) हम बिगरे तो बिगरे भाई । तुम बिगरी तो राम दुहाई ॥धू॥
गंगाके संग सरिता बिगरी । वो सरिता गंगा हो निबरी ॥१॥ पारसके संग
लोहा बिगरा । वो लोहा कांचन हो निबरा ॥२॥ चंदनके संग तरवर

बिगरा । वो तरवर चंदन हो निबरा ॥३॥ संतनके संग कबीरा बिगरा ।
वो कबीरा रामही हो निबरा ॥४॥

१६७) सुन सुन साधोजी राजाराम कहोजी ॥ध्रु॥ भावभक्तीका भुका
साई जोग जुगत नहीं पावे । भगत भूल गये राम दिवाने निजपद वांको
देवे ॥१॥ व्याधका आचार किया था ध्रुव की उमर थोड़ी । गजेंद्र कहां
बिद्या पढ़ा था जात विदुरकी कडवी ॥२॥ क्या मरदुमी उग्रसेनकी सूरत
क्या कुञ्जेकी । धनभारी से राम मिलत बत जाने सुदामजीकी ॥३॥
कहत कबीरा सुनभाई साधु राम मिलत है भक्ति । जंतरमंतर लटपट हुवे
रामभजनसे मुक्ति ॥४॥

१६८) जमसे नहीं डरुंगा बे । हरीका भजन करुंगा बे ॥ध्रु॥ अहंता
मारुं ममता मारुं खानदान मैं कहांऊं । मन मेरा अब चौकस राखूं चित
चैतन मैं मिलाऊं ॥१॥ रामनामका घोडा मेरा मैदाने दवडाऊं । भजन
प्रताप हातमे बरची सन्मुख लेकर जाऊं ॥२॥ और लोक कसबोंके
चाकर मैं हुजुरका काजी । कामक्रोधकी गर्दन मारुं साहेब राखूं
राजी ॥३॥ मैं साहेबका साचा चाकर मेरा नाम कबीरा । सब संतनकूं
शीस नमाऊं जोहरी पारखे हिरा ॥४॥

१६९) खेती करो हरिनामकी मनवा । खेती करो हरिनामकी ॥ध्रु॥
पइसा न लगे रुपिया न लगे । कवडी न लागे फुटकी ॥१॥ मनके बैल
सूरत पोहावे । रसि लगाऊं गुरुग्यानकी ॥२॥ कहत कबीरा सुनभाई
साधु । भक्ति करो हरिहरकी ॥३॥

५२/अभंग तरंग

१७०) मै गुलाम मै गुलाम मै गुलाम तेरा । तूचि मेरा सज्जा साई नाम
लेऊं तेरा॥धु॥ रूप नहीं रंग नहीं नहीं बरन छाया । निर्विकार निर्गुनहीं
तूचि रघुराया ॥१॥ एक रोटी दे लंगोटी द्वार तेरा पावूं । काम क्रोध
छोड़कर हरि गुन गाऊं ॥२॥ मेहेरबान मेहेरबान मेहेर करो मेरी । दास
कबीर चरन खडा नजर देख तेरी ॥३॥

१७१) आत्मारामसे होरी खेलत संत सुजाण ॥धु॥ बम्मन खेले पोथी
पुराण । काजी मुल्ला कुराण ॥१॥ पतिव्रता खेले अपने पतीसे । वो सवा
खलक जहान ॥२॥ कबीर खेले संतनके संग । नीत गावे हरीनाम ॥३॥

१७२) जो बन धन पावना दिन चारा जी । जारो गरब करेसु गिवारा
ओ ॥धु॥ अरे हाड मास का बनिया पिंजरा । भीतर भरिया भंगारा
॥१॥ ए उप्पर रंग सोनेरो लगायो जी । कारीगर किरतारा वो ॥२॥ अरे
पशुचामरा बने पनेहा । नोपत मंडे नगाडा जी ॥३॥ नर तेरी चाम काम
नहीं आवे जी । बल जल होवे अंगारा ॥४॥ दस मस्तक जारी बीस भुजा
थी । रावण के परीवारा जी ॥५॥ अरे एडा एडा योद्धा धरणमे गलिया
लंकाके सिरदारा ॥६॥ अरे ओ संसार ओस वालो पानी बिरा । जातोनि
लागे वारा जी॥७॥ कहत कबीरा सुनो भाई साधु । भव जल उतरो
पारा॥८॥

१७३) करना फकीरी क्या दिलगिरी सदा मगनमे रहना जी । घर घर
माता घर घर पिता घर घर अलक्ष जगाना जी ॥१॥ कुई दिन भूका कुई
दिन रुका कुई दिन सुखा रहना जी । कहत कबीरा सुनो भाई साधु
गुरुपंथसे जपना जी ॥२॥

१७४) नहीं हिरेकी रास | बझारमो नहीं हिरेकी रास ॥६४॥ जिने देखे
उने छुपावे। मत करनकी आस ॥१॥ जितना देखा उतना झूटा | है
गुरुकिल्ली खास ॥२॥ नहीं पल्लवकी बात हमारी | ले साधुके
पास ॥३॥ रामनाम तुम्हे साधु बतावे | पकड़ गुरुकी कास ॥४॥ कहत
कबीरा सुनो भाई साधु | गुरुचरन की आस ॥५॥

१७५) बस गयो मन बैरागन राम ॥६५॥ चित्रकूटमो घर घर गंगा |
साधु करत है स्नान ॥१॥ चित्रकूटमो घर घर तुलसी | पूजा करत है
राम ॥२॥ कहत कबीरा सुनो भाई साधु | मन मिले सो राम ॥३॥

१७६) मगन भये गुरु ध्यानसे | हरिनामसे ॥६६॥ जनम हमारा
सफल भयोरे | लगी लगन निर्वानसे ॥१॥ झूटी माया झूट मत बोलो |
साज रखो इमानसे ॥२॥ कहत कबीरा सुनोभाई साधु | ज्योत लगी
अस्मानसे ॥३॥

१७७) हम तो भिकारी भिकारी | मौजा करते लहरी ॥६७॥ हम
भिकारी सत्वधारी | नवखंडमो फेरी | दसवे खंडमे अलख जगाया | झोली
हो गयी भारी ॥१॥ पंचतत्त्व की झोली मेरी | नवविधीसे भारी | इस झोलीमे
चौदा रतन है | रामनाम ललकारी ॥२॥ कहत कबीरा हम भिकारी | खडे
संतके द्वारी | रामानंदका दर्शन पाये | गुरुकिल्ली है न्यारी ॥३॥

१७८) चलो जी लाल पंढरीकू जाना | केशव माधवकू मिलना ॥१॥
ऐसी नगरी कबू नहीं देखा | जहाँ विठ्ठल राजा ॥२॥ रिद्धी सिद्धी तो
पानी भरत है। सुनो मुरलीका बाजा ॥३॥ ऐसा विठ्ठल कबू नहीं देखा |
एक बिटपर ठाडा ॥४॥ साधुसंतनका मेला मिलकर | खाये दूध

पेढा ॥५॥ कहत कबीरा सुन भाई साधु । रामनाम की धुम मचाई ॥६॥

१७९) संपत क्या न पराके बाल । हम तो सदा रंग है लाल ॥७॥
 चार खूट जहांगीर हमारी । गलेमे तुलसी माल ॥८॥ कामधेनु तो मारी
 बगलमो । कभी न पावे हाल ॥९॥ अनाज आटा सबकुछ मिलता । घी
 गुड चावल दाल ॥१०॥ बहुत खजिना पास भरा है । लेत देत गोपाल ॥११॥
 सहज दिया तो भिक्षा लेते । नहीं सिर फोड चाल ॥१२॥ स्वामीखातर
 लिया फकेरी । झूटा माया जंजाळ ॥१३॥ राजा परजा सब कोई देखे ।
 बडे बडे की राठ ॥१४॥ जितनी संपत उतनी विपत । पारमे बंधा रे
 नाल ॥१५॥ दया धरम कुछ करले बंदे । निकल जायेगी ख्याल ॥१६॥
 एक दिन संपत एक दिन विपत । क्यों फुगावे गाल ॥१७॥ रामनाम का
 डंका बाजत । झूटा उखाडे काल ॥१८॥ कहत कबीरा सुनो भाई साधु।
 खड़ी नामकी ढाल ॥१९॥

१२. श्री कमालसाहेब

हे श्रीकबीरसाहेब यांचे चिरंजीव. यांनी परमार्थात खरोखरीच कमाल
 केली. इतकी की, कबीरांनी केलेली परमार्थाची कमाई कमालांनी पुरी केली.
 म्हणून ‘आधा कबीर पूरा कमाल’ असे संतमंडळी म्हणतात.

१८०) संतनके चरन झटे । जंजाळ सब काल कटे । त्रिभुवनका नाम
 लुटे । ऐसे मलंग फकीर ॥१॥ बोधके मैदान खडे । शमदमसे आ के लडे।
 आनंद के तख्त चढे । ऐसे मलंग फकीर ॥२॥ लिया संतनका दुमाल ।
 मेरा तूटा भव जंजाल । कहत कमाल कंगाल । ऐसे मलंग फकीर ॥३॥

१८१) हम तो बेपरवा बेपरवा | नहीं किसी के डरवा ॥६३॥ चार खूट
जहांगीर हमारी | तीन लोकमे बाच्छा | जनम का तो सफा भया है |
गुरुने किया अच्छा ॥१॥ जागृती स्वप्न सुषुप्ति देखे | तुर्या उन्मनी
बाला | आलख् मोती निर्गुन ज्योती | नजर पड़ा उजियाला ॥२॥
प्याला पिया मस्त बनाया | पंथ दिखाया सिधा | सहज समाधी अजब
बतावे | साधत साधत साधा ॥३॥ मुराद मेरा हासल हुवा | दिया
खुशामत फासा | बेपरवा कर रखे गुरुने | आपन आपे खासा ॥४॥
कमाल किया पुरी कमाई | बाजे अनुहत बाजा | सुनो कानसे देख लिया
है | अलख् निरंजन राजा ॥५॥

१८२) औट हातका बिरख बनाया | दो शाखा है उनकू | रामनामका
फल लगाया | चाखे ना कोई उनकू ॥१॥ बेद पुराना सुने कुराना | भूल
गये आपआपकू | आपना बरख आप लगाय | आपहि फल
चाखो ॥२॥ कहत कमाल सुनो भाई साधु । आपने दिलमे देखो रे ॥३॥

१३. श्री सेनामहाराज

१८३) स्तुती करु ऐसा नाही अधिकार | शिणला फणिवर
वर्णवेना ॥१॥ तेथे मी सरता होइन कैशापरी | वर्णविया हरी
कीर्ती तुझी ॥२॥ अठाही भागले सहाही शिणले | चान्हीही राहिले
मौन्य धरूनी ॥३॥ रुक्मादेवीवरे अंगिकार केला | निवांत राहिला
सेना न्हावी ॥४॥

५६/अभंग तरंग

- १८४) करिता नित्य नेम | राये बोलाविले जाण ॥१॥ पांडुरंगे कृपा
केली | राया उपरती झाली ॥२॥ मुख पहाता दर्पणी | आत दिसे
चक्रपाणी ॥३॥ कैसी झाली नवल परी | वाटीमाजी दिसे हरी ॥४॥
रखुमादेवीवर | सेना म्हणे मी पामर ॥५॥
- १८५) चिंतन चित्ताला | लावी मनाच्या मनाला ॥१॥ उन्मनीच्या
सुखा आत | पांडुरंग भेटी देत ॥२॥ ऐसा आहे श्रेष्ठाचार | वेद शास्त्रांचा
निर्धार ॥३॥ कवटाळूनि पोटी | सेना म्हणे सांगू गोष्टी ॥४॥
- १८६) धन्य धन्य दिन | तुमचे झाले दरूषण ॥१॥ आजि भाग्य
उदया आले | तुमचे पाऊल देखिले ॥२॥ पूर्वपुण्य फळा आले | माझे
माहेर भेटले ॥३॥ सेना म्हणे झाला | धन्य दिवस आजि भला ॥४॥
- १८७) आम्ही वारीक वारीक | करू हजामत बारीक ॥१॥ विवेक
दर्पण आयना दाऊ | वैराग्य चिमटा हालऊ ॥२॥ उदक शांती डोई
घोळू | अहंकाराची शेंडी पिळू ॥३॥ भावार्थाच्या बगला झाडू | कामक्रोध
नखे काढू ॥४॥ चौ वर्णा देऊनी हात | सेना राहिला निवांत ॥५॥
- १८८) विष्णुचा अवतार | सखा माझा झानेश्वर ॥१॥ चला जाऊ
अलंकापुरा | संतजनाच्या माहेरा ॥२॥ स्नान करिता इंद्रायणी | मुक्ती
लागती चरणी ॥३॥ झानेश्वराच्या चरणी | सेना आला लोटांगणी ॥४॥
- १८९) माझे जहाले स्वहित | तुम्हा सांगतो निश्चित ॥१॥ करा हरीचे
चिंतन | गावे उत्तम हे गुण ॥२॥ श्रावण वद्य द्वादशी | सेना समाप्त त्या
दिवशी ॥३॥

१४. श्री कान्हो पाठक

कान्हो पाठक यांचे पूर्ण नाव कान्हो त्रिमल पाठक असे होते. हे पुणे जिल्ह्यातील केंद्र पाबळ येथील रहिवासी होते. वडवाळ सिद्ध नागेश (नागनाथ) हे त्यांचे गुरु होते. ते श्रीज्ञानेश्वरमहाराजांच्या लोभातील होते. श्रीज्ञानेश्वरमहाराजांनी समाधी घेताना आपली सारी चीजवस्तू यांना दिली अशी वारकरी मंडळीत समजूत आहे. ज्ञानेश्वरमहाराजांच्या आरतीच्या वेळी विडा खिरापतीचा मान यांचे वंशजांकडे आहे. त्यांनी गीतासार, पाताळकांड असे ग्रंथ व इतर काव्य केले आहे. श्रीज्ञानेश्वरमहाराजांच्या समाधी सोहळ्याचे वेळी त्यांनी कीर्तन केले. ही परंपरा आजही सुरु आहे.

१९०) जरी तुज देवाची चाड | तरी न करी बडबड | बहू बोलता वाड | पडसी पतनी ॥१॥ जरी तुज देवाची बाधा | तरी न करी वेवादा | वाद करिता निंदा | घडती दोष ॥२॥ जरी तुज देवाचा छंद | तरी सांडी काम क्रोध | तेणे परमानंद | होऊनी राहसी ॥३॥ जरी तुज देवची होवा | तरी मौन धरी या जिळ्हा | तेथे तू आत्मानुभवा | पावसिल ॥४॥ जरी तुज देवाचा सांगात | होता अखंडित | तरी बैस पा निवांत | साधूसंगी ॥५॥ जरी तुज देवाचा विश्वास | तरी हृदयी धरी नागेश | म्हणे कान्हो पाठक | अरे जना ॥६॥

१५. श्री गोरा कुंभार

१९१) ब्रह्ममूर्ती संत जगी अवतरले | उद्धरावया आले दीनजना ॥१॥ ब्रह्मादिक ज्याची वंदिती पायवणी | नाम घेता वदनी

दोष जाती॥२॥ हो का दुराचारी विषयी आसक्त | संत कृपे त्वरित
उद्धरती ॥३॥ अखंडीत गोरा त्यांची वास पाहे | निशिदिनी ध्याये
संतसंगा ॥४॥

१९२) केशवाचे ध्यान धरुनि अंतरी | मृत्तिके माझारी नाचतसे॥१॥
विठ्ठलाचे नाम स्मरे वेळोवेळा | नेत्री वाहे जळ सद्गदीत ॥२॥ कुलालाचे
वंशी जन्मले शरीर | तो गोरा कुंभार हरीभक्त ॥३॥

१९३) निर्गुणाचे भेटी आलो सगुणासंगे | तव झालो प्रसंगी
गुणातीत ॥१॥ मज रूप नाही नाव सांगू काई | झाला बाई काई
बोलू नये ॥२॥ बोलता बोलता जिव्हा पै खादली | खेचरी लागली
पाहता पाहता ॥३॥ म्हणे गोरा कुंभार नाम्या तुझी भेटी | सुखासुखी मिठी
पडली कैसी ॥४॥

१६. श्री सावता माळी

१९४) नामाचिया बळे न भीऊ सर्वथा | कळीकाळाच्या माथा सोटे
मारु॥१॥ वैकुंठीचा देव आणू या कीर्तनी | विठ्ठल गाऊनी नाचो रंगी॥२॥
सुखाचा सोहळा करूनी दिवाळी | प्रेमे वनमाळी चित्ती धरु॥३॥ सावता
म्हणे ऐसा भक्तीमार्ग धरा | तेणे भक्तीद्वारा वोळंगती ॥४॥

१९५) कांदा मुळा भाजी | अवधी विठाबाई माझी ॥१॥ लसूण
मिरची कोथिंबिरी | अवधा झाला माझा हरी ॥२॥ मोट नाडा विहीर

दोरी । अवधी व्यापिली पंढरी ॥३॥ सावत्याने केला मळा । विठ्ठलपायी
गोविला गळा ॥४॥

१९६) नको तुझे ज्ञान नको तुझा मान । माझे आहे मन
वेगळेची ॥१॥ नको तुझी भुक्ती नको तुझी मुक्ती । मज आहे विश्रांती
वेगळीच ॥२॥ चरणी ठेवुनि माथा विनवितो सावता । ऐका पंढरीनाथा
विज्ञापना ॥३॥

१९७) भक्ती केली हीन याती । नाही वाढली महंती ॥१॥ जरी
असता ब्राह्मण जन्म । तरी हे अंगी लागते कर्म ॥२॥ स्नान नाही संध्या
नाही । याती कुळ संबंध नाही ॥३॥ सावता म्हणे हीन याती । कृपा करावी
श्रीपती ॥४॥

१९८) विकासिले नयन स्फुरण आले बाही । दाटले हृदयी करुणा
भरिते ॥१॥ जाता मार्गी भक्त सावता तो माळी । आला तया जवळी
पांडुरंग ॥२॥ नामा ज्ञानदेव राहिले बाहेरी । मळिया भीतरी गेला
देव ॥३॥ माथा ठेवुनि हात केला सावधान । दिले आलिंगन चहू
भुजी ॥४॥ चरणी ठेवुनी माथा विनवितो सावता । बैसा पंढरीनाथा करीन
पूजा ॥५॥

१९९) समयासी सादर व्हावे । देव ठेविल तैसे रहावे ॥धू॥ कोणे
दिवशी बसून हत्तीवर । कोणे दिवशी पालखी सुभेदार । कोणे दिवशी
पायांचा चाकर । चालून जावे ॥१॥ कोणे दिवशी बसुन याची मन ।
कोणे दिवशी घरात नाही धान्य । कोणे दिवशी द्रव्याचे साठवण । कोठे
साठवावे ॥२॥ कोणे दिवशी यम येती चालून । कोणे दिवशी प्राण

जाती घेऊन | कोणे दिवशी स्मशानी जाऊन | एकटे रहावे ॥३॥ कोणे
दिवशी होईल सद्गुरुची कृपा | कोणे दिवशी चुकती जन्माच्या खेपा | कोणे
दिवशी सावत्याच्या बापा | दर्शन द्यावे ॥४॥

२००) आमुचि माळियाची जात | शेत लावू बागाईत ॥धु॥ आम्हा
हाती मोट नाडा | पाणी जाते फुलझाडा ॥१॥ शांती शेवंती फुलली |
प्रेमे जाई जुई व्याली ॥२॥ सावत्याने केला मळा | विठ्ठल देखियेला
डोळा ॥३॥

१७. श्री नामदेवमहाराज

२०१) सीताराम सीताराम भज रे मना | भज रे मना बाबा भज रे
मना ॥धु॥ अमोलिक जाते वय आता तरी धरी सोय | असा काय
नरदेह येईल पुनः ॥१॥ विषयाचे सुख द्वाढ येथे वाटे बहु गोड | पुढे आहे
अवघड यमयातना ॥२॥ द्रव्यावरी करिसी मौजा अंती येईल यमराजा
| घेऊनी जाईल प्राण तुळा यमसदना ॥३॥ लोहस्तंभी भेटविती तप्तभूमी
चालविती | तैलपात्री टाकिताती तुळीया प्राणा ॥४॥ नामा म्हणे हेचि
करी हरिचरण दृढ धरी | चुकेल चौच्याएँशीची फेरी यमयातना ॥५॥

२०२) अरे मना तू शोक करिसी किती | हे तव वाया धन संपत्ती |
आयुष्य भविष्य नाही तुळीये हाती | हे अवघे अंती जायजणे ॥१॥
एक अर्बुदसाठी कोटी देखा | तीस लक्ष दहा सहस्र लेखा | सात शते
नवमास मापा | तया हिरण्यकशयपा काय झाले ॥२॥ चौदा चौकड्या
लंकानाथा | नव्याण्णव सहस्र राया दशथा | तेही गेले स्वर्गपंथा | मार्गे

सर्वथा नुरलेचि ॥३॥ चौदा कल्प मार्कडेया पडे । तै लोमहर्षणाचा एक रोम झडे । की बकदालभ्याचे निमिषे मोडे । गेले एवढे अरे मना ॥४॥ बकदालभ्याचे पुरे निमिषे । ते वटहंसाचे उपडे एक पिच्छ । तयासी होता मृत्युप्रवेश । तो एक श्वास भृशुंडीचा ॥५॥ मरणांत पुरे भृशुंडीचा । तै एक दिवस कूर्माचा । नामा विनवी केशवाचा । वेगी विठोबाचा पंथ धरा ॥६॥

२०३) तुतारे भोवारे वाजंत्री वाजती । अप्सरा नाचती थैय-
थैया ॥१॥ झणझणा झणझणा झांजा गर्जताती । नौबदा वाजती धो धो
धो धो ॥२॥ सुरवर येती विमानांची दाटी । करिती पुष्पवृष्टी
देवावरी ॥३॥ नारद तुंबर गंधर्व किन्नर । गाती सप्तस्वर सर्व
तेव्हा ॥४॥ कीर्तनाचा घोष टाळांचा गजर । मृदुंग सुस्वर
वाजताती ॥५॥ केशरी गंध टिळा लावितसे भाळा । घालती
पुष्पमाळा द्विजांठी ॥६॥ घरोघरी नंद वाटी शकरेसी । वस्त्रे
सुहृदांसी नामा म्हणे ॥७॥

२०४) आला जगदोद्धार । त्याचे भरले भांडार ॥१॥ सुशोभित दिसे
मही । दोन लक्ष दिल्या गाई ॥२॥ तीळ तांदुळ पर्वत । द्रव्ये वाटी
अगणित ॥३॥ एक जाती एक येती । ओङ्गे उचलिता कुंथती ॥४॥
भाट वर्णिताती । नामा म्हणे ज्याची किर्ती ॥५॥

२०५) तुळिया पुत्रासी लागलेसे मूळ । करील निर्मूळ सर्वत्रांचे ॥१॥
बाळकाचे अंगी अवचिन्हे बहुत । नेऊनी गर्तेत टाका यासी ॥२॥ लोभ
धरुनिया ठेवाल बाळासी । ग्रासील सकळासी एकदाची ॥३॥ ऐकोनी
यशोदा गहिवरोनी बोले । गर्ग तो कथिले उत्तम गुण ॥४॥ अमंगळ

६२/अभंग तरंग

वाणी पुनरपि बोलिला । गर्ग तो चुकला गणितासी ॥५॥ स्तनपान
करीत असता श्रीकृष्ण । मांडिले विंदान नामा म्हणे ॥६॥

२०६) ठाईहूनि जाती उखळे उडताती । मस्तकी आदळती
येवोनिया ॥१॥ पाटे वरवंटे वसुपात्रालागी । जीव त्याप्रसंगी येता झाला
॥२॥ घाबरे दुर्जन पळाया पहात । आडव्या ठाकत बाजा पुढे ॥३॥
जानवे तुटले पंचांग फाटले । धोतरही गळाले दुंगणाचे ॥४॥ पाठीवरी
होती बदबदा मार । तेथोनी सत्वर पळालासे ॥५॥ आयुष्याची बाकी
काही उरली होती । म्हणोनि श्रीपती सोडी त्याते ॥६॥ जीव घेवोनिया
तेथोनी पळाला । कंसापाशी आला नामा म्हणे ॥७॥

२०७) राई एवढे पाखरू बाबा । त्रिभुवनी त्याचा थारा । नर आणि
नारी त्या बा पाखराचा चारा । पिंडी आणि ब्रह्मांडी याचा विचार तुम्ही
करा । त्याचा अनुभव घेता चुकेल चौऱ्यांशीचा फेरा ॥१॥ एकवीस
स्वर्गावरती त्या बा पाखराची उंची । डोळ्यातील बाहुली रे त्या बा
पाखराची नीची । सप्तही सागर पाखरू बाबा घेऊनी गेले चोची ॥२॥
पिंड आणि ब्रह्मांड मच्छेंद्रनाथाने दाविले । त्याच्या अनुग्रहे गोरक्षाने
ओळखीले । निवृत्ती प्रसाद खेचरी नाम्या शिंप्याने गाईले ॥३॥

२०८) नव्हे तेचि कैसे झाले रे खेळीया । नाही तेचि दिसू लागले रे ।
अरूप होते ते रूपासी आले जीव शिव नाम पावले रे ॥१॥ आपलीच
आवडी धरून खेळिया । आपआपणाते व्याले रे । जोपनाकारणे केली
बायको । तिने एवढे वाढविले रे ॥२॥ एक खेळिया तुज सांगितले ऐसे।
जाणुनि खेळ खेळ रे ॥३॥ ब्राह्मणाचे पोर एक भ्याले रे खेळीया बारा

वर्षे लपाले रे । कापत कापत बाहेर आले ते नागवेचि पळून गेले रे ॥३॥
 सहातोङड्या एक संभूचे बाळ तेणे बहुताचि बळ आथियेले रे । खेळ
 खेळता दगदगी व्याले ते कपाट फोडुनि गेले रे ॥४॥ ब्रह्म्याचे पोर एक
 नान्या रे खेळीया हिंडे त्रिभुवनामाजी रे । कुभांड रचुनी जगा भांडवी
 साधु म्हणवी आपणा रे ॥५॥ गंगा गिरीजा भांडण लावुनि संभ्यासी
 वनासी धाडिले रे । खेळ खेळे परी ठायी न सापडे ऐसा खेळिया शहाणा
 रे ॥६॥ खेळीयामाजी हनुम्या बळकट न सापडे काम व्यसनी रे । काम
 नाही तेथे क्रोध कैचा मग कैचा भांडणार रे ॥७॥ यादवांचा पोर एक
 गोप्या भला तो बहुतचि खेळ खेळला रे । लहान थोर अवघे मारिली
 खेळचि मोडोनी गेला रे ॥८॥ मच्छेंद्राचे एक पोर रे खेळीया निरंजनी
 खेळ खेळला रे । आपआपणा शोधुनि पाही आपण निराळा राहिला
 रे ॥९॥ त्रिकुट भेदुनी श्रीहाट उल्लंघुनि गोल्हाट गड घेतला रे । विष्णुदास
 नामा म्हणे संतहो पहा विचारुनि देही रे ॥१०॥

२०९) अगा करुणाकरा करितसे धावा । येई बा केशवा झडकरी ॥१॥
 उदकावाचोनि नामा तळमळी । जैसी का मासोळी केशीराजा ॥२॥
 नामा म्हणे एक तुझाची आधार । आणिक प्रकार नेणे काही ॥३॥

२१०) वावडी वरच्या वरी उडतसे अंबरी । हाती असे दोरी परी लक्ष
 तेथे ॥१॥ दुडी वरी दुडी पाण्या निघाली गुजरी । चाले मोकळ्या करी परी लक्ष
 तेथे ॥२॥ व्यभिचारी नारी पर पुरुष जिव्हारी । वर्ते घराचारी परी लक्ष
 तेथे ॥३॥ तस्कर नगरी परद्रव्य जिव्हारी । वर्ते घरोघरी परी लक्ष तेथे ॥४॥
 कृपणाने धन ठेविले वनांतरी । वर्ते चराचारी परी लक्ष तेथे ॥५॥ नामा
 म्हणे ऐसे असावे संसारी । चित्त सर्वेश्वरी ठेवोनिया ॥६॥

६४/अभंग तरंग

- २११) मोक्ष नव्हे स्नाने मोक्ष नव्हे दाने । नाना तीर्थाटणे मोक्ष नव्हे ॥१॥
मोक्ष नव्हे योगे मोक्ष नव्हे भोगे । किंवा कर्मत्यागे मोक्ष नव्हे ॥२॥ मोक्ष नव्हे
जपे मोक्ष नव्हे तपे । नाना खटाटोपे मोक्ष नव्हे ॥३॥ विष्णुदास नामा सांगतो
तत्त्वता । जीवात्म ऐक्यता मोक्ष तेव्हा ॥४॥
- २१२) सद्गुरुनायके पूर्ण कृपा केली । निजवस्तु दाविली माझी मज ॥१॥
माझे सुख मज दावियले डोळा । दिधली प्रेमकळा ज्ञानमुद्रा ॥२॥ तया
उत्तराई व्हावे कवण्या गुणे । जन्मा नाही येणे ऐसे केले ॥३॥ नामा म्हणे
निकी दावियेली सोय । न विसरावे पाय विठोबाचे ॥४॥
- २१३) चंद्रभागे तटी ऐकीयेली गोष्टी । वाल्मीके शतकोटी ग्रंथ
केला ॥१॥ तेणे माझ्या चित्ता बहु झाले क्लेश । व्यर्थ म्या आयुष्य
गमाविले ॥२॥ येऊनीया नामा विठ्ठलासी म्हणे । केले रामायण
वाल्मीकाने ॥३॥ जरी तुझा दास असेन मी देवा । तरी सिद्धी न्यावा पण
माझा ॥४॥ करीन मी तुझे शतकोटी अभंग । बोले पांडुरंग ऐके नाम्या ॥५॥
तये काळी होती आयुष्याची वृद्धी । आताची अवधी थोडी असे ॥६॥ नामा
म्हणे जरी न होती संपूर्ण । जिव्हा उतरून ठेवीन मी ॥७॥
- २१४) सद्गुरुसारिखा सोयरा जीवलग । तोडीला उद्भेद संसारीचा ॥१॥
काय उत्तराई होऊ कवण्या गुणे । जन्मा नाही येणे ऐसे केले ॥२॥ माझे
सुख मज दाखविले डोळा । दिधली प्रेमकळा नाममुद्रा ॥३॥ डोळीयाचा
डोळा उघडीला जेणे । लेवविले लेणे स्वानंदाचे ॥४॥ नामा म्हणे निकी
सापडली सोय । न विसंबे पाय खेचराचे ॥५॥
- २१५) देव म्हणे नाम्या पाहे । ज्ञानदेव मीच आहे ॥१॥ तो आणि

मी नाही दुजा । ज्ञानदेव आत्मा माझा ॥२॥ माझ्या ठायी ठेवी हेत । सोड
खंत खंडी द्वैत ॥३॥ नाम्या उमज मानसी । ऐसे बोले हृषिकेशी ॥४॥

२१६) नामदेव म्हणे देवा । ब्रह्मज्ञान पोटी ठेवा ॥१॥ तुम्ही माये
संगे गूढ । ज्ञान जाणीवेचे आड ॥२॥ आम्हा नाही याची चाड । वाटे
संत भेटी गोड ॥३॥ संत भेटी प्रेम फावे । प्रेमे देवासी भेटावे ॥४॥
प्रेम आहे पोटभरी । देव त्यासी पोटी धरी ॥५॥ नामदेवा ठायी प्रेम ।
मार्गी आडविले ब्रह्म ॥६॥

२१७) सद्गुरुवाचोनि नाम न ये हाता । साधन साधिता कोटी
गुणे ॥१॥ जैसा कांतेवीण करणे संसार । तैसा हा व्यवहार साधनाचा
॥२॥ जव नाही केला सद्गुरु भ्रतार । साधन विचार व्यर्थ गेला ॥३॥
नामदेव म्हणे सद्गुरुपासोनी । नाम घ्या जाणोनी नाना काही ॥४॥

२१८) ऋष्यमूक पर्वती ध्यानस्थ अंजनी । सांगतसे कानी खूण
वायू ॥१॥ तव करी पिंड पडता साचार । भक्षी का निर्धार स्मरणमात्रे ॥२॥
अंजनीने पिंड प्राशन पै केला । जन्मासी तो आला बळीया रुद्र ॥३॥
नामा जन्म पावताची बाळ । झाला असे काळ रविमंडळा ॥४॥

२१९) पिंड घारीने झडपिला । अंजनीने तो सेवीला ॥१॥ अंजनीचे
तपासाठी । महारुद्र आले पोटी ॥२॥ चैत्र शुद्ध पौर्णिमेसी । सूर्योदय
समयासी ॥३॥ महारुद्र प्रगटले । नामा म्हणे म्या वंदिले ॥४॥

२२०) पैल ते पंढरी पैल ते पंढरी । पांढरी वरी काळी वसविली ॥१॥
सोबळे हे ब्रह्म सुनील हे ब्रह्म । विद्युल्लता ब्रह्म पाहू चला ॥२॥ नामा
म्हणे माझा विठ्ठल हा डोळा । अर्धमात्रे जवळा पाहू चला ॥३॥

६६/अभंग तरंग

२२१) पंढरीचा वास चंद्रभागे स्नान | आणिक दर्शन विठोबाचे॥१॥

हेचि मज घडो जन्म जन्मांतरी | मागणे श्रीहरी नाही दुजे ॥२॥ मुखी
सदा नाम संतांचे दर्शन | जनी जनार्दन ऐसा भाव ॥३॥ नामा म्हणे
नित्य तुझे महाद्वारी | कीर्तन गजरी सप्रेमाचे ॥४॥

२२२) ती मुँगी उमगा ती मुँगी उमगा | मुँगीच्या मुखी त्रिवेणी
गंगा ॥१॥ उदकाचे टवळे मसीची माती | अंधारी मुँगीने तेथे लाविली
ज्योती॥२॥ अवघे आकाश मुँगीये मागे | मुँगीये संसार सांडिला वेगे
॥३॥ विष्णुदास नाम मुँगीये मागे | मुँगी ती उमगली खेचरसंगे ॥४॥

२२३) अमृताहूनि गोड नाम तुझे देवा | मन माझे केशवा का बा
नेघे ॥१॥ सांग पंढरीराया काय करु यासी | का नये ध्यानासी रूप
तुझे ॥२॥ कीर्तनी बसता निद्रे नागविले | मन माझे भुलले
विषयसुखा॥३॥ हरिदास गर्जती हरिनामाच्या कीर्ती। तरी का नये
चित्ती म्हणे नामा॥४॥

२२४) रामकृष्ण माळ घाली का अढळ | तुटेल भवजाळ मायामोह ॥१॥
होसील तू साधू न पवसी बाधू | पूर्ण ब्रह्मानंदू तुष्टेल तुज ॥२॥ जपता
रामनाम पुरती सर्व काम | आदि अंती नेम साधेल तुज ॥३॥ नामा म्हणे
कृतार्थ सर्व मनोरथ | न लगती ते अर्थ माया फासे ॥४॥

२२५) बोलवरी बोलती श्रुती वाखाणिती | हरी पाविजेती गती वेगळी
असे ॥१॥ तुज न पवे गा ते स्वप्न | हरी शब्द एकचि ब्रह्म | पाविजे ते
वर्म | वेगळे असे ॥२॥ एक जाणीव खटपट | करिती ते सैराट | हरी
पाविजे ती वाट | वेगळी असे ॥३॥ एक आहेत तार्किक | चार्वाकादि

वादक । हरिपाविजे ते सूख । वेगळे असे ॥४॥ एक चातुर्य वक्ते ।
व्युत्पन्न कवित्वे । संत रंजविते । लोकाचारी ॥५॥ जिही तुज
जाणितले । तिही मौन धरिले । नामा म्हणे ते पावले । भक्तियोगे ॥६॥

२२६) एक एकाच्या न मिळती मतासी । भ्रांत गर्वराशी भुलले
सदा ॥१॥ पुराणिकासी पुसु स्वरुपाची स्थिती । तव त्यासी विश्रांती नाही
कोठे ॥२॥ विषयी ठेवुनी मन सांगती ब्रह्मज्ञान । तेथे समाधान नुपजे
कदा ॥३॥ हरीदासासी पुसो भक्तीचा उपाव । तव तयापाशी भाव
नाही कोठे ॥४॥ वाचेने सांगती नामाचा बडिवार । विषयी पडी भार
सदाकाळी ॥५॥ ऐसे विचारिता बहूत भागलो । म्हणोनि शरण आलो
पांडुरंगा ॥६॥ भयभीत झालो संसार करिता । नामा म्हणे आता तारी
मज ॥७॥

२२७) वेदाचे पै सार निर्मियेली गीता । तिचा अर्थ चित्ता असो
द्यावा ॥१॥ संस्कृत भाषा ही जगासी कळेना । म्हणुनी नारायणा
दया आली ॥२॥ देवाजीने त्वरे घेतला अवतार । म्हणती ज्ञानेश्वर
तयालागी ॥३॥ गीता शोधोनीया अर्थ जो काढीला । ग्रंथ आरंभिला
ज्ञानेश्वरी ॥४॥ ज्ञानेश्वरी ग्रंथ साराहोनी सार । फोडीले भांडार वैकुंठीचे
॥५॥ नामा म्हणे माझा ज्ञानराज प्राण । तयाचे चरण वंदीन मी ॥६॥

२२८) प्रीति नाही राये वर्जियेली कांता । परि तिची सत्ता जगावरी ॥१॥
तैसे दंभधारी आम्ही तुझे भक्त । घालू यमदूत पायातळी ॥२॥ रायाचा
तो पुत्र अपराधी देखा । तो काय आणिका दंडवेल ॥३॥ बहात्तर खोडी
देवगण कंठी । आम्हा जगजेठी नामा म्हणे ॥४॥

६८/अभंग तरंग

२९) न पढावे वेद नको शास्त्र बोध । नामाचे प्रबंध पाठ करा ॥१॥

नव्हे ब्रह्मज्ञान न होय वैराग्य । साधा भक्ती भाग्य संतसंगे ॥२॥ येर
क्रियाकर्म करिता हो कली । माजी कोण बळी तरले सांगा ॥३॥ नामा
म्हणे मज सांगितले संती । यापरती विश्रांती आणिक नाही ॥४॥

२३०) देह मंदिराभीतरी । शेजे सूदला श्रीहरी । निद्रा उन्मनीचे
भरी । ते म्या स्वप्न देखिले ॥१॥ स्वप्नी भुलले बाई । मागील नाठवेचि
काही । हा जीव परवस्तुच्या ठायी । तनुमने आटला ॥२॥ स्वप्न सांगू
कोणासी । विवेक करिती तयासी । हे कोडे अज्ञानासी । संतावाचुनि
नुगवे ॥३॥ ध्यानी पहुडला सावळा । जवळी नारी बारा सोळा ।
विंजणे वारिती सकळा । सोहं शब्द जागरणी ॥४॥ धिंधिं तुरे
वाजती । अनुहात ध्वनी गर्जती । तेथे निद्रा ना सुषुप्ती । चंद्रसूर्य
मावळले ॥५॥ मना पवना नाही भेद । तया स्वामी हा गोविंद । तेथे
खुटला अनुवाद । वेदश्रुती श्रमल्या ॥६॥ म्हणे विष्णुदास नामा ।
जन्ममरण नाही आम्हा । कृपा केली मेघश्यामा । संतसंगे तारिलो ॥७॥

२३१) दुरुन्नी आलो तुझे भेटी । सांगावया जीवीची गोष्टी ॥१॥
बोल गा बोल मजशी काही । दृष्टी वळवुनी मजकडे पाही ॥२॥ अरे तू
कृपाळू दीनांचा । महा उदार थोर मनाचा ॥३॥ भक्ते पुंडलिके गोविलासी
लोभे । प्रीतिच्या प्रेमे वळलासी वळभे ॥४॥ युगे अद्वावीस भरली ।
धणी अझुनी नाही पुरली ॥५॥ जीव माझा होतो कासावीस । नामा
म्हणे का धरिले उदास ॥६॥

२३२) सागरीचा हरी क्षीरसागरीचा हरी । यशवदेच्या घरी तो हा
यशवदेच्या घरी ॥१॥ लागला अंगणी रांगू लागला अंगणी । जाऊळाची

वेणी माथा जाऊळाची वेणी ॥२॥ शोभे पिंपळपान भाळी शोभे
पिंपळपान | टोपडे भूषण माथा टोपडे भूषण ॥३॥ पैंजण वाक्या वाळे
पायी पैंजण वाक्या वाळे | नवनीताचे गोळे हाती नवनीताचे गोळे ॥४॥
मुखाकडे पाहे नामा मुखाकडे पाहे | यशोदे गे माये धन्य यशोदे गे
माये ॥५॥

२३३) कुतन्या थंबालले थंबाल आपुल्या गाई | आम्ही जातोले
जातोले आपुल्या घलासी भाई ॥ध्रु॥ तुम्ही थोलल्या पातलाचे लेक |
तुम्हा मधीलले गलीब आहे एक | तुम्ही तांगताले गायी लाखी लाख |
किती धावूले धावूले काता लागला पायी ॥१॥ काळी पिवळीले धवली
गाय तानोली | याया गवल्याची धवली गाय पलाली | मजला देखुनी तो
गवली मला माली | काठी कांबली कांबली हिलोनी घेतली साली ॥२॥
काल बलातिले बलाचि खलवस केला | तुम्ही सर्वांनी फाल फाल फाल
फाल खालला | मी गलीबले म्हणूनी थोलका दिला | तुला वातलेले
वातलेले मला कलले नाही ॥३॥ कृष्ण म्हणे रे ऊगा राही बोबड्या |
तुझ्या गाई रे वळवीन मी त्या साज्या | नाहीतर धाडीन रे गोपाळांच्या
जोड्या | नामा म्हणे रे म्हणे रे गोष्ट रोकडी पाही ॥४॥

२३४) कृष्णा तुला रे कान्हा तुला रे | ताकीद करते कोणाच्या
घराला | घडि घडि जाऊ नको रे ॥ध्रु॥ गवळ्यांच्या घरी बोभाट झाला |
माठ तयांचे फोडू नको ॥१॥ रागीट तुझा पिता नंदजी | मार तयाचा
खाऊ नको ॥२॥ आली गौळण कपटी राधा | तिच्या घरात तू जाऊ
नको ॥३॥ पाळण्यात घालूनी झोके देते | आता मुळी तू रङ्ग नको ॥४॥

वाजवाकुडा पेंद्या सुदामा | त्याच्या डावा जाऊ नको ||५|| नामा म्हणे
पतीत पावन | नाम तयाचे विसरू नको ||६||

२३५) प्रेम सप्रेम आरती | गोविंदाते ओवाळिती ||१|| धन्य धन्य
ते लोचन। नित्य करिती अवलोकन ||२|| बाळा प्रौढा आणि मुग्धा |
ओवाळिती परमानंदा ||३|| नामा म्हणे केशवाते | देखुनि राहिलो
तटस्थे ||४||

२३६) रक्त श्रेत श्याम नीळ पीत वर्ण | तयामध्ये पूर्ण परब्रह्म ||१||
गुरुनेत्री पाहे कवण ते आहे | मन उन्मन होय पाहताची ||२|| दृष्टादृष्ट
झाली समाधी संपली | वृत्ती ती निघाली नयनाकाशी ||३|| विष्णुदास
नामा खेचरुप पाहे | देह ब्रह्म होये गुरुकृपा ||४||

२३७) उठा उठा साधुसंत | साधा आपुलाले हीत | गेला गेला हा
नरदेह | मग कैचा भगवंत ||६|| उठुनी वेगेसी | चला जाऊ राऊळासी।
जळती पातकांच्या राशी | काकड आरती देखिलिया ||७|| उठोनिया
पहाटे | विठ्ठल पहा उभा विटे | चरण तयाचे गोमटे | अमृतदृष्टी
अवलोका॥८॥ जागे करा रुक्मिणीवरा | देव आहे निदसुरा | वेगे
लिंबलोण करा | दृष्ट होईल तयासी ||९|| पुढे वाजंत्रे वाजती | ढोल
दमामे गर्जती | होते काकड आरती | पांडुरंगरायाची ||१०|| सिंहनाद
शंख भेरी | गजर होतो महाद्वारी | केशवराज विटेवरी | नामा चरण
वंदीतो ||११||

२३८) देह जावो अथवा राहो | पांडुरंगी दृढ भावो ||१|| चरण न

सोडी सर्वथा। तुझी आण पंढरीनाथा ॥२॥ वदनी तुझे मंगल नाम ।
हृदयी अखंडित प्रेम ॥३॥ नामा म्हणे केशवराजा । केला नेम चालवी
माझा ॥४॥

२३९) नको वाजवू श्रीहरी मुरली । तुझ्या मुरलीने तहानभूक
हरली ॥धू॥ गोपाळ गड्यांचा मेळ । हरी संगे खेळ । कुंजवनी रमली
॥१॥ मुरलीच्या नादे देव । ऋषी गण गंधर्व । समाधी गळली ॥२॥
खुंटला वायुचा वेग । वर्षती मेघ । जळे स्थिरावली ॥३॥ नामा चरणीचा
दास । मागतसे आस । आशा नाही पुरली ॥४॥

२४०) पंढरीच्या वीटेवरी । हरी उभा राहिला ॥धू॥ कासे कसीला
पीतांबर । गळा तुळशीचे हार । चंदनाची उटी अंगी । टिळा कसा
लाविला ॥१॥ गोकुळात केली चोरी । भुलविल्या ब्रजनारी । वसविली
द्वारकापुरी । कंस मामा मारीला ॥२॥ अर्जुनाने पण केला । साह्य
नारायण त्याला । जयद्रथासी सूर्य कैचा । सूर्य कैचा दाविला ॥३॥
नामदेवा गर्व झाला । सावत्याच्या उदरा गेला । पोट चिरूनी बाहेर
आला । गरुडपारी राहिला ॥४॥ नामा म्हणे केशवराजा । केला नेम
चालवी माझा । पुळिकाच्या भक्तिकाजा । विटे उभा राहिला ॥५॥

२४१) हेचि माझी संध्या हेचि माझे ध्यान । तुझे पायी मन लागो
देवा ॥१॥ हेची माझी ऋद्धी हेचि माझी सिद्धी । अखंड समाधी पाय
तुझे ॥२॥ नामा म्हणे हेचि दर्दे गा श्रीपती । कथेची विश्रांती
जन्मोजन्मी ॥३॥

२४२) वैष्णवा घरी सर्व काळ | सदा झणझणती टाळ ॥१॥ कण्या
भाकरीचे खाणे | गाती रामनाम गाणे ॥२॥ बैसावयासी कांबळा |
द्वारी तुळसी रंगमाळा ॥३॥ घरी दुधे कामधेनू | तुपावरी तुळसी पानु
॥४॥ फराळासी पीठ लाहा | वेळोवेळा पडती पाया ॥५॥ नामा
म्हणे नेणती काही | चित्त अखंड विष्टुल पायी ॥६॥

२४३) वैष्णवांचे घरी मांडीला पाहुणचार | नामाचा वोगर
वाढियेला ॥१॥ घ्यारे ताट भरी जेवा पोटभरी | आनंद गजरी रामनाम ॥२॥
होईल पायरव दुर्जना न सांगावे | एकांती सेवावे नामा म्हणे ॥३॥

२४४) वेदासी कानडा श्रुतीसी कानडा | विष्टुल उघडा पंढरीये ॥१॥
नाम बरवे रुप बरवे | दर्शन बरवे कानडीयाचे ॥२॥ नामा म्हणे तुझे
अवघेचि बरवे | त्याहुनि बरवे प्रेम तुझे ॥३॥

२४५) बोलू ऐसे बोल | जेणे बोले विष्टुल डोले ॥१॥ प्रेम सर्वांगाचे
ठायी | वाचे विष्टुल रखुमाई ॥२॥ नाचू कीर्तनाचे रंगी | ज्ञानदीप लावू
जगी ॥३॥ परेहुनि परते घर | तेथे राहू निरंतर ॥४॥ सर्व सत्ता आली
हाता | नामयाचा खेचर दाता ॥५॥

२४६) आकल्प आयुष्य व्हावे तया कुळा | माझिया सकळा
हरिच्या दासा ॥१॥ कल्पनेचि बाधा न हो कोणे काळी | ही संतमंडळी
सुखी असो ॥२॥ अहंकाराचा वारा न लागो राजसा | माझ्या विष्णुदासा
भाविकासी ॥३॥ नामा म्हणे तया असावे कल्याण | ज्या मुखी निधान
पांडुरंग ॥४॥

- २४७) तिन्ही देव जैसे परब्रह्मीचे ठसे । जगी सूर्य जैसे प्रकाशले ॥१॥ धन्य तो निवृत्ती धन्य तो सोपान । धन्य हा निधान ज्ञानदेवो ॥२॥ उपजताचि ज्ञानी हे वर्म जाणोनि । आले लोटांगणी चांगदेव ॥३॥ संस्कृताची गाठी उघडोनी ज्ञानदृष्टी । केलीसे मराठी गीतादेवी ॥४॥ प्रत्यक्ष पैठणी भटी केला वाद । रेड्यामुखी वेद बोलविला ॥५॥ नामा म्हणे सर्व सुकृत लाहिजे । एक वेळा जाईजे अलंकापुरा ॥६॥
- २४८) हडबडले पातक । घेता रामनाम एक ॥१॥ नाम घेता तत्क्षणी । चित्रे सांडिली लेखणी ॥२॥ घेऊनी पुजेचा संभार । ब्रह्मा येतसे सादर ॥३॥ नामा म्हणे जरी हे लटके । तरी हे छेदावे मस्तक ॥४॥
- २४९) नाचू कीर्तनाचे रंगी । ज्ञानदीप लावू जगी ॥१॥ सर्व सांझूनी माझाई । वाचे विठ्ठल रखुमाई ॥२॥ परेहून परते घर । तेथे राहू निरंतर ॥३॥ सर्वाचे जे अधिष्ठान । तेचि माझे रूप पूर्ण ॥४॥ अवधी सत्ता आली हाता । नामयाचा खेचरी दाता ॥५॥
- २५०) सुखालागी जरी करिसी तळमळ । तरी तू पंढरीसी जाय एकवेळा ॥१॥ मग तू अवघाचि सुखरूप होसी । जन्मोजन्मीचे दुःख विसरसी ॥२॥ चंद्रभागेसी करिता स्नान । तुझे दोष पळती रानोरान ॥३॥ लोटांगण घालिता महाद्वारी । कान धरोनि नाचेन गरुडपारी ॥४॥ नामा म्हणे उपमा काय द्यावी । माझ्या विठोबाची इडापिडा घ्यावी ॥५॥
- २५१) ज्ञानराज माझी योग्यांची माऊळी । जेणे निगमवळी प्रगट केली ॥१॥ गीता अलंकार नाम ज्ञानेश्वरी । ब्रह्मानंद लहरी प्रगट केली ॥२॥ अध्यात्मविद्येचे दाविलेसे रूप । चैतन्याचा दीप

उजळिला॥३॥ छपन्न भाषेचा केलासे गैरव । भवार्णवी नाव
उभारिली॥४॥ श्रवणाचे मिषे बैसावे येऊनी । साप्राज्य भुवनी सुखी नांदे
॥५॥ नामा म्हणे श्रेष्ठ ग्रंथ ज्ञानदेवी । एक तरी ओवी अनुभवावी ॥६॥

२५२) पंढरी पंढरी । विठुरायाची नगरी ॥धृ॥ भोवती भीवरेचा
वेढा । मध्ये पंढरीचा हडा ॥१॥ गस्त फिरे चहुकोनी । टाळ मृदंगाचा
ध्वनी ॥२॥ ऐसे तीर्थ आहे कोठे । नामयासी विठ्ठल भेटे ॥३॥

२५३) लटके ना बोलू । आम्ही लटके ना बोलू । अणुमात्र खोटे
आम्ही । लटके ना बोलू ॥धृ॥ मुंगी व्याली शिंगी झाली । तिचे दूध
किती । सतरा रांजण भरून ठेवले । प्याले बारा हत्ती ॥१॥ लटका गेला
लटकीपाशी । तेथे सुगडी येवढे राळे । उंट चिमणी रंगना आली । तिचे
वाटी येवढे डोळे ॥२॥ शेळी करी घुसळण । मांजर काढी लोणी ।
उंदीर गेले देशांतरी । त्यांनी ताका भरल्या गोणी ॥३॥ पाण्यात कासव
गीत गाये । कडेस कोल्हा नाचे । सायळ मनी संतोषली । खेकड पुस्तक
वाचे ॥४॥ कांतिणीने मंदिरी लग्न मांडियेले । सरड कणीक कांडी ।
मंदोदरी झाली करवली । घुबड मांडे रांधी ॥५॥ विष्णुदास नामा म्हणे ।
ऐशा जगाच्या कीर्ती । जगासि म्हणिजे लटके । पूर्वज नरकी जाती ॥६॥

२५४) वाच्याने दुनिया गेली गड्यानो । वाच्याने दुनिया गेली ॥धृ॥
आत वारा बाहेर वारा । त्याचा निर्गुणात पसारा । त्या वाच्याचा शोध
करा । गड्यानो ॥१॥ एका चिंचेला आली दोन बोरे । तेथे मिळाली
सात पाच पोरे । त्या पोरांचे वासरु चुकले मोरे । गड्यानो....॥२॥
एका पानवट्याचे वाटे । अंबा जांभाची दोन चार बेटे । तेथे डोर्डवर

घागर फुटे। गड्यानो.... ॥३॥ एका अंगायाची सात पाच घोडी। हाती
बांधी रुईची खोडी। झाडावर झाड तोडी। गड्यानो..... ॥४॥ एक
मसुर एवढे तळे। त्याच्यामध्ये एक देऊळ। त्यात निर्गुण मासा खेळे।
गड्यानो..... ॥५॥ एका काट्याच्या अणीवर पाहे। तेथे मिळाले सात
पाच गाव। नामा म्हणे संगे पाखरू घेऊ। गड्यानो॥६॥

२५५) हिरे जळामधी भिजतील कधी। तैसे कृपानिधी केले आम्हा॥१॥
आमुचा विकल्प आमुचा विकल्प। आमुचा विकल्प आम्हा बाधी ॥२॥
कामधेनूसंगे गाढव बांधिले। तयाचे ते मोले तुके केवी ॥३॥ काय म्या
करावे पाठीलागे भोग। नामा म्हणे योग तुझ्या हाती॥४॥

२५६) पुढे ज्ञानेश्वर जोडोनिया कर। बोलतो उत्तर स्वामीसंगे ॥१॥
पाठिले पोशिले चालविला लळा। बा माझ्या कृपाळा निवृत्तीराजा ॥२॥
स्वामीचिया योगे झालो स्वरूपाकार। उतरलो पार मायानदी ॥३॥
निवृत्तीने हात उतरिला वदना। त्यागिले निधान आम्हालागी ॥४॥
नामा म्हणे देवा देखवेना मज। ब्रह्मी ज्ञानराज मिळविला ॥५॥

२५७) प्रातःकाळी प्रहरा रात्री उठिल्या गौळणी बाळा। घुसळण
मांडियले घरोघरी सकळा। नित्यानंदे परमानंदे गाती गोपाळा। सहस्रापरी
कैशा गाती मदन सावळा ॥१॥ घुम घुम करिती घुम घुम करिती डेरे
बुमती। आनंदल्या गौळणी छंदे छंदे डोलती ॥२॥ एक म्हणती साजणी
तुम्ही लपवा गे लोणी। न कळे न कळे हो बाई कृष्णाची करणी।
कोणीकडून हा गे येईल सख्ये चक्रपाणी। खास खादुनी तुम्ही आता
लपवा दुधाणी ॥३॥ बोलता चालता इतुक्यामध्ये हरी आला। कवणेहि

७६ / अभंग तरंग

नाही देव दृष्टी देखिला । सूक्ष्मरूप धरुनी डेन्यामध्ये प्रवेशला । वरच्यावरी
देव लोणी खाऊनिया गेला ॥३॥ उन्हवणी शिळवणी घालिती परते
लोणी येईना । काय झाले ढोण सासुबाई कळेना । हा हा गे बायांनो
तुमचे जाणते चाळे । यशोदेच्या मुला देतसा गिळे ॥४॥ उगेचि मग
पाहाता आता फिर गे निराळे । मारी ठोसरे दोन्ही गालहोरे घेतले ।
डेन्यामधून मार माझा जगजीवन पाहे । नामा म्हणे धन्य धन्य वर्णु मी
काये ॥५॥

२५८) वैकुंठाहुनि केले येणे । भक्त प्रलहादाकारणे ॥१॥ नरहरी
पावला । महापापा पळ सुटला ॥२॥ शंख चक्र पद्म गदा । महापापा
पळ सुटला ॥३॥ पावला गरुडध्वज । नामया स्वामी केशवराज ॥४॥

२५९) कैलासीचा देव भोळा चक्रवर्ती । पार्वतीचा पती योगीराज ॥१॥
तयाचिया पाया माझे दंडवत । घडो आणि प्रीत जडो नामी ॥२॥
जटाजूट गंगा अर्धचंद्र भाळी । तिजा नेत्रज्वाळी जात भेद ॥३॥ कंठी
काळकूट डौर त्रिशूल हाती । सर्वांगी विभूती शोभतसे ॥४॥ गळा रुंडमाळा
खापर हस्तकी । रामनाम मुखी सर्वकाळ ॥५॥ व्याघ्रचर्मधारी स्मशानी
राहिला । संगे भूतमेळा विराजीत ॥६॥ नामा म्हणे नामे नासुनिया पाप।
करी सुखरूप भक्तालागी ॥७॥

२६०) डवरला गिरी कैलास ढवळा । सिंहासन ज्याला ढवळेची ॥१॥
पाहता पाहता निवाले लोचन । भव्य ज्याचे ध्यान एकरूप ॥२॥
ढवळा सर्वांगी देव तो आपण । लेईला भूषण तेही तैसे ॥३॥ पर्वताची
बाळा पार्वती ढवळी । अर्धांगी शोभली एकरूप ॥४॥ सर्वांगी लाविली

ढवळी विभूती । माळा विराजती स्फटिकांच्या ॥५॥ पांढरीया जटेमध्ये
गंगा आहे श्वेत । गळ्यात शोभत श्वेत सर्प ॥६॥ शंखपाळ श्रवणे कुंडले
ढवळी । देखता भूतळी दुजा नाही ॥७॥ नामा म्हणे ऐसे दावुनिया
ध्यान । भाविकांचे मन तोषवित ॥८॥

२६१) केशव नाम गाय केशव नाम गाय । केशव नाम गाय
कामधेनू ॥१॥ वेणुनादी चरे पाणी पी भीवरे । ती गाय हंबरे भक्तालागी ॥२॥
भक्तीसुखे धाय प्रेमे ते पान्हाय । भुकेलिया खाय पातकासी ॥३॥ नामा
म्हणे गाय पंढरीसी आहे । पापीया न साहे पाठीलागी ॥४॥

२६२) अवघे निरंतर करा हा विचार । भवसिंधुचा पार तरिजे
केवी ॥१॥ अवघे जन्म वाया गेले विषयासंगे । शिणलेती वाउगे
मायामोहे ॥२॥ अवघा वेळ करा संसाराचा धंदा । परी वाचे वदा हरिचे
नाम ॥३॥ अवघे भावे एके विट्ठलाते भजा । आर्ते करा पूजा हरिदासाची
॥४॥ नामा म्हणे अवघे अनुभवूनी पहा । सर्वकाळ रहा साधुसंगे ॥५॥

२६३) आकाशी पुष्पक शुभ्र दंड दिसे । बैसोनि येतसे ज्ञानदेव ॥१॥
शुद्धभावे इच्छी ज्ञानदेव भेटी । येई उठाउठी भेटू त्यासी ॥२॥ पहाती
नवल भक्त ते प्रेमळ । निश्चळ निढळ आहे ज्यांचा ॥३॥ देव म्हणे
नाम्या घेई भेटी सुखा । ज्ञानदेव सखा उभा येथे ॥४॥

२६४) कुशळ भूमीवरी उगवली तुळसी । अपवित्र तियेसी म्हणो
नये ॥१॥ काकविष्टेमाजी जन्मे तो पिंपळ । तया अमंगळ म्हणो नये ॥२॥
दासीचिया पुत्रा राज्यपद आले । उपमा मागील देऊ नये ॥३॥ धरणीचे
पोटी हिरे गारगोटी । एक्या मोले दोनी लेखू नये ॥४॥ दद्याचिये पोटी

७८/अभंग तरंग

निघे ताक लोणी । एक्या मोले दोनी मागू नये ॥५॥ लोखंडाचा विळा
परिसासी लाविला । मागिलीया मोला मागू नये ॥६॥ नामा म्हणे तैसा
जातीचा मी शिंपी । उपमा जातीची देऊ नये ॥७॥

२६५) नाम गाऊ नाम ध्याऊ । नामे विठोबासी पाहू ॥१॥ आम्ही
दैवाचे दैवाचे । दास पंढरीरायाचे ॥२॥ टाळ दिंडी घेऊनी हाती ।
केशवराज गाऊ प्रीती ॥३॥ नामा म्हणे लाखोली सदा । अनंत नामे वाहू
गोविंदा ॥४॥

२६६) लपलासी तरी नाम कैसे नेसी । आम्ही अहर्निशी नाम
गाऊ ॥१॥ आम्हापासोनिया जाता न ये तुज । ते हे वर्मबीज नाम
घोकू ॥२॥ आम्हासि तो तुझे नामचि पाहिजे । मग भेटी सहजे देणे
लागे ॥३॥ भोळी भक्ते आम्ही चुकलो होतो वर्म । सापडले नाम
नामयासी ॥४॥

२६७) तू अवकाश मी भूमिका । तू लिंग मी साळुंका । तू समुद्र मी
द्वारका । स्वये दोन्ही ॥१॥ तू वृदावन मी चिरी । तू तुळशी मी मंजिरी।
तू पावा मी मोहरी । स्वये दोन्ही ॥२॥ तू चांद मी चांदणी । तू नाग मी
पद्मिणी। तू कृष्ण मी रुक्मिणी । स्वये दोन्ही ॥३॥ तू नदी मी थडी ।
तू तारु मी सांगडी । तू धनुष्य मी भातोडी । स्वये दोन्ही ॥४॥ तू वेद
मी स्तविता । तू शास्त्र मी गीता । तू गंध मी अक्षता । स्वये दोन्ही ॥५॥
नामा म्हणे पुरुषोत्तमा । स्वये जडलो तुझ्या प्रेमा । मी कुडी तू आत्मा।
स्वये दोन्ही ॥६॥

२६८) देव दगडाचा भक्त हा मायेचा । संदेह दोघांचा फिटे

कैचा ॥१॥ ऐसा देव तेही फोडिले तुरकी । घातले उदकी बोभातिना ॥२॥
ऐसी लोह दैवते नको दावू देवा । नामा म्हणे केशवा विनवीतसे ॥३॥

२६९) पतीतपावन नाम ऐकुनी आलो मी द्वारा । पतीतपावन
नव्हेसी म्हणुनी जातो माघारा ॥१॥ घ्यावे तेव्हा घ्यावे ऐसा अससी
उदार । काय धरुनि देवा तुझे कृपणाचे द्वार ॥२॥ सोडी ब्रीद देवा आता
नव्हेसी अभिमानी । पतीतपावन नाम तुझे ठेवियले कोणी ॥३॥ झेंगट
घेऊनी हाती दवंडी पिटीन तिही लोकी । पतीतपावन देवा परी तु मोठा
घातकी ॥४॥ नामा म्हणे देवा तुझे न लगे मज काही । प्रेम असो दे
चित्ती म्हणुनी लागतसे पायी ॥५॥

२७०) काय मागू विझूल धुरे । एक तुळशीदळ पुरे ॥१॥ मागू मुगुट
माथ्याचा । तरी तो आणिला इंद्राचा ॥२॥ मागू कुंडले कर्णाची । तरी
ती आणिली कर्णाची ॥३॥ मागू पितांबर शेला । तरी तो कासेसी
कसिला ॥४॥ मागू पादुका चरणीच्या । तरी त्या आणिल्या शेषाच्या
॥५॥ मागू तोडर पायीचा । धाक जाईल असूरांचा ॥६॥ मागू आता
लक्ष्मीसी । रिद्धी सिद्धी जिच्या दासी ॥७॥ मागू म्हणे शंख जरी । तरी
तो मिरवे तुमच्या करी ॥८॥ मागो सुदर्शन दळ । त्या शस्त्राचे तुम्हा
बळ ॥९॥ मागो वैजयंती माळ । तरी शून्य दिसेल वक्षस्थळ ॥१०॥
कारण तेचि मागितले । नामया केशवाचे प्रेम दिले ॥११॥ नामा म्हणे
काही न मागो । तुझे चरणी लक्ष लागो ॥१२॥

२७१) आम्ही परीट चोखट । शुद्ध केले खटनट ॥१॥ बोध साबण
लाऊनी ठायी । डाग उडविला पाही ॥२॥ शांती शिळेवरी धुतले ।

ज्ञानगंगे निर्मळ झाले ॥३॥ परब्रह्म होऊनी ठेलो । नामा म्हणे सुखरूप
झालो ॥४॥

२७२) झाणी दृष्टी लागो तुझ्या सगुणपणा । जेणे माझ्या मना बोध केला ॥१॥
अनंता जन्मीचे विसरलो दुःख । पाहता तुझे मुख पांडुरंगा ॥२॥ योगीयांच्या
ध्यानी ध्याता नातुडसी । तो तू आम्हापाशी मागेपुढे ॥३॥ नामा म्हणे जीवे
करीन निंबलोण । विटेसहित चरण वोवाळीन ॥४॥

२७३) गूळ गोड न लगे म्हणावा । तैसा देव न लगे वानावा ॥१॥
सेवा तोचि चवी जाणे । येरा सांगता लाजिरवाणे ॥२॥ नामा म्हणे या
खुणा । तुम्ही ओळखा पंढरीराणा ॥३॥

२७४) मार्गी चालता उगले न चालावे । वाचेसी म्हणावे रामकृष्ण
॥१॥ हरी बा हरी हरी मुकुंद मुरारी । माधव नरहरी केशीराज ॥२॥
ऐसा छंद वाचे सर्वकाळ जया । नामा म्हणे तया दोष कैचे ॥३॥

२७५) कान्होबाची संगती । ब्रह्मादिक इच्छिती । धन्य आम्ही
म्हणविती । अहो हो हो हो ॥१॥ गोपाळकृष्ण राधाकृष्ण ॥२॥
कृष्णाप्रती गोपाळ । बोलती सकळ । आकळेचि न कळे । आता ता ता
ता ता ॥२॥ गणिकेसी तारीले । पुतनेसी शोषिले । नारदासी श्रमविले ।
अरे रे रे रे रे ॥३॥ अजगर गिळिला । बकासूर मारिला । गोवर्धन
उचलीला । अबा बा बा बा बा ॥४॥ मामा मारु गेलासी । आपटीले
गजासी । मळयुद्ध खेळसी । हूतू तू तू तू तू ॥५॥ गोपिकांच्या गृहा
जासी । दही दूध लोणी चोरुनी खासी । त्यांच्या सुनासवे जासी ।

छीछी छी छी छी छी ॥६॥ ऐसे तुझे पोवाडे । ब्रह्मादिक झाले वेडे ।
विष्णुदास नामा म्हणे । अहा हा हा हा हा ॥७॥

२७६) कैसी रे केली देवा । ठकवुनी दीनाची सेवा ॥१॥ देवा तुम्ही
जगाची आई । भक्त म्हणती कृष्णाबाई ॥२॥ तुम्ही पाणी आणावे
काई । कावडीने मम सदनी ॥३॥ दाटुनिया गहीवर । नाथ पडिले
भूमीवर ॥४॥ नामा म्हणे रुक्मिणीवर । शिणविला भक्तीभावे ॥५॥

२७७) लग्नाचिया वेळा म्हणती सावधान । लक्ष्मीनारायण स्मरण
करा ॥१॥ नानाविध कर्मे प्रातंभ जे करिती । केशव उच्चारिती नारायण
॥२॥ देहांतीच्यावेळी प्रायश्चित देती । तेव्हा म्हणविती रामराम ॥३॥
पितृश्राद्ध कर्मे जेव्हा आचरिती । तेव्हा म्हणविती एकोविष्णु ॥४॥
नामेचि पै कर्म नामेचि पै धर्म । जाणोनिया वर्म बोले नामा ॥५॥

२७८) सर्व सावधान होवोनि विचारा । सोडवण करा संसाराची ॥१॥
अवघे आयुष्य सरोनी जाईल । कोण ते होईल साह्य तुम्हा ॥२॥ सकळ
संसार जाणोनि लटका । शरण जा एका विठोबासी ॥३॥ सर्वकाळ
म्हणा वाचे नारायण । वाया एक क्षण जावो नेदी ॥४॥ नामा म्हणे सर्व
सुखचि होईल । मन हे ठेवाल हरीपायी ॥५॥

२७९) ऐका रामचंद्र वदनी ज्याच्या आला । गणती पुण्याला नाही
त्याच्या ॥१॥ शत अश्वमेध सोम अगणित । आणि तीर्थव्रत दानधर्म ॥२॥
मल्लिकार्जुनाची यात्रा कोटी वेळा । जितुकी भूमंडळी दान पुण्ये ॥३॥
नामाचिया पुण्या आन नसे सम । राम म्हणता राम व्हावे स्वता ॥४॥ नामा
म्हणे नांदे आत्माराम राव । दृढ धरा भाव नाम वदा ॥५॥

८२/अभंग तरंग

२८०) येतो म्हणुनी गेला एक वर्ष झाले त्याला । पुनरपि दृष्टी न पाहिला । उद्धवा कपट्याचा बोल काय खरा । आम्ही सत्य न मानू जरा॥ध्रु॥ ज्याने सोडली आपली आई । त्याला बापाची ममता नाही । त्याला आमुचा पाडचि नाही ॥१॥ ज्याची आठविता बाललीला । पाणी येते आमुच्या डोळा । शेवटी कापिला आमुचा गळा ॥२॥ पती सुताते टाकुनी घरी । देवा समान मानला हरी । शेवटी टाकुनी गेला दूरी॥३॥ दाम शेटीचा विनवी नामा । धन्य धन्य गोपिकांच्या प्रेमा । वश केले पुरुषोत्तमा । त्याची पायधूळ घावी आम्हा ॥४॥

२८१) जाई बा कुतन्या आता कशाला येऊ मी तुझ्या संगत ले॥ध्रु॥ गाय भिंगोली मोली व्याली बलाच खलवस केला रे । साल्या पोलानी फाल फाल खाल्ला मलाचि का बा थोला ले ॥१॥ असेच एक दिनी गवल्याच्या घली लोनी चोलाया गेलो ले । साली पोले पलोनी गेली माझेच टाळके फोलले ले ॥२॥ असेच एक दिनी यमुनेच्या तिली हमामा खेलाया गेलो ले । साली पोले पलोनी गेली मलाच टाकून दिले ले ॥३॥ गुटकुल्या खात गुटकुल्या खात तुझ्याच नामे तरलो रे । म्हणे विष्णुदास नाम्या बोबड्या कवित्व कैसे केले रे ॥४॥

२८२) शिकला बात बेत सारा । जुपला बैल संसारा ॥ध्रु॥ करी नित्याचा सण वाराचा खर्च बात बेताने । झाडाझडती तेल मिठाची पीठ मोजी हाताने॥१॥ पुण्यतिथीला घे पंगतीला व्याही आप्त जावाई । अतिथी द्वारी उभा राहता चढे मस्तकी वाई ॥२॥ शिरी बेताची पगडी साची घोडी माडी खिडकी । दे धर्माला खोटा पैसा खोटी सुपारी किडकी॥३॥ स्नान संध्या जप तीर्थाटन पुराण कीर्तन वर्जी । धर्म

वाढेना कदा मोडेना बायकोची मर्जी ॥४॥ उंच हवेली चिरेबंदी बांधी
बळकट पाया । रोकड वाडी दिठी वाढवी आपण आला आटपाया ॥५॥
जो जो पिकला सुकला थकला तो तो संग्रह केला । म्हणे विष्णुदास
नामा अखेर रडत एकला गेला ॥६॥

२८३) तू खोडी करू नको माझ्या बा बा बा । माझ्या बा बा बा ॥धृ॥
हाती घेऊनिया काठी शिकविती जगजेठी । यमुनेची माती खासी खा खा
खा खासी खा खा खा ॥१॥ येवोनिया झडकरी बैसोनिया मांडिवरी । मुख
पसरोनी दावी आ आ आ दावी आ आ आ ॥२॥ विष्णुदास नामा म्हणे
मरोनिया जन्मा येणे । कृष्ण सनातन पाहू या या या पाहू या या या ॥३॥

२८४) तुझे रे देवपण आता । सोडी ब्रीद आपुले दीनानाथा ॥धृ॥
नक्र बोले ऐका हृषिकेशी । नाममात्रे तारीले गजेंद्रासी । कैसा कृष्ण झालासी
मजविशी । आता कैसा बा मोकलेनी जाशी ॥१॥ दीनानाथ म्हणविसी
कशासाठी । द्वैतभाव का धरीयेला पोटी । कैसे पाप लावियेले माझ्या
पाठी । तुझे रूप देखिले दृष्टी ॥२॥ पदर जे तारिली अहिल्या शिळा ।
आजि नाममंत्र तारिले अजामेळा । पापी कैसा सांग मी घननीळा । तुझे
रूप दाखवी आजी डोळा ॥३॥ दीनानाथ बोलती वेद चारी । साधु संत
गाताती नानापरी । सत्य ब्रीद मिरविती चराचरी । सोडी ब्रीद आपुले
झडकरी ॥४॥ न्याये ब्रीद घेईन तुझे आता । पापी कैसा सांग मी दीनानाथा ।
कैसे पाप मारीले माझ्या माथा । अजुनी लाज का नये तुझ्या चित्ता ॥५॥ नक्र
बोले देवासी हसु आले । निंदा नोहे स्तवन माझे केले । दीनानाथे तात्काळ
उद्धरीले । विष्णुदास नामा कवतुक बोले ॥६॥

२८५) संतांचा संसार | पहा हो संतांचा संसार ॥ध्रु॥ द्वारी वृदावन
लखलखीत | आत तुळस हिरवीगार ॥१॥ शिळी कोरडी खाऊनी भाकर |
वर उदक थंडगार ॥२॥ नामदेव म्हणे सख्या विठोबा | ऐसा त्यांचा
निधार ॥३॥

१८. श्री जनाबाई

२८६) ज्ञानदेवे केली मात | जगी उभारिला हात ॥१॥ या रे या रे
लहान थोर | नामे मुक्त चराचर ॥२॥ उंच नीच चारी वर्ण | एका दर्शने
पावन ॥३॥ ऐसी मात आयकिली | दासी जनी धाविन्नली ॥४॥

२८७) सदाशिवाचा अवतार | स्वामी निवृत्ती दातार ॥१॥
महाविष्णुचा अवतार | सखा माझा ज्ञानेश्वर ॥२॥ ब्रह्मा सोपान तो
झाला | भक्ता आनंद वर्तला ॥३॥ आदिशक्ती मुक्ताबाई | दासी जनी
लागे पायी ॥४॥

२८८) गीता गीता गीता | नित्य वदे जो सर्वथा ॥१॥ गीता वाची
नित्य नेम | तया घडे सकळ धर्म ॥२॥ गीता उच्चारिता ओठी | पापे
पळाली कपाटी ॥३॥ नित्य वदे ज्याची वाणी | धन्य म्हणे दासी
जनी ॥४॥

२८९) झडतो नामाचा चौघडा ॥ध्रु॥ धरा सतराचा हो मेळा |
कारखाना झाला गोळा | वाजविती आपुल्या कळा | प्रेमबळा
स्वानंदे ॥१॥ झडतो नामाचा चौघडा | ब्रह्मी ब्रह्मरूपीचा हुडा | संत

ऐकताती कोडा । प्रेमबळा स्वानंदे ॥२॥ नामा दामा दोनी काळू । नामा
विठा दमामे फैलू । चौधी सुना चारी हेलू । कडकडा बोल उमटती ॥३॥
गोंदा म्हादा करणी करी । नादे दुमदुमली पंढरी । आऊबाई तुतारी ।
मंजुळ स्वर उमटती ॥४॥ गोणाबाई नोबतपल्ला । नाद अंबरी कोंदला ।
राजाई झांज मंजुळ बोला । मंजुळ स्वर उमटला ॥५॥ जनाबाई घडयाळ
मोगरी । घटका भरता टोला मारी । काळ व्यर्थ गेला तरी । गजर करी
आनंदे ॥६॥

२९०) खंडेराया तुज करिते नवस । मरु दे सासूस खंडेराया ॥१॥
सासू मेल्यावरी मरु दे सासरा । होईल आसरा खंडेराया ॥२॥ सासरा
मेल्यावरी मरु दे नणंद । होईल आनंद खंडेराया ॥३॥ नणंद मेल्यावरी
होईन मोकळी । गळा घालीन झोळी भंडाराची ॥४॥ जनी म्हणे खंड्या
अवघीच मरु दे । एकली राहू दे पायापाशी ॥५॥

२९१) जनी बैसली न्हायाला । पाणी नाही विसाणाला ॥१॥
घागर घेवोनी पाण्या गेली । मागे मागे धाव घाली ॥२॥ घागर
घेवोनीया हाती । पाणी रांजणात ओती ॥३॥ ऐशा येरझारा केल्या ।
रांजण घागरी भरिल्या ॥४॥ पाणी पुरे पांडुरंगा । दासी
जनीच्या अंतरंगा ॥५॥

२९२) सण दिवाळीचा आला । नामा राऊळासी गेला ॥१॥ हाती
धरोनी देवासी । चला आमुच्या घरासी ॥२॥ देव तेथोनि चालीले ।
नामयाच्या घरी आले ॥३॥ गोणाईने उटणे केले । दामा शेटीने
न्हाणीले ॥४॥ पदर माथ्याचा काढीला । बाळ नंदाचा पुसीला ॥५॥

८६/अभंग तरंग

हाती घेवोनी आरती | चक्रपाणी ओवाळीती ॥६॥ अवघे जेवोनी
बैसले | दासी जनीने विडे दिले ॥७॥

२९३) ये ग ये ग विठाबाई | माझे पंढरीचे आई ॥१॥ भीमा आणि
चंद्रभागा | तुझे चरणीच्या गंगा ॥२॥ इतुक्यासहित त्वा बा यावे | माझे
रंगणी नाचावे ॥३॥ माझा रंग तुझे गुणी | म्हणे नामयाची जनी ॥४॥

२९४) चिंतनी चित्ताला | लावी मनाच्या मनाला ॥१॥ उन्मनीच्या
सुखा आत | पांडुरंग भेटी देत ॥२॥ कवटाळूनी भेटी पोटी | जनी म्हणे
सांगू गोष्ठी ॥३॥

२९५) अखंडित ध्यानी | पांडुरंग जपे वाणी ॥१॥ पांडुरंग नाम जप।
हेचि माझे महातप ॥२॥ ऐसे कळले जयासी | तेचि जाणा
तत्त्वमसी॥३॥ पावलिया हो स्वपद | सहज विराला तो शब्द ॥४॥
संदेह अवघाचि फिटला | जनी म्हणे उदय झाला ॥५॥

२९६) बाई गे मी लेणे ल्याले सदगुरुरायापाशी ॥६॥ ब्रह्मी झाला
जो उल्लेख | तोचि नादाकार देख | पुढे उँकाराची रेख | तुर्या म्हणताती
तीसी ॥१॥ माया महत्त्वाचे सुभर | तीन पाचांचा प्रकार | पुढे पंचविसांचा
भार | गणती केली छत्तीसी ॥२॥ बारा सोळा एकवीस हजार |
आणिक साशांचा उभार | माप चाले सोहंकार | वळखिन बावन
मात्रेसी॥३॥ चार खोल्या चार घरी | चौघे पुरुष चारी नारी | पाहुनि
चौधांचे विचारी | बैसल्ये पाचव्यापाशी ॥४॥ पाच शहाणे पाच मूर्ख।
पाच चाळक असती देख | पाच बखेडखोर आणिक | ओळखिले
दोघासी ॥५॥ बीजापासून अंकूर | होय वृक्षाचा उभार | शाखापत्रे
फळ फुलभार | बीजापोटी सामावे ॥६॥ तंतूच्या धारे कांती काढून |
वरी क्रीडा करिती जाण | शेखी तंतूसी गिळून | एकली राहिन

आपेशी॥७॥ वेद शास्त्र आणि पुराणा | याचा अर्थ आणिला मना |
कनकी नगांच्या भूषणा | अनुभव आला जीवासी ॥८॥ नामदेवाच्या
प्रतापात | शिरी विठोबाचा हात | जनी म्हणे केली मात | पुसा
ज्ञानेश्वरासी ॥९॥

२९७) शेणी वेचू गेले राना | पाठीमागे उभा कान्हा ॥१॥ येथे का
गा उभा हरी | जाई राऊळा भीतरी ॥२॥ पितांबराची घालूनी कास |
शेणी वेची सावकाश ॥३॥ शेणी वेचुनी भरी मोट | जनी म्हणे द्यावी
गाठ ॥४॥

२९८) (जनाबाईंनी आपली पूर्वपरंपरा स्वतः या अभंगात दिली आहे)
हिरण्यकश्यपुचे कुळी नामा प्रल्हाद | पद्मिनी नाम माझे श्रेष्ठ दासीचे
पद ॥१॥ दुसरा अवतार अंगद रामभक्त | मंथरा नाम माझे भरते दिधली
लाथ ॥२॥ कृष्णसेवेलागी गोकुळी उद्धव जन्मला | कुब्जा नाम माझे
देवे उद्धार केला ॥३॥ कलीयुगी नामदेव विठ्ठल कीर्तनी | त्याच्या
सेवेलागी जन्मली दासी जनी ॥४॥

२९९) रुक्मिणीच्या कुंका | सुरा अमरा प्रिय लोका ॥१॥ धाव पाव
माझे आई | सखे साजणी विठाबाई ॥२॥ शिवाचिया जपा | मदनताता
या निष्पापा ॥३॥ दयेच्या सागरा | म्हणे जनी अमरेश्वरा ॥४॥

३००) अरे विठ्ठ्या अरे विठ्ठ्या | मूळ मायेच्या कारट्या ॥१॥ तुझी रांड
रंडकी झाली | जन्म सावित्री चुडा ल्याली ॥२॥ विठ्ठ्या तुझे गेले मढे | तुला
देखुनी काळ रडे ॥३॥ उभी राहोनी अंगणी | शिव्या देते दासी जनी॥४॥

३०१) एकचि टाळी झाली चंद्रभागे वाळवंटी । माझा ज्ञानराजा
गोपाळासी लाह्या वाटी ॥१॥ नामदेव कीर्तन करी पुढे नाचे पांडुरंग ।
जनी म्हणे बोला ज्ञानदेवा अभंग ॥२॥ अभंग बोलता कीर्तनी रंग भरला
। प्रेमाचेनि छंदे देव नाचू लागला ॥३॥ नाचता नाचता देवाचा गळला
पितांबर । सावध हो रे देवा ऐसे बोले कबीर ॥४॥ साधू या संतांनी देव
धरिला मनगटी । काय झाले म्हणुनी दचकले जगजेठी ॥५॥ ऐसा
कीर्तन महिमा सकळामाजी वरिष्ठ । जडमूढ भाविका केली सोपी
पायवाट ॥६॥ नामयाची जनी लागे संतांचे पायी । प्रेम असो द्या हृदयी
म्हणुनी ठेवीतसे डोई ॥७॥

३०२) धरिला पंढरीचा चोर । गळा बांधोनिया दोर ॥१॥ हृदय
बंदीखाना केला । आत विठ्ठल कोंडिला ॥२॥ सोहं शब्दे मारा केला ।
विठ्ठल काकुळती आला ॥३॥ शब्दे केली जडा जुडी । विठ्ठल पायी
घातली बेडी ॥४॥ जनी म्हणे बा विठ्ठला । आता जीवे न सोडी
तुला ॥५॥

३०३) हेचि देवाचे भजन । सदा राहे समाधान ॥१॥ येर अवघे
संसारिक । इंद्र देव ब्रह्मादिक ॥२॥ वरकडाचा पाड किती । जनी
देवासी बोलती ॥३॥

३०४) संतांचा तो संग नोहे भलतैसा । पालटावी दशा तत्काळची
॥१॥ चंदनाच्या संगे पालटती झाडे । दुर्बळ लाकडे देवमाथा ॥२॥ हे
का ऐसे व्हावे संगती स्वभावे । आणिके न पालटावे देहालागी ॥३॥ तैसा
निःसंगाचा संग शिरोमणी । जनी ध्याय मनी ज्ञानेश्वरा ॥४॥

३०५) ज्ञानाचा सागर | सखा माझा ज्ञानेश्वर ॥१॥ मरोनिया जावे।
बा माझ्याच्या पोटा यावे ॥२॥ ऐसे करी गा माझ्या भावा | सख्या
माझ्या ज्ञानदेवा ॥३॥ जावे बोवाळूनी | जन्मो जन्मी दासी जनी
॥४॥

३०६) सुंदर माझे जाते गं | फिरते बहूत | ओव्या गावू कवतूके |
तू ये रे बा विठ्ठला ॥१॥ जीव शिव दोनी खुंटे हो | प्रपंचाचे नेटे हो |
लावुनी पाची बोटे | तू ये रे बा विठ्ठला ॥२॥ सासू आणि सासरा | दीर
तो तिसरा | ओव्या गाऊ भ्रतारा | तू ये रे बा विठ्ठला ॥३॥ बारा सोळा
गडणी | आवध्या त्या कामिनी | ओव्या गाऊ बैसोनी | तू ये रे बा
विठ्ठला ॥४॥ प्रपंच दलण दलीले | पीठ ते भरीले | सासू पुढे ठेविले।
तू ये रे बा विठ्ठला ॥५॥ सत्वाचे आधण ठेवीले | पुण्य त्वा वैरीले |
पाप ते बोतून गेले | तू ये रे बा विठ्ठला ॥६॥ जनीने जाते गाईले | कीर्ती
ती राहिली | थोडा लाभ होईल | तू रे बा विठ्ठला ॥७॥

३०७) म्हणती संसार वोखटा | सोडुनी जाती आडवाटा ॥१॥
कोणा संसार सुटला | श्वासोश्वास तो चालीला ॥२॥ सुखे राहोनी
संसारी | रामनाम जो उच्चारी ॥३॥ तोची जगी धन्य झाला | जनी म्हणे
नाम बोला ॥४॥

३०८) तुळशीचे वनी | जनी उकलीत वेणी ॥१॥ हाती घेवोनिया
लोणी | डोई चोळी चक्रपाणी ॥२॥ माझे जनीला नाही कोणी |
म्हणोनी देव घाली पाणी ॥३॥ जनी सांगे सर्व लोका | नहाऊ घाली
माझा सखा ॥४॥

९०/अभंग तरंग

३०९) विवेकाची पेठ | उघडी पंढरीची वाट ||१|| तेथे नाही काही
धोका | उठाउठी भेटे सखा ||२|| मरोनिया जावे | शरण विठोबासी
व्हावे ||३|| म्हणे नामयाची जनी | देव करा ऐसा ऋणी ||४||

३१०) निराकारीचे नाणे | शुद्ध ब्रह्मीचे ठेवणे ||१|| प्रयत्ने काढिले
बाहेरी | संत साधू सौदागरी ||२|| व्यास वसिष्ठ नारदमुनी | टांगसाळ
घातली त्यांनी ||३|| उद्धव अक्रुर स्वच्छंदी | त्यांनी आटविली चांदी
||४|| केशव नामयाचा शिक्का | हरप चाले तीही लोका ||५|| पारख
नामयाची जनी | वरती विठोबाची निशाणी ||६||

३११) येरे येरे माझ्या रामराया | वन बोरे ही द्यावीत खाया | भोळ्या
शबरीची भोळी ही माया ||७|| क्षणाक्षणाला पाहिली वाट | कधी
भेटेन जानकीनाथ | सोडोनिया काम मुखी रामनाम | कधी पाहीन डोळे
भरूनिया ||८|| रानफुलांचा रंगीत हार | माझ्या रामाला शोभे तो फार|
राम राजयोगी वनवास भोगी | पाणी डोळ्यात भरूनिया ||९|| माझ्या
मनाला तुझाचि छंद | आजि आलासि झाला आनंद | तुझ्यासाठी देवा
जमविला मेवा | रानावनात हिंडुनिया ||१०|| फळा फळाला माझेचि
दात | नाही संशय माझ्या मनात | माझा भोळा भाव हा तुला ठाव |
द्यावी सेवा गोड करूनिया | दासी जनी लागतसे पाया | येरे येरे माझ्या
रामराया ||११||

३१२) एकलीच गाणे गाता | दुजा साद उमटता ||१|| कोण गे तुझे
बरोबरी | गाणे गातसे निर्धारी ||२|| खूण कळली नामदेवा | विठ्ठल
पुरता जनीच्या भावा ||३||

३१३) रक्तवर्ण त्रिकुटस्थान | श्रीहाट पाहे श्वेतवर्ण | श्यामवर्ण ते
गोल्हाट | नीळबिंदू औटपीठ ॥२॥ वरी भ्रमरगुंफा आहे | दशमद्वारी
गुरु राहे ॥३॥ नवद्वाराते रोधूनि | दशमद्वारी दासी जनी ॥४॥

३१४) ऐसा कोण आहे खासा | पदी बसवी आपुल्या दासा ॥१॥ ऐसा
कोण आहे शहाणा | वाटेलावुनी दावी खुणा ॥२॥ ऐसा कोण आहे सरदार छाया
करी भक्तावर ॥३॥ ऐसा कोण आहे धनी | दासी जनीची घाली वेणी ॥४॥

३१५) नवल वर्तले नवल वर्तले नवल गुरुचे पायी | कापूर जळूनी
गेला तेथे काजळी उरती नाही ॥१॥ साखर पेरूनी ऊस काढिला कान
झाला डोळा | निबर बायको भ्रतार तान्हा सासरा तो भोळा ॥२॥
नवल माय वो नवल माय वो नवल चोजवेना | डोहामाजी मासोळीने
वाचविले जीवना ॥३॥ नवल वर्तले नवल वर्तले नवल चक्रपाणी |
गोकुळ चोरून नेले तेथे कैची दासी जनी ॥४॥

३१६) देव खाते देव पिते | देवावरी मी निजते ॥१॥ देव देते देव
घेते | देवासवे व्यवहारिते ॥२॥ देव येथे देव तेथे | देवाविणे नाही रिते
॥३॥ जनी म्हणे विठाबाई | भरूनी उरले अंतरबाही ॥४॥

३१७) जेवी जेवी बा मुरारी | तुज वाढिली शिदोरी ॥१॥ कनकाचे
ताटी | रत्नजडित ठेविली वाटी ॥२॥ अमुचे ब्रह्म सारंगपाणी | हिंडतसे
रानोरानी ॥३॥ गोपाळांचे मेळी | हरी खेळे चेंडू फळी ॥४॥ तुळसीचे
वनी | उभी राहे दासी जनी ॥५॥

३१८) जहाज तारीले तारीले | शेवटी उगमा आले ॥१॥ हरीरूप

१२/अभंग तरंग

भरले केणे | नका होऊ दैन्यवाणे ॥१॥ नाम फरारा सोडिला | भाव
सिडासी लाविला ॥२॥ केणे घ्या रे फुकासाठी | अंतर्भूत व्हारे पोटी
॥३॥ जनी म्हणे केणे घ्यारे | अंतर्भूत कोणी व्हा रे ॥४॥

३१९) आता गुरुराया परिसा विज्ञापना | दासाची करुणा येऊ
घावी ॥१॥ नेणोनिया सोय फिरलो दिशा दाही | जाहले दुःख देही
बहुवेळा ॥२॥ तुमची ब्रीदावळी पतीत पावन | कीर्ती ही ऐकून शरण
आलो ॥३॥ माझा माय बाप गणगोत बंधु | तुचि कृपासिंधू गुरुराया
॥४॥ आता काही नेणे तुमच्या पायावीण | संसारीचा पण दूर करा
॥५॥ जोडोनिया हात शिर पायावरी | ठेविले निर्धारी जनाईने ॥६॥

३२०) उशीर जाहला जनाबाई | उठ लवकरी दळण घेई | जाते
झाडुनी लवलाही। सत्वरी वाट पहातसे ॥१॥ मानेखाली घालूनी
हात | जनीस उठवी वैकुंठनाथ | माथा पदर आपुले हस्ते | वैकुंठनाथ
सावरीतसे ॥२॥ निमित्तमात्र लावी हात | जाते ओढीतो मीच
समस्त | परी माझे आवडीचे गीत | गाय जनी सप्रेम ॥३॥

३२१) केला उद्योग हरीनामाचा | सुखरुप होय साचा ॥१॥ नाम
स्मरियेलो पोटी | आत बाहेर तेचि गोठी ॥२॥ जनीचा स्वामी देव
नामा | तयावीण नये कामा ॥३॥

१९. श्री नारा

हे श्रीनामदेव महाराजांचे चिरंजीव होत.

३२२) देव केशव तीर्थ तुळशी | व्रत आम्हा एकादशी ॥१॥ आम्हा

हेचि पै साधन | आमुचे वंशी हरिकीर्तन ॥२॥ संतसंगती निरंतर |
प्रेमधन हे भांडार ॥३॥ म्हणे विष्णुदास नारा | आमुची ऐसी परंपरा ॥४॥

२०. श्री विठा

हे श्रीनामदेव महाराजांचे चिरंजीव होत.

३२३) आई वोळली वोळली | प्रेम पान्हा पान्हावली ॥१॥ सहा
लागले कासेसी | अठराजण निजध्यासी ॥२॥ अवघेजण दोहणार |
अजुनी न फुटेचि धार ॥३॥ ब्रह्मादिका न मिळे वाटा | म्हणे नामयाचा
विठा ॥४॥

२१. श्री गोंदा

हे श्रीनामदेव महाराजांचे चिरंजीव होत.

३२४) दिवाळीचा सण झालासे साजिरा | जयाचिया घरा आला
देव ॥१॥ घरा आला देव म्हणती त्या धन्य | तोचि साधु जाण
हरीभक्त ॥२॥ देवभक्त साधु जरी घरी येती | दिवाळी निश्चिती तरी
झाली ॥३॥ स्वानंदाचे ताटी अमृत भोजन | रामनाम भजन तेचि मुख्य
॥४॥ विष्णुदास गोंदा सांगतसे लोका | पांडुरंग सखा हृदयी धरा ॥५॥

२२. श्री जगमित्र नागा

हे मराठवाड्यातील परळी वैजनाथ येथे वास्तव्यास होते.
नामदेवमहाराजांच्या संतमंडळीत हे वयाने सर्वात लहान संत होते. नागस्वामी

हे त्यांचे गुरु. म्हणून त्यांनी जगमित्र नागा असे नाव धारण केले. त्यांची काही अभंग रचना आहे. एकदा सूडबुद्धीने त्यांच्या रहात्या झोपडीला काही लोकांनी आग लावली. पण त्यांना अनीने कोणतीही इजा पोहोचविली नाही. ईश्वराने आपल्याला वाचविले म्हणून त्यांनी एक अभंग रचला त्यातील दोन ओळी :- ‘अग्नि जाळे तरी न जळे प्रलहादु । हृदयी गोविंदु म्हणोनिया॥१॥जगमित्र नागा न जळे, अग्नी जरी जाळे । हृदयी वनमाळी म्हणोनिया॥५॥’

३२५) महाप्रसाद ताटीचा । विडा आपुले हातीचा ॥१॥ इतुके झडकरी पाठवावे। नाही तरी बळिया होऊनी रहावे ॥२॥ चुवा चंदन केशराचा । झगा आपुले अंगीचा ॥३॥ तीर्थचरणीचे शीतळ । आणि कंठीची तुळशी माळ ॥४॥ विनवी जगमित्र नागा । जाऊनी विठोबाला सांगा ॥५॥

२३. श्री जोगा परमानंद

यांचा जन्म माघ व.४ शके १२६० इ.स.१३३८ मध्ये झाला. परमानंद हे त्यांचे गुरु होत. जोगी परमानंद हे बाशी येथे रहाणारे. पण पंढरपूरच्या पांडुरंगाचे भक्त होते. बाशी येथे जोगा परमानंदांची समाधी आहे. जोगी परमानंद यांचे काव्य भक्तीरसपूर्ण आहे. त्यांनी काही अभंग, पदे व आरत्या रचल्या आहेत. त्यांना चिलीम ओढण्याचे व्यसन होते. त्याविषयावर रचलेले त्यांचे गुरुगुडी हे रुपकात्मक पद लोकप्रिय झाले होते. विसोबा खेचर हे जोगा परमानंदांचे लेखनिक होते असे सांगितले

जाते.

३२६) बैसोनि संताघरी हो । घेतली गुरुगुडी ॥८॥ आधी ब्रह्मांड
नारळ । मेरू सत्व तो अढळ । निर्मळ सत्रावीचे जळ । सोहं गुरुगुडी
गुरुगोडी ॥१॥ चिलमी त्रिगुण त्रिविध । मीपण खडा तो अभेद । तम
तमाखु जाळुनी शुद्ध । वैराग्य इंधन धडधडी ॥२॥ सावधान लाऊनिया
नळी । मीपण झुरका विरळा गिळी । जन्ममरणाची मुरकुंडी सांभाळी ।
धूर विषयाचा सोडी ॥३॥ लागला गुरुगोडीचा छंद । त्याला प्रसन्न
परमानंद । जोगास्वामी तो अभंग । गुरुचरण न सोडी ॥४॥

२४. श्री चोखामेळा

३२७) ऊस डोंगा परी रस नोहे डोंगा । काय भुललासी वरलिया
रंगा ॥१॥ कमान डोंगी परी तीर नोहे डोंगा । काय भुललासी वरलिया
रंगा ॥२॥ नदी डोंगी परी जळ नोहे डोंगे । काय भुललासी वरलिया रंगे ॥३॥
चोखा डोंगा परी भाव नोहे डोंगा । काय भुललासी वरलिया रंगा ॥४॥

३२८) विठ्ठल विठ्ठल गजरी । अवघी दुमदुमली पंढरी ॥१॥ होतो
नामाचा गजर। दिंड्या पताकांचा भार ॥२॥ निवृत्ती ज्ञानदेव सोपान ।
अपार वैष्णव ते जन ॥३॥ हरि कीर्तनाची दाटी । तेथे चोखा घाली
मिठी ॥४॥

३२९) धाव घाली विठू आता चालू नको मंद । बडवे मज मारिती
ऐसा काही तरी अपराध ॥१॥ विठोबाचा हार तुझे कंठी कैसा आला ।
शिव्या देती म्हणती महारा देव बाटविला ॥२॥ अहोजी महाराज तुमचे

९६/अभंग तरंग

द्वारीचा कुतरा । नका जी मोकलू चक्रपाणी दुणेदारा ॥३॥ जोडोनिया
कर चोखा विनवीतो देवा । बोलिला उत्तरी परी राग नसावा ॥४॥

३३०) कोण तो सोवळा कोण तो वोवळा । दोहीच्या वेगळा विट्ठल
माझा ॥१॥ कोणासी विटाळ कशाचा जाहला । मुळीचा संचला
सोवळाचि ॥२॥ पाचांचा विटाळ एकाचिया अंगा । सोवळा तो
जगामाजी कोण ॥३॥ चोखा म्हणे माझा विट्ठल सोवळा । अरुपे
आगळा विटेवरी ॥४॥

३३१) टाळी वाजवावी गुढी उभारावी । वाट हे चालावी पंढरीची ॥१॥
हरिनाम गर्जता नाही भय चिंता । ऐसी बोले गीता भागवत ॥२॥ पताकांचे
भार मिळाले अपार । गर्जे भीमातीर जयजयकारी ॥३॥ पंढरीचा हाट कौलाची
पेठ । मिळाले चतुष्ट वारकरी ॥४॥ खटनट यावे शुद्ध होऊनि जावे । दवंडी
पिटी भावे चोखामेळा ॥५॥

३३२) विठोबा पाहुणा आला आमुचे घरा । निंबलोण करा
जीवेभावे ॥१॥ पंचप्राण ज्योती ओवाळूनि आरती । ओवाळिला पती रखुमाईचा
॥२॥ षड्ग्रस पक्कान्न विस्तारिले ताट । जेवू एकवट चोखा म्हणे ॥३॥

३३३) करी सूत्र शोभे कटावरी । तोचि हा सोनार नरहरी ॥१॥ बरवे
दिसती जानू । तेथे मिरवे पात्रा कान्हो ॥२॥ पायी वाजती रुणझुण
घंटा । तोचि नामयाचा नागर विठा ॥३॥ काम चरणीचा तोडरू ।
परिसा उठतसे डिंगरू ॥४॥ दक्षिण चरणीचा तोडरू । जयदेव पदाचा
गजरू ॥५॥ विटेवरी चरणकमळा । तो हा जाणा चोखामेळा ॥६॥

३३४) ऐसा पुत्र देगा देवा । जग म्हणे त्याला बावा ॥१॥ कन्या

तरी ऐसी देई। जैसी मीरा मुक्ताबाई ॥२॥ ऐसा भक्तराज गुंडा । त्याचा
तिही लोकी झेंडा ॥३॥ इतके न देवे तुझ्याने । माझे करी गा
नि:संतान ॥४॥ दोही माझी एक लेखा । बोले केशवदास चोखा ॥५॥

३३५) भाग्यवंता घरी भजन कीर्तन । त्याची वाट पाहे रघुनंदन ॥१॥
जगाच्या बाजारी सर्वकाही मिळे । परि दुर्लभ संतजन ॥२॥ पूर्वजन्मी
ज्याची असेल पुण्याई । त्याच्या मुखी नाम रामकृष्णहरि ॥३॥ चोखा म्हणे
तुम्ही आता तरी जागा । हरिचे नाम ध्यारे निरंतर ॥४॥

२५. श्री भानुदासमहाराज

श्रीसंत भानुदास महाराज हे श्रीएकनाथमहाराज पैठणकर यांचे
पणजोबा. यांचा जन्म इ.स. १४४८ साली झाला. याच श्रीभानुदास महाराजांनी
पांडुरंगाला पंढरपुरात आणले. श्रीभानुदासमहाराजांची समाधी श्रीविठ्ठल
मंदिरातील गरुड मंडपात दारापाशी असून पंढरपूर व पैठण या दोन्ही ठिकाणी
उत्सव साजरा करणेत येतो.

३३६) येशवदे कृष्णाला सांगावे । गोकुळी रहावे की जावे ॥धू.॥
अवध्या मिळोनि गौळणी । येती नंदाचे आंगणी । कृष्णाला उखळी
बांधावे ॥१॥ अनया गवळी करी धंदा । त्याची आहे मी राधा ।
त्याच्या भेणे मथुरेला जावे ॥२॥ देवविधीचा जनिता । भानुदास चरणी
ठेवि माथा । हरीच्या चरणी लागावे ॥३॥

३३७) बैसोनी अनुष्ठान रामनाम ध्यान । यापरी साधन नेणे
काही ॥१॥ एकविध भाव दृढता हे मन । यापरी साधन आन नाही

९८/अभंग तरंग

॥१॥ परद्रव्य परदरेचा विटाळ । यावीण निर्मल तप नाही ॥३॥
भानुदास म्हणे रामनाम गुढी । लाविली चोखडी कलीयुगी ॥४॥

३४) योगाचिया आटी नको धरु पोटी । वाया शीण तळवटी तूज होय ॥१॥ यज्ञाचिया आटी नको धरु पोटी । वाया शीण तळवटी तूज होय ॥२॥ जपाचिया आटी नको धरु पोटी । वाया शीण तळवटी तूज होय ॥३॥ तपाचिया आटी नको धरु पोटी । वाया शीण तळवटी तूज होय ॥४॥ अनुष्ठानाचिया आटी नको धरु पोटी । वाया शीण तळवटी तूज होय ॥५॥ भानुदास म्हणे रामनामे गोष्ठी । धन्य तू या सृष्टीमाजी होई ॥६॥

३५) अहो पांडुरंगा पतीत पावना । आमुची विज्ञापना एक असे ॥१॥ नामाचा उच्चार संतांचा सांगात । पुरवावा हेत जन्मोजन्मी ॥२॥ भलतीये याती भलतीये कुळी । जन्म दे निर्धारी देवराया ॥३॥ भानुदास म्हणे दुजा नको धंदा । रात्रंदिवस गोविंदा वाचे नाम ॥४॥

३६) वेदांत सिद्धांत ऐकोनिया गोष्ठी । मन जाहले चावटी देवराया ॥१॥ परी त्याचा बोध नये काही चित्ता । फजिती तत्त्वता मागे पुढे ॥२॥ संसाराचे जाळे पडतसे गुंती । करिता कुंथाकुंथी न निघेचि ॥३॥ भानुदास म्हणे सावळ्या श्रीरामा । देई तुझा प्रेमा दुजे नको ॥४॥

३७) माझा तो भरवसा तुझे नामी आहे । येणे कार्य होय आमुचे देवा ॥१॥ तू जगाचे जीवन मनाचे मोहन । ब्रह्मसनातन तूचि देवा ॥२॥ स्थावर जंगम जगी प्रकाशला । हा अचोज अबोला दिसे देवा ॥३॥ भानुदास म्हणे विश्रांतीसी स्थान । पंढरीवाचून दुजे नाही ॥४॥

३४२) ऐक साजणी वो बाई । तुम्हा एवढे थोर नाही । भाव केला
घरजावाई । खावयासी तूप सेवाई ॥१॥ फु फु फु फु फुगडी गे । तुम्ही
आम्ही खेळू दोधी गे ॥धु॥ प्रपंच केला गोड सगळा गे । ज्ञान
फुगडीवर समलागे । प्रेम तिचा चांगट गे । सुंदर पाहता अलगट गे
॥२॥ शांती सोयरी सखी माझी गे । तिची संगत बरी काजी गे । तिचा
हात धरिता गेली माझी गे । मोह ममतेची बीज भाजी गे ॥३॥ फुगडी
खेळता हात शिळ्ला गे । अंतरीचा द्वैतभाव गेला गे । हृदयी प्रगटला
ज्ञानदीप गे । गेली अज्ञानाची झोप गे ॥४॥ दया क्षमा तिची बहीण गे ।
तिशी म्या धरिले कवळून गे । फुगडी खेळता आला शीण गे । गरगर
भोंड गेली जिरून गे ॥५॥ ऐसी फुगडी खेळले गे । परब्रह्मी सुख
आगविले गे । भानुदास म्हणे रंगलो गे । जन्ममरण हारलो गे ॥६॥

२६. श्री जनार्दनस्वामी

३४३) दासा दुःख झाले फार । वेगे करा प्रतिकार ॥१॥ सुख मानिले
संसारी । परी दुःख झाले भारी ॥२॥ सोङ्गुनिया मी स्वर्धर्म । आचरलो नीच
कर्म ॥३॥ सेवा केली हीन याती । द्रव्य लोभे यातायाती ॥४॥ अन्नग्रास न
पडे मुखी । पश्चात्ताप झाला शेखी ॥५॥ पुण्यस्थान मी पावलो । गुरुचरणी
विश्रांतलो ॥६॥ स्वामी विनंती अवधारा । दीनबंधु करूणाकरा ॥७॥ कर
जोङ्गुनिया शिर । ठेवियेले पायावर ॥८॥ जनार्दन जन्मनाम । मुखी राहे
गुरुनाम ॥९॥

३४४) उदय समाधी लागो तीनवेळ । अवघा ब्रह्मांड गोळ उदयो

होतो ॥१॥ चक्रामध्ये चक्र येती व्योमाकार । आदि मध्ये हेर ज्योती
त्याची ॥२॥ द्वितीय प्रहरी समाधी कैची परी । गुरुपुत्रा हारी येणे
रुपे ॥३॥ प्रथम समाधी निबीड सर्पाकार । त्यामध्ये आकार चक्राचे
ते ॥४॥ झळकती माणिक दिव्य रत्नखाणी । अविनाश देखणी
चिन्मयाची ॥५॥ उदयाची ज्योती द्वितीयेचा मणी । ही दोन्ही देखणी
झाली बापा ॥६॥ उदयाच्या तीन द्वितीयेच्या तीन । अविनाश देखणे
संध्याकाळी ॥७॥ संध्याकाळी संदेह टाकुनिया द्यावे । त्याचेनि पै घ्यावे
समाधीसुख ॥८॥ एक चक्र येती आभासा एवढी । त्यामध्ये चौकडी
मोतियांच्या ॥९॥ मानी ज्योती संध्याकाळी जे वानिती । ते लावण्य
दीप्ति पाजळल्या ॥१०॥ म्हणे जनार्दन एकनाथा घेई । सोहं याचि देही
समाधीसुख ॥११॥

२७. श्री एकनाथमहाराज

३४५) राम राम ठेवा राम साठवा । ब्रह्मानंदाचा लाभ झाला जीवा ॥१॥
कीर्तनाचे तारु लागले । तेणे रामनाम सवंग झाले ॥२॥ संतजनांची
मिळणी मिळाली । रामनामाची भरणी भरली ॥३॥ एका जनार्दनी राम
राम ठेवा । ब्रह्मानंदाचा लाभ झाला जीवा ॥४॥

३४६) सगुण गुण माया । आली कोल्हाटीण खेळाया ॥४॥ प्रपंचाचा
रोविला वेळू । चौशून्यात मांडिला खेळू । ब्रह्मा विष्णु जियेचे बाळू ।
लागती पाया ॥१॥ आला बाई निर्गुणीचा कोल्हाटी । सोहंशब्दे ढोलगे
पिटी । उघडुनि चैतन्याची ताटी । चला जाऊ पहाया ॥२॥ कोल्हाटीण

अभंग तरंग / १०९

मारिती ऐसी उडी । एकवीस स्वर्गावरती माडी । देखे द्वार खिडकी
उघडी । अगाध माया ॥३॥ कोल्हाटीण बैसलीसे डोळा । जाणे गुरुपुत्र
विरळा । एका जनार्दनाची लीला । नये वर्णाया ॥४॥

३४७) गीता गीता गीता वाचे जे म्हणती । नाही पुनरावृत्ति तया
नरा ॥१॥ नित्य नेम वाचे वदता अक्षरे । भवसिंधु तरे अर्धक्षणी ॥२॥
एका जनार्दनी जयाचा हा नेम । तया पुरुषोत्तम न विसंबे ॥३॥

३४८) भाव धरोनिया वाची ज्ञानेश्वरी । कृपा करी हरी तयावरी ॥१॥
स्वमुखे आपण सांगतसे विष्णु । श्रीगीता हा प्रशु अर्जुनेसी ॥२॥ तेचि
ज्ञानेश्वरी वाचे वदता साचे । भय कळीकाळाचे नाही तया ॥३॥ एका
जनार्दनी संशय सांडोनी । दृढ धरी मनी ज्ञानेश्वरी ॥४॥

३४९) गुरुकृपांजन पायो मेरे भाई । रामबिना कछु जानत
नाही ॥१॥ अंदर राम बाहीर राम । जहा देखो वहां रामही राम ॥२॥
जागत राम सोवत राम । सपनोमे देखो राजाही राम ॥३॥ एका जनार्दनी
भावही निका । जहा देखो वहा राम सरिखा ॥४॥

३५०) रुक्मांगदालागी एकादशी छंद । तेणे परमानंद प्रगटला ॥१॥
अंबरीषालागी द्वादशीचा छंद । तेणे परमानंद प्रगटला ॥२॥ प्रल्हादालागी
हरिनामाचा छंद । तेणे परमानंद प्रगटला ॥३॥ एका जनार्दनी एकविध
छंद । तेणे परमानंद प्रगटला ॥४॥

३५१) भजन चालिले उफराटे । कवण जाणे खरे खोटे ॥१॥ जवळी
असता देव । भक्ता उपजला संदेह ॥२॥ सचेतन तुळशी तोडा । बहाती

१०२/अभंग तरंग

अचेतन दगडा ॥३॥ बेला केली तडातोडी । लिंगा लाखोली
रोकडी॥४॥ अग्नहोत्राचा सुकाळ । शमी पिंपळासी काळ ॥५॥ तिन्ही
देव पिंपळात । अग्नहोत्री केला घात ॥६॥ मुख बांधोनि बोकड मारा ।
म्हणती सोमयाग करा ॥७॥ चवदा गाठीचा अनंत दोरी । तो प्रत्यक्ष
नेला चोरी ॥८॥ शालीग्राम शुद्ध शीळा । हारपलिया उपवास
सोळा ॥९॥ एका जनार्दनी एक भाव । कुभाविका कैचा देव ॥१०॥

३५२) मी आलो रायाचा जोशी । होरा ऐका दादाजी ॥ध्रु॥ वासना
बायको शेजारीण । झागडी कुटील मोठी दारूण । हिचे पायी नागवण ।
घर बुडविसी ॥१॥ मनजी पाटील देहगावीचा । विश्वास धरू नका हो
त्याचा । हा घात करील नेमाचा । पाडील फशी ॥२॥ येथूनि पुढे बरे
होईल । भक्तीसुखे दोंद वाढेल । फेरी कर्माची चुकेल । धन मोकासी॥३॥
एका जनार्दन कंगाल जोशी । होरा सांगतो लोकासी । फेरा चुकवा
चौच्यांशी । शरण सद्गुरुसी ॥४॥

३५३) सकळ साधनांचे सार । मुखी नामाचा उच्चार ॥१॥ सकळ
तपांचे जे सार । मुखी नामाचा उच्चार ॥२॥ सकळ ज्ञानांचे जे सार ।
मुखी नामाचा उच्चार ॥३॥ सकळ ब्रह्मविद्येचे जे घर । एका जनार्दनाचे
माहेर ॥४॥

३५४) जो जो जो जो रे श्रीहरी । उन्मनी निद्रा करी ॥ध्रु॥ हृदय
वृदावन पाळणा । माजी निज रे कृष्ण ॥१॥ चित्त चतुष्टय अंथरूण ।
वरी पहुडे कृष्ण ॥२॥ भक्ती तंतूचा मृदु शेला । पांघरवीते तुजला॥३॥
ज्ञानदोरीने पाळणा । हालविते श्रीकृष्ण ॥४॥ कृष्ण निजपण तू

हाकेसी । सावध हो ऋषिकेशी ॥५॥ एका जनार्दनी गाईला । कृष्ण
आळविला ॥६॥

३५५) कशी जाऊ मी वृद्धावना । मुरली वाजवीतो कान्हा ॥७॥
पैलतीरी हरी वाजवी मुरली । नदी भरली यमुना ॥८॥ कासे पितांबर
कस्तुरी तिलक। कुंडल शोभे काना ॥९॥ काय करु बाई कोणाला
सांगू । नामाची सांगड आणा ॥१०॥ नंदाच्या हरीने कौतुक केले । जाणे
अंतरीच्या खुणा ॥११॥ एका जनार्दनी मनी म्हणा । देवमहात्म्य न कळे
कोणा ॥१२॥

३५६) कशी मधुबन मुरली वाजविली । वाजविली मुरली तन नन नन
नन॥१३॥ जात मी होते यमुना पाण्या । डोईवर घागर पाझरली ॥१४॥
करित मी होते घर काम धंदा । बाहेर येऊनी बावरली ॥१५॥ एका
जनार्दनी वाजवी मुरली । हरीच्या पाया मिठी पडली ॥१६॥

३५७) आवरी आवरी आपुला हरी । दुर्बळ्याची केली चोरी । घरा
जावयाची उरी । कृष्णे ठेविली नाही ॥१७॥ गौळणी उतावेळी । आली
यशोदे जवळी । आवरी आपुला वनमाळी । प्रळय आम्हा दिधला
॥१८॥ कवाड भ्रांतीचे उघडिले । कुलुप मायेचे मोडीले । शिंके अविद्येचे
तोडिले । बाई तुझीया कृष्णाने ॥१९॥ होती क्रोधाची अर्गळा । हळुचि
काढिलिसे बळा । होती अज्ञानाचा खिळा । तीही निर्मूळ केली ॥२०॥
डेरा फोडिला दंभाचा । त्रिगुण तिवर्झस ठाव कैचा । प्रपंच सडा हा
ताकाचा । केला तुझिया कृष्णाने ॥२१॥ अहंकार होता ठोंबा । उपडीला
घुसळ खांबा । कैचे दाविले स्वयंभा । बाई तुझीया कृष्णाने ॥२२॥

१०४/अभंग तरंग

संचित हे शिळे लोणी । याची केली धुळधाणी । संकल्प विकल्प
दुधाणी । फोडिली तुझीया कृष्णाने ॥७॥ प्रारब्ध हे शिळे दही । माझे
खादले गे बाई । क्रियमाण दूध साई । तीही मुखी वोतिली कृष्णाने ॥८॥
द्वेष रांजण सगळे । स्पर्शे होती हात काळे । होते कामाचे ते पाळे । तेही
फोडिले कृष्णाने ॥९॥ सुचित दुश्चित घृत घागरी । लोभे भरल्या होत्या
घरी । त्याही ओतिल्या बाहेरी । बाई तुझीया कृष्णाने ॥१०॥ कल्पनेची
उतरंडी । याची केली फोडाफोडी । होती आयुष्याची दुरडी । तिही
मोडिली कृष्णाने ॥११॥ पोरे रे अचपळ आमुची । संगती धरली या
कृष्णाची । मिळणी मिळाली तयांची । संसाराची शुद्ध नाही ॥१२॥
ऐशी वार्ता श्रवणी पडे । मग मी धावोनि आले पुढे । होते द्वैताचे तुगडे ।
तेही फिटोनी गेले ॥१३॥ आपआपणा विसरले । कृष्णस्वरूपी मिळाले ।
एका जनार्दनी केले । बाई नवल चोज ॥१४॥

३५८) आले धरलीया ढवळा धरावा । ढवळा धरलीया मासा धरावा
। मासा धरलीया बांदी धरावी । बांदी धरलीया जाते धरावे गा ॥१॥
जाते धरलीया मेंढा धरावा । मेंढा धरलीया ग्रहण धरावे गा ॥धु॥ काय
मळियाचे आले ते आले धरावे । की नाणे आले ते आले धरावे । की केणे
आले ते आले धरावे । तरी आले धरावे ते कोणते गा ॥२॥ मळीयाचे
आले ते आले नव्हे । नाणे आले ते आले नव्हे । केणे आले ते आले नव्हे
। तरी या मनुष्यदेही जे आयुष्य आले । ते आले धरावे गा ॥३॥ ऐसे हे आले
आलियावरी । घालूनी प्रपंच शिळेवरी । विषय चिंतेची मीठ मोहरी ।
घालूनी ठेचा करी भलताची ॥४॥ तरी आल्याची एकी फोडी तरी ।
कोणी नेदी परमार्थावरी । यापरी आले घरोघरी । नरनारी नासती ॥५॥

आता ढवळा धरावा गा :-

तरी ढवळा काय कापूस । की ढवळा धरू राजहंस । की ढवळा धरू
काश्मिरीचा सफटिक । तरी ढवळा निजधर्म चोखट धरावा गा ॥६॥ एक
ढवळा धरिती खोटा । एक ढवळा धरिती उफराटा । एक ढवळा
धरिती अन्हाटा । ऐशा ढवळ्याच्या चेष्टा न कराव्या गा ॥७॥ निजधर्म जो
सोज्वळा । त्यासीच बोलीजे शुद्ध ढवळा । जो भागवती वाखाणिला ।
स्वये रक्षिता परीक्षितीने ॥८॥

आता मासा धरावा गा :-

काय जळीचा मासा तो मासा धरावा । की सोन्याचा मासा तो मासा
धरावा । की दिवसाचा मासा तो मासा धरावा । तरी मासा धरावा तो
कोणता गा ॥ जळीचा मासा तो मासा नव्हे । सोन्याचा मासा तो मासा
नव्हे । दिवसाचा मासा तो मासा नव्हे । जो अतिशय चळवळ । अत्यंत
जो चपळ । धरिता न धरावे निश्वळ । तो मनोमासा धरावा गा ॥९॥
चतुर्भुजागळी । हरिभक्तीच्या जळी । भगवत् भाव करतळी । विवेके
महाबळी मनोमासा धरिती ॥ १०॥

आता बांदी धरावी गा :-

काय तुर्काची बांदी ती बांदी धरावी । की पेवाची बांदी ती बांदी धरावी । की
कडव्याची बांदी ती बांदी धरावी । तरी बांदी धरावी ती कोणती गा ।
तुर्काची बांदी ती बांदी नव्हे । पेवाची बांदी ती बांदी नव्हे । कडव्याची
बांदी ती बांदी नव्हे । तरी इच्छा बांदी धरावी गा ॥११॥ जी नैराश्येची
घाली बेडी । बोधाचे चाबूक वरी झोडी । निरपेक्षेने दात पाडी । तेच

१०६/अभंग तरंग

पहिली खोडी सांडील गा ॥१२॥ मग ते इच्छा नैराश्ये उठी । परमानंदी
पाडी मिठी । एका जनार्दनाचे भेटी । परमानंदे हेलावे ॥१३॥

आता जाते धरावे गा :-

काय दळिते जाते ते जाते धरावे । की दिनमान जाते ते जाते धरावे ।
आकाशीचे अभ्र जाते ते जाते धरावे । तरी जाते धरावे ते कोणते गा ॥

दळिते जाते ते जाते नव्हे । दिनमान जाते ते जाते नव्हे । आकाशीचे
अभ्र जाते ते जाते नव्हे । तरी या नरदेही दुर्लभ आयुष्य व्यर्थ जाते ।
ते जाते धरावे गा ॥१॥ या मनुष्य देहाची एक घडी । न मिळे वेचिता
लक्ष कोडी । ते नासिती प्राणाचिया ओढी । ते जोडिली जोडी
महामूर्खत्वे ॥२॥ मनुष्यदेह राखावा कैशा रिती । तरी सदा स्मरण भगवत्भाव
सर्वाभूती । तेणे साक्षात् ब्रह्मप्राप्ती । नाश कल्पांती असेना ॥३॥

आता मेंढा धरावा गा :-

तरी शेळीचा मेंढा तो मेंढा धरावा । की मेंढीचा मेंढा तो मेंढा धरावा । की
पाळीता मेंढा तो मेंढा धरावा । कोणता मेंढा धरावा तरी सावध ऐका ॥
तरी शेळीचा मेंढा तो मेंढा नव्हे । मेंढीचा मेंढा तो मेंढा नव्हे । पाळिता
मेंढा तो मेंढा नव्हे । तरी काम मेंढा तो मेंढा धरावा गा ॥४॥ जो काळ
रात्रीचा एडका । शिंगेवीण बोडका । अंधारी हाणे धडका । तो एडका
टृढ धरावा गा ॥५॥ धराल तरी मुँडी मुरगळून धरा । अहर्निशी जतन
करा । तेणे वैकुंठीचे राज्य येईल घरा । सुरवरा वंद्य तो होय ॥६॥

आता ग्रहण धरावे गा :-

आता ग्रहण धरावे ते कोण । रविग्रहण की चंद्रग्रहण । अथवा धरावे

ग्रहणी ग्रहण । ग्रहण लक्षण ते कैसे ॥७॥ या तीनी ग्रहणाहून भिन्न । धरावे ते ग्रहण आहे आन । ग्रहणीग्रहण ते निंद्य पूर्ण । रविचंद्रग्रहण ते मिथ्या ॥८॥ राहू जाळिता सूर्यासी । तै सूर्य जाळिता त्याचे मुखासी। सूर्ये प्रकाशिले राहूसी । म्हणोनि जगासी तो दिसे ॥९॥ रविचंद्रे प्रकाशिती राहूसी । तेणे गिळीले म्हणती त्यासी। हे विपरीत सांगे ज्योतिषी । ते या लोकासी सत्य वाटे ॥१०॥ ज्योतिषी सांगे ग्रहण गोष्ठी । ते गोष्ठी समूळ खोटी । पर्वग्रास देखिजे दृष्टी । ते चाली उफराटी लक्षवेना ॥११॥ या परी रविचंद्रग्रहण । विपरीतार्थ मिथ्यापूर्ण । तैसेच ग्रहणीग्रहण । त्याज्य जाण निंद्यन्त्वे ॥१२॥ अस्थि मांस रुधिर चर्म । विषा मूत्र पूर्णकाम । स्त्री जाण पा निंद्य अर्धर्म । परम अर्धर्म ग्रहणीग्रहण ॥१३॥ ग्रहणी ग्रहणापासोनी सुटला । ऐसा न देखो दादुला । जो तो सर्व ग्रासे गिळिला । जन नागविला ग्रहणीग्रहणे ॥१४॥ रविचंद्रग्रहणी मुक्त स्नान । करती देखती सकळ जन । ग्रहणीग्रहणे मुक्त स्नान । सहसा सज्जानही न करु शकती ॥१५॥ एवं ग्रहण त्रै लक्षण । तुज मी सांगितले संपूर्ण । गुरुआळा ते मुख्य ग्रहण । सर्वी जाण धरावे ॥१६॥

(टीप :- वरील अभंग हा श्रीएकनाथ गाथा, संग्राहक श्री.नानामहाराज साखरे यांचे गाथ्यात अभंग क्र.३९६५ मधील आहे. या अभंगात एकूण १२८ चरण आहेत. तथापि श्रीदासराममहाराज यांना अपेक्षित जे सार चरण आहेत ते त्यांनी दासराम लेखन वही क्र.२६० मध्ये नमूद केले आहेत. त्याप्रमाणे येथे दिले आहेत.)

३५९) संसार नगरी बाजार भरला बाई । काम क्रोध लोभ यांचे गिन्हाईक पाही ॥१॥ यात सुख नाही त्यात सुख नाही । या हाटाचे सुख कोठे नाही

॥२॥ या हाटासी थोर थोर भेले । नारद शुक भीष्म उमगले ॥३॥
 आणिक संती बाजार पाहिला । व्यर्थ जाणोनि निराश भाविला ॥४॥
 या बाजारी सुख नाही भाई । माझे माझे म्हणूनी ओझे वाही ॥५॥ एका
 जनार्दनी म्हणे बाजार हा लटका । संत संगतीवाचुनि नोहे सुटका ॥६॥

३६०) अनादि निर्गुण प्रगटली भवानी । मोह महिषासुरमर्दना लागूनी ।
 त्रिविधतापांची करावया झाडणी । भक्तालागी तू पावसी निर्वाणी ॥१॥
 आईचा जोगवा जोगवा मागेन । द्वैतसारोनी माळ मी घालीन । हाती
 बोधाचा झेंडा घेईन । भेदरहित वारीसी जाईन ॥२॥ पूर्णबोधाची भरीन
 परडी । आशा तृष्णेच्या पाडीन दरडी । मनोविकार करीन कुरवंडी ।
 अद्भुतरसाच्या भरीन दुरडी ॥३॥ नवविधभक्तीच्या करोनि नवरात्रा ।
 पोटी मागेन मी ज्ञानपुत्रा । धरीन अंतरी सद्द्वावीच्या मित्रा । दंभ सासरा
 सांडीन कुपात्रा ॥४॥ आता साजणी झाले मी निःसंग । विकल्प नवज्याचा
 सोडियेला संग । कामक्रोध हे झोडीयले मांग । केला मोकळा मारग सुरंग ॥५॥
 ऐसा जोगवा मागोनि ठेविला । नवस महाद्वारी जावोनी फेडीला । एका
 जनार्दनी एकपणे विनविला । जन्ममरणाचा फेरा चुकविला ॥६॥

३६१) भजन बिन धिग चतुराई ग्यान ॥ध्रु॥ पोथी पुराण सबही बाचत।
 वामे नहि गुरुग्यान ॥१॥ लोक कहे हम आतमग्यानी । ग्यान नहि
 अभिमान ॥२॥ एका जनार्दनी गुरु का बंदा । भक्ती भजनमो प्राण ॥३॥

३६२) राधा मोठी हरदम ख्याली । कृष्णाला लंपट झाली ॥ध्रु॥
 पहिल्याने चेंदू उडविला । जाऊनी अडकला । कदंब वृक्षाला । फांदी
 कडाडली ॥१॥ जाई जुई शेवंती मोगरा । गुंफुनी हारा । कृष्ण चातुरा ।

माळ गळ्यामधी घाली ॥२॥ एका जनार्दनी सावळा । कृष्ण घननीळा।
बैसलासे डोळा। सर्वसुख ल्याली ॥३॥

३६३) सर सर कृष्णा । पदराला धरू नको सोड ॥धु.॥ जाऊनी
सांगेन नंद मामंजीना । मोडुनि तुझी रे खोड ॥१॥ तू गुर राखी मी सुंदर
राथा । तुझी माझी नाही जोड ॥२॥ एका जनार्दनी नंद नंदना । नाम
तुझे बहु गोड ॥३॥

३६४) सत्वगाठी उमगा । तेणे सफल होईल शिमगा । तुम्ही हसू नका
हसू नका। हसू नका तुम्ही हसू नका ॥धु॥ भूत सभेची कारटी । विषय
गोवऱ्या चोरटी । उतरा कुकर्मची रहाटी । तुम्ही हसू नका ॥१॥
जागोजागी थांबा । अवघे मिळोनी मारा बोंबा । न जळे एंडाच्या
कोंबा। तुम्ही हसू नका ॥२॥ गावचा पाटील कोळी । काळोबाची
पिकली पोळी । तुमची पाजळू द्या होळी । तुम्ही हसू नका ॥३॥
ओटीत घेऊनी गुलाल । सख्या मेहुणीसंगे भुलाल । तिचा नवरा मोठा
जलाल । तुम्ही हसू नका ॥४॥ एका जनार्दनी पोस्त । गाणे गाता
हालमस्त । नाही तर भडवे समस्त । तुम्ही हसू नका ॥५॥

३६५) मन रामी रंगले अवघे मनची राम झाले । सबाह्य अभ्यंतरी
अवघे रामरूप कोंदले ॥१॥ चित्तचि हारपले अवघे चैतन्यचि जहाले ।
पाहता पाहता अवघे विश्वची मावळले । पाहता पाहता अवघे सर्वस्व
ठकले ॥२॥ आत्मयारामाचे ध्यान लागले मज कैसे । क्रियाकर्मधर्म अवघे
येणेचि प्रकाशे । सत्य मिथ्या प्रकृतीपर रामचि अवघा भासे ॥३॥ भक्ती
अथवा झान शांती आणिक योगस्थिती । निर्धारीता न कळे रामरूपी

जडली प्रिती । एका जनार्दनी अवघा रामचि आदिअंती ॥४॥

३६६) हरी बोला देता हरी बोला घेता । हासता खेळता हरी बोला ॥१॥ हरी बोला खाता हरी बोला गाता । सर्व कार्य करीता हरी बोला ॥२॥ हरी बोला एकांती हरी बोला लोकांती । देहत्यागा अंती हरी बोला ॥३॥ हरी बोला भांडता हरी बोला कांडता । उठता बैसता हरी बोला ॥४॥ हरी बोला जनी हरी बोला विजनी । एका जनार्दनी हरी बोला ॥५॥

३६७) चित्त धावे विषयावरी । नाम वदता हे वैखरी ॥१॥ ऐसे कैसे रे स्मरण । स्मरणामाजी विस्मरण ॥२॥ नामरूपा नाही मेळ । अवघा वाचेचा गोंधळ ॥३॥ एका जनार्दनी नाम । नामी प्रगटे आत्माराम ॥४॥

३६८) स्वरूपमंदिरी होते मी एकली । माया सांजवेळ अविद्येचे बिळी । माझे तुझे चालता पाऊली । मोहोभुजंगे धरिली करांगुली ॥१॥ लोभ सर्प डंखला करु काय । स्वार्थ संपत्तीने जड झाला पाय । आशा लहरी तापला माझा देह । तृप्तीवारा घाली वो गुरुमाय ॥२॥ विषयनिंब बहु गोडीये आला । भजन गूळ तो मज कडू झाला । वित्त हानीचा गळा झेंडू आला । असत्य अशुद्धाच्या येताती गुरुळा वो ॥३॥ कामिनीकामाची डोळा आले पित्त । रसस्तुतीनिंदा काळे झाले दात । विकल्पवासनेच्या मुऱ्या धावत । स्त्रीपुत्रलोभे जीवा पडली भ्रांत ॥४॥ मीतूपणाची थोर आली भूली । मी येथे कोण वोळखी मोडली । अहंविवेके काया जड झाली । सद्गुरु गारुडी बोलवा माऊली ॥५॥ गुरुगारुडी आला धावोनी । बोधवैराग्याचे पाजीले पाणी । विवेकअंजन घातले नयनी । सोहंशब्द वाजवी नामध्वनी ॥६॥

मिथ्याभूतमय अवधी ब्रह्मस्थिति । अभयस्वरूपी लाविली विभूती । उत्तरला
सर्प निवारली भ्रांती । एका जनार्दनी आलीसे प्रचीति ॥७॥

३६९) वासुकी सर्प मोठा दारूण । क्रोधे बैसला बिळी जाऊन ।
सहज मी तेथे केले गमन । तमो गुणे घातले सारवण । तेथून नष्ट आला
धावून । त्याने मजवर झऱ्यप घातली जाण ॥१॥ साप चावला ।
अगागागा । अबाबाबा । अताताता । अरे रे रे रे । साप चावला ॥२॥
याची जात मोठी कठीण । माया भूली पडली येऊन । माझे जडावले
मन । गरगर गिरकी आली दारूण । साप चावला ॥३॥ या गिरकीचे नाही
भय । मी केले सहस्र अन्याय । तोचि दडपिला हा पाय । आता कोण
वाचविल ठाव । साप चावला ॥४॥ माझा देवावर हवाला । प्राण जावो
परता गेला । एका जनार्दनी म्हणे भला । आजिचा शेवट गोड झाला ॥५॥

३७०) यार देखो रे देखो गैबी गारुडी आया । आहाहाहा, अरेरे,
अबबब, चल चल चल चल देखो रे देखो गैबी गारुडी आया ॥६॥
सातो सैलीपर विवेक समला जडकर उप्पर तोडा । ग्यान ध्यान का
रुमाल बांधे शमदम ताईत जोडा ॥७॥ अनुभव उप्पर लंघर बाजे बिद्या
बेद पुराना । सोहं शब्दका बाजा बाजे नाग सूर सुरताना ॥८॥ एक दो
तीन मिलके पंचवीसो का बाना । पंचतीसाने लोक गमाये छत्तीसो मे
खाना ॥९॥ छिनका हुन्नर छिनकी मांडी छिनोछीन ना मोजी । ऐसा
हुनेरी एका जनार्दन विठ्ठल नाम कहो जी ॥१०॥

३७१) बाजे घर ख्याले । नजर करो मा बाप ॥६॥ भाव भगतसे खेल
हमारा । तुम देखो सावकास ॥७॥ मीठा खेल मीठा खेल । लगा है
निर्धार ॥८॥ मीठा छोडकर । पकडा है संसार ॥९॥ एका जनार्दनका

बंदा । हातमो काला साप बांधा ॥४॥

३७२) आदिपुरुष निर्गुण निराधारकी याद कर । मेरे गुरु परवरदिगार
की याद कर । जिन्ने माया अजब बनाई उस वस्ताद की याद कर । गैबी
खजिना हमना दिया उस साहेब की याद कर । संतमहंत की याद कर ।
गुणी गुणवंत की याद कर । श्री भगवंत की याद कर । अब्बल देखो
ये कथा । उस्से नाम न था । नाम दरम्याने पैदा हुआ । चल चल चल चल
अब्बल तो एक एक सो दो, दो सो तीन, तीन सो चार, चार सो पाच,
पाचसो पच्चीस, पच्चीस सो छत्तीस बनाया है । छत्तीस का बी एक राह
है । सो गुरु गारुडी की याद है ॥१॥ और देखो कैसा खेल बनाया ।
चल चल चल क्रोध का बिचू बाहर काढा । उस का वीष शरीर कु चढ़ा
। जपी तपी संन्याशीकू खोड़ मोड़ा । बिचूने नांगी मारा रे मारा ।
छनननन कहने लगा ॥२॥ और देखो कैसा खेल बनाया है । चल चल
चल ये रे देखो बाहर निकाला काम विषय का साप । तमासा देखो मेरे
बाप । बिन दातोसे काटे आपेआप । अ रे रे रे रे काटा रे काटा । नजर
ध्यान करो ॥३॥ चल चल चल ये देखो ममता नागीन आयी रे आयी
। तीने डंख मारा रे मारा । तो ठ न न न न न कहने लगा । भागो रे
भागो दवडो रे दवडो । गुरु के चरणपर दौडो । तो ऐसा कर की गुरु के
पाय कभी न छोडो ॥४॥ ममता नागीन का जहर बुरा है । वो कैसी
चलती है । सो बडे बडे सो लडती है । वो ना चढे ऐसी हिकमत बताऊ
तुमकु । सुनो रे भाई सुनो । गुरु पीर के हात का मोहरा । तुमरे हात चढे
दुने दारा । तो नागन का तुटे थारा । सो कबी आवने नहीं पावे ॥५॥
जनार्दन गुरु गारुडी पास । वहां तुम करो खेल । खेलता खेलता हो

जायेगा आलख आखेल | एका हंडी बाग कू दिया खेल | सो होयगा
अलक्ष खेल ||६||

३७३) जन्मुनी केलेस काय बा रे ॥ध्रु॥ घडी घडी पळ पळ वय हे
जाते | व्यर्थ शिणविली माय ॥१॥ कोण कैसा तू आलास कोटून | हेचि
मनी शोधूनि पाहे ॥२॥ एका जनार्दनी शरण तू जाई | धरी सदा गुरुचे
पाय ॥३॥

३७४) ऐसे असावे संसारी | जोवरी प्राचीनाची दोरी ॥१॥ पक्षी
अंगणासी आले | आपुला चारा चरोनी गेले ॥२॥ मुली घर चार
मांडीला | खेळ मोडोनी टाकीला ॥३॥ वाटसरू वाटा आले | प्रातःकाळी
निघोनी गेले ॥४॥ शरण एका जनार्दना | ऐसे असता भय कोणा ॥५॥

३७५) वर्म जाणे तो विरळा | त्याची लक्षणे पै सोळा | देही देव
पाहे डोळा | तो एक ब्रह्मज्ञानी ॥१॥ जन निंदो अथवा वंदो | जया
नाही भेदा भेदो | विधी निषेधांचे शब्द | जया अंगी न बाणती ॥२॥
कार्य कारण कर्तव्यता | हे पिसे नाही सर्वथा | उन्मनी समाधी अवस्था
| न मोडे जयाची ॥३॥ कर्माकर्माचा ताठा | न बाणेची अंगी वोखटा
| वाऊग्या त्या चेष्टा | करीना काही ॥४॥ शरण एका जनार्दनी | तोचि
एक ब्रह्मज्ञानी | तयाचे दरुशनी | प्राणीयासी उद्धार ॥५॥

३७६) अरे कृष्णा अरे कान्हा मनरंजन मोहना ॥ध्रु॥ संत आले घरी
तरी काय बोलुनि शिणवावे | ऊस गोड झाला म्हणुनि काय मुळासकट
खावे | प्रीतीचा पाहुणा झाला म्हणुनि काय फार दिवस रहावे | गावचा
पाटील झाला म्हणुनि काय गावचि बुडवावे ॥१॥ देव अंगी आला

११४/अभंग तरंग

म्हणुनि काय भलतेच बोलावे । चंदन शीतळ झाला म्हणुनि काय
उगाळोनि प्यावे । वडील रागे भरला म्हणुनि काय जीवेचि मारावे ।
भगवी वस्त्रे केली म्हणुनि काय जगची नाडावे ॥२॥ आग्या विंचू
झाला म्हणूनि काय कंठीच कळवावा । फुकाचा हत्ती झाला म्हणुनि
काय भलत्यानी न्यावा । फुकट हीरा झाला म्हणुनि काय कथिली
जोडावा । नित्य व्याज खातो म्हणूनि काय मुद्दल बुडवावा ॥३॥
परस्त्री सुंदर झाली म्हणुनि काय बळेची भोगावी । सखा मित्र झाला
म्हणुनि काय बाईल मागावी । सोन्याची सुरी झाली म्हणूनि काय उरीच
मारावी । मखमली पैंजणे झाली म्हणुनि काय शिरीच (खोवावी)
वंदावी ॥४॥ सद्गुरु सोयरा झाला म्हणुनि काय आचार बुडवावा । नित्य
देव भेटे तरी काय जगासि दावावा । घरचा दिवा झाला तरी काय
आडनी बांधावा । एका जनार्दन म्हणे हरी हा गुप्तची ओळखावा ॥५॥

३७७) कोणा ब्रह्मकर्म कळेना हे वर्म । नासिले जीवन
संध्यावेळे ॥१॥ धरीले नासिक अनुभवावाचोनि । त्रिपुटीसी पाणी
लावियले ॥२॥ डोळिया वंदन स्विकारिले कान । तेथे वर्म कोण
नेणवेचे ॥३॥ हृदयावरी हात नाभीसी लावोनी । डोळे ते झाकोनी
नाश केला ॥४॥ करी प्रदक्षिणा गुरु गुह्यावीण । व्यर्थ केला शीण
वायाचि तो ॥५॥ वेळ चुकवोनि संध्या करी भलते वेळ । केले अमंगळ
ब्रह्मकर्म ॥६॥ फिरवितो मणी बुटबुटा ते होटे । अजप तो कोठे स्थान नेणे
॥७॥ नेणे तो आचार करी वेडेचार । काय तो गव्हार संध्या जाणे ॥८॥
एका जनार्दनी चुकविला नेम । काय पशु अधम जन्मा आले ॥९॥

- ३७८) सचेतनी द्वेषी अचेतनी पूजा । भक्ती गस्तडध्वजा केवी पावे ॥१॥ व्यर्थ खटाटोप नाथीला पसारा । गोविंद गव्हारा केवी कळे ॥२॥ हरिदासाचेनि गुणे शिळा दैवतपणे । त्या शीळा पूजोनी त्याते द्वेषी ॥३॥ एका जनार्दनी नाथिलाची दावी । सजीव निर्जीवी गोवियेले ॥४॥
- ३७९) जन का निंदिना निंदिना । तसेच निंदु द्याना ॥६॥ निंदक करिती निंदा। निंदिती हरळी शिंपी कुंदा ॥१॥ काय कारण जनासी । जडला सद्गुरु चरणासी ॥२॥ संतसमागमे झालो धीट । गुरुपद पावलो वैकुंठ ॥३॥ एका जनार्दनी भावे । आम्ही कोण कोणा भांडावे ॥४॥
- ३८०) एक एक लक्ष करिती अनुष्ठान । परि विठोबाचे चरण दुर्लभ ते ॥१॥ एक एक तीर्था करिती प्रदक्षण । परि विठोबाचे चरण दुर्लभ ते ॥२॥ एक एकग्रामी करिती भ्रमण । परि विठोबाचे चरण दुर्लभ ते ॥३॥ एक एक देह करवती घालिती । परि विठोबाची प्राप्ती दुर्लभ ते ॥४॥ एका जनार्दनी सत्संगा वाचोनि । विठोबाची मिळणी दुर्लभ ते ॥५॥
- ३८१) हेचि खूण जया तोचि अनुभवी । येर ते गोसावी आडनावाचे ॥१॥ याचि डोळा घेई मुक्तीचा सोहळा । उद्वार बहु काळा नाही बापा ॥२॥ परि तो पाहिजे दृष्टीचा देखणा । अनुभवाच्या खुणा योगी जाणे ॥३॥ बाह्य रंगात कळे येथीचा अनुभव । नाथाचा अनुभव नाथ जाणे ॥४॥
- ३८२) दुडीवरी दुडी गौळणी साते निघाल्या । गौळण गोरस म्हणे वसरल्या ॥१॥ गोविंदु घ्या कोणी दामोदरु घ्या गे । तब तब हासती मथुरेच्या गे ॥२॥ दुडीया माझारी कान्होबा झाला भारी । उचंबळे गोरस सांडे बाहेरी ॥३॥

११६/अभंग तरंग

एका जनार्दनी समरस गौळणी । ब्रह्मानंदू न समाये मनी ॥४॥

३८३) जाले ज्ञानदेव वाणी । आले सामुग्री घेऊनी ॥१॥ पर्वकाळ
द्वादशी । दिली सामुग्री आम्हासी ॥२॥ ज्ञानदेवाचे चरणी । शरण एका
जनार्दनी ॥३॥

३८४) काया ही पंढरी आत्मा हा विष्टुल । नांदतो केवळ पांडुरंग ॥१॥
भाव भक्ती भीमा उदक ते वाहे । बरवा शोभताहे पांडुरंग ॥२॥ दया
क्षमा शांती हेचि वाळवंट । मिळालासे थाट वैष्णवांचा ॥३॥ ज्ञान
ध्यान पूजा विवेक आनंद । हाचि वेणुनाद शोभतसे ॥४॥ दश इंद्रियांचा
एकमेळ केला । ऐसा गोपाळकाला होत असे ॥५॥ देखिली पंढरी देही
जनी वनी । एका जनार्दनी वारकरी ॥६॥

३८५) नित्य नवा कीर्तनी कैचा वोढवला रंग । श्रोता आणि वक्ता स्वये
जाला श्रीरंग ॥१॥ आल्हादे वैष्णव करती नामाचा घोष । हरीनाम गर्जता
गगनी न समाये हर्ष ॥२॥ पदोपदी कीर्तनी निवताहे जन मन । आवडी
भुकेली तिने गिळीले गगन ॥३॥ एका जनार्दनी नित्य हरीचे कीर्तन ।
निमाली इंद्रिये विषय विसरले भान ॥४॥

३८६) सगुण चरित्रे परम पवित्रे सादर वर्णावी । सज्जनवृद्दे मनोभावे
आधी वंदावी ॥१॥ संतसंगे अंतरंगे नाम बोलावे । कीर्तनरंगी देवा
संनिधि सुखेची डोलावे ॥२॥ भक्ती ज्ञाना विरहित गोष्ठी इतरा न
कराव्या । प्रेमभरे वैराग्याच्या युक्ती विवराव्या ॥३॥ जेणे करुनी मूर्ति
ठसावी अंतरी श्रीहरीची । ऐसी कीर्तन मर्यादा आहे संतांच्या घरची ॥४॥
अखंड स्मरणे अद्वय भजने वाजवी कर टाळी । एका जनार्दनी मुक्ती होये

तात्काळी ॥५॥

३८७) जय जय गोविंदरामा । जय जय गोपालरामा ॥१॥ जय जय
एक तू रामा । जय जय अनेक तू रामा ॥२॥ जय जय यादवा रामा ।
जय जय माधवा रामा ॥३॥ जय जय दुल्खभा रामा । जय जय सुल्खभा
रामा ॥४॥ एका जनार्दनी रामा । जय जय उँराम रामा ॥५॥

३८८) भजन करिता लाजतो पामर । संसारी चित्त स्थिर सदा
वाहे ॥१॥ तीर्थयात्रे जाय संसार चिंता वाहे । पुराण कीर्तनीये
निद्राबळे ॥२॥ ऐसा तो पापीष कर्म ते सबळ । एका जनार्दनी म्हणे
दोषी अमंगळ ॥३॥

३८९) एडका मदन । तो केवळ पंचानन ॥४॥ धडका मारिली नारदा।
केला रावणाचा चेंदा । दुर्योधना मारिली गदा । घेतला प्राण ॥५॥
धडक मारिली शंकरा । केला ब्रह्मयाचा मातेरा । इंद्र चंद्रासी दरारा ।
लाविला जेणे ॥६॥ भस्मासुर मुकला प्राणासी । तीच गती झाली
वालीसी । विश्वामित्रासारिखा ऋषी । नाडीला जेणे ॥७॥ शुकदेवानी
ध्यान धरोनी। एडका आणिला आकळोनी । एका जनार्दनाचे चरणी ।
बांधिला जेणे ॥८॥

३९०) झाली संध्या संदेह माझा गेला । आत्माराम हृदयी शेजे
आला ॥९॥ गुरुकृपा निर्मळ भागीरथी । शांति क्षमा यमुना सरस्वती ।
असीपदे एकत्र जेथे होती । स्वानुभव स्नान हे मुक्तस्थिती ॥१॥
सद्गुद्धीचे घातले शुद्धासन । वरी सद्गुरुची दया परिपूर्ण । शम दम
विभूती चर्चुनी जाण । वाचे उच्चारी केशव नारायण ॥२॥ बोध पुत्र

११८/अभंग तरंग

निर्माण झाला जेव्हा | ममता म्हातारी मरोनी गेली तेव्हा | भक्तीबहीण
धावोनी आली गावा | आता संध्या करू मी कैची केव्हा ||३|| सहज कर्मे ती
झाली ब्रह्मार्पण | जन नोहे अवघाची जनार्दन | ऐसे ऐकता निवती
साधूजन | एका जनार्दनी बाणली निजखूण ||४||

३९१) सांगा बा मारुती | की मजला कधी भेटेल रघुपती ||६७|| मी
अपराधी वचनी निरंतर | छळीला उर्मीलापती ||१|| साधुसी छळीले
मज फळा आले | वनी राक्षस गर्जती ||२|| एका जनार्दनी आसरा
तुमचा | दे साधू संगती ||३||

३९२) ते मन निष्ठूर का केले | जे पूर्ण दयेने भरिले ||६८|| गजेंद्राच्या
हाकेसरसे | धाऊनीया आले ||१|| प्रलहादाच्या भावार्थासी | स्तंभी
गुरुगुरले ||२|| पांचाळीच्या करुणावचने | कळवळुनी आले ||३||
एका जनार्दनी पूर्ण कृपेने | निशिदिनी पदी रमले ||४||

३९३) ऐक ऐक सखये बाई | नवल मी सांगू काई | त्रैलोक्याचा
धणी तो हा | येशवदेसी म्हणतो आई ||१|| देवकीने वाहिला | येशवदेने
पाळीला | पांडवांचा बंदी जन | होवोनीया राहिला ||२|| ब्रह्मांडाची
साठवण | योगीयांचे निजध्यान | चोरी केली म्हणवून | उखळासी
बंधन ||३|| सकळ तीर्थे ज्याचे चरणी | सुलभ हा चक्रपाणी | राधिकेसी
म्हणतो तुझी | करीन मी वेणी फणी ||४|| शरण एका जनार्दनी | कैवल्याचा
मोक्षदानी | गाई गोप गोपी बाळा | मेळविले आपुलेपणी ||५||

३९४) धाव रे धाव आता दीनवत्सला रामा | संसार संग गोष्टी नित्य
गुंतलो कामा ||१|| तारुण्य अभिमाने देही भरला ताठा | विषय संपत्तीचा

मज फुटला फाटा ॥२॥ विषय सेविता हे वय वेचिले माझे । स्वहीत
आठवेना ध्यान चुकलो तुझे ॥३॥ विषय मोकलोनी शरण तूज मी
आलो । एका जनार्दनी पायी लीन मी झालो ॥४॥

३९५) वारीयाने कुंडल हाले । डोळे मोडीत राधा चाले ॥धु॥ फणस
जंबीर कर्दळी दाटा । हाती घेऊनी नारंगी फाटा ॥१॥ राधेला पाहुनी
भुलले हरी । बैल दुभवी नंदा घरी ॥२॥ हरीला पाहुनी भुलली चित्ता ।
राधा घुसळी डेरा रिता ॥३॥ मन मिठालेसे मना । एका भुलला
जनार्दना॥४॥

३९६) धन्य जगी तोचि एक हरीरंगी नाचे । रामकृष्ण वासुदेव सदा
स्मरे वाचे॥धु॥ सुख दुःख समान सकळ जनांचा कृपाळ । ज्ञानाचा
उद्भोध भक्ती प्रेमाचा कळोळ ॥१॥ विषयी विरक्त जया नाही आप पर।
संतुष्ट सर्वदा विश्वव्यापक निर्धार ॥२॥ जाणीव शहाणीव वोझे सांङुनिया
दूरी । आपण वसती कर वर्ततसे संसारी ॥३॥ एका जनार्दनी नित्य
हरीचे कीर्तन । आसनी शयनी सदा हरीचे चिंतन ॥४॥

३९७) हुंडगी निघाली बाजारा । बारिक माझा जुना ॥धु॥ दारची
गोधन का तोडा ना । मजला रहाट करून का द्याना । माझ्या रहाटाकडे
का पहाना॥१॥ तुमचा बैल का माराना । मजला तात करून का द्याना।
माझ्या ताताकडे का पहाना ॥२॥ तुमची तलवार का मोडा ना ।
मजला चात करून का द्याना । माझ्या चाताकडे का पहाना ॥३॥
तुमचा टाळ का मोडा ना । मजला भिंगरी करून का द्याना । माझ्या
भिंगरी कडे का पहाना ॥४॥ तुमची वस्त्रे का फाडा ना । मजला पिंजून
पिंजून का द्याना । माझ्या पिंजण्याकडे का पहाना ॥५॥ पिंजून पिंजून

केला पिढू । नव इंद्रिया खेळू । एका जनार्दना पिढू ॥६॥

३९८) सांगते तुम्हासी वेगळे निघा । वेगळे निघोनि संसार बघा ॥१॥
संसार करिता शिणले भारी । सासुसासरा घातला भरी ॥२॥ संसार
करिता शिणले बहू । दादल्या विकून आणले गहू ॥३॥ गव्हाचे दिवसे
जेविली मावशी । मजला वेडी म्हणता कैशी ॥४॥ संसार करिता
दगदगले मनी । नंदा विकिल्या चौधीजणी ॥५॥ एका जनार्दनी संसार
केला । कामक्रोध देशोधडी गेला ॥६॥

३९९) सहज उभी अंगणात । वेणू वाजवी कुंजवनात ॥६॥ बाळ्या
बुगड्या नेसुनि लुगडी । कर्णफुले कानात ॥१॥ इटी दांडू लगोऱ्या चेंडू।
चेंडू गेला डोहात ॥२॥ एका जनार्दनी पूर्ण कृपेने । कृष्ण माझ्या
हृदयात ॥३॥

४००) धन्य आजी दिन संत दर्शनाचा । अनंत जन्मीचा शीण
गेला ॥१॥ मज वाटे त्यासी आलिंगन द्यावे । कदा न सोडावे चरण
त्याचे ॥२॥ त्रिविध तापाची जाहली बोळवण । देखिल्या चरण वैष्णवांचे
॥३॥ एका जनार्दनी घडो त्यांचा संग । न व्हावा वियोग माझ्या चित्ता ॥४॥

४०१) मुरली मनोहर रे । माधव मुरली मनोहर रे ॥६॥ श्रीवत्सलांछन
हृदयी विलसत । दीन दयाघन रे ॥१॥ सुरनरकिन्नर नारद तुंबर । गाती
निरंतर रे ॥२॥ एका जनार्दनी त्रिभुवन मोहन । राखीत गोधन रे ॥३॥

४०२) बुक्का वाहू या विश्वंभरा । वाहू या विश्वंभरा ॥६॥ या या
पंढरीक्षेत्रात । विठू नांदे आनंदात । राऊळात झाली त्वरा ॥१॥ या या
चंद्रभागेच्या काठी । झाल्या साधुसंतांच्या भेटी । तुळसीच्या माळा

कंठी । शिरी खोविला तुरा ॥२॥ या या मुक्ताईचे ताटी । भरल्या बुक्याने
मुठी । सावत्याचा फुले तुरा ॥३॥ एकाजनार्दनी बुक्का । मनी भाव धरा
निका । करु विश्वंभर सखा । बुक्का वाहूया विश्वंभरा ॥४॥

४०३) गातो एका ध्यातो एका । अंतर बाही पाहतो एका ॥१॥
अगुणी एका सगुणी एका । गुणातीता पाहतो एका ॥२॥ जनी एका
वनी एका । निरंजनी देखो एका ॥३॥ दृश्य एका अदृश्य एका । निरंजनी
पहातो एका ॥४॥ संतजना पढिये एका । जनार्दना कडिये एका ॥५॥

४०४) ओवाळू आरती मदनगोपाळा । शामसुंदर गळा
वैयजंतीमाळा ॥६॥ चरणकमल ज्याचे अति सुकुमार । ध्वजवज्रांकुश
ब्रीदाते तोडर ॥७॥ नाभीकमली ज्याचे ब्रह्मयाचे स्थान । हृदया पदक शोभे
श्रीवत्सलांछन ॥८॥ मुखकमल पहाता सूर्याच्या कोटी । मोहियेले मानस
कोंदियली वृथी ॥९॥ जडित मुगुट ज्याच्या देदिप्यमान । तेणे तेजे कोंदले
अवघे त्रिभुवन ॥१०॥ एका जनार्दनी देखीयले रुप । रुप पहाता जहाले
तद्रुप ॥११॥

४०५) श्रीगुरुच्या पायी ठेवी तू विश्वास । दासांचा तू दास होय
त्यांच्या ॥१॥ परब्रह्म राम वसिष्ठा शरण । कृष्णे सांदीपन गुरु केला ॥२॥
वाल्मीकी ऋषी नारद उपदेशी । त्रिभुवनी धन्य वाल्या झाला ॥३॥ एका
जनार्दनी गुरु मज भेटला । मोकळा दाविला मार्ग तेणे ॥४॥

४०६) तुमचे नामसंकीर्तन । हेचि माझे संध्या स्नान ॥१॥ तुमच्या
पायाचे वंदन । हेचि माझे अनुष्ठान ॥२॥ तुमच्या पायाचा साक्षेप ।
हाचि माझा कालक्षेप ॥३॥ तुमच्या पायापाशी निद्रा । हीच माझी

ध्यान मुद्रा ॥४॥ एका जनार्दनी सार । ब्रह्मरूप हा संसार ॥५॥

४०७) वैष्णवा घरी देव सुखावला । नवजे बाहेरी दवडोनी
घातीला ॥१॥ देव म्हणे माझे पुरतसे कोड । संगती गोड या
वैष्णवांची ॥२॥ जरी देवा नेऊनी घातीला दूरी । परतोनी पाहे घराभीतरी
॥३॥ कीर्तनाची देवा आवड मोठी । एका जनार्दनी पडली मीठी ॥४॥

४०८) नामाचे धारक विष्णुरूप देख । त्रिभुवनीचे सुख तये ठायी ॥१॥
ब्रह्मा विष्णू हर येताती सामोरे । नामधारक निधरि तया वंद्य ॥२॥
त्रिभुवना परता नामाचा महिमा । जाणे शंकर उमा सत्य सत्य ॥३॥ एका
जनार्दनी पतीतपावन नाम । गाता निजधाम जोडे मुक्ती ॥४॥

४०९) भुलविले वेणुनादे । वेणु वाजविला गोविंदे ॥१॥ पांगुळले
यमुनाजळ । पक्षी राहिले निशळ ॥२॥ तृणचरे लुब्ध झाली । पुच्छ
वाहुनिया ठेली ॥३॥ नाद न समाये त्रिभुवनी । एका भुलला जनार्दनी ॥४॥

४१०) शिमगीयाचे दिनी । म्हणा रामकृष्ण कोणी ॥१॥ महाशब्द
उच्चारण । कैचे भुलले अज्ञान ॥२॥ गजरे महाशब्द करी । एका जनार्दनी
हरी ॥३॥

४११) आरती अनंतभुजा । विदू पंढरीराजा । न चलती उपचार ।
मने सारिली पूजा ॥१॥ परेसी पार नाही । न कळे निगमाठायी । भुलला
भक्तीभावा । लाहो घेतला देही ॥२॥ अनिर्वाच्य शुद्धबुद्ध । उभा राहिला
नीट । एका जनार्दनी । पायी जडली वीट ॥३॥

(वरील आरती ही एकनाथ गाथ्यानुसार येथे घेतली आहे परंतु सदरची आरती
ही आमचेकडे श्रीरामाजनार्दन यांचे नावे म्हटली जाते)

४१२) लंबोदर गिरिजानंदना । पूर्ण करी मनकामना ॥५॥ हे मनभवना
तव पदसेवना । विद्या द्यावी गजानना ॥१॥ एका जनार्दनी विनवितो
तुज। बुद्धि द्यावी गजानना ॥२॥

४१३) कशास जावे दूर । माझे येथेचि पंढरपूर ॥६॥ अणुरेणू व्यापक
विठ्ठल अवघा । काय म्हणावा दूर ॥१॥ भक्ती भीमातीर भाव पुंडलिक।
आत्मा विठ्ठल धूर ॥२॥ विठ्ठलस्मरणी विठ्ठल झालो । नाही मना
हुरहुरा ॥३॥ एका जनार्दनी सद्गुरुबोधे । भलते ठायी निसूर ॥४॥

४१४) निंदक कामाचा कामाचा । गडी आत्मारामाचा ॥७॥ निंदक
आमुची काशी । आमुची पातके अवधी नाशी ॥१॥ निंदक आमुचा
सखा । आमुची पातके धुतो फुका ॥२॥ निंदक आमुची गंगा । आमुची
पातके नेते भंगा ॥३॥ निंदक आमुचा गुरु । एका जनार्दनी थोरू ॥४॥

४१५) अरे गाढवाच्या लेका । तुझा संसार गेला फुका ॥८॥ संतालागी
नमन करिता । लाज वाटे चित्ता । संतचरण नावडती । आवडती तुज
बाईलेच्या लाथा ॥१॥ अंतकाळी प्राण जातो । मरतो देतो तिडका ।
आमुची पोरे भिऊनी जातील । तोड याचा झटका ॥२॥ बारा सोळा
पोरे झाली । आल्या सुना नातू । लक्ष्मी तरी निघोनी गेली । कमरेवरी
हातू ॥३॥ कसे करु काय करु । ऐसी करसील चिंता । संतालागी
विन्मुख होता । लाभ न ये हाता ॥४॥ एका जनार्दनी म्हणे । संसार हा
खोटा । संतालागी शरण जाता । नाही तुझा तोटा ॥५॥

४१६) आवडीने भावे हरिनाम घेसी । तुझी चिंता त्यासी सर्व
आहे ॥१॥ नको खेद करू कोणत्या गोष्टीचा । पती लक्ष्मीचा
जाणतसे ॥२॥ सकळ जीवांचा करितो सांभाळ । तुज मोकलील ऐसे

१२४/अभंग तरंग

नाही ॥३॥ जैसी स्थिती आहे तैशापरी राहे । कौतुक तू पाहे संचिताचे ॥४॥ एका जनार्दनी भोग प्रारब्धाचा । हरीकृपे त्याचा नाश होय ॥५॥

४१७) तुझ्या मुरलीचा ध्वनी । अकलिप्त पडला कानी । विव्हळ झाले अंतःकरणी । मी घरधंदा विसरले ॥१॥ अहा रे सावळिया । कैसी वाजविली मुरली ॥२॥ मुरली नोहे केवळ बाण । तिने हरिला माझा प्राण । संसार केला दाणादीन । येवोनि हृदयी संचरली ॥२॥ तुझ्या मुरलीचा सूर तान । मी विसरले देहभान । घर सोडुनी धरीले रान । मी वृंदावनी गेले ॥३॥ एका जनार्दनी गोविंदा । पतीत पावन परमानंदा । तुझ्या नामाचा मज धंदा । वृत्ती तवपदी निवर्तली ॥४॥

४१८) अधरी धरुनी वेणू । वेणू वाजविला कोणी नेणू ॥१॥ प्रातःकाळी तो वनमाळी । घेऊनी जातो धेनू ॥२॥ उभी मी राहे वाट मी पाहे । केव्हा भेटे मम प्राणू ॥३॥ एका जनार्दनी वाजवी वेणू । ऐकता मन झाले तळीनू ॥४॥

४१९) सर्व सुखाची लहरी । ज्ञानाबाई अलंकापुरी ॥१॥ शिवपीठ हे जुनाट । ज्ञानाबाई तेथे मुगुट ॥२॥ वेदशास्त्रे देती ग्वाही । म्हणती ज्ञानाबाई आई ॥३॥ ज्ञानाबाईचे चरणी । शरण एका जनार्दनी ॥४॥

४२०) कैवल्याचा पुतळा । प्रगटला भूतळा । चैतन्याचा जिव्हाळा । ज्ञानोबा माझा ॥१॥ साधकांचा मायबाप । दरुशने हरे ताप । सर्वाभूती सुखरूप । ज्ञानोबा माझा ॥२॥ ज्ञानियांचा शिरोमणी । वंद्य जो का पूज्यस्थानी । चिंतकांचा चिंतामणी । ज्ञानोबा माझा ॥३॥ चालविली जड भिंती । हरली चांगयाची भ्रांती । मोक्षमार्गीचा सांगाती । ज्ञानोबा

माझा ॥४॥ रेड्यामुखी वेद बोलविला । गर्व द्विजांचा हरविला ।
शांतीसूर्य प्रगटला । ज्ञानोबा माझा ॥५॥ ब्रह्मसाम्राज्यदीपिका । वर्णियेली
गीतेची टीका । विठोबाचा प्राणसखा । ज्ञानोबा माझा ॥६॥ गुरुसेवेलागी
जाण । शरण एका जनार्दन । त्रैलोक्याचे जीवन । ज्ञानोबा माझा ॥७॥

४२१) अहं वाघा सोहं वाघा प्रेम नगारा वारी । सावध होऊनी
भजनी लागा देव करा कैवारी ॥१॥ मल्हारीची वारी माझ्या मल्हारीची
वारी ॥८॥ इच्छा मुरळीस पाहू नका पडाल नरकद्वारी । बोध बुधली
ज्ञान दिवटी उजळा महाद्वारी ॥२॥ आत्मनिवेदन भरीत रोडगा निवतील
हारोहारी । एका जनार्दनी धन्य खंडेराव त्यावरी कुंचा वारी ॥३॥

४२२) सत्वर पाव गे मला । भवानी आई रोडगा वाहीन तुला ॥१॥
सासरा माझा गावी गेला । तिकडेच खपवी त्याला ॥२॥ सासू माझी
जाच करिती । लवकर निर्दाळी तिला ॥३॥ जाऊ माझी फडफड
बोलती । बोडकी कर गे तिला ॥४॥ नणदेचे पोर किरकिर करते । खरूज
होऊ दे त्याला ॥५॥ दादला मारून आहुती देईन । मोकळी कर गे मला
॥६॥ एका जनार्दनी सगळेचि जाऊ दे । एकटीच राहू दे मला ॥७॥

४२३) परेस सद्गुरुराया रे । खेळ्या परेस सद्गुरुराया रे ॥८॥ देव पुजू
गेला देऊळ उडाले । परेस सद्गुरुराया रे । चिंचेच्या पानावर देऊळ
रचिले । आधि कळस मग पाया रे ॥९॥ दोही तोंडी हरिणी पाण्यावर
आली । मुखाविण पाणी प्याली रे । आंधळ्याने देखिली बहिज्याने
ऐकिली । पांगळ्याने लागुपाठ केली रे ॥१०॥ पावसा नाही सांगड
मृगजळ डोही । वांझेचा पुत्र पोहला रे । एका जनार्दनी एकपणे विनवी।
अखंड रामनाम बोला रे ॥११॥

१२६/अभंग तरंग

४२४) मोडकेसे घर तुटकेसे छप्पर | देवाला देवघर नाही रे ॥१॥

असला दादला नको ग बाई ॥ध्रु॥ फाटकेच लुगडे तुटकीसी चोळी ।

शिवाया दोरा नाही रे ॥२॥ जौंधळ्याची भाकर अंबाड्याची भाजी । वर

तेलाची धार नाही रे ॥३॥ मोडका पलंग तुटकी नवार । नरम बिछाना

नाही रे ॥४॥ सुरतीचे मोती गुळधाव सोने । राज्यात लेणे नाही रे ॥५॥

एका जनार्दनी समरस झाले । तो रस येथे नाही रे ॥६॥

४२५) हजरत मौला मौला । सब दुनिया पालनवाला ॥१॥ सब

घटमो साई बिराजे । करत हय बोलबाला ॥२॥ गरीब नवाजे मैं गरीब

तेरा । तेरे चरणकु रतवाला ॥३॥ अपना साथी समजके लेना । सलील

वोहि अल्ला ॥४॥ जीन रूपसे है जगत् पसारा । वोहि सलालल अल्ला

॥५॥ एका जनार्दनी निजवद अल्ला । आसल वोहि विटपर अल्ला ॥६॥

४२६) हरिप्राप्तीसी उपाय । धरावे संतांचे ते पाय ॥१॥ तेणे

साधती साधने । तुट्टी भवाची बंधने ॥२॥ संतावीण प्राप्ती नाही ।

ऐसी वेद देती ग्वाही ॥३॥ एका जनार्दनी संत । पूर्ण करिती

मनोरथ ॥४॥

४२७) अशी ही थद्वा । भल्याभल्यासी लाविला बद्वा ॥ध्रु॥ ब्रह्मदेव

त्रैलोक्याला शोधी । थडेने हरविली बुद्धी । केली नारदाची नारदी । अशी

ही थद्वा ॥१॥ थद्वा दुर्योधनाने केली । पांचाळी सभेमाजी आणिली ।

गदा घाये मांडी फोडिली । अशी ही थद्वा ॥२॥ थद्वा गेली शंभोपाशी ।

कलंक लाविला चंद्राशी । भगे पाडिली इंद्रासी । बरी नव्हे थद्वा ॥३॥

थडेने मेला दुर्योधन । भस्मासूर गेला भस्म होऊन । वालीही मुकला

आपुला प्राण । अशी ही थद्वा ॥४॥ थद्वा रावणाने केली । नगरी सोन्याची

बुडविली । थद्वा ज्यासी त्यास भोवली । बरी नव्हे थद्वा ॥५॥ अरण्यात होता भूगुक्षणी । थद्वा केली त्याचे पाशी । भुलवुनी आणिला अयोध्येसी। बरी नव्हे थद्वा ॥६॥ विराट राजाचा मेहुणा । नाम तयाचे कीचक जाणा । त्याने घेतले बहुतांचे प्राणा । बरी नव्हे थद्वा ॥७॥ थद्वेपासून सुटले चौघेजण । शुक भीष्म आणि हनुमान । चौथा कार्तिकस्वामी जाण । त्याला नाही बद्वा ॥८॥ एका जनार्दन म्हणे सर्वाला । थद्वेला भिऊन तुम्ही चला । नाही तर नेर्ईल नरककुंडाला । अशी ही थद्वा ॥९॥

४२८) हरि हरि बोला ना तरी अबोला । व्यर्थ गलबला करु नका ॥१॥ नको नको मान नको अभिमान । सोडि मी तूपण तोचि सुखी ॥२॥ सुखी जेणे व्हावे जग निववावे । अज्ञानी लावावे सन्मार्गासी॥३॥ मार्ग जया कळे भाव भक्तिबळे । जगाचिये मेळे न दिसती ॥४॥ दिसती जनी वनी प्रत्यक्ष लोचनी । एका जनार्दनी ओळखिले ॥५॥

४२९) धन्य धन्य श्रीगुरुभक्त । गुरुचे जाणती मनोगत ॥१॥ गुरुचरणी श्रद्धा गाढी । गुरुभजनाची आवडी ॥२॥ गुरुचे नाम घेता वाचे । कैवल्यमुक्ती तेथे नाचे ॥३॥ गुरुचे घेता चरणतीर्थ । भुक्ती मुक्ती पवित्र होत ॥४॥ गुरुकृपेचे महिमान । शरण एका जनार्दन ॥५॥

४३०) विवेक कांडणी कांडिते साजणी । निजबोध स्मरणी फिरतसे॥१॥ देह हे उखळ मन हे मुसळ । कांडिले तांदुळ विवेकाचे ॥२॥ एका जनार्दनी कांडण कांडिता । ब्रह्मसायुज्यता प्राप्त झाली ॥३॥

४३१) सुंदर ते ध्यान मांडिवरी घेऊनी । कौसल्या जननी गीती

१२८/अभंग तरंग

गाये॥१॥ सुंदर ते ध्यान नंदाचे अंगणी । गोपाळ गवळणी खेळताती॥२॥
सुंदर ते ध्यान चंद्रभागे तटी । पुंडलिका पाठी उभे असे॥३॥ सुंदर ते
ध्यान एका जनार्दनी । जनी वनी मनी भरलासे ॥४॥

४३२) सदा सर्वकाळ मनी वसे देव । येथे नाही भेव कळीकाळाचा॥१॥
काळ तो पुढारी जोडितसे हात । मुखी नाम गात तया पुढे ॥२॥ म्हणोनी
आदरे वाचे नाम घ्यावे । रात्रंदिवस ध्यावे विठ्ठलासी ॥३॥ एका जनार्दनी
जपता नाम ओठी । पूर्वजा वैकुंठी पायवाट ॥४॥

४३३) श्रीरामनामे तुट्टी यातना । म्हणुनी रामराणा दृढ धरा ॥१॥
यमाची यातना तुटेल निर्धारी । चुकतील फेरे चौच्यांशीचे ॥२॥
जन्ममरणाचा तुटेल तो बाध । ठसावता बोध रामनाम ॥३॥ एका
जनार्दनी नामापरते थोर । नाही नाही निर्धार केला व्यासे ॥४॥

४३४) संकल्पे विकल्पे रामनाम घेता । कोटी कुळे तत्त्वता
उद्धरती॥१॥ अमृत सहजि थेंब मुखी पडे । मृत्यूचे साकडे चुके जेवी॥२॥
तैशी परी होय रामनामे स्थिती । समाधी विश्रांती घर रिघे ॥३॥ एका
जनार्दनी रामनाम सार । न लगे विचार दुजा येथे ॥४॥

४३५) रामनामाचेनि बळे । ब्रह्म सर्वत्रैक मिळे ॥१॥ रामनामाची
ही ख्याती। कर्माकर्माची निवृत्ती ॥२॥ कृष्ण विष्णु हरी गोविंद ।
म्हणता प्रकटे परमानंद ॥३॥ तप ब्रत यज्ञ दान । रामनामासी साधन ॥४॥
जो जो उच्चारी नाम । तो तो प्रगटे मेघःश्याम ॥५॥ एका जनार्दनी
कीर्ती । सहज चैतन्य विश्रांती ॥६॥

अभंग तरंग / १२९

- ४३६) देही असोनिया विदेही प्रकार । रामनाम उच्चार ज्याचे मुखी॥१॥ तोचि तरेल ऐसा नाही बोल । दरुशने तारील मूढजना ॥२॥ देही तो विदेही समाधिस्थ सर्वदा । रामनाम मुखी सदा जया असे ॥३॥ एका जनार्दनी निश्चयो हा जाण । रामनामे पावन प्राणी होती ॥४॥
- ४३७) जग राम राम म्हणे । तया का न येती विमाने ॥१॥ नवल स्मरणाची ठेव । नामी नाही अनुभव ॥२॥ नष्ट गणिका राम म्हणे । तिसी वैकुंठीचे पेणे ॥३॥ एका जनार्दनी ध्यात । रामपाहे ध्याना आत ॥४॥
- ४३८) श्रीरामनामे जगाचा उद्घार । करता उच्चार दो अक्षरी ॥१॥ पाहता साधन आन दुजे नसे । रामनामे नासे महाताप ॥२॥ ब्रह्महत्यारी वाल्हा नामेचि तरला । रामायणी मिरविला बडिवार ॥३॥ एका जनार्दनी नामापरते थोर । नसे बडिवार दुजियाचा ॥४॥
- ४३९) आणिकाचे नामे कोण हो तरला । ऐसे सांगा मला निवडोनी॥१॥ या रामनामे पातकी पतीत । जीव असंख्यात उद्घरिले ॥२॥ जुनाट हा पंथ शिवाचे हे ध्येय । रामनाम गाये स्मशानी तो ॥३॥ गिरीजेसी आवडी रामनामे गोडी । एका जनार्दनी जोडी हेचि आम्हा ॥४॥
- ४४०) रामनामे सुख अत्यंत जे आहे । म्हणोनि मना ध्याये नित्य नाम ॥१॥ सुखाचिये गोडी जया नाही ठावी । ते नर देही प्रेतवत ॥२॥ शंकरे जाणोनि स्मशानी राहिला । अनुभव तो त्याला तोचि जाणे ॥३॥ एका जनार्दनी सुखाचे जे सुख । रामनाम देख पवित्र मुखी ॥४॥
- ४४१) देवासी ते प्रिय एक नाम आहे । म्हणोनी तू गाये सदोदित ॥१॥
-

१३० / अभंग तरंग

कला हे कौशल्य अवघे विकळ | मंगळा मंगळ रामनाम ॥२॥ एका
जनार्दनी नाम मुखी गाता | मुक्ती सायुज्यता पाठी लागे ॥३॥

४४२) न करी आळस रामनाम घेता | वाचे उच्चारिता काय वेचे ॥१॥
न लगे द्रव्य वेचणे धन काही | रामनाम गाई सदा मुखी ॥२॥ सोबळे
आचार न लगे विचार | पवित्र परकरी नाम मुखी ॥३॥ शुद्ध याती कुळ
अथवा चांडाळ | स्त्री अथवा बाळ हो का नीच ॥४॥ एका जनार्दनी
नाही यातीचे कारण | वाचे उच्चारण तोचि शुची ॥५॥

४४३) नाम ते उत्तम नाम ते सगुण | नाम ते निर्गुण सनातन ॥१॥
नाम ते ध्यान नाम ते धारणा | नाम ते हे जना तारक नाम ॥२॥ नाम
ते पावन नाम ते कारण | नामा परते साधन आन नाही ॥३॥ नाम
ध्यानी मनी गातसे वदनी | एका जनार्दनी श्रेष्ठ नाम ॥४॥

४४४) नामाचा धारक | हरीहरा त्याचा धाक ॥१॥ ऐसे नाम ते
समर्थ | त्रिभुवनी ते विख्यात ॥२॥ नामे यज्ञ याग घडती | नामे उत्तम
लोकी गती ॥३॥ नामे भक्ती मुक्ती तिष्ठे | नामे वरिष्ठा वरिष्ठे ॥४॥
नामे सर्व सत्ता हाती | नामे वैकुंठी वसती ॥५॥ नामे होती चतुर्भुज |
एका जनार्दनी सतेज ॥६॥

४४५) परंपरा कीर्तन चाली | मागून आली अनिवार ॥१॥ उद्भवा
सांगे जनार्दन। कीर्तन पावन कलीमाजी ॥२॥ अर्जुना तोचि उपदेश |
कीर्तन उद्देश सर्वथा ॥३॥ एका जनार्दनी तत्पर | कीर्तन करावे
निरंतर ॥४॥

४४६) वेदाचा संवाद श्रुतींचा अनुवाद | नामाचा मकरंद पुराण वदे ॥१॥

शास्त्रांचे मत नामाचा इतिहास | यापरते भाष नाही नाही ||२|| एका
जनार्दनी संतांचे हे मत | नामे तरती पतीत असंख्यात ||३||

४४७) भाग्याचे भाग्य धन्य ते संसारी | साठविती हरी हृदयामाजी||१||
धन्य त्यांचे कुळ धन्य त्यांचे कर्म | धन्य त्यांचा स्वर्धर्म नाममुखी ||२|| संकटी
सुखात नाम सदा गाय | न विसंबे देवराय क्षण एक ||३|| एका जनार्दनी
धन्य त्यांचे दैव | उभा स्वयमेव देव घरी ||४||

४४८) राजाला आळस संन्याशाला सायास | विधकेसी विलास विटंबना||१||
व्याघ्रासी शांतता गाईसी उग्रता | वेश्येसी हरिकथा विटंबना ||२|| दानेवीण
पाणी घ्राणेवीण घाणी | नामेवीण वाणी विटंबना ||३|| एका जनार्दनी
भावभक्तीविना | पुण्य केले नाना विटंबना ||४||

४४९) योगियांचे चिंतनी न बैसे | यज्ञयागादिका जो न गिवसे | तो
भाविकांचे कीर्तनासरिसे | नाचतसे आनंदे ||१|| तो भाविकांचे कीर्तनी
आपुले | सुख अनुभवी वहिले | प्रेमे ब्रह्मानंदी डोले | वैष्णवांचे सदनी||२||
यज्ञांचे अवधानी न धाये | तो क्षीरापतीलागी मुख पसरोनी धावे |
केवढे नवल सांगावे | या वैष्णव सुखाचे ||३|| सुख येते समाधानी |
म्हणोनी सुख जनार्दनी | एका जनार्दनाचे चरणी | सप्रेमे विनटला||४||

४५०) संत मायबाप म्हणता | लाज वाटे बहु चित्ता ||१|| मायबाप
जन्म देती| संत चुकविती जन्मपंक्ती ||२|| मायबापा परीस थोर | वेदशास्त्री
हा निर्धार ||३|| शरण एका जनार्दनी | संत शोभती मुकुटमणी ||४||

४५१) संत चरणीचा महिमा | काही न कळे आगमानिगमा ||१||
ब्रह्मा घाली लोटांगण | विष्णु वंदितो आपण ||२|| शिव ध्यातो

१३२ / अभंग तरंग

पायवणी । धन्य धन्य संतजनी ॥३॥ तया संतांचा सांगात । एका
जनार्दन निवांत ॥४॥

४५२) तुम्ही संतजन । माझे ऐका हो वचन ॥१॥ कृपा करी मजवरी।
एकदा दाखवा तो हरी ॥२॥ आहे तुमचे हाती । म्हणोनी येतो
काकुलती ॥३॥ एका जनार्दनी म्हणे थारा । संती द्यावा मज पामरा ॥४॥

४५३) असोनी संसारी आपदा । वाचे विठ्ठल वदे सदा ॥१॥ नाही
मानसी तळमळ । सदा शांत गंगाजळ ॥२॥ असोनिया अकिंचन ।
जयाची वृत्ती समाधान ॥३॥ एका जनार्दनी ऐसे थोडे । लक्षामध्ये एक
निवडे ॥४॥

४५४) निवृत्ती शोभे मुगुटाकार । ज्ञान सोपान वटेश्वर ॥१॥ विठो
पंढरीचे राणे । ल्याले भक्तांची भूषणे ॥२॥ खेचर विसा जगमित्र नागा ।
कुंडले जोडा विठोबा जोगा ॥३॥ बाहू शोभे बाहूवट । गोरा सावता
दिग्पाट ॥४॥ कंठी जाणा येकविद । तो हा जोगा परमानंद ॥५॥ गळा
शोभे वैजयंती । तिसी मुक्ताई म्हणती ॥६॥ अखंड शोभे माझ्या बापा ।
पदकी शोभे नामा शिंपा ॥७॥ कटी सूत्र कटावरी । तो हा सोनार
नरहरी ॥८॥ कासे कसिला पितांबर । तो हा जाणावा कबीर ॥९॥ जानु
जघन सरळ । तेही कान्होपात्रा विशाळ ॥१०॥ दंतपंक्तीचा झळाळ ।
तो हा कान्हया रसाळ ॥११॥ चरणीच्या क्षूद्र घंटा । नामयाचा नारा
विठा ॥१२॥ वाम चरणी तोडर । परसा रुळतो किंकर ॥१३॥ चरणी
वीट निर्मळ । तो हा झाला चोखामेळ ॥१४॥ चरणातळील उधरिखा ।
झाला जनार्दन एका ॥१५॥

- ४५५) पवित्र तो देह सदा ज्याचा नेम | वाचे गाय राम
सर्वभावे ॥१॥ धन्य तो भाग्याचा तरला संसार | परमार्थाचे घर नाम
मुखी ॥२॥ करितसे कथा कीर्तन आवडी | ब्रह्मज्ञान जोडी तया लाभे ॥३॥
एका जनार्दनी धन्य ते शरीर | परमार्थ संसार एकरूप ॥४॥
- ४५६) दृष्टी देखे परब्रह्म | श्रवणी ऐके परब्रह्म ॥१॥ रसना सेवी
ब्रह्मरस | सदा आनंद उल्हास ॥२॥ गुरुकृपेचे हे वर्म | जग देखे
परब्रह्म ॥३॥ एका जनार्दनी चराचर | अवघे ज्यासी परात्पर ॥४॥
- ४५७) साधावया परमार्था | साह्य नव्हती माता पिता ॥१॥ साह्य न
होत व्याही जावई | आपणा आपण साह्य पाही ॥२॥ साह्य सद्गुरु समर्थ |
तेचि करिती स्वहित ॥३॥ एका जनार्दनी शरण | नोहे एकपणावाचून ॥४॥
- ४५८) जन्मोजन्मीचे संचित | गुरुचरणी जडले चित्त ॥१॥ ते तो
सोडिल्या न सुटे | प्रेमतंतू तो न तुटे ॥२॥ दुःखे आदल्ली वरपडा |
पाय न सोडी हा धडा ॥३॥ देह गेला तरी जावो | गुरुचरणी दृढ
भावो ॥४॥ वरी पडोत पाषाण | परी न सोडी गुरुचरण ॥५॥ एका
जनार्दनी निर्धार | तेथे प्रगटे विश्वंभर ॥६॥
- ४५९) मोह ममता ही समूळ नाशावी | तेव्हाचि पावावी आत्मशुद्धी ॥१॥
चित्तशुद्धी झालिया गुरुचरण सेवा | तेणे ज्ञानठेवा प्राप्त होई ॥२॥ एका
अनार्दनी प्राप्त झाल्या ज्ञान | ब्रह्म परिषूर्ण अनुभवेल ॥३॥
- ४६०) कर्म करिसी तरी कर्मठचि होसी | परी निर्षक्म नेणसी
कर्मामाजी ॥१॥ ब्रह्मालागी कर्म सांडणे हे कुडे | पाय खांडोनी पुढे चालू
पाहसी ॥२॥ डोळ्यांची नव्हाळी घेवो जाता करतळी | पाहो जाता मुळी

१३४/अभंग तरंग

पाहणेचि नाही ॥३॥ एका जनार्दनी सर्व काम पाही | सांडी मांडी नाही
तये ठायी ॥४॥

४६१) फट गाढवाच्या लेका | संसार केला फुका ॥धु॥ खटपट करिता
खटपट करिता गेला सारा वेळ | रामनाम घेता तुझी बैसे दातखीळ ॥१॥
कैचा आपा कैचा बापा कैचा मामा काका | कैची आई कैची ताई कैची
बहीण आका ॥२॥ कैचे घर कैचे दार भुललासी फुका | कैची सासू कैची
बाईल त्यांनी नेला पैका ॥३॥ बारा सोळा मुले झाली त्याला झाले नातू।
द्रव्य होते ते सरूनी गेले कंबरेवर हातू ॥४॥ एका जनार्दनी म्हणे हा संसार
खोटा | हरीस्मरण करा कधी नये तोटा ॥५॥

४६२) अनुतापावाचुनि नाम नये मुखा | वाऊगाची देखा शीण
होय ॥१॥ मुख्य तो संकल्प अनुताप वाहे | मग चित्त होय शुद्ध तेणे ॥२॥
अनुताप जाहलिया सहज समाधी | तुटेल उपाधी सहजचि ॥३॥ एका
जनार्दनी अनुतापे पाहे | मग देव आहे जवळी तया ॥४॥

४६३) अरे माझ्या मना | नित्य भजे नारायणा ॥१॥ तेणे तुटेल
बंधन | उभय लोकी कीर्ती जाण ॥२॥ मिळेल सकळ संपत्ती | नाश
पावेल विपत्ती ॥३॥ प्राप्त होय ब्रह्मपद | वाचे वदावा गोविंद ॥४॥
एका जनार्दनी मन | सदा चिंती नारायण ॥५॥

४६४) जाईल तरी जावो प्राण | परी मी न सोडी चरण ॥१॥ ऐसा
विश्वासलो हरी | नाम तुमचे कंठी धरी ॥२॥ होईल ते होवो साचा |
परि नाम न सांडो वाचा ॥३॥ चित्त वेधले चिंतनी | शरण एका
जनार्दनी ॥४॥

अभंग तरंग / १३५

- ४६५) अष्टांग साधन धूम्रपान आटी । ब्रह्मज्ञानासाठी करिताती ॥१॥
 परी ते न लभे न लभे सर्वथा । वाऊग्याची कथा बोलताती ॥२॥
 शाब्दिकाचा शब्द कुंठीत ते ठायी । वाऊगे काही बाही बोलू नये ॥३॥
 एका जनार्दनी संतकृपा होता । ब्रह्मज्ञान तत्त्वता घर रिघे ॥४॥
- ४६६) येणेचि आश्रमे साधिती साधने । तुट्टी बंधने यमपाश ॥१॥
 काया क्लेश न करणे व्रत तप दान । न लगे हवन तीर्थाटन ॥२॥
 संतांचा सांगात गावे रामनाम । सुखे सुख विश्राम लाभे तुजसी ॥३॥
 प्रपंच परमार्थ ऐक्यरूपे दोनी । तोचि ब्रह्मज्ञानी मनी समजा ॥४॥
 व्यापक तो जगी व्यापोनी निराळा । एका जनार्दनी वेगळा सुखदुःखा ॥५॥
- ४६७) जनार्दने मज केला उपकार । पाडिला विसर प्रपंचाचा ॥१॥
 प्रपंच पारखा जाहला दुराचारी । केलीसे बोहरी कामक्रोधा ॥२॥ आशा
 तृष्णा यांचे तोडियेले जाळे । कामनेचे केले काळे तोंड ॥३॥ एका
 जनार्दनी तोडिले लिगाड । परमार्थ गोड दाखविला ॥४॥
- ४६८) त्रिभुवनीचा दीप प्रकाशु देखिला । हृदयस्थ पाहिला जनार्दन ॥१॥
 दीपाची ती वाती वातीचा प्रकाश । कळिकामय दीप देही दिसे ॥२॥
 चिन्मय प्रकाश स्वयं आत्मज्योती । एका जनार्दनी भ्रांति निरसली ॥३॥
- ४६९) दीपाचे ते तेज कळिके ग्रासिले । उदय अस्त ठेले प्रभेवीण ॥१॥
 लोपलीसे प्रभा तेजाचे तेजस । जाहली समरस दीपज्योती ॥२॥
 फुंकिल्यावाचोनि तेज ते निघाले । त्रिभुवनी प्रकाशले नवल देख ॥३॥
 एका जनार्दनी ज्योतीचा प्रकाश । जाहला समरस देही देव ॥४॥
- ४७०) उद्गार विश्वाचा दीपकु तेजाचा । प्रकाशु कृपेचा दावियेला ॥१॥
-

१३६/अभंग तरंग

हारपले विश्व विश्वंभरपणे | दाविले जनार्दने स्वयमेव ॥२॥ अकार उकार
मकार शेवट | घेतलासे घोट परब्रह्मी ॥३॥ एका जनार्दनी विदेह
दाविला | सभराभरी दाटला हृदयामाजी ॥४॥

४७१) उघड दाखविले देवा | नाही सेवा घेतली ॥१॥ ऐसी प्रेमाची
माऊली| जगी व्यापक व्यापली ॥२॥ नाही घालीत भार काही | आठव
देही रामकृष्ण ॥३॥ एका जनार्दनी शरण | मन माझे नेले चोरुन ॥४॥

४७२) भुक्ती मुक्तीचे कारण | नाही नाही आम्हा जाण ॥१॥ एक
गाऊ तुमचे नाम | तेणे होय सर्व काम ॥२॥ धरलिया मूळ | सहज
हाती लागे फळ ॥३॥ बीजाची आवडी | एका जनार्दनी गोडी ॥४॥

४७३) चक्षुर्दर्पणी जग हे पहा | जगज्जीवनी मुरुनी रहा | तुर्या
कालिंदीतीर्थी नाहा | पापपुण्यासी तिळांजुळी वहा ॥१॥ डोळ्यांनो
सत्यही गुरुची खुण | आपुले स्वरूप घ्या ओळखून ॥२॥ तिही अवस्था
सांडुनी मागे| अर्धचंद्राच्या चांदण्यात वागे | चांदणे ग्रासुनी त्याठायी
जागे | गड उन्मनी झडकरी वेगी ॥३॥ एवढे ब्रह्मांडफळ ज्या देठी | ते
आटले देखण्याचे पोटी | त्यासी पाहता पाठी ना पोटी | मी तू पणाची
पडली तुटी ॥४॥ चहू शून्याचा निरसी जेणे | शून्य नाही ते शून्यपणे|
शून्यातीतचि स्वयंभ होणे | शून्य गाळुनी निरशून्यपणे ॥५॥ चार सहा
दहा बारा सोळा | ह्या तो आटल्या देखण्याच्या कळा | कळातीत
स्वयंभ निराळा | एका जनार्दनी सर्वांग डोळा ॥६॥

४७४) माझे कुळीची कुळस्वामिनी | विठाई जगत्रय जननी | येई
वो पंढरपुरवासिनी | ठेविले दोनी कर जघनी | उभी सखी सृजनी ॥७॥

येर्इ पुँडलिकवरदायिनी । विश्वजननी । रंग येर्इ वो ॥६॥ मध्ये सिंहासन
घातले । प्रमाण चौक हे साधिले । ज्ञान कळस वर ठेविले । पूर्ण
भरियले । धूप दाविले । सुवासे करुनी ॥२॥ सभामंडप शोभला । भक्ती
चांदवा दिधला । उदो उदो शब्द गाजला । रंग माजला । वेद बोलिला ।
मूळची ध्वनी ॥३॥ शुक सनकादिक गोंधळी । जीव शीव घेऊनी
संबळी । गाती हरीची नामावळी । मातले बळी । प्रेम कळोळी ।
सुखाचे सदनी ॥४॥ ऐसा गोंधळ घातिला । भला परमार्थ लुटीला ।
एका जनार्दनी भला । ऐक्य साधिला । ठाव आपुला । लाभ त्रिभुवनी ॥५॥

४७५) आलख निरंजन नानक आया । नेकी करना अच्छा है ॥१॥
फेक पैसा फेक यारो । फेक पैसा फेक ॥६॥ माया झोली निर्गुण सैली।
नाम माला जपता है ॥२॥ समकी टोपी दमकी कफनी । त्रिगुन बभूत
चढाई है ॥३॥ जीव शीव दोनो कुंडल पेन्हे । अनुहत टिपरी बजावत
है ॥४॥ कामक्रोधकी गर्दन मारी । बोध खंडा झळकत है ॥५॥ प्रेम
कटारी लियी हातमो । लवंडी माया डरती है ॥६॥ वैराग्य भाला पडे
उजाला । संसारमो तो फत्तर है ॥७॥ तो भवनमा सौदा बेचे । आशा
मनशा धरता है ॥८॥ फेर चौञ्यांशी आयी यारो । मूपर जूता खाता
है ॥९॥ चारो बरनमो ब्रह्मन बडा । घर घर कथा करता है ॥१०॥ नाम
बेचकर दाम लेते । उसकी करनी हराम है ॥११॥ फकीर होकर फिकिर
करता । उसका मुह काला है ॥१२॥ नाथपंथकी मुद्रा डाली । जगमे
सिंगी बजावत है ॥१३॥ सिंगी नादकू औरत भूला । वो बी लवंडा झूटा
है ॥१४॥ संन्यास लिया आशा बढ़ाया । मीठा खाना मंगता है ॥१५॥
भूल गया अल्लाका नाम यारो । जमका सोटा बजता है ॥१६॥ शेटे

१३८/अभंग तरंग

सावकार माल खजीना । उनमे मगन रेहेता है ॥१७॥ जोरु लडके कोई
नहीं साती । आखर मूमे मट्टी है ॥१८॥ मान भाव बनेके काला पैने ।
छानकर पानी पीता है ॥१९॥ आत्मग्यानकु चोर लुटत है । वो बी सच्चा
गद्धा है ॥२०॥ शंख बजावत जंगम आया । घर घर लेकर फिरता
है ॥२१॥ पेट खातर शिवकू बेचे । वो बी लबंडा कुत्ता है ॥२२॥
गोसावी बड़ा भगवा आवे । जटा बढ़ाकर रहता है ॥२३॥ साहा चोरकु
जगा देकर । उसके फंदमे फिरता है ॥२४॥ साहा फेकेसो साधु बनेगा ।
नहीं तो यारो गव्हार है ॥२५॥ फेक आशा फेक मनशा । निंदा फेके सो
जोगी है ॥२६॥ परधन फेक दुजी औरत फेक । न फेके सो चांडाल
है ॥२७॥ दंभमान फेक मीपन फेक । न फेके सो नकटा अंधा है ॥२८॥
साही शास्त्र अठरा पुरान । चारो बेद पढता है ॥२९॥ मा बाप तो कासी
तीरथ । उसको गाली देता है ॥३०॥ साधु संत घरकू आये । उसकू तेडा
बोलत है ॥३१॥ दिवाना उनका बाप यारो । हात जोडकर रहता
है ॥३२॥ नाम अल्लाका कथा सुननेकी । वहा मुरगीका सोता है ॥३३॥
कामका कुत्ता कसबीन धरम । सारी रातदिन जागत है ॥३४॥ इस
दुनियामे आया बंदे । अल्ला नामका सौदा है ॥३५॥ एक दिन आना एक
दिन जाना । दो दिनका सब बजार है ॥३६॥ इस नगरीमे सेटे सावकार।
बडे मतलबी रहते है ॥३७॥ नामकी जोड़ी करले यारो । चौच्यांशी बेडी
तुटती है ॥३८॥ तेरे नगरीमे नानक आया । पैसा टक्का कुछ मंगता नहीं
है ॥३९॥ भक्ती रोटी भावका सालन । देना मेरेकु सच्चा है ॥४०॥ एका
जनार्दनी शाही हमारा । नानक उनका बंदा है ॥४१॥ मोक्ष निशानी
लियी हातमो । वैकुंठधाम पढता है ॥४२॥

४७६) अल्ला रखेगा वैसाभी रहना । मौला रहेगा वैसाभी रहना ॥४॥
 कोई दिन सीरपर छतर उडावे । कोई दिन सीरपर घडा चढावे । कोई दिन
 तुरंग उपर चढावे । कोई दिन पावस खासा चलावे ॥१॥ कोई दिन
 शक्कर दूध मलिदा । कोई दिन अल्ला मागत गदा । कोई दिन सेवक हात
 जोड खडे । कोई दिन नजीक न आवे धेडे ॥२॥ कोई दिन राजा बडा
 अधिकारी । एक दिन होये कंगाल भिकारी । एका जनार्दनी करत
 करतारी । गाफल केव करता मगरुरी ॥३॥

४७७) खर खर मुंडा आवरे फकीरा । पालखी निजविला मोतीया हिरा॥१॥
 बुळुबुळु गाई निज रे बाढा । मोठा जटाधारी गोसावी आला ॥२॥ येरे येरे
 कोल्हा जाय रे लांडया । नको भेडसाऊ लेकुरा दांडुया ॥२॥ आठविला कान्हा
 पाजुनी प्रेमपान्हा । एका जनार्दनी लाविला स्तना ॥३॥

४७८) कोण हरी आता संसाराचा छंद । न स्मरता गोविंद दुःख
 बहु॥१॥ शहाणे बुडती शहाणे बुडती । शहाणे बुडती भवडोही ॥२॥
 तत्त्वज्ञानाच्या सांगताती गोष्ठी । परी संसार हिंपुटी होती मूढ ॥३॥
 एका जनार्दनी संसाराचा छंद । टाकोनी गोविंद भजे का रे ॥४॥

४७९) स्मरता निवृत्ती पावलो विश्रांती । संसाराची शांती झाली
 माझ्या ॥१॥ नमिता ज्ञानदेवा पावलो विसावा । अंतरीचा हेवा
 विसरलो॥२॥ सुखाचा निधान तो माझा सोपान । विश्रांतीचे स्थान
 मुक्ताबाई॥३॥ चांगदेव माझा आनंदाचा तारु । सुखाचा सागरु
 वटेश्वर॥४॥ सुखाचा सागर विसोबा खेचर । नरहरी सोनार प्राण
 माझा॥५॥ आठविता नामा पावलो विश्रामा । मोक्षमार्गी आम्हा वाट
 झाली ॥६॥ परसा भागवत जीवा आवडता । मोरा आणि सावंता सखे

१४० / अभंग तरंग

माझे ॥७॥ जन जसवंत सूरदास संत । नित्य प्रणिपात वैष्णवासी ॥८॥
वंदु भानुदास वैष्णवांचे कुळी । ज्यासी वनमाळी मागेपुढे ॥९॥ बाळपणी
जेणे भानु आराधिला । वंश निवारीला देवराया ॥१०॥ धन्य त्याचा वंश
धन्य त्याचे कुळ । परब्रह्म केवळ त्याचे वंशी ॥११॥ एका जनार्दनी
संतांचे स्तवन । जनी जनार्दन नमियेला ॥१२॥

४८०) म्हणता दत्त दत्त । दत्त करी गुणातीत ॥१॥ दत्तनामाचा निज
छंद । नामे प्रगटे परमानंद ॥२॥ निज भाव समर्थ । जेथे नाम तेथे
दत्त ॥३॥ एका जनार्दनी दत्त । दत्त करी देहातीत ॥४॥

(ज्ञानेश्वर माऊलींचे वर्णन करणाऱ्या या अभंगात एकनाथमहाराजांनी
अक्षरांची वैशिष्ठ्यपूर्ण रचना केली आहे. पहिले चरण – ‘ज्ञा’या अक्षराने
सुरवात व शेवटीही ‘ज्ञा’ या अक्षराने केला आहे. तसेच प्रत्येक चरणात
सुरवात व शेवट एकाच अक्षराने केला आहे.)

४८१) ज्ञानदेव ज्ञानदेव म्हणता ज्ञान देव देतो । वासुदेव होतो अखंड
वदनी वदे तो ॥६॥ ज्ञानदेव चतुराक्षरी जप हा करिता सर्वज्ञा ।
ज्ञानाज्ञान विरहित ब्रह्मप्राप्तीची संज्ञा । ज्ञाता ज्ञेय जागे होय ऐसी
प्रतिज्ञा । ज्ञानाग्निने पाये जळती हे ज्याची आज्ञा ॥७॥ नररूपे विष्णु
अवतरला तो हा भगवान । नद नदी वापी कूप पाहता उदक नव्हे भिन्ना ।
नवल हेचि पशु म्हैसा करितो वेदाध्ययन । नमन करूनी सद्ग्रावे जपता
होय विज्ञान ॥८॥ देवाधीश देव भक्ताप्रती वर दे । देता वर ब्रह्मांडी
ब्रह्मानंदची हा कोंदे । देशीकराज दयानिधी अलंकापुरी जो नांदे ।
देशभाषा ज्ञानदेवी गीतार्थ वदे ॥९॥ वक्ता श्रोता श्रवणे पठणे पावती

समभाव । वर्णु जाता अघटित महिमा होतो जीवशीब । बंदुनी अनन्य
एका जनार्दनी धरी दृढ भाव । वर्षती निर्जर ज्ञानदेव नामे पुष्पांचा
वर्षाब ॥४॥

४८२) मसी बोलू नको गोविंदा । मजला आला तुझा राग ॥५३॥ हरी
तु दही दुध चोरुनी खासी । घट अवघे फोडुनी जासी । पदराला धरिसी
कशाला मजला ॥१॥ हरी तु सोडी कर माझे । मी नमिते पदांबुज तुझे ।
तू लगबग करिसी कशाला ॥२॥ किती विनवू तुला रे मुरारी । नच लाज
तुला रे कंसारी । कुजेचे घरी रमसी कशाला ॥३॥ धन्य धन्य यशोदेबाई ।
तव सुत हा शेषशायी । एका जनार्दनी रत झाला ॥४॥

४८३) ऐसे ठक जे पतीत । तया साधेना स्वहित ॥१॥ स्त्रीसंगी
सदासक्त । वदनी गोष्टी परमार्थ ॥२॥ एका जनार्दनी तया । देव भेटेल
कासया ॥३॥

४८४) माझ्या आईच्या पोताला तेल घाली । महामाया ही पडली तुज
भूली ॥१॥ माझ्या आईचा पोत पेतला रे । महापापा पळ सुटला रे ॥२॥
बंधु पुंडलीक आला रे । तेणे विस्तार मांडला रे ॥३॥ माझ्या आईच्या
पोताला घावे दान । ॥४॥ सहा शास्त्रांची हीच उणखूण ।
एका जनार्दनी व्हावे शरण ॥५॥

४८५) आरुढ वाहन तुझे रे घोड्यावरी । पुढे बैसली म्हाळसा सुंदर ॥१॥
वाघ्या मुरळ्या चालती बरोबरी । ऐसी आवडी करीन जेजुरी ॥२॥ वारी
वारी रे मल्हारी त्रिपुरारी । तुझ्या वारीचा झालो मी भिकारी ॥३॥ ज्ञान
कोटंबा घेऊनी आलो द्वारी । बोध भंडारा लाविला हारोहारी ॥४॥ एका

१४२/अभंग तरंग

जनार्दनी विनवी श्रीहरी । वारी वारी रे मल्हारी त्रिपुरारी ॥५॥

४८६) शुक म्हणे परीक्षिती । तुम्ही नाम धरा चित्ती ॥१॥ साता
दिनाचे शेवटी । होईल विमानांची दाटी ॥२॥ एका जनार्दनी सार । नाम
घ्यारे निरंतर ॥३॥

४८७) डावे उजवे कानी । निजे नीज कोंदली नयनी ॥१॥ तळी
हरपली धरा । वरी ठाव ना अंबरा ॥२॥ एका जनार्दनी निजला । निजता
निजता ईश्वर झाला ॥३॥

४८८) विकूल निर्गुण निराकार । विकूल सगुण साकार । अवतरला
मनोहर । परात्पर साजिरा ॥१॥ विकूल संतांचे रूपडे । प्रत्यक्ष दिसती
संता का रे नेत्रापुढे । त्यासी न जाणोनिया पुढे । विषयजाळे गुंतले ॥२॥
मुक्ताबाई सकळ तनु । प्रदीप्त सावळी ते भानु । प्रभा वटेश्वर जगज्जीवनू।
अति लावण्य शोभतसे ॥३॥ ज्ञानदेव तो मुखकमळ । निवृत्तीनाथ
मुगुट झळाळ । सोपानदेव तो निढळ । आदिपुरुष रायाचे ॥४॥
मुकुंदराज अवधारी । श्रवण देवाचे निर्धारी । नेत्री चांगा विसा खेचरी
। निर्विकारी शोभतसे ॥५॥ नागेश्वर नासापुट । कबीर नामदेव दोन्ही
ओठ । जिव्हा महामुद्दल भट । निंबा भाट गर्जतसे ॥६॥ हृदयारविंद
योगीजन । अच्युत सारंग दोन्ही स्तन । उदर रेणुकानंदन । नाभी
नरसिंहभारती ॥७॥ बाहु दंड चोखामेळ । बहिरा पिसा वक्षस्थळ ।
जगमित्र नागा कंठनाळ । जोगा माळ प्रेमाची ॥८॥ पाठक नाभा
कटीप्रदेश । मुद्रा पितांबर सुरस । चरणारविंद रोहिदास । सूरदास दुसरा ॥९॥
नारा महादा गोंदा विठा । या देवाच्या क्षूद्र घंटा । ज्योतिरानंद बाजटा ।
तोडर एका जनार्दन ॥१०॥

४८९) तीर्थ ब्रत तपे जया पायी मिरविली । संत मुनीवृदे जया सुखासी रतली ॥१॥ ऐसी या पायालागी आरती करु । काया वाचा मने चरण चित्ती धरू ॥२॥ सुरासुर उभेनमने कर जोडेनी । प्रलहद नारद रहाती गुरुचे ध्यानी॥३॥ एका एकी विनटला जनार्दन पायी । आरती करिता देहस्थिती नाही ॥४॥

४९०) बैरागिण झाले मी बैरागीण झाले ॥ध्रु॥ काम क्रोध मद मत्सर षड्गीपु । साहिशी दंडियले ॥१॥ काशी बनारसी द्वारका ती । पाहुनिया आले ॥२॥ सद्गुरु कृपाळ पूर्ण दयाळ । तुझ्या कृपे मी धाले ॥३॥ एका जनार्दनी एका जनार्दनी । हरिनामामृत मी प्याले ॥४॥

४९१) त्रिगुणात्मक त्रैमुर्ती दत्त हा जाणा । त्रिगुणी अवतार त्रैलोक्यराणा । नेति नेति शब्द न ये अनुमाना । सुरवर मुनिजन योगी समाधी न ये ध्याना॥१॥ जयदेव जयदेव जय श्रीगुरुदत्ता । आरती ओवाळिता हरली भवचिंता॥ध्रु॥ सबाह्य अभ्यंतरी तू एक दत्त । अभाग्यासी कैची न कळे ही मात । परा ही परतली कैचा हा हेत । जन्म मरणाचा पुरलासे अंत ॥२॥ दत्त येऊनिया उभा ठाकला । सद्ग्रावे साष्टांगे प्रणिपात केला । प्रसन्न होऊनि आशीर्वाद दिधला । जन्म मरणाचा फेरा चुकविला ॥३॥ दत्त दत्त ऐसे लागले ध्यान । हरपले मन झाले उन्मन । मी तू पणाची झाली बोळवण । एका जनार्दनी श्रीदत्त ध्यान ॥४॥

४९२) नभी निलिमा भासे परी तेथेचि ते नसे । स्वरुपा देह तैसे नसतीच आभासे ॥१॥ देहचि नाही मा मरण ते काही । जिणे मरणे देही समूळ मिथ्या ॥२॥ शक्तीचे रुप कसिता न ये कसा । देही

१४४/अभंग तरंग

देहभाव मिथ्या तैसा ॥३॥ एका जनार्दनी अनादिसिद्ध एक । वांझेचे
बंध मोक्ष दोन बालक ॥४॥

४९३) माया ममता ही समूळ नासावी । तेव्हाचि पावावी
चित्तशुद्धी ॥१॥ चित्तशुद्धी झाल्या घडे गुरुसेवा । तेव्हा ज्ञानठेवा प्राप्त
होय ॥२॥ एका जनार्दनी मग ब्रह्मज्ञान । गुरुकृपे पूर्ण अनुभविले ॥३॥

४९४) बाई मी वेडीपिशी कशी झाले ॥४॥ मस्तकी हस्त ठेऊनी
आपुला । आपणा ऐसे केले ग ॥१॥ वेडीपिशी झाले पूर्ण निवाले । माझे
मीपण हरले ग ॥२॥ एका जनार्दनी वेडीपिशी झाले । नाम सुधारस प्याले
ग ॥३॥

४९५) या संन्याशाला काय म्हणावे । डोके मुऱ्ऱुनी भगवे स्त्रीसवे हसत
बसावे ॥१॥ कोणी आमंत्रण देऊ येता । नित्य नैमित्तिक पुसावे ॥२॥
एका जनार्दनी ऐसियाच्या । तोंडात का न हाणावे ॥३॥

४९६) मनी काही धरू नका शंका । रामावरी वारा पंखा ॥४॥
बोधाची करुनी दांडी । विषयाची मुऱ्ऱी मुरडी । वासना समूळ खंडी ।
हरिदासा कोणी न दंडी । पहा विठ्ठल प्रेमळ भुका ॥१॥ ऐसा पंखा जो
वारीला । दुर्बुद्धी ताप हारिला । सत्त्वाचा रुमाल केला । मोहाचा धर्म
पुसीला । मग जनी जनार्दन एका ॥२॥

४९७) मानसीच संध्या मानसीच स्नान । मानसीच ध्यान जनार्दन ॥१॥
मानसीच जप मानसीच तप । मानसी पुण्य पाप नाही आम्हा ॥२॥
मानसीच देव मानसीच भक्त । मानसीच अव्यक्त दिसतसे ॥३॥ मानसीच
अर्थ मानसीच स्वार्थ । मानसी परमार्थ साधियेला ॥४॥ एका जनार्दनी

मानसी शरण । तेणे ब्रह्मज्ञान संपादिले ॥५॥

२८. श्री ऋंबकमहाराज

श्रीऋंबकमहाराज है श्रीएकनाथमहाराज यांचे शिष्य होत.

४९८) रामा माझा धरिल कसा अभिमान । पहातो काय निधान ॥धृ॥
जप तप साधन काही न जाणे । पातकी दुष्ट महान ॥१॥ परघातक मी
गुरुवंचक मी । दोष हे काय लहान ॥२॥ करुणाघन हा निष्ठुर झाला ।
ऋंबक प्राणनिधान ॥३॥

४९९) राम दर्शनासि चला । लाभ हा भला ॥धृ॥ रामजन्म रामनवमी
नक्षत्र पुनर्वसु । समय माध्यान्ह दिवा अवतार जाहला ॥१॥ दशरथासि
दाशरथी पुत्र जन्मला । त्रिभुवनात एक जयजयकार जाहला ॥२॥
भजकाचे कोटी अन्याय हा क्षमा करी । उद्धरिता महाराज नाही
भागला ॥३॥ शबरी कबरी बदरीफळे पदरी घेवुनी । भावबळे भुलोनिया
भक्षु लागला ॥४॥ महाविष ऋंबकासि अमृत लाधला । पार्वतीसि
थोर आनंद जाहला ॥५॥

२९. श्री लीलाविश्वंभर

हे श्रीएकनाथमहाराजांचे जावई होत.

५००) देह कणगीमध्ये प्रकृति मांजरी व्याली हो । सत्व रज तम तिन्ही
पिळी प्रसवली हो ॥१॥ माया ही मांजरी मोहे चाढू लागली हो । चुली
जवळी बसुनी थोर कोपे गुरगुरली हो ॥२॥ तिन्ही पिळी धरूनी तोंडी

वाढविली सृष्टी हो । विश्वंभर सद्गुरु बोका शेवटी भक्षी हो ॥३॥

५०१) उठी बा गोपाळा उघडी स्वरुपी लोचना । सरली अविद्या राती उदयो झाला रविकिरणा । इंट्रिय गोधने नेई निर्गुण कानना । सुटली मानसवत्से तुजविण ना कळती कोणा ॥४॥ प्रबोध पहाट झाली सरले तम रज । गुरुकृपेचा अरुण दावी सुरंगम तेज । आत्मा दिनकर पाठी प्रगटे तात्काळिक सहज । जीवचंद्राचे मंडण तेणे झाले निस्तेज ॥१॥ दृष्यभास चांदणिया असते ठायीच लोपलिया । लिंगदेह कमळीणीचे मधुकर सुटले आपसया । बुद्धिबोध चक्रवाके मीनली आपणिया । देहबुद्धी कुमुदिनी सुकोनि गेलीसे विलया ॥२॥ योगविद्येच्या पंथे साधक वृद्दे चालियली । उपनिषद भावार्थ शब्द केला कोकिळी । वाग्वादाचे उलूक रिघती मौनाचे ढोली । विकल्प आटवी साही चारी चारी सांडियली ॥३॥ विराग रश्मी जवळी धरिता चित्त रविकांत । आत्मवन्ही प्रगटे विषय वन हे जाळित । तृष्णेच्या श्वापदांवरी प्रळय अद्भुत । विश्व हे लटिके मूढा मृगजळवत ॥४॥ जारव्यसनी जीव हा झाला उदमी सुविचार । वासना कुंटिणिचा सहजे खुंटला व्यापार । लीला विश्वंभर स्वामी उठिला सत्वर । चाले मुक्तेश्वर संगे धरुनिया कर ॥५॥

३०. श्री मुक्तेश्वर

श्रीएकनाथमहाराजांना लीलाबाई नावाची कन्या होती. तिचे लग्न श्रीविश्वंभरबुवा यांचेशी झाले. त्यांना मुलगा झाला. त्याचे नाव मुक्तेश्वर. हे पैठणला रहात होते. हे जन्मतः मुके होते. परंतु एकनाथमहाराजांच्या कृपेने त्यांना वाचा फुटली असे म्हणतात. यांचा

जनम शके १५३१ रोजी झाला. यांनी भारत, भागवत, शतमुखरावणाख्यान (ओविबद्ध ग्रंथ) इ. ग्रंथ लिहिले आहेत.

५०२) पवित्र शीतल जळ माथा मंदाकिनी | कंठी धरिला वन्ही नवल काया ||१|| गरुडारूढ मधुसूदन हृदयी वसिजे पूर्ण | कंठी सर्पाभरण नवल काय ||२|| सिंहावरी वोळंगत अंकी गिरीजा स्वस्थ | मारिला कुंजर दैत्य नवल काय ||३|| अहो लीला विश्वंभरा कृपामूर्ती जगदोद्धारा | तारिसी मुक्तेश्वरा नवल काय ||४||

५०३) वनिता मनोरम एकांती | आपण होऊनी पुरुषा प्रार्थी | तेथे जो निर्विकल्प चित्ती | तोचि शंकर म्हणो ये ||१|| विजनी भरले कनके पाहे | देखिल्यावरी लोटी पाये | ऐसी निर्लोभता पाये | तोचि शंकर म्हणो ये ||२|| जया आधिन मन इंद्रिये | न मनी सुखदुःखाचे घाये | छळिताही परकोधा नये | तोचि शंकर म्हणो ये ||३|| जिही आपुल्या सर्व यत्ने | पराचे क्लेश परिहरणे | श्रमोनि पुढिल्या सुख दावणे | तो एक धन्य संसारी ||४|| प्रेरणा न करिता संकटी | कृपेने अनाथ घाली पोटी | केला उपकार न बोले ओठी | तो एक धन्य पुरुष ||५|| आपुल्या समान पुढील्या पाहे | पराच्या संतोषे संतोष आहे | अन्य क्लेषे क्लेषत जाये | तो एक धन्य संसारी ||६|| राजा कोपी तपस्वी साधु | बळ प्रतिष्ठित प्रसिद्धु | इही करता विनोदु | परतोन शहाणे न करिती ||७||

३१. श्री दासोपंत

५०४) ते पर्वतच आनंदवन | सलोकतादि तेथील वृक्ष जाण | त्यांचे साऊली योगीजन | विश्रामती योगबळे ॥१॥ सद्गुरुच्या अनेक लता | श्रद्धेची पुण्ये सुगंधता | बोध वारा सुट्टा | निर्विकार आमोद दुमदुमी ॥२॥ तेथील माळी तो विवेक | आळे बांधोनी वृत्ती अनेक | त्यामाजी फिरविता निर्मळोदक | मोड फुटती विचारांचे ॥३॥ स्थळोस्थळी वैराग्य कारंजे मनोहर | शांतीजळ उडतसे इंद्रियद्वार | सद्वासना दुर्वाकुरा | शोभे जी आसमंतात ॥४॥ अक्रोध कुपी सोज्जळ | पूर्ण भरले अलोभजळ | त्यात शोभती सद्ग्रावकमळ | अर्पणास्तव श्रीदेशिका ॥५॥ तेथील स्वानंद वृक्षावरी | मुमुक्षुपक्षी निरंतरी | सुशब्द करिती अद्वयस्वरी | आल्हादेसी सर्वस्व ॥६॥ त्या वनीचे ब्रह्मफळ | इंद्रियासी करून वेगळ | सेवून गुरुभक्त केवळ | अजरामर पै होती ॥७॥ कित्येक साधन चतुष्ट्यासन | यावरी सहज बैसुन | तेथे करिती अनुष्ठान | अत्रिवरदाकारणे ॥८॥ कित्येक करिती अष्टांगयोग | कित्येक सांडुनी हटयोग | अखंड करिती राजयोग | योगीराजकारणे ॥९॥

३२. श्री तुकाराममहाराज

५०५) वैराग्याचे भाग्य | संतसंगे हाचि लाभ ॥१॥ संतकृपेचे हे दीप | करिती साधका निष्पाप ॥२॥ तोचि हरिभक्त | भेदाभेद नाही ज्यात ॥३॥ तुका प्रेमे नाचे गाये | गाणियात विरूनी जाये ॥४॥

५०६) जरी झाला भाग्यवंत | तरी काय भेटे भगवंत ॥१॥ उंच

वाढला एऱ्ड | तरी काय होय इक्षुदंड ॥२॥ जरी गर्दभ वेगी धावे | तरी काय
अश्व मोल पावे ॥३॥ तुका म्हणे तोचि थोर | ज्याचे मुखी रघवीर ॥४॥

५०७) आम्ही भाग्याचे भाग्याचे | आम्हा तांबे भोपळ्याचे ॥१॥
लोका घरी गाई म्हशी | आम्हा घरी उंदीर घुशी ॥२॥ लोका घरी तांबे
थाळे | आम्हा घरी परळ काळे ॥३॥ लोका घरी हत्ती घोडे | आम्हा
आधोडीचे जोडे ॥४॥ तुका म्हणे आम्ही सुडके | आम्हा देखुनि काळ
धाके ॥५॥

५०८) भाग्यवंत म्हणो तया | शरण गेले पंढरीराया ॥१॥ तरले
तरती हा भरवसा | नामधारकाचा ठसा ॥२॥ भुक्तीमुक्तीचे ते स्थळ |
भाविक निर्मळ निर्मळ ॥३॥ गाईले पुराणी | तुका म्हणे वेदवाणी ॥४॥

५०९) हरिहरा भेद | कधी करू नये वाद ॥१॥ एकमेकाचे हृदयी |
गोडी साखरेचे ठायी ॥२॥ भेदकासी नाड | एक वेलांटीच आड ॥३॥
वामसव्य भाग | तुका म्हणे एकचि अंग ॥४॥

५१०) कासया करावे तपा चे डोंगर | आणिक अपार दुःखराशी ॥१॥
कासया फिरावे अनेक ते देश | दावितील आस पुढे लाभ ॥२॥ कासया
पूजावी अनेक दैवते | पोट भरे तेथे लाभ नाही ॥३॥ कासया करावे
मुक्तीचे सायास | मिळे पंढरीस फुकासाठी ॥४॥ तुका म्हणे करी
कीर्तन पसारा | लाभ येईल घरा पाहिजे तो ॥५॥

५११) आशाबद्द जन | काय जाणे नारायण ॥१॥ करी इंद्रियांची
सेवा | पाहे आवडीचा हेवा ॥२॥ भ्रमले चावळे | तैसे उचित न

कळे॥३॥ तुका म्हणे विषे । अन्न नाशियेले जैसे ॥४॥

५१२) नाम पावन पावन । त्याहुनि पवित्र आहे कोण ॥१॥ शिव हलाहले तापला । तोही नामे शीतळ झाला ॥२॥ मरण आले काशीपुरी। तेथे नामची उद्धरी ॥३॥ शिवास नामाचा आधार । केला कळीकाळ किंकर ॥४॥ तुका म्हणे अवधी चोरे । एक हरिनाम सोयरे ॥५॥

५१३) पवित्र सोवळी । तीच एक भूमंडळी ॥१॥ ज्यांचा आवडता देव । अखंडित प्रेमभाव ॥२॥ तीच भाग्यवंते । सरते पुरते धन वित्ते ॥३॥ तुका म्हणे देवा । त्यांची केल्या पावे सेवा ॥४॥

५१४) येऊनि नरदेहा विचारावे सार । धरावा पै धीर भजनमार्गी॥१॥ चंचळ चित्तासी ठेवोनिया ठायी । संतांचिये पायी लीन व्हावे ॥२॥ भावाचा पै हात धरावा निश्चये । तेणे भवभय देशधडी ॥३॥ नामापरते जगी साधन सोपे नाही । आवडीने गाई सर्वकाळ ॥४॥ तुका म्हणे वंश धन्य त्या नराचा । ऐशा निश्चयाचा मेरु झाला ॥५॥

५१५) देही असोनिया देव । वृथा हिंडितो निर्देव ॥१॥ देव आहे अंतर्यामी । व्यर्थ हिंडे तीर्थग्रामी ॥२॥ नाभी मृगाचे कस्तुरी । व्यर्थ हिंडे वनांतरी॥३॥ साखरेचे मूळ ऊस । तैसा देही देव दिसे ॥४॥ दुधी असता नवनीत । नेणे तयाचे मर्थीत ॥५॥ तुका सांगे मूढजना । देही देव का पहाना॥६॥

५१६) झालासी पंडीत पुराण सांगसी । परी तू नेणसी मी हे कोण ॥१॥ गाढवभरी पोथ्या उलथीसी पाने । परी गुरुगम्य खूणे

नेणसी बापा ॥२॥ तुका कुणबीयाचा नेणे शास्त्रमत | एक पंढरीनाथ विसंबेना ॥३॥

५१७) सोहं तो रे | पंढरीसी कुणी जा रे ॥४॥ औटहातावरी विठोबा उभा | मध्ये सुनीळाची प्रभा | अवघ्या गगनाचा गाभा | ज्याचा तो रे ॥१॥ विठोबा उभा ना बैसला | चोहीकडे कोंदाटला | अवघा घनानंद भरला | ज्याचा तो रे ॥२॥ घेऊनी सदुरुळंची चिठ्ठी | तुजला दाविती हातवटी | उघडुनि चैतन्याची ताटी | तुरिया पहा रे ॥३॥ दुर्बुद्धी ती दूर करा | सोडुनी अविद्येचा थारा | तुका म्हणे देह तंबोरा | हाती घ्या रे ॥४॥

५१८) हिरा ठेविता ऐरणी | वाचे मारिता जो घणी ॥१॥ तोचि मोल पावे खरा | करणीचा होय चुरा ॥२॥ मोहरा होय तोचि अंगे | सुत न जळे ज्याचे संगे ॥३॥ तुका म्हणे तोचि संत | सोशी जगाचे आघात ॥४॥

५१९) लंकेमाजी घरे किती ती आईका | सांगतसे संख्या जैसी तैसी ॥१॥ पाच लक्ष घरे पाषाणाची जेथे | सात लक्ष तेथे विटेबंदी ॥२॥ एक कोटी घरे काशा नि तांब्याची | शुद्ध कांचनाची सात कोटी ॥३॥ तुका म्हणे ज्याची संपदा एवढी | सांगा ते कवडी गेली नाही ॥४॥

५२०) धन मेळवूनी कोटी | सवे नये रे लंगोटी ॥१॥ पाने खाशील उदंड | अंती जाशील सुकल्या तोंड ॥२॥ पलंग न्याहाल्या सुपती | शेवटी गोवन्या सांगाती ॥३॥ तुका म्हणे विसरे राम | तया लागी होती श्रम ॥४॥

५२१) आपुलीया हिता जो असे जागता | धन्य मातापिता

१५२/अभंग तरंग

तयाचिया ॥१॥ कुळी कन्या पुत्र होती जे सात्विक | तयाचा हरीख
वाटे देवा ॥२॥ गीता भागवत करीती श्रवण | अखंड चिंतन विठोबाचे
॥३॥ तुका म्हणे मज घडो त्यांची सेवा | तरी माझ्या देवा
पार नाही ॥४॥

५२२) सेवा ते आवडी उच्चारावे नाम | भेदभेद काम निवारोनी ॥१॥
न लगे हालावे चालावे बाहेरी | अवघेचि घरी बैसलीया ॥२॥ देवाचीच नामे
देवाचिया शिरी | सर्व अळंकारी समर्पावी ॥३॥ तुका म्हणे होय भावेची
संतोषी | वसे नामापाशी आपुलीया ॥४॥

५२३) का रे नाठविसी कृपाळू देवासी | पोसीतो जगासी एकला
तो ॥१॥ फुटती तरुवर उष्ण काळ मासी | जीवन तयासी कोण
घाली ॥२॥ कोणे केली बाळा दुधाची उत्पत्ती | वाढवी श्रीपती सवे
दोनी ॥३॥ तेणे काय तुझी नाही केली चिंता | राहे त्या अनंता आठवोनी ॥४॥
तुका म्हणे त्याचे नाम विश्वंभर | त्याचे निरंतर ध्यान करी ॥५॥

५२४) साहोनिया टाकी घाये | पाषाण देवचि झाला पाहे ॥१॥ तया
रिती दृढ मन | करी साधाया कारण ॥२॥ बाण शस्त्र साहे गोळी | शूरा
ठाव उंच स्थळी ॥३॥ तुका म्हणे सती | अग्न न देखे ज्या रीती ॥४॥

५२५) ढेकणाचे संगे हिरा जो भंगला | कुसंगे नाडला साधु
तैसा ॥१॥ ओढाळाच्या संगे सात्विक नासली | क्षण एक नाडली
समागमे ॥२॥ वीषाने पकवाने गोड कडू झाली | कुसंगाने केली तैसी
परी ॥३॥ डाकाचे संगती सोने हीन झाले | मोल ते तुटले लक्ष कोडी ॥४॥

तुका म्हणे भावे सत्संग हा बरा । कुसंग हा फेरा चौच्यांशीचा ॥५॥

५२६) ज्योतीच्या प्रकाशे पाहीन तुझे पाय । स्थूळामध्ये काय आहे माझे ॥१॥ सुक्षमाचे शेजारी कारण ते आहे । नीलबींब पाहे श्यामवर्ण ॥२॥ मसूरप्रमाण मोतीयाचे परी । आहे दशमद्वारी नीजरूप ॥३॥ डोळ्याने दिसते हाताने धरवेना । हीच खूण जाणा संतामाजी ॥४॥ तुका म्हणे माझे तोडिले बंधन । सदुरु निधान बाबाजी तो ॥५॥

५२७) जाऊनीया तीर्था तुवा काय केले । चर्म प्रक्षाळिले वरीवरी ॥१॥ अंतरीचे शुद्ध कासयाने झाले । भूषण मानीले आपणया ॥२॥ वृदावन फळ घोळीले साकरा । भीतरील थारा मोडेचिना ॥३॥ तुका म्हणे नाही शांती क्षमा दया । तोवरी कासया फुंदा तुम्ही ॥४॥

५२८) नाम घेता वाया गेला । ऐसा कोणी आयकीला ॥१॥ संगा विनवीतो तुम्हासी । संत महंत सिद्ध ऋषी ॥२॥ नामे तरला नाही कोण । ऐसा द्यावा निवडोन ॥३॥ सलगीच्या उत्तरा । तुका म्हणे क्षमा करा ॥४॥

५२९) त्याग तरी ऐसा करा । अहंकारा दवडावे ॥१॥ मग तू जैसा तैसा राहे । काय पाहे उरले ते ॥२॥ अंतरीचे विषम गाढे । येऊ पुढे नेदावे ॥३॥ तुका म्हणे शुद्ध मन । समाधान पाहिजे ॥४॥

५३०) परिमळ म्हणोनी चोळू नये फूल । खाऊ नये मूळ आवडते ॥१॥ मोतीयाचे पाणी चाखू नये स्वाद । यंत्र भेदूनी नाद पाहू नये ॥२॥ कर्मफळ म्हणूनी इच्छू नये काम । तुका म्हणे वर्म दावू लोका ॥३॥

५३१) भागल्याचा तू विसावा । तुझे नावा निंबलोण ॥१॥ परमानंदा

१५४/अभंग तरंग

पुरुषोत्तमा। हरि या श्रमापासोनि ॥२॥ अनाथांचा अंगीकार । करिता
भार न मानीसी ॥३॥ तुका म्हणे इच्छा पुरे । ऐसे धुरे गे विट्ठले ॥४॥

५३२) भक्तीवीण जिणे जळो लाजीरवाणे । संसार भोगणे
दुःखमूळ ॥१॥ वीस लक्ष योनी वृक्षामाजी घ्याव्या । जलचरी भोगाव्या
नऊ लक्ष ॥२॥ अकरा लक्ष योनी कृमीमाजी घ्याव्या । दश लक्ष भोगाव्या
पक्षीमाजी ॥३॥ तीस लक्ष योनी पशुंचिया घरी । मानवा भीतरी चार
लक्ष ॥४॥ एका एका योनी कोटी कोटी फेरा । नरदेहाचा वारा मग लागे ॥५॥
तुका म्हणे जेव्हा नरदेह नरा । तयाचा मातेरा केला मूढे ॥६॥

५३३) देव जडला जाईना अंगा । यासी काय करु सांगा ॥१॥ वरकड
देव येती जाती । हा देव जन्माचा सांगाती ॥२॥ अंगी भरले देवाचे
वारे । जग देवचि दिसे सारे ॥३॥ भूत न बोले निरुते । काही केल्या न
सुटे ते ॥४॥ जीव खादला दैवते । माझा आणि पंचभूते ॥५॥ तुका
म्हणे वाडे-कोडे । उभे पुंडलिकापुढे ॥६॥

५३४) घालोनी आसन करी एकाग्र मन । मेरुदंड जाण उभा
दिसे ॥१॥ भ्रुकुटीपासोनि अंगुळ्या त्या चार । दृष्टी करी स्थिर तये
ठायी ॥२॥ प्रथम चांदणे प्रकाश पडेल । तेज ते दाटेल वर्णवेना ॥३॥
तया तेजामाजी देहभाव राहे । निर्विकल्प पाहे समाधी ते ॥४॥ तुका
म्हणे ज्याचे पूर्वपुण्य शुद्ध । तयासीच बोध होईल बापा ॥५॥

५३५) ब्रह्मज्ञान जरी एक दिवसी कळे । तत्काळ हा गळे अभिमान ॥१॥
अभिमान लागे शुकाचिया पाठी । व्यासे उफराटी दृष्टी केली ॥२॥ जनक

भेटीसी पाठविले तेणे । अभिमान नाणे खोटे केले ॥३॥ खोटे करुनिया
लाविला अभ्यासी । मेरू शिखरासी शुक गेला ॥४॥ तेथे नेवोनिया
लाविली समाधी । तुका म्हणे तधी होतो आम्ही ॥५॥

५३६) ब्रह्मज्ञान द्वारी येते काकुलती । अब्हेरीले संती विष्णुदासी ॥१॥
रिघो पाहे माती बळे त्यांचे घर । दवडिती दूर म्हणोनिया ॥२॥ तुका
म्हणे जेथे न चाले सायास । पडले उदास त्यांच्या गळा ॥३॥

५३७) स्वस्थ बसावे । हरि ठेविल तैसे रहावे ॥धृ॥ कोणे दिवसी
भोजनासी पक्कान्ने । कोणे दिवसी खाया न मिळती अन्ने । कोणे दिवशी
नवरंगी पिकली पाने । बहु विडे खावे ॥१॥ कोणे दिवशी दारू हवय्या
उडती । कोणे दिवशी तास मशाला झडती । कोणे दिवशी दिव्यात न
मिळे बत्ती । गडप निजावे ॥२॥ कोणे दिवशी हौदा गज अंबारी । कोणे
दिवशी चळचळाट दरबारी । कोणे दिवशी पायी निघाली वारी ।
तिडकत जावे ॥३॥ कोणे दिवशी शाल दुशाला महाली । कोणे दिवशी
शेज नवी पलंगी । कोणे दिवशी बाज मोडकी खाली । स्वस्थ निजावे ॥४॥
कोणे दिवशी माळबुक्याची गर्दी । कोणे दिवशी भजन प्रेमानंदी । कोणे
दिशी आप आपणा छेंदी । तुक्याने गावे ॥५॥

५३८) ज्याचे सुख त्याला सुख त्याला । काय असे भलत्याला ॥१॥
एक जेवुनि तृप्त झाला । एक हाका मारी अन्नाला ॥२॥ एक नदी उतरुनी
गेला । एक हाका मारी तारुला ॥३॥ एक मोक्षमार्गी गेला । एक अधोगती
चालिला ॥४॥ तुका वैकुंठासी गेला । हाका मारीतो लोकाला ॥५॥

१५६/अभंग तरंग

५३९) विषयाचे सुख येथे वाटे गोड | पुढे अवघड यमदंड ॥१॥
मारिती तोडीती झोडीती निश्चूर | यमाचे किंकर बहू साल ॥२॥ असिपत्री
तरुवर खैराचे इंगळ | निघतील ज्वाळ तेलपाकी ॥३॥ तप्त भूमीवरी
लोळविती पाही | अग्निस्तंभ बाही कवटाळिती ॥४॥ म्हणवुनि तुका
येतो काकुळिती | पुरे आता योनी गर्भवास ॥५॥

५४०) साधनी सुख कसे हो धर्मार्थ काम लोभे ॥धु॥ संसार सिंधु
तराया श्रीरामनाम नौका | ब्रह्मांडी किर्ती भराया परजाया मातृ विलोका।
सर्वांगी शुचि पसरूनिया परधन पाथरसम लेखा | जीवेश्वर ऐक्य कराया
गुरुवचनी संशय टाका ॥१॥ मिष्ठांन्न बांधुनी पोटावरी धालो केवी
म्हणावे | पायाळावाचुनि या भूमंडळ काय करावे | वांझेसी ऋतु
देऊनिया कासया मास गणावे | अभिमानाचे बळ जेथे फळ नाही हे
दुणावे ॥२॥ वाचांश समूळी त्यजावा लक्ष्यांश लक्षित जावे | अभिमान
तो वर्जावा ब्रह्मत्वे गुरुसी भजावे | सर्व भार देवावरती घालुनिया नाम
स्मरावे | हे संमत असेल ज्याते तेणे तुकया बोध करावा ॥३॥

५४१) हाका मारिसी ज्याच्या नावे | त्याचे गावची नाही ठावे ॥१॥
काय गातो हे कळेना | राग आळवितो नाना ॥२॥ आशा धरोनिया मनी |
काही देईल म्हणोनी ॥३॥ वीतभरी पोटासाठी | तुका म्हणे पडली तुटी ॥४॥

५४२) शरण शरण हनुमंता | तुज आलो रामदूता ॥१॥ काय भक्तीच्या
त्या वाटा | मज दावाव्या सुभटा ॥२॥ शूर आणि धीर | स्वामीकाजी
तू सादर ॥३॥ तुका म्हणे रुद्रा | अंजनीचिया कुमरा ॥४॥

५४३) हनुमंत महाबळी | रावणाची दाढी जाळी ॥१॥ तया माझा

नमस्कार। वारंवार निरंतर ॥२॥ करोनि उड्डाण | केले लंकेचे दहन ॥३॥
जाळीयेली लंका | धन्य धन्य म्हणे तुका ॥४॥

५४४) सावध झालो सावध झालो | हरीच्या आलो जागरणा ॥१॥
पळोनिया गेली झोप | होते पाप आड ते ॥२॥ तेथे वैष्णवांचे भार |
जयजयकार गर्जतसे ॥३॥ तुका म्हणे त्या ठाया | ओल छाया कृपेची ॥४॥

५४५) वेगी व्हावे सावधान गुरुपाय जोडा ॥ ध्रु॥ सारासार करूनि
विचार | मग करावा कारभार | प्रपंचाचा लोभ फार | हवूहवू सोडा ॥१॥
कशासाठी तानमान | हालवोनी गाता मान | नको फार ब्रह्मज्ञान |
अभिमान सोडा ॥२॥ घोका घोका पोथी पान | सारासार कार्यज्ञान |
होबुनिया समाधान | मग डोई बोडा ॥३॥ पांघरुनी भगवी छाटी |
गुरुपदी कटाकटी | मोठी दावी हातवटी | बैसुनिया लोडा ॥४॥ दास
तुका सांगे कानी | गोपाळभट उमगा मनी | गोपाळनाथ ध्यानी मनी
| बरे डोळे उघडा ॥५॥

५४६) संती घातले दुकान | देती आलीयासी दान ॥१॥ संत उदार
उदार | भरले अनंत भांडार ॥२॥ अहो मागत्याची पुरे | धणी आणिकासी
उरे ॥३॥ तुका म्हणे पोते | देवे भरीले नोहे रिते ॥४॥

५४७) भक्तीभाव आम्ही बांधिलासे गाठी | सादावितो हाटी घ्यारे
कोणी ॥१॥ सुखाचिया पेठे घातले दुकान | मांडियेले वाण
रामनाम ॥२॥ सुखाचे फुकाचे सकळाचे सार | तरावया पार भवसिंधू ॥३॥
मागे भाग्यवंत झाले थोर थोर | तिही केला पार हाचि साठा ॥४॥ खोटे
कुडे तेथे नाही घातपात | तुका म्हणे चित्त शुद्ध करा ॥५॥

१५८/अभंग तरंग

- ५४८) बरवे दुकानी बैसावे | श्रवण मनन असावे ॥१॥ सार असाराची पोती। ग्राहीक पाहूनि करा रीती ॥२॥ उगाची फुगवू नका गाल | पूर्ण साठबाबा माल ॥३॥ सत्य तराजू पै धरा | नको कृत्रिम विकरा ॥४॥ तुका झाला वाणी | चुकवुनि चौन्यांशीच्या खाणी ॥५॥
- ५४९) वांझा गाई दुभती | ऐसी देवा तुझी ख्याती ॥१॥ ऐसे मागत नाही तुज। चरण दाखवावे मज ॥२॥ चातक पाखरू | त्यासी मेघ वर्षे धारू॥३॥ पक्षी राजहंस | अमोलिक मोती त्यास ॥४॥ तुका म्हणे देवा | का गा खोचलासी जीवा ॥५॥
- ५५०) अर्थवीण पाठ कासया करावे | वृथाची मरावे घोकोनिया ॥१॥ घोकोनिया काय वेगी अर्थ पाहे | अर्थरूप राहे होवोनिया ॥२॥ तुका म्हणे ज्याला अर्थी आहे भेटी | नाही तरी गोष्टी बोलू नये ॥३॥
- ५५१) वेद अनंत बोलीला | अर्थ इतुकाचि साधिला ॥१॥ विठोबासी शरण जावे | निजनिष्टे नाम छ्यावे ॥२॥ साही शास्त्रांचा विचार | अंती इतुकाचि निर्धार ॥३॥ अठरा पुराणी सिद्धांत | तुका म्हणे हेचि मात ॥४॥
- ५५२) वेदाचा तो अर्थ आम्हासीच ठावा | इतरांनी वहावा भार माथा ॥१॥ खादल्याची गोडी देखिल्यासी न ये | भार धन वाही मजुरीचे ॥२॥ उत्पत्ती पाळण संहाराचे निज | जेणे नेले बीज त्याचे हाती ॥३॥ तुका म्हणे आले आपणचि फळ | हातोहाती मूळ सापडले ॥४॥
- ५५३) शुद्ध दळणाचे सुख सांगो काई | मानवीत सईबाई तुज ॥१॥ शुद्ध ते वळण लवकरी पावे | डोलविता निवे अष्टांग ते ॥२॥ शुद्ध

त्याचा पाक सुचित चांगला । अवीट तयाला नाश नाही ॥३॥ शुद्ध ते
जेविता निवे तन मन । अल्प त्या इंधन बुडा लागे ॥४॥ तुका म्हणे शुद्ध
आवडे सकळा । भ्रतार वेगळा न करी जीवे ॥५॥

५५४) तीळ जाळीले तांदुळ । कामक्रोध तैसे खळ ॥१॥ का रे
शिणलासी वाऊगा । न भजता पांडुरंगा ॥२॥ तप करूनी तीर्थाटन ।
वाढविला अभिमान ॥३॥ मानदंभा पोटासाठी । केली अक्षरांची
आटी ॥४॥ वाटीले ते धन । केली अहंता जतन ॥५॥ तुका म्हणे
चुकले वर्म । केला अवघाची अर्धम ॥६॥

५५५) अनंत लक्षणे वर्णिता अपार । संतांचे घर सापडेना ॥१॥
जये ठायी संत राहती आपण । ते तुम्हा ठिकाण आतुडेना ॥२॥
ठिकाणा धरोनी पहावे ते संत । उगीच आकांत करू नये ॥३॥ संत
होवोनीया संतासी पहावे । तरीच तरावे तुका म्हणे ॥४॥

५५६) निरंजनी आम्ही बांधियेले घर । निराकारी निरंतर राहिलो
आम्ही ॥१॥ निराभासी पूर्ण झालो समरस । अखंड ऐक्यास
पावलो आम्ही ॥२॥ तुका म्हणे आता नाही अहंकार । झालो
तदाकार नित्य शुद्ध ॥३॥

५५७) बोल बोलता वाटे सोपे । करणी करता टीर कापे ॥१॥ नव्हे
वैराग्य सोपे रे । मज बोलता न वाटे खरे ॥२॥ विष खावे ग्रासोग्रासी ।
धन्य तोचि एक सोसी ॥३॥ तुका म्हणे करूनी दावी । त्याचे पाय माझे
जीवी ॥४॥

१६० / अभंग तरंग

५५८) एकविध आम्ही न धरु पालट | न संदू ते वाट सापडली॥१॥

म्हणवोनि केला पाहिजे सांभाळ | माझे बुद्धिबळ पाय तुझे ॥२॥ बहु
बोलो जाता न कळे प्रकार | अंतरा अंतर साक्ष असे ॥३॥ तुका म्हणे
अगा जीवीच्या जीवना | तूचि नारायणा साक्षी माझा॥४॥

५५९) दुजा ऐसा कोण बळी आहे आता | हरी या अनंता
पासोनिया ॥१॥ बळीयाचे आम्ही झालो बळीवंत | करु सर्व सत्ता
सर्वावरी ॥२॥ तुका म्हणे आम्ही जीवाच्या उदारा | झालो प्रीति
करा गोविंदासी ॥३॥

५६०) आनंदू रे की परमानंदू रे | जया श्रुती नेती म्हणती गोविंदू
रे॥धु॥ आम्हा विठोबाची वेडी आनंदू सदा | गाऊ नाचू वाजवू टाळी
रिझवू गोविंदा ॥१॥ नित्य सण सात आम्हा सदा दिवाळी | आनंदे
निर्भर आमुचा कैवारी बळी ॥२॥ तुका म्हणे नाही जन्म मरणाचा
धाक | संत सनकादिक हे तो आमुचे कौतुक ॥३॥

५६१) आधारावाचोनि | काय सांगसी कहाणी ॥१॥ ठावा नाही
पंढरीराव | तोवरी अवघेची वाव ॥२॥ पुस्ता हे कोण | तुझे कोरडे
ब्रह्मज्ञान ॥३॥ तुका म्हणे ठेवा | जाणपण एक सवा ॥४॥

५६२) जरी झालासी पंडीत | करीसी शब्दाचे पांडित्य ॥१॥ परी ते
तुज नाही ठावे | जेणे अंगे ब्रह्म व्हावे ॥२॥ डोळीयाच्या मोडामोडी |
साधनाच्या ओढाओढी ॥३॥ गासी तानमान बंध | हावभाव गीत
छंद ॥४॥ तुका म्हणे देही | संत जाहले विदेही ॥५॥

अभंग तरंग / १६१

५६३) सुख पहाता जवापाडे । दुःख पर्वताएवढे ॥१॥ धरी धरी
आठवण । मानी संतांचे वचन ॥२॥ नेले रात्रीने ते अर्धे । बाळपण
जरा व्याधे ॥३॥ तुका म्हणे पुढा । घाणा जुंती जसी मूढा ॥४॥

५६४) कासया गा मज घातले संसारी । चित्त पायावरी नाही तुझ्या ॥१॥
कासया गा मज घातले या जन्मा । नाही तुझा प्रेमा नित्य नवा ॥२॥
नामावीण माझी वाचा अमंगल । ऐसा का चांडाळ निर्मियेला ॥३॥ तुका
म्हणे माझी जळो जळो काया । विष्टुल सखया वाचोनिया ॥४॥

५६५) भाग्यवंता हेचि काम । मापी नाम वैखरी ॥१॥ आनंदाची
पृष्ठी अंगी । श्रोते संगी उद्धरती ॥२॥ पिकले तया खाणे किती ।
पंगतीसी सुकाळ ॥३॥ तुका म्हणे प्रणिपात । दंडवत आचार्या ॥४॥

५६६) काही नित्यनेमावीण । अन्न खाय तोचि श्वान । वाया मनुष्यपण ।
भारवाही तो वृषभ ॥१॥ त्याचा होय भूमीभार । नेणे जातीचा आचार ।
झाला दावेदार । भोगवी अघोर पितरांसी ॥२॥ अखंड अशुभ वाणी ।
खरे न बोले स्वप्नी । पापी तयाहूनी नाही । आणिक दुसरा ॥३॥ पोट
पोसी एकला । भूती दया नाही ज्याला । पाठीलागे आल्या । अतिताचे
दाराशी ॥४॥ नाही संताचे पूजन । नाही तीर्थाचे भ्रमण । यमाचा
आंदण । पाहुणा प्राणी तो होय ॥५॥ तुका म्हणे त्यांनी । मनुष्यपणा
केली हानी । गेली विसरोनी । देव म्हणता मी माझे ॥६॥

५६७) हाचि नेम आता न फिरे माघारी । बैसले शेजारी गोविंदाचे ॥१॥
घर रिघी आले पट्टरानी बळे । वरिले सावळे परब्रह्म ॥२॥ बळीयाचा
अंगसंग झाला आता । नाही भय चिंता तुका म्हणे ॥३॥

१६२ / अभंग तरंग

- ५६८) नामे स्नानसंध्या केले क्रियाकर्म । त्यांचा भवश्रम दुरावला ॥१॥
आणिके दुरावली करिता खटपट । वाऊगा बोभाट वर्मावीण ॥२॥
रामनामी जिही धरिला विश्वास । तिही भवपाश तोडियेले ॥३॥ तुका
म्हणे केले कळीकाळा ठेंगणे । नामसंकीर्तने भाविकांनी ॥४॥
- ५६९) पंधरा दिवसा एक एकादशी । का रे न करिसी ब्रतसार ॥१॥
काय तुझा जीव जातो एका दिसे । फराळाच्या मिसे धणी घेसी ॥२॥
स्वहीत कारण मानवेल जन । हरिकथा पूजन वैष्णवांचे ॥३॥ घरी काय
थोडे होती उजगरे । देऊळासी का रे मरसी जाता ॥४॥ तुका म्हणे का
रे सुकुमार झालासी । काय जाब देसी यमदूता ॥५॥
- ५७०) राम म्हणे ग्रासोग्रासी । तोचि जेविला उपवासी ॥१॥ धन्य
धन्य ते शरीर । तीर्थव्रतांचे माहेर ॥२॥ राम म्हणे वाटे चाली । यज्ञ
पाऊला पाऊली ॥३॥ राम म्हणे करिता धंदा । सुखसमाधी त्या
सदा ॥४॥ राम म्हणे भोगी त्यागी । कर्म न लिंपे त्या अंगी ॥५॥ ऐसा
राम जपे नित्य । तुका म्हणे जीवन्मुक्त ॥६॥
- ५७१) पंढरीची वारी आहे माझे घरी । आणिक न करी तीर्थव्रत ॥१॥
ब्रत एकादशी करीन उपवासी । गाईन अहर्निशी नाम तुझे ॥२॥ अहर्निश
नाम गाईन मी वाचे । बीज कल्पांतीचे तुका म्हणे ॥३॥
- ५७२) कोणे गावी आहे सांगा हा विकूल । जरी ठावा असेल तुम्हा कोणा ॥१॥
लागतसे पाया येतो लोटांगणी । मात तरी कोणी सांगा याची ॥२॥
गुणरूप याचे वाणिती या संता । मज क्षेम देता सुख वाटे ॥३॥ सर्वस्वे
हा जीव ठेवीन चरणी । पांडुरंग कोणी दावी तया ॥४॥ तुका म्हणे गाई

वत्सा तडातोडी । तैसी जाते घडी एकी मज ॥५॥

५७३) शब्दाची रन्ने करुनी अलंकार । तेणे विश्वंभर पूजीयेला ॥१॥
भावाचे उपचारे करोनी भोजन । तेणे नारायण जेववीला ॥२॥ संसारा
हाती दिले आचवण । मुखशुद्धी मन समर्पिले ॥३॥ रंगली इंट्रिये सुरंग
तांबूल । माथा तुलसीदल समर्पिले ॥४॥ एकभाव दीप करुनि निरांजन।
देवोनि आसन देहाचे या ॥५॥ न बोलोनी तुका करी चरणसेवा ।
निजविले देवा माजघरी ॥६॥

५७४) गोविंद गोविंद । मना लागलिया छंद ॥१॥ मग गोविंद ते
काया । भेद नाही देवा तया ॥२॥ आनंदले मन । प्रेमे पाझरती
लोचन ॥३॥ तुका म्हणे आळी । जीवे नुरेचि वेगळी ॥४॥

५७५) सत्य साच खरे । नाम विठोबाचे बरे ॥१॥ जेणे तुट्टी
बंधने । उभयलोकी कीर्ती जेणे ॥२॥ भाव ज्याचे गाठी । त्यासी लाभ
उठाउठी ॥३॥ तुका म्हणे भोळा । जिंकू शके कळीकाळा ॥४॥

५७६) सखी पुसे सखयेसी । सद्गुरुची महिमा कैसी । ते गूज सांगे
मजपाशी । सखये बाई ॥१॥ सद्गुरु तो दयाळ मोठा । तोडी अहंकाराच्या
वाटा । नेऊन बसवी मूळपीठा । सखये बाई ॥२॥ काया वाचा
मनोभावे । सद्गुरुला शरण जावे । आपुले स्वहित विचारावे । सखये
बाई ॥३॥ तुका म्हणे अहो बाई । ऐसे नवल सांगू काई । पुनः जन्ममरण
नाही । सखये बाई ॥४॥

५७७) हित ते हे एक रामकंठी आहे । नाठविती देहें देहभाव ॥१॥

१६४/अभंग तरंग

हाचि एक धर्म नीज बीजवर्म | हाचि जाळी कर्मे केली महा ॥२॥ चित्त
राहे पायी रूप बैसे डोळा | जीवी कळवळा आवडीचा ॥३॥ अखंड न
खंडे अभंग न भंगे | तुका म्हणे गंगे मिळणी सिंधु ॥४॥

५७८) होऊ नको काही या मना आधीन | नायके वचन याचे
काही ॥१॥ हटियाची गोष्टी मोडून काढावी | सोय ती धरावी
विठोबाची ॥२॥ आपुले आधीन करोनीया ठेवा | नाही तरी जीवा
घातक हे ॥३॥ तुका म्हणे झाले जे मना आधीन | तयासी बंधन यम
करी ॥४॥

५७९) इंद्रियांसी नेम नाही | मुखी राम म्हणोनि काई ॥१॥ जेवी
माशीसवे अन्न | सुख नेदी ते भोजन ॥२॥ कीर्तन करावे | तैसे करुनी
दावावे ॥३॥ हे तो अंगी नाही चिन्हे | गाईले वेश्येच्या ढव्याने ॥४॥
तुका म्हणे रागा | संत शिवू नेदिती अंगा ॥५॥

५८०) ब्रीद याचे जगदानी | तोचि मनी स्मरावा ॥१॥ सम पाय कर
कटी | उभा तटी भीवरेच्या ॥२॥ पाहिलीया वेध लावी | बैसे जीवी
जडोनी ॥३॥ तुका म्हणे भक्तीकाजा | धावे लाजा लवलाही ॥४॥

५८१) जाऊ देवाचिया गावा | देव देर्जल विसावा ॥१॥ देवा सांगू
सुखदुःख | देव निवारील भूक ॥२॥ घालू देवावरी भार | देव सुखाचा
सागर ॥३॥ राहू जवळ देवापाशी | हात जोडुनी पायापाशी ॥४॥
तुका म्हणे आम्ही बाळ | या या देवाचे लडीवाळ ॥५॥

५८२) प्रारब्धेची जोडे धन | प्रारब्धेची वाढे मान ॥१॥ सोस करीसी
का वाया | भज मना पंढरीराया ॥२॥ प्रारब्धेची पावे सुख | प्रारब्धेची

पावे दुःख ॥३॥ प्रारब्धेची भरे पोट । तुका करि ना बोभाट ॥४॥

५८३) नामसंकीर्तन साधन पै सोपे । जळतील पापे जन्मांतरीची ॥१॥
न लगे सायास जाणे वनांतरा । सुखे येतो घरा नारायण ॥२॥ ठायीच
बैसोनी करा एकचित्त । आवडी अनंत आळवावा ॥३॥ रामकृष्णहरी
विठ्ठल केशवा । मंत्र हा जपावा सर्वकाळ ॥४॥ यावीण आणिक नाही
पै साधन । वहातसे आण विठोबाची ॥५॥ तुका म्हणे सोपे आहे
सर्वाहोनी। शहाणा तो धणी घेतो येथे ॥६॥

५८४) उजळले भाग्य आता । अवधी चिंता वारली ॥१॥ संतदर्शनी
हा लाभ। पद्मनाभ जोडीला ॥२॥ हृदय संपुष्ट हे पेटी । करुनी पोटी
साठवू ॥३॥ तुका म्हणे होता ठेवा । तो या भावा सापडला ॥४॥

५८५) साठविला हरि । जेणे हृदयमंदिरी ॥१॥ त्याची सरली येरझार।
झाला सफळ व्यापार ॥२॥ हरी आला हाता । मग कैची भय चिंता
॥३॥ तुका म्हणे हरि । काही उरो नेदी उरी ॥४॥

५८६) अविश्वासी याचे शरीर सुतकी । विटाळ पातकी भेद वाहे ॥१॥
काय त्याचा वेल जाईल मांडवा । होता तैसा ठेवा पुढे आला ॥२॥ मातेचा
संकल्प व्हावा राजबिंडा । कपाळीचा धोंडा उभा ठाके ॥३॥ तुका म्हणे जैसा
कुचाराचा दाणा । परीपाकी जाणा खोटा तैसा ॥४॥

५८७) नाम घेता उठाउठी । होय संसाराची तुटी ॥१॥ ऐसा लाभ
बांधा गाठी। विठ्ठलपायी पडे मिठी ॥२॥ नामापरते साधन नाही । जे
तू करिसी आणिक काही ॥३॥ हाकारोनी सांगे तुका । नाम घेता राहू

नका ॥४॥

५८८) सत्य तू सत्य तू सत्य तू विकृला । का गा हा दाविला जगदभास ॥१॥
सांभाळी सांभाळी आपुली हे माया । सोडवी या भयापासोनिया ॥२॥
रूप नाही त्यासी ठेवियेले नाम । वाऊगाची भ्रम वाढविला ॥३॥ तुका
म्हणे का गा झालासी चतुर । होतासी निर्गुण निराकार ॥४॥

५८९) काय सुख आहे वाऊगे बोलता । ध्याता पंढरीनाथा कष्ट
नाही ॥१॥ सर्वकाळ वाचे उच्चारिता हरि । तया सुखासरी पाड नाही ॥२॥
रामकृष्णी रंगी रसना रंगती । अमृताची उकळी^१ नाम तुझे ॥३॥ तुका
म्हणे धन्य तयाचे वदन । जया नारायण ध्यानीमनी ॥४॥

५९०) दुर्बुद्धी ते मना । कदा नुपजो नारायणा ॥१॥ आता मज ऐसे
करी । तुझे पाय चित्ती धरी ॥२॥ उपजला भावो । तुझे कृपे सिद्धी
जावो ॥३॥ तुका म्हणे आता । लाभ नाही यापरता ॥४॥

५९१) कामामध्ये काम । काही म्हणा रामराम । जाईल भवश्रम । सुख
होईल दुःखाचे ॥१॥ कळी येईल अंतःकाळी । प्राण प्रयाणाचे वेळी ।
राहती निराळी । रांडा पोरे सकळ ॥२॥ जिता जिसी जैसा तैसा । पुढे
आहे रे वोळसा । उगवुनी फासा । काय करणे ते करी ॥३॥ केले होते
याचि जन्मे । अवघ्या विठोबाच्या नामे । तुका म्हणे कर्मे । जाळोनिया
तरसी ॥४॥

५९२) वांझेने दाविले गरवार लक्षणे । चिरगुटे घालून वाथयाला ॥१॥
तेवी शब्दज्ञानी करिती चावटी । ज्ञान पोटासाठी विकोनिया ॥२॥

अभंग तरंग / १६७

बोलाचीच कढी बोलाचाची भात | जेवोनिया तृप्त कोण झाला ॥३॥
कागदी लिहिता नामाची साखर | चाटिता मधुर केवी नेदी ॥४॥ तुका
म्हणे जळो जळो ते महंती | नाही लाज चित्ती आठवण ॥५॥

५९३) राजस सुकुमार मदनाचा पुतळा | रवि शशी कळा लोपलिया
॥१॥ कस्तुरी मळवट चंदनाची उटी | रुळे माळ कंठी वैजयंती ॥२॥
मुगुट कुळले श्रीमुख शोभले | सुखाचे ओतीले सकळही ॥३॥ कासे
सोनसळा पांघरे पाटोळा | घननीळ सावळा बाईयानो ॥४॥ सकळही
तुम्ही व्हा गे एकीसवा | तुका म्हणे जीवा धीर नाही ॥५॥

५९४) पापाची वासना नको दाऊ डोळा | त्याहूनी आंधळा बराच
मी ॥१॥ निंदेचे श्रवण न यो माझे कानी | बहीर करोनी ठेवी देवा ॥२॥
अपवित्र वाणी न यो माझे मुखा | त्याजहूनी मुका बराच मी ॥३॥ कधी
मज न घडो परस्त्री संगती | जनातोनी माती उठता भली ॥४॥ तुका म्हणे
मज अवघ्याचा कंटाळा | तू एक गोपाळा आवडसी ॥५॥

५९५) शुद्ध बीजा पोटी | फळे रसाळ गोमटी ॥१॥ मुखी अमृताची
वाणी | देह वेचावा कारणी ॥२॥ सर्वांग निर्मळ | चित्त जैसे
गंगाजळ ॥३॥ तुका म्हणे जाती | ताप दर्शने विश्रांती ॥४॥

५९६) मायेचा मारिला नाही अंगी घाव | दुःखे तरी लव थडथडी ॥१॥
न लभे हा काळ न सुटे हातीचा | न बोलवे वाचा खोडावली ॥२॥ न
चले धावणे न पवेचि लाग | न सापडे माग धरावया ॥३॥ भेणे तरी
अंगा लावियेल्या राखा | तयाप्रति वाखा करितसे ॥४॥ तुका म्हणे

हाका मारो नेदी देवा । लाविलासे हेवा लोकापाठी ॥५॥

५९७) आली या संसारा उठा वेग करा । शरण जा उदारा पांडुरंगा ॥१॥

देह हे देवाचे वित्त कुबेराचे । तेथे या जीवाचे काय आहे ॥२॥ कर्ता
करविता देता देवविता । नेता नेवविता तोचि आहे ॥३॥ निमित्ताचा
धणी केला असे प्राणी । माझे माझे म्हणुनी वाया गेला ॥४॥ तुका म्हणे का
रे नाशिवंतासाठी । देवासवे आटी पाडितोसी ॥५॥

५९८) एकविध वृत्ती न राहे अंतरी । स्मरणीच हरी विस्मृती हे ॥१॥

कैसा हा नवलाव वाटतो अनुभवे । मज माझ्या जीवे साक्षित्वेसी ॥२॥ न
राहे निश्छळ जागविता मन । किती क्षिणे क्षिणे सावरावे ॥३॥ तुका
म्हणे बहु केले वेवसाव । तेणे रंगे जीव रंगलासे ॥४॥

५९९) समाधान त्यांची इंट्रिये सकळ । जया तो गोपाळ समागमे ॥१॥

गोविंदाचा झाला प्रकाश भीतरी । मग त्या बाहेरी काय काज ॥२॥
कामकाज त्यांचे सरले व्यापार । नाही आप पर माझे तुझे ॥३॥ माया
सकळांची सकळाही वरी । विषम ते हरी दिसो नेदी ॥४॥ दिसे तया
आप परावे सारिखे । तुका म्हणे सुखे कृष्णाचिया ॥५॥

६००) थोडे आहे थोडे आहे । चित्त साह्य झालीया ॥१॥ हर्षमर्ष
नाही अंगी । पांडुरंगी सरले ते ॥२॥ अवघ्या साधनाचे सार । न लगे फार
शोधावे ॥३॥ तुका म्हणे लटिके पाहे । सांडी देह अभिमान ॥४॥

६०१) एक धरिला चित्ती । आम्ही रखुमार्ईचा पती ॥१॥ तेणे झाले
अवघे काम । निवारिला भवभ्रम ॥२॥ परद्रव्य परनारी । झाली

विषाचिया परी ॥३॥ तुका म्हणे फार | नाही लागत व्यवहार ॥४॥

६०२) नामाचा बाजार | पंढरी नामाचा बाजार ॥५॥ नामचि देणे
नामचि घेणे। कोटी कुळे उद्धार ॥१॥ आषाढी कार्तिकी यात्रा भरते ।
होतो जयजयकार ॥२॥ ठायी ठायी संत मिळुनीया । गाती नामचि
सार॥३॥ गोपाळपुरी काला होतो । लाहांचा भडिमार ॥४॥ तुका
म्हणे संतसज्जनी। नारायण सरदार ॥५॥

६०३) दाने कापे हात | नावडे तेविशी मात ॥१॥ कथी चावटीचे
बोल | हिंग क्षिरी मिथ्या फोल ॥२॥ न वजती पाप | तीर्थे म्हणे वेचू
काय ॥३॥ तुका म्हणे मनी नाही | न ये आकाराते काही ॥४॥

६०४) रूपी जडले लोचन | पायी स्थिरावले मन ॥१॥ देहभाव
हरपला | तुज पाहता विठ्ठला ॥२॥ कळो नये सुखदुःख | तहान
हारपली भूक ॥३॥ तुका म्हणे नोहे परती | तुझ्या दर्शना मागुती ॥४॥

६०५) नाही आदि अंत ऐसा जो अनंत | तोचि अयोध्येत सीताकांत॥१॥
नाही आदि अंत ऐसा जो अनंत | तोचि द्वारकेत कृष्णनाथ॥२॥ नाही
आदि अंत ऐसा जो अनंत | तोचि पंढरीत पांडुरंग॥३॥ नाही आदि अंत
ऐसा जो अनंत | तोचि हृदयात तुका म्हणे ॥४॥

६०६) स्वप्नी रे पहाता मिथ्यानगरी निंद्रा घोर झाला राम | जागृत
होता काहीच नाही जेथील तेथे गेला राम ॥१॥ जवर होती दैवदशा
तवर पोशाख केला राम | दैवदशा ती निघोनी जाता रडतील रांडा पोरे
राम॥२॥ बाईल केली संपत्ती आणि कन्या नेल्या चोरी राम | पुत्र झाले

१७० / अभंग तरंग

उडोनी गेले अवचित नेल्या घारी राम ॥३॥ ऐसा प्राणी कष्टी झाला
मरण मागे देवा राम । तुका म्हणे अरे मूर्खा चुकलासी सेवा राम ॥४॥

६०७) कंठी नाम सिखा । आता कळिकाळासी धका ॥१॥ रोखा
माना की सिका माना । रोखासिका समसमाना ॥२॥ रोखा न माना
सीका न माना । जतन करा नाक काना ॥३॥ रोखा न मानी रावण ।
त्याचे केले निसंतान ॥४॥ सीका मानी हलाहल । झाले सर्वांग
शीतळ ॥५॥ तुका म्हणे नाम सीका । पटी बसवी निजसुखा ॥६॥

६०८) कोणे केली गर्भाची रचना । माहित नव्हते दोघा जणा ॥१॥
तुझा बाप होता बाळ । तेव्हा तू कोठे क्रमिलासी काळ ॥२॥ तुझी
आई होती तान्ही । तेव्हा तू कोठे होतासी प्राणी ॥३॥ कोणी दिले
हातपाय । कोणा म्हणसी बापमाय ॥४॥ तुका म्हणे दूर हो लंडी । अंती
जाशील काळाचे तोंडी ॥५॥

६०९) मान अपमानाचे गोवे । अवघे गुंडाळोनी ठेवावे ॥१॥ हेचि
देवाचे दर्शन । सदा राहे समाधान ॥२॥ शांतीची वसती । तेथे खुंटे
काळगती ॥३॥ आली ऊर्मी साहे । तुका म्हणे थोडे आहे ॥४॥

६१०) निष्ठावंत भाव भक्तांचा स्वधर्म । निर्धार हे वर्म चुको नये ॥१॥
निष्काम निश्चल विट्ठली विश्वास । पाहू नये वास आणिकांची ॥२॥ तुका
म्हणे ऐसा नाही उपेक्षिला । नाही आयकिला ऐसा कोणी ॥३॥

६११) पुरे पुरे हा संसार । नित्य हाणीतो वैजार ॥१॥ झाली
माकडाची परी । येतो तळी जातो वरी ॥२॥ संसाराचा महिमा फार ।

हारपले थोर थोर॥३॥ ऐसा संत तुकयावाणी । दिले संसाराला पाणी॥४॥

६१२) आम्ही गोंधळी गोंधळी । गोविंद गोपाळाचे मेळी ॥१॥
आमुचा घालावा गोंधळ । वाजवू हरिनाम संबळ ॥२॥ दहा पाच
घाला जेवू । तुमच्या गोंधळाला येऊ ॥३॥ काम क्रोध बकरी मारा ।
पूजा रखुमाईच्या वरा ॥४॥ गुण लावू चौंडक्यासी । फेरा चुकवू
चौन्यांशी॥५॥ जेथे विटूचे राऊळ । तेथे तुकयाचा गोंधळ ॥६॥

६१३) आशा हे समूळ खणोनी काढावी । तेव्हाचि गोसावी व्हावे तेणे
॥१॥ नाही तरी सुखे असावे संसारी । फजिती दुसरी करू नये ॥२॥
आशा मारोनिया जयवंत व्हावे । तेव्हाची निघावे सर्वातोनी ॥३॥
तुका म्हणे जरी योगाची तातडी । आशेची बीबुडी करी आधी ॥४॥

६१४) सोन्याचे पर्वत करवती पाषाण । अवघे रानोरान कल्पतरू॥१॥
परी हे दुर्लभ विठोबाचे पाय । तेथे हे उपाय न सरती ॥२॥ अमृते सागर
भरवे ती गंगा । म्हणवेल उगा राहे काळा ॥३॥ भूत भविष्य कळो येईल
वर्तमान । होतील प्रसन्न रिद्धी सिद्धी ॥४॥ स्थान मान कळो येईल योग
मुद्रा । नेववेल वारा ब्रह्मांडासी ॥५॥ तुका म्हणे मोक्ष राहे ऐलीकडे ।
इतर बापुडे काय तेथे ॥६॥

६१५) देह जाईल जाईल । यासी काळ बा खाईल ॥१॥ का रे
नुमजसी दगडा । कैचे हत्ती घोडे वाडा ॥२॥ लोडे बलिस्ते सुपथी । जरा
आलिया फजिती ॥३॥ शरीर संबंधाचे नाते । भोरड्या बुडविती
शेताते ॥४॥ अजुनी तरी होई जागा । तुका म्हणे पुढे दगा ॥५॥

६१६) संतांचा महिमा तो बहू दुर्गम | शाब्दीकांचे काम नाही तेथे॥१॥
बहु दुधड झाली म्हैस आणि गाय | तरी होय काय कामधेनू ॥२॥ तुका
म्हणे अंगे व्हावे ते आपण | तरीच महिमान येर्इल कळो ॥३॥

६१७) कामक्रोध आम्ही वाहिले विठ्ठली | आवडी धरिली पायासवे॥१॥
आता कोण पाहे मागे परतोनी | गेला हारपोनी देहभाव ॥२॥ रिद्धी सिद्धी
सुखे हाणितल्या लाथा | तेथे या प्राकृता कोण मानी ॥३॥ तुका म्हणे आम्ही
विठोबाचे दास | करुनी ठेलो ग्रास ब्रह्मांडाचा ॥४॥

६१८) जाणे भक्तीचा जिब्हाळा | तोचि दैवाचा पुतळा ॥१॥
आणिक नये माझ्या मना | हो का पंडीत शहाणा ॥२॥ नामरूपी जडले
चित्त | दास त्याचा मी अंकित ॥३॥ तुका म्हणे नवविध | भक्ती
जाणे तोचि सिद्ध ॥४॥

६१९) पंडित म्हणता वाटे सुख | परी तो अवघाचि मूर्ख ॥१॥ वेद
पठण वाया गेले | काय करावे घोकीले ॥२॥ वेद सांगितले ते न करी।
सम ब्रह्म नेणे दुराचारी ॥३॥ तुका देखे जीवी शिव | हाचि येथीचा
अनुभव ॥४॥

६२०) पंडित तोचि एक भला | नित्य भजे जो विठ्ठला ॥१॥ अवघे
सम ब्रह्म पाहे | सर्वाभूती विठ्ठल आहे ॥२॥ रिता नाही कोणी ठाव |
सर्वाभूती वासुदेव ॥३॥ तुका म्हणे तोचि दास | त्या देखिल्या जाती
दोष ॥४॥

६२१) आत हरी बाहेर हरी | हरीने घरी कोँडीले ॥१॥ हरीने कामा

घातला चिरा । वित्तवरा मुकविले ॥२॥ हरीने जीवी केली साटी ।
पाडिली तुटी सकळासी ॥३॥ तुका म्हणे वेगळा नोहे । हरी भोवे
भोवताला ॥४॥

६२२) जन्मा येऊनी काय केले । तुवा मुद्दल गमाविले ॥१॥ कां रे
न फिरसी माघारा । अजुनी तरी फजीतखोरा ॥२॥ केली गाठोळीची
नासी । पुढे भीकची मागसी ॥३॥ तुका म्हणे ठाया । जाई आपुल्या
आलीया ॥४॥

६२३) तमाशा संताघरी । निर्गुणपुरी ॥धु॥ गावावरी एक बाभूळ ।
खाली शेंडा वरती मूळ । आधी कळस मग देऊळ । गत आहे न्यारी ॥१॥
फुला आधी गुंफिला तुरा । याचा अर्थ करी चातुरा । कोण असेल गुरुचा
पुरा । खोवील शिरी ॥२॥ घोडा रोवुनि बांधिला खुंट । नगान्यावरी
चढविला उंट । कोण पुतळा असेल बळीवंत । अर्थ विचारी ॥३॥
दिव्या वान्या घाली खेव । याचा छ्यावा अनुभव । तुका वैकुंठीचा राव ।
गत आहे न्यारी ॥४॥

६२४) देव रंगारी रंगारी । रंग त्रिगुणाचा करी ॥१॥ माथा पटल
रंगविले । पंचीकरण रंगविले ॥२॥ लक्ष चौन्यांशीचा ठसा । वेगळाला
केला कसा ॥३॥ तुका म्हणे चारी खाणी । भट्टी चालीली अजुनी ॥४॥

६२५) लागोनिया पाया विनवितो तुम्हाला । करे टाळी बोला मुखी नाम ॥१॥
विड्हल विड्हल म्हणा वेळोवेळा । हा सुखसोहळा स्वर्गी नाही ॥२॥
रामकृष्णहरी गोविंद गोपाळ । मार्ग हा प्रांजळ वैकुंठीचा ॥३॥ सकळासी

येथे आहे अधिकार | कलीयुगी उद्धार हरीच्या नामे ||४|| तुका म्हणे
नामापाशी चारी मुक्ती | ऐसे बहु ग्रंथी बोलियेले ||५||

६२६) सकळ देवांचे दैवत | उभे असे या रंगात ||१|| रंग लुटा
मायबाप | शुद्ध भाव खरे माप ||२|| रंग लुटीला बहुती | शुक नारदादी
संती ||३|| तुका लुटीता हे रंग | साह्य झाला पांडुरंग ||४||

६२७) पाहुणे घरासी | आजी आले ऋषीकेशी ||१|| काय करु
उपचार | कोप मोडकी जर्जर ||२|| कण्या दरदर | रांधियेल्या त्या
सत्वर ||३|| मोडकीया बाजा | वरी वाकळाच्या शेजा ||४|| मुखशुद्धी
तुळशीदल | तुका म्हणे मी दुर्बळ ||५||

६२८) लोडीस्ते बलीस्ते पलंग सुपती | परी नाही लंगोटी नेसावया ||१||
ऋद्धी सिद्धी दासी रावताती घरी | परी नाही भाकरी भक्षावया ||२||
पुसाल तरी आम्हा वैकुंठीचा वास | नाही रहयास स्थळ कोठे ||३|| तुका म्हणे
आम्ही वैकुंठीचे राजे | परी नाही कोणाचे उणे पुरे ||४||

६२९) आम्ही जातो आमुच्या गावा | आमुचा राम राम घ्यावा ||१||
आजवरी होतो तुमचे गावी | आता कृपा असो द्यावी ||२|| आता
नाही येणे जाणे | सहज खुंटले बोलणे ||३|| रामकृष्ण विठ्ठल बोला |
तुका जातो वैकुंठाला ||४||

६३०) तुका उतरला तुकी | नवल झाले तिही लोकी ||१|| नित्य
करितो कीर्तन | हेचि माझे अनुष्ठान ||२|| तुका बैसला विमानी | संत

पाहती लोचनी ॥३॥ देव भावाचा भुकेला । तुका वैकुंठासी नेला ॥४॥

६३१) सुख वाटे तुझे वर्णिता पवाडे । प्रेम मिठी पडे वदनासी ॥१॥
 व्याले दोन पक्षी एका वृक्षावरी । आला दुराचारी पारधी तो ॥२॥
 वृक्षाचिया माथा सोडिला ससाणा । धनुष्यासी बाणा लावियेले ॥३॥
 उडोनिया जाता ससाणा मारील । बैसता विंधील पारधी तो ॥४॥ तये
 काळी तुज पक्षी आठविती । धावे गा श्रीपती मायबापा ॥५॥ ऐकोनिया
 धावा तया पक्षीयांचा । धरिला नागाचा वेष वेगी ॥६॥ डंखोनी पारधी
 भूमीसी पाडीला । बाण तो लागला ससाण्यासी ॥७॥ ऐसा तु कृपाकू
 आपुलीया दासा । होईल कोवसा संकटी या ॥८॥ तुका म्हणे तुझी
 कीर्ती त्रिभुवनी । वेदाचिये वाणी वर्णवेना ॥९॥

६३२) साधन संपत्ती हेचि माझे धन । सकळ चरण विठोबाचे ॥१॥
 शीतळ हा पंथ माहेरीची वाट । जवळीच नीट सुखरूप ॥२॥ वैष्णवांचा
 संग रामनाम गाणे । मंडित भूषणे अलंकार ॥३॥ भवनदी आडू नव्हतीसी
 झाली । कोरडीच चाली जावे पायी ॥४॥ मायबाप दोघे पाहतील
 वाटा । ठेवोनिया कटी कर उभी ॥५॥ तुका म्हणे कई देखेन कळस।
 पळाली आळस निद्रा भूक ॥६॥

६३३) स्वल्प वाटे चला जाऊ । वाचे गाऊ विघ्ल ॥१॥ तुम्ही
 आम्ही खेळीमेळी । गदारोळी आनंदे ॥२॥ धवजा कुंचे गरुड टके ।
 श्रृंगार निके करुनी ॥३॥ तुका म्हणे हेचि नीट । जवळी वाट
 वैकुंठा ॥४॥

६३४) स्तवुनिया नरा । केला आयुष्याचा मातेरा ॥१॥ नारायणाचीया

१७६/अभंग तरंग

लोपे । घडली अवघीच पापे ॥२॥ जीव ज्याचे दान । त्याचा खंडूनिया
मान ॥३॥ तुका म्हणे अन्य वाणी । आयकीता दोष कानी ॥४॥

६३५) का रे तुम्ही निर्मळ हरिगुण गाना । गावत नाचत वैकुंठ जा
ना ॥१॥ काय गणिकेची याती अधिकार मोठा । पापी अजामेळ तोही
नेलासे वैकुंठा ॥२॥ ऐसे नेणो मागे किती तरले अपार । पंचमहापातकी
ज्यांच्या दोषा नाही पार ॥३॥ पुत्राचिया मिसे नष्ट म्हणे नारायण ।
कोण कर्तव्यता तुका म्हणे त्याचे पुण्य ॥४॥

६३६) पुण्यवंत व्हावे । घेता सज्जनांची नावे ॥१॥ ने घे माझी
वाचा तुटी । महालाभ फुकासाठी ॥२॥ विश्रांतीचा ठाव । पायी
संतांचिया भाव ॥३॥ तुका म्हणे पापे । जाती संतांचिया जपे ॥४॥

६३७) फळकट हा संसार । येथ सार भगवंत ॥१॥ ऐसे जागवितो
मना । सरिसे जना सहित ॥२॥ अवघे निरसुनी काम । घ्यावे विठोबाचे
नाम ॥३॥ तुका म्हणे देवावीण । मिथ्या तो केला शीण ॥४॥

६३८) प्रेमसूत्र दोरी । नेतो तिकडे जातो हरी ॥१॥ मनेसहीत वाचा
काया । अवघे दिले पंढरीराया ॥२॥ सत्ता सकळ तया हाती । कीव माझी
काकुळती ॥३॥ तुका म्हणे ठेवी तैसे । आम्ही राहो त्याचे इच्छे ॥४॥

६३९) शांती परते नाही सुख । येर अवघेचि दुःख ॥१॥
म्हणोनिया शांती धरा । उतराल पैलतीरा ॥२॥ खवळलिया काम क्रोधी ।
अंगी जडती आधी व्याधी ॥३॥ तुका म्हणे त्रिविध ताप । जाती मग

आपेआप।।४।।

६४०) विषयाचे सुख नको नको मना । पहा त्या रावणा काय झाले ॥१॥ इंद्रा पडली भगे चंद्र झाला काळा । म्हणोनि कंटाळा विषयाचा ॥२॥ मोहिनीच्या संगे भस्मासूर मेला । वाली प्राण गेला रामबाणे ॥३॥ एवढ्यासाठी तुका येतो काकुळती । नको यातायाती गर्भवास ॥४॥

६४१) विधीने सेवन । विषयत्यागा ते समान ॥१॥ मुख्य धर्म देव चित्ती । आदि अवसान अंती ॥२॥ बहु अतिशय खोटा । तर्के होती बहु वाटा ॥३॥ तुका म्हणे भावे । कृपा करीजे ते देवे ॥४॥

६४२) तरीच जन्मा यावे । दास विठ्ठलाचे व्हावे ॥१॥ नाही तरी काय थोडी। शान सूकरे बापुडी ॥२॥ जन्मा आलियाचे फळ । अंगा लागो नेदी मळ ॥३॥ तुका म्हणे भले । त्याच्या नावे मानवले ॥४॥

६४३) पतित्रते जैसा भ्रतार प्रमाण । आम्हा नारायण तैशापरी ॥१॥ सर्वभावे लोभ्या आवडे हे धन । आम्हा नारायण तैशापरी ॥२॥ तुका म्हणे मन एकविध झाले । विठ्ठलावाचोन नेणे दुजे ॥३॥

६४४) पतित्रता नेणे आणिकांची स्तुती । सर्वभावे पति ध्यानी मनी ॥१॥ तैसे माझे मन एकविध झाले । नावडे विठ्ठलेवीण दुजे ॥२॥ सूर्य विकासिनी नेघे चंद्रकळा । गाय ते कोकिळा वसंतेसी ॥३॥ तुका म्हणे बाळ मातेपुढे नाचे । बोल आणिकाचे नावडती ॥४॥

६४५) मुसळाचे धनु नव्हे हो सर्वथा । पाषाण पिठीता रस कैचा

१७८ / अभंग तरंग

॥१॥ वांझेलागी बाळा कैचे दुःख स्तनी । गारा त्या आधणी न शिजती
 ॥२॥ नवखंड पृथ्वी पिके मृगजळे । डोंगर भेटे बळे अस्मानासी ॥३॥
 तैसे नश्वर देह कैसे होय ब्रह्म । तुका म्हणे श्रम करुनी काय ॥४॥

६४६) कथा हे भूषण जनामध्ये सार । तरले अपार येणे योगे ॥१॥
 नीचीये कुळीचा उंचा वंद्य होय । हरीचे जो गाय गुणवाद ॥२॥ देव
 त्याची माथा वंदी पायधुळी । दीप झाला कुळी वंशाचिये ॥३॥ त्यासी
 निंदी करी त्याची कुष्ठ वाणी । मुख संवदणी रजकाचे ॥४॥ तुका म्हणे
 नाही चोरीचा व्यापार । विठ्ठलाचे सार नाम घ्यावे ॥५॥

६४७) चाले हे शरीर कोणाचिया सत्ते । कोण बोलवीते हरीवीण
 ॥१॥ देखवी ऐकवी एक नारायण । तयाचे भजन चुको नका ॥२॥
 माणसाची देव चालवी अहंता । मीच एक कर्ता म्हणोनिया ॥३॥
 वृक्षाचिही पाने हाले त्याची सत्ता । राहिली अहंता मग कोठे ॥४॥
 तुका म्हणे विठो भरला सबाह्य । तया उणे काय चराचरी ॥५॥

६४८) पापाचियामुळे । झाले सत्याचे वाटोळे ॥१॥ दोष झाले
 बळीवंत । नाही ऐसी झाली नीत ॥२॥ मेघ पडो भीती । पिके
 सांडीयेली क्षिती ॥३॥ तुका म्हणे काही । वेदा वीर्य शक्ती नाही ॥४॥

६४९) वाटीभरी विष दिले प्रलहादासी । निर्भय मानसी तुझ्या बळे ॥१॥
 भोक्ता नारायण केलेसे प्राशन । प्रतापे जीवन झाले तुझ्या ॥२॥
 नामाच्या चिंतने विषाचे ते आप । जहाले देखत नारायण ॥३॥
 तुका म्हणे तुझे ऐसे बडीवार । सीणला फणिवर वर्णवेना ॥४॥

अभंग तरंग / १७९

६५०) प्रारब्धाची गती कळेचिना कोणा । हरिश्वंद्र राणा डोंबाघरी ॥१॥

सखा ज्याचा मामा वैकुंठीचा राणा । अभिमन्यु जाणा रणांगणी ॥२॥

दशरथालागी असती चार सूत । अंत समयात कोणी नाही ॥३॥ तुका

म्हणे ऐसे प्रारब्धाचे बळ । आठवे गोपाळ तेचि हित ॥४॥

६५१) तुझा देव तुजपाशी । परी तू जागा चुकलासी ॥१॥ पहा पहा

डोळेभरी । मूर्ती साजिरी गोजिरी ॥२॥ देह पालवीच्या आत । देव

दिसतो देहात ॥३॥ तुका म्हणे ऐसी मात । करुनी दावी तोचि संत ॥४॥

६५२) स्वर्ग व्हावा तरी यज्ञ याग करा । सत्कर्म आचरा नित्यनेमे ॥१॥

नरक व्हावा तरी पापे आचरावी । कथा नायकावी विठोबाची ॥२॥

गुरु व्हावा तरी संता शरण जावे । आत्मज्ञान घ्यावे पारखोनी ॥३॥

मोक्ष व्हावा तरी अभिमान सोडा । आत्मज्ञान जोडा तुका म्हणे ॥४॥

६५३) नाम गोड नाम गोड । पुरे कोड सकळही ॥१॥ येर रसा रसना

विटे । घेता घोट अधिक हे ॥२॥ येर रसा मरण गाठी । येणे तुटी

संसारा ॥३॥ तुका म्हणे आहार झाला । हा विटूल आम्हासी ॥४॥

६५४) पूजा ते करावी मनेची उत्तम । लौकीकाचे काम काय असे ॥१॥

कळावे तयासी कळे अंतरीचे । कारण ते साचे साच अंगी ॥२॥

अतिशया अंती लाभ किंवा घात । फळ देते चित्त बीजा ऐसे ॥३॥

तुका म्हणे जेणे पावे समाधान । ऐसे ते भजन पार पावी ॥४॥

६५५) साधकाची दशा उदास असावी । उपाधी नसावी अंतर्बाह्य ॥१॥

लोलुपता काय निद्रेसी जीणावे । भोजन करावे परिमीत ॥२॥ एकांती
लोकांती स्त्रीयांसी भाषण । प्राण गेल्या जाण करु नये ॥३॥ संग
सज्जनांचा उच्चार नामाचा । घोष कीर्तनाचा अहर्नीश ॥४॥ तुका म्हणे
ऐशा साधनी जो राहे । तोचि झान लाहे गुरुकृपे ॥५॥

६५६) नमावे ते पाय हे माझे उचित । आशीर्वादे हित तुमचीया ॥१॥
कृपेचा वोरस न समाये पोटी । म्हणोनि उफराटी वचने ही ॥२॥ तुमचे
उच्छिष्ट हे आम्हा भोजन । झाडणे अंगण केरपुंज ॥३॥ परी ऐसे पुण्य
नाही माझे गाठी । जेणे पडे मिठी पायासवे ॥४॥ तुका म्हणे राहे
आठवण चित्ती। ऐसी कृपा संती केली तुम्ही ॥५॥

६५७) भक्ती ते नमन वैराग्य तो त्याग । झान ब्रह्मी भोग ब्रह्मतनू ॥१॥
देहाच्या निरसने पाविजे त्या ठाया । माझी ऐसी काया जव नोहे ॥२॥ उदक
अग्नी धान्य झाल्या घडे पाक । एकावीण एक कामा नये ॥३॥ तुका म्हणे
मज केले ते चाचणी । बडबडीची वाणी अथवा सत्य ॥४॥

६५८) सेवकासी आज्ञा स्वार्मीची प्रमाण । जोवरी हा प्राण जाय
त्याचा ॥१॥ आणिकाचा धाक धरू नये मनी । निरोपा वचनी टळो
नये ॥२॥ समय सांभाळूनी आगळे उत्तर । द्यावे भेदी वज्र तयापरी ॥३॥
तुका म्हणे तरी म्हणवावे सेवक । खादले ते हळ्क अन्न होय ॥४॥

६५९) प्रेम तेथे वास करी । मुखी उच्चारीता हरी ॥१॥ प्रेमे यावे तया
गावा । चोजवीत या वैष्णवा ॥२॥ प्रेम पाठी लागे बळे । भक्त
देखोनिया भोळे ॥३॥ प्रेम न वजे दवडिता । शिरे बळे जेथे कथा ॥४॥

तुका म्हणे थोर आशा | प्रेमा घरी विष्णुदासा ॥५॥

६६०) कुटुंबाचा केला त्याग | नाही राग जव गेला ॥१॥ तव ते
भजन ओंगळवाणे | नरका जाणे चुकेना ॥२॥ केली अक्षराची आटी |
जरी पोटी संत निंदा ॥३॥ तुका म्हणे मागे पाय | तया जाय
स्थळासी ॥४॥

६६१) धीर तो कारण एकविध भाव | पतिक्रते नाही सर्वभावे ॥१॥
चातक हे जळ न पाहती दृष्टी | वाट पाहे कंठी प्राण मेघा ॥२॥ सूर्य
विकासिनी नेघे चंद्रामृत | वाट पाहे अस्त उदयाची ॥३॥ धेनू येऊ नेदी
जवळी आणिका | आपुल्या बाळकावीण वत्सा ॥४॥ तुका म्हणे नेम
प्राणासवे गाठी | तरीच या गोष्ठी विठोबाच्या ॥५॥

६६२) धीर तो कारण | साह्य होतो नारायण | होऊ नेदी शीण | वाहे
चिंता दासाची ॥१॥ सुखे करावे कीर्तन | हर्षे गावे हरीचे गुण | वारी
सुदर्शन | आपणची कळीकाळ ॥२॥ जीव वेचि माता | बाळ जडभारी
होता | तो तो नव्हे दाता | प्राकृता या सारिखा ॥३॥ हे तो माझ्या
अनुभवे | अनुभवा आले जीवे | तुका म्हणे सत्य व्हावे | आहाच नव्हे
कारणा ॥४॥

६६३) ब्रह्मचारी धर्म घोकावे अक्षर | आश्रमी विचार षट्कर्मे ॥१॥
वानप्रस्थ तरी संयोगी वियोग | संन्यास तो त्याग संकल्पाचा ॥२॥
परमहंस तरी जाणे सहज वर्म | याती कुळधर्म नाही तया ॥३॥ बोले
वर्म जो या चाले विरहीत | तो जाणा पतीत श्रुती बोले ॥४॥ तुका

म्हणे काही नाही नेमावीण | मोकळा तो शीण दुःख पावे॥५॥

६६४) नव्हे ब्रह्मचर्य बाईलेच्या त्यागे | वैराग्य वाऊगे देशत्यागे॥१॥
काम वाढे भय वासनेच्याद्वारे | सांडावे ते धीरे आचावाचे ॥२॥
कापवूनी टिरी शूरत्वाची मात | केले वाताहात उचित काळे ॥३॥
तुका म्हणे करी जिझेसी विटाळ | लटिक्याची मूळ स्तुती होता ॥४॥

६६५) आपुले मरण पाहिले म्या डोळा | तो सुख सोहळा अनुपम॥१॥
आनंदे दाटली तीन्ही त्रिभुवने | सर्वात्मकपणे भोग झाला ॥२॥ एकदेशी
होतो अहंकार आथिला | त्याच्या त्यागे झाला सुकाळ हा ॥३॥ फिटले
सुतक जन्म मरणाचे | मी माझ्या संकोचे दुरी ठेलो ॥४॥ नारायणे दिला
वसतीसी ठाव | धरेनीया भाव पायी ठेलो ॥५॥ तुका म्हणे दिले
उमटोनी जगी | घेतले ते अंगी लावोनिया ॥६॥

६६६) ऐसा घेर्ई का संन्यास | करी संकल्पाचा न्यास ॥१॥ मग तू
राहे भलते ठायी | जनीवनी खाटे भोई ॥२॥ तोडी जाणीवेची कळा |
होई वृत्तीसी निराळा ॥३॥ तुका म्हणे नभा | परता अणुचाही गाभा ॥४॥

६६७) ऐक ऐक गा किरीटी | गुजयोगाची रहाटी ॥१॥ श्वासोच्छ्वासी
प्रणवाभ्यास | तोचि आमुचा संन्यास ॥२॥ तयासीच भगवे साजे |
येरा मुंड मुंडिले विराजे ॥३॥ मज भीती त्याच्या दंडे | करील कृतांताची
खंडे ॥४॥ तुका म्हणे सदगुरुसी | ऐसा विरळा संन्यासी ॥५॥

६६८) आळस पाडी विषय कामी | शक्ती देई तुझ्या नामी ॥१॥
हेचि विनवणी विनवणी | विनवीतो धरा मनी ॥२॥ आणिक वचना

मुकी वाणी । तुमच्या गर्जो द्यावी गुणी ॥३॥ तुका म्हणे पाय डोळा ।
पाहे ना तरी आंधळा ॥४॥

६६९) आळस आला अंगा । धाव घाली पांडुरंगा ॥१॥ सोसू शरीराचे
भाव । पडती अवगुणांचे घाव ॥२॥ करावी व्यसने । दूरी येऊनी
नारायणे ॥३॥ जवळील दूरी । झालो देवा धरी करी ॥४॥ म्हणवोनि
देवा । वेळोवेळा करी धावा ॥५॥ तुका म्हणे पांडुरंगा । दुरी धरू नका
अंगा ॥६॥

६७०) अन्नाच्या परिमळे जरी जाय भूक । तरी का हे पाक घरोघरी ॥१॥
आपुलाले तुम्ही करा रे स्वहीत । वाचे स्मरा नित्य रामराम ॥२॥
देखोनी जीवन जरी जाय तहान । तरी का साठवण घरोघरी ॥३॥
छाया देखोनिया सुख न पाविजे । जव न बैसीजे तया तळी ॥४॥
हित तरी होय गाता आयकीता । जरी राहे चित्ता दृढ भाव ॥५॥
तुका म्हणे होसी भावेची तू मुक्त । काय करीसी युक्त जाणीवेची ॥६॥

६७१) संसारी असता हरीनाम घेसी । तरीच उद्दरसी पूर्वजेसी ॥१॥
अवघीच इंद्रिये न येतील कामा । जिव्हे रामनामा उच्चारी वेगी ॥२॥
शरीर संपदा नव्हे रे आपुली । भ्रांतिची माऊली अवघी व्यर्थ ॥३॥
तुका म्हणे सार हरीनाम उच्चार । वाया येरझार हरीवीण ॥४॥

६७२) संत मारगी चालती । त्यांची मज लागो माती ॥१॥ काय
करावी साधने । काय नव्हे एक तेणे ॥२॥ शेष घेईन उच्छिष्ट । धाय
धणीवरी पोट ॥३॥ तुका म्हणे संता पायी । जीव ठेविला निश्चयी ॥४॥

१८४/अभंग तरंग

६७३) नका सांडू अन्न नको सेवू वन | चिंती नारायण सर्व भोगी॥१॥

मातेचिया खांदी बाळ नेणे शीण | भावना त्या भिन्न मुंडाविया ॥२॥

नको गुंतो भोगी नको पडो त्यागी | लाऊनी सरे अंगी देवाचिया॥३॥

तुका म्हणे पुसो नको वेळोवेळा | उपदेश वेगळा उरला नाही ॥४॥

६७४) कथा दुःख हरी कथा मुक्त करी | कथा हेचि बरी विठोबाची॥१॥

कथा पाप नासी उद्धरीले दोषी | समाधी कथेसी मूढ जना ॥२॥ कथा

तप ध्यान कथा अनुष्ठान | अमृत हे पान हरीकथा ॥३॥ कथा मंत्र जप

कथा हरी ताप | कथेकाळी काप कळीकळा ॥४॥ तुका म्हणे कथा

देवाचे ते ध्यान | समाधी लागोन उभा पुढे॥५॥

६७५) अमंगळ वाणी | नये ऐको ते कानी ॥१॥ जो हे दुषी हरीची

कथा | त्यासी क्षयरोग व्यथा ॥२॥ याति वर्ण श्रेष्ठ | तरी तो चांडाळ

पापीष्ट॥३॥ तुका म्हणे पाप | माय नावडे ज्या बाप ॥४॥

६७६) कथे बैसोनी सादरे | सुख चर्चा परस्परे | नवल काय तो उद्धरे।

आणिक तरे सुगंधे ॥१॥ पुण्य घेई रे फुकाचे | पाप दुष्ट वासनेचे |

पेरील्या बीजाचे | फळ घेई शेवटी ॥२॥ कथा विरस पाडी आळसे |

छळणा करुनी मोडी रसे | बुडवी आपणासरिसे | विटाळसे नावेसी॥३॥

सज्जन चंदनाचिये परी | दुर्जन देशत्यागे दुरी | राहो म्हणे हरी | विनंती

करी तुका हे ॥४॥

६७७) कथाकाळीची मर्यादा | सांगतो ती भावे वंदा | प्रीतीने

गोविंदा | हेचि एक आवडे ॥१॥ टाळ वाद्य नृत्य गीत | अंतःकरणे

प्रेमभरीत । वाणिता तो कीर्त । तद्‌भावने लेखावा ॥२॥ नये आळसे
मोडू अंग । कथे कानवडे हुंग । हेळणेचा रंग । दावी तो चांडाळ ॥३॥
तोंडी विडा माने ताठा । थोरपणे घाली जेठा । चित्त नेदी नामपाठा ।
गोष्टी लावी तो चांडाळ ॥४॥ कथे इच्छि मान । दावुनिया थोरपण ।
रजा संकोच न लुगडी । सावरी तो चांडाळा ॥५॥ आपण बैसे बाजेवरी।
सामान हरिच्या दासा धरी । तरी तो सुळावरी । वाहिजे निश्चयेसी ॥६॥
येता न करी नमस्कार । कर जोडोनिया नम्र । न म्हणविता थोर ।
आणिका खेटी तो चांडाळ ॥७॥ तुका विनवी जना । कथे नाणावे
अवगुणा । करा नारायणा ऋणी । समर्पक भावे ॥८॥

६७८) अवीट हे क्षीर हरीकथा माऊली । सेवीती सेवीली
वैष्णवांनी॥१॥ अमृत राहिले लाजोनी माघारे । येणे रसे थोरे
ब्रह्मानंदे॥२॥ पतीत पातकी पावन पंगती । चतुर्भुज होती देवा ऐसे॥३॥
सर्व सुखे तया मोहोरती ठाया । जेथे दाटणी या वैष्णवांची ॥४॥
निर्गुण हे सोंग धरीले गुणवंत । धरोनीया प्रीत गाये नाचे ॥५॥ तुका
म्हणे केली साधने गाळणी । सुलभ कीर्तनी होऊनी ठेला॥६॥

६७९) एकांताचे सुख मज देई देवा । आघात या जीवा चुकवोनी॥१॥
ध्यानी रूप वाचे नाम निरंतर । आपुला विसर पडो नेदी ॥२॥ मायबाढा
भेटी सुखाची आवडी । तैसी मज गोडी देई देवा ॥३॥ कीर्ती ऐकोनीया
झालो शरणागत । दासाचे तू हित करीतोसी ॥४॥ तुका म्हणे मी तो
दीन पापराशी । घालावे पाठीसी मायबापा ॥५॥

६८०) भोळे भक्तिभाव धरिती मानसी । तया हृषीकेशी जवळीचा॥१॥

१८६/अभंग तरंग

भाव नाही मनी अभाविका सदा । तयाचिया खेदा काय सांगू ॥२॥
गणिकेसारीखी नामे उद्धरीली । सज्जाने पडिली खटाटोपी ॥३॥ तुका
म्हणे काय शुद्ध माझी जाती । थोर केली ख्याती हरीनामे ॥४॥

६८१) नाशवंत देह नासेल हा जाणा । का रे उच्चारीना वाचे नाम ॥१॥
नामेची तरले कोट्यान हे कोटी । नामेची वैकुंठी बैसवीले ॥२॥ नामापरते
सार नाही त्रिभुवनी । ते का तुम्ही मनी उच्चाराना ॥३॥ तुका म्हणे नाम
वेदासी आगळे । ते दिले गोपाळे फुकासाठी ॥४॥

६८२) भाग्यासाठी गुरु केला । नाही आम्हासी फळला ॥१॥ गुरु
आला वेशीपाशी । माझ्या चुकल्या दोनी म्हशी ॥२॥ गुरु आला
माझ्या घरा । माझा बैल चुकला मोरा ॥३॥ गुरुमंत्र पडता कानी ।
माझ्या पेवात शिरले पाणी ॥४॥ आपली बुटबुट काढूनी घ्यावी ।
माझी रुपडी टाकून द्यावी ॥५॥ तुका म्हणे ऐशा नरा । परीस न झाँबे
खापरा ॥६॥

६८३) वहावते ते जावो उरले सांभाळा । आठवा गोपाळा
आता तरी ॥१॥ उरले आयुष्य लावा हरीनामी । वेचू नका कामी
विषयांच्या ॥२॥ सांगतो सकळा नको हा कंटाळा । मानाल हो
पाळा गोष्टी माझ्या ॥३॥ तुका म्हणे आम्हा कोण हे गरज ।
परी अधोक्षज बोलवितो ॥४॥

६८४) अनुभवे आले अंगा । ते या जगा देतसे ॥१॥ हाततुके नव्हती
बोल । मुळ ओल अंतरीची ॥२॥ उतरोनी दिले कसी । शुद्धरसी सरे

ते॥३॥ तुका म्हणे दुजे नाही । ऐसी ग्वाही गुजरली ॥४॥

६८५) कल्याण या आशीर्वदि । जाती द्वंद्वे नासोनि ॥१॥ आश्वासिले
नारायणे । प्रेमदाने अंतरीच्या ॥२॥ गेली निवारोनी आता । सकळ
चिंता यावरी॥३॥ तुका म्हणे गाता गीत । आले हित सामोरे ॥४॥

६८६) दाता तोचि एक जाणा । नारायणा स्मरवी जो ॥१॥ आणिक
नाशिवंते काय । न सरे आय ज्यांचेनी ॥२॥ यावे तया काकुळती । जे
दाविती सुपंथ ॥३॥ तुका म्हणे उरी नुरे । त्यांचे खरे उपकार ॥४॥

६८७) भावबळे विष्णुदास । नाही नाश पावत ॥१॥ योग भास्ये घरा
येती । सर्व शक्ती चालत ॥२॥ पित्याचे जे काय धन । पुत्रा कोण
वंचिल॥३॥ तुका म्हणे कडे बैसो । तेणे असो निर्भर ॥४॥

६८८) दया तिचे नाव भूताचे पालन । आणिक निर्दळण कंटकांचे॥१॥
पाप त्याचे नाव न विचारी नीत । भलतेचि उन्मत्त करी सदा ॥२॥
धर्मनीतीचा हा ऐके व्यवहार । निवडीले सार असार ते ॥३॥ तुका म्हणे
धर्म रक्षावयासाठी । देवासही आटी जन्म घेणे ॥४॥

६८९) धन्य तोचि प्राणी क्षमा ज्याचे अंगी । न भंगे प्रसंगी
धैर्यबळ॥१॥ न म्हणे कोणासी उत्तम वाईट । महत्व वरिष्ठ नसे
जेथे॥२॥ सबाह्य अंतर सारिखे निर्मळ । हृदय कोमळ गंगारूप ॥३॥
तुका म्हणे काया कुरवंडी तया । ठेवीन मी पाया मस्तक हे ॥४॥

६९०) दया क्षमा शांती । तेथे देवाची वसती ॥१॥ पावे धावोनिया
घरा । राहे धरोनिया थारा ॥२॥ कीर्तनाचे वाटे । बराडिया ऐसा

लोटे॥३॥ तुका म्हणे घडे | नामे पूजा देव जोडे ॥४॥

६९१) खरे बोले तरी | फुकासाठी जोडे हरी ॥१॥ ऐसे फुकाचे उपाय। सांडोनिया वाया जाय ॥२॥ पर उपकार | एक वचनाचा फार॥३॥ तुका म्हणे मळ | मने सांडिता शीतळ ॥४॥

६९२) संगतीने होतो पंगतीचा लाभ | अशोभी अनुभव असीजे ते ॥१॥ जैसी तैसी असो पुढीलांचे सोयी | धरीती हाती पायी आचारीये ॥२॥ उपकारी नाही देखत आपदा | पुढीलांची सदा दया चित्ती ॥३॥ तुका म्हणे तरी सज्जनाची कीर्ती | पुरवावी आर्ती निर्बळाची ॥४॥

६९३) तामसाची तपे पापाची शिदोरी | तमोगुणे भरी घातले ते॥१॥ राज्यमदा आड सुखाची संपत्ती | उल्लंघुनी जाती निरयगावा ॥२॥ इंट्रिये दमिली इच्छा जिती जीवी | नागविती ठावी नाही पुढे ॥३॥ तुका म्हणे हरीभजनावाचून | करती तो शीण पाहो नये ॥४॥

६९४) प्रपंच परमार्थ संपादोनि दोनी | एकही निधानी घडे त्यासी॥१॥ दोही पेवावरी ठेवू जाता हात | मध्येच अपघात शरीराचा ॥२॥ तुका म्हणे तया दोनीकडे धका | शेवटी तो नरकामाजी पडे ॥३॥

६९५) तो हा पक्षी शुद्ध सात्त्विक | त्याचे निळे दोनी पंख ॥१॥ तोची पक्षी हृदयी डोले | सोहं सोहं ऐसा बोले ॥२॥ त्याचा अणूएवढा डोळा | करी ब्रह्मांडाचा गोळा ॥३॥ ऐसे अनंत गोळे गिळी | तो हा पक्षी तुक्याजवळी॥४॥

६९६) बहु जन्मी केला त्याग | तो हा भाग लाधलो ॥१॥ जीव देझन

हा बळी। करुनी होळी संसारा ॥२॥ गेले मग नये हाता । पुढती चिंता
वाटतसे॥३॥ तुका म्हणे तातड करू । पाय धरू बळकट ॥४॥

६९७) मरणाहि आधी राहिलो मरोनी । मग केले मनी होते तैसे ॥१॥
आता तुम्ही पहा आमुचे नवल । नका वेचू बोल नामेवीण ॥२॥ तुका
म्हणे तुम्ही भयाभीत नारी । कैसे संग सरी तुम्हा आम्हा ॥३॥

६९८) चाल केलासी मोकळा । बोल विठ्ठल वेळोवेळा ॥१॥ तुज
पापचि नाही ऐसे । नाम घेता जवळी वसे ॥२॥ पंच पातकांच्या
कोडी। नामे जळता न लगे घडी ॥३॥ केली मागे नको राहो । तुज
जमान आम्ही आहो ॥४॥ करी तुजसी करवती । आणिक नामे घेऊ
किती ॥५॥ तुका म्हणे काळा । रीघ नाही निघती ज्वाळा ॥६॥

६९९) परिसे गे सुनेबाई । नको वेचू दूध दही ॥१॥ आवा चालली
पंढरपुरा । वेसीपासुनि आली घरा ॥२॥ ऐके गोष्टी सादर बाळे । करी
जतन फुटके पाळे ॥३॥ माझे हातीचा कलवडू । मजवाचुनि नको फोडू
॥४॥ वळवटक्षिरीचे लिंपन । नको फोडू मजवाचून ॥५॥ उखळ
मुसळ जाते। माझे मन गुंतले तेथे ॥६॥ भिक्षुक आल्या घरा । सांग
गेली पंढरपुरा॥७॥ भक्षी मपित^४ आहारू । नको फारसी वरो^५ सारू॥८॥
सून म्हणे बहुत निके । तुम्ही यात्रेसी जावे सुखे ॥९॥ सासूबाई स्वहित
जोडा । सर्व मागील आशा सोडा ॥१०॥ सूनमुखीचे वचन कानी ।
ऐकोनि सासू विवंची मनी ॥११॥ सवतीचे चाळे खोटे । म्या जावेसे
इला वाटे ॥१२॥ आता कासया यात्रे जाऊ । काय जाऊनी तेथे
पाहू॥१३॥ मुले लेकरे घरदार । माझे येथेचि पंढरपूर ॥१४॥ तुका म्हणे

ऐसे जन । गोवियेले मायेकरून ॥१५॥

७००) काय करीसी बा सोवळे ओवळे । मन नाही निर्मळ वाऊगेचि ॥१॥ काय करसी बा पुस्तकांची मोट । घोकिता हृदयस्फोट होता नये ॥२॥ काय करिसी बा टाळ आणि मृदंग । जेथे पांडुरंग रंगला नाही ॥३॥ काय करीसी बा ज्ञानाचिया गोष्ठी । करणी नाही पोटी बोलण्याची ॥४॥ काय करीसी बा दंभ लौकीका ते । हित नाही मान तुका म्हणे ॥५॥

७०१) विश्वासीया नाही लागत सायास । रंग अनायासे अंगा येतो ॥१॥ लेकराच्या हाते घास मागे माता । वोरसोनी चित्ता सुख पावे ॥२॥ गैरव तो मानी अरुषा वचनी । भूषण ते वाणी मिरवावी ॥३॥ तुका म्हणे आहे सकळही साक्षी । माझा कई पक्षी पांडुरंग ॥४॥

७०२) समुद्र हा पिता बंधू हा चंद्रमा । भगिनी ते रमा शंखाचिया ॥१॥ मेहुणा जयाचा द्वारकेचा हरी । शंख दारोदारी भीक मागे ॥२॥ दृष्ट हे जाणावे आपुले स्वहीत । तुका म्हणे मात ऐसी असे ॥३॥

७०३) पडता जडभारी । दासी आठवावा हरी ॥१॥ मग तो होवो नेदी शीण । आड घाली सुदर्शन ॥२॥ हरीनामाच्या चिंतने । बारा वाटा पळती विघ्ने ॥३॥ तुका म्हणे प्राण । करा देवासी अर्पण ॥४॥

७०४) साधुनी बचनाग खाती तोळा तोळा । आणिकाते डोळा न देखवे ॥१॥ साधोनी भुजंग धरतील हाती । आणिके कापती देखोनीया ॥२॥ असाध्य ते साध्य करीता सायास । कारण अभ्यास तुका म्हणे ॥३॥

- ७०५) ब्राह्मणा न कळे आपुले ते वर्म | गवसे परब्रह्म एक्या नामे॥१॥
 लहान थोरासी करीतो प्रार्थना | दृढ नारायणा मनी धरा ॥२॥ सर्वाप्रती
 माझी हेचि असे विनंती | आठवा श्रीपती मनामाजी ॥३॥ केशव
 नारायण करिता आचमन | तेची संध्यास्नान कर्म क्रिया ॥४॥ नामे
 करा नित्य भजन भोजन | ब्रह्मकर्म ध्यान याचे पायी ॥५॥ तुका म्हणे
 हेचि निर्वाणीचे शस्त्र | म्हणोनि सर्वत्र स्मरा वेगी ॥६॥
- ७०६) रात्रंदिस आम्हा युद्धाचा प्रसंग | अंतर्बाह्य जग आणि मन ॥१॥
 जीवाही आगोज पडती आघात | येवोनिया नित्य नित्य करी ॥२॥ तुका
 म्हणे तुझ्या नामाचिया बळे | अवधियांचे काळे केले तोंड ॥३॥
- ७०७) आधार तो व्हावा | ऐसी आस करी देवा ॥१॥ तुम्हापासी
 काय उणे | काय वेचे समाधाने ॥२॥ सेवेच्या अभिलाषे | मन बहू
 झाले पिसे॥३॥ अरे भक्ता पराधीना | तुका म्हणे नारायणा ॥४॥
- ७०८) धन्या आता काय करु | माझे लहान लेकरू ॥१॥ धन्या
 अवचित मरण आले | मज कोणासी निरविले ॥२॥ माझे दारवंड नका
 पाडू | याचे हात पाय तोडू ॥३॥ एक्या हाते धरिली दाढी | दुज्या हाते
 घे कुळ्हाडी ॥४॥ जव ती घाव घालू पाहे | तव तो उढुनी उभा
 राहे॥५॥ तुका म्हणे अवधी चोरे | एक हरिनाम सोयरे ॥६॥
- ७०९) राम म्हणता तरे जाणता नेणता | हो का याती भलता
 कुळ्हीन ॥१॥ राम म्हणता न लगे आणिक सायास | केले महादोष तेही
 जळती ॥२॥ राम म्हणे तया जवळी न ये भूत | कैचा यमदूत म्हणता राम
 ॥३॥ राम म्हणता तरे भवसिंधू पार | चुके येरझार म्हणता राम ॥४॥ तुका

१९२/अभंग तरंग

म्हणे हेचि सुखाचे साधन | सेवी अमृतपान एका भावे ||५||

७१०) शक्ती द्यावी देवा | नाही पदार्थी सेवा ||१|| मुख्य आहे ऐसा धर्म | जाणते हो जाणा वर्म ||२|| मना पोटी देव | जाणे जैसा तैसा भाव ||३|| तुका म्हणे सोसे | लागे लाविल्याचे पिसे ||४||

७११) कलियुगमाजी थोर झाले बंड | नष्ट लोक लंड झाले फार ||१|| न धरिती सोय न पुसती कोणा | येईल जैसे मना तैसा वर्ते ||२|| सज्जनांचा वारा टेको नेदि द्वारा | ऐसिया पामरा तारी कोण ||३|| विश्वास तयाचा बैसेना कोठेही | निंदा स्तुती पाही जीवी धरी ||४|| तुका म्हणे कैसे केले नारायणे | जाणीजे ते कोणे तयावीण ||५||

७१२) कलीधर्म मागे सांगितले संती | आचार सांडिती द्विज लोक ||१|| तेचि कळो आता येतसे प्रचिती | अधर्मा टेकती धर्म नव्हे ||२|| तप व्रत करिता लागती सायास | पाळिता पिंडास गोड वाटे ||३|| देव म्हणवोनि न येती देऊळा | संसार वेगळा तरी का नव्हे ||४|| तुका म्हणे मज धरिता गुमान | ऐसे कोणी जन नरका जाती ||५||

७१३) गती अधोगती मनाची हे युक्ति | मन लावा एकांती साधुसंगे ||१|| जतन करा जतन करा | धावते सैरा ओढाळ ते ||२|| मान अपमान मनाचे लक्षण | लाविलिया ध्यान तेचि करी ||३|| तुका म्हणे मन उतरी भवसिंधू | मन करी बंधू चौन्यांशीचा ||४||

७१४) संसाराचे ओझे वाहता वाहविता | तुजवीण अनंता नाही कोणी ||१|| गीतेमाजी शब्द दुंदुभीचा गाजे | योगक्षेम काज

अभंग तरंग / १९३

करणे त्याचे ॥२॥ चतुर्भुजा करी वारु श्रृंगारावे । सारथ्य करावे
अर्जुनाचे ॥३॥ अंत्यज श्वपच भक्तिस्नेही झाला । अचळपदी
ठेला दास तुका ॥४॥

७१५) याति गुणे रुपे काय ते वानर । तयांच्या विचारे राम वर्ते ॥१॥
ब्रह्महत्या राशी पातकी अनेक । तो वंद्य वाल्मिक तिही लोकी ॥२॥
तुका म्हणे नाही चोरीचा व्यापार । म्हणा रघुवीर वेळोवेळा ॥३॥

७१६) आम्ही नामाचे धारक । नेणो प्रकार आणिक । सर्वभावे एक।
विष्टुलची प्रमाण ॥१॥ नलगे जाणावे नेणावे । गावे आनंदे नाचावे ।
प्रेमसुख घ्यावे । वैष्णवांचे संगती ॥२॥ भावबळे घालू कास । लज्जा
चिंता दवङ्ग आस । पायी निजध्यास । म्हणवू दास विष्णूचे ॥३॥ भय
नाही जन्म घेता । मोक्षपदा हाणू लाथा । तुका म्हणे सत्ता । धरु निकट
सेवेची ॥४॥

७१७) आंधळ्यासी जन अवघेचि आंधळे । आपणासी डोळे दृष्टी
नाही ॥१॥ रोग्या विषतुल्य लागे हे मिष्टांन । तोंडासी कारण चवी
नाही ॥२॥ तुका म्हणे शुद्ध नाही जो आपण । तया त्रिभुवन अवघे
खोटे ॥३॥

७१८) मागतियाचे दोनीच कर । अमीत भांडार दातीयाचे ॥१॥
आता काय करु कासयात भरू । हा मज विचारू पडियेला ॥२॥ एके
साठवणे प्रेमे वोसंडली । जिब्हा हे भागली करिता माप ॥३॥ तुका
म्हणे आता आहे तेथे असो । अंकुनिया बैसो पायापाशी ॥४॥

१९४/अभंग तरंग

७१९) प्रारब्ध क्रियामाण | भक्ता संचित नाही जाण ||१|| अवघा
देवचि झाला पाही | भरोनिया अंतर्बाही ||२|| सत्व रज तम बाधा |
हरिभक्ता नव्हे कदा ||३|| देव भक्तपण | तुका म्हणे नोहे भिन्न ||४||

७२०) भावनेच्यामुळे अंतरला देव | शिरला संदेह भये पोटी ||१||
पोटी होते मागे जीव द्यावा ऐसे | बोलील्या सरीसे न करवे ||२|| न
करणे त्याग जीवाचा या नाश | नारायण त्यास अंतरला ||३|| अंतरला
बहू बोलता वाऊगे | अंतरीच्या त्यागेवीण गोष्ठी ||४|| गोष्ठी सकळाच्या
आइकिल्या देवे | कोण कोण्या भावे रडताती ||५|| ती गेली घरास
आपुल्या सकळ | गोधने गोपाळ लोक माय ||६|| मायबापांची तो ऐसी
झाली गती | तुका म्हणे अंती कळो आले ||७||

७२१) केला मातीचा पशुपती | परी माती नोहे पशुपती | शिवाची
पूजा शिवासी पावे | माती मातीमाजी सामावे ||१|| केला पाषाणाचा
विष्णू | परी पाषाण नोहे विष्णू | विष्णुची पूजा विष्णुसी अर्पे | पाषाण
राहे पाषणरूपे ||२|| केली काशाची जगदंबा | परी कासे नोहे अंबा |
अंबेची पूजा अंबेने घेणे | कासे राहे कासेपणे ||३|| तैसे आम्हा पूजीती
संत | पूजा घेतो भगवंत | आम्ही किंकर संतांचे दास | संतपदवी नको
आम्हास ||४|| ब्रह्मानंद पूर्णामाजी | तुका म्हणे केली कांजी | ज्याची
पूजा त्याने घेणे | आम्ही पाषाणरूपे रहाणे ||५||

७२२) लौकिकासाठी या पसान्याचा गोवा | काही नाही देवा लागो
येत ||१|| ठेवावा माथा तो नुचलावा पायी | ठायीचिये ठायी हालो
नये ||२|| डव्हळिल्या मने वितळले रूप | नाव ऐसे पाप उपाधीचे ||३||

तुका म्हणे देव प्रीतीने कवळी । ठेवील जवळी उठवोनी ॥४॥

७२३) ऐसा हा लौकिक कदा राखवेना । पतीत पावना देवराया ॥१॥
 संसार करिता म्हणती हा दोषी । टाकिलीया आळसी पोट पोसा ॥२॥
 आचार करिता म्हणती हा पसारा । न करिता नरा निंदिताती ॥३॥
 संतसंग करिता म्हणती हा उपदेशी । येरा अभाग्यासी झान नाही ॥४॥
 धन नाही त्यासी ठायीचा करंटा । समर्थसी ताठा लाविताती ॥५॥
 बहू बोलीलो जाता म्हणती हा वाचाळ । न बोलता सकळ म्हणती गर्वी ॥६॥
 भेटीसी न जाता म्हणती हा निष्ठुर । येता जाता घर बुडविले ॥७॥ लग्न
 करू जाता म्हणती हा मातला । न करिता झाला नपुसंक ॥८॥
 निपुत्रिकालागी म्हणती हा चांडाळ । पातकाचे मूळ पोखडा ॥९॥
 लोक जैसा लोक धरिता धरवेना । अभक्ता जिरेना संतसंग ॥१०॥
 तुका म्हणे आता ऐकावे वचन । त्यजूनिया जन भक्ती करा ॥११॥

७२४) मस्करी ज्याची त्याला । येईल कामाला ॥धृ॥ ऐक मात
 नारदाची । मस्करी केली श्रीकृष्णाची । गवळण मागितली तयाची ।
 बायको झाला ॥१॥ मस्करी केली रावणाने । राज्य गमाविले त्याने ।
 भस्मासुरकी मस्करीने । भस्मची झाला ॥२॥ ऐसा मस्करीचा संग ।
 महादेवाचे गळले लिंग । कीचक द्रौपदीचे संगे । कुळासहित गेला ॥३॥
 ऐसी मस्करी आहे थोर । सदाशिव पाडी वैर । तुका विनवी जोडुनी करा
 की मस्करीला ॥५॥

७२५) राम कैसा आहे विचारोनी पाहे । तरीच सफल होये
 जन्म तुझा ॥१॥ राम हा कालचा सूत हा दशरथाचा । अनंता

१९६/अभंग तरंग

युगाचा आत्माराम ॥२॥ श्रीरामासी राम ठावा जरी असता । तरी का
शरण जाता वसिष्ठासी ॥३॥ तुका म्हणे तुझा राम तुजपाशी । विचारेनी
घेसी गुरुमुखे ॥४॥

७२६) कलीमाजी संत झाले ते अनंत । त्यात दांडाईत पाचजण ॥१॥
रेडा बोलविला धोंडा दूध प्याला । मरोनिया झाला पुष्पेतुळसी ॥२॥
स्वर्गीचे पीतर जेवविले जेणे । जगात भूषण मिरविले ॥३॥ पाचवा तो
तुका तयांचे पंगती । संतांचे संगती श्लाघ्य झाला ॥४॥

७२७) सेवके करावे स्वामीचे वचन । त्यासी हुतूपण कामा नये ॥१॥
घेईल जीव का सारील परते । भंगलिया चित्ते सांदी जना ॥२॥ खद्योते
दावावी रवी केवी वाट । आपुलेची नीट उसंतावे ॥३॥ तुका म्हणे तो
हा ज्ञानाचा सागर । परी नेदी अगर भिजो भेदे ॥४॥

७२८) भिक्षापात्र अवलंबणे । जळो जिणे लाजिरवाणे । ऐसियासी
नारायणे । उपेक्षिजे सर्वथा ॥१॥ देवापायी नाही भाव । भक्ती वरी वरी
वाव । समर्पिला नाही जीव । जाणावा हा व्यभिचार ॥२॥ जगा
घालावे साकडे । दीन होवोनी बापुडे । हेचि अभाग्य रोकडे । मूळ आणि
विश्वास ॥३॥ काय न करी विश्वंभर । सत्य करिता निर्धार । तुका म्हणे
सार । दृढ पाय धरावे ॥४॥

७२९) सांग त्वा कोणासी तारिले । संतांवेगळे उद्धरिले ॥१॥ संत
शब्द उपदेशी । मग तू हो म्हणसी ॥२॥ तुका म्हणे नाही तुझा उपकार।
करू संतांचा उच्चार ॥३॥ .

अभंग तरंग / १९७

७३०) भावाचिया बळे । आम्ही निर्भर दुर्बळे ॥१॥ नाही आणिकांची सत्ता । सदा समाधान चित्ता ॥२॥ तर्का नाही ठाव । येथे रिघावया वाव ॥३॥ एकछत्री राज । तुक्या पांडुरंगी काज ॥४॥

७३१) उपदेश तो भलत्या हाती । झाला चित्ती धरावा ॥१॥ जाऊ नये पात्रावरी । कवटी सारी नारळे ॥२॥ स्त्रिया पुत्र बंदीजन । नारायण स्मरविती ॥३॥ तुका म्हणे रत्नसार । परी उपकार चिंधीचे ॥४॥

७३२) कोण्या कारणासी आला तुम्ही येथे । सांगा हो आम्हा ते झडकरी ॥१॥ घरातुनि केव्हा बाहेर निघाला । सांगाते घेतला कोण सांगा ॥२॥ आणियेली वस्तू कोठे ठेवियेली । किंवा गमावली सांगा मज ॥३॥ वस्तूचे कारण लागेल बा जेव्हा । कोठे जाल तेव्हा हुडकावया ॥४॥ तुका म्हणे वस्तू आहे किंवा नाही । सांगा लवलाही गुरुपुत्रा ॥५॥

७३३) चारीता गोधने । माझे गुंतले वचन ॥१॥ आम्हा झाले येथे येणे । एका तेलीया कारणे ॥२॥ तीन मुष्ठी मृत्तिका देख । तेव्हा लोपविले मुख ॥३॥ आलो म्हणे तुका । संत न्यावया विष्णुलोका ॥४॥

७३४) हुरमुंजी रंगाचा उंच मोतीदाणा । रामदासी बाणा या रंगाचा ॥१॥ पीतवर्ण कांती तेज अघटीत । आवाढू शोभत भूकुटीमाजी ॥२॥ कौपीन परीधान मेखला खांद्यावरी । तुंबा कुबडी करी समर्थाच्या ॥३॥ रामनाम मुद्रा द्वादश हे टिळे । पुच्छ ते वळवळे कटीमाजी ॥४॥ काष्ठाच्या पादुका स्वार्मीच्या पायात । स्मरणी हातात तुळशीची ॥५॥ कृष्णा तटाकासी

जहाले दर्शन । वंदिले चरण तुका म्हणे ॥६॥

७३५) नमन माझे गुरुराया । महाराजा दत्तात्रेया ॥१॥ तुझी अवधूत
मूर्ती । माझ्या जीवीची विश्रांती ॥२॥ माझ्या जीवीचे साकडे । कोण
उगवेल कोडे ॥३॥ माझ्या जीवीची काचणी । दूर करा चक्रपाणी ॥४॥
अनुसयेच्या सुता । तुका म्हणे पाव आता ॥५॥

७३६) तीन शीरे सहा हात । तया माझे दंडवत ॥१॥ खाके झोळी
पुढे श्वान । नित्य जान्हवीचे स्नान ॥२॥ माथा शोभे जटाभार । अंगी
विभूती सुंदर ॥३॥ शंख चक्र गदा हाती । पायी खडावा गर्जती ॥४॥
तुका म्हणे दिगंबर । तया माझा नमस्कार ॥५॥

७३७) शंभू कैलासीचा राजा । त्यासी दंडवत माझा ॥१॥ गिरीजा
शोभे मांडीवरी । गंगा वागवितो शिरी ॥२॥ अंगी भस्माचे लेपन ।
गळा रुद्राक्षाचे लेण ॥३॥ व्याघ्रकडासनी बैसला । तुका म्हणे वंदू
त्याला ॥४॥

७३८) धन्य अंजनीचा सूत । नाव ज्याचे हनुमंत ॥१॥ ज्याने सीता
शुद्धी केली । राम सीता भेटवली ॥२॥ द्रोणागिरीये आणिला । लक्ष्मण
वाचविला ॥३॥ ऐसा मारुती उपकारी । तुका लोळे चरणावरी ॥४॥

७३९) मारुती माझा ब्रह्मचारी । मातेसमान अवध्या नारी ॥१॥
उपजताचि बाळपणी । गिळू पाहे वासरमणी ॥२॥ अंगी शेंदुराची
उटी । कासे सोन्याची कासोटी ॥३॥ कानी कुंडलाची प्रभा । तुका म्हणे

दिव्य शोभा ॥४॥

७४०) करु प्रथम नमन | वंदू देव गजानन ॥१॥ गौरीहराचा कुमर |
नाव त्याचे लंबोदर ॥२॥ रिद्विसिद्धिंचा जो दाता | आली विघ्ने
निवारिता ॥३॥ तुका म्हणे वर्णु काय | घेतो अलाय बलाय ॥४॥

७४१) गणराया लवकरी येई | भेटी सकळासी देई ॥१॥ अंगी शेंदुराची
उटी | केशर कस्तुरी लळाटी ॥२॥ पायी घागऱ्या वाजती | नाचत
आले गणपती ॥३॥ तुका म्हणे पाही | विठ्ठल गणपती दुजा नाही ॥४॥

७४२) शेवटची विनवणी | संतजनी परिसावी ॥१॥ विसर तो न
पडावा | माझा देवा तुम्हासी ॥२॥ आता फार बोतू काय | अवघे
पाया विदित ॥३॥ तुका म्हणे पडतो पाया | करा छाया कृपेची ॥४॥

७४३) ज्ञानीयांचा राजा गुरु महाराव | म्हणती ज्ञानदेव तुम्हा ऐसे ॥१॥
मज पामरा हे काय थोरपण | पायीची वहाण पायी बरी ॥२॥ ब्रह्मादिक
जेथे तुम्हा वोळंगणे | इतर तुळणे काय पुरे ॥३॥ तुका म्हणे नेणे
युक्तीची ते खोली | म्हणोनी ठेविली पाई डोई ॥४॥

७४४) जयाचिया द्वारी सोन्याचा पिंपळ | अंगी ऐसे बळ रेडा बोले ॥१॥
करील ते काय नोहे महाराज | परी पाहे बीज शुद्ध अंगी ॥२॥ जयाने
घातली मुक्तीची गवादी | मेळविली मांदी वैष्णवांची ॥३॥ तुका म्हणे
तेथे सुखा काय उणे | राहे समाधाने चित्ताचिया ॥४॥

७४५) बोलिली लेकुरे | वेडीवाकुडी उत्तरे ॥१॥ क्षमा करा अपराध |
महाराज तुम्ही सिद्ध ॥२॥ नाही विचारीला | अधिकार म्या आपुला ॥३॥

तुका म्हणे झानेश्वरा । राखा पाया पै किंकरा ॥४॥

७४६) नव्हे आधीचे मधीचे । आम्ही देवाच्या आधीचे ॥१॥
 जेव्हा नव्हते पवन पाणी । तेव्हा आम्ही निरंजनी ॥२॥ जेव्हा
 नव्हते चराचर । तेव्हा आम्ही शून्याकार ॥३॥ जे जे झाले अवतार ।
 तुका तया बरोबर ॥४॥

७४७) कृतयुगमाजी होतो मी प्रल्हाद । म्हणोनि अंगद व्रेतायुगी ॥१॥
 द्वापारयुगमाजी होतो मी उद्धव । म्हणोनि माधव संतोषला ॥२॥
 कलीयुगमाजी रूपे झाली दोन । नामया म्हणून अवतरलो ॥३॥ तेथे
 तेव्हा एक केला होता पण । ग्रंथ मी निर्मिन शतकोटी ॥४॥ करिता करिता
 काही उरली होती बाकी । तीच आली मुखी तुक्याच्या ॥५॥

७४८) सर्वाभूती द्यावे अन्न । द्रव्यपात्र विचारून । उपतिष्ठे कारण ।
 तेथे बीज पेरीजे ॥१॥ पुण्य करिता होय पाप । दुःख विकत घेतले ॥२॥ भूमी पाहता नाही
 वेगळी । माळ बरड एक काळी । उत्तम निराळी । मध्यम कनिष्ठ ॥३॥
 म्हणुनी विवेके । काही करणे निके । तुका म्हणे फिके । रुची नेदी मिष्टान्न
 ॥४॥

७४९) रामभजन सब सार मिठाई । हरि संताप जनम दुखदाई ॥१॥
 दुधभात घृत सकरपारे । हरते भूक नहि अंतरारे ॥२॥ खावते जुग सब
 चली जावे । खटा मिठा फिर पछतावे ॥३॥ कहे तुका रामरस जो पीवे ।

बहुरि फेरा वो कबहु न खावे ॥४॥

७५०) काळाचिया सज्जा ते नाही घटिका । पंढरीनायका
आठवीता ॥१॥ सदा काळ गणना करी आयुष्याची । कथेचे वेळेची
आज्ञा नाही ॥२॥ या कारणे माझ्या विठोबाची कीर्ती । आहे हे
त्रिजगती थोर वाट ॥३॥ तुका म्हणे जन्मा आलियाचे फळ । स्मरावा
गोपाळ तेची खरे ॥४॥

७५१) स्वर्गीचे अमर इच्छिताती देवा । मृत्यूलोकी व्हावा जन्म
आम्हा ॥१॥ नारायण नामे होउन जीवनमुक्त । कीर्तनी अनंत गाऊ
गीती ॥२॥ वैकुंठीचे जन सदा चिंतीताती । कई येथे येती हरीचे
दास ॥३॥ यमधर्म वाट पाहे निरंतर । जोडोनिया कर तिष्ठतसे ॥४॥
तुका म्हणे पावावया पैलपार । नाममंत्र सार भाविकासी ॥५॥

७५२) नामरूप नाही सोपे । मिळे गुरुचिया कृपे ॥१॥ गुरुकृपा
महाभारी । होय असत्या बाहेरी ॥२॥ त्याग असत्या कठीण । जगी न
सोडीती जाण ॥३॥ तुका म्हणे विषापरी । आहे गुरुकृपा खरी ॥४॥

७५३) तारु लागले बंदरी । चंद्रभागेचिया तीरी ॥१॥ लूटा लूटा
संतजन । अमूप हे राशीधन ॥२॥ झाला हरीनामाचा तारा । शीड
चालीले फरारा ॥३॥ तुका जवळी हमाल । भार चालवी विडूल ॥४॥

७५४) आवडे पंढरी भीमा पांडुरंग । चंद्रभागा लिंग पुंडलीक ॥१॥
कामधेनू कल्पतरु चिंतामणी । आवडीची धणी पुरविती ॥२॥ तुका

म्हणे जीवा थोर झाले सुख | नाठवे भूक तहान काही ॥३॥

७५५) सुख वाटे येचि ठायी | बहु पायी संतांच्या ॥१॥ म्हणवोनि
केला वास | नाही नाश त्या ठाया ॥२॥ न करवे हालचाली | निवारली
चिंता ही ॥३॥ तुका म्हणे निवे तनू | रजःकणू लागता ॥४॥

७५६) तुम्ही संत मायबाप कृपावंत | काय मी पतीत कीर्ती वानू ॥१॥
अवतार तुम्हा धराया कारण | उद्धराया जन महादोषी ॥२॥ वाढवाया
सुख भक्ती भाव धर्म | कुळाचार नाम विठोबाचे ॥३॥ तुका म्हणे गुण
चंदनाचे अंगी | तैसे तुम्ही जगी संतजन ॥४॥

७५७) काय वानू मी या संतांचे उपकार | मज निरंतर जागविती ॥१॥
काय द्यावे यासी व्हावे उतराई | ठेवितो हा पायी जीव थोडा ॥२॥
सहज बोलणे हित उपदेश | करोनी सायास शिकविती ॥३॥ तुका म्हणे
वत्स धेनूवेचे चित्ती | तैसे मज येती सांभाळीत ॥४॥

७५८) आवडे हे रूप गोजिरे सगुण | पाहता लोचन सुखावले ॥१॥
आता दृष्टीपुढे ऐसाची तू राहे | जो मी तुज पाहे पांडुरंगा ॥२॥
लाचावले मन लागलीसे गोडी | ते जीवे न सोडी ऐसे झाले ॥३॥ तुका
म्हणे आम्ही केली जे लडिवाळी | पुरवावी आळी मायबापा ॥४॥

७५९) आणिक दुसरे मज नाही आता | नेमिलीया चित्ता वाचोनिया ॥१॥
पांडुरंग ध्यानी पांडुरंग मनी | जागृती स्वप्नी पांडुरंग ॥२॥ पडिले वळण
इंटिया सकळा | भाव तो निराळा नाही दुजा ॥३॥ तुका म्हणे नेत्री केली
ओळखण | साजिरे ते ध्यान विटेवरी ॥४॥

७६०) सदा माझे डोळा जडो तुझी मूर्ती । रखुमाईच्या पती
सोयरीया ॥१॥ गोड तुझे रूप गोड तुझे नाम । देई मज प्रेम सर्वकाळ ॥२॥
विठो माऊलीये हाचि वर देई । संचरोनि राही हृदयी माइया ॥३॥ तुका
म्हणे काही न मागो आणिक । तुझे पायी सुख सर्व आहे ॥४॥

७६१) कीर्तनाची गोडी । देव निवडी आपण ॥१॥ कोणी व्हा रे
अधिकारी । त्यासी हरी देईल ॥२॥ अंगी वैराग्याचे बळे । साही खळ
जीणावे ॥३॥ उरेल ना उरी । तुका करी बोभाट ॥४॥

७६२) कीर्तन चांग कीर्तन चांग । होय अंग हरीरूप ॥१॥ प्रेमछंदे
नाचे डोले । हरपला देहभाव ॥२॥ एकदेशी जीवकळा । हा सकळा
सोयरा ॥३॥ तुका म्हणे उरला देव । गेला भेव त्या काळे ॥४॥

७६३) शासोश्वासी निमिषोन्मेषी । वारी केली पंढरीसी ॥१॥
प्रत्यग्वृत्ती येरझारी । तुझ्या दर्शनासी हारी ॥२॥ प्रेम अंगी स्वेद
कंप । तेचि घेवोनि पताक ॥३॥ गेलो राऊळाभीतरी । सहस्रदळाचे
माझारी ॥४॥ संती दाविला मारग । अखंडित राजयोग ॥५॥ रंगशीळे
उभा ठेलो । तुका म्हणे धन्य झालो ॥६॥

७६४) जेथे कीर्तन करावे । तेथे अन्न न सेवावे ॥१॥ बुक्का लावू नये
भाळा । हार घालू नये गळा ॥२॥ तद्वा वृषभासी दाणा । कदा मागू नये
जाणा ॥३॥ तुका म्हणे द्रव्य घेती । देती तेही नरका जाती ॥४॥

७६५) विश्वास तो देव । म्हणुनि धरियेला भाव ॥१॥ माझी वदवितो
वाणी । जेणे धरिली धरणी ॥२॥ जोडीली अक्षरे । नव्हे ती बुद्धीची

२०४/अभंग तरंग

उत्तरे ॥३॥ नाही केली आटी । काही मानदंभासाठी ॥४॥ कोणी
भाग्यवंत । तया कळेल उचित ॥५॥ तुका म्हणे झरा । आहे मुळीचाची
खरा ॥६॥

७६६) बोलावा विट्ठल पहावा विट्ठल । करावा विट्ठल जीव भाव
॥१॥ येणे सोसे मन झाले हावभरी । परती माघारी येत नाही ॥२॥
बंधनापासूनी उकलली गाठी । देता आले मिठी सावकाशी ॥३॥ तुका
म्हणे देह भरिला विट्ठले । काम क्रोधे केले घर रिते ॥४॥

७६७) चित्त गुंतले प्रपंचे । झाले वेडे ममतेचे ॥१॥ आता सोडवी
पांडुरंगा । आले निवारी ते अंगा ॥२॥ गुंतली चावटी । नामीरूपी झाली
तुटी ॥३॥ तुका म्हणे चाली । पुढे वाट खोलंबली ॥४॥

७६८) आशीर्वाद तया जाती । आवडी चित्ती देवाची ॥१॥ कल्याण
ती असो क्षेम । वाढे प्रेम आगळे ॥२॥ भक्ती भाग्य गाठी धन । त्या
नमन जीवासी ॥३॥ तुका म्हणे हरीचे दास । तेथे आस सकळ ॥४॥

७६९) समुद्र वलयांकीत पृथ्वीचे ते दान । करीता समान नये
नामा ॥१॥ म्हणवोनि कोणी न करावा आळस । म्हणा
रात्रंदिस रामराम ॥२॥ सकळही शास्त्रे पठण करिता वेद । सरी
नये गोविंद नामे एका ॥३॥ सकळही तीर्थे प्रयागादी काशी । करिता
नामासी तुळती ना ॥४॥ करवती कर्मरी देहासी दंडण । करिता समान
नये नामा ॥५॥ तुका म्हणे ऐसा आहे श्रेष्ठाचार । नाम हेचि थोर
विठोबाचे ॥६॥

७७०) करुनी विनवणी पायी ठेवी माथा । परिसावी विनवणी माझी
पंढरीनाथा ॥१॥ असो नसो भाव आलो तुझीया ठाया । कृपादृष्टी पाहे
मजकडे पंढरीराया ॥२॥ अखंडित असावे ऐसे वाटते पायी । साहोनी
संकोच ठाव थोडासा देई ॥३॥ तुका म्हणे आम्ही तुझी वेडी वाकुडी ।
नामे भवपाश हाते आपुल्या तोडी ॥४॥

७७१) रामनामाचे पोवाडे । अखंड ज्याची वाचा पढे ॥१॥ धन्य तो एक
संसारी । रामनाम जो उच्चारी ॥२॥ रामनाम गर्जे वाचा । काळ आळाधारक
त्याचा ॥३॥ तुका म्हणे रामनामी । कृतकृत्य झालो आम्ही ॥४॥

७७२) राहो आता हेची ध्यान । डोळा मन लंपट ॥१॥ कोंडकोंडुनी
धरी न जीवे । देहभावे पूजीन ॥२॥ होईल येणे कळसा आले । स्थिरावले
अंतरी ॥३॥ तुका म्हणे गोड झाले । विठोबा पाया पडो च्या ॥४॥

७७३) गळीत झाली काया । हेचि लळीत पंढरीराया ॥१॥ आले
अवसानापाशी । रूप राहिले मानसी ॥२॥ वाहिला कळस । चरणी
स्थिरावला रस ॥३॥ तुका म्हणे गोड झाले । नारायणी पोट धाले ॥४॥

७७४) क्षणोक्षणी हाचि करावा विचार । तरावया पार भवसिंधू ॥१॥
नाशिवंत देह जाणार सकळ । आयुष्य खातो काळ सावधान ॥२॥ संत
समागमी धरावी आवडी । करावी तातडी परमार्थाची ॥३॥ तुका म्हणे
इहलोकीच्या व्यवहारे । नका डोळे धुरे भरो देऊ ॥४॥

७७५) तन मन धन दिले पंढरीराया । आता सांगावया उरले नाही ॥१॥
अर्थ चाड चिंता नाही मनी आशा । तोडियेला फासा उपाधीचा ॥२॥

२०६/अभंग तरंग

तुका म्हणे एक विठोबाचे नाम | आहे जवळी दाम नाही रुका ||३||

७७६) तया घडले सकळ नेम | मुखी विठोबाचे नाम ||१|| काही न
लगे शिणावे | आणिक वेगळाल्या भावे ||२|| वाचे उच्चारावे | राम
कृष्ण गोविंदा ||३|| फळ पावाल अवलीळा | भोग वैकुंठ सोहळा
||४|| तुका म्हणे त्याच्या नावे | तोचि होशील स्वभावे ||५||

७७७) भीमातीरी एक वसविले नगर | त्याचे नाव पंढरपूर रे | तेथील
मोकासी चार भूजा त्यासी | बाईला सोळा हजार रे ||१|| नाचत जाऊ
त्याचे गावी रे खेळीया | होईल सुख विसावा रे | पुढे गेले ते निधाई
झाले | वानीतील त्याची सीमा रे ||२|| बळीया आगळा पाढी लोकपाळा
| रिघ नाही कळिकाळा रे | पुंडलिक पाटील केली कुळवाडी | तो झाला
भवदुःखा वेगळा रे ||३|| संतसज्जनी मांडिली दुकाने | जे जया पाहिजे
ते आहे रे | भुक्ती मुक्ती फुकाचसाठी | कोणी तयाकडे न पाहे रे ||४||
दोन्हीच हाट भरले घनदाट | अपार मिळाले वारकरी रे | न वजो म्हणती
आम्ही वैकुंठा | जिही देखिली पंढरी रे ||५|| बहुत दिस होती मज
आस | आजी घडले सायासी रे | तुका म्हणे होय तुमचेनी पुण्ये | भेटी
तया पायासी रे ||६||

७७८) काय नव्हे केले | एक चिंतिता विट्ठले ||१|| सर्वसाधनाचे
सार | भवसिंधु उतरी पार ||२|| योगयाग तपे | केली तयाने अमूये ||३||
तुका म्हणे जपा | मंत्र त्रिअक्षरी सोपा ||४||

७७९) वर्म तरी आम्हा दावा | काय देवा जाणे मी ||१|| बहुता रंगी
हीन झालो | तरी आलो शरण ||२|| द्याल जरी तुम्ही धीर | होईल स्थिर

मन ठायी ॥३॥ तुका म्हणे सत्ताबळे । लडीवाळे राखावी ॥४॥

७८०) एक नेणता नाडली । एका जाणीवेची भूली ॥१॥ बोलो नेणे
मुके । वेडे वाचाळ काय निके ॥२॥ दोही सवा नाड । विहीर एकीकडे
आड ॥३॥ तुका म्हणे कर्म । तुझे कळो नेदी वर्म ॥४॥

७८१) सुख सुखा भेटे । मग तोडील्या न तुटे ॥१॥ रवी रश्मी कळा।
नये घालीता पै डोळा ॥२॥ दूरी ते जवळी । स्नेहे आकाशा कवळी॥३॥
तुका म्हणे चित्त । माझे पायी अखंडित ॥४॥

७८२) कोण पुण्य फळा आले । आजी देखीली पाऊले ॥१॥ ऐसे
नेणे नारायणा । संती सांभाळिले दीना ॥२॥ कोण लाभ काळ । दिन
आजीचा मंगळ॥३॥ तुका म्हणे झाला । येवढा लाभ गा विठ्ठला ॥४॥

७८३) संतानी सरता केलो तैशापरी । चंदनी ते बोरी व्यापियेली ॥१॥
गुण दोष याती न विचारी काही । ठाव दिला पायी आपुलिया ॥२॥ तुका
म्हणे आले समर्थाच्या मना । तरी होय राणा रंक त्याचा॥३॥

७८४) कै वहावे जीवन । कै पलंगी शयन ॥१॥ जैसी जैसी वेळ पडे।
तैसे तैसे होणे घडे ॥२॥ कै भोज्य नानापरी । कै कोरड्या
भाकरी ॥३॥ कै उत्तम प्रावर्ण । कै वसने ती जीर्ण ॥४॥ कै बसावे
वहनी । कै पायी अनवाणी ॥५॥ कै सकळ संपत्ती । कै भोगणे
विपत्ती॥६॥ कै सज्जनासी संग । कै दुर्जनासी योग ॥७॥ तुका म्हणे
जाण । सुख दुःख ते समान ॥८॥

७८५) ठाकलोसे द्वारी । उभा याचक भिकारी ॥१॥ मज भीक घाली

२०८/अभंग तरंग

देवा | प्रेम भातुके पाठवा ॥२॥ याचकाचा भार | घेऊ नये येरझार ॥३॥
तुका म्हणे दान | सेवा घेतल्यावाचून ॥४॥

७८६) गजवदन सखा म्यां नमिला हो ॥धु॥ मूळारंभी नानारंभी ।
वाळ्मिक वचनी आणिला हो ॥१॥ शेष फणीवर मेरू भारी । कुत्सित
संदेह फिटला हो ॥२॥ तुका म्हणे ध्यातो त्याला । नाचत रंगणी आला
हो ॥३॥

७८७) भक्तासाठी तो जगजेठी बसोनि माळ्यावर । पाखरे उडवी
शारंगधर ॥धु॥ भक्तामध्ये भक्ती पहा त्या बोधल्याने केली । थोट्या ताटा
कणसे आली । कैसा तो भगवंत विठ्ठल अनंतरूप ख्याली । कसी देवभक्तांची
माऊली । त्याचे चरणापाशी विनवितो जोडुनि दोनी कर ॥१॥ नामदेवासी
म्हणती ब्राह्मण जात तुझी अँगळ । निघ बाहेर करसी विटाळ । गेला देउळामागे
त्याने केले दगडाचे टाळ । हरिने फिरविले देउळ । अगाध लीला त्याची
द्वारका एका खांबावर ॥२॥ जनाबाईच्या घरी भरल्या पाण्याच्या घागरी
। चौ हातानी रांजण भरी । दलण कांडण करूनि शेणीची पाटी डोईवरी ।
गवऱ्या वेचुन आणी घरी । प्रल्हादाला कसे तारिले जळत अग्नीवर ॥३॥
चोखामेळ्याच्या घरी देवाने सोडीली द्वादशी । तेव्हा ते श्रुत झाले रायासी ।
नेले पाचारून राये तेव्हा शिक्षा दिली त्यासी । देवा तू मार त्याचा खासी ।
अगाध तुझी माव कळेना तुका जोडितो कर ॥४॥

७८८) देही मठ बांधिला ज्याने । योगियाने ॥धु॥ आत्मा गोसावी
निर्णुण । त्याचे शिष्य पाचजण । पंचप्राण आणि उदान । । करी
जतन ॥१॥ दहा दरवाजे मठाला । दोनी दीपद्वारे त्याला । योगी बसले

निरंजनाला । अग्नीच्या जळती ज्वाला । ते पाहून ॥२॥ पाण्यामध्ये जळते
पाणी । धन्य देवाची करणी । विरळा जाणे गुरुज्ञानी । देव पृथ्वीचा धनी ।
करी पाठण ॥३॥ पाणी भरले नाभीकमळी । अंतर्बाह्य धुनी चालली ।
गुरुपुत्राने पाहिली । । द्यावी सांगून ॥४॥ तुकाराम पुसे खूण ।
इतके द्यावे मज सांगून । नाही तरी करावे श्रवण । । धरावे
ध्यान ॥५॥

७८९) कसी रे वीट जोडली पुँडलीका । मनी भाव धरूनिया निका ॥धृ॥
मायबापाची सेवा करूनी । विकूल आणिला सखा ॥१॥ एकनाथा घरी
पाणी वाहिले । कावडीने फुका ॥२॥ भीमातीरी रहिवास केला । तुकी
उतरला तुका ॥३॥

७९०) आता तरी जाय जाय । धरी सद्गुरुचे पाय ॥धृ॥ नामस्मरण
ज्या मुखी नाही । व्यर्थ त्याची काय ॥१॥ कोटी पाप जरी त्वा केले । चुकविल
सद्गुरुराय ॥२॥ नामस्मरणी तुका म्हणे । भिक्षा मागूनि खाय ॥३॥

७९१) मनमोहन मुरलीवाला रे । नंदाचा अलबेला ॥धृ॥ विदुरा घरच्या
भक्षुनि कण्या । सृष्टी पालनवाला रे ॥१॥ भक्तासाठी तो जगजेठी ।
कुब्जेसी रत झाला रे ॥२॥ तुका म्हणे भीमातीरी । पुँडलिके उभा केला
रे ॥३॥

७९२) भूत जबर लागले ग बाई । झाली झडपण करू गत काई ॥धृ॥
नादाबिंबाच्या पडल्या गाठी । तव त्या भूताने मारिली मिठी ॥१॥ भूत
जडले जाईना अंगा । यासी कसी गत करू मी सांगा ॥२॥ निंबू नारळ

२१०/अभंग तरंग

कोंडडा उतारा । तव त्या भूताने धरिला थारा ॥३॥ शेळी बोकड द्या
भूताला । भूत जाईना देवऋषीला ॥४॥ आले पंचाक्षरी केली भालदोरी।
तव त्या भूताने धरिले थारी ॥५॥ जाणाई जोतीबा खंडोबा आला । भूत
जाईना त्याच्या बा ला॥६॥ सूप चाटूचे केले देवऋषी । तव त्या भूताने
धरिले केशी ॥७॥ भूत जडले पुंडलिकाला । पुन्हा जन्म नाही दासाला॥८॥
भूत जडले नारदाला । कीर्तनी छंद लागला त्याला॥९॥ भूत जडले
प्रलहादासी । त्याने वधिले पितयासी ॥१०॥ भूत चतुर्भुज पितांबरधारी ।
त्याने मनुष्यपण नेले वारी ॥११॥ ते भूत उभे भीवरेतटी। साधुसंतासी देते
भेटी ॥१२॥ भूत झडपी साधुसंत । तुका म्हणे पंढरीनाथ ॥१३॥

७९३) येई गा तू येई गा तू पंढरीच्या राया । तुजवीण शीण वाटे क्षीण
झाली काया ॥१॥ यातीहीन मतीहीन कर्महीन माझे । सर्वही लज्जा
सांडुनि बापा शरण आलो तुज ॥२॥ दीननाथ दीनबंधु नाम तुम्हा
साजे। पतीतपावन ऐसी जगी ब्रीदावळी गाजे ॥३॥ विटेवरी नीट उभा
कटीवरी कर । तुका म्हणे हेचि आम्हा ध्यान निरंतर ॥४॥

७९४) पुरे एकचि पुत्र मायपोटी । हरीस्मरणे उद्धरी कुळे कोटी ॥५॥
सूर्यवंशी जन्मला भगीरथ । गंगा आणोनि पूर्वज केले मुक्त ॥६॥ गौतमाने
आणिली गोदावरी । आपण तरोनि दुजीयासी तारी ॥७॥ पाच वर्षाचे
ध्रुव बालक तान्हे । अद्व्यपदी स्थापिले बहुमाने ॥८॥ तेजःपुंज गे शीतळ
सौख्य दोनी । एक चंद्रप्रकाश त्रिभुवनी ॥९॥ पहा कैसा तो पुंडलिक
धीट । उभा केला देव दिली वीट ॥१०॥ रामरूपी जन्मला कीर्तीवंत ।
अंजनीचे उदरी हनुमंत ॥११॥ तुका म्हणे हरीसी विन्मुख । गांधारीचे उदरी

शतमूर्ख ॥७॥

७९५) अती बरवंटा आली बाळा सुलक्षण गोंधळा हो ॥४॥ सुंदर रूप साजिरे कुंडले मनोहर गोमटी हो । नागर नागखोपा केशर कस्तुरी मळवटी हो । विशाळ वैकुंठ नेत्र वैजयंती तळपे कंठी हो । कासे पितांबर सुगंध चंदनाची उटी हो ॥१॥ राजस तेजस्वी राशी मिरवी शिरोमणी वेल्हाळा हो । कोटी रवी शशी प्रभा लोपल्या सकळा हो ।

..... | न कळे ब्रह्मादिका
अनुपम हेचि लीळा हो ॥२॥ सावळे सुकुमार
गौरी भुजा शोभती चारी हो । सखोल वक्षःस्थळ सुढाळँ पदक झळके
वरी हो । कटी क्षूद्रघंटिका शब्द करिताती मधुर हो । गर्जती चरणी वाक्या
अभिनव संगीत रत्ने करी हो ॥३॥ अष्टआंग मंडित वरुन रुपी
ठेवणी हो । चैतन्य वोतले सगुण लावण्याची खाणी हो । सर्वकालसंपन्न
मंजुळ बोले हर्षवदन हो । बहु रुपे नटली आदिशक्ती नारायणी हो ॥४॥
घटस्थापना केली पंढरपूर महानगरी हो । आश्रम आणि मंडप दिधला
तीही तालावरी हो । आरंभीला गोंधळ चंद्रभागेचिया
तीरी हो । आली भक्त कान्हाई विठाबाई योगेश्वरी हो
॥५॥ सप्तकोटी चामुळा अष्ट कोटी भैरव हो । आरतिया कुर्वड्या करिती
पुष्पांचे वर्षाव हो । नारद तुंबर ब्रह्मा गायन करिती गण गंधर्व हो ।
रज चरण चुकविती तुकयाचा भवबंध हो ॥६॥

७९६) नाचत पंढरीसी जाऊ रे खेळ्या विठ्ठल रखुमाईसी पाहू रे ॥४॥
बाराही सोळा गडीयांचा मेळा सतरावा बसंत याचा खेळ्या रे । जाती

२१२/अभंग तरंग

शब्द द्वारा नाचती टिपरी घाई अनुहात मादळा रे ॥१॥ साचौ आगळा
अठरा निराळा गाऊ वाजवू चाळा रे । विसरल्या चारा पक्षिणी घेऊ
पाणी तारुंदी भव बाळा रे ॥२॥ अनंत तेथीचा मुक्यासी वाचा देतो
बहिरे ऐकती कानी रे । आंधळ्यासी डोळे पांगळ्यासी पाय तुका म्हणे वृद्ध
होती तरुण रे ॥३॥

७९७) पांगुळ झालो देवा नाही हात ना पाय । बैसलो जयावरी सयराट
तो जाय । खेट्ता कूपकाटे खुट दरडीना पाय । आधार नाही कोणी मज
बाप ना माय ॥१॥ दाते हो दान करा जातो पंढरपुरा । न्या मज तेथवरी
हकीमाचा सोयरा ॥ध्रु॥ हिंडता गव्हाने गा शिणलो मी येरझारी । न
मिळेचि दाता कोणी जन्मदुःखाते निवारी । कीर्ति ये संतामुखी तोचि
दाखवा हरि । पांगुळ्या पाय देतो नांदे पंढरपुरी ॥२॥ या पोटाकारणे गा
झाले पांगीले जना । न सरेचि मायबाप नाही भिके खंडणा । पुढा राही
म्हणती ऐके तया नाही करुणा । श्वान हे लागे पाठी आशा मज बहु
दारुण ॥३॥ काय मी चुकलो बा मज नेणवेना काही । न कळेचि पापपुण्य
तेथे आठवचि नाही । मी माजी भुललो गा दीप पतंगा सोयी । द्या मज
जीवदान संत अनुभव कायी ॥४॥ दुर्लभ आलो मी गा दुःख ते झाले
दारुण । यावया येथवरी होते हेचि कारण । दुर्लभ तुम्हा भेटी पायी झाले
दर्शन । विनवितो तुका संत दोनी कर जोडून ॥५॥

७९८) सौरी झाले बाई । नाही त्याचे पायी ॥ध्रु॥ तीन माचवी चार
गाती त्यावर निजले होते । रामनामी मिळोनि गेले खाटले पडले रीते ॥१॥
होऊनि वेडी घालीत फुगडी गेले राऊळात । मला पाहून देव भ्याला नाही

देऊळात ॥२॥ होऊनि वेडी फाडीत लुगडी नाचे आळोआळी । झाले
गणोबाची मागे पुढे रुंदावली ॥३॥ तुका म्हणे सौरी झाले दादला मला
भ्याला । संग नसता पोरे झाली काय सांगू तुला ॥४॥

७९९) देवा ऐके हे विनंती । मज नको रे मुक्ती । तया इच्छा गती ।
हेचि सुख आगळे ॥१॥ या या वैष्णवांचे घरी । प्रेमसुख इच्छा करी ।
ऋद्धि सिद्धी द्वारी । कर जोडुनि तिष्ठती ॥२॥ नको वैकुंठीचा वास । तया
सुखा आहे नाश । अद्भुत हा रस । कथाकाळी नामाच्या ॥३॥ तुझ्या
नामाचा महिमा । तुज न कळे मेघःश्यामा । तुका म्हणे आम्हा । जन्म
गोड यासाठी ॥४॥

८००) चाल माझ्या राघो । डोंगरी दिवा लागो ॥धु॥ घर केले दार केले
घर नाही वरो । शेजारिणी पापीणीची पाच पोरे मरो ॥१॥ घरी पाच पोरे
मजहूनी आहेत थोरे । पाचांच्या बळे खादली बावन केळे ॥२॥ घर केले
दार केले दुकान केला मोठा । पाटाची राणी तिचा धांगडधिंगा मोठा ॥३॥
दुकान केला मोठा तर पदरी रुका खोटा । हिजडा म्हणसी जोगी तर सोळा
सहस्र भोगी चाटा ॥४॥ तुका म्हणे वेगी हरी म्हणा जगी । सांडुनी देई
सर्व काही करा भक्तीलागी ॥५॥

८०१) गुणांची आवडी वाचेचा पसरु । पडिला विसरु सर्व रसा ॥१॥
आदी मध्य अंती नाही अवसान । जीवनी जीवन मिळुनी गेले ॥२॥
रामकृष्ण नाम माळ ही साजिरी । ओवीली गोजिरी कंठाजोगी ॥३॥
तुका म्हणे तनु झाली ही शीतळ । अवधी सकळ ब्रह्मानंदे ॥४॥

८०२) थोर ती गळाली पाहिजे अहंता । उपदेश घेता सुख वाटे ॥१॥

२१४/अभंग तरंग

व्यर्थ भाराभर केले पाठांतर | जोवरी अंतर शुद्ध नाही ॥२॥ घोडे काय
थोडे वागविते ओझे | भावावीण तैसे पाठांतर ॥३॥ तुका म्हणे धरी
निष्ठावंत भाव | जरी पंढरीराव पाहिजे तो ॥४॥

८०३) एक तटस्थ मानसी | एक सहजची आळसी ॥१॥ दोनी
दिसती सारखी। वर्म जाणे तो पारखी ॥२॥ एक ध्यानी करती जप |
एक बैसुनी करती झोप ॥३॥ एका सर्वस्वाचा त्याग | एका पोटासाठी
जोग ॥४॥ एक भक्ति करिती खोटी | एका देवा सवे भेटी ॥५॥ वर्म
पोटी एका | फळे दोन म्हणे तुका ॥६॥

८०४) एक दोन तीन चार | होतो नामाचा गजर ॥१॥ पाच सहा
सात आठ | धरा पंढरीची वाट ॥२॥ नऊ दहा अकरा बारा | चंद्रभागे
स्नान करा॥३॥ तेरा चौदा पंधरा सोळा | पाही विड्ल सावळा ॥४॥
सतरा अठरा एकोणीस वीस | तुका जातो वैकुंठास ॥५॥

८०५) पोपटपंची हे राम पोपटपंची | बोली बोले हरिनामाची
लटपटपंची॥६॥ खाशील आंबे साखर केळी | तुज लागती निर्मळ |
छाया देखोनी शीतळ भुलोनि जासी | हे राम पोपटपंची ॥१॥
रामनामावीण तोंड | जैसे चर्मकाचे कुंड | कांता देखोनि उदंड भुलोनी
जासी | हे राम पोपटपंची ॥२॥ पोपटपंची चतुरकु जान | त्यासी
श्रीरामाचे ध्यान | बोली बोले रामनाम | हे राम पोपटपंची ॥३॥ पोपट
मारीला भरारा | त्यासी (धरिला) पंढरीचा थारा | तुकाराम पोपट खरा
शरण सद्गुरुसी | हे राम पोपटपंची ॥४॥

८०६) देऊळ बांधियले सुंदर | कला कुसरी चित्राकार | आधी

पहावा तो कळस | पिका आला ब्रह्मरस ॥१॥ घ्यावे सर्वांचे ते सार |
 भवसिंधु जेणे पार | मुख्य पहावा तो कळस | पिका आला ब्रह्मरस
 ॥२॥ उँनमो भगवंते वासुदेवाय | अक्षर द्वादश मुख्य पाहे | सद्गुरु
 घरचा निजबीज कळस | पिका आला ब्रह्मरस ॥३॥ गीता भागवत
 ज्ञानेश्वरी | रामायण विवेकसिंधु लहरी | पहावा अवघ्याचा कळस |
 पिका आला ब्रह्मरस ॥४॥ योगक्षेम वाहे तत्क्षणी | ही तो श्रीमुखीची
 वाणी | अवघ्या गीतेचा कळस | पिका आला ब्रह्मरस ॥५॥ मुक्तीवरील
 गुरुभक्ती | उद्गव मागे अतीप्रीती | हाचि भागवताचा कळस | पिका
 आला ब्रह्मरस ॥६॥ माळीये जेऊते नेले | तेऊते निवांतची गेले | हाचि
 ज्ञानेश्वरीचा कळस | पिका आला ब्रह्मरस ॥७॥ अहं सोहं रामरामाय |
 रामायणीचा जप पाहे | हाचि रामायणीचा कळस | पिका आला ब्रह्मरस
 ॥८॥ नको लागू मना मागें | मुनी जयत्पाळा सांगे | हाचि विवेकसिंधुचा
 कळस | पिका आला ब्रह्मरस ॥९॥ याची देही याची डोळा | भोगी
 मुक्तीचा सोहळा | हाचि ज्ञानाचा कळस | पिका आला ब्रह्मरस ॥१०॥
 अंबरीष प्रल्हाद अंगद | उद्गव नामया नामाचा बोध | हाचि भक्तीचा
 कळस | पिका आला ब्रह्मरस ॥११॥ अभंग शतकोट केले असे | करिता
 करिता राहिले शेष | तुका अवताराचा कळस | पिका आला ब्रह्मरस
 ॥१२॥

८०७) प्रेम जडले तुझे पायी | आणिक न सुचे मजला काही ॥१॥
 रात्रंदिवस तुझे ध्यान | तेचि माझे अनुष्ठान ॥२॥ नामापरते नेणे दुजे |
 ऐसे कळले मज नीज ॥३॥ तुका म्हणे अंतकाळी | आम्हा सोडवी
 तात्काळी ॥४॥

२१६/अभंग तरंग

- ८०८) मनासी लावावी स्वरूपाची गोडी । इतर आवडी
सोडवावी ॥१॥ पलपल नाम विठोबाचे ध्याई । कोठेही नसावी आसक्ती
ही ॥२॥ अहंकार आदी वैरी रे सकळ । गृकृपा बळे आवरावे ॥३॥
तुका म्हणे मन उफराटे होय । तरी ते अपाय मावळती ॥४॥
- ८०९) पहा आपुले शरीरी । दशमद्वार रे पंढरी ॥१॥ सोहं ब्रह्म
विटेवरी । बरवे शोधावे अंतरी ॥२॥ भाव धरा तयापासी । रिद्धीसिद्धी
होती दासी॥३॥ संत सिद्ध देती ज्वाही । तुका विश्वासला पायी ॥४॥
- ८१०) सुंदर ते ध्यान शोभे सिंहासनी । वामांगी नंदिनी जनकाची
॥१॥ दक्षिणेसी उभा बंधु लक्ष्मण । भरत शतृघ्न कैक्यीसूत ॥२॥
सन्मुख तो उभा मारुती बलभीम । जपे रामनाम सर्वकाळ ॥३॥ तुका
म्हणे माझ्या श्रीरामाचे ध्यान । जीवे निंबलोण उतरीन ॥४॥
- ८११) इहलोकीचा हा देहे । देव इच्छिताती पाहे ॥१॥ धन्य आम्ही
जन्मा आलो । दास विठ्ठलाचे झालो ॥२॥ आयुष्याच्या या साधने ।
सच्चिदानंद पदवी घेणे ॥३॥ तुका म्हणे पावठणी । करु स्वर्गाची
निशाणी ॥४॥
- ८१२) गरुडाचे पायी । ठेवीन वेळोवेळा डोई ॥१॥ वेगी आणावा तो
हरी । मज दीनाते उद्धरी ॥२॥ पाय लक्ष्मीचे हाती । तिसी यावे
काकुळती ॥३॥ तुका म्हणे शेषा । जागे करा हृषीकेशा ॥४॥
- ८१३) करोनी आरती । चक्रपाणी ओवाळीती ॥१॥ आजी पुरले
नवस । धन्य काळ हा दिवस ॥२॥ पहा पहा हो सकळ । पुण्यवंत

तुम्ही बाळ ॥३॥ तुका वाहे टाळी । उभा सन्निध जवळी ॥४॥

८१४) पाहे प्रसादाची वाट । द्यावे धुवोनिया ताट ॥१॥ शेष घेवोनि
जाईन । तुमचे झालीया भोजन ॥२॥ झालो एक सवा । तुम्हा आडेनीया
देवा ॥३॥ तुका म्हणे चित्त । करुनी राहिलो निवांत ॥४॥

८१५) आड केले देवद्वार । येथे व्यर्थ काय कर ॥१॥ आता चला
जाऊ घरा । नका करु उजगरा ॥२॥ देवा लागलीसे नीज । येथे उभा
काय काज ॥३॥ राग येतो देवा । तुका म्हणे नेघे सेवा ॥४॥

८१६) देव पहावा देव पहावा । ऐसा मानवांचा केवा ॥१॥ भिंत
येई काकुळती । मज दाखवावी माती ॥२॥ तरंग म्हणे समुद्राला । मज
दाखवी पाण्याला ॥३॥ काकुळती येई ऊस । मज दाखवावा रस ॥४॥
तुका म्हणे तुझ्या देही । गुरुकृपे शोधुनी पाही ॥५॥

८१७) तुम्हा सांगावया कोणते कारण । आलो वैकुंठीहून याचि काजा ॥१॥
कलीमध्ये झाल्या पातकांच्या राशी । म्हणोनी आम्हासी पाठविल ॥२॥
नामे करोनीया उद्धार तुमचा । भेटे वैकुंठीचा कृष्णदानी ॥३॥ माझीया
बोलाचा जरी माना शीण । भोगात पतन यमपुरी ॥४॥ म्हणोनिया तुम्हा
येतो काकुळती । नाम धरा चित्ती विठोबाचे ॥५॥ पाप ताप तुमचे जाती
नासोनिया । तुम्हा सांगोनिया जातो तुका ॥६॥

८१८) मज वाटे खंती आता माहेराची । पूर्ण संसाराची झाली
माझ्या ॥१॥ श्रीरंग सावळा आहे वैकुंठासी । धर्म हृषीकेशी राज्य
करी ॥२॥ ते सुख आठवी झाले समाधान । आता नाही येणे

२१८/अभंग तरंग

संसारासी ॥३॥ आता ऐका आम्ही सांडू मृत्यूलोक । ते तुम्हा कवतूक
कळेल पुढे ॥४॥ तुका म्हणे माझी वाट पाहे हरी । दग्धलो शरीरी
म्हणोनिया ॥५॥

८१९) स्त्रीयेसी हो तुका जातो सांगोनिया । आम्ही जातो ठाया तुम्ही
असा ॥१॥ तुझी माया गुंतली असे मृत्युलोकि । आम्ही जातो सुखी तुम्ही
असा ॥२॥ सडा संमार्जन तुळसी वृदावन । देवाचे पूजन करीत जावे ॥३॥
तुझे पोटी गर्भ असे नारायण । तो तुजलागोन उद्धरील ॥४॥ ऐसे
सांगोनिया वृदावनी आला । लोकासी बोलीला तुका तेव्हा ॥५॥

८२०) उठा एक ऐका सांगतो तुम्हासी । आलासे आम्हासी संदेश ।
इंद्रायणीतीरी आलेसे विमान । बोलावीत जाण विष्णुदूत ॥२॥ मृत्यूलोकी
माझे पूर्ण झाले काम । गाईयेले नाम विठोबाचे ॥३॥ साधु संतापायी
गेलो लोटांगणी । नित्यगर्जे वाणी रामनाम ॥४॥ आता ऐका एक
सांगतो तुम्हासी । जावे पंढरीसी सर्वकाळ ॥५॥ तुका म्हणे करा
हरिनाम कीर्तन । तुम्हासी सांगोन जातो तुका ॥६॥

८२१) कुडीसहीत तुका जाय वैकुंठासी । हे काय तुम्हासी न
कळेची ॥१॥ पुढे जे होईल जाणे हा विष्टुल । लोकासी कळेल काय
येथे ॥२॥ तुका म्हणे माझी काया ब्रह्म झाली । विमाने उतरली
आम्हालागी ॥३॥

८२२) बैसा आता माझा रामराम घ्यावा । आम्ही गेलो देवा
शरणागत ॥१॥ शरण रिघता ब्रह्म झाली काया । गेल्या नासोनिया पापराशी
॥२॥ तुमची आमुची तुटी हो येथोनि । तुम्ही स्मरा वाणी रामराम ॥३॥

नामे करोनिया उद्धार तुमचा । भेटे वैकुंठीचा कृष्णदाता ॥४॥ तुका म्हणे
मज जाहला उशीर । विमाने निधीर उतरली ॥५॥

८२३) पाषांडाच्या तोंडा लागू नका कोण । आपण बुडोन दुसरीया ॥१॥
तयासी बोल तो देव अंतरला । दुरी तो राहीला पांडुरंग ॥२॥ जनामध्ये
काय झाले थोरपण । सोडवील कोण अंतकाळी ॥३॥ देवाचे ते मूळ
शोधू नका कोणी । वेद श्रुतीवाणी गर्जीन्नली ॥४॥ तुम्हा मानवांचा तेथे
कोण केवा । पाहता हा ठावा चौच्यांशीचा ॥५॥ तुका म्हणे जीवी एक नाम
धरा । तेणेची उतरा पैलपार ॥६॥

८२४) शीणल्या या श्रुती मौनावले वेद । परी न कळे भेद
विठोबाचा ॥१॥ नाना शास्त्रे हेची वेवादती फार । परी नकळे पार
देवाजीचा ॥२॥ एक म्हणती आम्हा ठावा आहे देव । लटिकाची भाव
मिरवीती ॥३॥ त्यासी हा विड्हल दूरी अंतरला । भावे जो वोळला
पांडुरंग ॥४॥ नीर अभिमानी असती जे का प्राणी । तया चक्रपाणी
जवळीच ॥५॥ ज्याचा भाव जोडे विठोबाचे पायी । त्यासी मुक्ति देई
पांडुरंग ॥६॥ ज्ञान अभिमाने अंगी भरे ताठा । देवासी करंटा दुरावला ॥७॥
ज्ञान अभिमान सांडा म्हणे तुका । तरीच हा सखा पांडुरंग ॥८॥

८२५) घोट्याखाली शून्य झाले परब्रह्म । राहिले बोलणे येथोनिया ॥१॥
का रे मी बोलिलो परिहारासाठी । नामयाची बाकी फेडीयेली ॥२॥ बरा
मी भाग्याचा झाले ऋणभारी । वदली वैखरी माझी तेणे ॥३॥ येवढे
ऋणाचे झाले माझे काम । आता भव भ्रम हारपला ॥४॥ व्याज ते मुदल
झाले तुझे हाता । नाही भय चिंता तुका म्हणे ॥५॥

२२०/अभंग तरंग

८२६) होसी पुत्रवंती नारायण सुख | पहासी पुत्रमुख आशीर्वाद ॥१॥
जाता जाता तुवा शेवट गोड केला | कळस झाला येथोनिया ॥२॥ तुका
म्हणे बरे केले समाधान | रक्षियेला मान शेवटीचा ॥३॥

८२७) कंठ आणि ऊर झालेसे जीवन | परतले मन मागुते की ॥१॥
जनीजनार्दन आहे तुजपाशी | उगे कासाविसी होतो जीव ॥२॥ काही
केल्या याचे द्रवेना ते मन | केवळ पाषाण होऊ नये ॥३॥ इतक्यावरी
एक येता पाठीवर | गाजवी तरवार बरे होते ॥४॥ सहस्रामध्ये एक
निवडे तो शूर | गाजवी तरवार बरे होते ॥५॥ काढोनी डोईचा शेला
लोंबविला | असेल आपुला येर्ईल कोणी ॥६॥ तुका म्हणे किती फोडू
मी हा ऊर | आपुला परिहार करावया ॥७॥

८२८) आम्ही सत्यलोकी स्त्रीया मृत्यूलोकी | कोणी याचे चित्ती आणू
नका ॥१॥ आनंदाच्या गुढ्या हरी विठ्ठल म्हणा | निरोप द्या आम्हा
जावयासी ॥२॥ इतुक्या शब्दाची बरी राखा सोय | उपकार होय
तुक्यावरी ॥३॥

८२९) अहो देवा कैसी घर बुडवण केली | नागवण आली
भाविकासी ॥१॥ चित्त हे चैतन्य परब्रह्मीचा गाभा | चैतन्याची शोभा
शोभलीसे ॥२॥ विठ्ठल पाऊले देखीली नयनी | आमुची स्मरणी
आटोपली ॥३॥ मन हे रुद्राक्ष जपमाला पूर | देखीयेला वर
ऋक्षिमणीचा ॥४॥ तुका म्हणे मुक्ती झाली पायी सकळ | हाता आले
फळ विश्रांतीचे ॥५॥

८३०) तेरा मणीयाची माळ एकवट | हाता ये वैकुंठ सदासुख ॥१॥

अभंग तरंग / २२१

स्वरूपी स्वरूपा झाला एकाकार । राहिला व्यवहार लौकिकाचा ॥२॥
उभविल्या गुढ्या उठविले विमान । राहिले हे जन जेथील तेथे ॥३॥
पौर्णिमेचा चंद्र तुका पूर्ण झाला । क्षणात निमाला पायाजबळी ॥४॥

८३१) डोळा भरीयेले रूप । चित्ती पायाचा संकल्प ॥१॥ काळा
पिवळा ढवळा निळा । देव डोळ्यात सावळा ॥२॥ डोळा गवसुनी
धरावा । देव डोळ्यात पहावा ॥३॥ तुका म्हणे जग पुढे । देव
डोळ्यात सापडे ॥४॥

८३२) पाहिले पाहता श्रीमुख । तहान हारपली भूक ॥१॥ पहा पहा
डोळे भरी । मूर्ती साजीरी गोजीरी ॥२॥ रवीशशी ज्याच्या कळा । तो
हा मदनाचा पुतळा ॥३॥ तुका म्हणे वर्णु काय । घेतो
अलाय बलाय ॥४॥

८३३) कृपाळू सज्जन तुम्ही संतजन । एवढे कृपादान तुमचे मज ॥१॥
आठवण तुम्ही द्यावी पांडुरंगा । कीव माझी सांगा काकुळती ॥२॥
अनाथ अपराधी पतीत आगळा । परी पाया वेगळा नका करू ॥३॥
तुका म्हणे तुम्ही निरविल्यावरी । मग मज हरी उपेक्षिना ॥४॥

८३४) देह तो पंढरी प्रेम पुंडलिक । स्वभाव सन्मुख चंद्रभागा ॥१॥
विवेकाची वीट आत्मा पंढरीराव । जेथे तेथे देव ठसावला ॥२॥ क्षमा
दया दोनी रुक्मिणीते राई । दोहीकडे बाही उभी असे ॥३॥ बुद्धी व
वैराग्य गरुड हनुमंत । कर जोडोनी तेथ पुढे उभा ॥४॥ तुका म्हणे
आम्ही देखीली पंढरी । चुकविली फेरी चौन्यांशीची ॥५॥

२२२/अभंग तरंग

- ८३५) वि चा केला ठोबा । म्हणुनि नाव त्या विठोबा ॥१॥ का रे
नेणा त्याचे नाव । काय वेदासी नाही ठाव ॥२॥ शेष स्तुती प्रवर्तला।
जिव्हा चिरुनी पलंग झाला ॥३॥ तुका म्हणे सत्ता । ज्याची
काळाची ये माथा ॥४॥
- ८३६) करविली तैसी केली कटकट । वाकडी की नीट देव जाणे ॥१॥
कोणा कारणे हे जालेसे निर्माण । देवाचे कारण देव जाणे ॥२॥ तुका
म्हणे मी या अभिमाना वेगळा । घालोनी गोपाळा भार असे ॥३॥
- ८३७) हरी तुझे नाम गाईन अखंड । यावीण पाखंड नेणे काही ॥१॥
अंतरी विश्वास अखंड नामाचा । काया मने वाचा हेचि देई ॥२॥ तुका
म्हणे आता देई संतसंग । तुझे नामी रंग भरो मना ॥३॥
- ८३८) मुखी विठ्ठलाचे नाम । मग कैचा भवध्रम ॥१॥ चालता
बोलता खाता । जेविता निंद्रा करिता ॥२॥ सुखे असावे संसारी । मग
जवळीच हरी ॥३॥ मुक्तीवरील भक्ती जाण । अखंड मुखी नारायण ॥४॥
मग देव भक्त झाला । तुका तुकी उतरला ॥५॥
- ८३९) धन्य आजी दिन । झाले संतांचे दर्शन ॥१॥ झाली पापातापा
तुटी । दैन्य गेले उठाउठी ॥२॥ झाले समाधान । पायी विसावले
मन ॥३॥ तुका म्हणे आले घरा । तोचि दिवाळी दसरा ॥४॥
- ८४०) न करी रे संग राहे रे निश्छळ । लागो नेदी मळ अहंतेचा ॥१॥
या नाव अद्वैत खरे ब्रह्मज्ञान । अनुभवावाचून बडबड ते ॥२॥ इंद्रियांचा
जय वासनेचा क्षय । संकल्पाही नये वरी मन ॥३॥ तुका म्हणे न ये

जाणीव अंतरा | अंतरी या थारा आनंदाचा ॥४॥

८४१) करोनिया स्नान जाहला सोवळा | अंतरीच्या मळा
विसरला ॥१॥ उदकात काय थोडे ते पाषाण | जाताती धुवून अखंडित
॥२॥ फुटोनिया निघे अंतरी कोरडा | पाणी तया जडा काय करी ॥३॥
तुका म्हणे नाही हरीसी शोधिले | त्याचे सर्व केले व्यर्थ जाय ॥४॥

८४२) ज्ञानगंगेमाझी स्नान | करिता गुरुपुत्र जाण ॥१॥ गंगा भरली
अपार | निवृत्तीचे पैलतीर ॥२॥ हरीचरणी उगम | त्रैलोक्यात जिचे
नाम ॥३॥ तुका म्हणे पवित्रता | गंगा हेचि बोले गीता ॥४॥

८४३) एकादशी व्रत सोमवार न करिती | कोण त्यांची गती होईल नेणो ॥१॥
काय करू बहू वाटे तळमळ | आंधळी सकळ बहिर्मुख ॥२॥ हरीहरासी
नाही बोटभरी वाती | कोण त्यांची गती होईल नेणो ॥३॥ तुका म्हणे
नाही नारायणी प्रीती | कोण त्यांची गती होईल नेणो ॥४॥

८४४) याहो याहो गरती बाई | मोती कोंदणाते लेई ॥१॥ मोती घडविले
करार | सद्गुरु बाप सोनार ॥२॥ मोती ल्याली सद्गुरु संगे | तिला कदा नाही
भंग ॥३॥ मोती ल्याली मुक्ताबाई | तुका म्हणे माझे आई ॥४॥

८४५) देह ही पंढरी आत्मा पांडुरंग | करीतसे संग अहर्निशी ॥१॥
मन पुंडलिक आवरोनि धरा | तेणे होय सोयरा आत्माराम ॥२॥ मेरुचे
शिखरी सत्रावी सुंदरी | देव पंढरपुरी नांदतसे ॥३॥ चहू या देहाची
करोनिया वीट | विटेवरी नीट उभा असे ॥४॥ तुका म्हणे अलक्ष लक्षुनी
अंतरी | तोचि एक वारकरी पंढरीचा ॥५॥

२२४/अभंग तरंग

८४६) मी सांगत होते त्याला | संन्याशाला ॥४॥ संन्याशाचे कर्म कठीण | बळकट आवरावे मन | जीते असता मेल्यासमान | होई ढिला ॥१॥ अंगा लावोनिया राख | आयन्यामाजी पहातो मुख | प्रपंचाहोनी जपत | जीवाला ॥२॥ बळे घेऊनी भगवा बाना | विषयासाठी झाला दिवाणा | काही केल्या लोभ सुटेना | डोई फोड्याला ॥३॥ म्हणे तुकाराम हे सोंग | पोटासाठी केले ढोंग | तेथे कैचा पांडुरंग | या मैंदाला ॥४॥

८४७) वैष्णव तो जया | अवधी देवावरी माया ॥१॥ नाही आणिक प्रमाण | तन धन तृण जन ॥२॥ पडता जडभारी | नेमा न टळे निर्धारी ॥३॥ तुका म्हणे याती | हो का तयाची भलती ॥४॥

८४८) वैष्णव तो जाणा | दृढ धरी नारायणा ॥१॥ नेणे आणिक प्रमाण | सदा आवडे कीर्तन ॥२॥ तोचि एक शुचि | नामे निष्ठा असे ज्याची ॥३॥ खाता जेविता वा निद्रा | नित्य स्मरे रामचंद्रा ॥४॥ नम्र भूती झाला | नाही आपपर त्याला ॥५॥ तुका म्हणे तया | दंडवत त्याचे पाया ॥५॥

८४९) वैष्णवाचा धर्म खरा | हरीहरा स्मरावे ॥१॥ देह लोभ काम क्रोध | गेले भेद हरपोनी ॥२॥ शांतीसहित तितिक्षा | अपेक्षा राहिल्या ॥३॥ तुका म्हणे विष्णुदासा | दैव सरिसा हिंडत ॥४॥

८५०) नाही म्या वंचिला मंत्र कोणापाशी | राहिलो जीवेसी धरुनिया ॥१॥ विटेवरी उभा ठेवियेले मन | पाऊले समान चिंतीतसे ॥२॥

पाहू गेलो वाट उदयाची समाधी । घालोनिया कास बळकट ॥३॥ तुका
म्हणे मागे पावले उद्भार । तिही हा आधार ठेविलासे ॥४॥

८५१) नका दंतकथा येथे सांगू कोणी । कोरडे ते मानी बोल कोण ॥१॥
अनुभव येथे पाहिजे साचार । न चलती चार आम्हा पुढे ॥२॥ परी
कोण मानी रसाळ बोलणे । नाही झाली मनी ओळखी ती ॥३॥ निवडी
वेगळे क्षीर आणि पाणी । राजहंस दोनी वेगळाली ॥४॥ तुका म्हणे
येथे पाहिजे जातीचे । येरा गबाळाचे काम नाही ॥५॥

८५२) नामाची आवड तोचि जाणा देव । न धरी संदेह येथे काही ॥१॥
ऐसे मी हे नाही बोलत नेणता । आणोनी संमता संतांचिया ॥२॥ नाम
मुखी तया उरले साधन । ऐसे हे वचन बोलो नये ॥३॥ तुका म्हणे सुख
पावे या वचनी । ज्याची शुद्ध दोनी मायबापे ॥४॥

८५३) तुझे नाम पंढरीनाथा । भावेवीण न ये हाता ॥१॥ दहा न ये
वीसा न ये । पन्नासाही साठा न ये ॥२॥ शता न ये सहस्रा न ये । लक्षा
न ये कोट्या न ये ॥३॥ तुका म्हणे पंढरीनाथा । गुरुवीण न ये हाता ॥४॥

८५४) एक माझा भगवंत । वरकड टाकावे पाण्यात ॥१॥ एक माझा
पांडुरंग । वरकड ठायी ठायी सोंग ॥२॥ आणिक आहेत मोठे मोठे । जैसे
माळावरील गेटे ॥३॥ तुका म्हणे भीऊ नका । जपा रामकृष्ण मुखा ॥४॥

८५५) अंतरी निर्मळ वाचेचा रसाळ । त्याचे गळा माळ असो
नसो ॥१॥ आत्मानुभवी चोखाळिल्या वाटा । त्याचे माथा जटा असो
नसो ॥२॥ परस्त्रीचे ठायी जो का नपुंसक । त्याचे अंगा राख असो नसो ॥३॥

२२६/अभंग तरंग

परद्रव्या अंथ निदेसी जो मुका । तोचि संत देखा तुका म्हणे ॥४॥

८५६) अनुहताचा करूनी टाळ । मन मृदंग विशाळ ॥१॥ बुद्धीतुंब्यांचा
करूनी वीणा । विवेकाची दांडी जाणा ॥२॥ इंट्रिय खुंट्या करूनी स्थिर । करा
नामाचा गजर ॥३॥ तुका म्हणे आदि अंत । वाचे बोलावा भगवंत ॥४॥

८५७) मखरा लावोनि बेगड । आत मांडोनी दगड ॥१॥ हाती
घेवोनिया टाळ । घाली वाचेचा गोंधळ ॥२॥ काय केले रांडा पोरा ।
वर्म चुकलासि गव्हारा ॥३॥ तुका म्हणे खोटे । तुझे कपाळ करंटे ॥४॥

८५८) प्राण समर्पिला आम्ही । आता उशीर काहो स्वामी ॥१॥
माझे फेडावे उसने । भार न माना या त्रहणे ॥२॥ झाला कंठस्फोट ।
जवळी पातलो निकट ॥३॥ तुका म्हणे सेवा । कैसी बरी वाटे देवा ॥४॥

८५९) धावोनिया आलो पहावया मुख । गेले माझे दुःख जन्मांतरीचे ॥१॥
ऐकिलेही होते तैसेचि पाहिले । मन स्थिरावले तुझ्या पायी ॥२॥ तुका
म्हणे माझी इच्छा पूर्ण झाली । काही न राहिली वासना हे ॥३॥

८६०) ब्रह्मानंद माझा गुरु । कैचा फेडू हा उपकारू ॥१॥ काढुनी
शरीराची त्वचा । शिवू पादुका गुरुच्या ॥२॥ तनू मनू जीवे प्राण । परी
नव्हेची उत्तीर्ण ॥३॥ तुका म्हणे हो महाराजा । केला अंगीकार माझा ॥४॥

८६१) धर्णी न पुरे गुण गाता । रूप दृष्टी न्याहाळिता ॥१॥ बरवा
बरवा पांडुरंग । कांती सावळी सुरंग ॥२॥ सकळ मंगळाचे सार । मुख
सिद्धींचे भांडार ॥३॥ तुका म्हणे सुखा । अंतपार नाही लेखा ॥४॥

८६२) ब्रह्मरस घेई काढा | जेणे पीडा वारेल ॥१॥ पथ्य नाम विठोबाचे।
आणिक वाचे न सेवी ॥२॥ भवरोगा ऐसे जाय | आणिके काय
क्षुल्के ॥३॥ तुका म्हणे नव्हे बाधा | आणिक कदा भूतांची ॥४॥

८६३) चारी वेद जयासाठी | त्याचे नाम धरा कंठी ॥१॥ न करी
आणिक साधने | कष्टसी का नामावीण ॥२॥ अठरा पुराणांचे पोटी |
नामावीण नाही गोठी ॥३॥ गीता जेणे उपदेशीली | ती ही विटेकरी
माऊली ॥४॥ तुका म्हणे सार धरी | वाचे हरीनाम उच्चारी ॥५॥

८६४) विठोबाचे नाम ज्याचे मुखी नित्य | त्या देखिल्या पतीत
उद्धरिली ॥१॥ विठ्ठल विठ्ठल भावे म्हणे वाचे | तरी तो काळाचे दात
ठेची ॥२॥ बहूत तारिले सांगो किती आता | ऐसा कोणी दाता दुजा
नाही ॥३॥ तुका म्हणे म्या ही ऐकोनिया कीर्ती | धरिला एकांती
हृदयामाजी ॥४॥

८६५) नाम न वदे ज्याची वाचा | तोचि लेक दो बापाचा ॥१॥
हेचि ओळख तयाची | खूण जाणा अभक्ताची ॥२॥ ज्यासी विठ्ठल
नाही ठावा | त्याचा संग न करावा ॥३॥ ठावा नाही पांडुरंग | जाणा
जातीचा तो मांग ॥४॥ नाम न म्हणे ज्याचे तोंड | तेची चर्मकाचे
कुंड ॥५॥ तुका म्हणे त्याचे दिवशी | रांड गेली महारापाशी ॥६॥

८६६) पाया झाला नारू | तेथे बांधला कापुरू | तेथे बिबव्याचे
काम | अधमासी तो अधम ॥१॥ रुसला गुलाम | धणी करीतो सलाम |
तेथे चाकराचे काम | अधमासी तो अधम ॥२॥ रुसली घरची दासी |
धणी समजावी तियेसी | तेथे बटकीचे काम | अधमासी तो अधम ॥३॥

२२८/अभंग तरंग

देवहान्यावरी विंचू आला । देवपूजा नावडे त्याला । त्यासी पैजाराचे
काम । अधमासी तो अधम ॥४॥ तुका म्हणे जाती । जातीसाठी खाती
माती ॥ । अधमासी तो अधम ॥५॥

८६७) भाव तैसे फळ । न चले देवापाशी बळ ॥१॥ धावे जातीपाशी
जाती । खूण येरयेरा चित्ती ॥२॥ हिरा हिरकणी । काढी आतुनि
आहिरणी ॥३॥ तुका म्हणे केले । मन शुद्ध हे चांगले ॥४॥

८६८) देवा आता ऐसा करी उपकार । देहाचा विसर पाडी मज ॥१॥
तरीच हा जीव सुख पावे माझा । बरे केशिराजा कळो आले ॥२॥ ठाव
देई चित्ता राखे पायापाशी । सकळ वृत्तीशी अखंडित ॥३॥ आस भय
चिंता लज्जा काम क्रोध । तोडावा संबंध यांचा माझा ॥४॥ मागणे ते
एक हेचि आहे आता । नाम मुखी संतसंग देई ॥५॥ तुका म्हणे नको
वरपंग सेवा । घेई माझी सेवा भाव शुद्ध ॥६॥

८६९) रत्नजडित सिंहासन । वरी बैसले आपण ॥१॥ कुंचे ढाळिती
दोही बाही । जवळी राही रखुमाई ॥२॥ तेथे नाना उपचारी । रिद्धि सिद्धी
ते कामारी ॥३॥ हाती घेऊनी पादुका । उभा बंदीजन तुका ॥४॥

८७०) राम राम म्हणता जावा माझा प्राण । एवढे कृपादान तुमचे मज ॥१॥
नको विद्या वय आयुष्य फारसे । नाही मज पिसे मुक्तीचेही ॥२॥ नको
धन मान न वाढो संतान । मुखी नारायण प्राण जावा ॥३॥ तुका म्हणे
दीन काकुलती येतो । तुज आठवितो पांडुरंगा ॥४॥

८७१) पार्वतीवर । नमिला म्या शिवशंकर ॥धू॥ शंभु कैलास शिखरी।

पावर्ती आदिमाया सुंदरी । बैसुनि शंकराचे शेजारी । जोडुनि कर ॥१॥
 गिरीजा पुसे शंकरासी । तरी मी काय होय तुम्हासी । शंकर म्हणे माता
 होसी । मी तुझा कुमर ॥२॥ ऐकुनी बोलली गिरीजा । मी तर तुमची
 आत्मजा । तुम्ही पिता शंभुराजा । माझे माहेर ॥३॥ बोलिला नंदी ते
 अवसरी । ऐका म्हणे त्रिपुरारी । गिरीजा शंकराची अंतुरी । तुम्ही
 भ्रतार ॥४॥ बोलिले मग स्वामी कार्तीक । नंदी तुम्हासी काय ठाऊक
 । गिरीजा भाची बहिणीची लेक । भाचरू थोर ॥५॥ बोले वीरभद्र
 आपण । तुम्ही लबाड चौघेजण । गिरीजा शंकराची बहिण । नाते
 साचार ॥६॥ ब्रह्मा विष्णु त्रिनयन । हे काय होती तिघेजण । तुका म्हणे
 द्यावे निवङून । तुम्ही चतुर ॥७॥

८७२) पोटापुरते देई । मागणे लई नाही लई नाही ॥धु॥ पोळी
 साजुक अथवा शिळी । देवा देई भुकेच्यावेळी ॥१॥ वस्त्र नवे अथवा
 जुने । देवा देई अंग भरून ॥२॥ देवा कळणा अथवा कोँडा । आम्हा देई
 भुकेच्या तोँडा ॥३॥ तुका म्हणे आता । नका करु पाया परता ॥४॥

८७३) सुंदर ते ध्यान उभे विटेवरी । कर कटावरी ठेवोनिया ॥१॥
 मकर कुंडले तळपती श्रवणी । कंठी कौस्तुभमणी विराजीत ॥२॥
 तुळसीहार गळा कासे पितांबर । आवडे निरंतर हेचि ध्यान ॥३॥ तुका
 म्हणे माझे हेचि सर्व सुख । पाहीन श्रीमुख आवडीने ॥४॥

८७४) अनंत युगाचा देव्हारा । निजबोधाचा घुमारा । अंगी अवचित
 भरला वारा । या या मल्हारी देवाचा ॥धु॥ शुद्ध सत्वाचा कवडा मोठा ।
 बोध ब्रीद बांधिला गाठा । अंगी वैराग्याचा पट्टा । दावू वाटा भक्तिच्या ॥१॥

२३० / अभंग तरंग

हृदय कोटंबा सांगा ते । घोळ वाजवू अनुहाते । ज्ञान भंडाराचे पोते ।
रिते नव्हे कल्पांती ॥१॥ लक्ष चौच्याएँशी घरे चारी । या या देवाची
केली वारी । प्रसन्न झाला देव मल्हारी । सोहंभावे राहिलो ॥२॥ या या
देवाचे भरता वारे । अंगी प्रेमाचे फेफरे । गुरुगुरु करी वेडेचारे । दास
तुकया भुंकविला ॥३॥

८७५) जे का रंजले गांजले । त्यासी म्हणे जो आपुले ॥१॥ तोचि
साधु ओळखावा । देव तेथेचि जाणावा ॥२॥ मूदु सबाह्य नवनीत ।
तैसे सज्जनांचे चित्त ॥३॥ ज्यासी अपंगिता नाही । त्यासी धरे जो
हृदयी ॥४॥ दया करी जे पुत्रासी । तेचि दासा आणि दासी ॥५॥ तुका
म्हणे सांगो किती । तोचि भगवंताची मूर्ती ॥६॥

८७६) विष्णुमय जग वैष्णवांचा धर्म । भेदाभेद भ्रम अमंगळ ॥७॥
आईकाजी तुम्ही भक्त भागवत । कराल ते हित सत्य करा ॥१॥
कोण्याही जीवाचा न घडो मत्सर । वर्म सर्वेश्वर पूजनाचे ॥२॥ तुका
म्हणे एका देहाचे अवयव । सुख दुःख जीव भोग पावे ॥३॥

८७७) गुरुचरणी ठेविता भाव । आपेआप भेटे देव ॥१॥ म्हणुनि
गुरुसी भजावे । रूप ध्यानासी आणावे ॥२॥ देव गुरुपाशी आहे । वारंवार
सांगू काये ॥३॥ तुका म्हणे गुरु भजनी । देव भेटे जनी वनी ॥४॥

८७८) सदा नाम घोष करु हरिकथा । तेणे माझ्या चित्ता
समाधान ॥१॥ सर्व सुख ल्यालो सर्व अलंकार । आनंदे निर्भर डुळतसे ॥२॥
असो ऐसा कोठे आठवचि नाही । देहीच विदेही भोगू दशा ॥३॥ तुका

म्हणे आम्ही झालो अग्नीरूप | लागो नेदू पापपुण्य अंगा ||४||

८७९) कन्या सासुन्यासी जाये | मागे परतोनी पाहे ||१|| तैसे झाले
माझ्या जीवा | केव्हा भेटसी केशवा ||२|| चुकलिया माये | बाळ हुरु
हुरु पाहे ||३|| जीवनावेगळी मासोळी | तुका तैसा तळमळी ||४||

८८०) हेचि थोर भक्ती आवडती देवा | संकल्पावी माया संसाराची ||१||
ठेविले अनंते तैसेचि रहावे | चित्ती असो द्यावे समाधान ||२|| वाहिल्या
उद्घेग दुःखचि केवळ | भोगणे ते फळ संचिताचे ||३|| तुका म्हणे घालू
तयावरी भार | वाढू हा संसार देवापायी ||४||

८८१) देव माझा मी देवाचा | ऐसी माझी सत्य वाचा ||१|| देह
देवाचे देऊळा | आत बाहेर निर्मळ ||२|| देव पहावया गेलो | तव तो
अंगे देवचि झालो ||३|| तुका म्हणे धन्य झालो | आजि विठ्ठला
मीनलो ||४||

८८२) लेकुराचे हित | जाणे माऊलीचे चित्त ||१|| ऐसी कळवळ्याची
जाती | करी लाभावीण प्रीति ||२|| पोटी भार वाहे | त्याचे सर्वस्वही
साहे ||३|| तुका म्हणे माझे | तुम्हा संतांवरी ओझे ||४||

८८३) मी तव अनाथ अपराधी | कर्महीन मतीमंद बुद्धी | तुज म्या
आठविले नाही कधी | वाचे कृपानिधी मायबापा ||१|| नाही एकले
गाईले गीत | धरिली लाज सांडिले हित | नावडे पुराण बैसले संत | केली
बहुत परनिंदा ||२|| नाही केला करविला परोपकार | नाही दया आली
पिडीता पर | करु नये तो केला व्यापार | वाहिला भार कुटुंबाचा ||३||
नाही केले तीर्थाचे भ्रमण | पाळिला पिंड करचरण | नाही संतसेवा

२३२/अभंग तरंग

घडले दान । पुजावलोकन मूर्तीचे ॥४॥ असंग संग घडले अन्याय ।
बहुत अधर्म उपाय । न कळे हीत करावे ते काय । नये बोलू आठवू
ते ॥५॥ आप आपण्या घात कर । शत्रु झालो मी दावेदार । तू तव
कृपेचा सागर । उतरी पार तुका म्हणे ॥६॥

८८४) चला आळंदीला जाऊ । ज्ञानेश्वर डोळा पाहू ॥१॥ होतील
संतांचिया भेटी । सांगु सुखाचिया गोष्ठी ॥२॥ ज्ञानेश्वर ज्ञानेश्वर । मुखी
म्हणता चुकती फेर ॥३॥ जन्म नाही रे आणिक । तुका म्हणे माझी
भाक ॥४॥

८८५) हरिदासाचिया घरी । मज उपजवा जन्मांतरी ॥१॥ म्हणसी
काही मागा । हेचि देगा पांडुरंगा ॥२॥ संता लोटांगणी । जाता लाज
नको मनी ॥३॥ तुका म्हणे अंगी । शक्ती देई नाचे रंगी ॥४॥

८८६) हरिकथेची आवडी देवा । करितो सेवा दासाची ॥१॥ म्हणोनि
हिंडे मागे मागे । घरटी जागे घालितसे ॥२॥ निर्लज्ज भोजे नाचे रंगी ।
भरते अंगी प्रेमाचे ॥३॥ तुका म्हणे विकले देवे । आपणा भावे
संवसाटी ॥४॥

८८७) भक्त ऐसे जाणा जे देही उदास । गेले आशापाश निवारोनी ॥१॥
विषय तो त्यांचा झाला नारायण । नावडे धन जन माता पिता ॥२॥
निर्वाणी गोविंद असे मागेपुढे । काहीच साकडे पडो नेदी ॥३॥ तुका
म्हणे सत्य कर्मा व्हावे सहाय्य । घातलिया भय नरका जाणे ॥४॥

८८८) माझ्या वडिलांची मिरासी गा देवा । तुझी चरणसेवा पांडुरंगा ॥१॥

उपवास पारणी राखिला दारकंटा | केला भोगवटा आम्हालागी॥२॥ वंशपरंपरा
दास मी अंकीत | तुका मोकलिता लाज कोणा ॥३॥

८९) मागा बहुता जन्मी | हेचि करित आलो आम्ही | भवतापश्रमी।
दुःखे पिडिले निवू त्या ॥१॥ गर्जा हरिचे पवाडे | मेळवू वैष्णव बागडे
पाझर रोकडे | काढू पाषाणामध्ये ॥धू॥ भावशुद्ध नामावळी | हर्षे
नाचो पिटू टाळी | घालू पायातळी | कळीकाळ या बळे ॥२॥
कामक्रोध बंदीखाणी | तुका म्हणे दिले दोन्ही | इंट्रियांचे धनी | आम्ही
झालो गोसावी ॥३॥

९०) या या संसाराचे पायी | राम आठवित नाही ॥१॥ या या
संसाराचे कोडे | जे जे आणावे ते थोडे ॥२॥ पायी प्रपंचाची बेडी |
किती करावी लबाडी ॥३॥ तुका म्हणे आम्ही चुकलो | व्यर्थ संसारी
गुंतलो ॥४॥

९१) राम म्हणता रामचि होईजे | पदी बैसोन पदवी घेईजे ॥१॥
ऐसे सुख वचनी आहे | विश्वासे अनुभव पाहे ॥२॥ रामरसाचिया
चवी | आन रस रुचती केवी ॥३॥ तुका म्हणे चाखोनि सांगे |
मज अनुभव आहे अंगे ॥४॥

९२) संतकृपा झाली | इमारत फळा आली ॥धू॥ ज्ञानदेवे रचियला
पाया | उभारीले देवालया ॥१॥ नामा तयाचा किंकर | त्याने केला हा
विस्तार ॥२॥ जनार्दनाचा एकनाथ | ध्वजा लाविली भागवत ॥३॥
भजन करा सावकाश | तुका झालासे कळस ॥४॥

२३४/अभंग तरंग

८९३) पिकलिया सेंद कडूपण गेले | तैसे आम्हा केले पांडुरंगे ॥१॥

काम क्रोध लोभ निमाले ठायीचि | सर्व आनंदाची सृष्टी झाली ॥२॥

आठव नाठव गेले भावाभाव | झाला स्वयमेव पांडुरंग ॥३॥ तुका म्हणे

भाग्य या नावे म्हणिजे | संसारी जन्मीजे याचि लागी ॥४॥

८९४) मन करा रे प्रसन्न | सर्व सिद्धींचे कारण | मोक्ष अथवा बंधन।

सुख समाधान इच्छा ते ॥१॥ मने प्रतिमा स्थापिली | मने मन पूजा

केली | मने इच्छा पुरविली | मने माऊली सकळांची ॥२॥ मन गुरु

आणि शिष्य | करी आपुलेचि दास्य | प्रसन्न आप आपणास | गती

अथवा अधोगती ॥३॥ साधक वाचक पंडित | श्रोते वर्ते ऐका मात |

नाही नाही आन दैवत | तुका म्हणे दुसरे ॥४॥

८९५) कथा त्रिवेणी संगम | देव भक्त आणि नाम | तेथीचे उत्तम |

चरणरज वंदिता ॥१॥ जळती दोषांचे डोंगर | शुद्ध होती नारी नर | गाती

ऐकती सादर | जे पवित्र हरीकथा ॥२॥ तीर्थे तया ठाया | येती पुनित

व्हावया | पर्वकाळ पाया | तळी वसे वैष्णवा ॥३॥ अनुपम्य हा महिमा।

नाही द्यावया उपमा | तुका म्हणे ब्रह्मा | नेणे वर्णु या सुखा ॥४॥

८९६) काळ सारावा चिंतने | एकांतवासी गंगास्नाने | करोनी पूजने |

प्रदक्षिणा तुळशीच्या ॥१॥ युक्त आहार विहार | नेम इंट्रियासी सार |

नसावी बासर | निद्रा बहु भाषण ॥२॥ परमार्थ महाधन | जोडी देवाचे

चरण | व्हावया जतन | हे उपाय लाभाचे ॥३॥ देह समर्पिजे देवा | भार

काहीच न घ्यावा | होईल आघवा | तुका म्हणे आनंद ॥४॥

- ८९७) लहानपण देगा देवा | मुँगी साखरेचा रवा ||१|| ऐरावत रत्न
थोर | त्यासी अंकुशाचा मार ||२|| जया अंगी मोठेपण | तया यातना
कठीण ||३|| तुका म्हणे जाण | व्हावे लहानाहूनी लहान ||४||
- ८९८) लटिके हासे लटिके रडे | लटिके उडे लटिक्यापे ||१|| लटिके
माझे लटिके तुझे | लटिके ओझे लटिक्याचे ||२|| लटिके गाय लटिके
ध्याय | लटिके जाय लटिक्या पे ||३|| लटिका भोगी लटिका त्यागी |
लटिका जोगी जगमाया ||४|| लटिका तुका लटिक्या भावे | लटिके
बोले लटिक्यासवे ||५||
- ८९९) का रे पुंड्या मातलासी | उभे केले विडुलासी ||१|| ऐसा कैसा
रे तू धीट | मागे भिरकाविली वीट ||२|| युगे झाली अडावीस | अजुनि
का न म्हणसी बैस ||३|| भाव देखोनि निकट | देवे सोडिले वैकुंठ ||४||
तुका म्हणे पुंडलिका | तूचि भक्त बळिया निका ||५||
- ९००) पहा ते पांडव अखंड बनवासी | परि त्या देवासी आठविती ||१||
प्रलहादासि पिता करितो जाचणी | परि तो स्मरे मनी नारायण ||२||
सुदामा ब्राह्मण दरिद्रे पिडिला | नाही विसरला पांडुरंगा ||३|| तुका म्हणे
तुझा न पडावा विसर | दुःखाचे डोंगर झाले तरी ||४||
- ९०१) पंढरीचे भूत मोठे | आल्या गेल्या झडपी वाटे ||१|| बहु खेचरीचे
रान | जाता वेडे होय मन ||२|| तेथे जाऊ नका कोणी | गेले नाही आले
परतोनी ||३|| तुका पंढरीसी गेला | पुन्हा जन्मा नाही आला ||४||
- ९०२) निरंजन वनी देखियेली गाय | तिला तीन पाय चार मुखे ||१||
-

२३६/अभंग तरंग

सहस्र तिला शिरे नऊ तिला कान । सत्रावीचे स्तन श्रृंग एक ॥१॥ ऐसी
कामधेनू व्यासांनी पाळिली । शुकांनी ओळिली जनकाघरी ॥२॥ तुका म्हणे
गाय भाग्य नरा भेटे । अभागी करंटे वाया गेले ॥३॥

९०३) आम्ही निर्गुणपुरीचे वाणी । आमचा जिन्नस घ्या रे कोणी ॥१॥
शेर अच्छेर पावशेर घडा । जेवढा पाहिजे तेवढा ओढा ॥२॥ भरा
गोण्या बांधा मोटा । आमच्या जिन्नसा नाही तोटा ॥३॥ तुका म्हणे
आम्ही वाणी । पाल दिला निरंजनी ॥४॥

९०४) आधारचक्र स्थानी रहातो गणपती । चतुर्दले असती
तयालागी ॥१॥ मातृकाही चार तयालागी असती । इतरांची गती नसे
तेथे ॥२॥ मुख्य अधिष्ठत्य मेरुचे ते मूळ । निर्गुणाचे फळ जाणतसे ॥३॥
तुका म्हणे आहे थोडकीच कळा । जाणतो वेगळा योगीराज ॥४॥

९०५) षड्चक्रावरी त्रिकुटाभीतरी । त्रिवेणी सुंदरी गंगा वाहे ॥१॥
तेथे नित्य स्नान करिताती संत । रज तम द्वैत संहारोनी ॥२॥ त्रिवेणी
संगमी अनुहात ध्वनी । आहे निशिदिनी वाद्य गजरे ॥३॥ ते लक्ष्य
भेदूनी वरी जो जाणे अंगा । तुका पांडुरंगा भेटी तेथे ॥४॥

९०६) स्वामीकाज गुरुभक्ती । पितृवचन सेवा पती ॥१॥ हेचि विष्णुची
महापूजा । आणखी देव नाही दुजा ॥२॥ सत्य बोले मुखे । दुखवे
आणिकांच्या दुःखे ॥३॥ निश्चयाचे बळ । तुका म्हणे तेचि फळ ॥४॥

९०७) जन्मोनिया ब्रह्मकुळी । जेणे माय धन्य केली ॥१॥ रामनामाचा
हा डंका । गाजविला तिन्ही लोका ॥२॥ ज्याची भगवी पताक ।

कळीकाळा पडे धाक ॥३॥ रामदासांच्या पादुका । नित्य नेमे वंदी
तुका ॥४॥

९०८) मज अनाथासी येऊनी पदरी । निघाले बाहेरी गुरुराज ॥१॥
आकाराचे माथा देऊनिया पाय । ठेविले अक्षय निजपदी ॥२॥ काय
सांगू माझी वाचा हे निमाली । सद्गुरु माऊली दयाळू जे ॥३॥ तुका
म्हणे येथे मरोनी जन्मलो । आपुले पावलो अधिष्ठान ॥४॥

९०९) आम्हा घरी एक गाय दुभताहे । पान्हा न समाये त्रिभुवनी॥१॥
वान ते सावळी नाम ते श्रीधर । चरे वसुंधरा चौदा भुवने ॥२॥ वत्स
नाही माय भलत्या सवे जाय । कुर्वाळी तो लाहे भावभरणा ॥३॥ चहू
धारी क्षीर वोळली अमूप । धाले सनकादिक सिद्ध मुनी ॥४॥ तुका
म्हणे माझी भूक तेथे काय । जोगविते माय तिन्ही लोक ॥५॥

९१०) चार सहा करिती ध्यान । सोहं समाधीलागून ॥१॥ नेती
नेती म्हणोनिया । शरण आलो स्वामीराया ॥२॥ दावी आपुले स्वरूप ।
अठरा जण करिती तप ॥३॥ तुका म्हणे काय बोलू । सोहं
समाधीत खेळू ॥४॥

९११) न कळे ते कळो येईल उगले । नामे या विट्ठले एकाचिया॥१॥
न दिसे ते दिसो येईल उगले । नामे या विट्ठले एकाचिया ॥२॥ न बोलो
ते बोलो येईल उगले । नामे या विट्ठले एकाचिया ॥३॥ न भेटे ते भेटो
येईल आपण । करिता चिंतन विठोबाचे ॥४॥ अलभ्य तो लाभ होईल
अपार । नाम निरंतर म्हणता वाचे ॥५॥ तुका म्हणे आसक्त जीव
सर्वभावे । तरतील नावे विठोबाच्या ॥६॥

२३८/अभंग तरंग

९१२) प्रणववाचक धासोश्वास | तोचि तारक उपदेश ॥१॥ परि हे
गुरुकृपेचे देणे | विरळा भाग्यवंत जाणे ॥२॥ तार घोर आणि मंद्र |
जाणे तीनी स्वर भेद ॥३॥ अनुहाताचिया ध्वनी | जाणे नव नादाच्या
खुणी ॥४॥ औट श्रीहाट गोल्हाट | भ्रमर गुंफेचे कचाट ॥५॥ सोडोनिया
पुढे गेला। तुका म्हणे योगी त्याला ॥६॥

९१३) मागे पुढे ब्रह्म दाटे | म्हणती देव आहे कोठे ॥१॥ जयामध्ये
येती जाती। तया कोणी नोळखिती ॥२॥ मृगनाभीचा परिमळ | परि
तो हिंडे रानोमाळ ॥३॥ जळामध्ये मीन राहे | पाणी प्याया बाहेर
जाये ॥४॥ ऐसी भ्रांती जाईल केंव्हा | गुरुकृपा होईल तेव्हा ॥५॥
गुरुकृपा झाल्यावरी। ब्रह्म सृष्टी दिसे सारी ॥६॥ तुका म्हणे ऐसी भ्रांती।
देव असता नाही म्हणती ॥७॥

९१४) सोहं तोचि सद्गुरुराव | त्याचे चरणी ठेवा भाव ॥१॥ सोहं
समाधी साधिता | मुक्त होय रे तत्त्वता ॥२॥ सोहं समाधीवाचुनि | व्यर्थ
माय शीण जनी ॥३॥ तुका झाला तेथे लीन | सोहं समाधीलागून ॥४॥

९१५) सोहं स्वरूप तेचि जाण | नकळे सद्गुरुवाचून ॥१॥ नामी रूप
तेचि बिंबले | सर्व वृत्ती मौनाविले ॥२॥ गुण निर्गुण आटले | सोहं स्वरूप
ते मिळाले ॥३॥ तुका म्हणे कैसे करू | सोहंस्वरूपात शिरू ॥४॥

९१६) शरण शरण नारायणा | मज अंगिकारा दीना ॥१॥ भावे
आलो लोटांगणी। रुळे तुमचे चरणी ॥२॥ सांडियेली काया | वरी
ओवाळोनी पाया ॥३॥ तुका म्हणे शीर | ठेवियेले पायावर ॥४॥

अभंग तरंग / २३९

९१७) हेचि व्हावी माझी आस | जन्मोजन्मी तुझा दास ||१|| पंढरीचा
वारकरी | वारी चुको नेदी हरी ||२|| संतसंग सर्वकाळ | अखंड प्रेमाचा
सुकाळ ||३|| चंद्रभागे स्नान | तुका मागे हेचि दान ||४||

९१८) धर्माची तू मूर्ती | पाप पुण्य तुझे हाती ||१|| मज सोडवी
दातारा | कर्मपासोनी दुस्तरा ||२|| करिसी अंगिकार | तरी काय माझा
भार ||३|| जीवीच्या जीवना | तुका म्हणे नारायणा ||४||

९१९) भोगे घडे त्याग | त्यागे अंगा येती भोग ||१|| ऐसे उफराटे
वर्म | धर्म अंगीच अधर्म ||२|| देव अंतरे ते पाप | खोटे उगवा
संकल्प ||३|| तुका म्हणे भीड खोटी | लाभ विचारावा पोटी ||४||

९२०) देखिले स्वप्न | स्वप्न अवसरी | जणु का मी पंढरपुरी ||६||
करुनी एकचित्त | चित्त सत्वर | सोडिले प्रपंच घरदार | मिळाले संत |
संतांचे भार | हर्षले मन माझे फार | जाऊ संगाती | हरीनाम गर्जताती|
वीणा टाळ मृदंग वाजती | वाजती झणकारी | जणु का मी पंढरपुरी ||७||
सहज मी गेलो | गेलो राऊळाला | पाहिला गरुड आणिला मेळा |
सभामंडप | मंडप न्याहाळिला | कर कटावरी ठेविला | पाहिला दृष्टी |
सत्यभामे घेतल्या भेटी | उभा पांडुरंग जगजेठी | जगजेठी कैवारी |
जणु का मी पंढरपुरी ||८|| चंद्रभागेसी | भागेसी आला पूर | संत
मिळाले अपार | पताका लाऊनी एकसर | हरीनामाचा गजर | उतरलो
पार | देखिले पंढरपूर | जगमुक्तीचे माहेर | तो विष्णुचा अवतार | उभा
पुंडलिक द्वारी | जणु का मी पंढरपुरी ||९|| वाहुनी तुळसी | तुळसी
बुळा माळा | गंधाक्षता प्रेमळा | दास विनवितो | विनवितो दयाळा |

२४०/अभंग तरंग

करी संताचा सांभाळ । हरी ! नाव तुझे घेता । कधी भेटसी रुक्मिणीकांता ।
चरणावरी ठेवुनी माथा । तुकाराम तुला विनविता । विनवितो वारंवारी ।
जणु का मी पंढरपुरी ॥४॥

९२१) चला बाई पांडुरंग पाहू वाळवंटी । मांडियेला काला भोवती
गोपाळांची दाटी ॥१॥ आनंदे कवळ देती एका मुखी एक । न म्हणती
सान थोर अवधी सकळिक ॥२॥ हमामा टुमरी पावा वाजविती मोहरी ।
घेतलासे फेर मागी घालुनिया हरी ॥३॥ लुब्धल्या नारी नर अवघ्या पशु
याती । विसरल्या देहभान शंका नाही चित्ती ॥४॥ पुष्पांचा वर्षाव
झाली आरतीयांची दाटी । तुळशी गुंफुनिया माळा घालिती कंठी ॥५॥
यादवांचा राणा गोपी मनोहरू कान्हा । तुका म्हणे सुख वाटे देखुनिया
मना ॥६॥

९२२) शास्त्राचे जे सार वेदांची जो मूर्ती । तो माझा सांगाती प्राणसखा ॥१॥
म्हणवोनी नाही आणिकांचा पांग । सर्व झाले सांग नामे एका ॥२॥ सगुण
निर्गुण जयाची ही अंगे । तोचि आम्हा संगे क्रीडा करी ॥३॥ तुका म्हणे
आम्ही विधीचे जनीते । स्वयंभू आईते केले नव्हो ॥४॥

९२३) देव होईजेत देवाचे संगती । पतन पंगती जगाचिया ॥१॥
दोहीकडे दोन्ही वाहतील वाटा । करतील साठा आपुलाला ॥२॥ दाखविले
परी नाही वरिजिता । आला तो तो चित्ता भाग वरी ॥३॥ तुका म्हणे
अंगी आवडीचे बळ । उपदेश मूळ बीज मात्र ॥४॥

९२४) मी तो सर्वभावे अनधिकारी । होईल कैसी परी नेणो देवा ॥१॥

अभंग तरंग / २४१

पुराणीचे अर्थ आणिता मनास । होय कासावीस जीव माझा ॥२॥
 इंद्रियांची आम्ही पांगिलो अंकीते । त्यांचे रंगी चित्त रंगलेसे ॥३॥
 एकाचेही मज न घडे दमन । अवधी दमून कैसी राखो ॥४॥ तुका म्हणे
 मज तारी पंढरीराया । नाही तरी वाया गेलो दास ॥५॥

९२५) देवासी अवतार भक्तासी संसार । दोहीचा विचार एकपणे ॥१॥
 भक्तासी सोहळे देवाचिया अंगे । देव त्यांच्या संगे सुख भोगी ॥२॥ देवे
 भक्ता रूप दिलासे आकार । भक्ती त्याचा पार वाखाणिला ॥३॥ एका
 अंगी दोनीही निर्माण झाली । देवभक्तपण स्वामी सेवा ॥४॥ तुका म्हणे
 येथे नाही भिन्न भाव । भक्त तोचि देव देव भक्त ॥५॥

९२६) थुंकोनिया मान । दंभ करितो कीर्तन ॥१॥ जालो उदासीन
 देही । एकाविण चाड नाही ॥२॥ अर्थ अनर्थ सारिखा । करुनी ठेविला
 पारिखा ॥३॥ उपाधी वेगळा । तुका राहिला सोवळा ॥४॥

९२७) मीचि मज व्यालो । पोटा आपुलिया आलो ॥१॥ आता पुरले
 नवस । निरसोनी गेली आस ॥२॥ जालो बरा बळी । गेली मरोनी ते
 काळी॥३॥ दोनीकडे पाहे । तुका आहे तैसा आहे ॥४॥

९२८) परमार्थी तो न म्हणावा आपुला । सलगी धाकुला हेवू नये॥१॥
 थोडाचि स्फुलिंग बहुत दावाग्नी । वाढता इंधनी वाढविला॥२॥ पित्याने
 तैसा वंदावा कुमार । जयाचे अंतर देव वसे ॥३॥ तुका म्हणे शिरी वहावे
 खापर । माजी असे सार नवनीत ॥४॥

९२९) समर्थाचे केले । कोणा जाईल मोडिले ॥१॥ वाया करावी ते

२४२/अभंग तरंग

उरे | खटपटे सोस पुरे ॥धु॥ ठेविला जो ठेवा | आपुलाला तैसा खावा
॥१॥ ज्याचे त्याचे हाती | भुके तयाची फजिती ॥३॥ तुका म्हणे कोटी
| वाळे जाले शूळ पोटी ॥४॥

९३०) मुखे बोलावे ते जीवीचे जाणसी | विदित पायासी सर्व आहे॥१॥
आता हेचि भले भाकावी करुणा | विनियोग जाणा तुम्ही त्याचा ॥२॥
आपुले तो येथे केले नोहे कायी | साधनाच्या वाही पडो नये ॥३॥ तुका
म्हणे देह दिला पिंडदान | वेळोवेळा कोण चिंता करी ॥४॥

९३१) वेद जया गाती | आम्हा तयाची संगती ॥१॥ नाम धरियेले
कंठी | अवघा साठविला पोटी ॥२॥ उँकाराचे बीज | हाती आमुचे ते
निज॥३॥ तुका म्हणे बहु मोठे | अणुरेणू या धाकुटे ॥४॥

९३२) हरीकथे नाही | विश्वास ज्याचे ठायी ॥१॥ त्याची वाणी
अमंगळ | कान उंदराचे बीळ ॥२॥ सांडुनी हा रस | करिती आणिक
सायास॥३॥ तुका म्हणे पिसी | वाया गेली किती ऐसी ॥४॥

९३३) माझे पाय तुझे डोई | ऐसे करी गा भाक देई ॥१॥ पाहता तव
उफराटे| घडे तई भाग मोठे ॥धु॥ जेऊनि तो धाला | हरिचिंतनी केला
काला॥२॥ तुका म्हणे चवी आले | जे का मिश्रित विघ्ले ॥३॥

९३४) परद्रव्य परनारी | अभिघासूनि नाक धरी ॥१॥ जळो तयाचा
आचार | व्यर्थ भार वाहे खर ॥धु॥ सोवळ्याची स्फीति | क्रोधे
विटाळला चित्ती॥२॥ तुका म्हणे सोंग | दावी बाहेरील रंग ॥३॥

९३५) हारपल्याची नका चित्ती | धरू खंती वाया च ॥१॥ पावले

ते म्हणा देवा । सहज सेवा या नावे ॥६॥ होणार ते भोगे घडे । लाभ जोडे संकल्पे ॥२॥ तुका म्हणे मोकळे मन । अवघे पुण्य या नावे ॥३॥

९३६) ऐका कलीचे हे फळ । पुढे होईल ब्रह्मघोळ ॥१॥ चारी वर्ण अठरा याती। भोजन करिती एके पंगती ॥२॥ पूजिती असुरा रांडा । मद्य प्राशितील पेंढा ॥३॥ वामकवळ मार्जन । जन जाईल अधोपतन ॥४॥ तुका हरिभक्ति करी । शक्ति पाणी वाहे घरी ॥५॥

९३७) नामाचे सामर्थ्य का रे दवडीसी । का रे विसरसी पवाडे हे ॥१॥ खणखणा हाणती खर्ग प्रल्हादासी । न रूपे अंगासी किंचित ही ॥२॥ राम कृष्ण हरी ऐसी मारी हाक । तेणे पडे धाक बळियासी ॥३॥ असो द्यावी सामर्थ्ये ऐसिया कीर्तीची । आवडी तुक्याची भेटी देई ॥४॥

९३८) माझे चित्त तुझे पायी । राहे ऐसे करी काही । धरोनिया बाही। भव तारी दातारा ॥१॥ चतुरा तू शिरोमणि । गुण लावण्याची खाणी । मुगुट सकळा मणि । तूचि धन्य विठोबा ॥२॥ करी तिमिराचा नाश । दीप होऊनी प्रकाश । तोडी आशापाश । करी वास हृदयी ॥३॥ पाहे गुंतलो नेणता । तुज असो माझी चिंता । तुका ठेवी माथा । पायी आता राखावे ॥४॥

९३९) माझे माथा तुझा हात । तुझे पायी माझे चित्त ॥१॥ ऐसी पडियेली गाठी । शरीरसंबंधाची मिठी ॥२॥ येरयेरापाशी । सापडोनि गेलो ऐसी ॥३॥ तुका म्हणे सेवा । माझी कृपा तुझी देवा ॥४॥

९४०) स्वामीसी संकट पडे जे गोष्टीचे । काय त्या प्रेमाचे सुख मज ॥१॥

२४४/अभंग तरंग

दुःखविना चित्त तुझे नारायणा । काहीच मागेना तुजपाशी॥२॥ रिद्धि
सिद्धि मोक्ष संपत्ती विलास । सोडियेली आस याची जीवे ॥३॥ तुका म्हणे एके
वेळे देई भेटी । वोरसोनि पोटी आलिंगावे ॥४॥

९४१) वेढा वेढा रे पंढरी । मोर्चे लावा भीमातीरी ॥१॥ चला चला
संतजन । करु देवासी भांडण ॥२॥ लुटा लुटा पंढरपूर । धरा रखुमाईचा
वर ॥३॥ तुका म्हणे चला । घाव निशाणी घातला ॥४॥

९४२) ध्यानी ध्याता पंढरिराया । मनासहित पालटे काया ॥१॥ तेथे
बोला कैची उरी । माझे मीपण जाला हरि ॥२॥ चित्तचैतन्यी पडता
मिठी । दिसे हरिरूप अवघी सृष्टि ॥३॥ तुका म्हणे सांगो काय ।
एकाएकी हरिवृत्तिमय ॥४॥

९४३) भक्तीचे ते वर्म जयाचिये हाती । तया घरी शांती दया ॥१॥
अष्टमा सिद्धी वोळगती द्वारी । न वजती दूरी दवडिता ॥२॥ तेथे दुष्ट
गुण न मिळे निशेष । चैतन्याचा वास जयामाजी ॥३॥ संतुष्ट चित्त
सदा सर्वकाळ । तुटली हळहळ त्रिगुणाची ॥४॥ तुका म्हणे येथे काय
तो संदेह । आमचे गौरव आम्ही करू ॥५॥

९४४) गंधर्वनगरी क्षण एक रहावे । तेचि पै करावे मूळक्षेत्र ॥१॥
खपुष्पाची पूजा बांधोनि निर्गुणा । लक्ष्मीनारायणा तोषवावे ॥२॥
वंध्यापुत्राचा लग्नाचा सोहळा । आपुलिया डोळा पहा वेगी ॥३॥
मृगजळा पोहे घालुनि सज्जाना । तापलिया जना निववावे ॥४॥ तुका
म्हणे मिथ्या देहेंट्रिय कर्म । ब्रह्मार्पण ब्रह्म होय बापा ॥५॥

- ९४५) सद्गुरुचे चरणी ठेविला मस्तक | देऊनी हस्तक उठविले ॥१॥
 उठविले मज देऊनिया प्रेम | भावार्थ सप्रेमे नमस्कारी ॥२॥ नमस्कारी
 त्याला सद्गुरुरायाला | तुका म्हणे बोला नाम वाचे ॥३॥
- ९४६) अज्ञान हा देह स्वरूपी मीनला | सर्व वोसावला देहपात ॥१॥
 ज्ञानस्वरूपाची सांगड मिळाली | अंतरी पाहिली ज्ञानज्योती ॥२॥ तुका
 म्हणे चित्त स्वरूपी राहिले | देह विसावले तुझ्या पायी ॥३॥
- ९४७) संतचरणरज लागता सहज | वासनेचे बीज जळोन जाय ॥१॥
 मग रामनामी उपजे आवडी | सुख घडोघडी वाढो लागे ॥२॥ कंठी प्रेम
 दाटे नयनी नीर लोटे | हृदयी प्रगटे रामरूप ॥३॥ तुका म्हणे साधन
 सुलभ गोमटे | परि उपतिष्ठे पूर्वपुण्ये ॥४॥
- ९४८) धन्य झालो हो संसारी | आम्ही देखिली पंढरी ॥१॥ चंद्रभागे
 करू स्नान | पुंडलीकाचे दर्शन ॥२॥ करू क्षेत्र प्रदक्षिणा | भेटू साधु
 संत जना ॥३॥ उभे राहू गरुडपारी | डोळे भरूनी पाहो हरी ॥४॥
 तुका म्हणे वाळवंटी | महालाभ फुकासाठी ॥५॥
- ९४९) बा रे पांडुरंगा केव्हा येशी भेटी | जाहलो हिंपुटी तुजवीण ॥१॥
 तुजविण सखे न वटे मज कोणी | वाटते चरणी घालू मिठी ॥२॥
 ओवाळावी काया चरणांवरूनी | केव्हा चक्रपाणी भेटशील ॥३॥ तुका
 म्हणे माझी पुरवी आवडी | वेगी घाला उडी नारायणा ॥४॥
- ९५०) रामनाम हेचि मांडिले दुकान | आहे वानोवाण घ्यारे कोणी ॥१॥
 नका कोणी करू घेता रे आळस | वाटितो तुम्हास फुकाचे हे ॥२॥

२४६/अभंग तरंग

संचितासारिखे पडे त्याच्या हाता । फारसे मागता तरी न ये ॥३॥ तुका
म्हणे आम्ही साठविले सार । उरलिया थार विचारिता ॥४॥

९५१) इतुले करी देवा ऐके हे वचन । समूळ अभिमान जाळी
माझा ॥१॥ इतुले करी देवा ऐके हे गोष्ठी । सर्व समदृष्टी तुज देखे ॥२॥
इतुले करी देवा विनवितो तुज । संतचरणरज वंदी माथा ॥३॥ इतुले
करी देवा ऐके हे मात । हृदयी पंढरीनाथ दिवस रात्री ॥४॥ भलतिया
भावे तारी पंढरीनाथा । तुका म्हणे आता शरण आलो ॥५॥

९५२) रंगी रंगे नारायणा । उभा करितो कीर्तना ॥१॥ हाती घेऊनिया
वीणा । कंठी राहे नारायणा ॥२॥ सावळी देखिली ती मूर्ती । माझ्या
हृदयाची विश्रांती ॥३॥ तुका म्हणे देगा देवा । देई कीर्तनाचा ठेवा ॥४॥

९५३) आता तरी पुढे हाचि उपदेश । नका करु नाश आयुष्याचा ॥१॥
सकळांच्या पाया माझे दंडवत । आपुलाले चित्त शुद्ध करा ॥२॥ हीत
ते करावे देवाचे चिंतन । करोनिया मन एकविध ॥३॥ तुका म्हणे लाभ
होय तो व्यापार । करा काय फार शिकवावे ॥४॥

९५४) तुज पाहता सामोरी । दृष्टी न फिरे माघारी ॥१॥ माझे चित्त
तुझ्या पाया । मिठी पडली पंढरीराया ॥२॥ नव्हे सारिता निराळे । लवण
मेळविता जळे ॥३॥ तुका म्हणे बळी । जीव दिला पायातळी ॥४॥

९५५) जन हे सुखाचे दिल्या घेतल्याचे । अंत हे काळीचे नाही
कोणी ॥१॥ झाल्या हीन शक्ती नाक डोळे गळती । सांडोनी पळती
रांडापेंरे ॥२॥ बाईल म्हणे खर मरता तरी बरे । नासिले हे घर थुंकोनिया ॥३॥
तुका म्हणे माझी नव्हतील कोणी । तुज चक्रपाणी वाचोनिया ॥४॥

- ९५६) आली सिंहस्थ पर्वणी | न्हाव्या भटा झाली धणी ॥१॥ अंतरी
पापाच्या कोडी | वरी वरी बोडी डोई दाढी ॥२॥ बोडिले ते निघाले |
काय पालटले सांग वहिले ॥३॥ पाप गेल्याची काय खूण | नाही पालटले
अवगुण ॥४॥ भक्तीभावे वीण | तुका म्हणे अवघा शीण ॥५॥
- ९५७) ऐसा ज्याचा अनुभव | विश्व देव सत्यत्वे ॥१॥ देव तया
जवळी असे। पाप नासे दर्शने ॥२॥ कामक्रोधा नाही चाली | भूती
झाली समता ॥३॥ तुका म्हणे भेदाभेद | गेला वाद खंडोनि ॥४॥
- ९५८) गाऊ नाचू विठो तुझा करु अनुवाद | जिकडे पाहे तिकडे
सर्वमय गोविंद ॥१॥ आनंद रे विठोबा झाला माझे मनी | देखिली
लोचनी विटेसहित पाऊले ॥२॥ न करी तप साधन मुक्तिचे सायास |
हाचि जन्मोजन्मी गोड भक्तीचा रस ॥३॥ तुका म्हणे आम्हा प्रेमा उणे
ते काई | पंढरीचा राणा साठविला हृदयी ॥४॥
- ९५९) आलिया भोगासी असावे सादर | देवावरी भार घालूनिया ॥१॥
मग तो कृपासिंधू निवारी साकडे | येर ते बापुडे काय रंके ॥२॥
भयाचिये पोटी दुःखाचिया रासी | शरण देवासी जाता भले ॥३॥ तुका
म्हणे नव्हे काय त्या करिता | चिंतावा तो आता विश्वंभर ॥४॥
- ९६०) सद्गुरुराये कृपा मज केली | परी नाही घडली सेवा काही ॥१॥
सापडविले वाटे जाता गंगास्नाना | मस्तकी तो जाणा ठेविला कर ॥२॥
भोजना मागती तूप पावशेर | पडिला विसर स्वप्नामाजी ॥३॥ काय
कळे उपजला अंतराय | म्हणोनिया काय त्वरा झाली ॥४॥ राघवचैतन्य
केशवचैतन्य | सांगितली खूण माळिकेची ॥५॥ बाबाजी आपुले सांगितले

२४८/अभंग तरंग

नाम । मंत्र दिला रामकृष्णहरी ॥६॥ माघ शुद्ध दशमी पाहुनी गुरुवार
। केला अंगिकार तुका म्हणे ॥७॥

९६१) जप तप ध्यान न लगे धारणा । विष्टुल कीर्तनामाजी उभा ॥१॥
राहे माझ्या मना दृढ या वचनी । आणिक ते मनी न धरावे ॥२॥
कीर्तनी समाधी साधन ते मुद्रा । राहतील थारा धरोनिया ॥३॥ तुका
म्हणे मुक्ती हरीदासांच्या घरी । वोळंगती चारी रिद्विसिद्धि ॥४॥

९६२) अमर तू खरा । नव्हे कैसा मी दातारा ॥१॥ चाल जाऊ
संतापुडे । वाद सांगेन निवाडे ॥२॥ तुज नाव जर नाही । तर माझे दाव
काई ॥३॥ तुज रूप नाही । तर माझे दाव काई ॥४॥ खळसी तू लीळा ।
तेथे मी काय वेगळा ॥५॥ साच तू लटिका । तैसा मी ही म्हणे तुका ॥६॥

९६३) आम्हासाठी अवतार । मत्स्यकूर्मादि सूकर ॥१॥ मोहे धावे
घाली पान्हा । नाव घेता पंढरीराणा ॥२॥ कोठे न दिसे पाहता । उडी
घाली अवचिता ॥३॥ सुख ठेवी आम्हासाठी । दुःख आपणचि
घोटी ॥४॥ आम्हा घाली पाठीकडे । पुढे कळीकाळाशी भिडे ॥५॥
तुका म्हणे कृपानिधी । आम्हा उतरी नावेमधी ॥६॥

९६४) करावे चिंतन । तेचि बरे न भेटून ॥१॥ बरवा अंगी राहे भाव।
तो गे तोचि जाणा देव ॥२॥ दर्शनाची उरी । अवस्थाचि अंग धरी ॥३॥
तुका म्हणे मन । तेथे सकळ कारण ॥४॥

९६५) आधीच आळशी । वरी गुरुचा उपदेशी ॥१॥ मग त्या कैची
आडकाठी । विधीनिषेधाची भेटी ॥२॥ नाचरवे धर्म । न करवे

विधीकर्म॥३॥ तुका म्हणे ते गाढव | घेती मनासवे धाव ॥४॥

९६६) जेथे माझी दृष्टी जाय | तेथे पाय भावीन ॥१॥ असेन या समाधाने | पूजा मने करीन ॥२॥ अवघाच अवघे देसी | सुख घेवविसी संपन्न ॥३॥ तुका म्हणे बंधन नाही | ऐसे काही ते करु ॥४॥

९६७) अद्वैती तो माझे नाही समाधान | गोड हे चरणसेवा तुझी॥१॥ करुनी उचित देई हेचि दान | आवडे कीर्तन नाम तुझे ॥२॥ देवभक्तपण सुखाचा सोहळा | ठेकुनी निराळा दावी मज ॥३॥ तुका म्हणे आहे तुझे हे सकळ | कोणी एके काळी देई मज ॥४॥

९६८) धन्य गुरुराज | ज्योत दावियेली मज ॥१॥ काळे पिवळे ढवळे | रुप गोजिरे सावळे ॥२॥ जैसे रंग उमटती | पाहे पाहे आत्मज्योती॥३॥ चक्रे उमटती | मध्ये हिरे झाळकती ॥४॥ अनुहताचा गजर | सोहंनादाचा प्रकार ॥५॥ तुका म्हणे ऐसे दावी | त्याचे पाय माझे जीवी ॥६॥

९६९) त्रिगुण आटीव वाचेचा पसारा | पडिले विचारा सर्व रस॥१॥ आदि मध्य अंती नाही अवसान | जीवनी जीवन मिळुनी गेले ॥२॥ रामकृष्ण नाम माळ ही साजिरी | ओविली गोजिरी कर्णी मनी ॥३॥ तुका म्हणे तनु झाली ही शीतळ | आवडी सकळ ब्रह्मानंदे ॥४॥

९७०) लोहो परीसा रूसले | सोनेपणासी मूकले ॥१॥ येथे कोणाचे काय गेले | ज्याचे त्याने अनहित केले ॥२॥ गंगा आली आळशावरी | आळशी देखुनि पळे दुरी ॥३॥ गावाखालील ओहळ | रागे गंगेसी न मिळे॥४॥ तुका म्हणे होऊनी दास | गुरुसी न भजती शिष्य ॥५॥

२५०/अभंग तरंग

९७१) अनुहत ध्वनी वाहियला शंख । होऊनी निशंक सर्वकाळ ॥१॥

उँकाराचे नादे उठला गजर । सोहं हंसः स्वर अखंडीत ॥२॥ विवेक
सहस्रसा शत निर्धारी । चतुर्दश वरी सदा चाले ॥३॥ त्रिकुट शिखरी
आम्ही मठ केला । द्वैतभाव गेला हरीहर ॥४॥ उन्मनीचे नीर वाहे
गंगाजळ । आनंद कल्लोळ दिली बुडी ॥५॥ तुका म्हणे एक हरीहर
नामी । घंटा घोळ आम्ही वाजविला ॥६॥

९७२) जन्मासी आलिया विष्टुल पाहे डोळा । सुखाचा सोहळा मायबापा ॥१॥

आत ती पांढरी वरी असे काळी । तेथील वनमाळी अनुपम्य ॥२॥
सुनीळ ते ब्रह्म निर्मळ ते ब्रह्म । सोज्वळ ते ब्रह्म परात्पर ॥३॥ अर्धचंद्र वीट
दिसते साजिरी । विष्टुल त्यावरी उभा असे ॥४॥ तुका म्हणे ऐशी असे ही
पंढरी । उमगा नाही तरी शीण आहे ॥५॥

९७३) आठविता होय नाठवाची हानी । दिसे चक्रपाणी मागे पुढे ॥१॥

आठवाचे आदि अंती हा विष्टुल । बोलवीतो बोल निज सत्ते ॥२॥
दयावंत मोठा दासासी कृपाळ । जाऊ नेदी पळ एक वाया ॥३॥ तुका
म्हणे ज्याचा तोची आठवितो । कवतुक दावितो भक्त सखा ॥४॥

९७४) पंधरा दिवसामाजी साक्षात्कार झाला । विठोबा भेटला निराकार ॥१॥

भांबिगिरी पाठारी वसती जाण केली । वृत्ति स्थिरावली परब्रह्मी ॥२॥
निर्वाण जाणोनी आसन घातले । ध्यान आरंभिले देवाजीचे ॥३॥ सर्प
विंचू व्याघ्र अंगासी झाँबले । पीडू जे लागले सकळीक ॥४॥ दीप की
कर्पुर कैसा तो विराला । तैसा देह झाला तुका म्हणे ॥५॥

९७५) जया पलीकडे सहस्रदळ कीर्ण । तेथे भ्रमे मन भ्रांतीरूप ॥१॥

कोटी सूर्यप्रभा तयाचे रूपडे । तयामाजी दडे जीवदशा ॥२॥ निरवयव
निर्गुण दिसे ते निर्वाण । अव्यक्त निरंजन निर्विकल्प ॥३॥ तुका म्हणे
केली तेथेचि वसती । सांगू तुज किती नारायणा ॥४॥

९७६) सोहं हंसा ऐसे म्हणती तत्त्वमसी । ते ब्रह्म आहेसी तूचि स्वये ॥१॥
प्रथम नीलवर्ण पाहे निजज्योती । दुसरी ती श्रांती कृष्णवर्ण ॥२॥ तिसरा
उजाला दिसे धुंदाकार । तयामाजी किरे अणुरेणू ॥३॥ चतुर्थ तो शाम
शांतीचिये वसती । उन्मनी निश्चिती पीतवर्ण ॥४॥ चंद्रज्योती समान उजळला
पहावा । तुका म्हणे बरवा निवडेनी ॥५॥

९७७) मायबाप दोघे जीवेसी मारावे । चरण वंदावे बा एकाचे ॥१॥
भावाचे हे लग्न बहिणीसी लावावे । तरीच पावावे मोक्षपद ॥२॥
ब्राह्मणाचे गावी गाईसी वधावे । आराध्य करावे गाढवाचे ॥३॥ तुका
म्हणे हे तो विपरीत दिसे । जरी दैवी असे तरी घडे ॥४॥

९७८) प्रथम स्थूल देह म्हणती रक्तवर्ण । असे नेत्रस्थान वसती ज्याची ॥१॥
दुसरा तो सूक्ष्म श्रीहाट अंगुष्ठ । वसती ज्याची कंठस्थान आहे ॥२॥ तिसरा
कारण देह गोल्हाट निवृत्ती । कृष्णवर्ण गती ओळखावी ॥३॥ महाकारण
देह मसूर प्रमाण । अर्धमात्रा जाण नीलवर्ण ॥४॥ तुका म्हणे तया
शून्याचा शेवट । चैतन्य निघोट ओतियेले ॥५॥

९७९) मकाराच्या माथा झळकती चांदणी । पश्यंती नयनी तटस्थळी ॥१॥
अर्धमात्रा स्थान महा ते कारण । त्याचे परते जाण ज्योतीरूप ॥२॥ ते सुख
आपुले आपणाचि छ्यावे । न कळता पुसावे सद्गुरुसी ॥३॥ निजसंगाची ही खूण

तुका बोलिला | ब्रह्मरूप झाला सर्वकाळ ॥४॥

९८०) आशा हेचि आई लोभ असे बाप | मारिल्याचे पाप काय असे
॥१॥ बायको जीवाची एक असे भक्ती | तिच्या पायी मुक्ती प्रिय होय ॥२॥
ब्रह्म तो जाहला ब्राह्मण तो तीर्थी | माया गाय धरिती मारी आधी ॥३॥
आराध्य मनाचे करा गाढवाचे | हीत होईल तुमचे सांगतो मी ॥४॥ तुका म्हणे
किल्ली आहे गुरुपाशी | आणिके कोणासी ठावे नाही ॥५॥

९८१) परी ते तुज नाही ठावे | जेणे अंगे ब्रह्म व्हावे ॥१॥ जरी
झालासी पंडीत | करिसी शब्दांचे पांडित्य ॥२॥ करिसी वर्णश्रिम चोख |
तरी तू पावसी उत्तमलोक ॥३॥ गासी तान मान अबंध | हावभाव
नाना छंद ॥४॥ आगमोक्त पूजा मंत्र | जाणसी तू यंत्र तंत्र ॥५॥
साधनाच्या ओढाओढी | डोळियाच्या मोडामोडी ॥६॥ तुका म्हणे
देही | संत जाहले विदेही ॥७॥

९८२) वीज माथा चमकली | नेत्र बाहुली हासली ॥१॥ ओघ वाहे
सत्रावीचा | हिरा स्थापिला देहीचा ॥२॥ नाही हात पायासी | पहा पहा
स्वरूपासी ॥३॥ महाप्रकाश पडला | तुका ज्योतीसी मिळाला ॥४॥

९८३) पाहे बा पंढरी आपुलिया डोळा | सुखाचा सोहळा बापमाय ॥१॥
सावळे ते ब्रह्म सुनीळ ते ब्रह्म | बिंदुले ते ब्रह्म पाहे डोळा ॥२॥ अर्धचंद्राकार
वीट ती साजिरी | विट्ठल तयावरी उभा आहे ॥३॥ तुका म्हणे ऐसी पंढरी
उमगा | नाहीतरी शिमगा सर्वकाळ ॥४॥

९८४) विप्र म्हणती सावधान | स्वामी निघाले तेथून ॥१॥ गिरीकंदरी

जाऊनी । वश केला चापपाणी ॥१॥ अवघा लटिका जोजार । केव्हा
भेटे रघुवीर ॥२॥ वश झाला सीताकांत । तुका भेटे अकस्मात ॥३॥

९८५) राम राम वाचे बोलती सकळ । परी नेणती राम कैचा असे
॥१॥ राम कैचा आहे शोधुनिया पाहे । तरीच सफळ होये जन्म तुझा
॥२॥ अभिमान सोडा ओळखा रामराणा । सद्गुरुच्या खुणा निजदेही
॥३॥ निजदेही राम ओळखा तो पूर्ण । नाही जन्ममरण तुका म्हणे ॥४॥

९८६) विठ्ठल पाहुणा आमुचिये घरी । लिंबलोण करी सावळ्यासी॥१॥
दुरल्या देशीचा माझ्या आवडीचा । भीवरे तटीचा पांडुरंग ॥२॥ तुका
म्हणे आता येईल माझा हरी । संकट निवारी नारायण ॥३॥

९८७) नामापरता मंत्र नाही त्रिभुवनी । ऐसे बोले वाणी वेदवाचा ॥१॥
नाही म्या वंचिला मंत्र हा कोणासी । राहिलो जीवेसी धरोनिया ॥२॥ तुका
म्हणे नाम उँकाराचे मूळ । परब्रह्म केवळ आत्माराम ॥३॥

९८८) अग्नि जाळी परी न जळे प्रल्हाद । हृदयी गोविंद म्हणोनिया॥१॥
अग्नि जाळी परी न जळे हनुमंत । हृदयी सीताकांत म्हणोनिया ॥२॥ अग्नि
जाळी परी न जळती पांडव । हृदयी माधव म्हणोनिया ॥३॥ अग्नि जाळी
परी न जळती गोपाळ । हृदयी देव बोल म्हणोनिया ॥४॥ तुका म्हणे ऐसा
नामाचा बडिवार । शिणला भूधर वर्णवेना ॥५॥

९८९) नव्हे डाकलग कोटी सूर्यप्रभा । स्वानंदाचा गाभा देवराव ॥१॥
वाच्याने उडेना न बुडे पाण्यात । न जळे अद्भुत अग्नीमाजी ॥२॥ तुका
म्हणे त्याचे नाव हिरे ज्योती । स्थूळातुनी हाती घ्यावे घ्यावे ॥३॥

९९०) दरकदार दरकदार । साधुसंत सौदागर ॥१॥ देशपांडचा

२५४/अभंग तरंग

ज्ञानराज। हाती रुमालीचे बीज ॥२॥ नामापाशी शिंका शोभे । जनीपाशी
मोर्तब साजे ॥३॥ चांगदेव कुलकर्णी । चवदाशे वर्षाचा तो धणी ॥४॥
चोखामेळा येसकार । फाटा मारिला बाकीवर ॥५॥ नरहरी सोनार
पोतदार । एक पारखी निर्धार ॥६॥ कबीर खंबीर रखवालदार ।
रामनामाची ताकीद थोर ॥७॥ तुका तेथे नाईकवडी । मोडी संसाराच्या
खोडी ॥८॥

९९१) रामचंद्र आराधन । ज्याचे वंशी तोचि धन्य ॥१॥ रामचंद्र
ज्याचे मनी । तोचि एक महामुनी ॥२॥ रामनाम जपे मुखी । तोचि एक
नित्य सुखी ॥३॥ रामचंद्री नाही मन । तुका म्हणे तो पाषाण ॥४॥

९९२) सद्गुरुचे पायी । ठेवीन वेळोवेळा डोळ ॥१॥ या या संतांचेनि
संगे । कृपा केली पांडुरंगे ॥२॥ तुका म्हणे झालो धीट । केले रामनाम
पाठ ॥३॥

९९३) तुकोबाची कांता सांगे लोकापाशी । वेडा पंढरीसी जातो बाई ॥१॥
माझ्या मायबापे बरे नाही केले । पदरी बांधिले भिकाऱ्याच्या ॥२॥ देहाचा
मृदंग दगडाचा टाळ । घालीसी गोंधळ पंढरीसी ॥३॥ तुटक्याची तारा
फुटकाची वीणा । घाली येरझारा पंढरीसी ॥४॥ माझ्या चौधी बहिणी
असती सुखाच्या । माझी कर्मदशा ऐसी असे ॥५॥ तुका म्हणे आता ऐसे न
करावे । चरण वंदावे विठोबाचे ॥६॥

९९४) तुळशी पीक आले दैव दुणावले । शेती वाया गेले कलियुगी ॥१॥
आता काय उणे आमुच्या कुटुंबा । प्रगटली जगदंबा वृदावनी ॥२॥

सोन्याची तुळस मोत्याची मंजुळ | खेळती गोपाळ वृद्धावनी ॥३॥ एक
एक पान त्रिभुवना समान | केलेसे अर्पण तुका म्हणे ॥४॥

९९५) घ्या मुकुंद मुरारी गोविंद | आनंदकंद हा घ्या छंद ॥ध्रु॥ गोप
बाढा करुनी मेळा | मांडी काढा सावढा | अंत नाही या सुखाला |
होय सकढा आनंद ॥१॥ वाजवी कान्हा वाद्ये नाना | गाती जनाना
त्रजललना। हालहुंबरी फुगड्या टिपरी | खेळती नारीनरवृंद ॥२॥ राम
भजन सब सार मिठाई | सुधारसोंका सिंध | कहे तुका और छंद छोर के।
भजो भाई गोविंद ॥३॥

९९६) नाचू गाऊ तुझा विठू करु अनुवाद | जेथे पाहो तेथे चतुर्भुज
गोविंद ॥१॥ आनंद विठोबा जाहला माझिये मनी | देखिली पाऊले
विटेसहित लोचनी ॥२॥ लयी साधन ते नलगे मुक्तीचे सायास | हाचि
जन्मोजन्मी गोड भक्तीचा वास ॥३॥ तुका म्हणे आम्हा प्रेम लीन ते
काही | पंढरीचा राणा साठविला हृदयी ॥४॥

९९७) नमिला गणपती माऊली सारजा | आता गुरुराजा दंडवत ॥१॥
गुरुराया चरणी मस्तक ठेविले | आपुल्या स्तुतीला द्यावी मती ॥२॥
गुरुराया तुज ऐसा नाही सखा | कृपा करुनी रंका धरी हाती ॥३॥ तुका म्हणे
गुरु माता पिता बंधु | धाव कृपासिंधू मायबापा ॥४॥

९९८) उभा होतो महाद्वारी | मूर्ती देखिली साजिरी ॥१॥ पाहता
पाहणे निमाले | रूपी तदूप मन झाले ॥२॥ तुका म्हणे बोलो काही |
कैचा विठ्ठल कैची राही ॥३॥

२५६/अभंग तरंग

९९९) आधीच नरतनू जन्मही ब्राह्मण । तयावरी जाणे आत्मज्ञान
॥१॥ आधीच सोन्याचे वरी जडावाचे । लेणे श्रीमंताचे शोभिवंत ॥२॥
तुका म्हणे देव जनी असे चोखट । तरीच घडती तिन्ही गोष्ठी ॥३॥

१०००) घस्त आली जागा जागा लोकांनो झाली संसाररात्री । चार
मांदी मिळाले झणी भरेल गावत ॥१॥ चौघे घस्तवाले साजणी अठरा
हाका मारिती । काही केल्या कोणी जागेना पडली संसार भ्रांती ॥२॥
विवेक उफड्या सांगती वाजे अनुहात तुतारी । काळ रोगे शिडी लाविली
लागे ब्रह्मांडपुरी ॥३॥ निजाचे निज नेले निजल्याने जागल्याचे जाय ।
गुरुवीण प्राणी जन्मले तेणे व्यर्थ शिणविली माये ॥४॥ सदूरु सांगती
गुरुगीता पहा अर्थ शोधुनी । दास तुका म्हणे हे सत्य सत्य त्रिवाणी ॥५॥

१००१) शिव हा कैलासीचा राजा । त्यासी नमस्कार माझा ॥१॥
गिरीजादेवी जगन्माता । वाम गंगा वाहे माथा ॥२॥ रुंडमाळा गळा
सर्प । भस्म केला तो कंदर्प ॥३॥ सकळ गणामाजी श्रेष्ठ । तुका म्हणे
तो वरिष्ठ ॥४॥

१००२) तुझ्या रुपी डोळे । निवती सकळ सोहळे ॥१॥ ध्यान साजिरे
गोजिरे । कुंडल ते मकराकारे ॥२॥ ध्यानाची आवडी । अवलोकिता
घडोघडी ॥३॥ तुका म्हणे चित्ता । वाटे न व्हावा परता ॥४॥

१००३) विठोबा पाहतोसी काय । आता पुढे करी पाय ॥१॥ वरी
ठेऊ दे मस्तक । दोनी जोडोनि हस्तक ॥२॥ बरवे करी सम । नको भंगू
देऊ प्रेम ॥३॥ तुका म्हणे चला । पुढती सामोरे विठ्ठला ॥४॥

१००४) वृद्धपणी माळ धरी । ज्ञान नाही तिळभरी ॥१॥ क्षुधा लागली
गव्हारा । मग पेरितो बाजारा ॥२॥ प्राप्त झाला तृष्णाकाळ । कूप खणितो
गवाळ ॥३॥ आदि बुडविले सर्व । अंती आले यमपर्व ॥४॥ तुका म्हणे
ऐसे लंड । आम्ही पाहिले उदंड ॥५॥

१००५) ऐके ऐके गे विठ्ठले । आम्ही काय तुझे केले ॥१॥ एकनाथ
काय काका । त्याचे पाणी वाहसी फुका ॥२॥ कबीर काय तुझा
मामा । शेले वीणसी पुरुषोत्तमा ॥३॥ जनी काय तुझी मावशी । तिच्या
संगे तू राबसी ॥४॥ नामा काय तुझा मावसा । त्याच्या संगे जेवीसी
कसा ॥५॥ तुका म्हणे लडिवाळ । सलगीने बोले बोल ॥६॥

१००६) काजळ कुंकू लेऊनी गेले केतकीच्या वना । बारा सोळा पोरे
झाली दाळ्डा येईना मना ॥१॥ चला सौरी जाऊ आता रामसखा पाहू
॥धू॥ तुका म्हणे सौरी झाले भाव नाही निका । विठोबाला न स्मरे
त्याच्या तोंडावरी थुंका ॥२॥

१००७) पंढरी जा रे गड्या एकदा ॥धू॥ मातेचे उदरी नऊ महिने तू
मारिसी की रे उड्या ॥१॥ बाळपणी तू खेळ खेळसी करिसी रे
खोड्या ॥२॥ तरुणपणी तू प्रपंची मग्न घालिसी की फुगड्या ॥३॥
म्हातारपणी खोकल्याने बेजार होसी वेड्या ॥४॥ तुकाराम म्हणे संसार
खोटा जैसा का बुडबुडा ॥५॥

१००८) आकाशात अंतराळी । तेथे गंगा वाहे निळी ॥१॥ तयामध्ये
एक मासा । माश्या तोंडी एक ससा ॥२॥ बुडी मारिली पाताळी । प्रचीती
ही एक झाली ॥३॥ तुका म्हणे ऐसी खूण । नकळे सद्गुरु वाचून ॥४॥

२५८/अभंग तरंग

१००९) आम्ही बिघडलो तुम्ही बिघडाना ॥६७॥ समुद्राच्या संगे नदी बिघडली । सागरा मिळाली सागरची झाली ॥१॥ सद्रुच्या संगे शिष्य बिघडला । शिष्य बिघडला सद्रुची झाला ॥२॥ विठ्ठलाच्या संगे तुका बिघडला । तुका बिघडला विठ्ठलची झाला ॥३॥

१०१०) काय करावा चांगला । नाही अंतरी रंगला ॥१॥ मोत्या सारिखा शिंपला । परि तो आपुल्या मोले गेला ॥२॥ कस्तुरी सारिखा कोळसा । तिचे मोला विकेल कैसा ॥३॥ हंसा सारिखा बगळा । भाव अंतरी वेगळा ॥४॥ तुका म्हणे नामावीण । जळो त्याचे चांगुलपण ॥५॥

१०११) जरी हा हो कृपा करील नारायण । तरी हेचि ज्ञान ब्रह्म होय ॥१॥ कोठेनिया काही न लगे आणावे । न लगे कोठे जावे तरावया ॥२॥ जरी देव काही धरील पै चित्ती । तरी हेचि होती दिव्य चक्षू ॥३॥ तुका म्हणे देव दाविल आपणा । तरी जीवपणा ठाव नाही ॥४॥

१०१२) म्हणे विठ्ठल पाषाण । त्याच्या तोंडावरी वहाण ॥१॥ शाळीग्राम म्हणे धोंडा । किडे पडो त्याच्या तोंडा ॥२॥ भावी सद्गुरु मानुष । त्याचे खंडो का आयुष्य ॥३॥ तुका म्हणे किती ऐकू । कोठवरी भीड राखू ॥४॥

१०१३) धनी म्हणावा तो कोण । शब्दे निरसी जो अज्ञान ॥१॥ जन्म मरण जो चुकवी । निजरूप जो दाखवी ॥२॥ पाडी येरझारा पाणी । माथा ठेवी हात दोन्ही ॥३॥ तुका म्हणे गुरुराव । सकळ देवांचा हा देव ॥४॥

१०१४) अलक्ष निर्गुण दिव्य लावी ज्योती । प्रकाश फाकती
चैतन्यात ॥१॥ चैतन्यापासोनी मूळमाया झाली । ॐकाराची भली जननी
ते ॥२॥ ॐकारापासोनी महारूढ़ झाला । विष्णु प्रकाशला रुद्रतेजे ॥३॥
नाभी कमळामाजी जन्मला विधाता । पिंडब्रह्मांडकर्ता तोचि झाला ॥४॥
आकारासी आले चंद्र सूर्य तारा । घातला पसारा त्रिगुणांचा ॥५॥ पंचभूते
आणि जहाले त्रिगुण । अष्टधा जाण प्रकृती ही ॥६॥ मुळापासोनिया
फोफावला वेल । धन्य जाणतील मूळ एक ॥७॥ तुका म्हणे खूण
जाणताती संत । घेताती प्रचित सद्गुरुमुखे ॥८॥

१०१५) चौंदेहाचे माथा ठेऊनिया हात । उन्मनी साक्षात
दाखविली ॥१॥ उन्मनीची मुद्रा चेपोनिया दिली । चहूकडे झाली प्रभा
सारी ॥२॥ रक्त पीत श्वेत तयावरी शाम । नानापरी जाण उठती
रंग ॥३॥ रंग उठोनिया अंतरंगात गेलो । निश्वल राहिलो निजतेजे ॥४॥
त्या तेजासी काही उपमा साहेना । अरुप जाईना कोणीकडे ॥५॥
कोणीकडे जावे कोणीकडे यावे । त्यातचि रहावे निरंतर ॥६॥ निरंतर
म्हणजे अंतर ज्या नाही । सर्वाहूनी पाही तेही तेचि ॥७॥ तेही तेचि
म्हणता द्वैत लागो पाहे । अद्वैतासी काय उपमा देऊ ॥८॥ तुका म्हणे
तया वाचे बोलवेना । बाबाजीने खुणा सांगितले ॥९॥

१०१६) एक कळले म्हणती आम्हा ब्रह्मज्ञान । धुरीचे अज्ञान जाणावे
ते ॥१॥ व्यासा शिवादिका न कळेची अंत । ज्ञान ते स्वतंत्र हरीरूप ॥२॥
वृत्तीरूप ज्ञाना भुलले सकळ । राहिले वेगळे अनादी जे ॥३॥ तुका
म्हणे हरी हंसरूप झाला । बोधिले पुत्राला हेचि खरे ॥४॥

२६० / अभंग तरंग

१०१७) अनंत ब्रह्मांडे जयाचे उदरी | तो असे उदरी आत्माराम||१||

देहात देऊळ देवळात देव | शोधुनी मूळ पाहे आहे कैसे ||२|| मूळ
पाहू जाता मुळीच आपण | ऐसी आहे खूण अनुभवाची ||३|| नाही
मूळ डाळ नाही जाती कूळ | असे ते अढळ सदोदित ||४|| भाव नाही
भक्ती मोक्ष नाही मुक्ती | दिवस ना रात्री मावळती ||५|| तुका म्हणे
ऐसे बाबाजीने केले | अढळ बैसविले निजपदी ||६||

१०१८) कोणा पुण्ये यांचा होईन सेवक | जिही द्वंद्वादिक दुराविले||१||
ऐसे वर्म मज दावी नारायणा | अंतरीच्या खुणा प्रकटोनि ||२|| बहु
अवघड असे संत भेटी | तरी जगजेठी करुणा केली ||३|| तुका म्हणे
मग नये वृत्तीवरी | सुखाचे शेजारी पहुडईन ||४||

१०१९) भाविकांचे काज अंगे देव करी | काढी धर्माघरी उच्छिष्ट ते||१||
उच्छिष्ट ती फळे खाण भिळूटीची | आवडी तयांची मोठी देवा ||२|| काय
देवा घरी न मिळेचि अन्न | मागे भाजीपान द्रौपदीसी ||३|| अर्जुनाची घोडी
धुतली अनंते | संकटे बहुते निवारिली ||४|| तुका म्हणे ऐसी आवडती
लडिवाळे | जाणीवेचे काळे तोंड देवा||५||

१०२०) ऐसे कैसे जाले भोंदू | कर्म करोनि म्हणती साधु ||१|| अंगा
लावुनिया राख | डोळे झाकुनी करिती पाप ||२|| दावुनि वैराग्याची
कळा | भोगी विषयाचा सोहळा ||३|| तुका म्हणे सांगो किती | जळो
तयांची संगती ||४||

१०२१) ॐकार प्रधान रूप गणेशाचे | हे तिन्ही देवांचे जन्मस्थान||५||
अकार तो ब्रह्मा उकार तो विष्णु | मकार महेश जाणिवेला ||६|| ऐसे

तिन्ही देव जेथुनी उत्पन्न | तो हा गजानन मायबाप ॥२॥ तुका म्हणे
ऐसी आहे वेदवाणी | पहावे पुराणी व्यासांचिया ॥३॥

१०२२) संताचीये गावी प्रेमाचा सुकाळ | नाही तळमळ दुःख
लेश ॥१॥ तेथे मी राहीन होउनी याचक | घालतील भीक तेचि मज ॥२॥
संतांचीये गावी वरो भांडवल | अवघा विडूल धन वित्त ॥३॥ संतांचे
भोजन अमृताचे पान | करिती कीर्तन सर्वकाळ ॥४॥ संतांचा उदीम
उपदेशाची पेठ | प्रेम सुख साठ घेती देती ॥५॥ तुका म्हणे तेथे नाही
आन परी | म्हणोनि भीकारी झालो त्यांचा ॥६॥

१०२३) गोकुळात याने चोरी केली फार | म्हणोनि समोर उभा केला ॥७॥
वैकुंठीची मूर्ती आली भीमातीरी | लाडका तो हरी यशोदेचा ॥८॥
विटेवरी उभा कटेवरी हात | लज्जेनेच पहात जनाकडे ॥९॥ तुका म्हणे
चोर धरिला पुंडलिके | चला कौतुके पाहु तया ॥३॥

१०२४) नको नको मना गुंतू मायाजाळी | काळ आला जवळी ग्रासावया ॥१॥
काळाची हे उडी पडेल बा जेव्हा | सोडविना तेव्हा मायबाप ॥२॥
सोडविना राजा देशीचा चौधरी | आणिक सोयरी भली भली ॥३॥ तुका
म्हणे तुज सोडविना कोणी | एका चक्रपाणी वाचूनिया ॥३॥

३३. श्री रामेश्वरभट्ट

हे श्रीज्ञानेश्वरमहाराजांचे उपासक होते. तसेच श्रीतुकाराममहाराजांच्या
प्रमुख टाळकच्यांपैकी होते.

१०२५) तुकाराम तुकाराम । नाम घेता कापे यम ॥१॥ धन्य तुकोबा
समर्थ । जेणे केला पुरुषार्थ ॥२॥ तारियेल्या वहा । जैशा उदकावरी
लाहा ॥३॥ म्हणे रामेश्वर भट्ट द्विजा । तुका विष्णु नाही दुजा ॥४॥

३४. श्री तुकयाबंधू

श्रीतुकाराममहाराजांचे धाकटे बंधू श्रीकान्होबा महाराज यांनी
'तुकयाबंधू' ही मुद्रिका वापरून पदे रचली आहेत.

१०२६) वचन ऐका कमलापती । माझी रंकाची विनंती ॥१॥ कर
जोडितो कथेकाळी । आपण असावे जवळी ॥२॥ घ्यावी घ्यावी माझी
भाक । जरी का मागेन आणिक ॥३॥ तुकयाबंधू म्हणे देवा । शब्द
इतुकाची राखावा ॥४॥

१०२७) पवित्र सुदिन उत्तम दिवस दसरा । सापडला तो साधा
आजि मुहूर्त बरा । गर्जा जयजयकार हरि हृदयी धरा । आळस नका करू
सांगतो लहान थोरा ॥१॥ याहो याहो बाईयानो निघाले हरि । सिलंगणा
वेगी घेउनी आरत्या करी । ओवाढू श्रीमुख वंदु पाऊले शिरी । आम्हा दैव
आले तेथे घरीच्या घरी ॥२॥ अक्षय मुहूर्त गाजे औटामध्ये ते । मग येरी
गर्जे जैसे तैसे होत जाते । म्हणोनिया मागे पुढे कोणी न पहावे येथे । सांडा
परते काम जाऊ हरी सांगाते ॥३॥ बहुता बहुता रीती चित्ती धरा हे मनी
। नका गई करू आइकाल ज्या कानी । मग हे सुख तुम्ही कधी न देखाल
स्वप्नी । उरेल हायहाय मागे होईल कहाणी ॥४॥ ऐसियास वंचता
त्याच्या अभाग्या पार । नाही नाही सत्य जाणा निर्धार । मग ही वेळ
घटिका न ये अजरामर । कळले असो द्या मग पटतील विचार ॥५॥

जयासाठी ब्रह्मादिक झाले ते पिसे । उच्छिष्टासाठी देव झाले जळी
मासे । अर्धांगी विश्वमाता लक्षुमी वसे । तुकयाबंधु म्हणे तो हा
आले अनायासे ॥६॥

३५. श्री मंबाजीबुवा

मंबाजीबुवा हे देहूगावचे पाटील होते. ते तुकाराम महाराजांचे
समकालीन होते. सुरवातीस ते तुकाराममहाराजांचे छलक होते. परंतु
पुढे त्यांच्या वृत्तीत फरक पडून ते तुकाराममहाराजांचे शिष्य झाले व
अभंग करू लागले.

१०२८) सद्गुरुनाम निरंतर घेई मनुजा राहे गुरुपायी ॥४॥ सगेसोयरे
बाईलपोरे मायबाप भाई । दो दिवसाचे असती साचे जीवीचे कोणी
नाही ॥१॥ उगाच पडसी का धडपडसी बुडसी भवडोही । बोध परिसुनी
शोध करी मनी अजुनी सावध होई ॥२॥ जाळील पोळील काळ
खुळ्या मग पळसी कोण्या ठायी । हृदय कळवळे म्हणुनि बोले मंबाजी
गुरुभाई ॥३॥

३६. श्री निळोबाराय

१०२९) माझ्या सद्गुरुंची पाऊले गोमटी । वंदिताची भेटी हृदयस्था
॥१॥ सद्गुरु सद्गुरु करिता उच्चारू । येती हरिहरू भेटावया ॥२॥ माझ्या
सद्गुरुंचे अवलोकिता मुख । समाधीचे सुख तुच्छ वाटे ॥३॥ निळा

२६४/अभंग तरंग

म्हणे माझ्या सद्गुरुंची मूर्ती । आहे ते विश्रांती विश्रांतीची ॥४॥

१०३०) येऊनिया कृपावंते । तुकयास्वामी सद्गुरुनाथे ॥१॥ हात ठेवीला
मस्तकी । देऊनी प्रसाद केले सुखी ॥२॥ माझी वाढविली मती । गुण
वर्णाविया स्फूर्ती ॥३॥ निळा म्हणे मी बोलता । दिसे परी ही त्याची
सत्ता ॥४॥

१०३१) पूर्ण केला पूर्ण केला । पूर्ण केला मनोरथ ॥१॥ घरा आले घरा
आले । घरा आले कृपाळू ॥२॥ सत्य केला सत्य केला । सत्य केला
अनुग्रह ॥३॥ सांभाळिले सांभाळिले । सांभाळिले अनाथा ॥४॥
निळा केला निळा केला । नीळा केला पावन ॥५॥

१०३२) बरवे झाले बरवे झाले । आत्माराम हृदयी आले ॥१॥ सद्गुरुनी
कृपा केली । वस्तू डोळा पै दाविली ॥२॥ आनंदी आनंद । पाहे तिकडे
हा गोविंद ॥३॥ निळा म्हणे मी निष्काम । परीपूर्ण आत्माराम ॥४॥

१०३३) नाम चिंतने जडली ग्रीति । भगवद्गाव सर्वाभूती ॥१॥
हेचि परमार्थ साधन । मुखी नाम हृदयी ध्यान ॥२॥ विषय भोगी
विलोभता । मोह न बाधी त्या ममता ॥३॥ निळा म्हणे निजध्यासे ।
मुक्त झाले शुका ऐसे ॥४॥

१०३४) नवल प्रकाश प्रकाशवेगळा । झाकिलिया डोळा पुढा दिसे ॥१॥
नव्हे उजळिला सवेचि मावळिला । आत्मतेजे केला उदो नित्य ॥२॥ काळा
ना सावळा ढवळा ना पिवळा । जीवीच्या जीवनकळा प्रकाशितु ॥३॥
निळा म्हणे आजि आरतीचेनि व्याजे । कृपे पंढरीराजे कळले मज ॥४॥

१०३५) नाम वाचे श्रवण कीर्ती । पाऊले चित्ती समान ॥१॥ काळ सार्थक केला त्यानी । धरिला मनी विठ्ठल ॥२॥ कीर्तनाचा समारंभ । निर्देश सर्वदा ॥३॥ निळा म्हणे स्वरूप सिद्धी । नित्य समाधी हरिनाम ॥४॥

१०३६) होता कृपा तुमची पशु बोले वेद । निर्जीव चाले भिंती महिमा अगाध । भगवत्‌गीता टीका ज्ञानेश्वरी शुद्ध । करुनि भाविक लोका केला निज बोध ॥१॥ जयदेव जयदेव जय ज्ञानसिंधू । नामस्मरणे तुमच्या तुटे भवबंधु ॥२॥ चौदाशे वरुषांचे तप्ती तीरवासी । येऊनी चांगदेव लागती चरणासी । करुनी कृपा देवे अनुग्रहिले त्यासी । देऊनी आत्मज्ञान केले सहवासी ॥३॥ समाधी समयी सकळ समुदाय । घेऊनी सुरवर आले श्री पंढरीराय । दारी आजानवृक्ष सुवर्णपिंपळ असुमाय । जाणुनि महिमा निळा चरणातळी राहे ॥४॥

१०३७) नाठवी तो स्वये द्यावी आठवण । हे तो आहे खूण सद्गुरुची ॥१॥ ऐशियाप्रकारे बोधविता शिष्या । अंतरी प्रकाशा काय उणे ॥२॥ आपुले स्वराज्य फावे आपणासि । नित्य सदाभ्यासी तदुपता ॥३॥ निळा म्हणे ऐसी सद्गुरुची कला । परि आहे विरळा बोधक तो ॥४॥

३७. श्री बहिणाबाई

संत बहिणाबाईचा जन्म इ.स. १६२८ मध्ये वेरूळजवळील देवगाव येथे झाला. श्रीतुकाराममहाराजांनी त्यांना स्वप्नात येऊन अनुग्रह दिला. त्या श्रीजयरामस्वार्मीच्या कीर्तनास जात. त्यांच्या अनेक अभंगरचना आहेत. त्यांनी

२६६/अभंग तरंग

इ.स. १७०० साली देह ठेवला.

१०३८) दिवसा न रात्री प्रकाश ना ज्योती । तेथे निज वस्ती केली
जीवे॥१॥ आनंदी आनंद गोविंदी गोविंद । भोगू परमानंद बाईयानो ॥२॥
अथ ना ऊर्ध्व ना गती ना विगती । तेथे निजवस्ती केली मने ॥३॥ बहिणी
म्हणे सोहँहँस यासकट । भरुनी ठेला घोट एकसरा ॥४॥

१०३९) ब्रह्म जाणे तोचि बोली जे ब्राह्मण । वेदाचे वचन साक्ष
यासी ॥१॥ पहा अनुभव आपुलिया देही । शास्त्रासीही ग्वाही करोनिया
॥२॥ द्वादशकळांचे जया अंगी तेज । सूर्य तो सहज न बोलता ॥३॥
राजचिन्हे अंगी राजा तोचि एक । करी जो कनक परीसतो ॥४॥ पुरवील
कामना तेचि कामधेनू । वारील मरणू अमृतते ॥५॥ बहिणी म्हणे तैसा
ब्रह्माचा जाणता । ब्राह्मण तत्त्वता तोची एक ॥६॥

१०४०) सांगितले करी रे । सुमना ॥धु॥ शांती मनी धरी क्रोध दूरी
करी । वासना निवरी रे ॥१॥ देव सखा करी भाव मनी धरी । भक्तीसी तू
वरी रे ॥२॥ बहिणी म्हणे जरी नायकसी तरी । पडसील तू दूरी रे ॥३॥

१०४१) द्वैताचा हा नाश जव केला नाही । आत्मतत्त्व ठायी पडे
केवी ॥१॥ यालागी सद्गुरु सेवीस सज्जाना । मायेचे निरसन
करावया ॥२॥ भ्रांतीचे हे स्थान जव छेदिले नाही । आत्मतत्त्व ठायी
पडे केवी ॥३॥ बहिणी म्हणे ज्ञान जव साधिले नाही । आत्मतत्त्व ठायी
पडे केवी ॥४॥

१०४२) सद्गुरुवचनाचे करी अमृतपान । जन्ममृत्यू जाण नाश होती ॥१॥
होसील अमर स्वामी त्या इंद्राचा । मने काया वाचा शरण जाई ॥२॥

सद्गुरुवचन ज्ञानामृत वाटी । नित्य सेवी तुटी नको आण् ॥३॥ बहिणी
म्हणे जीवा होसील संतुष्ट । सद्गुरु वरिष्ठ पूजीलिया ॥४॥

१०४३) जयाचेनि कान करिती श्रवण । तो आनंदघन हरि आत्मा ॥१॥
जयाचेनि नेत्र पहाती रूप गहन । तो आनंदघन हरी आत्मा ॥२॥ जयाचेनि
जिव्हा करी रसस्वाद । हरी तो आनंदघन आत्मा ॥३॥ जयाचेनि योगे
होतसे स्पर्शन । आत्मा आनंदघन बहिणी म्हणे ॥४॥

१०४४) हीच एक माझी सेवा । तुज मानवली देवा ॥१॥ जे जे काही
रे करणे । ते ते देवा समर्पणे ॥२॥ ते जे ऐके काही । तेचि तुझी कथा
पाही ॥३॥ काया वाचा जे बोलिली । देवाची ते स्तुती केली ॥४॥
तेथे गंध अवग्राण । बहिणी म्हणे तुला अर्पण ॥५॥

१०४५) धन्य धन्य ती पंढरी । जेथे नांदतो श्रीहरी ॥१॥ धन्य धन्य
चंद्रभागा । जेथे वास पांडुरंगा ॥२॥ धन्य धन्य ते पद्माळ । जेथे नांदतो
गोपाळ ॥३॥ धन्य धन्य पुष्पावती । जेथे नांदतो श्रीपती ॥४॥ बहिणी
म्हणे धन्य धन्य । नित्य विघ्नली अनन्य ॥५॥

१०४६) साधन कासया साधिसी पामरा । प्रणवीच खरा वास तुझा
॥१॥ ॐकारापासून विस्तारले वेद । अक्षराचा भेद ओळखावा ॥२॥
बहिणी म्हणे मूळ ॐकाराचे ज्ञान । ज्ञालीया निर्माण ब्रह्म होसी ॥३॥

१०४७) विवेक वैराग्य सद्गुरुंची कृपा । येणे असे सोपा आत्मबोध
॥१॥ श्रवण मनन सदा निदिध्यास । पुढे होय त्यास साक्षात्कार ॥२॥

बहिणी म्हणे तुज पावावया निज | उपाय सहज हाचि असे ॥३॥

३८. श्री नरहरी सोनार

१०४८) देवा तुझा मी सोनार | तुझे नामाचा व्यवहार ॥१॥ देह
बागेसरी^१ जाण | अंतरात्मा नाम सोने ॥२॥ त्रिगुणाची करुनी मूस |
आत ओतीला ब्रह्मरस ॥३॥ जीव शिव करुनी फुंकी | रात्रंदिवस
ठोकाठोकी ॥४॥ विवेक हातवडा घेऊन | काम क्रोध केला चूर्ण ॥५॥
मनबुद्धीची कातरी | रामनाम सोने चोरी ॥६॥ ज्ञान ताजवा घेऊन
हाती | दोन्ही अक्षरे जोखिती ॥७॥ खांद्या वाहोनी पोतडी^२ | उतरला
पैलथडी ॥८॥ नरहरी सोनार हरीचा दास | भजन करी रात्रंदिवस
॥९॥

१०४९) भस्म उटी रुंडमाळा | हाती विशूळ नेत्री ज्वाळा ॥१॥
गजचर्म व्याघ्रांबर | कंठी शोभे वासुकी हार ॥२॥ भूते वेताळ नाचती |
हर्षयुक्त उमापती ॥३॥ सर्व सुखाचे आगर | म्हणे नरहरी सोनार ॥४॥

१०५०) पहा पहा तुम्ही डोळा | माझा भोळा शंकर ॥१॥ ज्याचे देणे
अवघ्यासम | नाही विषम कोणासी ॥२॥ भावे तोषे कर्पुरगौर | हर हर
वदता ॥३॥ ध्यान धरोनी स्मशानी | जपे राम राम मनी ॥४॥ शंभू
चरणावरी | लोळे सोनार नरहरी ॥५॥

३९. श्री रसिकरायमहाराज

१०५१) सुंदरपण जेणे ते कोण जाणे ॥ध्रु॥ चंचळ चंचळ चळवळ
चळवळ । नाटक नेटक देखे ॥१॥ धूर्त चतुर प्रेमरस जाणे । मृदू वचन
वदनी॥२॥ रसिकराय अंतरी जागे । तेणे चटक नटली ॥३॥

४०. श्री कान्होपात्रा

श्रीसंत कान्होपात्रा यांचा जन्म इ.स. १४६८ साली मंगळवेळा येथे
झाला. त्यांनी श्रीज्ञानेश्वरांची समाधी पाहून त्यांना मनोमन आपला गुरु मानले.
संतकान्होपात्रांचे २४ अभंग उपलब्ध आहेत. त्यांच्या अभंगवाणीला करुणेचा
व आर्ततेचा स्वर आहे. त्यांनी अखेर पांडुरंगाच्या चरणावर मस्तक ठेऊन
आपला देह ठेवला.

१०५२) शिव तो निवृत्ती विष्णु ज्ञानदेव पाही । सोपान तो ब्रह्मा मूळ
माया मुक्ताई ॥१॥ धन्य धन्य धन्य धन्य निवृत्तीराया । धन्य ज्ञानदेव
सोपान सख्या ॥२॥ प्रत्यक्ष पैठणी भटा दाविली प्रचीती । रेडियाचे
मुखे वदविली वेदश्रुती ॥३॥ चौदाशे वरुषाचे तप्ती तीर रहिवासी ।
गर्व हरविला चालविले भिंतीसी ॥४॥ धन्य कान्होपात्रा आजी झाली
भाग्याची । भेटी झाली ज्ञानदेवाची म्हणोनिया ॥५॥

१०५३) वर्म वैरियाचे हाती । देऊ नको श्रीपती ॥१॥ तू तो अनाथांचा
नाथ । दीनदयाळ कृपावंत ॥२॥ वेद पुराणे गर्जती । साही शास्त्रे
विवादती॥३॥ चरणी ब्रीद वागविसी । तुझी कान्होपात्रा दासी ॥४॥

१०५४) अगा वैकुंठीच्या राया । अगा विश्वल सख्या ॥१॥ अगा
नारायणा । अगा वसुदेवनंदना ॥२॥ अगा पुंडलीक वरदा । अगा विष्णु तू

गोविंदा ॥३॥ अगा रखुमाईच्या कांता । कान्होपात्रा राखी आता ॥४॥

१०५५) पतीत तू पावना । म्हणविसी नारायणा ॥१॥ तरी सांभाळी
वचन । ब्रीद वागविसी जाण ॥२॥ याती शुद्ध नाही भाव । दुष्ट आचरण
स्वभाव ॥३॥ मुखी नाम नाही । कान्होपात्रा शरण पायी ॥४॥

१०५६) माझ्या जिवीचे जीवन । तो हा विठ्ठल निधान ॥१॥ उभा
असे विटेवरी । वाटी प्रेमाची सीदोरी ॥२॥ आलीयाची धनी । निवारितो
चक्रपाणी ॥३॥ भेटा दयेच्या सागरा । विनवितसे कान्होपात्रा ॥४॥

१०५७) पतीत पावन म्हणविसी आधी । तरी का उपाधी
भक्तामागे ॥१॥ तुझे म्हणविता दुजे अंगसंग । उणेपणा सांग
कोणाकडे ॥२॥ सिंहाचे भातुके जंबूक पै नेता । थोराचिया माथा लाज
वाटे ॥३॥ म्हणे कान्होपात्रा देह समर्पणे । करावा जतन
ब्रीदासाठी ॥४॥

४१. श्री रामदासस्वामी

१०५८) वेद लागला रामाचा । सुरवर विश्रामाचा ॥धृ॥ तेथे सुरवर
नरकिन्नर विद्याधर गंधर्वाचा मेळा । तेथे न्यून कोकिळा मंजुळ किळा ।
झुळकी रम्य रसाळा । तेथे गायनकळा रंग आगळा । वाहे अमृतवेळा ।
तो सुखसोहळा देखुनि डोळा । लाचावे मनमेळा ॥१॥ एकताल मृदांगे

श्रुति उपांगे । गाती नवरस रंगे । एक रंग सुरंगे दाविती संगे । सप्तस्वरांची
अंगे । एक अनेक रागे आलापयोगे । बिकट ताल सुधांगे । एक झकिट
किटकिट थरिक थरिक । वाजती चपळांगे ॥२॥ तेथे खण खण खण
खण टाळ वाजती । झण झण झण झण यंत्रे । तेथे दण दण दण दण मृदंग
मंजुळ । तालबद्ध परतंत्रे । तेथे चण चण चण चण शब्द बोलती । वाणी
चपळ सत्पात्रे । तेथे झग झग झग झग झळकती रत्ने । खचित बैसे
शोभा ॥३॥ तेथे धग धग धग धग तेज आगळे । लावण्याचा गाभा । तेथे
घम घम घमाट सुगंध परिमळ । षट्पद येती लोभा । पवनतनुज दासाचे
मंडण । निकट राहिला उभा ॥४॥

१०५९) रंगी नाचतो त्रिपुरारी । लीला नाटकधारी । मंदरजावर
त्रिपुरसुंदर अर्धनारीनटेश्वर । नाचे शंकर सकळ कळाकर । विश्वासी
आधार ॥६॥ झुळझुळझुळझुळ शिरी गंगाजळ । झळझळ मुकुटी
किळ । लळलळलळलळ लळित कुळले । भाळी इंदुज्वाळ ।
सळसळसळसळ सळकती रसना । वळवळ वळिती व्याळ ।
हळहळहळहळ कंठी हळाळ । गायन स्वर मंजुळ ॥१॥
थबथबथबथब गळती सद्या । रुंडमाळिका कंठी । चपचपचपचप हस्तक
लवती । दस्तक धरी धूर्जटी । खडखडखडखड व्याघ्रांबर ।
गजचर्म परवंटी । भडभडभडभड घूसर उधळत । चिताभस्म निजउटी
॥२॥ किणिकिणिकिणिकिणि वाजति किंकिणी । घणघणघण खणाणी
। झणझणझण वांकी चरणी । दणदणदण धरणी । खणखणखणखण
टाळ उमाळे । रुणझूण वेत्रे पाणी । गुणगुणगुणगुण वर्णती वाणी ।
खुणखुणखुण निर्वाणी ॥३॥ टिमिटिमिटिमिटिमि मृदंग गंभीर ।

२७२ / अभंग तरंग

डिमिडिमिडिमिडिमि डिमर । धिमिधिमिधिमिधिमि दुंदुभि गर्जे ।
 द्विमिद्विमिद्विमि इल्लर । घुमघुमघुमघुम येवज गमकत । दुमदुमदुम
 अंबर । ततथै ततथै धिकिटधिकिट । म्हणती विद्याधर ॥४॥ थरथरथरथर
 कंपित गमके । गरगरगरगर भ्रमर । सरसरसरसर कंपित चमके । घुरघुरघुरघुर
 गंभीर । परपरपर म्हणती सुरवर । हरहरहरहर शंकर । वरवरवरवर दासा
 दिधला । तरतरतर दुस्तर ॥५॥

१०६०) देवाची करणी ऐसी ही ॥ध्रु॥ पहा दशगुणे आवरणोदकी ।
 तारियेली धरणी ॥१॥ सुरवर पन्नग निर्मुनिया जग । नांदवी लोक
 तिन्ही ॥२॥ अंडज जारज स्वेदज उद्दिज । निवडिलिया खाणी ॥३॥
 रात्री सुधाकर तारा उगवती । दिवसा तो तरणी ॥४॥ सत्तासूत्रे वर्षत
 जळधर । पीक पिके धरणी ॥५॥ आपण तरी स्त्रिये निज निर्गुण ।
 दासा हृदयभुवनी ॥६॥

१०६१) भावबळे तरले । मानव ॥ध्रु॥ सारासार विचार विलोकुनि ।
 भव हा निस्तरले ॥१॥ रामनाम निरंतर वाचे । निजपदी स्थिरले ॥२॥
 दास म्हणे सुखसागरे डोही । ऐक्यपणे विराले ॥३॥

१०६२) निर्गुणरुपी मिळाला । जन पावन झाला ॥ध्रु॥ बहुत वेळे
 आला गेला । सज्जनसंगे निवाला ॥१॥ आत्मशास्त्र गुरु प्रत्यय पाहता ।
 अंतरी निश्चय आला ॥२॥ दास म्हणे मन आत्मनिवेदने । उन्मनी बोधे
 बुडाला ॥३॥

१०६३) मूर्ख तो संसारी माझे माझे करी । मृत्यू बरोबरी हिंडतसे ॥१॥

हिंडतसे काळ सांगाती सरिसा । धरी भरवसा नेणोनिया ॥२॥ नेणोनिया
प्राणी संसारासी आला । आला तैसा गेला दैन्यवाणा ॥३॥ दैन्यवाणा
गेला सर्वही सांडोनी । ठेवीले जोडोनी जनालागी ॥४॥ लागी हे लागली
दोषचि सुटेना । अभक्ती तुटेना अंतरीची ॥५॥ अंतरीची मूर्ती अंतरली
दूरी । कदाकाळी हरी आठवेना ॥६॥ आठवेना अंतकाळी रामावीण ।
धन्य ते मरण दास म्हणे ॥७॥

१०६४) कैवारी हनुमान आमुचा कैवारी हनुमान ॥धृ॥ पाठी असता
तो जगजेठी । वरकड काय गुमान ॥१॥ नित्य निरंतर भजता रक्षी ।
धरोनिया अभिमान ॥२॥ द्रोणागिरी करी घेऊनि आला । लक्ष्मण
प्राणप्रधान ॥३॥ दासा रक्षील हाचि भरवसा । वदतो त्याची आण ॥४॥

१०६५) वेगी होई सावधान । ऐसे आहे वृद्धपण ॥१॥ डोळे जाती
कान जाती । दंत अवघेची पडती ॥२॥ हात गेले पाय गेले । देहा
पाझर लागले ॥३॥ दास म्हणे शक्ती गेली । मती अवघीच
उडाली ॥४॥

१०६६) नाम मंगळधाम हरीचे हो । संतसज्जन विश्राम ॥धृ॥ सकळ
सकळ धर्म अचळ अर्थ काम । स्मरणे स्वानंदाभिराम ॥१॥ गरळजाळसम
शिवमनोरम । दास उदास पूर्ण काम ॥२॥

१०६७) पावन असता पतित झालासी । सोय चुकलासी
पावनाची ॥१॥ पावनाची सोय धरिता अंतरी । स्वरूप विचारी समाधान
॥२॥ समाधान झाले पावनाने केले । आत्मनिवेदिले दास म्हणे ॥३॥

२७४/अभंग तरंग

१०६८) अरे मन पावन देव धरी । अनहित न करी ॥धु॥
नित्यानित्यविवेक करावा । बहुजना उद्धरी ॥१॥ आत्मा कोण अनात्मा
कैसा । परपार उतरी ॥२॥ दास म्हणे तुझा तूची सखा रे । तुझे हित तू
करी ॥३॥

१०६९) मुक्तपणे करी नामाचा अव्हेरू । तरी तो गव्हारू मुक्त नव्हे ॥१॥
मुक्त नव्हे काय सवे शूलपाणी । रामनाम वाणी उच्चारितो ॥२॥ उच्चारितो
शिव तेथे किती जीव । बापुडे मानव देहधारी ॥३॥ देहधारी नर धन्य
ते साचार । वाचे निरंतर रामनाम ॥४॥ रामनाम वाचे रुप अभ्यंतरी ।
धन्य तो संसारी दास म्हणे ॥५॥

१०७०) वळी मन रामपदा निवळी ॥धु॥ तीक्ष्ण तनु अति चंचळ ।
अंतराळ कवळी ॥१॥ दास म्हणे हरीदास हा ठेला । रामपदाजवळी ॥२॥

१०७१) हित पाहे पाहे पाहोन समजुनी राहे । विद्या वैभव सकळ
काही जाई जणे हे न राहे ॥धु॥ आयुष्य जाते अनहित होते हिशोब हा
समजावा । मायाजाळे गोवुन काळे तोडुन टाकी गोवा ॥१॥ काय
आणिले काय नेसी कोण समागम केला । जन्मवरी कष्ट कष्टेचि मेला
सकळहि व्यर्थ गेला ॥२॥ देहाभिमाने व्यर्थ गुमाने स्वहितचि बुडविले।
दास म्हणे हे उचित नव्हे येऊनि काय केले ॥३॥

१०७२) नामचि कारण रे । महाभय नामे निवारण रे ॥धु॥ नामे
महादोष जाती। पुढे संतांची संगती ॥१॥ नामे होय चित्तशुद्धी । नामे
होय दृढबुद्धी ॥२॥ रामदास सांगे खूण । योगीयांचे निजधन ॥३॥

अभंग तरंग / २७५

१०७३) देव जवळी अंतरी । भेटी नाही जन्मभरी ॥१॥ भाग्ये आले
संतजन । झाले देवाचे दर्शन ॥२॥ मूर्ति त्रैलोकी संचली । दृष्टि विश्वाची
चुकली ॥३॥ रामदासी योग झाला । देही देव प्रगटला ॥४॥

१०७४) सार्थक होते सार्थक होते दुरित सर्व जाते । पुण्यपावन झानमार्ग
हा देवदर्शन होते ॥धृ॥ झानाविण ते पशु जाणावे वचन भगवंताचे ।
अध्यात्मविद्या साधल्याविण व्यर्थ माणुस काचे ॥१॥ दास म्हणे तो
आत्मघातकी स्वहीत करीना तो । मायाजाळी भ्रमोनि गेला व्यर्थ मरुनिया
जातो ॥३॥

१०७५) किती एक येती किती एक जाती । नाही जीवाची गणती रे ।
सद्गुरुचरणी शरण जे जाती । होय तयाची महती रे ॥धृ॥ बाईल केली
संतती झाली । संपत्ती घरासी आली रे । हरिभजनाविण जिवंत राहुनि ।
मसलत सारी फसली रे ॥१॥ ग्रंथ वाचिले झान मिळविले । अभिमानाने
फुगले रे । सद्गुरुवाचोनी गूज कळेना । ब्रह्मसुखाला मुकले रे ॥२॥ दास
म्हणे विचारूनि पाहे । न रमे कोणी हरिभजनी । परमार्थाचे लक्षण
काही । देही दिसेना या अजुनी ॥३॥

१०७६) तगत नाही तगत नाही तगत नाही काही । तगत एक देव
निरंजन अनन्य तेथे राही ॥धृ॥ नाना भोग भाग्य विराजे वैभव साजे
मोठे । संपत्ती विपत्ती दो दिवसाची सकळही मायिक खोटे ॥१॥
तारुण्य लावण्य रूप मनोहर सुंदर सुख करिताहे । शेवटी नासे वाईट दिसे
अंती सकळ राहे ॥२॥ मायिक माया सांडुनि काया दृढ धरी रघुराया ।

२७६/अभंग तरंग

दास म्हणे सुख सकळ पावसी साधन थोर उपाया ॥३॥

१०७७) अन्न देणारा श्रीहरी । तोचि प्रतिपाळ करी ॥१॥ तया चुकली
बापुडी । अन्न अन्न करिती वेडी ॥ध्रु॥ ज्या देवाचे आज्ञाधारी । मेघ
वर्षती अंबरी ॥२॥ रामदास म्हणे ऐक । आदि अंती देव एक ॥३॥

१०७८) आम्ही काय कुणाचे खातो रे । तो राम आम्हाला देतो
रे ॥ध्रु॥ बांधिले घुमट किल्याचे तट । तयाला फुटती पिंपळवट । नाही
विहीर आणि मोट । बुडाला पाणी कोण पाजितो ॥१॥ पहा पहा
मातेचिये स्तनी । चिंतिता मांस रक्त मल घाणी । तयामध्ये विमल दुध
आणोनि । कोण निर्मितो ॥२॥ खडक फोडिता सजीव रोडकी । प्रत्यक्ष
पाहिली सर्वांनी बेडकी । सिंघु नसता तिये मुखी पाणी । कोण पाजितो
॥३॥ नसता पाण्याचे बुडबुडे । सदासर्वदा गगन कोरडे । दास म्हणे
जीवन चहुकडे । घालुनी सडे पीक उगवितो ॥४॥

१०७९) जा जा जा तुम्ही झटका रे । जाऊनी गुरुपदी हटका रे । घ्या
रामरसाचा घुटका प्राण्या । तरीच होईल सुटका रे ॥ध्रु॥ औट हाताचा
मळा रे । राबती बारा सोळा रे । विधातीयाने जप मांडिला । अमृताच्या
वेळा रे ॥१॥ नव दरवाजे खिडकी रे । शडचक्रावर फिरकी रे । तेथेच
प्राण्या खाशील गिरकी । चिन्मय स्वरूप ओळखी रे ॥२॥ उलटा मार्ग
नीट रे । तसाच होय बा धीट रे । रामदास तुज स्पष्ट सांगतो ।
मोक्षपदाची वाट रे ॥३॥

१०८०) केला काशी विश्वेश्वर । सेतू बंध रामेश्वर ॥१॥ तरी संशय

फिटेना । पूर्वगुण पालटेना ॥६३॥ भागीरथी गोदावरी । केली कृष्णा
आणि कावेरी ॥१॥ राम अयोध्येचा पति । केली कृष्ण द्वारावती ॥३॥
बद्री ओढ्या जगन्नाथ । केला स्वामी त्रिमलनाथ ॥४॥ मातापूर तुळजापूर।
सप्तश्रृंगी कोलहापूर ॥५॥ केली पंढरी नरहरी । शंभू पाहिला
शिखरी ॥६॥ मोरेश्वर भुलेश्वर । ज्वालामुखी हरेश्वर ॥७॥ सिद्ध मैराळ
मारुती । देव केले नेणो किती ॥८॥ बारा लिंगे या वेगळी । तीर्थ केली
भूमंडळी ॥९॥ रामदास सांगे भावे । आधी मन पालटावे ॥१०॥

१०८१) कोण मी मज कळतचि नाही । सारासार विचारे शोधुनि
पाही॥१॥ नर म्हणो तरी नारीच भासे । नारी म्हणो तरी समूळ विनाशे
॥२॥ दास म्हणो तरी रामचि आहे । राम म्हणो तरी नाम न साहे ॥३॥

१०८२) राम गावा राम ध्यावा । राम जीवीचा विसावा ॥१॥
कल्याणाचे जे कल्याण । रघुरायाचे गुणगान ॥२॥ मंगळाचे जे मंगळ । राम
कौसल्येचा बाळ ॥३॥ राम कैवल्याचा दानी । रामदासा अभिमानी ॥४॥

१०८३) तू भज रे भज रे भज रे । मानवा या रघुवीरा ॥६४॥ नरदेही
आलिया प्राणी । जो राम वदे ना वाणी । त्यासी यम पाडील धरणी ।
सोडवाया नाही कोणी ॥१॥ पळ पळ हे आयुष्य जाते । नरदेह न ये
मागुते । तू शरण जाई संताते । निजपद मग दाविती तूते ॥२॥ रामदास
विनंती करी । गुरुकृपा आम्हावरी । सबाह्य अभ्यंतरी । अवलोकी
सचराचरी॥३॥

१०८४) बोलवेना ते बोलावे । चालवेना तेथे जावे ॥१॥ नवल
स्वरूपाचा योग। जीवपणाचा वियोग ॥२॥ वाट नाही तेथे जावे ।

२७८/अभंग तरंग

जाणवेना ते जाणावे ॥३॥ हाता नये तेचि घ्यावे । मनेवीण
आटोपावे ॥४॥ नसोनिया भेटी घ्यावी । तुटी असोनि पाडावी ॥५॥
रामदासी दृढ बुद्धी । होता सहज समाधी ॥६॥

१०८५) जाणता तो जाणता तो । जाणता तो जाणता तो ॥१॥ असे
देही नित्य पाही । सर्व काही जाणता तो ॥२॥ दास म्हणे एकपणे ।
नामगुणे जाणता तो ॥३॥

१०८६) जाणत्यासी जो शरण जाईना । सौख्य तोवरी नाही रे मना ॥१॥
अजाणत्यासवे व्यर्थ बापुडे । जाणत्यासवे ज्ञान रोकडे ॥२॥ काय तामसा
काय राजसा । सात्विकासवे सौख्य तापसा ॥३॥ जाणता असे हृदयी तो
वसे । विसरसी पहा त्यासी तू कसे ॥४॥ जाणपण ते स्मरण जाणि का ।
नेणपण ते विस्मरण कां ॥५॥ जाणते गुरु जाणत्यासवे । दास राहतो पूर्ण
वैभवे ॥६॥

१०८७) करी घेता न ये टाकिता न जाये । ऐसे रूप आहे राघवाचे ॥१॥
राघवाचे रूप पाहता न दिसे । डोळा भरलेसे सर्वकाळ ॥२॥ सर्वकाळ
भेटी कदा नोहे तुटी । रामदास लुटी स्वरूपासी ॥३॥

१०८८) ऐसे कैसे रे सोवळे । शिवता होतसे ओवळे ॥१॥ स्नानसंध्या
टिळे माळा । पोटी क्रोधाचा उमाळा ॥२॥ नित्य दंडितोसी देह । परी
फिटेना संदेह ॥३॥ नित्य नेम खटाटोप । मनी विषयांचा जप ॥४॥ बाह्य
केली झळफळ । देहबुद्धीचा विटाळ ॥५॥ रामदासी दृढ भाव । तयावीण
सर्व वाव ॥६॥

१०८९) वाणी शुद्ध करी नामी । चित्त शुद्ध होय प्रेमी ॥१॥ नित्य

शुद्धी होय नामी । वसताही कामी धामी ॥२॥ श्रवण शुद्ध करी कीर्तन।
प्राण शुद्ध करी सुमन ॥३॥ करशुद्ध राम पूजिता । पादशुद्ध देऊळी
जाता ॥४॥ त्वचा शुद्ध करी रज । मस्तक नमिता पदांबुज ॥५॥ नेम
अंतर निर्मळपणे गुद । लिंग करी शुद्ध ॥६॥ रामपायी जडता बुद्धी ।
रामदासा सकळ शुद्धी ॥७॥

१०९०) आता कोठे धरु भाव । बहु साल झाले देव ॥१॥ माझे
कुळीची दैवते । पाहो जाता असंख्याते ॥२॥ रामदासी देव एक । येर
सर्वही मायिक ॥३॥

१०९१) पळा पळा ब्रह्मपिसा येतो जवळी । रामनामे हाक देऊनी डोऱ्या
खांजोळी॥१॥ वृत्ती शेंडी बंधनेवीण सदा मोकळी । संसाराची धुळी
करूनी अंगी उधळी ॥२॥ प्रपंच उकड्यावरी बैसणे ज्याचे । भोता
पाळा फिरोनि पाहे जन हे अविद्येचे ॥३॥ धावुनि बैसे उठोनि पळे दृश्य
वाटचे । अदृश्याचे रान घेता न चले कवणाचे ॥४॥ औट हात गज नवा
ठायी वितुळले । दहावा ठाव म्हणवून तेथे ठिगळ दिधते ॥५॥ ऐसे मन
हे चंचळ निवृत्तीसी गुंतले । परतुनिया आले म्हणवुनि जीवेचि
मारिले ॥६॥ मीपणाचे शहाणपण जळाले माझे । कोण वाहे देहबुद्धी
वस्त्राचे ओझे ॥७॥ नलगे आम्हा मान अपमानाचे ओझे । तुझी शुद्धी
घेता गेले मीपण माझे ॥८॥ आम्ही जन धन देखोनि विचार करितो
आपणा ऐसे पिसे देखुनि उमज धरितो ॥९॥ आर्ते भेटी येती त्यास
वेड लावितो । रामी रामदास ऐसे अबद्ध बोलतो ॥१०॥

१०९२) प्रपंच पडदा पडली झापड । राम दिसेना डोळा रे ॥११॥

२८०/अभंग तरंग

दिवसा निजु निजु रात्री निजु निजु । निजी निज व्यर्थचि गेले रे ॥१॥
दिवसा झोपी रात्री झोपी । झोपेने दिधला टोला रे ॥२॥ रामदास म्हणे
काही नाही केले । आयुष्य व्यर्थचि गेले रे ॥३॥

१०९३) विषयी विरक्तपण इंद्रिये निग्रहण । गुरुकृपेवाचून नव्हे नव्हे ॥१॥
चंचळपणे मन न करी विषयध्यान । गुरुकृपेवाचून नव्हे नव्हे ॥२॥ बुद्धी
बोधक जाण ब्रह्मानुभव पूर्ण । गुरुकृपेवाचून नव्हे नव्हे ॥३॥ रामी रामदास
म्हणे निर्गुणसुख लाधणे । गुरुकृपेवाचून नव्हे नव्हे ॥४॥

१०९४) कशामध्ये काही नाही । एक नाम तू घेई । सारासार शोधोनिया ।
भक्त होवोनिया राही ॥धु॥ तीर्थ व्रत तप दाने । गोरांजन धूम्र पाने ।
स्नान संध्या दर्भासने । नानायोग साधने ॥१॥ नाना देव उपासना ।
नाना देव कामना । आपुलाल्या भावनेच्या । नानापरी कल्पना ॥२॥
नाना पंथ नाना मते । भूमंडळी असंख्याते । सर्वाहोनी नाम थोर । दास
म्हणे नेमस्त ॥३॥

१०९५) त्या देवाचे दर्शन तू घे तू घे । संसार मोहातूनि निघे निघे ॥धु॥
सकळही दृश्या टाकुनी पाहता । निरालंबी राहतो रे । प्राणापान उर्ध्वचि
वहाता । आनंदभुवनी मन हे रिघे ॥१॥ आदि मध्य ना अंत जयाला ।
ज्यापासुनि उँकाराचि झाला । नेती नेती म्हणे श्रुती जयाला । ब्रह्मा
विष्णु हर तिघे ॥२॥ अगम्य अगोचर सत्ता ज्याची । सहज लीला ही
त्याची गे । स्वेदज जारज अंडज उद्दिज । ज्या प्रभूपासूनी सहज
निघे ॥३॥ रामदास म्हणे शून्याकार । स्वरूप नाही त्यासी आकार ।
परब्रह्म ते निर्विकार । अंतर बाहेर ते अघवे ॥४॥

१०९६) हात चक्र और त्रिशुल बिराजे आलख जगाऊ तिर नगरीमे ।
 श्रीकृष्णके दर्शन कारन आये सदाशिव गोकुलमें ॥४॥ जटा मुगुटसे
 बहती गंगा चंद्रमाजीके अपारे । गले भुजंगकी माल बिराजे रूप बना है
 अधिक रे । शेष नाग जब रहा लपटके आलम भक्ति दुर्धर रे । कोन
 मुलुखसे आया जोगी देखा गोकुल नगर रे । आपहि ब्रह्मा आपहि विष्णु
 आपहि निरहंकार रे । जिनकी काया वोहि जाने उनकी माया अपरंपार
 रे । खड रस्तेसे अलख जगाता आया भोला शंकर रे । ध्वले नंदीपर बैठा
 महादेव चलके आये नगर रे ॥५॥ आलम सारा देख तमासा धाक पडा
 सब गोकुलमें । आवाज करते सवाल करते गये नंदके महालमे । माता
 जसोदा बैठी महालमें आवाज उतरा कानोमे । अवाज सुनके सवाल
 सुनके खड़ी रहे दरवाजोमे । घर जोगीका सुरूप देखती विचार करती है
 मनमे । थाली भरके कंचन लायी लेव बाबाजी झोलीमे । महादेव कहते
 हम नहीं लेते तुम ले जाव अपने घरमे । चार खूट का सोना चांदी भर
 हमारे झोली मे । मानिक मोती पाच पितांबर जो चाहेसो है घरमो ।
 जलदी लाव माई बालक तेरा दर्शन कर आया काशीमे ॥६॥ कहे
 जसोदा सुन बाबाजी यह बात नहीं होनेकी । कलका जनमा बालक मेरा
 बाहर तो नहीं लानेकी । सूरत तुम्हारी काली पीली नजर तुम्हारी बादलकी
 । मेरा बालक डरके मर जाय नजर लगी कोई पापिनकी । इस नगरीमे
 बहुत बालक जा सुरत देख उनकी । अजान तानक बालक मेरा खबर नहीं
 कोई तनमनकी ॥७॥ कहे बाबाजी सुनो जसोदा तेरा बालक नहीं
 डरनेका । तीन लोगको वोही डरायेगा दाता है त्रिभुवनका । ऐसा बालक
 कभी न जन्मे काम सुदारो कैकोका । नारद तुंबर सनक सनंदन मुनी नाम

लेत श्रीकिसनका ॥४॥ जब दिलमे यह समझी जसोदा लेआई
 श्रीकिसनकू।चार हस्त चक्रधर मूर्ती देखो पद्मा ती सोहे उनकू । भयी
 दोनोंकी नजरा नजरी संसार माया संसारकू । हसकर बोले ज्योही सदाशिव
 जनम लिया गौलीघरकू । अनंत कालमे दोनो मिलके खबर नही कुई
 तनमनकू । लगी ज्योतसे ज्योत निरंजन निराकार कहे नाम उनकू ।
 रामदास भजन बोले तेरा नाम सब घटमे । श्रीकिसनके दर्शन कारन
 आया सदाशिव गोकुलमे ॥५॥

१०९७) माया रे अनिवार हरि तुझी । माया रे अनिवार ॥धु॥ षड्पु वैरी
 मजला गांजिती । कसा तरेन भवपार ॥१॥ पाहू जाता अंत न लागे । शेषही
 थकला फार ॥२॥ बाळकृष्णा कृपा करावी । दास विनवी वारंवार ॥३॥

१०९८) प्रगट निरंजन प्रगट निरंजन प्रगट निरंजन आहे । आगम
 निगम संत समागम सद्गुरुवचने पाहे ॥धु॥ आत्मविचारे शास्त्रविचारे
 गुरुविचारे बोध । मीपण तूपण शोधून पाहता आपण आपणा शोध ॥१॥
 जडासी चंचळ चालविता हे चंचळ स्थिर न राहे । प्रचीत आहे शोधुनी
 पाहे निश्चळ होऊनी राहे ॥२॥ भजनी भजन आत्मनिवेदन श्रवण मनन
 साधा । दास म्हणे निजगूज साधता होत नसे भवबाधा ॥३॥

१०९९) घटिका गेली पळे गेली तास वाजे झणाणा । आयुष्याचा
 नाश होतो राम का रे म्हणा ना ॥धु॥ एक प्रहर दोन प्रहर तीन प्रहर गेले ।
 विषयाच्या संगामध्ये चारी प्रहर गेले ॥१॥ रात्र काही झोप काही स्त्रीसंगे
 गेली । ऐशी आठा प्रहरांची वासलात झाली ॥२॥ दास म्हणे तास वाजे
 सकळा स्मरण देतो । वेळोवेळी सावध रहा म्हणोनि झणकारितो ॥३॥

११००) रात्रंदिस मन राघवी असावे । चिंतन नसावे कांचनाचे ॥१॥
कांचनाचे ध्यान परस्त्री चिंतन । दुःखासी कारण हेचि दोनी ॥२॥ दोनी
नको धरू निंदा नको करू । तेणे हा संसार तरसील ॥३॥ तरसील
भवसागरी बुडता । सत्य या अनंताचेनि नामे ॥४॥ नामरूपातीत जाणा
तो अनंत । दास म्हणे संतसंग धरा ॥५॥

११०१) हरीभक्ती करी धन्य तो संसारी । जयाचा कैवारी देवराणा ॥१॥
देवराणा सदा सर्वदा मस्तकी । तयासी लौकीकी चाड नाही ॥२॥ चाड
नाही तया राघवाच्या दासा । सार्थक वयसा रामदासी ॥३॥

११०२) आज्ञेप्रमाणे परमार्थ । केला जाण म्या यथार्थ ॥१॥ आता
देहाचा कंटाळा । आला असे जी दयाळा ॥२॥ आता एकचि मागणे ।
कृपा करोनिया देणे ॥३॥ ज्यासी दर्शनाची इच्छा । त्याची पुरवावी
आशा ॥४॥ एक सखया वचन । त्यासी देईन दर्शन ॥५॥ तेरा अक्षरी
मंत्राचा । जप करील जो साचा ॥६॥ गणना होता तेरा कोटी । त्यासी
भेटेन मी जगजेठी ॥७॥ भय न धरावे मनी । बहू बोलीलो
म्हणोनी ॥८॥ नलगे आसनी बैसावे । नलगे अन्नही त्यागावे ॥९॥
येता जाता धंदा करीता । जपसंख्या मात्र होता ॥१०॥ गणना होता
तेरा कोटी । त्यासी भेटेन मी जगजेठी ॥११॥ ऐसा वर होता जाण ।
दास झाला सुखसंपन्न ॥१२॥

११०३) ऐशा योगे भगवंत कैसा भेटे रे ॥धू॥ देव देव म्हणती जन
वाचे रे । परी करणी नाही तैसी त्यांची रे ॥१॥ आपण भोग भोगताती

२८४/अभंग तरंग

साचे रे । देवालागी देती मानसाचे रे ॥२॥ आपण काप घालीती कानी
साचे रे । देवीलागी देती कापसाचे रे ॥३॥ संसाराचे योगे कैसा योगी
रे । संसाराचे त्यागे कैसा त्यागी रे ॥४॥ दास म्हणे वियोगाचा योग रे।
त्याचे फळ सदा दुःखभोग रे ॥५॥

११०४) अरे नर सार विचार करी । मन बरे विवरी ॥धु॥ सारासार
विचार न येता । वाहसी भवपुरी ॥१॥ सकळ चराचर कोटुनि आले । कोठे
निमाले तरी ॥२॥ दास म्हणे जरी समजसी तरी । मुळीची सोय धरी ॥३॥

११०५) अवघेचि बोंबलती । होळी भोवते भोवती ॥१॥ मायाहोळी
प्रज्वाळिली । सृष्टी वेदा रे लाविली ॥२॥ ज्या कारणे गुंडाळती । तेचि
वाचे उच्चारती ॥३॥ होळीमध्ये खाजे आहे । ते तू विचारोनी पाहे ॥४॥
खाजे खाता सुख होय । परी कठीण हाता नये ॥५॥ खोल दृष्टीने पाहिले।
खाजे त्याच्या हाता आले ॥६॥ एक झडा घालू जाती । लंडी चकचकून
पळती ॥७॥ एक देहाचे पांगिले । ते अंगी होरपळले ॥८॥ उडी
अवघ्यांचीच पडे । परि ते हातासी न चढे ॥९॥ एके थोर धिवसा केला।
खाजे घेऊन पळाला ॥१०॥ एक आपणचि खाती । एक सकळासी
वाटिती ॥११॥ एक घेऊन पळाले । परि कवंठी वरपडे झाले ॥१२॥
रामी रामदासी होळी । केली संसाराची धुळी ॥१३॥

११०६) शिंक जांभई खोकला । तितुका काळ व्यर्थ गेला ॥१॥
आता ऐसे न करावे । नाम जीवी ते धरावे ॥२॥ श्वास उच्छ्वास
निघतो । तितुका काळ व्यर्थ जातो ॥३॥ पात्यांपाते न लगत । तितुके वय
व्यर्थ जाते ॥४॥ लागे अवचित उचकी । तितुके वय काळ लेखी ॥५॥

म्हणे रामी रामदास | होतो आयुष्याचा नाश ||६||

११०७) अपराध माझे क्षमा करावे तुवाचि श्रीरामा ॥धू॥ दुर्लभ नरतनु दिधला असता नाही तुझा प्रेमा । व्यर्थ आयुष्य वेचुनि विषयी जन्मुनी झालो रिकामा ॥१॥ नयना ऐसे दिव्य निधान पावुनिया श्रीरामा। विश्वप्रकाशक तुझे रूपडे न पाहे मेघःशामा ॥२॥ श्रवणी सादर असता तब गुणकीर्तनी प्रीती न रामा । षड्ग्रस भोजनी जिव्हा लंपट ने घे तुझिया नामा ॥३॥ ग्राण सुगंध हर्षुनि ने घे निर्माल्य विश्रामा । कर भूषणे तोषुनि नार्चिति तव स्वरूपा गुणग्रामा ॥४॥ मस्तक श्रेष्ठ हे तनूत असता न वंदी पादपद्मा । रामदास म्हणे करुणाकर तू सीतालंकृत वामा ॥५॥

११०८) नाम प्रलहादे घेतले । परब्रह्म प्रगटले ॥१॥ नाम श्वासोच्छ्रवासी असे । परब्रह्म तेथे वसे ॥२॥ नाम घेता अंतःकरणी । साह्य होय चक्रपाणी ॥३॥ नाम जीवासी तारक । शिवापाशी खूण एक ॥४॥ जन डोळा पाहती । काशी खंडाची प्रचिती ॥५॥ दास म्हणे मिथ्या म्हणती। कोण जाणे त्यांची गती ॥६॥

११०९) पळसी तू तरी नाम कोठे नेसी । आम्ही अहर्निशी तेचि जपू ॥१॥ आम्हा पासोनिया जाता न ये तुज । ते हे वर्मबीज नाम एक ॥२॥ देवा आम्हा तुझे नामचि पाहिजे । मग भेटी सहजे देणे लागे ॥३॥ भोळे भक्त आम्ही चुकलोचि कर्म । रामदासा वर्म सापडले ॥४॥

१११०) होते वैकुंठीचे कोणी । शिरले अयोध्याभुवनी । कौसल्येचे लागे स्तनी । तेचि भूत गे माय ॥धू॥ जाता कौशीक राऊळी । अवलोकिली भयंकर काळी । ते त्राटिका निर्दाळी । तेचि भूत गे

माय॥१॥ मार्गी जाता वनांतरी । पाय पडला शिळेवरी । पाषाणाची
झाली नारी । तेचि भूत गे माय ॥२॥ जनकाचे अंगणी गेले । शंकराचे
धनुष्य भंगिले । वैदेही देही संचारले । तेचि भूत गे माय ॥३॥ जेणे
सहस्रार्जुन वधिला । तात्काळ भ्याला त्याला । धनुष्य देऊनि देहे
रक्षिला । तेचि भूत गे माय ॥४॥ पितयाचे भाकेसी । कैकवीच्या वचनासी।
मानुनि गेले अरण्यासी । तेचि भूत गे माय ॥५॥ चौदा संवत्सर
तापसी। अखंड हिंडे वनवासी। सांगाते घे भुजंगासी । तेचि भूत गे माय
॥६॥ वालीचे निर्दाळण । सुग्रीवाचे पाळण । तारी पाण्यावरी पाषाण
। तेचि भूत गे माय ॥७॥ मारिले रावण कुंभकर्ण । तोडिले अमरांचे
ध्यान । राज्यी स्थापिला बिभीषण । तेची भूत गे माय ॥८॥ वामांगी
स्त्रियेला धरिले। शरयुतिरी धावुन आले । तेथे भरतासी भेटले । तेचि
भूत गे माय ॥९॥ सर्वा भूतांचे हृदय । स्वामी माझा रामराय । रामदास
वंदी पाय । तेचि भूत गे माय ॥१०॥

१११) धाव रे रामराया किती अंत पहासी ॥ध्रु॥ प्राणांत मांडिलासे
न ये करुणा कैसी । पाहीन धणीवरी चरण झाडीन केशी । नयन शिणले
बा आता केधवा येशी ॥१॥ मीपण अहंकारे अंगी भरला ताठा । विषय
कर्दमात लाज नाही लोळता । चिळस उपजेना ऐसे झाले बा
आता ॥२॥ मारुती स्कंधभागी वेगी बैसोनिया निघावे । राघवा वैद्याराजे
कृपा औषध घावे । दयेचे पद्महस्त माझे शिरी ठेवावे ॥३॥ या भवी
रामदास थोर पावतो व्यथा । कौतुक पहातोसी काय जानकीकांता ।
दयाळा दीनबंधू भक्तवत्सला आता ॥४॥

१११२) ज्या ज्या वेळी जे जे होईल ते ते भोगावे । विवेकाला
विसरूनी आपण कष्टी का व्हावे ॥६॥ एकदा एक वेळ बहू सुखाची
गेली । एकदा एक वेळ जीवा बहु पीडा झाली ॥७॥ एकदा मागू जाता
मिळती षड्रस पक्कान्न । एकदा मागू जाता न मिळे भाजीचे पान ॥८॥
सुकृत दुष्कृत दोन्ही पूर्वदत्ताचे फळ । ऐसे प्राणी जाणेना ते मूर्खचि
केवळ ॥९॥ सुखदुःख सर्वही आपुल्या प्रारब्धाधीन । उगेचि रुसावे
भलत्यावरी ते मूर्खपण ॥१०॥ माता पिता वनिता यांनी उगेचि पहावे ।
बरे वाईट कर्म ज्याचे त्यानेच भोगावे ॥११॥ देह दुःखास मूळ ऐसे बरवे
जाणोन । सुखदुःखाविरहीत रामदास आपण ॥१२॥

१११३) राघोबाचे घरी सदा निरुपण । श्रवण मनन निजध्यास ॥१॥
निजध्यासे सत्य प्रचीत बाणली । साक्षात्कारे झाली सायुज्यता ॥२॥
सायुज्यता मुक्ती विवेके पहावी । अंतरी रहावी विचारणा ॥३॥ विचारणा
सारासार थोर आहे । अनुभवे पाहे साधका रे ॥४॥ साधका रे साध्य
तूचि तू आहेसी । रामी रामदासी समाधान ॥५॥

१११४) पुढे होणार कळेना । समाधान आकळेना ॥१॥ मना सावधान
व्हावे । भजन देवाचे करावे ॥२॥ क्रणानुबंधाचे कारण । कोठे येईल
मरण ॥३॥ रामी रामदास म्हणे । भजने अमरची होणे ॥४॥

१११५) मनुष्याची आशा तेचि ते निराशा । एका जगदीशा
वाचोनिया ॥१॥ वाचोनिया राम सर्वही विराम । नव्हे पूर्ण काम
रामेवीण ॥२॥ रामेवीण नोहे हे कोणी कोणाचे । सर्वही मायेचे जाय

२८८/अभंग तरंग

जेणे॥३॥ जाय जेणे ऐसे कोणासी नेणवे | वेळेसी जाणवे संकटीचे ॥४॥
संकटीचा सखा निजांचा सांगाती | राम आदि अंती रामदासी ॥५॥

१११६) श्रोती व्हावे सावधान | मना आले ते गाईन ॥१॥ ताल
जातो एकीकडे | माझे गाणे भलतीकडे ॥२॥ शेंडा मूळ ते ना कळे | माझे
गाणेचि मोकळे ॥३॥ रामी रामदास म्हणे | जेणे गुंतती शहाणे ॥४॥

१११७) ताने स्वर रंगवावा | मग तो रघुनाथ ध्यावा | साहित संगीत
यावा | कथेचा प्रसंग बरा ॥६॥ ताने स्वर भिजविला | तेथे ताळ
मेळविला | अर्ध प्रबंदी मिळाला | रंगरस म्हणिजे याला ॥७॥ गाणार
वाजविणार | तैसेचि ऐकणार | बहुकळा नृत्यकार | घमंड तडाका गाजे ॥८॥
दास म्हणे सावधान | सकळांचे एकमन | तेथे गुणे समाधान | इतर
जनासी होते ॥९॥

१११८) अंतर्यामी ब्रह्मज्ञान | बाह्य सगुण भजन ॥१॥ धन्य धन्य तेचि
ज्ञान | अंतर्यामी समाधान ॥२॥ निरुपणे अंतरत्याग | बाह्य संपादी
वैराग्य ॥३॥ रामी रामदास म्हणे | ज्ञानमार्गाची लक्षणे ॥४॥

१११९) रामा हो जयरामा हो | पतीतपावन पूर्णकामा हो ॥६॥
नाथा हो दीनानाथा हो | पदी लागो तुमचे माथा हो ॥७॥ बंधु हो
दीनबंधु हो | रामदास म्हणे कृपासिंधू हो ॥८॥

११२०) आम्ही अपराधी अपराधी | आम्हा नाही दृढबुद्धी ॥१॥ माझे
अन्याय अगणित | कोण करील गणित ॥२॥ ब्रीद आपुले राखावे |
प्रचितीने सांभाळावे ॥३॥ माझी वाईट करणी | रामदास लोटांगणी ॥४॥

११२१) नवमी करा नवमी करा । नवमी करा भक्ती नवमी करा ॥ध्रु॥
 अष्टमी परी नवमी बरी । ये सुखासरी न पवे दुसरी ॥१॥ भेद हा तुटे
 अभेद उमटे । राम प्रगटे तेचि नवमी ॥२॥ शीघ्र नवमी येतसे उर्मी ।
 रामदास मी अर्पिली रामी ॥३॥

११२२) आता तरी जाय जाय जाय । धरी सद्गुरुचे पाय ॥ध्रु॥ संकल्प
 विकल्प सोडुनि राहे । दृढ़ धरूनिया पाय ॥१॥ नामस्मरण ज्यामुखी
 नाही । त्यावाचुनि ते काय ॥२॥ मानव तनु ही नये मागुती । बरे
 विचारोनि पाहे ॥३॥ आत्मानात्म विचार न करता । व्यर्थ प्रसवली
 माय ॥४॥ सहस्र अन्याय जरी त्वा केले । क्षमा करील गुरुमाय ॥५॥
 रामदास म्हणे नामस्मरणे । भिक्षा मागुनि खाय ॥६॥

११२३) गणपती गणराज धुंडिराज महाराज । चिंतामणी मोरेश्वर
 याविण नाही काज ॥ध्रु॥ अकार उकार मकार । तुझी शुंडा अनिवार ।
 ब्रह्मा विष्णु महेश हे तरि । तुझेच अवतार ॥१॥ त्रिगुणे तू गुणातीत ।
 नामरूपा विरहित । पुरुषनाम प्रकृतीत । अंत नाही हा ॥२॥ सत्चिदानन्द
 देवा । आदि अंत तुलाच ठावा । दास म्हणे वरद भावा । कृपादृष्टी हा ॥३॥

११२४) त्रिविध तापहारक हे गुरुपाय । भवसिंधूसी तारक हे
 गुरुपाय ॥ध्रु॥ स्वात्मसुखाचे बीज हे गुरुपाय । ज्ञानाचे निजगूज हे
 गुरुपाय ॥१॥ भक्तीपंथासि लाविती हे गुरुपाय । नयनी श्रीराम दाविती
 हे गुरुपाय ॥२॥ सहज शांतीचे आगर हे गुरुपाय । पूर्णकृपेचे सागर हे
 गुरुपाय ॥३॥ रामदासाचे जीवन हे गुरुपाय । सकल जीवासी पावन हे
 गुरुपाय ॥४॥

११२५) सुंदर रामाबाई सबरा भरीत सर्वाठायी हो । निगमापार नाही ते म्या । वर्णावी ते काई हो ॥४॥ शरयूतीरवासिनी वेधक । मुनीमानस मोहिनी हो । सुखर संजीवनी कैसी । शोभत पद्मासनी हो । उदार एकवचनी दुर्लभ । तापस तपसाधनी हो । दशरथ नृपनंदिनी प्रगटे । ऋषिवचना लागुनि हो ॥१॥ निजमस्तकी वीरजगुंठी त्रिपुटे । रेखिला लल्हाटी हो । सुरेख संदटा भ्रुकुटी तेणे । सतेज नासापुटी हो । नव वानर गोमटी । श्रवणी कुडलाची थाटी हो । लावण्याची पेटी उपमे न पुरे । मन्मथकोटी हो ॥२॥ कटीतटी सोनसळा माजी । सौदामिनीचा मेळा हो । सुवास नाभिकमळा तेणे । पडे मधुकर पाळा हो । वामे धरणीबाळा वनिता मंडित । ते वेल्हाळा हो । चरणस्पर्शे शिवा अहिल्या । उद्धरिली अवलीला हो ॥३॥ विशाल वक्षस्थळी विराजित उटी । चंदन पातळी हो । कंठी एकावळीमाजी कौस्तुभमणी । झळफळी हो । अधरी प्रवाळ पाळीमध्ये । शोभे दंतावळी हो । रसना रस कळोळी वाचा । बोलत मंजुळी हो ॥४॥ अजानुबाहु सरळ सुनिळ । गगनाहुनि कोमळ हो । सुपाणि रम्य स्थूळ देखुनि । रवितेज सोजवळ हो । मुद्रिका फाकति कीळ तेणे । सतेज गृहमंडळ हो । शरकार्मुकसह^१ मेळे शोधित । असुरतरुची मुळे हो ॥५॥ चिदगगनाचा गाभा तैसी । सुनीळ अंगप्रभा हो । देखुनि चिदघन शोभा जैसी । कांती चढली नभा हो । रतिनायक वळभा देखुनि । नागर सांडी दंभा हो । ग्रथमारंभ स्तंभा भणे । भूषित शामल शोभा हो ॥६॥ भरत बिभीषण पृष्ठी सविता । गुण मानित उत्कंठी हो । जोडुनि करसंपुटी ध्यानी । मारुती गान वेष्ठी हो । देखुनिया सुखपृष्ठी झाली । प्रेमरसाची वृष्ठी हो । सुखसंतुष्टे हर्षे परमेष्ठि । कोंदे कमळा सृष्टी

हो ॥७॥ नवपंकज लोचनी विस्मित । करुणामृत सिंचनी हो । शिवसंकट
मोचनी दुर्घर । रजनीचर भंजनी हो । भवभय संकोचनी भक्ता । निर्भयपद
सूचनी हो । रघुकुळ उल्हासिनी भोजे । विलसत चंद्राननी हो ॥८॥
अव्यक्त पार जीचा विचार । खुंटे सहा आठरांचा हो । सुकाळ स्वानंदाचा
यावा । अंतरला दुःखाचा हो । जगदोद्धार मातेचा उत्तीर्ण । नव्हे मी हे
वाचा हो । रामदासी भेदतरंग । तुटोनि गेला साचा हो ॥९॥

११२६) ब्रह्मी माया उदो । त्रिगुण काया उदो । तत्त्वच्छाया उदो ।
चारी खाणी उदो ॥१॥ चारी वाणी उदो । अनंत योगी उदो । विद्याबुद्धी
उदो । नाना विधी उदो ॥२॥ कारण सिद्धी दो । आगम निगम उदो ।
साधन सुगम उदो । ज्ञान संगम उदो ॥३॥ देवा भक्ता उदो । योगी मुक्ता
उदो । अनंत सिद्धा उदो । उदो दासा उदो ॥४॥

११२७) श्रीगुरुचे चरणकंज हृदयी स्मरावे ॥ ध्रु॥ निगम निखिल
साधारण । सुलभाहुनि सुलभ बहू । इतर योगयाग विषमपंथी । का
शिरावे ॥१॥ नरतनु दृढ नावेसी । बुडवुनि अति मूढपणे । दुष्ट नष्ट कुकर
सुकरतनु । का फिरावे ॥२॥ रामदास विनवी तुज । अजुनी तरी समज
उमज । विषयविष पिवुनिया । फुकट का मरावे ॥३॥

११२८) लो लो लागला लो । आदिशक्तीचा लागला लो ॥१॥ अंतरी
लो बाहेरी लो । जिकडे तिकडे लागला लो ॥२॥ अंडज लो जारज लो।
स्वेदज लो उद्धीज लो ॥३॥ देवा लो दानवा लो । सिद्ध साधका लागला
लो ॥४॥ दास म्हणे तोचि जाणे । सद्गुरुवचनी सुख बाणे ॥५॥

११२९) अनाथ मी हीन दीन दरिद्री भजन नेणे काही । तुजबीण मज

२९२/अभंग तरंग

या जगी पाहता कोणीच नाही ॥४७॥ ज्ञान कळेना ध्यान कळेना मन
वळेना देवा । विद्या नाही वैभव नाही ऐसा पूर्वील ठेवा ॥१॥ युक्ती
असेना बुद्धी असेना शांती वसेना अंगी । रामदास म्हणे दयाळा ऐसा मी
भवरोगी ॥२॥

११३०) अपराधी आहे मोठा । मारणे कृपेचा सोटा ॥४८॥ स्वामीराय
सुखाचे कंद । नेणुनि केला हा निजछंद । तेणे पावलो हे बंद । झालो निंद्य
सर्वस्वी ॥१॥ तारी तारी दत्तात्रया । वारी माझ्या तापत्रया । तुझे पाया
काशी गया । आहे साच मजलागी ॥२॥ आता अंत पाहसी काय । तूची
माझा बापमाय । रामदास तुझे पाय । वारंवार वंदितो ॥३॥

११३१) काय सांगू या समर्थाची थोरी । भजकासी आपणा ऐसा
करी ॥४९॥ सदगुरुराया तन्मय छत्रपती । मज करूनी सेवे अधिपती ।
सोहं शब्द सनद देऊनी हाती । श्रीहाट ठेविला मुद्रांकिती हो ॥१॥
अहंकाराचे दुर्ग आवरिले । तथावरी मजला पाठविले । पूर्वद्वारे त्रिकुट
देखियेले । रजदृष्टी ब्रह्म्यासी जिंकीयेले हो ॥२॥ तेथुनि ऊर्ध्वपंथे
पश्चिममार्ग पाहे । सत्वगुणी श्रीहाटी विष्णु आहे । तया बळघोनि
वरूता जाय । तम गोलहाटी रुद्र दिसताहे हो ॥३॥ ज्ञानशस्त्र घेवोनिया
हाती । केली तमो अज्ञानाची शांती । पुण्यगिरी तेथुनि देखे पुढती ।
शुद्ध अधिष्ठानी विश्वमूर्ती हो ॥४॥ उभा राहोनी तया गिरीवरी । देखे
भ्रमरगुंफा गडद वोकरी । औटपीठावरूती शोभे बरी । परमानंद आहे तया
घरी हो ॥५॥ बोध बळिया प्रवेशलो तेथे । अहंकार जाहला वाताहत ।
विजयदुंदुभी वाजती अनुहात । ब्रह्मदृष्टीत पावलो निज विश्रांत हो ॥६॥

भक्तीनिशाण चढविले वरी | जे का ब्रह्म भासत चराचरी | रामनाम
गर्जती जयजयकारी | दासपणा न उरे तेथे उरी हो ||७||

११३२) तोचि एक पुण्यवंत | जया अंतरी भगवंत | काया वाचा जीवे
प्राण | जगदीशाचा शरणांगत ||ध्रु|| नवविधा भजन करी | चित्ता बरे
विवरी | सारासार विचारणा | संग साधूचा धरी ||१|| हरीकथा निरुपणे।
काळ सार्थक करणे | जया नाही येणे जाणे | गर्भवास भोगणे ||२||
कर्मकांड उपासना | अधिकार त्या ज्ञाना | उदासीन दंभ नाही |
भ्रष्टाकार करिना ||३|| प्रत्ययाचे समाधान | काही नाही
अनुमान | निरंजनी निरंजन | दास म्हणे तो पावन ||४||

११३३) सगट संत म्हणो नये | म्हणता मोडतो उपाय | अज्ञानासी
कळे काय | अवघा होतसे अपाय ||१|| जाणता वैद्य भेटे | रोग व्याधी
सर्व तुटे | रोकडी सप्रचीती | लोक आनंदे दाटे ||२|| कर्मकांड उपासना।
थोर आधार जना | न्यायनीती विवंचना | मुख्य आधार ज्ञाना ||३||
अनुतापे उदासीन | तेणे शोभते ज्ञान | हरिकथा निरुपण | दास म्हणे
सावधान प्रमाण ||४||

११३४) जाणत्याचा संग धरा | हीत आपुले करा | न्याय नीति
प्रचितीने | निरुपणे विवरा ||ध्रु|| आत्महित करीना जो | तरी तो
आत्मघातकी | पुण्यमार्ग आचरेना | तरी तो पूर्ण पातकी ||१|| आपुली
वर्तणुक | मन आपुले जाणे | पेरिले उगवते | लोक जाणती शहाणे ||२||
सुख दुःख सर्व चिंता | आपुली आपण करावी | दास म्हणे करोनिया |
वाट सुखाची धरावी ||३||

२९४/अभंग तरंग

११३५) धन्य जगज्जीवना | चटक लागली मना | कथेवीण कंठवेना |
रजनीचराचे परी ||६७|| टाळ मृदंगाचा ध्वनी | अखंड आठवे मनी | सुख
हे पाहता जनी | आणिक नाही ||१|| सफळ तोचि तो दिन | संगीत कथा
कीर्तन | तेथे रिंझे तनमन | आनंदरुपे ऐकता ||२|| समर्थ हा रघुवीर |
थोर केला उपकार | दास म्हणे निरंतर | वेधु हा लाविला भला ||३||

११३६) जाणसी तरी शीणची नाही | विवर विचारूनि पाही ||६८||
चुकते ते मूकते ते | सकळ जना तुकते रे ||१|| बहु लीला बहु कळा |
दास म्हणे तो वेगळा ||२||

११३७) मानत मानत गावे | आरत ते जगवावे | विरंग पडो नेदावे |
जाणतयानी रे कदा ||६९|| गायलेचि गाऊ नये | तेणेचि विरंग होये |
बहुत जनासी सोये | गायनकळा हे बरी ||१|| श्रोतयांचे मनोगत |
तैसेचि गावे संगीत | एकचित्त दुःश्चित्त | समजत जावे बरे ||२|| दास
म्हणे बहू गाती | सांगणे कोणासि किती | विवरता कळे चित्ती | सकळ
काही प्रसंगे ||३||

११३८) मूर्खाची संगती कामा नये रे | उपायाचा होतसे अपाय रे
||७०|| विकारी ते भिकारी बराडी रे | त्यांचे संगतीची जनी कोण गोडी
रे ||१|| वैराग्याची वृत्ति ते उदास रे | तेथे न दिसती आशापाश रे
||२|| वासना ओढाळ आवरावी रे | विषयबुद्धी ते सावरावी रे ||३|| बोलणे
चालणे उदासीन रे | अनुतापे सकळासी मान्य रे ||४|| रामदास म्हणे
सांगो काय रे | मूढासी तो आवडे अन्याय रे ||५||

११३९) नका नका नका चुको नका रे । चुकता बैसेल काळधका रे
॥धु॥ साधा साधा साधा काळ साधा रे। साधिता चुकेल भवबाधा रे
॥१॥ सोडा सोडा सोडा संग सोडा रे । दुश्चितपणाचे मूळ तोडा रे ॥२॥
रामदास म्हणे ज्ञान वाड रे । सावधासी सापडे घबाड रे ॥३॥

११४०) नाही नाही नाही भय नाही रे । निर्भय सज्जन संग पाही
रे॥धु॥ आहे आहे आहे गती आहे रे । सारा सार विचारोनी पाहे रे
॥१॥ जाते जाते जाते वय जाते रे । नेणता अनहित बहू होते रे ॥२॥
धरा धरा धरा मनी धरा रे । दास म्हणे ज्ञाने हित करा रे ॥३॥

११४१) खेळतो एकला बहुरुपी रे । पाहता अत्यंत साक्षेपी रे ॥धु॥
सोंगे धरिता नानापरी रे । बहुतचि कळाकुसरी रे ॥१॥ दाखवी अनेक
धात मातारे । बोलतो अभिनव धाता रे ॥२॥ सदा पडदे लावितसे रे ।
फौजा सोंगाच्या दावितसे रे ॥३॥ गातो नाचतो वाजवितो रे । त्याग
करितो देतो घेतो रे ॥४॥ ऐसा हा भूमंडळी थोडा रे । पहाता तयासी
नाही जोडा रे ॥५॥ अखंड खेळतो प्रगटेना रे । पाहती उदंड तथा
दिसेना रे ॥६॥ पाहो जाता अंतचि लागेना रे । दास म्हणे खेळता
भागेना रे ॥७॥

११४२) लोक शहाणे जाणती । वेडे गलबलीती ॥१॥ काही एक
अनुमाने मानेना । प्रचीती बाणेना ॥२॥ हरीकथा निरुपण । रंगेसी
कारण ॥३॥ दास म्हणे तो वेगळा । जाणे अंतर कळा ॥४॥

११४३) का रे हरिकथा मांडेना । विताळ सांडेना ॥धु॥ मन मनासी
पुरेना । धारणा धरेना ॥१॥ विताळ पाहावे रोकडे । होते मागे पुढे॥२॥

२९६/अभंग तरंग

मध्ये होवोनी निश्चल | मिळो घावे ताळ ||३|| गाणे नाचणे संगीत |
अखंड गावे गीत ||४|| लाज सांडोनि समूळ | वाया जातो काळ ||५||
उदंड करा पाठांतर | लावोनी अंतर ||६|| दास म्हणे रे जाणता |
जाणोनी नेणता ||७||

११४४) काळ सारिखाचि नाही | विचारुनि पाही ||धृ|| काही एक
सुकाळ दुष्काळ | काही एक पर्व काळ ||१|| काही एक आनंदाचे दिस।
काही एक उदास ||२|| काही एक दिवस सभाग्य | काही एक अभाग्य ||३||
काही एक दिवस सबळ | काही एक निर्बळ ||४|| काही दिवस आरोग्य।
काही एक नाना रोग ||५|| काही एक बाल्य तारुण्य | काही एक वृद्धपण
||६|| एके ठायी उपजते वाढते | एके ठायी मरते ||७|| काही एक
सकळा सुळभ | काही हानी मृत्यु लाभ ||८|| काही एक सत्संग कुसंग
| रंग आणि बेरंग ||९|| नाही दिसा ऐसा दिस | म्हणे रामदास ||१०||

११४५) कोण मानिला भरवसा | अहा जगदीशा ||धृ|| किती एक
उपजती मरती | सर्वत्र पाहती ||१|| किती एक वाढती मोडती |
तारांबळी होती ||२|| सुखदुःखे परोपरी | दुश्चित अंतरी ||३|| किती
एक हासती रडती | पडती झडती ||४|| किती एक होते जाते |
दृष्टीसी पडते ||५|| किती वेळे घात झाला | रडता जन्म गेला ||६||
लोक जीवलगा पाळिती | ते कामा न येती ||७|| आशा करोनी
बैसती। शेखीच चरफडती ||८|| दुःख आठविता जना | जन्मचि
पुरेना ||९|| दास म्हणे ऐसे नव्हे | देवाला भजावे ||१०||

११४६) भुकेल्या भोजन तान्हेल्या जीवन | देतो नारायण रे कृपावृपणे॥धृ॥

मनाची वासना पुरती कामना । धन्य जगजीवना कृपाळूपणे ॥१॥ धन्य
विशंभरा धन्य जगदंतरा । ऐसा न दिसे दुसरा कृपाळूपणे ॥२॥ वेद नेति
नेति सांगावे ते किती । दास म्हणे हे प्रचिती कृपाळूपणे ॥३॥

११४७) सकळ हरि चालवितो तो ॥धृ॥ चालवितो तो बोलवितो
तो। ऐके तोचि देखतो ॥१॥ हरिहरादिक इंद्रब्रह्मादिक । त्रैलोक्य
वर्तवितो ॥२॥ देवचि जो तो भक्तचि जो तो । नामरूपातित तो ॥३॥

(रामदास अभंगात मुद्रिकेचा चरण नाही)

११४८) आनंद रूप गावे । गावे पद उमगावे ॥धृ॥ स्वरी मिळावे
ताळी मिळावे । मिळावे निवळावे ॥१॥ लिहीत जावे वाचीत जावे।
तान मान समजावे ॥२॥ पाठ करावे दृढ धरावे । सर्वकाळ विवरावे ॥३॥
दंभ त्यजावे नाचत जावे । दास म्हणे निज भावे ॥४॥

११४९) राम बिन कोई न आवे साथ ॥धृ॥ ये है मेरा वह मेरा
ऐसी । झूटि हय सब बात ॥१॥ जो कछु है सो झूटा है रे । दो दिनका
सांगात ॥२॥ दास कहे जन सुन हा चातुर । छोरी अकेला जात ॥३॥

११५०) न तुटे न फुटे देव जाणोनि घ्यावा । न चळे न ढळे देव सत्य
जाणावा ॥धृ॥ चंचळ चळते माईक पंचभूतिक । जाणते जाणती
ज्ञानी सारासारविवेक ॥१॥ सार विचार पाहे तोचि भला । नित्यानित्य
विवेके योगी शोभला भला ॥२॥ दास म्हणे निरंजन आधी शोधावा ।
जनतत्त्व सांडुनि मुख्य सारांश घ्यावा ॥३॥

११५१) अंतर शोधिता अंतर देवचि झाला । विवेके पाहता प्रत्यया

२९८/अभंग तरंग

आला ॥धु॥ अंडज जारज स्वेदज उद्धीजादिक । चालवी अनेक जगज्जनक
एक ॥१॥ रामदास म्हणे योगे योगचि केला । बुद्धीयोग देऊनी देवे
वियोग नेला ॥२॥

११५२) जाणते जाणती भेद भेदीक बाळे । धन स्वर तंत मिळे येकची
काळे ॥१॥ अंतर मिळते ताले संगीत गुणी । मिळणी मिळता प्रीती
वाढते दुणी ॥२॥ दास म्हणे रे दिसे ना ऐकोनी ओळखावे । शोधोनी
पहाना सर्व पडते ठावे ॥३॥

११५३) नाही रे नाही रे नाही रहाणे रे । आपुले आपण हित पहाणे
रे ॥धु॥ गेले रे गेले रे वय गेले रे । दिवसेंदिवस काळे नेले रे ॥१॥ देवासी
नेणता केला शीण रे । अंतकाळी होईल कठीण रे ॥२॥ सावरा सावरी
आता करावी रे । दास म्हणे भक्ती भावे धरावी रे ॥३॥

११५४) येथे उभा का श्रीरामा । मनमोहन मेघःश्यामा ॥धु॥ काय
केली सीताबाई । येथे आणिली रखुमाई ॥१॥ काय केले वानरदल ।
येथे मिळविले गोपाळ ॥२॥ काय केले धनुष्यबाण । कर कटेवरी
ठेऊन ॥३॥ काय केली अयोध्यानगरी । येथे वसविली पंढरी ॥४॥
काय केली शरयूगंगा । येथे आणिली चंद्रभागा ॥५॥ रामदासी जैसा
भाव । तैसा झाला पंढरीराव ॥६॥

११५५) कल्याण करी रामराया । जनहित विवरी ॥धु॥ तळमळ
तळमळ होतचि आहे । हे जन हाती धरी ॥१॥ अपराधी जन चुकतची
गेले । तुझा तूचि सावरी ॥२॥ कठीण त्यावरी कठीण झाले । आता न

दिसे उरी ॥३॥ कोठे जावे काय करावे | आरंभिली बोहरी ॥४॥ दास
म्हणे आम्ही केले पावलो | दयेसी नाही सरी ॥५॥

११५६) जेणे राम देखिला माझा | त्याची पायवणी मज पाजा ॥१॥
जेणे राम देखिला डोळा | त्याचे पद लागो मम भाळा ॥२॥ जेणे राम
देखिला दृष्टी | त्याची माझी घडो दे भेटी ॥३॥ जेणे राम देखिला
नयनी| रामदास लोटांगणी ॥४॥

११५७) स्मरण देव स्मरण देव स्मरण देव जाणा | स्मरण चिंतने जग
चाळवी त्यास तुम्ही का नेणा ॥१॥ स्मरण जाता विस्मरणाने पाही देह
जातो | मागे पुढे काहीच नाही कोण राहू पाहतो ॥२॥ स्मरण हरिरूप
ओळखण अंशे अंश रिघावा | जेणेविण काही न चाले तोच बरा
ओळखावा ॥३॥ दास म्हणे रे समजल्यावीण सकळ काही खोटे |
जवळीच आहे परी भासेना माया लाघव मोठे ॥४॥

११५८) गुरुचे पाय मनी हो ध्याऊया ॥ध्रु॥ पाय न ये जरी निशिदिनी
ध्याता | पूजाकाळी पाहूया ॥१॥ हेही न घडे जरी प्रतिदिनी तुजला |
नाम गुरुचे गाऊया ॥२॥ हेही न घडे जरी प्रतिदिनी तुजला | वाडीत
गुरुच्या राहूया ॥३॥ दास म्हणे ही पदद्वय कुसुमे | मस्तक चरणी
ठेऊया ॥४॥

११५९) चालत नाही बोलत नाही | हालत नाही ते निरंजन ॥ध्रु॥
दिसत नाही भासत नाही | नासत नाही ते निरंजन ॥१॥ करित नाही
धरित नाही | हरित नाही ते निरंजन ॥२॥ नामचि नाही रूपचि नाही |
चंचळ नाही ते निरंजन ॥३॥ निर्मळ जो तो निश्वळ जो तो | दासचि

जो तो ते निरंजन ॥४॥

११६०) धन्य धन्य ते नगर । जेथे कथा निरंतर ॥१॥ गुण गाती
भगवंताचे । तेचि मानव दैवाचे ॥२॥ स्वये बोले जगज्जीवन । थोर
कलीयुगी कीर्तन ॥३॥ रामदास म्हणे भले । हरिभक्ती उद्धरले ॥४॥

११६१) नाव मारुतीचे घ्यावे । पुढे पाऊल टाकावे ॥१॥ अवघा मुहूर्त
शकुन । हृदयी मारुतीचे ध्यान ॥२॥ जिकडे तिकडे जाती भक्त । पाठी
जाय हनुमंत ॥३॥ राम उपासना करी । मारुती नांदे त्याचे घरी ॥४॥
दास म्हणे ऐसा करा । सदा मारुती हृदयी धरा ॥५॥

११६२) डोळा हा गाळोनी साधिले अंजन । निजी निजधन प्राप्त
झाले ॥१॥ पायाळाचे दिले बलीदान अंग । अंगी अंगसंग संगावीण ॥२॥
लाभ ना अलाभ वृत्ती ना निवृत्ती । शुद्धबुद्ध ज्ञप्ती मावळली ॥३॥
आकाश हरपले चिद्रूप संचले । सूर्यावीण पाहिले सदोदित ॥४॥ नाद
बिंदु कला ज्योती विश्रमली । रामदासा झाली वस्ती तेथे ॥५॥

११६३) वेगी ठाक ठोक रे । करी बोहणि रोख रे । उधाराचे काम नाही।
सांगतो मी ठीक रे ॥६॥ साजे नाना रंग रे । होईल विरंग रे । कायावाचा
मनोबुद्धि । सेवी साधुसंग रे ॥७॥ साराचे जे सार रे । सांगतो मी फार
रे । रामी रामदास प्रभू । स्मरा वारंवार रे ॥८॥

११६४) अमृत संजीवनी । नाम तुझे अमृत संजीवनी ॥९॥ सकल
मंगल निधी सर्व कार्य सिद्धी । तरणोपाय जनी ॥१॥ आगम निगम
संतसमागम । वेधले देव मुनी ॥२॥ दास म्हणे करुणाघन पावन । तारक
त्रिभुवनी ॥३॥

११६५) हे दयाळूवा हे दयाळूवा । हे दयाळूवा स्वामी राघवा ॥ध्रु॥
प्रथम का मला लाविली सवे । मग उपेक्षणा योग्यता नव्हे ॥१॥ सकळ
जाणता अंतरस्थिती । तरी तुम्हाप्रती काय विनंती ॥२॥ दास तुमचा
वाट पाहतो । बोलता नये कंठ दाटतो ॥३॥

११६६) ध्यान लागले रामाचे । दुःख हरले जन्माचे ॥१॥ राम
पदांबुजावरी । वृत्ती गुंतली मधुपरी ॥२॥ रामनाम वदता मुखी । चक्षु
चकोर झाले सुखी ॥३॥ तनु मेघःश्याम मेळे । चित्त चातक निवाले ॥४॥
कीर्ती सुगंध तरुवरी । गाय कोकिळा सुस्वरी ॥५॥ रामी रामदासस्वामी।
मग प्रगटले अंतर्यामी ॥६॥

११६७) तांडवनृत्य करी गजानन । तांडवनृत्य करी ॥ध्रु॥ तेहतीस
कोटी सभा घनदाटी । मध्ये शिवगौरी ॥१॥ धिम किट धिम किट मृदंग
वाजे । ब्रह्मा ताल धरी ॥२॥ रामी रामदास म्हणे सदोदित । चंद्रमा
शोभे शिरी ॥३॥

११६८) धन्य राजाराम धन्य जानकी सती । धन्य लक्ष्मण धन्य दास
मारुती ॥१॥ धन्य ती अयोध्या धन्य तेथिचे जन । धन्य सूर्यवंश जेथे
रामनिधान ॥२॥ धन्य तो दशरथ धन्य कौसल्या माता । धन्य तो
वसिष्ठ ज्याची राघवी सत्ता ॥३॥ धन्य ते वानर ज्यासी राम कृपाळू ।
धन्य रामदास गाती नामे निर्मळू ॥४॥ दास म्हणे ज्यासी ऐसे सर्व्यत्व
घडे । सद्गुरुंचे कृपे राजाराम जोडे ॥५॥

११६९) पृथ्वी अवघी लिंगाकार । अवघा लिंगाचा विस्तार ॥१॥ आता

३०२/अभंग तरंग

कोठे ठेऊ पाव | जेथे तेथे महादेव ॥२॥ अवघा रुद्रचि व्यापिला | ऐसा
देवचि बोलिला ॥३॥ दासे जाणुनिया भला | देह देवार्पण केला ॥४॥

११७०) थोटे पांगुळ बधीर | अधांतरी होती नर ॥१॥ नाही देहाचा
भरवसा | शरण जाई जगदीशा ॥२॥ कोडी कुशिळ सर्वांगी | एक झाले
क्षयरोगी ॥३॥ एक प्राणी अंध होती | एका समंध लागती ॥४॥ नाना
रोगांचे उमाळे | काय होईल ते न कळे ॥५॥ रामदास म्हणे भावे | वेगी
सार्थक करावे ॥६॥

११७१) शांतीमाता हे मारिली | भ्रांती तेथे प्रतिष्ठिली ॥१॥ ऐसे
लोक कलीयुगीचे | भय न धरती पापाचे ॥२॥ विवेकगुरु तो मारिला।
तेथे क्रोध प्रतिष्ठिला ॥३॥ नीतीअमृत सांडिले | अनिती मदिरापान
केले ॥४॥ दयावधू संहारिली | निंदा मातंगी पाळिली ॥५॥ पुत्रविचार
दबडिले | दासीपुत्र प्रतिष्ठिले ॥६॥ सत्यब्राह्मण मारिला | दोष धीवर
पाळिला ॥७॥ ज्ञानपक्वान्न सांडिले | मांसअज्ञान सेविले ॥८॥
भक्तीलक्ष्मी त्यागिली | अभक्ती अवदशा घेतली ॥९॥ मित्रविश्वास
सोडिला | शत्रु विकल्प जोडिला ॥१०॥ भेदचोरटे पाळिले | अभेदराजे
दुरावले ॥११॥ रामीरामदास म्हणे | हेचि दोषांची लक्षणे ॥१२॥

११७२) रामा विसरला प्राणी | काम लोभे केली हानी ॥१॥ कामधेनू
मोकलिले | घरी गाढव पाळिले ॥२॥ उपटूनि कल्पतरु | केला शेराचा
आदरु ॥३॥ सांडूनिया चिंतामणी | वेची दहिवराचे पाणी ॥४॥
गेले हातीचे निधान | केले कवडीचे साधन ॥५॥ परीस रागे हुंडारिला।
हाती पाषाण घेतला ॥६॥ सार अमृत सांडले | दैन्यवाणे कांजी प्याले

॥७॥ सोने सांडोनी आदरे । वेचो लागला खापरे ॥८॥ रत्ने टाकोनिया
खडे । गेले म्हणुनी दुःखे रडे ॥९॥ केली साखर परती । सुखे तोंडी
घाली माती ॥१०॥ म्हणे रामी रामदास । तैसी संसाराची आस ॥११॥

११७३) स्नान नाही संध्या नाही । देव नाही धर्म नाही ॥१॥ तीर्थ
नाही क्षेत्र नाही । दान नाही पुण्य नाही ॥२॥ वेद नाही शास्त्र नाही ।
मंत्र नाही गायत्री नाही ॥३॥ पोटी निस्पृहता नाही । विद्येनेही पूरता
नाही ॥४॥ उगाचि बैसोनिया घरी । सज्जनाची निंदा करी ॥५॥
रामदास सांगे खुणा । पापी सर्वापरी उणा ॥६॥

११७४) आद्य पूर्वोच्चारित उँकार । प्रणवबीज तो रघुवीर ॥१॥ ब्रह्मयज्ञ
कैसा पाहे । अवघे ब्रह्मरूप आहे ॥२॥ देवऋषि पितृगण । तृप्ती
श्रीरामस्मरण ॥३॥ सव्य अपसव्य भ्रांती । ब्रह्म निःसंदेह स्थिती ॥४॥
आब्रह्मस्तंबपर्यंत । राम सबाह्य सदोदित ॥५॥ दास ब्रह्मयज्ञ सफळी ।
संसारासी तिळांजुळी ॥६॥

११७५) गेला प्रपंच हातीचा । लेश नाही परमार्थाचा ॥१॥ दोहीकडे
अंतरला । थोरपणे भांबावला ॥२॥ गेली अवचिते निस्पृहता । नाही
स्वार्थाचि पुरता ॥३॥ क्रोधे गेला संतसंग । लोभे जाहला वोरंग ॥४॥
पूर्ण जाली नाही आस । इकडे बुडाला अभ्यास ॥५॥ दास म्हणे क्रोधे
केले । अवघे लाजिरवाणे जाले ॥६॥

११७६) वैद्य भेटला सुखदाता । रोगपालट झाला आता ॥१॥ रस
ओतीला कानात । येऊनी झोंबला नयनात ॥२॥ रस भरला सांदोसांदी।
देही पालट जाली बुद्धि ॥३॥ दिव्य देही ओतीला रस । गुरु न्याहाळी

रामदास ॥४॥

११७७) शरण जावे संतजना । सत्य मानावे निर्गुणा ॥१॥ नाना मती
काय चाड । करणे सत्याचा निवाड ॥२॥ ज्ञाने भक्तीस जाणावे । भक्त
तयास म्हणावे ॥३॥ रामी रामदास सांगे । सर्व काळ संतसंगे ॥४॥

११७८) बोलण्यासारखे चाले जो सज्जन । तेथे माझे मन विगुंतले ॥१॥
नाही अभिमान शुद्ध ब्रह्मज्ञान । तेथे माझे मन विगुंतले ॥२॥ वृत्ती
उदासीन स्वर्धर्म रक्षण । तेथे माझे मन विगुंतले ॥३॥ पूर्ण समाधान
संगुण भजन । तेथे माझे मन विगुंतले ॥४॥ दास म्हणे जन भावार्थ
संपन्न । तेथे माझे मन विगुंतले ॥५॥

११७९) सर्व कर्म धर्म हातीचे सांडावे । सत्वर धुंडावे शाश्वतासि ॥१॥
शाश्वतासि ठायी पाडावे विवेके । निरुपणे एके साधुसंगे ॥२॥ साधुसंगे
बोध साधुनिया घ्यावा । वेगेचि करावा चमत्कार ॥३॥ चमत्कारे आता
प्रचीत बाणावी । स्थिती ओळखावी सज्जनाची ॥४॥ सज्जनाची
स्थिती सज्जन जाणती । साधकासी गती दास म्हणे ॥५॥

११८०) आता पावन करावे । शरणागता उद्धरावे ॥धू॥ आम्ही काही
नेणो हित । म्हणुनि जाहलो पतित ॥१॥ पुण्य नाही माझे गाठी । केली
दोषांची राहाटी ॥२॥ दास म्हणे माझे जिणे । देवा सवस्वेसी उणे ॥३॥

११८१) लक्ष्मी आहे रे चंचळ । हीस जाता नाही वेळ ॥१॥ सत्य
मानावे उत्तर । देव नित्य निरंतर ॥२॥ नाना वैभव समस्त । येती जाती
अकस्मात ॥३॥ म्हणे रामी रामदास । काय देहाचा विश्वास ॥४॥

- ११८२) पुरे पटूणे वसती | एक वेळ ओस होती ॥१॥ तैसे वैभव हे
सकळ | येता जाता नाही वेळ ॥२॥ बहुत सृष्टीची रचना | होय जाय
क्षणक्षणा ॥३॥ दास म्हणे सांगू किती | आले गेले चक्रवर्ती ॥४॥
- ११८३) अंती एकलेचि जावे | म्हणोनि राघवी भजावे ॥१॥ मातापिता
बंधुजन | कन्यापुत्र ही सांडून ॥२॥ जन्मवरी केला भार | सेखी
सांडोनि जोजार ॥३॥ म्हणे रामी रामदास | सर्व सांडूनिया आस ॥४॥
- ११८४) सोडी संसाराची आस | धरी भक्तीचा हव्यास ॥१॥ दुःखमूळ
हा संसार | तयामध्ये भक्ती सार ॥२॥ ग्रंथ पाहता लक्षकोटी | जेथे तेथे
भक्ती मोठी ॥३॥ जन्मा आलियाचे फळ | दास म्हणे हे सफळ ॥४॥
- ११८५) हरीभक्तिविणे जाऊ नेदी क्षण | या नाव लक्षण सार्थकाचे ॥१॥
सार्थकाचे जिणे कथानिरुपणे | श्रवण मनने काळ गेला ॥२॥ काळ गेला
हरिभक्तिचेनि योगे | साधुचेनि संगे दास म्हणे ॥३॥
- ११८६) काय ते करावे संपत्तीचे लोक | जानकीनायक जेथे नाही ॥१॥
जेथे नाही माझा श्रीराम समर्थ | त्यांचे जीणे व्यर्थ कोटि गुणे ॥२॥
कोटि गुणे उणे जिणे त्या नराचे | जानकीवराचे नाम नाही ॥३॥ नाम
नाही मनी रूप नाही ध्यानी | तया काय जननी प्रसवली ॥४॥ प्रसवली
जननी जाला भूमिभार | दुस्तर संसार उल्घंघेना ॥५॥ उल्घंघेना एका
रामनामेवीण | रामदास खूण सांगते ॥६॥
- ११८७) देव एका भाग्य देतो | एका भिकेसि लावितो ॥१॥ न कळे
भगवंताचे करणे | राव रँक तत्क्षणे ॥२॥ तयासी चुकली बापुडी | अन्न

अन्न करिती वेडी ॥३॥ रामदास म्हणे पाही | देवावीण काही नाही ॥४॥

११८८) गळे बांधले पाषाणी | आत्मलिंग नेणे कोणी ॥१॥ जीव
जीवाचे स्वरूप | कोण जाणे कैसे रूप ॥२॥ लिंग चुकले स्वयंभ |
धरिला पाषाणाचा लोभ ॥३॥ रामी रामदास म्हणे | भेद जाणती
शहाणे ॥४॥

११८९) अंध अंधारी बैसले | त्यासि हाते खुणावले ॥१॥ त्यास
कळेना कळेना | त्याची वृत्तीच वळेना ॥२॥ संतसंगाचे बोलणे |
संसारिक काय जाणे ॥३॥ म्हणे रामी रामदास | केला नसता अभ्यास
॥४॥

११९०) नमू रामकृष्णा आदिनारायणा | तुम्ही त्या निर्गुणा
दाखवावे ॥१॥ दाखवावे निजस्वरूप आपुले | दिसेनासे जाले काय
करू ॥२॥ काय करु आता देवा नरहरी | पंदरीमाझारी पांडुरंगा ॥३॥
पांडुरंगा देवा अगा महादेवा | तुम्ही मज द्यावा ठाव ब्रह्मी ॥४॥ ब्रह्मी
ब्रह्मरूप ते मज करावे | रामदास भावे प्रार्थितसे ॥५॥

११९१) विश्रांतीचे स्थळ स्वरूप केवळ | द्वैत तळमळ जेथे नाही ॥१॥
जेथे नाही काया नाही मोह माया | रङ्का आणि राया सारिखेची ॥२॥
सारिखेची सदासर्वदा स्वरूप | तेचि तुझे रूप जाण बापा ॥३॥ विसरता
सोहं स्मरण आपुले | मग गुंडाळले मायाजाळी ॥४॥ मायाजाळी तुझा
तूचि गुंतलासि | यातना भोगिसी नेणोनिया ॥५॥ म्हणोनिया होई सावध
अंतरी | सोहं दृढ धरी दास म्हणे ॥६॥

- ११९२) ज्ञानेविण जे जे कळा । ते ते जाणावी अवकळा ॥१॥ ऐसे
भगवंत बोलिला । चित्त द्यावे त्याच्या बोला ॥२॥ एक ज्ञानचि सार्थक ।
सर्व कर्म निर्थक ॥३॥ दास म्हणे ज्ञानेविण । प्राणी जन्मला पाषाण ॥४॥
- ११९३) एकवीस स्वर्ग विस्तारला । देव संपुष्टी घातला ॥१॥ केले
देवासी बंधन । तेचि पावला आपण ॥२॥ देव ठायीचा अनंत । त्यासी
भावी अंतवंत ॥३॥ रामदास म्हणे भावे । जैसे द्यावे तैसे घ्यावे ॥४॥
- ११९४) ज्याचे नाम घेसी तोचि तू आहेसी । पाहे आपणासी
शोधूनिया ॥१॥ शोधिता शोधिता मीपणचि नाही । मीपणाचे पाही मूळ
बरे ॥२॥ मूळ बरे पहा नसोनिया रहा । आहा तैसे आहा सर्वगत ॥३॥
सर्वगत आत्मा तोचि तू परमात्मा । दास अहं आत्मा सांगतसे ॥४॥
- ११९५) देहबुद्धी बहु काळाची जुनाट । नवी आहे वाट सार्थकाची ॥१॥
सार्थकाची वाट भ्रांतीने लोपली । जवळी चुकली असोनिया ॥२॥ असोनिया
देव जवळी चुकला । प्राणी भांबावला मायाजाळे ॥३॥ मायाजाळ दृश्य
सुटे एकसरे । जरी मनी धरे स्वस्वरूप ॥४॥ स्वरूपनिश्चये समाधान होय।
रामदासी सोय स्वरूपाची ॥५॥
- ११९६) धन्य माझे भाग्य झाले सफलित । देव सप्रचित जेथे तेथे ॥१॥
जेथे तेथे देव येर सर्व माव । माझा अंतरभाव निवळला ॥२॥ निवळला
भाव निर्गुणी लागता । विवेके जाणता नित्यानित्य ॥३॥ नित्यानित्य
बरे शोधुनी पाहिले । मन हे राहिले समाधान ॥४॥ समाधाने मन जाहले
उन्मन । शुद्ध ब्रह्मज्ञान रामदासी ॥५॥

३०८/अभंग तरंग

११९७) ध्यान लागले विषयाचे | करा उतार हरिनामाचे ॥१॥ अविद्या
झेंडू बसला कंठी | बोध पाजुनी फोडा घाटी ॥२॥ ज्ञानतुपे दीप लावा।
स्नेह सांडुनी जागवा ॥३॥ रामदास म्हणे अवधारा | जीव आहे तो
प्रयत्न करा॥४॥

११९८) राम करी ते होय | राजाराम करी ते होय ॥ध्रु॥ संशय कल्पी
तोचि विकल्पी | महिमा कळाली न जाय ॥१॥ करुनी गर्व रावण सर्व।
परिवार निमाला | अहंभावे मानव किंकर | कोण आहे ज्याला ॥२॥
जवळी आहे संग न साहे | राम हा निजबोध | रामदासी प्रारब्धासी |
नाही देहसंबंध ॥३॥

११९९) कथी बा रिकामा होसी रे | कथी संता शरण जासी रे ॥ध्रु॥ कथी
नाम वाचे घेसी रे | कथी सद्गुरु वंदीसी रे ॥१॥ येता जाता ना कळे काही
रे | बुडतोसी प्रपंचडोही रे ॥२॥ ऐसे करिता जन्म गेला रे | माझे माझे म्हणता
मेला रे ॥३॥ गुरुसी भजावे भावे रे | रामदासी रामचि व्हावे रे ॥४॥

१२००) दीनदयाळा रघुवीरा आजि कठीण का रे | काय करु जगज्जीवना
धरीले दुरी का रे ॥ध्रु॥ मायाजाळ न सोसवे खंती वाटत आहे |
तळमळ तळमळ अंतरी करुणाकर पाहे ॥१॥ चातक सिणत राहिले
गेला मेघ सुखाचा | दास उदास न सावरे जीवनी भरे कैचा ॥२॥

१२०१) दीन बंधु रे दीन बंधु रे | दीन बंधु रे राम दयासिंधु रे ॥ध्रु॥
भिल्लीफळे भक्तवत्सले | सर्व सेविली दास प्रेमळे ॥१॥ चरणी उद्धरी दिव्य
सुंदरी | शाप बंधने मुक्त जो करी ॥२॥ वेदर्गर्भ जो शिव चिंतितो | वानरा

रिसा गूज सांगतो ॥३॥ राघवी बिजे रावणानुजे । करुनी पावला निजराज्य
जे ॥४॥ पंकजानने दैत्यभंजने । दास पाळिले विश्वमोहने ॥५॥

१२०२) काय करु मज कंठत नाही । भोगविलास न मानत काही॥६॥
घर उदासीन रान उदासीन । मन उदासीन होतचि आहे ॥१॥ बहुत
तमासे सृष्टित भासे । देखत त्रासे अंतर माझे ॥२॥ दास म्हणे रे कर्ता
पाहे । शोधित आहे मन तयाला ॥३॥

१२०३) सावधान सावधान । काही नाही व्यवधान ॥७॥ दश वर्षे
बाळपण । वीस वर्षे तारुण्य । अंगी जडला अभिमान । तेव्हा न घडे
समाधान ॥१॥ तिसाची होय भरती । दारा पुत्र लाभती । त्यातचि पडे
भ्रांती । न कळे स्वरूप स्थिती ॥२॥ चाळीस वर्षे जाली । डोळा
चाळिशी आली । नेत्रासी भूल पडली । येता न दिसे जवळी ॥३॥
पन्नास होय भरती । दंतपंक्ती हालती । शाम केश शुभ्र होती । त्यास
म्हातरे म्हणती ॥४॥ साठीची बुद्धी नाठी । हाती धरूनी काठी ।
वसवसा लागे पाठी । त्यास हासती पोरटी ॥५॥ सत्तरीची विवंचना ।
बैसल्या उठवेना । उठविता चालवेना । दिसतसे दैन्यवाणा ॥६॥ चारी
वीस मिळोनी ऐंशी । मग दिसे जाले पिसी । जळेवीण मासोळी जैसी ।
तैसा होय कासावीसी ॥७॥ नवापुढे दिले पूज्य । सुख राहिले दुजे ।
म्हणतसे माझे माझे । अंती कोण आहे तुज ॥८॥ राजहंस उझूनी
गेला । देह कोरडा पडला । त्यास म्हणती मेला मेला । ऐसे अनहित
करुन गेला ॥९॥ यालागी रामदास । सोडी संसाराची आस । सांगतो
मी सज्जनास । धरा सद्गुरुची कास ॥१०॥

३१०/अभंग तरंग

१२०४) समजत जा रे समजत जा रे । भ्रांती त्यजा रे सारी । निर्भ्रम ते पद सुंदर आहे । चिंता शोक निवारी ॥६॥ अर्थवीण ते भूस त्यजावे । धान्यचि सेवित जावे । कोणीतरी हो आप्त परावे । सारचि शोधुनि घ्यावे ॥१॥ अनुभव नाही प्रत्यय नाही । तेथे काहीच नाही । बडबड बडबड व्यर्थचि करणे । जिंकियेले रिपु साही ॥२॥ दास म्हणे रे गुणगुणे रे । हे तो अघटित आहे । पाहात पाहात पाहत पाहे । निःसंग होऊनी राहे ॥३॥

१२०५) जाण बापा जाण बापा । जाण बापा अनुभव सोपा ॥६॥
डोळ्यात भरले देखणिया चोरले । वायूत थारले उडेचि ना ॥१॥
नभाचिसारिखे नभ नव्हे पारिखे । इंद्रिये हरिखे वेडावली ॥२॥ जाणण्यात आगळे जाणिवे वेगळे । स्वरूप सगळे रामदासी ॥३॥

१२०६) काळ जातो क्षण क्षणा । मूळ येईल मरणा ॥१॥ काही धावाधाव करी । जव तो आहे मृत्यु दरी ॥२॥ देह आहे जाईजिणे । भुललासी कोण्या गुणे ॥३॥ मायाजाळी गुंतले मन । परि हे दुःखासी कारण ॥४॥ सत्य वाटते सकळ । परि हे जाता नाही वेळ ॥५॥ रामी रामदास म्हणे । आता होई सावधान ॥६॥

१२०७) पतीत पावना जानकी जीवना । वेगी माझ्या मना पालटावे ॥१॥ मिथ्या शब्दज्ञाने तुज अंतरलो । संदेही पडलो मीपणाचे ॥२॥ सदा खळखळ निर्गुणाची घडे । सगुण नावडे ज्ञानगर्वे ॥३॥ रामदास म्हणे ऐसा मी पतीत । मीपणे अनंत पाहो जाता ॥४॥

१२०८) वर्षताची मुक्त आनंद हंसासी । प्रलय कागासी नव्हे काय ॥१॥
सेविता अमर होय ते अमृत । राहूसी ते मृत्य नव्हे काय ॥२॥ नानापरी
पक्कान्ने रुचकर सर्वासी । विष रोगीयासी नव्हे काय ॥३॥ रामाचे भजन
अनन्य रामदासी । विष अभाग्यासी नव्हे काय ॥४॥

१२०९) त्रिविध तापासी हारक हे गुरुपाय । भवसिंधुसी तारक हे
गुरुपाय ॥१॥ स्वात्मसुखाचे बीज हे गुरुपाय । ज्ञानाचे निजगूज हे
गुरुपाय ॥२॥ भक्तीपंथासी लाविती हे गुरुपाय । नयनी श्रीराम दाविती
हे गुरुपाय ॥३॥ सहज शांतीचे आगर हे गुरुपाय । पूर्णकृपेचे सागर हे
गुरुपाय ॥४॥ रामदासांचे जीवन हे गुरुपाय । सकळ जिवांसी पावन हे
गुरुपाय ॥५॥

१२१०) भक्तीपेठे भरला हाट । मिळे वैष्णवांचा थाट ॥१॥ शुद्धसत्त्वाचे
दुकान । संत मांडिले संपूर्ण ॥२॥ सौदा घेती सोहं सिद्धी । वेच वेचुनी
देहबुद्धी ॥३॥ देता घेता पडली गाठी । वाट चालिली उफराटी ॥४॥
म्हणे रामी रामदास । भक्तीपेठे स्वप्रकाश ॥५॥

१२११) रामनामाची महिमा मोठी । राम म्हणता तरले कोटी ॥१॥
नामे प्रलहाद तारिला । नामे गजेंद्र उद्धरिला ॥२॥ व्यभिचारी दुराचारी ।
नामे तारिली गणिका नारी ॥३॥ अंबरीष वाल्मिकि ऋषी । एक नाम तारक
त्यासी ॥४॥ ऐसा नामाचा महिमा । दास म्हणे झाली सीमा ॥५॥

१२१२) भेटी देईना जनासी । पाठी लागे सज्जनासी ॥१॥ ऐसे प्रीतीचे
लक्षण । भेटविणे नाही क्षण ॥२॥ न ये साधनी सायासी । तो हा

३१२/अभंग तरंग

आम्हा अनायासी ॥३॥ रामी रामदास म्हणे । संतसंगाचेनि गुणे ॥४॥

१२१३) फट फट एकला रे शेवटी एकला रे ॥६७॥ पुत्र झाले उडोनि
गेले जशा आकाशी घारी । बाईल मेली संपत गेली कन्या नेल्या चोरी ॥१॥
सुंदर मंदिर केले त्याला कोपट बांधुन दिले । धन ते कांचन वाटुनी घेती
लेकी घरासी नेले ॥२॥ नवही द्वारे शिथील होती पोटी जिरेना अन्न ।
इंद्रिय सामर्थ्य निघोनी गेल्या लवला मान ॥३॥ ऐसा प्राणी कष्टी झाला
मरण मागे देवा । रामदास म्हणे वेड्या चुकलासी सेवा ॥४॥

१२१४) डोळे चिरीब चांगले । वृद्धपणी सरक्या जाले ॥१॥ ओले
मातीचा भरवसा । काय धरिसी माणसा ॥२॥ मुख रसाळ चांगले । पुढे
अवघे सुरकुतले ॥३॥ रम्य नासिक सरळे । सर्वकाळ पाणी गळे ॥४॥
कर्णभूषणी सुंदर । पुढे जाहले बधीर ॥५॥ बरवी दंतांची पंगती । परी
ते उन्मळोनि जाती ॥६॥ बरवे कर आणि चरण । परी ते जाले
निष्कारण ॥७॥ अंगकांती होती बरी । जाली चिरगुटाचे परी ॥८॥
केस होताती पांढरे । लाळ गळता न धरे ॥९॥ बहुसाल होते बळ । पुढे
जाहले निर्बळ ॥१०॥ देह होते जे निर्मळ । तेचि जाहले
ओंगळ ॥११॥ गर्व तारुण्याचा गेला । प्राणी दीनरूप जाला ॥१२॥ रामी
रामदास म्हणे । आता सावधान होणे ॥१३॥

१२१५) नदी मर्यादा सांडती । उण्णकाळी वोसावती ॥१॥ तैसा तारुण्याचा
भर । सवे होतसे उतार ॥२॥ भाग्य चढे लागवेगे । सवेचि प्राणी भक्ती
मागे ॥३॥ रामदास म्हणे काळ । दोनी दिवस पर्वकाळ ॥४॥

- १२१६) टाळ धरु कथा करु | रामालागी हाका मारु ||१|| ये रे रामा ये
रे रामा | तुझी आवडी लागो आम्हा ||२|| तुजवीण गाईल कोण | ऊठ
सांडिले मी तू पण ||३|| रामदास पाहे वास | भेटी द्यावी सावकाश ||४||
- १२१७) नसे वैकुंठीचे ठायी | नसे योगियांचे हृदयी ||१|| माझे भक्त
गाती जेथे | उभा नारदा मी तेथे ||२|| ब्रह्मादिकांसी नातुडे | तो मी
कीर्तनी सापडे ||३|| रामदास म्हणे साचे | वाक्य आहे भगवंताचे ||४||
- १२१८) मी जाले दासी या गुरुरायाची | हो मी जाले ||धृ|| संसारसागर
सांडुनी सारा | राहीन चरणपाशी ||१|| चरण झाडीन आपुले केशी | नाठवे
प्रयाग काशी ||२|| रामदास म्हणे पूर्ण मी धाले | प्राशुनि ब्रह्मसासी ||३||
- १२१९) कैचे घर कैचे दार | मिथ्या सकळही व्यापार | अंती सोयरा
रघुवीर | करी का रे ||१|| सावध होई बा रे कैसा | ओढी जळतो घरचा
वासा | स्मरा अंतरी रमाधीशा | का रे पा भुललासी ||२|| रामदासाचे जीवन
| राम तोडी भवबंधन | ऐका भावे वचन | का रे पा भुललासी ||३||
- १२२०) भवतारक या तुझ्या पादुका वंदिन मी माथा | करावी कृपा
गुरुनाथा ||धृ|| बहु अनिवार मन माझे चरणी स्थिर व्हावे | तव
पदभजनी लागावे | कामक्रोधादिक हे षड्गुपु समूल छेदावे | हेचि मागणे
मला द्यावे | अघहरणा करी करुणा दत्ता धाव पाव आता | करावी कृपा
गुरुनाथा ||१|| तूचि ब्रह्मा तूचि विष्णु तूचि उमाकांत | तूचि समग्र
दैवत | माता पिता इष्ट बंधु तूचि गणगोत | तूचि माझे सकळ तीर्थ |
तुजविण मी गा काहीच नेणे | तूचि कर्ता हर्ता करावी कृपा गुरुनाथा ||२||

तन मन धन हे सर्व अरुनि कुर्वडीन काया । उपेक्षु नको गुरुराया ।
 कर्महीन मी मतीहीन मी सकळ श्रम वाया । लज्जा राखी गुरुसदया ।
 मातृबालकापरि सांभाळी तूचि मुक्तीदाता । करावी कृपा गुरुनाथा ॥३॥
 शेष ब्रह्माया वेदा न कळे महिमा तव थोर । तेथे मी काय पामर । वियोग
 नसुदे तव चरणांचा हाचि देई वर । शिरी या ठेवी अभयंकर । हीच
 विनंती दर्शन द्यावे दासा रघुनाथा । करावी कृपा गुरुनाथा ॥४॥

४२. श्री जयरामस्वामी

श्रीजयरामस्वामी वडगावकर हे समर्थ पंचायतनापैकी एक होत. यांचे
 मूळ नाव जयराम भिकाजीपांत देशपांडे. यांचा जन्म श्रीकृष्ण जन्माष्टमी शके
 १५२१ इ.स.१५९९ रोजी मांडवगण येथे झाला. वडगाव मठाचे संस्थापक
 शांतलिंगाप्पा ऊर्फ शांतेश्वरमहाराज यांचे शिष्य कृष्णाप्पा स्वामी होते. या
 कृष्णाप्पास्वामींकडून जयरामस्वामींनी अनुग्रह घेतला. जयरामस्वामींनी
 रेवणसिद्ध (ता.विटा) येथे अनुष्ठान केले. शके १५४५ इ.स. १६२३ मध्ये
 सदुरुंगंनी त्यांची वडगावमठाचे दुसरे मठाधीश म्हणून नेमणूक केली. त्यांनी
 भागवतातील दशमस्कंध (पूर्वार्थ) अभंगात्मक टीका, रुक्मिणी स्वयंवर, सीता
 स्वयंवर, अपरोक्षानुभव, ज्ञानीभक्त संवाद, शांती प्रकरण, पंचीकरण, प्रबोध
 सुधाकर, जयबोध आणि अनेक पदे लिहिली. त्यांनी भाद्रपद वद्य एकादशी
 शके १५९४ इ.स.१६७२ साली देह ठेवला.

१२२१) गोविंद गोविंद बोल गे प्रेमानंदे डोल गे । मायामोह प्रपंच जैसे
 हरभन्याचे फोल गे ॥१॥ वैराग्याची कास गे धरी सावकाश गे । आप्त

ईष सगे सोयरे यांची सोडी आस गे ॥२॥ विवेक नाही ज्यास गे करी
त्याचा त्रास गे । रामनामावीण गडे घेऊ नको ग्रास गे ॥३॥ विठ्ठलाची
आस गे जयरामी स्वभाव गे । सांगितल्याची सोय धरोनी करणी करोनी
दाव गे ॥४॥

जयरामस्वामी व शेखमहंमद यांच्या भेटीचा प्रसंग

१२२२) एकांताचे ठायी नवलाव केला । जानवे दाविले चिरूनी खांदा ॥१॥
मुळीचे ब्राह्मण आलो याचि ठाया । दावियले तया यज्ञोपवित ॥२॥
सदाशिव लिंग अक्षर्दृ मस्तकी । देखिले कौतुक जयरामाने ॥३॥

१२२३) उठी सावळे रामनाम गाई । रामावाचोनि सार काही नाही ॥४॥
बाळणी अज्ञानदशा गेली । तरुणणी ती काममाया आली । वृद्धपणी
ती जरा प्राप्त झाली । अंती यमाची चौकी आली ॥१॥ पहा
रावणासारिखा राऊ त्याचा । अवघाची सोनियाचा गाऊ । ज्याचे
पुराणी प्रसिद्ध नाऊ । त्याचे शेंडीचा पुशीला ठाऊ ॥२॥ पहा गजेंद्राने
काय केले । जळी नके सावज धरियेले । तेणे तुज काकुळती
स्मरियेले । जयरामकृष्ण बोलियेले ॥३॥ जे जे होणार ते ते बाबा
काही । तुझ्या बापाच्याने ठळणार नाही । व्यर्थ अभिमान वाहसी
देही । दास जयराम दिंडी गाणे गाई ॥४॥

४३. श्री रंगनाथस्वामी

श्री रंगनाथ स्वामी यांचा जन्म इ.स. १६१२ साली नाझरे ता.आटपाडी

३१६ / अभंग तरंग

येथे झाला. यांचे पूर्ण नाव रंगनाथ बोपजी देशपांडे. रंगनाथ स्वार्मींच्या वडिलांनी पूर्णानंदांकडून संन्यास दीक्षा घेतली. तेव्हा त्यांचे नाव निजानंद असे ठेवणेत आले. या निजानंदांकडून (वडिलांकडून) रंगनाथस्वार्मींना अनुग्रह झाला. रंगनाथस्वामी हे शेवटपर्यंत ब्रह्मचारी राहिले. हे समर्थपंचायतनापैकी एक होत. रंगनाथस्वार्मींनी अनेक ग्रंथ व हजारो पदे, पंचके आणि अष्टके लिहिली. रंगनाथस्वार्मींनी मार्गशीर्ष वद्य १० रविवार इ.स. १६८४ रोजी सातारा जिल्ह्यातील कोरेगाव तालुक्यातील निगडी येथे देह ठेवला.

१२२४) ऊर्ध्वपंथे चाल बाई ब्रह्मगिरी पाहू। देहभाव विलय तेथे तेचि होऊन राहू॥६॥ नीजमूळालागी जावे हेचि पडे ठावे। मागील चाळे सांड बाळे सावध होऊनि भावे॥७॥ नीट वाटे चाल बाई चोर बहुसाल। जाईल टका उडेल रुका लोक लावतील बोल॥८॥ कल्पनेच्या सैरा दाटी श्वापदांच्या हारी। कंटकांची पीडा बहू शिणविते भारी॥९॥ दुर्जनांची रांड हो का काय धोका त्यांचा। आपुले हिता सावध व्हावे काया मने वाचा॥१०॥ सज्जनांचे धरी पाय तरीच लागे सोय। सहजरंगी पूर्णब्रह्म निजानंद होय॥११॥

१२२५) आम्ही हरिहरांच्या दासी। अखंड झालो वैकुंठवासी॥१२॥ देही असताचि वैकुंठ पाही। आम्हा येणे जाणे नाही॥१३॥ पाप क्षाळुनि पद तोय घेऊ। शेष उच्छिष्ट त्यांचे सेवू॥१४॥ पदोपदी ग्रासोग्रासी। नाम घेऊ श्वासोश्वासी॥१५॥ एक सत्ता त्रिभुवनी ज्याची। कीर्ती वर्णू त्रैलोक्यी त्याची॥१६॥ हेचि काम आता करु। संत पावले

अभंग तरंग / ३१७

हृदयी धरू ॥५॥ कामा भेणे उसंत नाही । मागो देवासी हे सर्वदाही ॥६॥
देव दासाचे दास्य करी । निजानंदी रंग भरी ॥७॥

१२२६) तो योगी दिसे भला । जो जाणे निजब्रह्माला । ज्याचे अंगी गर्व
हा नसे । दया आणि शांती स्वमनी वसे । जो पाळी परमार्थाला ॥१॥ पाळी
नित्यनियम आदरे । पाही रूप हरीचे गोजिरे । जो रंगी रंगुनी गेला ॥२॥

१२२७) रंगी रंगवी बाप अनुरंगा । टाका मायामोहाच्या संगा ॥४॥
ब्रह्मरसाची भट्टी उतरावी । स्वानुभव ठसे ठसवावी ॥१॥ रंगी रंगता
बहुत व्हावे धीट । शांतिवस्त्र नेसावी चोखट ॥२॥ रंगी रंगनाथ रंगले
कैसे । ज्योती ज्योत मिळूनि जाय जैसे ॥३॥

१२२८) उपदेश मनी हा ठसवा हो ॥४॥ हरिचे स्मरणे हरिरूप होशील ।
नाम हरिचे घटवा हो ॥१॥ यथा सांग ते कर्म करावे । आत हरिला आठवा
हो ॥२॥ सहज पूर्ण निजरंगी रंगुनि । वस्ती येथुनि उठवा हो ॥३॥

१२२९) तोवरी तळमळ रे तळमळ रे । नाही भक्तीबळ रे ॥४॥
विवेक जागा करिना । जोवरी शांती जीवी दृढ धरिना ॥१॥ उदंड
करिता कर्म । चुकला परब्रह्मीचे वर्म ॥२॥ रंगनाथ गुरुपायी । जोवरी
मन हे मुरले नाही ॥३॥

१२३०) झाला विट्ठल संग । मनी भरला रंग ॥४॥ एकचि तंतू सोहं
स्मरणाचा । वाजत जैसा चंग ॥१॥ चिन्मयमूर्ती परात्पर आहे । पाहुनी
झालो दंग ॥२॥ रंगातीत निजरंगी रंगुनी । भवभय झाले भंग ॥३॥

१२३१) राममय वृत्ती झाली । आता काय उणे । अहंकार दग्ध झाला।

३१८/अभंग तरंग

स्वात्मसुख घेणे ॥४७॥ जीवशिव ऐक्य झाले । जग ब्रह्म दिसे । पशुपक्षी
नाना योनी । जग ब्रह्म भासे ॥१॥ बोल सारे बोलूनी गेलो । आता काय
बोलू । निजानंदी निजरंगी । पूर्ण ब्रह्म डोलू ॥३॥

१२३२) वाधीणी ग मज बाळाते निजदुर्गधचि दे गे माये ॥४८॥ व्याकूळ
व्यथेने केले रामदास गुरुमायेला । तुझीया स्तनीचे दुर्गध औषध हे असे
त्याला । तद् दुःखे बहु घाबरलो तव चरणापाशी आलो । रुपा ते तुझीया
भ्यालो काकुळती येतो माये ॥१॥ गर्जना माझिया रागे करीता वन सर्व
दणाणे । परी बाई नाही मी आलो तुजपाशी कपटपणाने । जीजाबाई
माऊली ऐसी मानीली लीनपणाने । भक्षावे ममदेहासी ऐसी जरी इच्छा
तुजसी । देऊनी दुर्ग गुरुसी येतो मी मग लवलाही ॥२॥ त्या करुणावचने
तेव्हा पाषाण तरु पाझरले । रामदास गुरुमायेचे अंतर हे प्रेमे भरले । गाय
जशी वाधीण झाली निष्ठुरपण तिचे सरले । हुंगुनिया नृपदेहासी पाडसासी
धेनू जैसी । प्रेमाने चाटी त्यासी कनवाळूपणाने पाहे ॥३॥ हेरंब षण्मुख
तिसरा नृप होय उमेचा तान्हा । पात्रात धार काढितो गोकुळीचा जैसा
कान्हा । तुंबी पात्र भरूनी वाहे व्याघ्रीचे वंदुनी पाये । पय सत्वर घेऊनी
जाये रंगनाथ गुरुला वाहे ॥४॥

१२३३) हरीची कथा हरीची कथा ऐकुनी देवळा गेले । काय गे तेथील
धांगडधिंगा जाग्रणाने मेले ॥४९॥ खांद्यावर टोणगा ब्राह्मण रोडका मागे पुढे
जातो । धाव रे रामा धाव रे कृष्णा असेच कायसे बोलतो ॥१॥ त्याच्या
मागचा आ ला आआ मिळवून देतो । त्याच्या दंग्याखाली जीव कासावीस
होतो ॥२॥ बावा चढला कोपा तोवरी श्रोते काढिती झोपा । पखवाजाची
तकधुम तकधुम हादरुन गेला सोपा ॥३॥ रंगनाथ कवी मस्तक ठेवी

सद्गुरुचे पायी । बाईं गे तुजला अभागिनीला कुठला राम पाही ॥४॥

१२३४) गुरुपदी जडलो मी जडलो मी । द्वैत भया सुटलो मी ॥धृ॥
जे जे भासे दृष्टी । ते ते ब्रह्मचि व्यष्टी समष्टी ॥१॥ व्यतिरेकान्वय
भरुनी। मज मी वाचुनी नाही कोणी ॥२॥ गुरुमय झालो आता ।
अभंग रंग मीनलो स्मरता ॥३॥

१२३५) तो योगी विषयी वितरागी । अंतरी तो निःसंगी । शम दम
करुणा अंगी। आपुले निजसुख भोगी । नित्यानित्य विवेक विचारोनी ।
दृश्य पदार्थही त्यागी ॥१॥ आघाती तो न ढळे कधी चित्ती । नच
सोडी हरीभर्ती । अनृत नये वचनोक्ती । लाभालाभ स्तुती निंदा सम
केवळ तो निजमूर्ती॥२॥ तो पाहे सर्वही ब्रह्मचि आहे । गर्जन तर्जन
साहे । देहाभिमान न वाहे । त्रैलोक्याचे निजपद घेऊनी अखंड तन्मय
राहे॥३॥ तो ज्ञानी सत्तासुख जो मानी । चिद्रत्नांची खाणी । लावुनि
ऐक्य निशाणी । वेद जया वाखाणी । रंगातीत निजरंगपदी जो खेळे
अचळ विमानी ॥४॥

१२३६) आता रामपायी मना लाग वेगे । सोशिले बहुत अन्याय
मागे॥धृ॥ जन्मजन्मांतरी मास नव दाथरी । निरज सेजेवरी उदर कुहरी।
घातले अधपुरी शिणविले यापरी । काय सांगू तरी दुःखलहरी ॥१॥ न
निघता बाहेरी जेवी वोढे सरी । जन्मद्वारी करी अटक भारी । उपजलियावरी
मूढ वृत्ती धरी । रडत कोऽहं स्वरी देहधारी ॥२॥ बाळपण खेळता
तरुण उन्मादता । विषयलोलुप्यता चित्त होते । वृद्धपण आलिया गलित
तनु झालिया । स्मरणपद गेलीया स्वहित रहाते ॥३॥ श्वान सूकर खरा

३२०/अभंग तरंग

मार्जरा वानरा । कृमी कीटकधरा पाय योनी । त्यांचीया उदरी जन्मलो
जेधवा । अभक्ष ते भक्षिले न समजोनी ॥४॥ पुनरपी सांगणे हेचि तुज
मागणे । निशिदिनी जागणे श्रीहरी भजनी । निगमागम बरे दाविती ते
खरे । तेचि तू आचरी विषय त्यजुनी ॥५॥ साधुदर्शन पहा सतत
भजनी रहा । लाविसी जरी देह हा रामकाजी । रंगसी निजपदी मोहमाया
नदी । आटली जाण घे भाष माझी ॥६॥

१२३७) आता मी आहे मी आहे । ज्ञानचक्षुने पाहे ॥ध्रु॥ पंचभूताचे
जाणे । जाणुनि अवघा मीच होणे ॥१॥ मज वाचुनिया दृष्टी । दुजा न
दिसे या जगसृष्टी । सोऽहं शब्द हा बोले । अवघे विश्वचि ब्रह्म ठेले ॥२॥
माझे मजचि कळले । सद्गुरुकृपे ऐसे गमले । रंगनाथ गुरुचरणी । ऐसी
केली अद्भूत करणी ॥३॥

१२३८) नवविध भजन घडो । तुझिये स्वरूपी प्रीत जडो । विषयोन्मुख
मन होऊनी उन्मन । स्वस्वरूपी मुरडो ॥ध्रु॥ सत्संगती आवडो ।
पाऊल सन्मार्गीच पडो । याविरहित आन मागो जरी । तरी जिन्हा
समूळ झडो ॥१॥ निजसेजे पहुडो । मुख हे सुखसिंधुत बुडो । विश्वपटावरी
तंतू एकचि । दृष्टी अशी उघडो ॥२॥ पूर्ण रंग जोडो । जगदाभास समूळ
मोडो । हारपले जे निजधन माझे । वेगी मज सापडो ॥३॥

१२३९) गुंग मला केले गुरुने गुंग मला केले । एकाएकी भुरळ घालुनी
उलट चालविले ॥ध्रु॥ निजस्वरूपाची खूण दावुनी जेथे रमविले ।
चंचल हे मन फिरवी मजला त्यासी दंडियले ॥१॥ मोहजळी मी बुडतचि
होतो येऊनी तारियले । रंगी रंगुनी निजात्मरंगे रंगी रंगविले ॥२॥

१२४०) अखंड गुरुभजनी । उन्मन मन दिन रजनी ॥१॥ गुरुदास्ये
गुरुरूप गुरुदास । हो जनी ऐका विजनी ॥२॥ वोळंगताती चतुर्विध
मुक्ती । भावे श्रीगुरु पूजनी ॥३॥ निजरंगी तेथे भक्त रंगले । भेदाभेद
त्यजुनी ॥४॥

१२४१) गुरुसी शरण न जावे । अगई तरी कैसे होते । पावुनी पुनरपी
नाना योनी । उपजो उपजो मरते ॥ध्रु॥ कोटुनी येणे कोटुनी जाणे ।
आहे कोण न कळते । देहबुद्धीच्या बंदी पडते । षडवैज्या सापडते ॥१॥
तत्त्वमसी महावाक्य न पडे । ते श्रवणी माझ्या निरुते । ब्रह्मास्मि
प्रत्ययाते । समुद्धीहुनि आचवते ॥२॥ ब्रह्मार्पण बुद्धी सत्कर्मे । अनंत
जन्मी माते । घडली तरी निजरंगा । रंगुनि ठेले जरी नसते ॥३॥

१२४२) अच्युत तरु गुरुवर याते । प्राकृत जन म्हणती अंबा । सदा
सफळ श्रीगुरु भक्तांकुर । ज्ञानकळा जगदंबा ॥१॥ निजस्वरूप स्मरण
सुबीजे अंकुरला तरु सत्क्षेत्री । नवविध जीवने करुनी विरुद्धला कोमल
पत्री । सत्कर्माचरणे विधियुक्त वेदशास्त्री । सद्विवेक संरक्षकः लक्षुनिया
सुनेत्री ॥२॥ सद्भाव सुदृढ मूळ योगे ब्रह्मांड व्यापुनी भरला । वैराग्य
वसंतकाळी ब्रह्मस्तंभ मोहरला । स्वानुभवे पूर्ण प्रबोधे पक्वदशे येऊ
सरला । ज्ञानरसे गोडीसी येता निजतेजे सहज मुराला ॥३॥ सेविती
फळ शुकादिक पक्षी । विद्वज्जन विद्वस भोक्ते । कूजंती व्यासमुनी ते
वाल्मिकादि कोकीळ वक्ते ॥ध्रु॥ अच्युत सफळ सदाहि सच्चिदानन्द
द्वया हो । विषयी नर वायस याते मुखरोग आला पहा हो । निर्विकल्प
कल्पतरु हा पीक लक्षुनी फोडती टाहो ॥४॥ श्रीमंत संत भोक्ते सेविता
तृप्त सदा हो । रंगले सहज निजरंगे ते पूर्णनंद विलासी । परमामृत फळ

पावे संतृप्तचि ग्रासोग्रासी ॥५॥

१४३) नमन सर्वगता स्वामी श्रीगुरुसमर्था रे । स्थूल सूक्ष्मी लक्षिता सर्वहि तुझाचि तू तत्त्वता रे । नाना वाय ध्वनी परी ते नादी एकात्मता रे । तैसी द्वैतवार्ता नाही तुजमाजी सर्वथा रे ॥६॥ अनेक दिसती व्यक्ती वसुधा शोभे त्या त्या रिती रे । नद नदी वापी कूप उदकी नाही भिन्न जाती रे । घट मठ महदादिकी नभ हे निर्विकार स्थिती रे । उत्पत्ती स्थिती कल्पांती निश्चल अविनाश निजमूर्ती रे ॥१॥ सर्वभूती जगदीश गूज हे सांगे वेदवाणी रे । हाचि निज निर्वाह केला शास्त्री आणि पुराणी रे । सज्जन चिन्मय खाणी हे सुख सांगती ते निर्वाणी रे । दयाळ साधक जना बोधिती माथा ठेऊनी पापी रे ॥२॥ अस्तिभावे पाहता विश्वची न पडे ठावे रे । अन्वय व्यतिरेकाविण उरले नित्य शुद्ध स्वभावे रे । सहज पूर्ण ते निजानंद पद कवण्यारंगे ध्यावे रे । तन्मय होऊनी गर्जती श्रुती अज अनिर्वाच्य नावे रे ॥३॥

१४४) रामदास चतुराक्षरी मंत्र जप वारंवार । दुस्तरतर भवसागर तारक सत्चित्सुखसार ॥७॥ रामदास द्वय अभिन्न नामे गोडी शर्करा । रहाटे परिमळ भुवनी हाती घेता कर्पुरा । राजती वर्तुळशा त्यापरी ते जीवन की गारा । राजाधिराज अवतरला हा या जगदोद्वार ॥१॥ मनुष्यरूपे विलसे परी हा परीपूर्ण काम । मकराकृति कुंडले पाहता स्वतःसिद्ध हेम । मंडण संतसभेचे साधक जनासी विश्राम । मस्तकमणी हा शतकोटीचे निजबीज श्रीराम ॥२॥ दास तो उदास सेवुनी परमामृत कंदा । दाता स्वात्मसुखाचा निरसुनी करणाचा धंदा । दानवकुळ षड्वैरी मर्दुनी तारीत मतीमंदा । दारा द्रव्य त्यजुनिया सत्वर सद्भावे

वंदा ॥३॥ सद्गुरुराज विराजत करुनी सज्जनगिरीवास । सर्वस्वेसी शरण
रिघावे धरोनिया कास । सत्य सनातन श्रीगुरुसमर्थ मुनीमानस हंस ।
सहजपूर्ण निजरंग रंगला तारक विश्वास ॥४॥

१२४५) वाटे चोज तुज मज भिन्न भेद काय । चाल संतापाशी लावितील
सोय ॥धृ॥ जैसा जळाचा सुत कळोळ । जैसा ज्वाळाचा स्फुलिंग बाळ ।
वंशयुगाचे निमिष्य पळ । तैसा जीव मी आत्मया तुझा खेळ रे ॥१॥ घटा
प्रसवली सांग काय धरा । हेम व्याले केवी अलंकारा । तंतुपटीची कायसी
परंपरा । तैसा नामरूप पावलो मी बरा ॥२॥ गोष्ठी गोड गोड प्रमेय उत्तम ।
तेणे तोषे तोषला आत्माराम । कार्यकारण मिथ्या परिणाम । निजानंद
रंगला पूर्ण काम ॥३॥

१२४६) जरी त्या विसरे विसरे त्याहुनी मरण बरे ॥धृ॥ राम निजमूर्ती
निजमूर्ती बाप हा निजाचा । सुख विसावा विसावा जीवन या जीवाचा ।
त्यावीण आणिक आणिक मी नेणे त्रिवाचा । फेरा चुकविला चुकविला
जन्म आणि मरणाचा ॥१॥ भव हा अजगर अजगर विषय वीष विखार ।
विषे अहळती अहळती त्रैलोक्ये अपार । त्याचे मुखी मी मुखी मी
सापडलो साकार । ते वेळे गुरुराये गुरुराये दिधला अभय कर ॥२॥
पाठीसी घातले घातले कृपा करे निविले । मग त्या भवसर्पा भवसर्वा
क्षणमात्रे निर्दिल्लिले । आपुले निजपदी निजपदी मजला बैसविले । निजानंदे
वो आनंदे रंगवुनी सुखी केले ॥३॥

१२४७) येई येई हो श्रीरंगे, माझे अंतरंगे करुणा कळोळे । निज सख्ये
निष्ठुर झालीस माय येई येई हो ॥धृ॥ रविशशीविण जैसी दिनरजनी

३२४/अभंग तरंग

शोभा न पवे माय । वाचुन दिनबिंदू क्षीरसिंधू टाकून चातक जाय । मीना
जल नाही तरी काही दधी मधु सेवील काय । तैसे तुजविण हो निजसखये
उपाय ते अपाय ॥१॥ कंठी कृष्णमणी न विराजे कुंकुम न वसे भाळी ।
त्यावीण वधु सर्व श्रुंगार लेवुनी काय जाळी । मंगलदायक ती अति हरुषे
मिरवी तैसे भाळी । तैसे तुजविण हो या विधीने लिहिलेसे कपाळी॥२॥
करुणा परिसोनी चिद्रगगनी बोले मंजुळ शब्द । सख्या सावध रे सावध रे
का करिसी हा खेद । सत्ता एक जगी विलसतसे तुज मज कैसा भेद ।
वियोग भंगला रंगला अवघा निजानंद । विचरे सहज सहज सुखे चिद्रभुवनी।
जीवन जैसे जीवनी विचरे सहज सुखे येई येई हो ॥३॥

१२४८) काय करावे हो रुपाचे सौंदर्य । निजसुख ऐश्वर्य जेथे नाही ॥१॥
काय करावी हो सुवर्ण लेणी नाणी । नाही रामवाणी उच्चाराची ॥२॥ काय
करावी हो शास्त्राची व्युत्पत्ती । अंतरी विश्रांती जव नाही ॥३॥ काय
करावे हो पुत्र बंधु जन । न लागता क्षण पालटती ॥४॥ काय करावे हो
नाना उपभोग । पोटी क्षयरोग लागलासे ॥५॥ काय करावे हो संगीताचे
गीत । नाही हिताहीत विवंचना ॥६॥ काय करावे हो नाना छंद बंद ।
नाही निजानंद सर्व रंगी ॥७॥

१२४९) लौकीकाचे काज नाही ठेली लाज । गुरुकृपे निज सापडले॥१॥
सर्व भावे त्याची आवडली सेवा । जीवाचिया जीवा न विसंबे ॥२॥
काय सांगो गोष्ठी चोज वाटे पोटी । धन्य हातवटी हाता आली॥३॥ मी
माझा अर्थ जोडिला यथार्थ । जगी जगन्नाथ दुजे नाही ॥४॥ हाही हा
निर्धार झालासे साचार । विचारी विचार मावळला ॥५॥ सुखाचा
सोहळा चोजवेना मला । अधिष्ठानी डोळा शेजे आला॥६॥ ब्रह्म सहज

पूर्ण एक निजानंद । रंगला निःशब्द श्रुतीवाक्ये ॥७॥

१२५०) ऐसी मी जोगिणी जाहले । प्रीति अलक्ष राऊळा रातले ॥१॥
 अलक्ष म्हणुनी उभा राहिला । जीव देखोनी तयासि भुलला ॥२॥ चहु
 पालवी झाले मोकळी । तेचि हाती पै निरंतर झोळी ॥३॥ श्रवणी श्रवण
 मुद्रा घातली । तेणे अत्यंत शोभा मज आली ॥४॥ त्रिगुणाचा गोवर
 घातला ज्ञान । अनि लावुनिया जाळीला ॥५॥ शांती विभुती
 अंगी चर्चिली । शुद्ध सत्त्व शुभ्रता पातली ॥६॥ अनुहात शिंगी
 वाजवी । अवघा तू तू म्हणवुनी सादवी ॥७॥ रामरस सेवुनी जाहले
 उन्मत्त । सहज पूर्णांदे डुळूत ॥८॥ आवडी याचे पायी रंगले । स्वये
 निजानंद होऊनी ठेले ॥९॥

१२५१) स्नाने पाने दोष जाय । गंगा श्लाघ्य मानी काय ॥१॥
 तैसे करवी बा कीर्तन । वारुनी अविधीचे वर्तन ॥२॥ अंधारेसी
 रात्री जावी । दिनकर चोज काय भावी ॥३॥ माझे छाये निवती जीव ।
 तरु मानीना वैभव ॥४॥ अथवा संत संगे कैसा । पूर्णिमेचा सिंधु
 जैसा ॥५॥ ना तरी आर्त पाहुनी डोळा । दावी मायेहुनी
 कळवळा ॥६॥ न जडे जाणिवेचा लेश । मिथ्या मानी ब्राह्मवेष ॥७॥
 इच्छा द्वेष मारुनी द्वंद्वे । नाचे रंगी निजानंदे ॥८॥

१२५२) पती कळला नाही जीवघेणा ॥धु॥ अरुप अगुणाचा माता
 ना पिता । काय करु माझे कपाळी होता ॥१॥ कर्म धर्म यासी काहीच
 नाही । माझे मीपण चालो नेदीच काही ॥२॥ नित्यानित्य मारी उरो नेदी
 ऊरी । संसारासी सुरी घातली बाई ॥३॥ हां म्हणू नये हूं म्हणो नये ।
 ऐसियासी मज दिधले बाई ॥४॥ निजानंदघन ब्रह्म सनातन । तयासी

शरण गेले वो बाई ॥५॥

१२५३) अवघे तुचि हरी रे तुचि हरी । तू जीवन मी लहरी ॥धु॥
जननी जनक तू बंधु । सखा जीवलग करुणासिंधू ॥१॥ सद्विद्या
निजधन तू । देऊनी तोडिसी भवबंधन तू ॥२॥ निजरंगा तू पाही ।
अवघा तूचि मी तू नाही ॥३॥

१२५४) आम्ही नमू त्याला नमू त्याला । उपाधी नाही ज्याला ॥धु॥
संशय उरला नाही । अवघा ब्रह्मचि झाला पाही ॥१॥ स्वयंभू मुळीचा
आहे । द्वैतपणासी गिळोनी राहे ॥२॥ समूळ अवघे हरले । पूर्ण निर्गुण
जयासि कळले ॥३॥ रंगनाथ गुरु पाहे । त्याचा अनुभव दुसरा नोहे ॥४॥

१२५५) ब्रह्म सनातन रे । तो हा ब्रह्म सनातन रे ॥धु॥ निगमागम
नीतीशास्त्र विशारद । अवलिला तनु रे ॥१॥ हरीहर सुरनद वंदिती
ज्याचे । पदरज पावन रे ॥२॥ रंगनाथ सुतपालक तू रे । दुःख विनाशन
रे ॥३॥

१२५६) ते मज दिधले सभाग्य गुरुराये । त्याचे उतराई होऊ
आता काय ॥धु॥ ब्रह्मा विष्णु महेश तिन्ही देव । ते जे देऊ न
शक्ती स्वयमेव ॥१॥ ब्रह्मचारी गृहस्थ वानप्रस्थ । संन्याशाचा न
पवे जेथे हस्त ॥२॥ तीर्थाटने करिता धूम्रपान । नाना साधने न टके
पै जे स्थान ॥३॥ वेद श्रुती राहिल्या मौन जेथे । निजानंदी मीनला
रंग तेथे ॥४॥

१२५७) हरि जन हरि सम रे । गर्जताती निगमानिगम रे ॥१॥ संता

सगुण परब्रह्म | कोण जाणे त्याचे वर्म ॥२॥ निराकार आकारिले | तूप
थिजले तेचि विघुरले ॥३॥ रंगले ते निजानंदे | गुरुकृपे पूर्ण बोधे ॥४॥

१५५८) आपुला म्हणविले | गुरुने धन्य मला केले ॥धृ॥ निजस्वरूपाची
ओळख देऊनी | तेथे रमविले ॥१॥ चंचळ मन हे फिरवी मजला ।
त्याते दंडियले ॥२॥ रंगी रंगुनी जाय गुरु तो | रंगी रंगविले ॥३॥

१२५९) वाढे ना ढेंगणे कोमळ ना कठीण | जन्मचि नाही तेथे सर्वही
आपण | अव्यक्त व्यक्तपणे न कळे महिमान | सान ना मोठा कैचे
अनुमान ॥१॥ जयदेव जयदेव जय सटूरु निजधामा | करुणासिंधु राशी
स्वयं परब्रह्मा ॥धृ॥ पुत्रचि नाही तेथे जनिता कोणाचा | ग्रामचि नाही
तेथे लोकार्थ कैचा | निघोट सर्वाठायी आत्मा सर्वाचा | पारावार न
कळे निर्गुण अरुपाचा ॥२॥ सम साम्य प्रगटे तुझिये निजदृष्टी | ऐक्या
अद्वय झाली सोडुनिया गाठी | तुझी भेटी होता स्वानंद सृष्टी | रंगनाथपायी
पडलीसे मिठी ॥३॥

१२६०) भक्तांचा विश्राम रे अंकिला श्रीराम रे | कैवल्याचे धाम भक्ता
करी पूर्ण काम रे ॥धृ॥ अंबरीषासाठी रे दुर्वासाच्या पाठी रे | लाविले
स्वचक्र कृपा सद्भक्तांची मोठी रे ॥१॥ घेता आढी बाळके त्यासी
विश्वपाळके | क्षीरसिंधु दिला मुनीमानसमराळके ॥२॥ होता क्रषीशाप
रे जाहली शिळारूप रे | चरणरज स्पर्शे झाली अहिल्या निष्पाप रे ॥३॥
म्हणोनिया चक्र रे विदारिला नक्र रे | गजा गौवविले तैसे न पवेचि शक्र
रे ॥४॥ द्रौपदीची लाज रे रक्षी महाराज रे | पांडवांचे घरी करी
सर्वस्वेसी काज रे ॥५॥ प्रलहादाच्या बोले रे अत्यद्भूत केले रे | अव्यक्त

३२८/अभंग तरंग

रुपडे भक्तालागी व्यक्त जाहले रे ॥६॥ रामी रत चित्त रे तेचि भक्त युक्त
रे । निजानंदे रंगुनिया जाहले जीवनमुक्त रे ॥७॥

१२६१) भक्तासी भगवत्भजने भवसागर मृगजळवत रे । चिद्रविलास जग
नग हे मी वस्तुत्वे भेदातीत रे । अस्तिभातीप्रियरूप आत्मा तो नामरूपाक्षिरहित
रे । होऊनि अनुभव ऐसा हरि भजनी अत्यन्दुत रे ॥१॥ जाळिले संचित
समुळी ज्ञानाग्नीमाजी निगुती । जे पाहता पूर्वप्रवाहे विधीपूर्वक कर्म घडती ।
निर्हेतुक निरहंकारे ब्रह्मार्पण सहजचि होती । प्रारब्ध कलेवर भोगी साक्षी हा
ईश्वरमूर्ती ॥२॥ त्याची ये तनुही पाहता संतोष विस्मयही वसे । ऐसिया
जीवालागी स्वरूपावीण आन न भासे । मृत्तिकेवरी कुलाले घट कोठुनिया
आणिलासे । रंगला या निजरंगी निरतिशय सदनी विलासे ॥३॥

१२६२) हरी नारायण बोल वाचे ॥धृ॥ हरी स्मरणेवीण वाऊगा
शीण । जाणुनी सर्वही फोल ॥१॥ वाळुचा घाणा व्यर्थ करकरी । बडबडी
तैसे ढोल ॥२॥ हरीस्मरणे पूर्ण रंगी रंगुनी । निजानंदे डोल ॥३॥

१२६३) असा ईश तो रंगला सर्वरंगी । जसा शोभताहे क्षीराब्धी
तरंगी॥धृ॥ जगी साधु विरळा जगी साधु विरळा । क्वचित डोळस इतर
लोक तिरळा । हंस कोकिळ शुका काक उलुका बका । सरी काय मणिका
आणि हरळा ॥१॥ नाच रे वेदोक्त मूढ विषयासक्त । यातना दुःख दुर्वार
भोगी । सुजन सद्भक्त साधन चतुष्टययुक्त । गुरुमुखे उपनिषद सार भोगी
॥२॥ ज्ञानबळे अहं मम पाश जाळीले । वाळीले षडवर्ग श्वपच जैसे ।
वारणाचा प्राण हरण तो केसरी । संब्हरी छेद भेदादि तैसे॥३॥ निजसुखे
विराजतो संपूर्ण सहज तो । ब्रह्मबोधिचि गंभीर जाहला । रामरूपे सदानंद
चिद्रघन तनू । श्रीगुरुदत्त संप्राप्त त्याला ॥४॥

४४. श्री आनंदमूर्ती

यांचे मूळ नांव अनंत बाळंभट जोशी. यांचा जन्म ढालगाव येथे शके १५५० इ.स. १६२८ मध्ये झाला. त्यांना बेलगंगेच्या काठी श्रीरघुनाथस्वामी यांचा अनुग्रह प्राप्त झाला. वैकुंठ चतुर्दशी, शके १६१८ इ.स. १६९६ साली त्यांनी सांगली येथे देह ठेवला.

१२६४) गुरुरायाचे नाम सार सेवी रे । चित्त गुरुपदांबुजी ठेवी रे ॥१॥
मग काळाचे भय तुला नाही रे । गुरुकृपे तरसील पाही रे ॥२॥ स्वामी
सच्चिदानंद आनंदमूर्ती रे । नको विसरू तयाची चरणकीर्ती रे ॥३॥

१२६५) श्रीगुरुरामे दिधले ते मज । तत्त्वमसि गूज सांगोनिया ॥१॥
स्वरूप पाहता संशय तुटला । भवजलधी कैसा समूळ आटला ॥२॥ मी
तू हा शब्द अवघाचि खुंटला । सबाह्य ब्रह्मानंदची दाटला ॥३॥ हरी हर
ब्रह्मा शिणले जये ठायी । विश्रांती घेती सांडोनिया देही ॥४॥ रवि चंद्र
उदयो जये ठायी । द्वैत वार्ता समूळ जेथे नाही ॥५॥ आता मी काय हो
होऊ उतराई । न दिसे दुसरा पदार्थचि काही ॥६॥ यालागी मौन्य
मस्तक गुरुपायी । ठेविता सुख आनंदमूर्ती देही ॥७॥

४५. श्री केशवस्वामी

श्री केशवस्वामी भागानगरकर यांचे पूर्ण नाव केशव आत्माराम कुलकर्णी

३३० / अभंग तरंग

हे लातुर जवळील कल्याणी नावच्या इतिहासप्रसिद्ध गावचे. हे समर्थ पंचायतनापैकी एक होते. त्यांनी पुढे भागानगर येथे मठ स्थापन करून समर्थ संप्रदाय वाढविला. त्यांच्या गुरुंचे नाव काशीराज स्वामी. केशवस्वामींनी एकादशी चरित्र हा ओवीबद्ध ग्रंथ केला व काही पदे व अभंग रचले आहेत. यांची समाधी हैद्राबाद येथे आहे.

१२६६) सुख आले सुखा । तुम्ही राम लुटा फुका ॥१॥ लूट मोठी पाही । परी घेणार कोणी नाही ॥२॥ ज्ञानगर्वे जाता । तव लूट नये हाता ॥३॥ केशव म्हणे उठा । तुम्ही साधुसंग लुटा ॥४॥

१२६७) बोलणे सांडी बोलणे सांडी । मौन्यावरी तू आसन मांडी ॥१॥ बोलाचे उंडे बोलाचे मांडे । बोलासाठी केवी तरसील भांडे ॥२॥ बोलणे अबोलणे सारूनी दोनी । बोलसी तरी बोल शब्दाते गिळूनी ॥३॥ सद्गुरुकृपे केशवी पाही । बोलणे अबोलणे नुरेचि काही ॥४॥

१२६८) वेडियाच्या गावा गेलो । आम्ही वेडे होऊनि ठेलो ॥१॥ आता बोलू नका काही । आम्हा माणूसपण नाही ॥२॥ कर्मवसन टाकूनि साचे । जगी उघडा होऊनी नाचे ॥३॥ केशव म्हणे जवळी याल । तरी तुम्हीच वेडे व्हाल ॥४॥

१२६९) नौबद बाजत है हरिनामकी । अतिमंद भई गती सकलही कामकी॥ध्वा॥ मनमे बैठी मूरत श्याम की । फिरत दुहाई राजा राम की ॥१॥ ध्यान भले हम किये अष्टजामकी । मंगल चाकरी केशव गुलामकी ॥२॥

१२७०) पुढे कैसी होईल गती । किती आळसी झाले ती ॥१॥ का

रे सत्वर उठाना । रामनाम का लुटाना ॥२॥ राम स्वानंदे कवळाना ।
तन्मय केशवराजी का बहाना ॥३॥

१२७१) खटपट का बा करितोसी । लटिकेचि नासिक धरितोसी॥१॥
वरीवरी करिसी गुणगुण । अंतरी नाही निजखूण ॥२॥ धणिवरि हरिला
पाहसि ना । तत्पदी निश्चल राहसी ना ॥३॥ भस्मे उथळली निजकाया।
निरसिली नाही भवमाया ॥४॥ वरीवरी जपसी हरिनाम । अंतरी भरला
दृढ काम ॥५॥ केशव सांगे खूण निकी । अंतरी धरूनी होय सुखी ॥६॥

१२७२) अबघे दर्शन की दर्शन की । व्यापक हरी हा सर्वही लोकी॥१॥
रविशशी मृगजळ दिसे । तैसा स्वरूपी जगदाभासे ॥२॥ शम दम
साधन करिता । दर्शन होते वृत्ती स्थिरता ॥३॥ हेमी नग हे होती । तैसी
केशवी आनंदज्योती ॥४॥

१२७३) जाग रे जाग सदा राम मनी जाग । संतसंग धरूनि करी परता
भवनाग ॥१॥ काम क्रोध लोभ यांचा सोडुनिया लाग । परम शीतल
होउनी मनी भजनवनी वाग ॥२॥ विसराचा विसर करूनी विसर विसर
भाग । केशवराज स्वामी यासी पूर्ण दशा माग ॥३॥

१२७४) म्हणा श्रीराम जयजय राम । भवसिंधुतारक नाम ॥४॥
रामनामाची महिमा मोठी । नामे तरले कोटीन कोटी ॥१॥ नामे प्रल्हाद
रक्षिला । नामे गजेंद्र सोडविला ॥२॥ नाममात्रेचि केवळ । उद्धरिला
अजामेळ ॥३॥ व्यभिचारिण दुराचारी । तरली नामे गणिकानारी ॥४॥

व्यास वाल्मिक अंबरिषी । नामे उद्धार झाला त्यासी ॥५॥ नामापरते

३३२ / अभंग तरंग

नाही सार । नामे तरलेची अपार ॥६॥ सद्गुरुकृपे केशवी राम । महणता
आपणचि झाला राम ॥७॥

१२७५) आम्ही रंगा रे रंगा रे । रामरंगी रंगलो बा रे ॥१॥ आम्ही रंगा रे
पै झालो । रामरंगी रंगा आलो ॥२॥ रामरंगा हृदयी राहू । रंगा जडमूढासी
लावू ॥३॥ केशवस्वामी म्हणे रंगारा । राम रंगवी जन सारा ॥४॥

१२७६) सहज सोवळा तू अखंडीत राहे । हरीहर मग तुझे वंदिती
पाय ॥४॥ क्षण एक सोवळा क्षण एक वोवळा । नाथिलेची चाळे
करिसी का गोवळा ॥१॥ सोवळे ओवळे ज्याचे हरवले पाही । तोचि
सोवळा येथे संदेह नाही ॥२॥ गुरुकृपे केशव सोवळा पै झाला । जे
अंगी लागे तैसे सोवळे त्याला ॥३॥

१२७७) त्याचे संगतीचा लागो मज वारा । तेणे सख्या पावेन
पैलतीरा ॥५॥ गुरुमज्जनी जीवन बिंदू उडे । पूर्वपुण्ये तो ज्यावरी
पडे ॥६॥ गुरुचरणीचे रज हे निर्मळ । तेणे मंडित ज्याचे निदळ ॥७॥
गुरुमुखीचे शेष हे चांगले । त्याने हृत्कमल ज्याचे रंगले ॥८॥ गुरुकृपा
घालोनि अंजन । झाले सर्वी सर्वदा निमग्न ॥९॥ गुरुवाचुनि नेणती
काही । म्हणे केशव शरण त्याचे पायी ॥१०॥

१२७८) या नाव ज्ञान या नाव ज्ञान । ब्रह्म समाधान याते म्हणिजे ॥१॥
आहे ते सोडुनि नाही ते पाहिजे । पहाणे हारपे तेथे राहिजे ॥२॥ जे ठायी
राहिजे तो ठाव होईजे । होणे न होणे अवघे विसरिजे ॥३॥ विसराचा आठव
आठवाचा विसर । जाणे तो ईश्वर केशव म्हणे ॥४॥

१२७९) या या गुरुला काय म्या द्यावे । यासी उत्तराई कैसे नी व्हावे ॥५॥

ज्ञानबोधाची दिवटी लावी । देव प्रत्यक्ष नयनी दावी ॥१॥ सत्य स्वरूप
लोपले होते । ते म्या पाहिले गुरुचेनि हाते ॥२॥ केशवस्वामी दयाळू
खरा । तेणे दाविले विश्वंभरा ॥३॥

१२८०) जोगवा वो अंबे जोगवा वो । औटपीठ नायके परी पूर्ण
द्यावा वो ॥धु॥ भक्ती परडी घेऊनी हाती रंगणासी आले । निज
जोगवा घाली अंबे दासी तुझी झाले ॥१॥ शुद्ध सत्व दर्शन ल्याले तुझे
लागी । केवळ भूती झाले लावुनि संसारासी आगी ॥२॥ दीनवाणी
ऐकुनि कानी अंबा प्रसन्न झाली । निजभाव पूर्ण जोगवा केशवस्वामीस
घाली ॥३॥

१२८१) नरदेह जातो रे उगला । घालुनि ममतेचा घाला । सावध हो
का रे वहिला । सत्वर लागे भजनाला ॥धु॥ शांती नाही रे बरवी ।
तोवरी कैची तुज पदवी । आशा पापिणी हित बुडवी । प्रपंचाते रे
गोवी॥१॥ माझे माझे रे म्हणसी । व्यर्थचि प्राण्या भुललासी । संचित
केले सायासी । अंती टाकुनिया जासी ॥२॥ जन्मा येऊनी आता ।
काही तरी करी रे सार्थकता । केशव माधवी अनुसरता । पावन झाला
पद गाता ॥३॥

१२८२) सख्या श्रीगुरुराया रे । श्रवणे मनने अद्वय भजने हरली माया
रे ॥धु॥ मस्तकी हस्त ठेवुनि आपुला वनमाळी दाखविला । संशयजाळी
जाळुनि वेगी हरीरस चाखविला ॥१॥ अक्रिय गतीने सम्यक् रीतीने
अपार निवविले । विवेक परता सारुनि ताता जिवेवीण जिवविले ॥२॥
मंगलवदना मंगलसदना गतिविण पावविले । केशव म्हणे मज केशव

दाऊनी गुरुपदी नांदविले ॥३॥

१२८३) अनन्य (आनंद) केले बा गुरुराया । हरली अवधी माया॥धु॥
त्रिपुटी ग्रासुनिया सुख देसी । प्राणविसावा होसी ॥१॥ चिंता ममता हे
तव नेणे । सर्वही राघव जाणे ॥२॥ केशवस्वामीच्या दातारा ।
स्वरूपी दिधला थारा ॥३॥

१२८४) घडी घडी घडी चरण तुझे आठविती रामा । आसनी शयनी
भोजनी गमनी छंद तुझा आम्हा ॥धु॥ दृश्यातीत पूर्णब्रह्म नित्य निर्विकारा।
अंबुजदलनयन मुनीमानसविहारा ॥१॥ सर्वसाक्षी सर्वोत्तम सर्वगुरुरुपा ।
प्रेमचित्ता सौख्यसिंधु दशरथ कुलदीपा ॥२॥ मात तात भ्रात नाथ तूचि एक
पाही ॥ केशव म्हणे करी कृपा शरण तुझ्या पायी ॥३॥

१२८५) नमन तुर्येच्या चरणाला । अनुभव जोगवा घाला ॥धु॥
लेवुनी सत्वाचे भूषण । इथवरी जहाले येणे ॥१॥ शमदम परडी हे
घेवुनिया । विवेकदीप लावुनिया ॥२॥ अखंड गोंधळ हा त्रिकाळी ।
प्रपञ्चस्नेह जाळी ॥३॥ केशवस्वामीची मूळमाता । प्रसन्न जहाली
आता ॥४॥

१२८६) तो मज आठवतो गुरुराजा । प्राणविसावा माझा ॥धु॥ श्रवणी
पाजुनिया अमृत । मस्तकी ठेवी हस्त ॥१॥ विवेकसिंधूची चिद्रत्ने ।
लेवविली मज यत्ने ॥२॥ अखंड देवुनिया स्मरणासी । द्वैतभयाते
नाशी॥३॥ अक्षयप्राप्तीचा सुखदाता । केशव म्हणे आता ॥४॥

१२८७) दीनानाथ दीनबंधु शरण तुला रे ॥धु॥ विषयाच्या लोभे मन

भ्रमलेसे भारी। गृहपुत्रकलत्र हे झाले सुखकारी। आता याचे दुःख मज सोसवेना हरी। म्हणोनिया विनवितो कमलवरा रे ॥१॥ भवाळ्यिचा तरणोपाय नकळेचि काही। साधुसंगे सेवा मज घडलीच नाही। शिश्रोदर व्यापाराचे पडलो प्रवाही। तेथुनिया त्वरे आता काढी मजला रे ॥२॥ चित्तशुद्धीची आता मज वाट तुम्ही यावी। वेदशास्त्रां पुराणांची गति सूचवावी। नवविध भक्ती निरंतर करवावी। केशव चैतन्य म्हणे भूषण तुला रे ॥३॥

१२८८) एक नवल देखीले बाई। माझ्या डोळा उगवली जाई ॥धृ॥
तिचे उफराटे लागले मूळ। देठावीण तिसी आले एक फळ ॥१॥
तिच्या पाकळ्या नेणो मी किती। गणिता थकल्या वेद श्रुती ॥२॥ गंध पहाता सर्वाभूती। अनुभवे भ्रमर सेविताती ॥३॥ व्यास प्रलहाद चक्रवर्ती जनका। कपीलमुनी आणि सिद्धादिका ॥४॥ केशवस्वामीची कृपा पाही। गुरुवीण प्राप्त न होय बाई ॥५॥

१२८९) कमलनयन रामा। तू भेटी देई आम्हा ॥धृ॥ ध्यान करीन तुझे। तुजवीण नेणे दुजे ॥१॥ मायबाप तूचि पाही। तुजवीण सखा नाही ॥२॥ केशव म्हणे देवा। बहू गोड तुझी सेवा ॥३॥

१२९०) तो भक्तराज पाही। संसार त्यासी नाही ॥१॥ नामे मुखी बोले। निजप्रेम सुखे डोले ॥२॥ गुरुवाक्य सदा पाळी। अभिमान समूळ जाळी ॥३॥ निष्काम बोधसिंधू। केशव म्हणे दीनबंधू ॥४॥

१२९१) तुझी वस्तु तुजचि पाशी आहे रे। सांडी कल्पना उघड डोळा

३३६/अभंग तरंग

पाहे रे ॥धु॥ का बा इकडे तिकडे पहातोसी रे । का बा मीपणे
गुंतोनी श्रमतोसी रे ॥१॥ सिद्ध जवळी वेगळी नाही काही रे । निरंतर
नांदते निजदेही रे ॥२॥ गुरुकृपे केशव पाहो गेला रे । पाहता पाहता
तद्रूप होऊनी ठेला रे ॥३॥

१२९२) अनुतापे जो राहे । म्हणवुनी वानप्रस्थ ॥धु॥ सकळ सहता
आहे । म्हणवुनी वानप्रस्थ ॥१॥ सहजस्थितीची सोय । म्हणवुनी
वानप्रस्थ ॥२॥ निरंजनी जो राहे । म्हणवुनी वानप्रस्थ ॥३॥ निर्विषयी
जो होय । म्हणवुनी वानप्रस्थ ॥४॥ देहदंडणी होय । म्हणवुनी
वानप्रस्थ ॥५॥ सकळ फळे जो खाय । म्हणवुनी वानप्रस्थ ॥६॥
आत्मप्राप्तीची सोय । म्हणवुनी वानप्रस्थ ॥७॥ ज्ञानाग्नी तपताहे ।
म्हणवुनी वानप्रस्थ ॥८॥ केशवी सुख लाहे । म्हणवुनी वानप्रस्थ ॥९॥

१२९३) काम्यकर्म हा त्याग करी । तो संन्यासी ॥धु॥ त्रिपाद
अग्निपासुनी च्यूत । तो संन्यासी ॥१॥ जन्म कर्म होऊनी टाकी । तो
संन्यासी ॥२॥ आपण आपण पिंड देतो । तो संन्यासी ॥३॥ सुखसूत्र
सांडी हेतु । तो संन्यासी ॥४॥ मुक्तपणेसी स्नान करी । तो
संन्यासी ॥५॥ ब्रह्मैवाहं भिक्षा सेवी । तो संन्यासी ॥६॥ पुनः
पुनः अनुतापे शुद्ध । तो संन्यासी ॥७॥ ऐक्यपणे एकांती राहे । तो
संन्यासी ॥८॥ केशवी अनुभव लाहे । तो संन्यासी ॥९॥

१२९४) संतसंगे शिकलो मी जेऊ । अहंसहित नाठवे सोहं ॥धु॥
विवेक वरण निवृत्ती रोटी । स्वानुभव घृत वाढिले ताटी ॥१॥ सद्ग्राव
भात नवलक्ष कढी । जव जव जेवी तव तव गोडी ॥२॥ वैराग्य पापड

भजन भाजी । निष्काम लोणची वाढली आजी ॥३॥ प्राप्ती दध्योधन
वाढियेला ठायी । सबाह्य तृप्ती जेविता पाही ॥४॥ गुरुकृपे केशवी
जेऊनी धालो । जेविता जेविता ईश्वर झालो ॥५॥

१२९५) ऐसे काय करावे लोक ॥धू॥ ज्यांचेनि संगती राम दुरावे ।
अधिक वाढे शोक ॥१॥ संसारबंधन ज्यांचेनि पतन । लोक नव्हे ते
वोक ॥२॥ केशवस्वामीसी सबाह्य दाविती । भजन तारक चोख ॥३॥

१२९६) बा रे नामरसात मी गुंग । बा रे नामरसात मी गुंग ॥धू.॥
नामरसाचा घुटका गिळिता । सद्गुरु करिती दंग ॥१॥ न अभिमाने
रघुपती स्मरणे । झाली माया भंग ॥२॥ केशव हरि चिन्मय मूर्ती ।
पंढरीनाथचि दंग ॥३॥ देव नेईल वैकुंठाला । म्हणवुनी व्हारे दंग ॥४॥
देव भावाचा भुकेला । केशव हरि देती त्याला ॥५॥

१२९७) धाव विभो करुणाकर माधव । देव दयानिधे देवकीनंदन ॥धू॥
हे करुणाकर दीन जनोद्धर । हा भव दुस्तर यातुनि उद्धर ॥१॥ काममदादिक
गांजिती हे अति । धाव रमापति सेवक हितकर ॥२॥ जनन मरण भय
हरण करी त्वरे । चरणी शरण तव केशव किंकर ॥३॥

१२९८) आता मी नये बाई नये बाई । पुनरपि या संसारा ॥धू॥ प्रपञ्च
घरधणी घरधणी । वाईट याची करणी ॥१॥ सासरा अहंकार अहंकार ।
जळो बाई याचे घर ॥२॥ सासू ही कल्पना कल्पना । जाच ईचा
सोसेना ॥३॥ काम क्रोध हे दीरभावे । जाच किसी सोसावे ॥४॥
ममता घरजावा घरजावा । जाच किती सोसावा ॥५॥ तृष्णा नणदुली

३३८/अभंग तरंग

नणदुली । वाईट ईची बोली ॥६॥ केशवस्वामीची निजदासी । राहिन
पायापाशी ॥७॥

१२९९) स्वयं ब्रह्म जो आपणचि झाला । देव मस्तकी वंदिती
त्याला ॥ध्रु॥ ज्याच्या दृष्टीसी सृष्टी नाही । देही असोनि पूर्ण विदेही ॥१॥
जेथे जाणीव नेणीव नाही । तेथे काहीच उरले नाही ॥२॥ ब्रह्म होऊनी
ब्रह्मी जो खेळे । केशव त्याचे चरणी लोळे ॥३॥

१३००) मज अखंड राघव कळला रे । कल्पतरू गुरु फळला रे ॥ध्रु॥
रामाच्या विसरे रचिले रे । मायेचे भिताड खचले रे ॥१॥ प्रीति निरंतर
लागली रे । तेणे अनादि माया भंगली रे ॥२॥ संग संगातीताचा घडला
रे । केशव अद्वयपदी जडला रे ॥३॥

१३०१) अखंड खंडेराया रे । दूर करी भव माया रे ॥ध्रु॥ म्हणकुनि
पाया लागतसे । अक्षय निजपद मागतसे ॥१॥ प्रपंच मन्मथ मल्हारी ।
त्रिपुरारी मम श्रम वारी ॥२॥ देवोनि तारकपद सेवा । केवळ मंगल करी
देवा ॥३॥ निश्छळ ठेऊनी त्रिकाळी । अतिगतीने मज सांभाळी ॥४॥
प्रेमपुराप्रती मज नेई । म्हणे केशव अद्वय निजदेही ॥५॥

१३०२) आम्ही निर्भय झालो आता । हात बहुत थोराचा माथा ॥१॥
हाते संसाराचा घात । हाते प्रगटला जगन्नाथ ॥२॥ हाते स्वरूप जडले
पाही । हाते तरलो संदेह नाही ॥३॥ गुरुकृपे केशवी झाला । ब्रह्मानंद
हाता आला ॥४॥

१३०३) पंचभूतांची पंढरी । आत्मा विठ्ठल निर्धारी ॥१॥ पैल पहा रे

विद्वल | डोळे भरोनी सकळ ||२|| भक्तजन साधू प्रेमा | तेथे अखंड
वाहे भीमा ||३|| धरुनी कार्तिकी आषाढी | कधी यात्रा नव्हे खाडी||४||
बद्ध मुक्त दोन्ही नाशी | जाणा तेचि मुक्तकेशी ||५|| निःशब्दाचे उठे
शब्द | तोचि पहा वेणूनाद ||६|| केशव म्हणे पाहसी काय | अवघा
विठोबाची आहे ||७||

१३०४) सांडोनी अभिमान ओळखा रामराणा | सद्गुरुच्या खुणा
निजदेही||१|| निजदेही राम ओळखा रे पूर्ण | मग जन्ममरण त्यासी नाही
||२|| जन्ममरण नाही पाहता रामदृष्टी | केशवासी भेटे संतसंगे ||३||

१३०५) परब्रह्म हे कळले ज्याला | पुनर्जन्मची नाही तयाला ||१||
चांदण्यामाजी दिसे चांदणे | ज्ञानदृष्टीने ओळखोनी घेणे ||२|| केशवी
केशव सांगत टीका | गुरुपदांबुज तारक नैका ||३||

१३०६) तो मज मानेना ||ध्यु|| प्रपंच बरवा बोधी | भगवत्भक्ती
विरोधी | तारक मार्ग निषेधी | चोरुन संशय काढी | भूतदयावर फाडी|
केली दुर्मती गाढी | शम दम परते केले | अकर्मपंथे चाले | जाणपणे बहु
डोले| प्रबोध पाने न शिवे | सर्वगता ते न शिवे | विषय अंतरी उसवी|
केशव प्रभू ते नोहे || १||

१३०७) आला गे बाई आला | गुरुराज माझा आला ||ध्यु|| मजपाशी
धावत आला | हाती घेऊनी बोध भाला ||१|| सायुज्ज तुरंगी चढे |
सत्वाचा रुमाल गाढे ||२|| अष्टभाव सेवक पुढे | चिन्मय ते छत्र
उडे||३|| शांतीचा मंदील शिरी | धैर्याचा तुरा वरी ||४|| नामाचा
फिरंग करी | भक्तीची कट्यार उरी ||५|| किर्तीचा नगारा वाजे | आनंदे

३४० / अभंग तरंग

ब्रह्मांड गाजे ॥६॥ मनोरथ पुरवित माझे । भेदाचे वारील ओझे ॥७॥
काळाचा जबडा फोडी । विषयाचे मूळ तोडी ॥८॥ दीनाचा पाठीराखा।
केशव म्हणे माझा सखा ॥९॥

१३०८) हम तो बैरागी बैरागी । निजानंद पद भोगी ॥धु॥ काया
नगरी साजे । अनुहत झँडा नौबद गाजे ॥१॥ ललाट तिलक विराजे ।
रामनाम का माला साजे ॥२॥ शून्य महालमो बासा । यंवकर बोले
केशवदासा ॥३॥

१३०९) गुरुगोडी घेतली आम्ही । नित्य बैसोनि मंगलधामी ॥१॥
स्वात्मसुखाच्या नारळासी । धीर मेरु जोडिला त्यासी ॥२॥ भक्तीप्रेमाचे
जीवन भरी । आत वैराग्य भडभड करी ॥३॥ अकर्माचे चिलीम भरी ।
ज्ञान अग्नि ठेविल्यावरी ॥४॥ स्वानुभवाची नळी जोडी । कल्पनेचा
धूर सोडी ॥५॥ द्वैत जाळूनी केली राख । केशव गुरु जोडी देख ॥६॥

१३१०) तो मज बहु माने बहु माने ॥धु॥ नाठवी धन सुत दारा ।
आवरिला मन वारा । नेणे कामविकारा । गुरुपदी केला थारा ॥१॥
साधुशी हृदगत सांगे । ब्रह्म सनातन मागे । अक्षय पंथा लागे । असंग
होऊनी जागे ॥२॥ चिन्मय तीर्थी राहे । देव निरंतर पाहे । गर्जन तर्जन
साहे । केवळ निजसुख लाहे ॥३॥ साधक म्हणुनी नेणे । सिद्ध मी ऐसे
न म्हणे । सर्वही ब्रह्मचि जाणे । परम दशा हे बाणे ॥४॥ वाग्विलासपण
सोडी । सर्वही गर्व ओढी । अद्वय संपत्ती जोडी । अखंड घे निज
गोडी ॥५॥ अव्यक्त मुद्रा ल्याला । अक्षय भजने जाला । मुळीचे ठाया
आला । केशवस्वामी झाला ॥६॥

अभंग तरंग / ३४१

१३११) संत समागम काशी रे । क्षणभर वस्तिशी जाशी रे । हरती पातकराशी रे । पावसी ब्रह्मपदासी रे ॥६॥ गुरुचरणी मन ठेऊनिया । भजन रसायन सेवुनिया । चिन्मय लेणे लेऊनिया । राहसी तन्मय होऊनिया ॥१॥ गुरुचरणीचा वासी रे । समाधी त्याची दासी रे । पदोपदी त्या काशी रे । बोले केशव जोशी रे ॥२॥

१३१२) कोणा भीत नाही भीत नाही । भेदचि गिळीला पाही ॥७॥ उघड समाधी भोगी । मोठा निर्दय जाला योगी ॥१॥ चित्सुख पर्वत झाला । काही उपाय न चले त्याला ॥२॥ अक्षयपदीचा राजा । केशव म्हणे जनिता माझा ॥३॥

१३१३) सोनियाचा दिन आम्हा उगवला माय । बहुत भाग्ये देखियेले श्रीहरीचे पाय ॥८॥ डोळियांचा डोळा मज दाखविला डोळा । हृदयकमळी चरण त्याचे धरीन वेळोवेळा ॥१॥ त्रैलोक्याचे धाम जेथे नाही रूप नाम । एकाएकी हाती माझ्या तोचि दिला राम ॥२॥ शुद्धबुद्धि निजानंद गहन अविनाश । द्वैतदशेवीण तेथे केला क्षेत्रवास ॥३॥ गुणातीत सदोदीत तूच देवराजा । केशव म्हणे प्राणसखा भेटला हा माझा ॥४॥

१३१४) निराकारी बांधिले आम्ही घर । निरंजनी राहिलो निरंतर ॥९॥ नाम आमुचे परब्रह्मवासी । आम्हा वस्ती सर्वदा चिदाकाशी ॥१॥ निजानंदी आमुचा निज भोग स्वयंभसी । आम्हासि नित्य संग ॥२॥ अधिष्ठानि मिरास केली आम्ही । म्हणे केशव राहिलो निजधामी ॥३॥

३४२ / अभंग तरंग

१३१५) इतुके दे मजला दे मजला । मागतसे मी हरि तुजला ॥धु॥
येती संत घरासी । भक्तिभावे पूजीन त्यासी ॥१॥ भगवद्भजनी लागो।
तुझिये स्वरूपी मन हे वागो ॥२॥ संत समागम जोडी । माझे मीपण
वाट मोडी ॥३॥ संत समागम अर्चा । सारासार ज्ञान चर्चा ॥४॥
अक्षय वैभव देई । अखंड केशव सद्गुरुपायी ॥५॥

१३१६) मच्छ जावे कोणीकडे । पाणी जिकडे तिकडे ॥धु॥ आत
पाणी बाहेर पाणी । पाणियाची नाही वाणी ॥१॥ जिकडे पाहे तिकडे
पाणी । वाम सव्य अवघे पाणी ॥२॥ जाणे येणे जरी पडे । तरी
पाणियामाजी घडे ॥३॥ केशव म्हणे बरे पाहे । मच्छ म्हणता पाणी
आहे ॥४॥

१३१७) तुझे नाम गाईन वेळोवेळा रे । तुझे रूप पाहीन निज डोळा
रे॥धु॥ तुझे चरणी गुंतला माझा हेत । तुझी मूर्ती कोंदली हृदयात रे॥१॥
ध्यान तुझे लागले अंतर्यामी । तुझा विसर न पडो आम्हा स्वामी रे ॥२॥
अनाथबंधु करुणासिंधू देवा । म्हणे केशव करीन चरणसेवा रे ॥३॥

१३१८) विठ्ठलाची झडपणी । झाली मजला साजणी । प्रपंचाची कहाणी।
स्वप्नाही नावडे ॥धु॥ अद्भुत भूत गे मोठे । स्वानंदी झोंबले नेटे । स्वरूपावेगळे
कोठे । हालोचि नेदी ॥१॥ आता मी वो करु काय । विठ्ठल लागला माय ।
सर्वदा विठ्ठलमय । होऊनी असे ॥२॥ केशवस्वामीने आजी । वसती केली
मनमाजी । स्वपदी ठेऊनी माझी । हरिली क्रिया ॥३॥

१३१९) त्याचे पाय विसरावे कैसे आता । ज्याच्या नामे पळाली
भवव्यथा । ज्याच्या संगे जगदीश आला हाता । नाही सौख्य तयासी

विसरता॥धु॥ मोक्षदाता सद्गुरुनाथ पाही । कामक्रोध जयासी तव
नाही । कपट नेणे साधुचा राव काही । मन माझे वेधले त्याचे पायी॥१॥
प्राणसखा सद्गुरु देवराजा । ब्रह्म डोळा दाविले तेणे ओजा । अंगिकार
संपूर्ण केला माझा । कृपावंत पावला आत्मकाजा ॥२॥ ब्रह्मानंद स्वरूप
मूर्ती ज्याची । शांती कमळा भाळली त्यासी साचि । त्याच्या संगे
द्वैतासी उरी कैची । केशवस्वामी माऊली अनाथाची ॥३॥

१३२०) आली रे आली आली गुरुमाऊली ॥धु॥ अतिवेगे धावत
आली । मजलागी उडी घातली ॥१॥ कृपेची करीत छाया । निवित
माझी काया ॥२॥ पुरवित जिवीची थाया । सद्गुरुराज महामाया ॥३॥
अमृताची वृष्टी केली । सुखाची धणीच दिधली ॥४॥ प्रसन्न केशवी
झाली । अंगीच जडुनि ठेली ॥५॥

१३२१) गुरु माझा मी गुरुंचा । दास त्यांचा बहुजन्मीचा ॥१॥
चरणी जडले मन हे माझे । आता कवणा घालू मी ओझे ॥२॥ गुरुवाचुनी
दैवत नाही । आता शिणलो बहुता ठायी ॥३॥ म्हणे केशव मी तळ्यीन।
आता कवणा जाऊ मी शरण ॥४॥

१३२२) पती दारुण मोठा बाई । माझे चालो नेदी काही ॥१॥ काही
बोलो आता बोला । हाणी स्वानुभवाचा टोला ॥२॥ जीव जाय तो
सेवा घेतो । एकांतीची भेटी देतो ॥३॥ म्हणे केशव त्याचे घरी । काही
उरली नाही उरी ॥४॥

१३२३) करी वो डोंगर भस्माचे । रेणागिरीवरी साचे ॥धु॥ कपोली जो

चर्ची भस्मासी । ऐसा व्योमकेशी ॥१॥ विभूति लाविती कुणी खाती
। होय कामना पुरती ॥२॥ निर्गुण पूजा या सिद्धाची । बांधिली
ख-पुष्पांची ॥३॥ नोहे भवबाधा जीव बद्धा । स्मरता रेवणसिद्धा ॥४॥
केशव म्हणे तो महाराजा । अनादि सिद्धराजा ॥५॥

४६. श्री निजानंदस्वामी

श्रीनिजानंदस्वामींचे पूर्वाश्रमीचे नाव श्री. बोपाजी देशपांडे. हे
नाझरे, ता. आटपाडी या गावचे देशपांडे होते. त्यांच्या तीन मुलांपैकी
रंगनाथस्वामी एक चिरंजीव होते. निजानंदस्वामींनी कल्याणी गावचे
पूर्णानंदस्वामी यांचेकडून संन्यास दीक्षा घेतली तेव्हा त्यांचे नाव निजानंद
असे ठेवणेत आले. निजानंदांनी रंगनाथस्वामींना अनुग्रह दिला. पुढे
निजानंद स्वामींनी शके १५६४ मध्ये मार्गशीर्ष अमावस्ये दिवशी कराड
येथे जिवंत जलसमाधी घेतली.

१३२४) ऐसी कैसी करणी । तुमचे घरची वो । अंतःकरणी वसती ।
नाही हरीची वो ॥१॥ घरामध्ये अंधःकार । दीपे विरहित न कळे द्वार।
अप्रतिष्ठा होते । परोपरीची वो ॥२॥ बोलता जैसे काही । चालता
तीळ तुल्य नाही । फोल बोली अवघी । वैखरीची वो ॥३॥ दिवसाची
का रात्री करिता । कुसंगासी संग धरिता । परम प्रीती दिसते । अष्टपुरीची
वो ॥४॥ विषयाचे सुख मानुनी उडता । पदोपदी पडता रडता । खूण
हे नेणुनी । काही अंतरीची वो ॥५॥ त्वरा करा पुरत्या सरा । निजानंदी

रंग भरा । जन भान केवळ हे । जळवत मरिची वो ॥६॥

१३२५) गोविंदाची कथा गोड फार रे ॥ध्रु॥ अनन्यभावे ऐकता । होय जगदोद्धार रे ॥१॥ शुकमुखे श्रवण करिता । परीक्षिती पैलपार रे ॥२॥ दशम एकादशी तन्मय झाला । साराचे हे सार । श्रवण मनन निदिध्यासे । होय साक्षात्कार रे ॥३॥ निजानंदे रंगले झानी । गर्जती वारंवार रे ॥४॥

१३२६) ते रुप पहावे गे बाई पहावे गे । तरीच जन्मा यावे ॥ध्रु॥ चिंतिती हरीहर ते रुप नादर । अलक्ष अगोचर । तेथे मन हे न्यावे गे बाई । न्यावे गे ॥१॥ उलट पलट कर त्रिकुट शिखरपर । अमृत झरझर वाहे निरंतर । योगबळाने प्यावे गे बाई । प्यावे गे ॥२॥ झांझ्या झांझ्या झांगड बाजे अवघड । नाद भडाभड होती कडाकड । अनुहत त्यांचे नावे गे बाई । नावे गे ॥३॥ निजानंदे निज आनंदे । नारायण श्रीरंगी रंगुनी । जावे गे बाई । जावे गे ॥४॥

१३२७) डोळा उघडेना उघडेना । पश्चात्ताप घडेना ॥ध्रु॥ अहं ममता करणे । नाना योनी जन्मुनी मरणे ॥१॥ चिद् चिद् ग्रंथी सुटेना । क्षणभरी विषयी चित्त विटेना ॥२॥ निजानंदी रोना । निर्मळ निश्चळ भव भंगेना ॥३॥

१३२८) मना ऐसा महाराजा कोण आहे । नाममात्रेचि जन्म जरा जाये ॥ध्रु॥ मच्छ कच्छ सूकर जाहला सूकर जाहला रे । नारसिंह अवतार धरलो ॥१॥ अंबरीष परमसुखी केला रे । अर्जुनाचा सारथी स्वये झाला रे ॥२॥ धरी भक्ताचे उरी शिरी पाय रे । पुरी नेली वैकुंठपुरा पाही रे ॥३॥ भिल्हणीची उष्टी फळे खाये रे । रीसा^१वानरा एकांत तो करी रे ॥४॥ दीन वत्सलता काय किती वानू रे । पार्थलागी लपविला दिवसा

३४६/अभंग तरंग

भानू रे ॥५॥ वृदावनी वाजवी स्य वेणू रे । तेणे नादे मोहियेल्या गोपी
धेनू रे ॥६॥ अनंतकोटी ब्रह्मांड ज्याचे पोटी रे । तो हा धावे गोवळ्या
धेनूपाठी रे ॥७॥ खांदा कांबळा घेऊनी हाती काठी रे । निजानंदे रंगला
पाठी पोटी रे ॥८॥

१३२९) भ्रमभरे भुललासी वाया रे सावध । मानवी मागुती न ये काया
रे सावध ॥धु॥ देह गेह सुत धन जाया रे सावध । जायाची हे सांडी याची
माया रे सावध ॥१॥ शिकविती निजगुज श्रुती रे सावध । षडशास्त्र
श्रवणी लागो गोडी रे सावध ॥२॥ धरी धरी सत्संगी प्रीती रे सावध ।
देहाची या काय केली माती रे सावध ॥३॥ तुज करु विनंती मी किती
रे सावध । तेणे रंगी निजानंदी जोडी रे सावध ॥४॥

१३३०) कोण पुण्यश्लोक रे गोकुळीचे लोक रे । जया घरी गोपवेशे
वैकुंठनायक रे ॥धु॥ कळो आली माव रे भक्तिपाशी देव रे । न पाहेचि
यातीकूळ कर्ममूळ भाव रे ॥१॥ भाविकाचे बंध रे तोडी जग द्वंद्व रे ।
यशोदेने बांधियेला उखळी गोविंद रे ॥२॥ ज्यासी जैसा हेत रे त्यासी
तैसा होत रे । निजानंदी पूर्ण रंगी रंगला आनंद रे ॥३॥

१३३१) विरळा सज्जन तो सज्जन तो । मुनीजन मन रंजन तो ॥१॥
निरहंकृती निष्कामे । ब्रह्मी ब्रह्मार्पण सत्कर्मे ॥२॥ शिव होऊनी
शिवभजनी । अखंड तन्मय चिन्मय भुवनी ॥३॥ पूर्ण निजानंदी
रंगेला । तरोनी तारकचि हा जाहला ॥४॥

१३३२) स्मरता नित्य हरी । मग ते माया काय करी ॥१॥ नामरूपात्मक

सकळही नाशक । निश्चय महाविवरी ॥२॥ शांती क्षमा
परब्रह्मी सादर । भ्रांती भ्रमा न वरी ॥३॥ सहज निजानंद रंग
रंगूनी । सदुरु पाय धरी ॥४॥

१३३३) श्रीहरीचे नाम मुखी गात जाई रे सदा ॥धु॥ वर्णाश्रमविहित
कर्म । करणे हा मुख्य धर्म । निरहंकृती कंजनयन । ध्यात जाई रे
सदा ॥१॥ सत्संगे शास्त्र श्रवण । श्रवणाचे करुनी मनन । निजध्यासे
पूर्ण सुखी । रहात जाई रे सदा ॥२॥ निरतिशय निजानंद अहर्निशी
हाचि छंद । अंतरंगी तोचि जगी । पहात जाई रे सदा ॥३॥

१३३४) प्रपंच परमार्था परमार्था । अंतर इतुकेचि पार्था ॥धु॥ माती
घट पट तंतू । कनक तसे जीवजंतू ॥१॥ स्थाणू पुरुष अहि दोर ।
शिंपीवरती रजतविकार ॥२॥ निजानंदी नाना रंग । उदकी उठती जेवि
तरंग ॥३॥

१३३५) त्याचे घरा नको जाऊ त्याचे तोंड नको पाहू । भेटी झाल्या
सचैल स्नानाविण नको राहू ॥१॥ वेदबाहा क्रियानष्ट परपीडक अंगे
संतुष्ट विषय संभोगे । निर्दय निष्ठुर काळ क्रमितो असत्संगे ॥२॥ भक्ती
ज्ञान विरक्तीचा लेश नसे काही संशय सर्वदाही । मी कोण हे नेणेना
म्हणवी अहंदेही ॥३॥ निजानंद संगे चित्त न रंगेचि ज्याचे । सिद्धांत
वर्णाया भय काय त्याचे वाचे ॥४॥

१३३६) याचि पंथे जाता भय नाही रे । निश्चय बोलती चारी साही
रे ॥१॥ सत्कर्म जागरी देह जागवा रे । देव द्विज गुरुपदी वागवा रे ॥२॥

३४८/अभंग तरंग

राम कृष्ण शिव बोला वाचे रे । निंदा अपशब्दे त्यागायाचे रे ॥३॥
मानवी संसारसार शोधा रे । निजानंदी आत्मरंगी बोधा रे ॥४॥

१३३७) एक मीच प्रियकर ज्याला । माझे हो आयुष्य त्याला ॥५॥
कृष्ण म्हणे अर्जुना ते । माझे मद्दकतासी नाते । जैसा मच्छ जळी
जीवनाते । जीवभावे न विसंबे ॥६॥ मजवेगळे दुसरे काही । त्रिभुवनी
जयासि उरले नाही । त्याविण क्षण लवपल मज नाही । उदास अनंत
ब्रह्मांडे ॥७॥ इंद्रपदीचे जे उपभोग । त्याचे दृष्टी ते क्षयरोग । माझे
स्वरूपी अखंडयोग । वियोग नाही मज त्यासी ॥८॥ रिद्धि सिद्धी मुक्ती
चारी । द्वारी ओळंगती कामारी । देखुनि वांतीचिये परी । अखंड रत हरी
गुरुभजनी ॥९॥ काया वाचा मने चित्ते । अनन्यभावे भजती माते ।
त्याचा सर्वही मी अच्युते । योगक्षेम वहावा ॥१०॥ विश्वात्म्याचे आत्मे
झाले । पूर्ण निजानंदी रंगले । त्यासी म्हणती मेले मेले । ते भ्रांतीचे
शिरोमणी ॥११॥

१३३८) बोलणे फोल झाले । डोलणे वाया गेले ॥५॥ चित्ती विषयाचा
अभिलाष । नाही विश्रांतीचा लेष । मुखे म्हणे निर्विशेष । परब्रह्म
संचले ॥६॥ श्रवणी दावी अष्टही भाव । म्हणे मृगजळवत हे वाव ।
कवडी वेचिता हा जीव । तळमळ करी सर्वस्वे ॥७॥ परोपदेशी
पूर्णज्ञानी । मोह ममता मत्सर मनी । नागसुरे जैसा फणी । डोले परि
विष वदनी ॥८॥ शब्दे ब्रह्म कोण झाले । अन्न म्हणता कोण धाले ।
शिकविले तैसे बोले । शुक पक्षी पै जैसा ॥९॥ शिकला कळा विद्या
छंद । नाही अंतरी निर्द्वद्व । सहज पूर्ण निजानंद । सर्व रंगी न पाहे ॥१०॥

४७. श्री कल्याणस्वामी

कल्याण स्वामींचे पूर्ण नाव अंबाजी कृष्णाजी कुलकर्णी होते. यांचा जन्म बाखूळगाव(कोलहापूर) येथे इ.स. १६३६ साली झाला. हे स्वतः योगी व समर्थ रामदासस्वामींचे शिष्य होते. सन १६७८ मध्ये श्रीसमर्थ रामदासांनी कल्याणस्वामींना डोमगावला जाण्याची आज्ञा केली. कल्याण स्वामींनी ७०० ओव्यांचे महावाक्य पंचीकरण हे प्रकरण आणि ध्रुवाख्यान, श्रीरामदास, रुक्मिणी स्वयंवर, श्रीशुकाख्यान, संतमाळा, सोलीव सुख(५० अभंग) व आणखी सहा प्रकरणे रचली. याव्यतिरिक्त त्यांनी ५ श्लोक, ८ आरत्या, १७ पदे, ३ भूपाळ्या आणि ८२ चौचरणी ओव्या रचल्या आहेत. कल्याण स्वामींनी उस्मानाबाद जिल्ह्यातील परांडा या गावी आषाढ शु.१३ इ.स. १७१४ साली देह ठेवला.

१३९) स्वामी माझा योगीराजा आवडतो हृदयी । दिवस रजनी न गमे जनी नावडे काही ॥६७॥ अनादिशक्ती परमेश्वर षड्गुणईश्वर । त्याचे अंतर परात्पर शुद्ध विचार । योगेश्वर अपरंपार तोचि अवतार । हीन दीन जना करी पावन माझे माहेर ॥१॥ अध्यात्मखाणी ग्रंथवाणी वदोनिया गेली । न कळे महिमा न कळे सीमा काय बोलली । भूमंडळी भक्तमंडळी कोणे मोजिली । उत्तम मूर्ति अपार कीर्ती विश्वी दुमदुमली ॥२॥ करुणानिधी करुणाकर कृपे पाहिले । बद्ध मुमुक्षु साधक सिद्ध होउनिया ठेले । जड मूढ प्राणी चरणस्पर्शे कल्याणचि झाले । माया ममता विवरुनी पहाता निजपद लाधले ॥३॥

१३०) वेदांत संमतीचा काव्यसिंधु भरला । श्रुती शास्त्र ग्रंथ गीता

३५० / अभंग तरंग

साक्ष संगम केला । महानुभाव संतजनी अनुभव चाखिला । अज्ञान जडजीवा मार्ग सुगम झाला ॥१॥ जय जया दासबोधा ग्रंथराज प्रसिद्धा । आरती ओवाळीन विमलज्ञान बाळबोधा ॥२॥ नवविधा भक्तीपंथे रामरूप अनुभवी । चातुर्यनिधी मोठा मायाचक्र उगवी । हरिहर हृदयीचे गुह्य प्रगट दावी । बद्धचि सिद्ध झाले असंख्यात मानवी ॥३॥ वीसहि दशकींचा अनुभव जो पाहे । नित्यनेम विवरिता स्वये ब्रह्मचि होये । अपार पुण्य गाठी तरी श्रवण लाहे । कल्याण लेखकाचे भावगर्भ हृदयी ॥४॥

१३४१) लाविली बत्ती । आता कशी मी विझ्वू पाशी ॥४॥ बत्ती लाविली दारुला । दारुसहित बुधला गेला । धूर आस्मानी दाटला । नये मागुती ॥१॥ बत्ती लाविली तोफेला । पुढे धणी उभा केला । भीड काय तोफेला । उडवुनी देती ॥२॥ बत्ती लाविली कापुरा । अवघा ज्योतीरूप सारा । निर्दाळला पुरा । ना उरला रती ॥३॥ सद्गुरु रामदास माऊली । बत्ती कल्याणी लाविली । आपणा ऐसी केली । स्वयंज्योती ॥४॥

१३४२) ओवाळा ओवाळा श्रीगुरुरामदास राणा जयगुरु रामदासराणा । पंचही प्राणांचा दीपक लाविला जाणा ॥४॥ तिमिर अज्ञानयोगे उजळल्या वाती । ज्ञानदीप प्रगटला । ज्ञान योग प्रगटला । तेणे प्रकाशली ज्योती ॥१॥ सज्जनगडवासिनी माझे रामदास माये । जयगुरु रामदास माये । पंचही प्राणांचा दीपक लाविला आहे ॥२॥ निर्गुण निरंज्योती श्रीगुरु रामदास जयगुरु रामदास । दर्शन मंगलप्रद कल्याणाचा कळस ॥३॥

१३४३) आता सांगतसे लोका । फुकाचा वेळ घालवू नका ॥१॥
 वाया जाता एक पळ । पुढे सरसावतो काळ ॥२॥ मोडेल तुमची बाहो
 खोड । काळ फोडील थोबाड ॥३॥ भले भले होऊनी गेले । परी काळे
 नागविले ॥४॥ ऐसा लंकापती । त्याची झाली काय गती ॥५॥
 म्हणुनी घ्या हो स्वामी नाम । तया लागी भीतो यम ॥६॥ कल्याण म्हणे
 पाही । आम्ही काळा भीत नाही ॥७॥

४८. श्री वेणाबाई

संत वेणाबाई यांचा जन्म अंदाजे चैत्र व. १४ इ.स. १६२७-२८ रोजी
 झाला. या बालविधवा होत्या. त्यांना रामदासस्वार्मींनी अनुग्रह दिला. उपदेश
 रहस्य -रामायणी प्रकरण, कौल- रामायणी प्रकरण एकूण २६ श्लोक, पंचीकरण
 - वेदांतावरील गद्य टिप्पण्या, राम गुहक संवाद किंवा नावेचे श्लोक, रामायणाची
 कांडे एकूण १५०० श्लोक, सिंहासन- रामायणी प्रकरण, सीता स्वयंवर एकूण
 १४ समास ओवी संख्या १५६८, स्फूट व अभंग पदे वगैरे. यांचा मठ मिरज येथे
 आहे. यांना आदराने वेणास्वामी असे म्हटले जाते. त्यांनी इ.स. १६७८ मध्ये
 सञ्चनगड येथे देह ठेवला.

१३४४) बंध विमोचन राम माझा ॥ध्रु॥ सकलही ऋषीमुनी भजती
 जयासी । एकचि तो सुखधाम ॥१॥ भाव भक्तीच्या सुलभ साधनी ।
 पुरवी सकळही काम ॥२॥ सद्गुरु कृपया ओळखिला जो । कौसल्येचा
 राम ॥३॥ शरणही वेणा आत्मारामा । पाववी पूर्ण विराम ॥४॥

३५२/अभंग तरंग

१३४५) तुझी तुझी तुझी पावना रामा । पावना रामा पावना रामा ॥६॥ भावे अभावे कुभावे परि तुझी ॥१॥ सुष्ट हो दुष्ट हो नष्ट हो परि तुझी ॥२॥ हीन दीन अपराधी । वेणी म्हणे परि तुझी ॥३॥

१३४६) नमो रामराया नमो रामराया । येऊ दे सदया करुणा माझी ॥१॥ तुजवीण क्षण न जावो सर्वथा । हेचि गा समर्था मागतसे ॥२॥ अखंडित मन जडो तुझे पायी । देशील तरी देझ वर हाचि ॥३॥ हीन दीन वेणी चरणी शरण । होऊनी अनन्य मागतसे ॥४॥

१३४७) कोण जनाला कोण मनाला मानवले सार । रामावीण सर्वही शीण दुःख अनिवार ॥६॥ धन्य जिणे सुफल होणे रामगुणे होते । ध्यास घडे ज्यास त्यास सत्य कळो येते ॥१॥ संग सोडी राम जोडी भजनी निष्काम । धन्य तुम्ही धन्य आम्ही गाऊ रामनाम ॥२॥ इहलोक परलोक त्यासी सासुखवाडी । वेणी म्हणे भक्तजना भजने राम जोडी ॥३॥

१३४८) तन मन धन अर्पियेले गुरुपायी । आता माझे म्हणावया काही उरले नाही ॥१॥ विश्रांतीची वेळ आली थोर लाभ झाला । प्रेमभरे गुरुराज नयनी देखियेला ॥२॥ प्रणवाचा घोष मुरली ऐकिली श्रवणी । येशवदेचा बाळ माझा खेळतो अंगणी ॥३॥ प्रेमसुख दाखविले मज गुरुनाथे । वेणी घाली दंडवत तया एकचित्ते ॥४॥

१३४९) करिती दिवाळी पक्कान्नादि पोळी । पूर्वपुण्य भाळी ज्योती देखे ॥१॥ न कर नरक भौमासूर वास । देव करी नाश दिवाळी ते ॥२॥ आत्मदीप पेटे देव हा प्रगटे । साधू संत भेटे दिवाळी ते ॥३॥ वेणी खूण

सांगे सदैव दिवाळी । रामनाम ओळी सांडू नये ॥४॥

१३५०) देह माझे मन माझे । अवघे नेले गुरुराजे ॥१॥ आम्ही
गुरुनाथपंथी । सोपान मार्गे गेलो एकांती ॥२॥ झाले स्वार्मीचे दर्शन ।
माया संकेत निरसन ॥३॥ अहं ब्रह्म उपदेशिले । निर्विकल्पी रत केले ॥४॥
वेणीस्वामी अवघा भरला । विज्ञानासी अंत आला ॥५॥

१३५१) अमृत संजीवनी नाम तुझे अमृत संजीवनी ॥धू॥ सकळ
मंगलनिधी सर्व कार्यसिद्धी । तरणोपाय जनी ॥१॥ आगम निगम साधन
शोधन । बोलिते देवमुनी ॥२॥ वेणी म्हणे भवबंध विमोचन । तारक
त्रिभुवनी ॥३॥

१३५२) माझी माया वांझ झाली । परब्रह्मी लया गेली ॥१॥ अहं ब्रह्म
उपदेशिले । अहं गेले ब्रह्म ठेले ॥२॥ वेणी स्वामीचिया संगे । आता राहू
आत्मरंगे ॥३॥

१३५३) रामनामावीण मज कंठेना ॥धू॥ कोणी मज वंदिती कोणी
मज निंदिती । वास त्यांची मी पाहिना ॥१॥ सद्गुरुचरण हृदयी धरून।
प्राणांतीही विसंबेना ॥२॥ वेणीचे निजधन समची जीवन । होणार ते
सुखे होईना ॥३॥

४९. श्री दिनकरस्वामी

यांचे मूळनाव दिवाकर होते. ते सूर्योपासक होते. महणून अनुग्रह

३५४/अभंग तरंग

दिल्यानंतर समर्थनी त्यांचे नाव दिनकर ठेवले. ते अहमदनगर जवळील तीसगाव मठाचे मठपती होते.

१३५४) देव देव देव देव | देव म्हणता कैचा भेव ॥१॥ अखंड नाचावे उडावे | नाभीस्वरे नाम घ्यावे ॥२॥ वाजवुनी करतालिका | हाकारावे रामा एका ॥३॥ कथा करुणेच्या कळूळेले | वोसंडावे नेत्रजळे ॥४॥ होउनी सप्रेम स्वानंदे | सोडवावी कळिची ब्रीदे ॥५॥ दिनकर म्हणे रामदास्य | मोठे ब्रीद हे संतांस ॥६॥

१३५५) सीता रामाची ही माता | राम रामाचा तो पिता ॥१॥ बोलणे आहे हे यथार्थ | यासी साक्ष रघुनाथ ॥२॥ राम आणि हनुमंतासी| भेटी नाही निःश्वयेसी ॥३॥ राम आणि सौमित्राचा | वनवासी योग कैचा ॥४॥ दिनकरा असत्य मानी | तोचि पतीत त्रिभूवनी ॥५॥

१३५६) दूर करो गुमराई ॥धू॥ तेढी बातसे कछु नही काम | अच्छी है गरीबाई ॥१॥ बुरे फलसे कौन जिंके | जमकी बुरी सखलाई ॥२॥ कहे दिनकर एक रामभजन बिन | झूटी सब चतुराई ॥३॥

१३५७) भागीरथी बाप तुझा विपिनी चालिला | ऐसा कोणी नाही राजाराम फिरविला ॥१॥ महि तुझा जावाई गे तुज निरविला | आपुलिये कन्येसाठी स्नेह मिरविला ॥२॥ रामाचेनि वंश तुझा धन्य दिनकरा | बाळे माझी फिरती वनी रक्षी लेकरा ॥३॥

१३५८) पुरे पुरे आता संसार मागुता | गर्भवास व्यथा तोडी माझी ॥१॥ जीवीच्या जीवना सद्गुरुनिधाना | विनवितो करुणा तुज माझी ॥२॥

अभंग तरंग / ३५५

रैरवाच्या पोटी भोगिल्या हिंपुटी । तुझे तूची दृष्टी पहातोसी ॥३॥
पहातोसी काय माझे हो पावना । दावी तुझ्या खुणा दिनकरा ॥४॥

१३५९) नाम सार नाम सार । नामे होत जगदोद्धार ॥१॥ रामनामासी
विन्मुख । त्याला रैरव सन्मुख ॥२॥ नामे जोडे रिद्धि सिद्धी । नामे
तुटती उपाधी ॥३॥ दिनकर रामी लीन । त्याला सद्गुरु प्रसन्न ॥४॥

१३६०) बाई गे शंकर पाहू । हे मन त्यापदी लावू गे ॥६॥ मुक्त
विधीहर सूक्त जपे । अविमुक्तपुरी चिर राहू ॥१॥ दुष्ट तमदहर त्रिवेणी
मकर । दिनकर योगी नाहू ॥२॥ खेद सोडूनिया भेदपणे शिव । राघव
गुण गण गाऊ ॥३॥

५०. श्री गोसावीसुत

यांचे नांव वासुदेव गोस्वामी (गोसावी) असे होते. हे तंजावरकडील
रहाणारे असून यांचे गुरु गोपाळ श्रमगजानन असे होते. परंतु अर्वाचीन
कोषकार यांच्या मतानुसार यांच्या गुरुंचे नाव निरंजनस्वामी असे होते.
यांचा काल १६५० ते १७०० चा होय. यांचा मुख्य ग्रंथ ज्ञानमोदक
नावाचा असून त्यांनी याशिवाय सीता स्वयंवर, अभंग, पदे इत्यादी
स्फूट काव्य केले आहे. तसेच यांनी स्तोत्रे व अष्टके लिहिली आहेत. हे
गाणपत्य होते.

१३६१) भूक मोठी मज लागली देवा! भोजन देई । याचक मी तुझे
दारीचा वेगे प्रसन्न होई ॥६॥ सहजस्थितीची गुळवरी स्वानंदाचा मांडा।

३५६/अभंग तरंग

वैराग्याची कढी पातळ नामी शाका उदंडा ॥१॥ भक्तीच्या शेवया
मोकळ्या ज्ञान दुध फार । घृतभक्तीची शर्करा बडा उपमा थोर ॥२॥
तुर्या तुरीचे वरण सोहंबोधाचा भात । गोड पुरणपोळी उन्मनी नित्य
जेविती संत ॥३॥ जेणे तृप्त होसी तू बरा जेथे सुख ना त्रास ।
गोसावीनंदन जेविला घेतो प्रेमाचा ग्रास ॥४॥

१३६२) जयदेवी जयदेवी जय माय तुळशी । निजपत्राहूनी लघुतर
त्रिभुवन हे तुळशी ॥धृ॥ ब्रह्मा केवळ मुळीमध्ये तो शौरी । अग्नि शंकर
तिथे शाखा परीवारी । सेवा करती भावे सकलही नरनारी । दर्शनमात्रे
पापे हरती निर्धारी ॥१॥ शीतळ छाया भूतळ व्यापक तू कैसी ।
मंजिरीची बहू आवड कमळारमणासी । तव दलविरहित विष्णु राहे
उपवासी । विशेष महिमा तुझा शुभ कार्तीकमासी ॥२॥ अच्युत माधव
केशव पितांबरधारी । तुळिया पूजनकाळी जो हे उच्चारी । त्याला देसी
संतती संपती सुखकारी । गोसावीसुत विनवी मजला तू तारी ॥३॥

५१. श्री उद्धव चिद्घनस्वामी

हे धारुर गावचे रहिवासी असून ते सुप्रसिद्ध कवी चिद्घनस्वामी यांचे
शिष्य होत. हे समर्थकालीन होते.

१३६३) माता मिले कुच तात मिले कुच भ्रात मिले वनिता सुखदायी॥१॥
राज मिले गजराज मिले सबसाज मिले सबही सुखदायी॥२॥ लोक मिले सब
लोक मिले सुरलोक मिले वैकुंठही जाई ॥३॥ कहे उद्धव चिद्घन सबही मिले

परी साधुसमागम दुर्लभ भाई ॥४॥

१३६४) हे खुण गुरु जाणे गुरु जाणे । येरा टकमक वाणे ॥धृ॥
निश्चलपणी जो चाले । चालुनि निश्चलपण ज्या उगले ॥१॥ वेद
मुक्याने सांगे । बोले त्याचे मौन न भंगे ॥२॥ उद्घव चिद्घन पाहे ।
सगळा डोळा होऊनि राहे ॥३॥

१३६५) ज्याचे वंशी कुलधर्म रामसेवा । त्याचे वंशी मज जन्म देगा
देवा ॥१॥ ज्याची वाणी रंगली रामनामी । त्याचा माझा संवाद घडो
स्वामी ॥२॥ वारंवार विनंती परिसावी । दयासिधुची पूर्ण कृपा व्हावी ॥३॥
म्हणे उद्घव चिद्घन महाराज । रामदासांचा संग घडो मज ॥४॥

१३६६) सज्जन यासाठी यासाठी । अवतरले या सृष्टी ॥धृ॥ अबोलणे
बोलावे । न दिसे दृष्टी ते दावावे ॥१॥ सद्रूप हे जग माया । ऐसे साधक जन
समजाया ॥२॥ भेद लयाप्रती गेला । उद्घव चिद्घन अद्वय केला ॥३॥

१३६७) रात्र झालीसे दोन प्रहर । आले ऋषीश्वर । भोजन मागती
सत्वर । कैसा करु विचार ॥१॥ आज का निष्ठूर झालासी । कोठे
गुंतलासी । माझी होईलबा गत कैसी । अनाथ मी परदेशी ॥२॥ आता न
लावी उशीर । धर्म चिंतातूर । अनर्थ करील जो फार । एवढा करी
उपकार ॥३॥ कंठ शोषला अनंता । प्राण जाईल आता । पदर पसरिते तुज
ताता । पावे रुक्मिणीकांता ॥४॥ ऐकुनी बहिणीची करुणा । आला
यादवराणा । द्रौपदी लोळत हरीचरणा । उद्घव चिद्घन जाणा ॥५॥

१३६८) कामिनीसंगे फार फार । नाडे थोर थोर ॥ध्रु॥ शंकर भुलला
भिल्लीणीसी । चतुरानन हो कन्येसी । विश्वामित्र उर्वशीसी । श्वान झाला
तत्काळ ॥१॥ रावण प्राणासी मुकला । इंद्र भगांकित झाला । भस्मासूर
भस्म झाला । चंद्र झाला क्षयरोगी ॥२॥ नारद देव देवकृषी । अभिलाषी
हरी पत्नीशी । मग पावला स्त्री देहासी । साठी संवत्सरे व्याला ॥३॥
पाराशर तपोनिधी । दृष्टी देखताची दुर्गंधी । संग होता गेली बुद्धी । रत
झाला तत्काळ ॥४॥ म्हणे उद्धव चिद्घन । थोर स्त्रियेचे बंधन । बहुत
ठकविले ऋषीगण । वाचे वर्ण मी किती ॥५॥

१३६९) जेवी का सगुणा । सख्या हरी जेवी का सगुणा ॥ध्रु॥ साय
दुधावरी साखर रायपुरी । कानवला चिमणा ॥१॥ कालविला दहीभात
आले बिले । मेळविले लवणा ॥२॥ उद्धव चिद्घन शेष तुझे इच्छी ।
गोपाळ रमणा ॥३॥

५२. श्री बयाबाई

श्रीबयाबाई या समर्थ शिष्या होत्या. समर्थाच्या नंतर त्या सज्जन गडावर
२४ वर्षे राहिल्या व अनेक समर्थ भक्तांना त्यांनी मार्गदर्शन केले. समर्थप्रमाणे
त्यांनी संपूर्ण भारत भ्रमण करून समर्थ संप्रदायाचा प्रसार केला.

१३७०) या गुरुला निजनयनी पाहता । लागुनि गेले लगन हो ॥ध्रु॥
ती माझे हे वरूनि सांडिता । जगात झाले जघन हो ॥१॥ चौशून्या

वरती गेले । तेथेच झाले मगन हो ॥२॥ पर पुरुषाची मिठी सुटेना ।
आता कशी येऊ मी फिरुन हो ॥३॥ दासी बया म्हणे गुरुरायाने ।
दाखविले चिद्रगगन हो ॥४॥

१३७१) बाग रंगेली मेहेल बना है । मेहेलोंके बिचमे झुलना खुला है ॥१॥ इस झुलने पर झुलो रे भाई । जनन मरन की भूल रहाई ॥२॥
दासी बया कहे गुरुमैय्याने । मुझकु झुलाया सोही झुलाने ॥३॥

५३. श्री श्रीधरस्वामी

श्रीधरस्वामी यांचे पूर्ण नांव श्रीधर ब्रह्मानंद नाझरेकर. यांचा जन्म इ.स.१६५८ चे आसपास झाला. त्यांचे मूळ गाव आटपाडी तालुक्यातील नाझरे हे होय. ते इ.स.१६७८ मध्ये वडिलांसोबत पंढरपूरक्षेत्री आले व त्यांनी वडिलांकडूनच म्हणजे ब्रह्मानंदांकडून अनुग्रह घेतला व आनंद सांप्रदायाच्या प्रसाराचे कार्य सुरु केले. त्यांनी रामविजय, हरिविजय, पांडवप्रताप, शिवलीलामृत, काशीखंड, ब्रह्मोत्तरखंड, जैमिनि अश्वमेध व पांडुरंग महात्म्य असे ग्रंथ लिहिले. यांनी इ.स.१७२८ साली पैठण येथे देह ठेवला.

१३७२) सख्या रामा विश्रांती तुझिये नामी । म्हणवुनि मजला ने त्वरे निजसुखधामी ॥१॥ अवचट सुकृते नरदेहा झाली भेटी । पशु सुत जाया धन धामी प्रीती मोठी । माझी माझी म्हणुनी म्या धरिली पोटी । यांच्या संगे भोगिल्या दुःख कोटी ॥२॥ सोडुनि स्वहिता धावलो दिशा दाही । शववत झालो मागुता कौतुक पाही । परि खळ जन हे नेदिती कवडी तेही । परि हे आशा पापिणी लाजत नाही ॥३॥ जववरी दृढता तववरी या तनुची प्रीती । जर्जर झाल्या निंदक हे अवघे होती । यांची

दुःखे तुजला मी सांगू किती । महणवुनी येतो श्रीधर काकुळती ॥४॥

१३७३) नाथाच्या घरची उलटीच खूण । पाण्याला मोठी लागली तहान ॥धु॥ बाई एक मी नवल देखिले । वळचणीचे पाणी आढऱ्याला गेले ॥१॥ हातात घागर बाहेर पाणी । पाण्यासी पाणी आले बांधोनी ॥२॥ शेत पेरीले त्यासी कणीस आले । राखणवाल्यासी त्याने हो गळिले ॥३॥ मडके खाऊन भात टाकून दिधला । बकऱ्याचे पुढे देव कापिला ॥४॥ श्रीधरस्वामी म्हणे मार्ग हा उलटा । जाणेल तोचि गुरुचा बेटा ॥५॥

(वरील अभंग हा कैवल्य वैभव संग्राहक व प्रकाशक श्री. रघुनाथ हणमंत कोटणीस यांचे पुस्तकात पान नं.२८६ पद क्र.६५ ने दिसून येतो. याप्रमाणेच अभंग श्रीएकनाथमहाराज यांचे श्रीएकनाथ गाथा संग्राहक श्री.नानामहाराज साखरे यांचे गाथ्यात पा नं.७४५ अभंग क्र.३८१४ ने दिसून येतो.)

१३७४) गुरुपदकमळी मनभ्रमरा । धरिशील जरी तू दृढ थारा । तरी तुज निजसुख मधुचारा । लाभे न मिळे जो अमरा ॥धु॥ मंजुळ तदगुण गान करी । निजरुपी निश्छळ प्रेम धरी । नित्य निरंजन गुरुनरहरी । सर्व चराचर मति विवरी ॥१॥ प्रपंच चंपक सुमन असे । तेथे क्षणभरी तू न वसे । अद्वय भजने भ्रम निरसे । श्रीधर विभु मग नयनी दिसे ॥२॥

हे समर्थ संप्रदायातील कवी होते. यांची समर्थ रामदासस्वामी - वेणाबाई - बयाबाई - गिरीधरस्वामी अशी गुरुपरंपरा सांगितली जाते. यांचे मूळ घराणे मिरज-तासगावकडील असून ते गुरुंच्या आज्ञेवरून मराठवाड्यातील 'ईट'या गावी मठ स्थापून राहिले. गिरीधर स्वामींनी एकूण ४० रचना केल्या. त्यापैकी श्रीग्रंथभावार्थ ग्रंथान्वय, श्रीदासबोधमहाराज भावार्थ असे अनेकप्रकारचे ग्रंथ आहेत. तसेच त्यांनी अद्वा, मंगळ, छंद, सुंदर, संकेत इत्यादी रामायणे लिहिली. तसेच त्यांनी हकिकतवाक ग्रंथ लिहिला. तसेच त्यांनी समर्थप्रताप हा समर्थचरित्र विषयक ग्रंथ लिहिला. त्यांच्या श्लोक, पदादी स्फूट रचनेची संख्या सुमारे १५०० आहे. त्यांनी इ.स. १७२९ मध्ये समाधी घेतली.

१३७५) छंद मना घे अखंड सद्गुरु समर्थ चरणाचा । याविण दुस्तर सागर तरण्या मार्ग नसे साचा ॥६६॥ मना तुला हे गूज सांगतो समर्थ ग्रंथीचे । ग्रंथराव भावार्थहि ऐसा वदती गिरी वाचे । अनन्यभावे स्मरण करोनी श्रीगुरुचरणांचे । मानसपूजा ध्यानजपाने रिझवी मन त्यांचे ॥१॥ तरीच जन्मा येऊनि केले सार्थक देहाचे । जरी अहर्निशी ध्यान लागले योगीरायाचे । गुरुचरणाची गोडी तुजला किती सांगू वाचे । सेवक किंकर स्वच्छंदाने गुरु पुढती नाचे ॥२॥

१३७६) भक्ती आकळिला । दयाघन भक्ती आकळिला ॥६७॥ पार्थरथी सारथ्य करि जो । निजपद दे बळिला ॥२॥ प्रलहादास्तव प्रगटुनि स्तंभी । दानव निर्दळिला ॥१॥ गोवळ संकट जाणुनि स्वमुखे ।

३६२ / अभंग तरंग

दावाग्नी गिळिला ॥३॥ ऋक्मिणीने एका तुळशीदळाने । गिरीधरप्रभु
तुळिला ॥४॥

१३७७) तरसील हा भव रे । श्रीराम गाता तरसील हा भव रे ॥५॥
हृत्कमळांतरी नाम निरंतर । चिंतितसे भव रे ॥६॥ अगणित मुनीजन
वर्णिती ज्याते । पदकमलोद्ध्रव रे ॥७॥ गिरीधर प्रभू निज भक्तजनाते ।
अक्षय वैभव रे ॥८॥

५५. श्री सहजानंदस्वामी

हे पूर्णनिंदस्वामीचे सद्गुरु होते.

१३७८) मंगळसूत्र काजळ कुंकू पाठविले गुरुने । अहेवपण वाढो
म्हणुनि दिले आशीर्वचने ॥९॥ नवविध भक्ती खडे कोंदण मंगळसूत्रासी।
अष्टभाव ते सात्विक रंग दिले कुंकुमासी ॥१॥ काय सांगू मी आजि गडे
ग अलंकार शोभा । इडा पिंगला नाकी नथणीचा आत्मबिंबगाभा ॥२॥
अन्वय व्यतिरेकाचे पैंजण वाजतात पायी । सहजानंदा ऐसा सदुरु
त्रिभुवनात नाही ॥३॥

५६. श्री पूर्णनिंदस्वामी

हे सहजानंदांचे शिष्य व निजानंदस्वामीचे गुरु होत.

१३७९) झाले बाई वेडी । दरबार गुरुचा झाडी ॥१॥ देह पितांबर
फाडिला । नवरत्नांचा हार काढीला । सदुरुचे गळा घातला । वासना

सोडी ॥१॥ कल्पना काचोळी काढिली । वेणी त्रिगुणाची सोडिली ।
 चौदेहांची मुक्ती साधिली । परी ती थोडी ॥२॥ वेडी झाले सद्गुरु घरची।
 चिंता हरपली मनाची । सोय दाविली स्वस्वरूपाची । लागली गोडी ॥३॥
 चिन्मयस्वरूप दाखविले । आपणामाजी मेळविले । पूर्णानंद गुरुने केले।
 पाय न सोडी ॥४॥

५७. श्री शिवरामस्वामी

पूर्णानंद नारायण यांचे पुत्र शिवरामस्वामी यांचा जन्म शके १५४६ च्या सुमारास झाला. सदानंद हे सांप्रदायिक नाव, शिवरामस्वामी हे आपल्या पित्याचे सर्वात कनिष्ठ अपत्य. यांनी गीताचंद्रिका हा ग्रंथ व अनेक अभंग व पदे रचली.

१३८०) प्रीती धरी हरी पायी मना रे ॥धु॥ या नरदेही सार्थक हेची।
 संत समागमी राही मना रे ॥१॥ सारासार विचार करोनी । ब्रह्म सनातन होई मना रे ॥२॥ धाला धाला बोध निमाला । शिवरामचरणी राही मना रे ॥३॥

१३८१) तेचि गत बाई आचार तिचे ठायी । जाणिवेचा बोल अंगी येऊ दिला नाही ॥धु॥ सत्कर्माचा सडा बरा घालुनिया द्वारी । माजघरची वोज बरवी दावी लोकाचारी ॥१॥ निष्कामाचे चहूकोनी सारविले घर । सुरंग रंग रंगमाळ घाली निरंतर ॥२॥ घवघवीत प्रेमकुंकू लावूनिया भाळी । पूर्णानंदी शिवरामी विचरे वेल्हाळी ॥३॥

१३८२) विडा घ्या हो नारायणा । कृष्णा जगज्जीवना । विनविते

३६४/अभंग तरंग

रखुमाई । दासी होईन मी कान्हा ॥१॥ शांती हे नागवेली । पाने
घेवोनिया करी । मीपण जळोनिया । चुना लावियेला वरी ॥२॥
वासना फोडोनिया । चूर्ण केली सुपारी । भावार्थ कापुराने । घोळीयेली
निर्धारी ॥३॥ विवेक कात रंग । रंगी रंगला सुरंग । वैराग्य जायफळ ।
मेळविले सकळ ॥४॥ दया हे जायपत्री । क्षमा लवंगा आणिल्या ।
सुबुद्धी वेलदोडे । शिवरामी अर्पियेले ॥५॥

१३८३) गुरु अरुणोदयकाळी शिवगुरु गीत वर गावा । स्वहिताकारणे
आपुला विचार करावा ॥६॥ इंद्रियसगट स्थूल नव्हे मी जाणता त्याचा ।
त्याचे कारण विराट नव्हे मी देखणा त्याचा । मन बुध्यादिक वृत्तिस
जाणे अंतःकरणीच्या । कारण हिरण्यगर्भ तयाचा साक्षी मी त्याचा ।
स्वरूपी काही विस्मृतीते मायेचे रूप जाण । तेची येथे कारण त्या मी
जाणे आपण । तनुत्रयाचा साक्षी तो मी महाकारण । तेथील चौथ्या
मूळमायेसी मीची ओळखण । शबलद्वय उपाधी निरासे जीवशिवपण
हरले । शुद्ध पूर्णानंदी रिघता शिवरामचि झाले ॥७॥ देह नव्हेसा झालो
जेव्हा उपजणे मरणे । रोड मोठा वृद्ध तरुण काहीच नेणे । यापरि विचार
करिता मनुजा सुमन साक्षीत्वे । आत्मचैतन्य कळता मग विचारही
लोपे । मनसह अंतःकरणीचा देखणा मी वेगळा । वर्णाश्रम सुखदुःखे
येऊनी बाधिती कवणाला । क्षुधा तृष्णादिक प्राणधर्मही मजला दिसताती ।
मीच मजला फिरुनी जाणता मग कवणा बाधिती । हे जड ऐसे जाणुनी
निराळा होऊनी मग पाहता । व्यतिरेकाने चिदचिदग्रंथी तुटे तत्त्वता ।
सकळही सत्चिदानंद ऐसा अन्वयाचा बोधू । शिवरामी पावलो सबाह्य
परि पूर्णानंदु ॥८॥ वृत्ती जिकडे जाये तिकडे न जायेची पाठी । साक्षी

तिचा होऊनी पाहता स्वरुपी होय मिठी । वृत्तीकडे पाहता वृत्ती आपणात विरे । आपण चैतन्यमात्र परिपूर्ण उरे । देखे ऐके शिवे हुंगे जो जो रस चाखे । बोले चाले व्यवहारिता आप आपणा देखे । सहज समाधि सहजची भोगी पूर्णानंदू रे । शिवरामी निरावर्ण होऊनि वावरे ॥३॥ विषय इंट्रिये जड ओळखणे हीच विरक्ती । चैतन्याकडे वृत्ती फिरवणे या नाव भक्ती । मीच चिदधन वृत्तीची प्रतीती शुद्ध ज्ञान । यापरि त्रिवेणीचे नित्य करा स्नान । वर्णश्रमीचा उच्चार इंट्रियासी घडे । विरक्तीने भक्ती ज्ञान आपोआप चढे । विचार मुळीचा हरपे हर्षमर्ष मग कैचे । शिवरामी भजो पाय पूर्णानंदाचे ॥४॥ गुरु अरुणोदयकाळी म्हणता ही पदे पाचही। अर्थी परिसोनि रिघता देही होय विदेही । सदुरुचे आज्ञावचन पालन या नावे । व्यवहारिताही क्षणभर आपणा विसरू न द्यावे । विसरा विसरूनी आठव ग्रासुनी आत्मा स्वये होणे । होणे न होणे वृत्तीवीण ते अंगेच अनुभवणे । जगी आपण भरला आपणामाजी जग पाहे । तो जाणावा शिवरामाचा पूर्णानंदू आहे ॥५॥

१३८४) संत दयाळ कसे । राजा रंक जया सरिसे ॥६४॥ देऊनी भेटी तोडिती माया । नेऊनि बसविती निजपद ठाया ॥१॥ श्रवणी पाजुनी अमृतवाणी । नयनी दाविती चिन्मयखाणी ॥२॥ शिवरामाचे अभिनव लेणे । लेवविले मज पूर्ण कृपेने ॥३॥

१३८५) श्रीगुरुनाथा नमितो आता परात्पर हे विधी हरिहरा । अलखनिरंजन मायातीता हे गुरुनाथा कृपा करा ॥१॥ अगणित योनी फिरलो श्रमलो विटलो या भवसंसारा । जन्ममरण हे पुनः नको मज येरझार ती बंद करा ॥२॥ जरी घालशील पुनरपि जन्मा द्यावा मज

३६६ / अभंग तरंग

सत्संग बरा । नामस्मरण सदा मज तुमचे या भवभवरी ताप हरा ॥३॥
विसर न आपुला कदा पडो द्या या निजपदनत किंकरा । सकरुण प्रार्थी
शिवराम प्रभू कैवारी हा नच दुसरा ॥४॥

१३८६) महाराजा सद्गुरु मायबापा । तुझ्या संगे संसार गमे सोपा ॥धृ॥
तुझा हस्त धरुनी जाता वाटे । पदोपदी समाधीसुख दाटे ॥१॥ प्रबोधाचि
देखोनी जीववाढी । देहबुद्धी धाकेचि प्राण सोडी ॥२॥ शिवरामी
लागला तुझा छंद । प्रगटला सबाह्य पूर्णनंद ॥३॥

१३८७) गुरुने तार सुनाईरे । क्या कहु व्हांकि बढाईरे ॥धृ॥ नाभिकंदका
डेरा बनाया उपर दंडी चढाई । नेट बोटकी खुटी गाढी सोहं तार जडाई
॥१॥ प्रेमभावसे तार बजाई तब सब संग छुडाई । अनुहत नाद उठा जब
प्यारे जीव शिवनकू मिलाई ॥२॥ दास कहे शिवरामप्रभूकी पूर्न धुंदी
चढाई । आपहि आप दुजा नही कोई प्रेममग्नमे लुडाई ॥३॥

१३८८) गुंग मला केले । गुरुने गुंग मला केले । एकाएकी भुरळ
घालुनि । माझे मीपण नेले ॥धृ॥ जाता जाता नवल जाहले । मन हे
पांगुळ्ले । नामरूपातीत पुरुष त्यांचे । दर्शन ते झाले ॥१॥ गपकन
अंधार पडला बाई । झपकन उजाडले । चंद्र सूर्य नसता तेथे । तेज
प्रकाशले ॥२॥ अर्धचंद्र अमृत बाई । पिऊनिया धाले । ब्रह्मानंद
शिवरामी । जन्म मरण चुकविले ॥३॥

१३८९) विषय इंद्रिये जड ओळखणे तेचि विरक्ती । चैतन्याकडे वृत्ती
फिरवणे या नावे भक्ती ॥१॥ मी चिद्घन वस्तुची प्रतीति शुद्ध ते ज्ञान।

यापरि त्रिवेणीचे नित्य करावे स्नान ॥२॥ वर्णश्रिमसह युक्ताचारचि
इंद्रिया घडे । विरक्ती भक्ती ज्ञान हाता आपेआप चढे ॥३॥ मुळीचा
विचार हरपे हृषमर्ष मग कैचे । शिवराम भजे पाय पूर्णनिंदाचे ॥४॥

१३९०) गुरुच्या उपकारा उपकारा । नाहीच पारावारा ॥धू॥ देऊनी
आपुला डोळा । डोळा दाखविले घननीळा ॥१॥ देऊनी आपुली दृष्टी ।
दृष्टी दाखविली निजसृष्टी ॥२॥ जिकडे पाहे तिकडे । अवघे ब्रह्मचि भासे
उघडे ॥३॥ स्वरूप नयनी जडले । डोळस शिवरामाते केले ॥४॥

१३९१) तोचि गेला पाही रे ज्या रामी दृष्टी नाही रे । रामी आराम त्या
मग तेथे तयासी कैचे काम रे ॥१॥ मातीमाजी घट रे तंतूमाजी पट रे ।
माती तंतू निर्धरिता कैची खटपट रे ॥२॥ हेमी अलंकार रे पाण्याची ती
गार रे । हेम पाणी पाहो जाता कैचा तो आकार रे ॥३॥ मिथ्या भवबंध
रे नामरूपी द्वंद्व रे । शिवरामी पाहो जाता अवघा पूर्णनिंद रे ॥४॥

१३९२) तुझे पाय तारक दीनबंधू । कवळोनि तरेन भवसिंधू ॥१॥
प्रवृत्ती निवृत्ती दोन्ही तीर । माया मोह भरूनी वाहे नीर ॥२॥
अहंकाराच्या आदळती लाटा । बळे नेताती आपुलीया वाटा ॥३॥
शिवरामी हा धाक होता फार । पूर्णनिंदी पावलो पैलपार ॥४॥

१३९३) रमारमणपदी रमा रमा ॥धू॥ आशा विषय बहु अती शयन
करी । पिशाचवत फिरे भ्रमा भग्ना ॥१॥ उदकी मीठ नुरे उरे मधुरता ।
तशापरि तुम्ही निमा निमा ॥२॥ शिवरामात्मज पंढरीनायक । दक्षिण
वाहे भीमा भीमा ॥३॥

३६८/अभंग तरंग

१३९४) देवचि मानव तो । न मनी केवळ दानव तो ॥ध्रु॥ मी माझे हे नेणे स्वप्नी । सुखदुःखेविण खेळे भुवनी ॥१॥ इच्छा मात्र पदार्थी नाही । कर्म तयाप्रति बाधिल कायी ॥२॥ वृत्तिरहित व्यवहार जयाचा। पूर्णशिशू शिवराम तयाचा ॥३॥

५८. श्री मध्व मुनीश्वरमहाराज

१३९५) रामकथा रस पी पी प्राण्या ॥ ध्रु ॥ रामकथा रस सेविसी जरि तू । काळ करील मग जी ॥१॥ संतत संपत जाय जिणे मग । इच्छा धरणे ढी ॥२॥ मध्वमुनीश्वर स्वामी रमापती । दुष्ट जनाप्रती भी ॥३॥

१३९६) एकचि ब्रह्म गड्या जगामध्यें ॥ध्रु॥ नाना भिंती एकचि माती। मठ आणि शेगड्या ॥१॥ नाना नाणे एकचि सोने । बाळ्या आणि बुगड्या ॥२॥ मध्वमुनीश्वर स्वामी रमापती । भजनी देत उड्या ॥३॥

१३९७) शुभ शकुन सांगा कोणी तरी । कधी भेटेल मजला देव हरी॥ध्रु॥ अंगणी माझ्या कागची बोले । कोकिळ बोले मधुरस्वरी ॥१॥ मुखीचा माझ्या ग्रासचि गळला । बंधु माझे स्मरण करी ॥२॥ लवतो माझा डावा डोळा । तळमळ तळमळ जीव करी ॥३॥ मध्वमुनीश्वर स्वामी रमापती। सद्गुरुचरणी प्रीति धरी ॥४॥

१३९८) चिंतावा रघुवीर । प्राण्या ॥ध्रु॥ नासिक त्रिंबक रूप मनोहर । पावन गंगानीर ॥१॥ पंचवटीमध्ये पर्णकुटी करी । सेवुनी राहे नीर ॥२॥ लौकिक लज्जा सांडुनी अवघी । पांघरे भगवे चीर ॥३॥ मधुर हरिच्या नामाविरहित । न रुचे साखर क्षीर ॥४॥ मध्वमुनीश्वर म्हणतो तेथे ।

चित्त करावे स्थिर ॥५॥

१३९९) तू माझा यजमान रामा । तू माझा जयमान ॥धु॥ जननी
जठरी रक्षियले मज । पोसुनी पंचहि प्राण ॥१॥ बाहेर येता मातेचे
स्तनी । पय केले निर्माण ॥२॥ ऐसे असता या पोटाची । का करु चिंता
जाण ॥३॥ मध्वमुनीश्वर स्वामी रमापती । धरी माझा अभिमान ॥४॥

१४००) हरी तुझी मुरली घर घेणी ॥धु॥ मुरलीने कसे लाविले पिसे ।
गोपी विंचरिता विसरली वेणी ॥१॥ वृदावनी धीट झालो आम्ही
नीट । लोक लाजेवरी सोडिले पाणी ॥२॥ मध्वनाथस्वामी भाग्यवंत
आम्ही । हेचि मागतसे शेवटील घेणी ॥३॥

१४०१) व्याघ्राचिये जाळी बांधुनिया गाय । पहातोसी काय
कृपावंता ॥१॥ लांडग्यासी ताने वासरु निरविले । पारणे करविले तथा
हाती ॥२॥ हिंसकासी शेळी पोसणी त्वा दिली । त्याने पूर्टी केली गती
तिची ॥३॥ जीवनाबाहेरी काढोनिया मीन । बगळ्या आधीन केला
जैसा ॥४॥ मांजराच्यापुढे टाकोनी मूषक । पाहसी कौतुक दुरोनिया ॥५॥
पहिल्यापासून तुझा स्वभाव निश्छळ । परदुःख शीतळ कृपावंता ॥६॥
मध्वनाथ म्हणे न कळे तुझी माव । येऊनी खाती लाव लेकुरासी ॥७॥

१४०२) दत्तात्रय चतुराक्षरी मंत्र संत सख्यापासी । शरण रिघोनि
जरी घे तरी तुज नित्य घडे काशी ॥धु॥ दर्पण दाविती संत समर्थ की
ते त्वंपद । दगड पुजावे नलगे काही सहज सुखानंद । दरवाजे नव बंध
करावे हा मिथ्यावाद । दम शम केल्या दर्शन देतो स्वामी अभेद ॥१॥
तारक विश्व कदंबा पाहता मग कैची अहंता । ताठा सरला जाणीव झाली

३७० / अभंग तरंग

सहज आली लीनता । तामस हा गुण सहज निमाला मनी अली समता ।
 तांडव करणे नलगे काही अवधी गुरुसत्ता ॥१॥ तृणपाणी सर्वाभूती
 भरला एकचि पवित्र । त्रैलोक्यीचे मंडण स्वामी केवळ सत्पात्र ।
 त्रिगुणरहित निरंतर ध्यान परम पवित्र । त्रिपदा जप गायत्री करणे वेदाचे
 अत्र ॥२॥ यत्र भूमंडळ उभारिले हे जोडाक्षरू माये । एकचि असता
 द्विविधा झाली साम्या ते काये । येणे जाणे नलगे काही अपाय उपाय ।
 एकचि मध्वनाथ वंदी सद्गुरुचे पाय ॥४॥

१४०३) निजलीस काय गे । होय जागी तमाखू खाय गे ॥धु॥
 चंचित नाही तरी बटव्यात पाही गे । बटव्यात नाही तरी गाडग्यात पाही
 गे । गाडग्यात नाही तरी फडक्यात पाही गे ॥१॥ तमाखू आणून
 करतेस काय गे । माझे कोईत चुन्याच नाही गे । रात्री मजला झोपची
 नाही गे ॥२॥ पहाटेस उदून शेतात जाई गे । वायशी पदरी घेऊन येई
 गे । वायशी मध्वनाथाला देई गे ॥३॥

१४०४) तो नर गती चुकला गती चुकला । स्वानंदाते मुकला ॥धु॥
 सद्गुरुवरदा वाणी । नाही नाही ज्याचे श्रवणी ॥१॥ शास्त्रे पाहुनि वक्ता ।
 बोलत फार अनुभव नसता ॥२॥ धर्मवासना काही । ज्याचे मानसी
 तीळभर नाही ॥३॥ संतसंग हरिभक्ती । क्षणभरी न ये मनात विरक्ती ॥४॥
 मध्वनाथ म्हणे भाव । सद्गुरुवाचोनि कैचा देव ॥५॥

१४०५) लोभ हरीचा लटका गे बाई । लोभ हरीचा लटका ॥धु॥
 अक्रुर आला घेऊनी आला । काळजाचा कुटका गे बाई ॥१॥ उद्धव
 शहाणा घेऊनी आला । कागदाचा कुटका गे बाई ॥२॥ कुब्जा दासी

केली पट्टराणी । कैसी होईल सुटका गे बाई ॥३॥ मध्वमुनीश्वर स्वामी
रमापत्ती । तोडुनी गेला तुटका गे बाई ॥४॥

१४०६) अछडे बछडे छकडे माझे ग ॥ध्रु॥ विकसित पंकज लोचन
ज्याचे । जननी म्हणे हे चिपडे गं ॥१॥ त्रिभुवन पालक बालक त्याला।
पांघुरविती घोंगडे गं ॥२॥ अंगणी रांगत मंजुळ बोलत । सोन्याचे टिकडे
गं ॥३॥ मध्वमुनीश्वर खेळवी अंकी । ब्रह्म सनातन उघडे गं ॥४॥

१४०७) मनमोहन वाजवी वेणू रे ॥ध्रु॥ कुंजवनी ध्वनी ऐकुनी कानी।
मोहित झाल्या धेनू रे ॥१॥ रंजविल्या ब्रज सुंदरी सर्वही । पार तयाचा
नेणू रे ॥२॥ कल्पटुमातळी मध्वमुनीश्वर । वंदी पदांबुज रेणू रे ॥३॥

१४०८) मनमोहन यादवराया रे ॥ध्रु॥ वामन होऊनी दान तू मागसी।
लहान मानवी काया रे ॥१॥ दंड कमंडलु मंडितसे तनु । पूजितसे नृप
जाया रे ॥२॥ यमुनाजळामाजी खेळ तू खेळसी । चेटकी नाटकी माया
रे ॥३॥ कीर्ती सदोदित मध्वमुनीश्वर । मागतसे गुण गाया रे ॥४॥

१४०९) खेळे चिमणा घेऊनी चेंडू चिमणासा दांडू ॥ध्रु॥ चिमणी
घोंगडी चिमणी काठी चिमणा जगजेठी । चिमणा वासरा लागे पाठी
यमुनेच्या तटी ॥१॥ चिमणी मुरली वाजवी ध्वनी चिमण्या गवळणी ।
चिमण्या गाडग्या घेऊनी लोणी हिंडतात रानी ॥२॥ चिमणा मुगुट
चिमणा टिळा चिमणीसी माळा । चिमणा कौस्तुभ शोभे गळा मुलांचा
मेळा ॥३॥ चिमणा पितांबर चिमण्या भूजा यादवराजा । चिमण्या
मुलांच्या बळव झुंजा पाही कान्हया राजा ॥४॥ चिमणा भंवरा चिमणी
जाळी चिमणीशी गोळी । चिमण्या भक्तांची आज्ञा पाळी चिमणा

वनमाळी ॥५॥ चिमणा चिमणी घरे फोडी दुधाची गाडी । मध्वनाथ
हात जोडी गड्यांचा गडी ॥६॥

१४१०) नको पडू मना कवित्वाचे भरी । रामकृष्णहरी गाई गीत ॥१॥
व्यर्थ कवित्वाचा काढिशी कशिदा । छंद छंद सदा विचारुनी ॥२॥
येणे फार तुज वाटते श्लाघ्यता । मिरविशी योग्यता सभेमधे ॥३॥
मध्वनाथ म्हणे कल्पनेच्या अंती । होईल विश्रांती कवीश्वरा ॥४॥

१४११) कोठे काही कोठे काही । अवघे कैचे एके ठायी ॥१॥ जरी
सुगंध चंदन । त्यासी भुजंग बंधन ॥२॥ जरी सिंधु रत्नाकर । तरी त्याचे
उदक क्षार ॥३॥ मध्वनाथाचे अंतरी । एक निर्दोष श्रीहरी ॥४॥

५९. श्री कृष्णदयार्णव

यांचे पूर्ण नाव श्री. नरहरी नारायण जोशी-कुलकर्णी. यांचा सातारा
जिल्ह्यातील कोपडे (कोपारुढ)या गावी इ.स. १६७५ मध्ये जन्म झाला. त्यानंतर
त्यांनी मराठवाड्यातील अंबेजोगाई येथे वास्तव्य केले. तेथे गोविंद घौथरी
नामक आनंद संप्रदायी पुरुषाकडून दीक्षा घेतली. घरोघरी भिक्षा मागताना ते
कृष्णदयार्णव या नामाचा मोठ्याने घोष करीत असल्यामुळे, त्या नावानेच ते
ओळखले जाऊ लागले. वयाची चाळीशी उलटल्यावर त्यांना महारोग झाला.
यावर उपाय म्हणून त्यांच्या गुरुंनी त्यांना भागवताच्या दशमस्कंदावर मराठी
भाष्य लिहिण्याचा उपदेश केला. यानुसार त्यांनी हरीवरदा या नावाचा ग्रंथ
लिहिला. त्यात एकूण ४२४८७ ओऱ्या आहेत. हा ग्रंथ लिहित असताना ३८व्या

अध्यायाच्या काही ओव्या पूर्ण केल्यानंतर त्यांनी पैठण येथे देह ठेवला.
उरलेले तीन-साडेतीन अध्याय त्यांचे शिष्य उत्तमश्लोक यांनी पूर्ण
केले.याशिवाय त्यांनी तन्मयानंदबोध, चिन्मयानंदबोध हे श्लोकबद्ध लहान
ग्रंथ, कृष्णस्वयंवर, विचार चंद्रिका, सारांशात्मक गीता, शिवचरित्र कथा,
सिद्धांतसार इ. इनेक ग्रंथ लिहिले. तसेच १५० पदे, ६५ स्फूट कवने, काही
अभंग रचले. त्यांनी १३ नोव्हेंबर, १७४० रोजी पैठण येथे देह ठेवला.

१४१२) हरी हा आपणचि जग जहाला ॥६ु॥ आपणचि देव भक्त
होऊनी | पूजीतो आपणाला ॥१॥ उत्तम मध्यम अधम याती | जीवरुपे
नटला | सर्वं खलु इति कृष्णदयार्णव | श्रुती वदती ज्याला ॥२॥

१४१३) नारायण भज रे माणसा ॥६ु॥ विषय उपेक्षुनी अनुभव
लक्षुनि | आत्मपदी रत रे ॥१॥ श्रीपतीपद जरी चिंतीसी जरी तू | काय
उणे तुज रे ॥२॥ कृष्णदयार्णव कर्णपुटी बीज | सांगतसे तुज रे ॥३॥

६०. श्री देवनाथ

१४१४) गुरुकृपेका अंजन पाया मेरा मै जानू | आपरूप नयनोमे
छाया मेरा मै जानू ॥६ु॥ उलट मार्गकी राह बताई मेरा मै जानू | बुरे
कर्मकी रेख मिटाई मेरा मै जानू ॥१॥ चांद सुरज बिन पडा उजाला मेरा
मै जानू | पिलाया अजरामर का प्याला मेरा मै जानू ॥२॥ जहा तहा मै आप
अकेला मेरा मै जानू | आपहि गुरु और आपहि चेला मेरा मै जानू ॥३॥
गोविंदनाथने याहि बतलाया मेरा मै जानू | देवनाथ अपनोमे मिलाया मेरा मै
जानू ॥४॥

३७४/अभंग तरंग

१४१५) ज्यासी नाही विकार रे । निर्गुण निर्विकार रे ॥१॥ कोटी
मोहराकार रे । ऐसा तेजाकार रे ॥२॥ गुरुपुत्राते अनुभव रे । येरा
अनधिकार रे ॥३॥ गुरु सुवर्णाकार रे । जग नग भूषणकार रे ॥४॥
लक्षालक्ष ऐसे रे । देवनाथ आकार रे ॥५॥

६१. श्री शेखमहंमद

श्रीसंत शेखमहंमद हे महाराष्ट्रातील वारकरी संप्रदायातील संत
होते. त्यांचे मूळ गाव श्रीगोंदा जि.अहमदनगर हे आहे. शेखमहंमदांना
महाराष्ट्रात कबीर अवतार म्हणून ओळखले जाते. मालोजीराजे भोसले
यांनी त्यांना गुरु मानले होते. तसेच समर्थ रामदासस्वामींनी यांचेवर आरती
रचली आहे. योग संग्राम, पवन विजय व निःष्कलंक प्रबोध या त्यांच्या
प्रमुख रचना आहेत. यांची समाधी श्रीगोंदा येथे असून दरवर्षी मार्च महिन्याच्या
सुरुवातीस अखंड हरिनाम सप्ताह केला जातो.

१४१६) ऐसे केले या गोपाळे । नाही सोवळे ओवळे ॥१॥ फणसाचे
अंगी काटे । आत अमृताचे साठे ॥२॥ काटे केतकीच्या झाडा । आत
जन्मला केवडा ॥३॥ नारळ वरुता कठीण । परी अंतरी जीवन ॥४॥
शेख महंमद अविंध । त्याचे हृदयी गोविंद ॥५॥

१४१७) पडताळोनी सूऱ्या पशु विदारिती । रडे बोंबा मारिती कापिता
बोटा ॥१॥ मेल्या रांडा पोरे रडती परोपरी । नेणती अविचारे कैसे दुःख ॥२॥
अहिंसा विज्ञान दुःखी सुख कळले । आत्मज्ञान फळले शेखमहंमदा ॥३॥

१४१८) हरी ठेवील तैसे रहावे । देवावर का रुसावे ॥१६॥ कोणे दिशी
बसावे हत्तीवर । कोणे दिशी पालखी सुभेदार । कोणे दिशी पायाचे
चाकर । पुढे पुढे धावे ॥१॥ कोणे दिशी पांघरावी शालजोडी । कोणे
दिशी मिळेना घोंगडी । अंगी घालाया नाही बंडी । थंडीत मरावे ॥२॥
कोणे दिशी खावी तूप साखर । कोणे दिशी मिठासंगे भाकर । जैसा
मिळे तसा आहार । खाऊन बसावे ॥३॥ कोणे दिशी शिपाईगिरी ही
बरी । कोणे दिशी अब्रू जाईल खरी । कोणे दिशी हत्यार ठेऊनी घरी ।
उगीच बैसावे ॥४॥ कोणे दिशी होईल गुरुची कृपा । कोणे दिशी
चुकती यमाच्या खेपा । शेख महंमद म्हणे रे बापा । विडूला यावे ॥५॥

६२. श्री अमृतराय

श्री अमृतराय यांचा जन्म सोमवार दि. १७ मार्च १६९८ रोजी साखरखेडा
जि. बुलढाणा येथे झाला. अमृतराय हे मध्वमुनीश्वरांचे सत्तशिष्य. ‘ईक्षराने तुला
अमृततुल्य वाचा दिली आहे व तुझ्या आई-वडिलांनी तुझे नाव अमृतराय
ठेवले आहे, तेव्हा या वाचेचा उपयोग ईक्षरस्तवनाकडे कर असा स्वामी
मध्वमुनीश्वरांनी त्यांना बोध केला. त्यांच्या अनुग्रहानंतर अमृतरायांनी
दामाजीपंतांची रसद, द्रौपदी वस्त्रहरण, शुकचरित्र, ध्रुवचरित्र, सुदामचरित्र,
जीवदशा, गणपती वर्णन, दुर्वास यात्रा असे अनेक ग्रंथ लिहिले. यांनी पैठण
येथे चैत्र शुद्ध षष्ठी इ.स. १७५३ मध्ये गोदावरीतीरी चक्रतीर्थावर जलसमाधी
घेतली.

३७६ / अभंग तरंग

१४१९) संग्रह कोण करी । अशाश्वत संग्रह कोण करी ॥धु॥ कोण
करी घर सोये माड्या । विवरी वस्ती बरी ॥१॥ चिरगुट चिंध्या जोडुनि
कंथा । गोधडी हेचि बरी ॥२॥ नित्य नवे जे देइल माधव । भक्षू तेचि
करी ॥३॥ अमृत म्हणे मज भिक्षेचे डोहाळे । येती तशा लहरी ॥४॥
१४२०) संतपदाची जोड । दे हरी संतपदाची जोड ॥धु॥ संतसमागम
आत्मसुखाचा । सुंदर उगवे मोद ॥१॥ सुफलित करुनी पूर्ण मनोरथ ।
पुरविसी जीवीचे कोड ॥२॥ अमृत म्हणे रे हरीभक्तांचा । शेवट करीसी
गोड ॥३॥

१४२१) देखियला हनुमान । म्या हो देखियला हनुमान ॥धु॥
रामपदांबुजि मस्तक ठेऊनि । नग्र करुनि हनुमान ॥१॥ पाहुनि रूप
सुखार्थ मी झालो । नाही राहिले अनुमान ॥२॥ अमृत म्हणे मी तळीन
झालो । त्यजुनिया अभिमान ॥३॥

१४२२) हे घर कोणाचे । रत्नजडित होनाचे ॥धु॥ हिरे चिरे
जोत्याचे । लोंबती घोस महा मोत्याचे ॥१॥ कल्यवृक्ष मोहरचि ।
दिसती ढीग महा मोहराचे ॥२॥ सुदाम नाम वदता । द्वारी ऐरावत
चौदा दंता ॥३॥ महा महा दरवाजे । झांगड झांगड नौबद वाजे ॥४॥
जीर्ण तीर्ण झोपडे । माझे मज कसे सापडे ॥५॥ निझर हे अमृताचे ।
गायक केवळ महा अमृताचे ॥६॥

१४२३) तो नर नित्य सुखी नित्य सुखी । ब्रह्म निरंतर निरखी ॥१॥
पाचा सहा दिवशी । स्वगृही शाक सुधेसम लेखी ॥२॥ कर्ज नसे

अभंग तरंग / ३७७

कोणाचे । प्रवास वर्जित इंद्रिय गुरखी ॥३॥ शांत दांत निरपेक्षि । करी
हरी कीर्तन नामे हरखी ॥४॥ तव धन तृण सम लेखी । जाणे अमृत
आप पारखी ॥५॥

१४२४) बसुनि सुखे चिंतीत जा रघुवीर ॥धु॥ अल्प सुखास्तव व्यर्थ
विकू नका । क्षणिक अमूल्य शरीर ॥१॥ चित्रगुप्त वरदास्त लिहितसे ।
विषयाची तकरीर ॥२॥ हरिभजने कामादिक पळती । मोठे सबळ
शरीर ॥३॥ गुण लेखक माहे सीर अमृत धरी । बसल्या घेत हरीर ॥४॥

१४२५) पुरवी मनाची तान राम आनंद निधान । नुरवी देहभान ज्याचे
ध्यान छान छान ॥१॥ विश्रांतीचे स्थान दे मज सुख समाधान । नाही
ज्या समान व्यापक आन मान मान ॥२॥ विष्णु कृष्ण जगन्नाथ
निजानुसंधान । धरिता भगवान करवी अमृत पान पान ॥३॥

१४२६) तरीच हरी देईल भेटी तुला ॥धु॥ गजेंद्रासम त्यक्त कुटुंबा ।
अर्पिसी कंज फुला ॥१॥ ब्रज युवतीसम तन्मय होऊनी । सोडुनी जासी
कुळा ॥२॥ अमृत म्हणे ध्रुव पांचाळीसम । केवळ होसी भला ॥३॥

१४२७) बा तुझा चालता काळ । खायाला मिळती सकळ ॥धु॥
हे कोण बायकोचे साले । तुपावेगळा घास न गिळे । तांदुळ रांधियले
मोकळे । केले बेंबीचे उखळ ॥१॥ हे कोण बायकोचे मामे । घरात
हिंडती रिकामे । साखर शाल्योदन खाणे । भोजन-भाऊ केवळ ॥२॥
बहिणी सासवा घरासी येती । फराळाच्या पंगती बैसती । नाते कोर
कोरुनी काढिती । अवघा मायेचा गोंधळ ॥३॥ अमृतराय म्हणे रे

३७८ / अभंग तरंग

मूर्खा । किती भुललासी मायेच्या सुखा । अंती एकटा जाशील नरका ।
भज सद्गुरु दयाळ ॥४॥

१४२८) तुम चिरंजीव कल्याण रहो । हरीकथा सुरस पिओ । हरीकीर्तन
के साथी सज्जन । बहुत बरस जीओ ॥ध्रु॥ समस्ता दाना पानी । निर्मळ
गंगाजल गहरा । रंग राग और बगीचे । समये हो न मोहरा ॥१॥ उंच
मंदिर महाल सुनेरी । महाल मुलुख वस्ती । पुत्रपौत्रको सुंदर कामिनी
। सुमन गुन आरती ॥२॥ अमृतराय अमृत वचनसे । सदा सुखी रहयो
।
सबल पुष्टी हरीनामसे । आनंद मोहरियो ॥३॥

१४२९) त्याचे गुण किती वदनी वदावे । आगम निगम या आगमाचे ॥ध्रु॥
सहस्रमुखासी अंत कळेना । होतील इतरा सुगम कसे ॥१॥ वेदादिक हे
श्रमले तो हा । गोपी मनोरथ पुरवितसे ॥२॥ जोडुनिया कर त्यासी
निरंतर । अमृत सदोदित चिंतीतसे ॥३॥

१४३०) अतसी कुसुमसम कांती हरीची ॥ध्रु॥ सूक्ष्म तंतुची उंच
घोंगडी । पदरी नग टिके जरी जरीची ॥१॥ आठविता ममताची
गळली । सूक्ष्म दोरी दो करीची ॥२॥ अमृत सदोदित चिंतीतसे मनी ।
मूर्ती यशोदेवे हृदयीची ॥३॥

१४३१) हे तुज कसे कळते बा कसे कळते । हरीभजनी मन का
चळते ॥१॥ षड्रस अन्न करावे । यथासांग पोट भरावे ॥२॥ सुंदर कांता
व्हावी । वस्त्रे भूषणे बरवी ल्यावी ॥३॥ कन्या पुत्र व्हावे । बरवे जामात

मिरवावे ॥४॥ घरी असाव्या म्हैशी | धनधान्य संग्रह राशी ॥५॥ अमृत
द्वारी लोळे | कीर्तनरंगी जिव्हा खेळे ॥६॥

१४३२) काया नही तेरी नही तेरी | मत कर मेरी मेरी ॥धु॥ नहावे
हुंडा पानी गरम | नाही करता कवडीका धरम ॥१॥ इस काये का कौन
भरवसा | आखर जम डारेगा फासा ॥२॥ खावे घी खिचडीका खुराक।
आखर जल जावे खाक ॥३॥ चंदन सीस लगावे टीका | अख्तर राम
भजन फिका ॥४॥ दुवा जान मे गटू | राम भजले धीके तटू ॥५॥ खावे
पान सुपारी लवंगा | गल्लोगल्ली फिरता बेडंगा ॥६॥ वाजे थंड बनावे
डगला | उपर काल फिरत है बगला ॥७॥ ओढे शाल दुशाला पटू | इसमे
क्यों भुला रे खटू ॥८॥ न्याहाली पलंग पर सोवे | इसके खातर जान
खोवे ॥९॥ अमृत कहे सब झूटा धंदा | भजले राम कृष्ण गोविंदा ॥१०॥

१४३३) पदरी धरोनी हरिला मागे कोणी आणा गे ॥धु॥ सीस
बांधियेला चीर | खोवी मोतीचा चुरा | वरी झळकतो हिरा | अमोलिक
जाणा गे ॥१॥ मच्छकृती नाना परी | दशविध रूपे धरी | अमृताचा
साज करी | बाई कोणी जाणा गे ॥२॥

१४३४) संपत्तीच्या बळे रे | करीसी नाना चाळे रे | स्वस्त्री लागे
टाकूनी | परस्त्री संगे कैसा लोळे रे ॥१॥ सद्बुद्धिचा विटाळ रे |
कुबुद्धिचा लळा रे | हरीकीर्तनी आळस मोठा | चौपट बाजी खेळे
रे ॥२॥ अमृत स्वामी भोळा रे | विनवी लोका सकळा रे | राजहंसाचा
मळा रे | वायसाचा चाळा रे ॥३॥

३८०/अभंग तरंग

१४३५) प्राण्या भुलू नको नदू नको स्वहिता अंतरसील ॥धु॥ देह हा पाचाचा पाचाचा पाच जण नेतील । जीव अज्ञानी न्यायाला धर्मदूत येतील । हिशोब पापाचा पुण्याचा चित्रगुप्त घेतील । केल्या कर्माचे फळ बापा अवश्य ते देतील ॥१॥ वेद शास्त्रांच्या उपदेशे निरभिमानी होय । राहे लीनपणे सर्वाशी जैसे पातळ तोय । क्षमा आत्मत्वे धरावी अबोलणी जणु भूय । आत्मविचारे पुसावी संतजनाते सोय ॥२॥ वैभव जायाचे बा जायाचे पापबळे जाईल । सत्ता श्रीहरीची श्रीहरीची हिरोनी तो नेईल । होई सावध रे बा सावध रे तरीच बरे होईल । क्षेम कल्याणा बा कल्याणा अमृतेश्वर देईल ॥३॥

१४३६) तयांचे शब्द मनी रुतले ॥धु॥ सूत धन दारा गृहही त्यजीले। भगवंती रतले ॥१॥ हरीगुण गाता प्रेमजलाने । सर्वांगी धुतले ॥२॥ सुखोदगार हे ब्रह्मरसाचे । अमृत म्हणे साचले ॥३॥

१४३७) प्राण्या बोलावे बहु गोड ॥धु॥ दुष्ट दुरुक्ती दुर्वचनाची । मोडुनी द्यावी खोड ॥१॥ अंतर बाहेर न बाधी साखर । सेवी सुखाचे कोड ॥२॥ अमृत म्हणे नरदेहा येऊनी । संतसमागम जोड ॥३॥

१४३८) होऊनी गोसावी गोसावी । हरीकथाचि परिसावी ॥धु॥ गमन नसे ज्या गावी । तेथील वाट कशास पुसावी ॥१॥ सुखे मिळो खंबाईत । अथवा भगवीही नेसावी ॥२॥ भिक्षा मागून निस्पृहतेने । सत्संगती पोसावी ॥३॥ स्त्रीपुत्रादिक छळती । त्याची वचने सहन करावी ॥४॥ दुर्वाक्ये सोसुनिया । आपण अमृत वृष्टी वर्षावी ॥५॥

१४३९) त्याचा हरी विकला हरी विकला । प्रेम हरीगुण शिकला

॥१॥ दो चौ दिवसा वेची । चुका चाकवत सुकला ॥२॥ सप्रेमे
करताळी । देण्या घेण्या वाचुनि सुटला ॥३॥ अमृत म्हणे भव जिंकला।
जो नर धन कामिनीवर थुकला ॥४॥

१४४०) राम दर्शनासी चला । लाभ हा भला ॥धु॥ रामजन्म रामनवमी
नक्षत्र पुनर्वसु । समय माध्यान्ह दिवा अवतार जाहला ॥१॥ दशरथासी
दाशरथी पुत्र जन्मला । त्रिभुवनात जयजयकार जाहला ॥२॥ भजकाचे
कोटी अन्याय हा क्षमा करी । उद्धरिता महाराज नाही भागला ॥३॥ शबरी
बदरी कबरी फळे पदरी घेऊनी । भावबळे भुलोनिया भक्षु लागला ॥४॥
महावीष त्र्यंबकासी अमृत लाधला । पार्वतीसी थोर आनंद जाहला ॥५॥

१४४१) श्रीहरीचे उपकार । आठवू किती श्रीहरीचे उपकार ॥धु॥
भक्त मनोरथ पूर्ण कराया । रूप धरी साकार ॥१॥ अघटित घटवुनी
आत्मत्वाचा । देत असे आकार ॥२॥ अमृत म्हणे घ्या नाम तयाचे ।
होईल जयजयकार ॥३॥

१४४२) भक्ताचिया काजासाठी । साधुचिया प्रेमासाठी । सोडली मी
लाज रे ॥धु॥ दुर्योधन सदनी गेलो । विदुराच्या गृही आलो । आवडीने
कण्या प्यालो । जोंधळ्याची पेज रे ॥१॥ धुतो अर्जुनाचे घोडे । सदा
राहे मागे पुढे । घाली अंगणात सडे । बांधुनिया माज रे ॥२॥ वेडी
गवळियांची पोरे । त्यांचे ताक प्यालो बा रे । खातो भिल्हणीची बोरे ।
उच्चिष्टाची चोज रे ॥३॥ पूर्ण ब्रह्म म्हणती माते । पूर्ण ब्रह्म मीच त्याते।
ऐसी याची जाणीव ते । म्हणे अमृतराय रे ॥४॥

१४४३) कैसे विसरू गुरुप्रेम । आता मी कैसे ॥धु॥ सेवा सादर

३८२/अभंग तरंग

काही नसता । पाजविता प्रेम ॥१॥ आश्रय तू मज देऊनी गुरुने ।
दाखविला श्रीराम ॥२॥ क्षणभंगुर तनु जाणुनी मग मी । नित्य सेविला
नेम ॥३॥ अमृतेश्वर म्हणे गुरुकृपेने । चालवी योगक्षेम ॥४॥

१४४४) आजि मी ब्रह्म पाहिले । अगणित सुरगण वंदिती ज्यासी ।
कटीवर नीट समचरण । विटेवरी उभे राहिले ॥धू॥ चोख्यासंगे ढोरे
ओढिता । शिणला नाही तो तच्चता । जनीसंगे दळिता कांडिता । गाणे
गाईले ॥१॥ एकनाथाच्या भक्तीसाठी । धावत आला तो जगजेठी ।
खांदी कावडी आवडी मोठे । पाणी वाहिले ॥२॥ दामाजीची रसीद
भरली । कान्होपात्रा ती उद्धरिली । अमृतराय म्हणे ऐसी माऊली ।
संकटा वारिले ॥३॥

१४४५) जगव्यापक हरीला नाही कसे म्हणावे ॥धू॥ तंतुपटी मिळाले
भूमी नभापरी हो । घट मृत्तिका निराळी ऐसे कसे म्हणावे ॥१॥ मुक्ता सतेज
पाणी पुष्पी सुगंध तो हा । मलयागिरी सुवासा नाही कसे म्हणावे ॥२॥ गोडी
ती साखरेची पाखडिता न ये बा । भिन्नत्व हेम वस्तु ऐसे कसे
म्हणावे ॥३॥ मी मागतो तुम्हाला तुम्ही ध्या श्रीपांडुरंगा । अमृतेश्वराचे
भजनी द्वैत कसे म्हणावे ॥४॥

६३. श्री केसरीनाथ

१४४६) बाबा उमर गमाई रे । भाई भक्ती न पायी रे ॥धू॥ झुटी संगत
कछु नही बाबा । साहेब साथी करना । जैसा आना तैसा जाना । नही

रे दीन पछाना ॥१॥ चांद सूरज और तारे झलके । बिजली भाव बतावे।
ठोकन नेमे चूक पड़ी तब । काया खाक मिलावे ॥२॥ माता पिता जोरु
लडके । सबही झूटा खेला । नैन आरसा देख दिवाने । कर साहेब सरे
मोहरा ॥३॥ दिलका आईना दिलके देख । सब घट जात जगावे ।
साहेब केसरीनाथ जगावे । नारायण सो भावे ॥४॥

६४. श्री शिवदिन केसरी

यांचे पूर्ण नाव शिवदिनी कृष्णयादव जोशी. त्यांचा जन्म इ.स. १६९८
मध्ये पैठण येथे झाला. ते नाथपरंपरेतील असून त्यांना श्रीकेसरीनाथ यांनी
अनुग्रह दिला होता. त्यांना लहानपणापासूनच समाधी लागत असे. ते कीर्तन
करीत. यांनी सुमारे ५०० पदे, ज्ञानप्रदीप नामक ३१ अध्यायांचा ओवीबद्ध ग्रंथ
लिहिला. शिवदिन केसरींचे ‘माझी देव पूजा’ हे फार प्रसिद्ध पद आहे. यांनी
माघ वद्य १३ इ.स. १७७४ रोजी समाधी घेतली.

१४४७) गुरुच्या उपकारा उपकारा । नाही पारावारा ॥६७॥ देऊनी
आपुला डोळा । डोळा दाखविले घननीळा ॥१॥ देऊनी आपुली दृष्टी।
अवघी चिन्मय केली सृष्टी ॥२॥ जिकडे पाहे तिकडे । अवघे ब्रह्मचि
दिसते उघडे ॥३॥ नयनी स्वरूप जडले । सद्गुरुनाथे डोळस केले ॥४॥
केसरी सद्गुरुपायी । शिवदिनी ब्रह्मचि केले पाही ॥५॥

१४४८) विठोबा तुझे समान पद चांगले । जे संतपदी रंगले ॥६८॥
काया आहे पंढरपुरी सत्रावी ती भीमातीरी । तुझ्या चरणी चित्त रंगले ॥१॥
गाभा उभा त्रिगुणाचा स्वयंभू । जया मस्तकी लिंग शोभले ॥२॥

शिवदिनी केसरी नाहीच दुसरे । वर्णाता शेष भागले ॥३॥

१४४९) माझी देवपूजा देवपूजा । पाय तुझे गुरुराजा ॥१॥ गुरुचरणाची
माती । तीच माझी भागीरथी ॥२॥ गुरुचरणाचा बिंदू । तोचि माझा
क्षीरसिंधू ॥३॥ गुरु चरणाचे ध्यान । तेचि माझे संध्या स्नान ॥४॥
शिवदिन केसरी पायी । सद्गुरु वाचुनी दैवत नाही ॥५॥

१४५०) आला सन्मुख धावत । सखा माझा पंढरीनाथ ॥१॥ भावे
घाली पाया मिठी । कडकडोनी घ्यारे भेटी ॥२॥ डोळे ओढोनिया पहा।
तेज फाके दिशा दहा ॥३॥ काया वाचा आणि मन । उक्ते सांडा
कुरवंडोन ॥४॥ गुरु केसरी रूप साचा । कुळस्वामी शिवदिनाचा ॥५॥

१४५१) मौज सिंहासनी मौजेचा देव । मौजेची आरती सहजी
स्वयमेव ॥१॥ जयदेव जयदेव जय मौजरुपा । नाना मौजा करिसी
केसरी गुरुरूपा ॥२॥ मौज मंगल तुरे वाजती अपार । मौज भक्त करिती
स्मरणाचा गजर ॥३॥ मौज डोळा भरली मौजेची मूर्ती । मौजेचे पूजन
घबघव मौजेची स्फूर्ती ॥४॥ मौजेचे जिवपणी तू मीपण गेले । शिवदिनी
मौजे मौज बाह्यांतरी केले ॥५॥

१४५२) हजरत अल्ला । सब दुनिया पालनवाला ॥६॥ जिसका अस्मान
है तंबू । धरती जाजम पवनाखंबू । उपर गाडा है एक गंबू । हरदम
अल्ला ॥७॥ चांदसूरज दोनो चिराकी । नव दरवाजे दसवी खिरकी ।
उपर रखी है एक फिरकी । सब घट अल्ला ॥८॥ केसरीसाहेब गुरुपीर
सारा । शिवदिन नाम मुरीदही तारा । झगमग झगमग ज्योत हजारा ।

लालहि लाला ॥३॥

१४५३) उन परवारी जाओ रे । उनके पाव परो रे ॥धृ॥ दो नयनोंका
उलटा मारा । सब घट देखे साई । निंदा स्तुती कोई एक जाने । वो एक
लाल गुसाई ॥१॥ नव दरवाजे दसवी खिडकी । उपर है एक फिरकी ।
विरला साधु कोई एक जाने । लेकर मनकी गिरकी ॥२॥ शिवदिनका
प्रभु केसरी साहेब । आगम निगम का राजा । अनुहात शिंगी निशिदिनी
बाजे । बाजत तन का बाजा ॥३॥

१४५४) शिव भरला शिव भरला । नयनी भरलाचि भरभरला ॥धृ॥
सोहं भावे स्मरला । स्मरला नाहीच की विस्मरला ॥१॥ निंदा स्तुती
वरिला । वरिला निर्गुण सगुण न वरिला ॥२॥ केसरी गुरु अवतरला ।
तरला शिवदिन हा भव तरला ॥३॥

१४५५) जुग जुग जुग मैना जुग मैना । जन्ममरण दूर करना ॥धृ॥ नय
नव पिंजना खोलो । मुखसे मैना मैना बोलो ॥१॥ खोलो त्रिकुटकी
ताटी । बोलो रामनामकी धाटी ॥२॥ शिवदिन केसरी बोले । बोलके
अंतरयामी डोले ॥३॥

१४५६) भाव धरा रे । आपुलासा देव करा रे ॥धृ॥ कोणी काही
म्हणो यासाठी । बळकट ग्रेम असावे गाठी । निंदा स्तुतीवर लावुनि
काठी । मी तू हरा रे ॥१॥ सकाम साधन सर्वही सांडा । निष्कामे मूळ
भजनी भांडा । नाना कुतर्कवृत्तीसी दवडा । आली जरा रे ॥२॥ दुर्लभ
नरदेहाची प्राप्ती । पुन्हा न मिळे हो कल्पांती । ऐसा विवेक जाणुनि

३८६/अभंग तरंग

चित्ती । गुरुसी वरा रे ॥३॥ केसरीनाथ गुरुचे पायी । सृष्टी आजि
बुडाली पाही । शिवदिनी निश्चय दुसरा नाही । भक्त खरा रे ॥४॥

१४५७) सिद्धांचाही परमगुरु हा तारक अविनाशी । दुष्ट जनासी शिक्षा
करुनि लावी भजनासी ॥धृ॥ सीमा ज्याच्या स्वरूपाची नकळे कवणासी।
शिणले साही चारी अठरा करिता स्तवनासी ॥१॥ शिवदिन चतुराक्षरी
मंत्र हा जपताची भावे । आसनमुद्रावीण सहज तारील स्वभावे ॥२॥

१४५८) सोई कच्चा बे कच्चा बे । नही गुरुका बच्चा ॥धृ.॥ दुनिया
तजकर खाक लगाई जाकर बैठा बनमो । खेचरि मुद्रा इंट्रियनिग्रह ध्यान
धरत है मनमो ॥१॥ कुंदलियाको खूब चढावे ब्रह्मरंध्रको ल्यावे ।
चलता है पानी के उपर जो बोले सो होवे ॥२॥ गुप्त होकर परगट होवे
मथुरा गोकुल वासी । प्राणनिकार सिद्ध जो होवे सत्यलोकका बासी॥३॥
वेदशास्त्रमे कछु नही रहा पूर्ण ज्ञान को पाया । बेदविधीका मार्ग चलके
तनका लकडा किया ॥४॥ शिवदिनके प्रभू केसरीसाहिब करनी कथनी
रहनी । आपहिमध्ये आपको चिन्हे वोही है गुरुज्ञानी ॥५॥

१४५९) तो नर रे भला भला । प्रपंच साधुनि परमार्थाचा लाभ ज्याने
केला ॥धृ॥ माता पिता गणगोत बायको । आपण नामरूपात न ऐको ।
श्रवणी वेद पुराण ऐको । गर्व जयाचा गेला ॥१॥ संतती संपत्ती पुष्कळ
भारी । चतुर्विद्येचा कारभारी । परमार्थाची ध्वजा उभारी । संशय
ज्याचा गेला ॥२॥ अंतरी ज्ञान विरक्ती धरितो । बाहेरी सोंग संपादणी
करितो । जीवे जीते मोक्षासी वरितो । भक्तिसी फार भुकेला ॥३॥
भजन पूजन सत्पात्री जाणे । शिवदिन याविण काहिच नेणे । नादे

उद्बोधार्थ सुखाने । केसरी गुरुचा चेला ॥४॥

१४६०) उगाच का उडशी बा का उडसी । आग्रह डोही बुडसी ॥धृ॥
रक्तमांस की हाडे । यात सोवळे न दिसे गाढे ॥१॥ शिरा नाडी चर्माचा ।
पुतळा द्वैतसंग कर्माचा ॥२॥ क्रोध काम गुण वृत्ती । विटाळ नामरूप
प्रवृत्ती ॥३॥ संशय अंतरी वागे । मीपण घातक पातक जागे ॥४॥
शिवदिन केसरी पाया । वाचुनि दंभ सोवळे वाया ॥५॥

१४६१) तोवरी हळहळ रे हळहळ रे । नाही भक्तीबळ रे ॥धृ॥ उदंड
करितो कर्मे । चुकला ब्रह्मार्पण निजवर्मे ॥१॥ विवेक जागा करिना ।
जोवरी शांती दृढ़जीवी धरीना ॥२॥ शिवदिन केसरी पायी । जववरी
शरण रिघाला नाही ॥३॥

१४६२) अलख जागे गुरुजी अलख जागे ॥धृ॥ उलट पलट यो दर्शन
गाढा । रूप देखे बिन पुरु खटाडा । चंद्र सूरज बीन पडा उजाडा । कर्म
शून्यका मूळ उखाडा ॥१॥ समाधी लागी सहजासहजी । अनुहृत शिंगी
बाजत बाजी । उन्मनी संगमे मनही राजी । जहाँ तहाँ नही आपबिन
गूजा ॥२॥ चतुर्दल षट्‌दल दशदल उलटा । द्वादशदल षोडशदल फाटा ।
द्विदलपर किया चपेटा । तब सहस्रदल भौरा पेठा ॥३॥ अजरामरपद
केसरी गुरुका । पाया शिवदिन आदि अंतका । अमृत पिया अर्धचंद्रका ।
धोका नही अब जन्ममरनका ॥४॥

१४६३) यारो पेट बडा बांका । सबसे लगादिया ठोका ॥धृ॥ देख
सन्न्यासी देख फकिरा । घर घर मागे टुका । एक आसनपर क्या बैठेगा ।
पीछे कालका डंका ॥१॥ इस पेटसे चोर छिनाला । इस पेटसे पैदा । इस

३८८/अभंग तरंग

पेटसे ढोंग धतुरा । किया पेटने पैदा ॥२॥ इस पेटसे स्वार सिपाई । राजा
परजा मरते । इस पेटसे अमीर उमराव । मुलुख मुलुखपर फिरते ॥३॥
शिवदिन कहे मन जग बैठे । नहीं पेटसे न्यारे । गरीबिरे पसू पछि सोई ।
सबई पेटने घेरे ॥४॥

१४६४) दैवे नरतनु सापडली । मूढ़ा तुज का भूल पडली ॥धु॥ अमूल्य
आयुष्य जाते रे । का करितोसी मातेरे ॥१॥ मोह मदे तुम्ही का भुलला।
काळ व्याळ गिल्ही तुजला ॥२॥ शिवदिन सांगे मृदुवचने । सावध होई
श्रुतीवचने ॥३॥

१४६५) तोवरी सुख नाही सुख नाही । सत्य सांगतो पाही ॥धु॥
विषयकामना बाधी । तेथे कैची होय समाधी ॥१॥ संता शरण रिघेना
भावे । तोवरी मुक्ती कधी त्या नोहे ॥२॥ भूतदया नाही ज्याला ।
शिवदिन काय करील तयाला ॥३॥

१४६६) इतुके दे मजला दे मजला । मागतसे हरी तुजला ॥धु॥ संत
समागम अर्चा । सारासार ज्ञान चर्चा ॥१॥ भगवद्भजनी जागो । मन
हे तुझ्या स्वरुपी लागो ॥२॥ असेचि वैभव देई । शिवदिन केसरी गुरुचे
पायी ॥३॥

१४६७) आता मी नाही मी नाही । नरहरीवाचुनी काही ॥धु॥ अनुभव
पाऊलवाटे । जीवीचे जीवन नरहरी भेटे ॥१॥ प्रथमच अवघा सरला ।
दोही डोळा नरहरी भरला ॥२॥ सद्चिदग्रंथ सुधारा । नरहरी विरहित काय
पसारा ॥३॥ शिवदिन जीवण नेले । केसरी गुरुने नरहरी केले ॥४॥

१४६८) जडाव कोंदनका कोंदनका । बना सद्चिदधनका ॥ध्रु॥ लाल
सफेद वर काला । उपर चमके उन्मनी बाला ॥१॥ निगा लगी आलखमो।
झगमग झनत्कार झलकमो ॥२॥ केसरी गुरु कांचनमो । शिवदिन जड
गया कोंदनमो ॥३॥

१४६९) इतुके दे रामा दे रामा । वारुनी विघ्न विरामा ॥ध्रु॥ चिंता
काही नसावी । भजनी निश्छळ प्रीती बसावी ॥१॥ नवविध भजन
घडावे । भावार्थाचे प्रेम जडावे ॥२॥ केसरीनाथ समर्थ । शिवदिन
पुरवी सकळही अर्थ ॥३॥

१४७०) स्वामी मार्तडा मार्तडा । प्रताप रुद्र प्रचंडा ॥ध्रु॥ अवतारी
गुणवर्या । सगुण निर्गुण तुझीच चर्या ॥१॥ द्वैत शक्तीचा नवरा ।
तुजवरी उन्मनी ढाळीत चवरा ॥२॥ शिवदिन सुवर्णवर्णा । केसरीनाथ
गुरु संपूर्णा ॥३॥

१४७१) भज भज भैरव की भैरवकी । चुकतील तव रौरव की ॥ध्रु॥
आत्मा विश्वेश्वर षड्दर्शन । घे डोळ्या अनुभव की ॥१॥ काया काशीपुरी
तुझी राहे । अंती होशील शिव की ॥२॥ शिवदिनके प्रभू केसरी साहेब।
सांगितला हा जीव की ॥३॥

१४७२) व्यासवाणी गिर्वाणी तुज वानी । प्राकृत भाषा वर्णन वाणी ।
काय करु भवानी ॥ध्रु॥ कृपाकटाक्षे सर्वही साक्षे । अलक्ष लक्षे प्रताप
दक्षे । मज संरक्षे पुण्य भाग्य पर्वणी ॥१॥ केसरीनाथे तुरिय समर्थे । तू
परमार्थे शिवदिन अर्थे । जागृत केसरवाणी ॥२॥

३९० / अभंग तरंग

१४७३) बाबा गुरुगोडी गोडी तू घ्यावी । वासना जीवीची
पुरवावी ॥१॥ पिंडब्रह्मांडीचा यिणवी नारळ । भरले जीवन सत्रावी ॥२॥
निर्गुण तंबाखु विषय गुळसंगी । रगडुनी गोळी करावी ॥३॥ अहं हे
खडा फुटुनी त्रिबंदी । धूर राख उडो घ्यावी ॥४॥ शिवदिन केसरी व्यसन
गुरुगुडी । लागली खोडी न जावी ॥५॥

१४७४) काठा वानर कोटूनी आला । जानकीला विस्मय झाला ॥१॥
लांब शेपूट दिसते ज्याला । अद्भुत करितो पराक्रमाला ॥२॥ लंपट
रामाच्या चरणाला । निर्भय भीत नाही मरणाला ॥३॥ शिवदिन केसरी
गुरुरामाला । दास्य भक्तीच्या कामाला ॥४॥

१४७५) धन्य तुकोबा की तुकोबा की । तुका उतरला तुकी ॥धु॥
कीर्तनी टाळ धरी । मागे नृत्य करितो हरी ॥१॥ अभंगाचे कागद रक्षी।
उदकी देव तयाचा पक्षी ॥२॥ शीतळ केले पाणी । माजी प्रगटे
चक्रपाणी ॥३॥ अवस्था देवाची तनु । ब्रह्म झाला ज्याचा धेनु ॥४॥
केसरी गुरु अवतारी । शिवदिन श्रवणमात्रे तारी ॥५॥

१४७६) सद्गुरु मार्तडा मार्तडा । विवेक झळके झेंडा ॥धु॥ औट हात
जेजुरी । आत्मा नांदतो मलहारी ॥१॥ चौदा विद्येचा भूगोळ । त्रिकुटी
करीतसे गोंधळ ॥२॥ नव बोधाची दिवटी । तेणे चिन्मय भासे सृष्टी ॥३॥
झान कोटंबा करी । दे मज नामाची वारी ॥४॥ केसरीनाथ गुरु अवघा।
शिवदिन म्हणे मी झालो वाघा ॥५॥

६५. श्री जयरामात्मज

१४७७) राम स्मर मना रे घडी घडी राम स्मर मना रे । हे मना मी तुज किती शिकवू ॥धु॥ सांडुनि सुख हे स्मरण हरीचे । आर्जवीशी किती धना रे ॥१॥ जयरामात्मज हरीच्या कीर्तनी । चुकतील यमयातना रे ॥२॥

१४७८) निजवदनी हरिनाम वसावे । न लगे त्यासी वनात बसावे॥धु॥ कोण मी कैचा कोठुनी आलो । हे गूज श्रीगुरुलागी पुसावे ॥१॥ या पुनर्भवी नाम निरुपम । ध्यान सगुण हृदयात ठसावे ॥२॥ जयरामात्मज प्रभूच्या कीर्तनी । जाऊनी प्रेमरसात घुसावे ॥३॥

६६. श्री रमावल्लभदास

यांचे मूळ नांव श्री. तुकोपंत अंबाजीपंत राळेरासकर असे होते. श्री. पांगारकरांच्या मते यांचा कार्यकाल इ.स. १५८८ ते १६४८ आसा आहे. त्यांचा जन्म देवगिरीवर झाला व त्यांचे वडील देवगिरीचे कारभारी होते. यांच्या गुरुंचे नांव श्रीलक्ष्मीधर होते. श्री लक्ष्मीधरांनीच यांचे नाव रमावल्लभदास असे ठेवले. त्यांनी श्रीशंकराचार्यकृत बृहद्वाक्यवृत्ती या ग्रंथावर त्यांनी विस्तृत टीका केली आहे. दशक निर्धार, वाक्यवृत्ती हे आत्मचरित्र, भागवत दशमस्कंधातील कृष्णजन्माध्यायावर लहानशी ओवीबद्ध टीका, तसेच भगवत्गीतेवर 'चमत्कारी' या नावाची विस्तृत ओवीबद्ध टीका लिहिली.

१४७९) सोहंदीप ओवाळू बाळ गोविंदा । समाधी लागे पहाता

३९२/अभंग तरंग

मुखारविंदा ॥१॥ हरीख हरीख होतो मुख पाहता । चाकाटल्या नारी
सर्वही अवस्था ॥२॥ सद्ग्रावालागी देव बहु भुकेला । रमावल्लभदासे
नैवेद्य अपिला ॥३॥

१४८०) मर्जी देवाची देवाची । मिथ्या धाव मनाची ॥धु॥ मनात
येते हत्ती घोडे पालखीत बैसावे । देवाजीच्या मनात याला पायी
चालवावे ॥१॥ लोड तिवाशा नरम बिछाना सुंदर कांता व्हावी । देवाजीचे
मनात पाठी कर्कशाची लावावी ॥२॥ महाल मुलुखमे पूर्ण खजीना
घरात पैका वहावा । देवाजीचे मनात याला दरिद्रीच ठेवावा ॥३॥ वल्लभ
म्हणे मनात येते काही न करावे । अहोरात्र सोङ्नी धंदा देवा आळवावे
॥४॥

१४८१) सत्य एक भिंती मिथ्या चित्रकार । तैसा हा संसार कळला
आम्हा ॥१॥ सत्य एक सूर्य मिथ्या जळाकार । तैसा हा संसार कळला
आम्हा ॥२॥ सत्य एक समुद्र मिथ्या तरंगाकार । तैसा हा संसार कळला
आम्हा ॥३॥ सत्य ते जागृती मिथ्या स्वज्ञाकार । तैसा हा संसार कळला
आम्हा ॥४॥ सत्य रमावल्लभ मिथ्या दासाकार । तैसा हा संसार कळला
आम्हा ॥५॥

६७. श्री भजरंगात्मा

१४८२) साधन काय करु स्वामी । सांगा यत्न कसा करु मी ॥धु॥
काय करावे कोठे जावे । घ्यावे काय त्यजावे । जलप्रलयातील उदकासम
ते । परब्रह्म समजावे ॥१॥ पाणी सांडुनी दुःधर्ची घ्यावे । ऐसा यत्न

करावा । माया सांडुनी भजरंगात्मा । नामी अनुभव घ्यावा ॥२॥ उपाय
करिता अपाय होतसे । निजहित काही न घडे । मुक्तपणाने बद्धपणाने ।
साधन काही न घडे ॥३॥

६८. श्री निरंजनस्वामी

१४८३) अपराध क्षमा केला पाहिजे । गुरु हा केला पाहिजे । अबद्ध
सुबद्ध गुण वर्णियले तुझे ॥१॥ न कळे टाळ वीणा वाजला कैसा ।
अस्ताव्यस्त नाद पडे झाला भलतैसा ॥२॥ निरंजन म्हणे देवा
वेडेवाकुडे । गुण दोष न लावावा सेवकाकडे ॥३॥

१४८४) सूक्ष्म गुरुमार्ग गुरुमार्ग । चढता एकवीस स्वर्ग । हाती घेऊनिया
ज्ञानखर्ग । घ्यावा अलक्ष्यर्ग ॥४॥ हृदयी प्रगटती तीन वाटा । दोन गेल्या
नीटा । एक गेलीसे अव्हाटा । भेदूनि ब्रह्मकपाटा ॥५॥ सप्तसिंधुचे आवरण ।
त्या दुर्गाकारण तेथे जाईल बा कोण । त्या योगिंद्रावाचून ॥६॥ धारा शस्त्रांच्या
तीक्ष्ण । त्या दुर्गाकारण । त्याहुनि करिती बा गमन । ब्रह्मनिष्ठ जाण ॥७॥
सुईच्या रंथाहूनि लहान । त्या दुर्गाची खूून । त्यातुनि करिती बा गमन ।
आत्मनिष्ठ जाण ॥८॥ जेथे रीघ नाही मुंगीला । ठाव कैचा पक्ष्याला । मीन
माघारा परतला । कपीशेष राहिला ॥९॥ सद्गुरु एकांतासी नेतो । हस्त शिरी
ठेवितो । तनुमन घेऊनिया जातो । जीव मारुनी जिववीतो ॥१०॥ प्रभू
निरंजन समर्थ । आमुचा सद्गुरुनाथ । तयाने दाखविला निजपंथ । बोलविला
सिद्धांत ॥११॥

१४८५) प्रसाद सद्गुरुचा सद्गुरुचा । वेगळाचि गुण त्याचा ॥१॥ वदला

३९४/अभंग तरंग

कविता वाणी । म्हणवि चातुर्याची खाणी ॥२॥ बहुत विद्या शिकला । शास्त्री
ऐसे म्हणती त्याला ॥३॥ योग समाधी केला । तरी तो ज्ञानी नाही झाला
॥४॥ टाळ विणा वाजविला । निरंजन पर नाही त्याला ॥५॥

१४८६) त्याला दुःख कैचे । समान पहाणे ज्याचे ॥धू॥ कोणी
पाया पडला । कोणी येऊनी ताडुनी गेला ॥१॥ कोणी पुसती आज्ञा ।
कोणी करती शब्द अवज्ञा ॥२॥ कोणी केली निंदा । कोणी स्तुती केली
स्वच्छंदा ॥३॥ सांडुनि खेद विशादा । रमतो निरंजन स्वच्छंदा ॥४॥

६९. श्री विठोबाआण्णा दफ्तरदार

यांचे मूळ नाव श्री विठुल बेंदरे असे होते. त्यांचा जन्म कराड येथे
पौष अमावस्या शके १७३५ इ.स.१८१३ रोजी झाला. त्यांच्या वडिलांनी
पेशवे सरकारांकडून दफ्तरदारीची सनद मोठी खटपट करून मिळविली.
त्यामुळे त्यांचे आडनाव दफ्तरदार असे पडले. विठोबाआण्णांनी गोविंदस्वामी
यांचेकडे गायनाचा अभ्यास केला. पूर्वमिमांसेचा अभ्यास भिकूशास्त्री पाध्ये
व नारायणाचार्य गजेंद्रगडकर यांचेपाशी केला व वैद्यकीचा अभ्यास
भाऊशास्त्री यांचेकडे केला. विठोबाआण्णा हे वेदशास्त्र संपन्न पंडीत होते.
त्यांनी चैत्र वद्य ११ शके १७९५ इ.स.१८७३ रोजी देह ठेवला. त्यांनी
गजेंद्रचंपू सुश्लोक राघव, हेतू रामायण, विवाह तत्त्व, साधुपार्शद लाघव,
प्रबोधोत्सव लाघव, नित्यविमलाघव असे अनेक ग्रंथ लिहिले.

१४८७) मातर्जनक राजतनये । त्रिजगज्जननि सदय हृदये । विनंती
करूनी चित्त वळवा । प्रभूला केव माझी कळवा ॥धू॥ मारुतीराया
बलभीमा । द्या मज हरिभजनी प्रेमा । अजि लक्ष्मणजी जगजेठी । करा

मज रामचरणी भेटी ॥१॥ भरतजी एवढी करा सवडी । द्या मज रामपदी
आवडी । शतृघ्नजी करा करुणा । दाखवा रामराय चरणा ॥२॥ सुग्रीवजी
भीडखर्चा । करा मज दास प्रभूधरचा । लंकानाथ बिभीषणजी । प्रभूपाशी
दाद माझी ॥३॥ अहो अंगद प्रमुख भक्त । घ्या मज आत्ममंडळात ।
विठ्ठलपंत उभा द्वारी । भिकारी दीन हाका मारी ॥४॥

१४८८) राघवा तुझा तुझा लागो छंद । न जडो दुर्मतीचा गंध ॥धृ.॥
न रुचो विषय विषय विषावाणी । आवडो संतांची गाणी ॥२॥ अंगी
रोमांच रोमांच नयन पाणी । डिरपो तुझी गाता गाणी ॥३॥ विठ्ठलपंतासी
पंतासी हेचि काम । आवडो सदा तुझे नाम ॥४॥

१४८९) स्मर सख्या हरीच्या पाया । किती उगाच फिरसील
वाया ॥धृ॥ दैवी दुरत्यय गुणमय माया । नान्य उपाय तराया ॥१॥
काळ सदोदित ही तव काया । टपला गटु कराया ॥२॥ विठ्ठलपंत प्रभु
करूणाकर । नेईल निज सुख ठाया ॥३॥

१४९०) त्यजुनी काम धाम सदा । गाई शाम धाम राम ॥धृ॥ धाम
येतसे निकाम । काम होतसे निकाम । काम करुनि अष्टजाम । किती
करसील दाम दाम दाम ॥१॥ आत्मग्रामीचा मुकाम । काम करुनि हो
विराम । भोगी रामनाम हा इनाम । नाम नाम नाम ॥२॥ संतगीत कथानंत।
राम श्रीमंत कृपावंत । पंत विठ्ठलाभिराम । राम राम राम ॥३॥

१४९१) नाम शर्करा गोड हरीची नाम । सोडवी दुर्मती खोड ॥धृ॥
दुष्ट धृष्ट परि पुष्ट अहंकृती । महीष होतसे रोड ॥१॥ हरवुनि संशय

३९६/अभंग तरंग

सकल मनाचे । उपजवी सन्मती मोड ॥२॥ सहज सेविता सुलभ होतसे। ब्रह्मपदाची जोड ॥३॥ पंतविठ्ठल प्रेक्षित ही भली । भवतरणा तरी जोड ॥४॥

१४९२) श्रीरंगा दे मजला सत्संगा । आलो शरण तुला ॥धु॥ रघुनाथा आवडो तव गुणगाथा । आलो शरण तुला ॥१॥ गोविंदा सोडवी विषयछंदा । । आलो शरण तुला ॥२॥ स्वानंदा विसरवी विषयछंदा । आलो शरण तुला ॥३॥ श्रीकृष्णा दूर करी धन तृष्णा । आलो शरण तुला ॥४॥ रघुराया आवरी आपुली माया । आलो शरण तुला ॥५॥ गोपाळा उघडी चिन्मय डोळा । आलो शरण तुला ॥६॥ श्रीरामा दे मज भजन प्रेमा । आलो शरण तुला ॥७॥ धनःश्यामा नई मज निजधामा । आलो शरण तुला ॥८॥ भगवंता तारी विठ्ठलपंता । आलो शरण तुला ॥९॥

भागवत चतुर्थस्कंध अध्याय ८ :- यात उत्तानपाद पुत्र हा पित्याच्या मांडीवर बसण्यास जातो, तेव्हा सुरुची धुवास अपमानोक्तीने बोलली त्याचे वर्णन खालील पदात आहे :-

१४९३) पोरा ये माझे उदरी । मग या बैसे मांडीवरी । चल उठ येथुनी स्वघरी । कैचे हे सुख तव पदरी ॥धु॥ केलीस पूर्वी क्रिया खोटी । म्हणुनिया जन्म तिच्या पोटी । आता तुज राज्यसुखासाठी । लागली आशा बहु मोठी । कैशा घडतील या गोष्टी । पाहिजे पदरी पुण्य कोटी। दुराशा मनी व्यर्थ न धरी । कैचे हे सुख तव पदरी ॥१॥ जरी अवश्य हे कारण । करी मद्वचना अनुसरण । स्वामी त्रैलोक्याभरण । गत जन

विपदव्युद्धरण | त्या श्रीहरीला जा शरण | तयाचे घटु धरी चरण | त्याचा
प्रसाद होय जरी | मग या बैसे मांडीवरी ||२|| हे शब्द तिचे काटे | लागता
हृदय जणू फाटे | चित्ती फार खेद वाटे | तेणे कंठनाळ दाटे | निघाला रडत
रडत वाटे | ये निज माऊली भेटे | ती त्या कवळुनि तत् हृदयी धरी |
मग या बैसे मांडीवरी ||३|| तयाते जे जे का छळले | सर्वही जनवदने
कळले | तत्क्षणी अंतर कळवळले | अश्रुजळ नयना गळले | पळ मन
मोहभरे मळले | विवेके परि न तिळही चळले | विड्हुल तत्पदी नमन
करी | मग या बैसे मांडीवरी ||४||

सुनिती ध्रुवास नीती सांगून सांत्वन करते :-

वत्सा बा रे उगा का रडसी | चितुनी आपुला हेवा रे ||ध्रु|| आपुल्या
आपण कर्म फलप्रद | दोष कुणावर द्यावा | पडली नाही आम्हा |
जन्मांतरी श्रीहरीची पदसेवा | सांप्रत केवी मिळेल तुला हा | राज्य
सुखाचा मेवा | काय वंदू मज भाज म्हणाया | लाज गमे नरदेवा | हा
आज तुजला गुज | परी कथियेला निज अंतरीचा ठेवा | काय मृषा ही
वदली ती की | श्रीहरी आधी पुजावा | तदनुग्रह होताचि यथेष्ट | स्वेष्ट
सुधारस प्यावा | विड्हुल विभु जरी श्रीहरी तुजवरी | करील कृपेचा
रेवा | सुरवरही कर जोङुनी येतील | तेथ तिचा किती केवा ||

प्रलहाद चरित्र

प्रलहाद दैत्य बालकास उपदेश करतो :-

१४९४) गड्यानो घ्या हरीच्या नामा | लिहीता कशासी ओनामा ||ध्रु||
सांगतो ऐका एक वर्म | दुर्लभ हे मानुषजन्म | यास्तव करावे सत्कर्म |

३९८/अभंग तरंग

पहावा भागवती धर्म । दुःख से प्राप्त होय शर्म । यत्न कशास रे परम ।
 न पावे हरी वाचुनी क्षेमा । लिहीता कशासी ओनामा ॥१॥ शरण
 सद्गुला जावे । हरी भजनी नच लाजावे । हरीचे सगुण रूप पहावे ।
 निर्मल भावे पुजावे । हृदयी पदपद्म घ्यावे । सर्व हरी असेच समजून ।
 सांडुनि हृदयातील कामा । लिहीता कशासी ओनामा ॥२॥ आपल्या
 हृदयी बसता । न लगे प्रयास त्या भजता । धन सुत जायेची ममता ।
 चरणांबुज नमिता । विठ्ठल नेईल निजधामा । लिहीता कशासी ओनामा ॥३॥

१४९५) राम राम बोला वाणी । मन लावा राघव चरणी ॥धृ॥ कर्मतत्त्व
 गहन कळेना । कळले तरी सांग घडेना । करृत्वाभिमान उडेना ।
 कामाचा दोष झडेना । ब्रह्मार्पण बुद्धी जडेना । पुण्याशी गाठी पडेना ।
 अंधारी निशा उजेडेना । हीत काठोनिया रानी ॥१॥ साधुचा संग
 घडावा । नाही त्या आप परावा । स्वकरे तत्त्वरण चुरावा । हरी महिमा
 श्रवण करावा । प्रेमभाव हृदयी धरावा । कीर्तनी करा सुगरावा ।
 भवसिंधु सुखे उतरावा । जन्माची होय शिराणी ॥२॥ विषय हे
 विषापरी मिटती । स्वयमेव क्लेश हे सुटती । वासना समूल आटती ।
 चित्ताच्या वृत्ती तुटती । ज्ञानांकुर हृदयी फुटती । संशय सर्व हे फिटती ।
 कर्मबंध सहसा तुटती । स्वानंदसुखाची खाणी ॥३॥ शास्त्रदीप घेऊनी
 निघता । निगमागम शोधुनी पहाता । संतासी हितगुज पुसता । सुगम
 हाची दावी पंथा । आहेत मतांतर कथा । ज्या रुचल्या नाही अनंता ।
 म्हणुनी हाची विठ्ठलपंता । पथ गमला निर्मल वाणी ॥४॥

७०. श्री माधवदासस्वामी

१४९६) उत्कट साधुनि शीळा सेतू बांधोनी । लिंगदेह लंकापुरी विध्वंसोनी । कामक्रोधादिक राक्षस मर्दोनी । देही अहंभाव रावण निवटोनी ॥१॥ जयदेव जयदेव निज बोधारामा । परमार्थे आरती परिपूर्ण कामा ॥५॥ प्रथम सीताशुद्धी हनुमंत गेला । लंकादहन करुनी अख्या मारिला । मारिला जंबूमाळी हृदयी त्राटीला । आनंदाची गूढी घेऊनीया आला ॥२॥ निजबळे निजशक्ती सोडविली सीता । म्हणूनी येणे झाले अयोध्ये रघुनाथा । आनंद ओसंडे वैराग्य भरता । आरती घेवुनी आली कौसल्यामाता ॥३॥ अनुहातध्वनी गर्जती अपार । अठरापद्मे वानर करिती भुभुःकार । अयोध्येसी आले दशरथ कुमर । म्हणूनी होत आहे आनंद थोरा ॥४॥ सहजसिंहासनी राजा रघुवीर । सोहंभावे तया पूजा उपचार । सहजाची आरती वाद्यांचा गजर । माधवदासा स्वामी आठव ना विसर ॥५॥

७१. श्री नरहरी

१४९७) नामस्मरण । तुम्ही करा हरीचे ध्यान ॥५॥ बालपण जाईल खेळता । तरुणपण जाईल भोगिता । पुढे म्हातारपणाची कथा । बहुत कठीण ॥१॥ बारा तास बत्तीस घडी । काळ चालिला तातडी । पुढे पडेल काळाची उडी । घडेल मरण ॥२॥ नरदेह पाण्यावरला तरंग ।

जैसा बेगडीचा रंग | नरहरी बोधाचा अभंग | पहा शोधुन ॥३॥

१४९८) राम राम तू स्मर रे मनुजा राम राम स्मर | मायापाश तोडोनि
मनुजा भजनी तर्क धर ॥धु॥ उंच हवेली तोषक तक्के मंचक पिकदाणी।
उजळुनिया बहु दीप बैससी कांता घेवोनि | अशा आनंदामधे रे बाबा
राहू नको क्षणभर ॥१॥ आयुष्य तंतू किंचित मनुजा लाग राम ध्यानी ।
साधु आणि ब्राह्मण देवासी शरण जाय चरणी | येईल जेव्हा काळ
झपाटा जाशील स्मशानी | आप्त सोयरे धन कामिनीसह राहतील
ठिकाणी | यमदूत जेव्हा मारिती लाथा ओढिती फरफर ॥२॥ कोण
कुणाचा नाही रे बाबा एकटा तू जाशी | सर्व राहिले घरी रे प्राण्या
स्मशानी तू जळसी | करुनी तुझी मग राखरांगोळी सोडुनी ते तुजसी
| आले बरोबरी लोक परतुनी जातील गृहासी | हात जोडुनी म्हणे नरहरी
रामनाम स्मरसी ॥३॥

१४९९) गिरीवर धारणा रे | येई येई गोवर्धन धरी धारणा रे ॥धु॥
क्षीरसागरा उपमन्युला गे | धर्मगृहिचे उच्छिष्ठचि गे | काढी हे भक्तजन
प्रतिपाळणा रे ॥१॥ शंखासुर हा दैत्यचि वधिला | मत्स्य होऊनी
प्रवेश केला | प्रवेश केला काढुनी दीनोद्वारणा रे ॥२॥ ऐसा तू
त्रैलोक्यनायका | भक्तीबळे वंदिती गोपिका | भावे वंदन करितो नरहरी
तारणा रे ॥३॥

७२. श्री ज्योतीपंत महाभागवत

यांचे पूर्ण नाव ज्योतीपंत गोपाळपंत महाभागवत होय. ते सातारा जिल्ह्यातील बुधकर्यातीचे देशपांडे. ज्योतीपंत हे पेशवाईत सरकारी नोकर होते. ते झाशीप्रांताचे अंमलदार होते. पुढे त्यांनी नोकरी सोडून काशीस पुरश्वरण व भागवताचे पारायण केले. तेथे त्यांना श्रीव्यासांनी भागवत देऊन त्यावर टीका लिहिण्यास सांगितले. त्याप्रमाणे त्यांनी भागवताच्या अठरा सहस्र संहितेवर अठरासहस्र अभंगांची समश्लोकी टीका लिहिली. तसेच भागवतावर ओवीबद्ध टीकाही लिहिली. या त्यांच्या भागवत रचनेवरून त्यांना महाभागवत हे टोपणनाव मिळाले. तसेच त्यांनी रामाणयावरही ओवीबद्ध टीका लिहिली. तसेच त्यांनी ‘प्रवृत्ती निवृत्ती ऐक्यता रत्नावली’ नावाचा गद्य ग्रंथ लिहिला. विडुलाची १५०० मंदिरे बांधण्याची प्रतिज्ञा त्यांनी पंढरपूर येथे केली. त्यानुसार त्यांनी ती पेशव्यांच्या सहाय्याने बांधली. इ.स. १७८८मध्ये त्यांनी समाधी घेतली. यांचा मठ सातारा जिल्ह्यात चिंचणेर येथे आहे.

१५००) दाविली काशी । गुरुने माझी मजपाशी ॥६॥ मजला पूर्वेहुनि काढिले । पश्चिमपंथे चालविले । एकवीस स्वर्गावरती नेले । मूळ तीर्थासी ॥१॥ अवघड पश्चिमेची वाट । बिकट त्रिकुटीचा घाट । श्रीहाट गोल्हाट औटपीठ । उल्लंघनी त्यासी ॥२॥ इडा पिंगला सुषुम्ना । गंगा सरस्वती यमुना । यांचे संगमी करता स्नाना । मुक्ती जीवनासी ॥३॥ पाहिले सहस्रदळ कमळ । तेथे मुनिजनांचा मेळ । हंस बाळ खेळे खेळ । होउनी संन्यासी ॥४॥ ऐसी देहीच यात्रा केली । कावड रामलिंगा वाहिली । ज्योतीयाने खेप चुकविली । लक्ष चौच्याएँशी ॥५॥

१५०१) माझे कल्याण करावे । मज दासपद द्यावे ॥१॥ आनंद

निधान । कृष्णमूर्ती नारायण ॥२॥ ज्योती म्हणे दीनोद्वारा । कृपासिंधुजी
दातारा ॥३॥

१५०२) तया योगिंद्रा नमन । ब्रह्मरूपी शुक जाण ॥१॥ भवसर्पे जो
दंशिला । परिक्षिती सोडविला ॥२॥ सदा समाधिस्थ । मुखी गाय
भागवत ॥३॥ ज्योती म्हणे माझे मूळ । ज्याचे नाम सुमंगळ ॥४॥

१५०३) कृष्णी होता दृढ प्रेम । लक्षण त्याचे हे परम ॥१॥ ग्रह ग्रस्त
सम चित्त । देहभाव हारपत ॥२॥ ज्योती म्हणे माझे मूळ । ज्याचे नाम
सुमंगळ ॥३॥

१५०४) वासुदेवी होता भक्ती । दया उपजे सर्वाभूती ॥१॥ आत्मवत
सर्वा मानी । त्याच्या प्रवर्ते पूजनी ॥२॥ दुःख कोणासी न देत ।
सुखप्रद सर्वा होत ॥३॥ ज्योती म्हणे माझे मूळ । ज्याचे नाम
सुमंगळ ॥४॥

१५०५) नरतनु आद्य अप्राप्त सुलभ । झाला मोठा लाभ
तरावया ॥१॥ देह तेचि नौका तरावया भवी । नावाडी स्वभावी
गुरुराज ॥२॥ वारा नावे जैसा तैसा अनुकूल । देव तो दयाळ
भजाना का ॥३॥ ऐसे असोनिया करिना तयासी । आत्महत्या
दोषी नरका जाणे ॥४॥ स्वयं ज्योती ब्रह्म नित्य निराकार । बोध
हा साचार निरामय ॥५॥

७३. श्री महिपती

यांचा जन्म इ.स. १७१५ मध्ये अहमदनगर जिल्ह्यातील राहुरी तालुक्यातील ताहराबाद येथे श्रीदादोपंत कुलकर्णी यांचे पोटी झाला. यांना संत तुकाराममहाराजांनी स्वप्नात येऊन ‘संत चरित्रांचे वर्णन तुझे मुखे व्हावे’ असे सांगून मस्तकावर वरदहस्त ठेवला. तेव्हापासून महिपतींच्या हातून भक्तविजय, भक्तलीलामृत, संतविजय, संतलीलामृत, तुळसीमहात्म्य, पंढरी महात्म्य, दत्तात्रेयजन्म, गणेश पुराण अशा अनेक प्रसिद्ध ग्रंथांची निर्मिती झाली. हे वयाच्या ७५ व्या वर्षी इ.स. १७९० मध्ये ताहराबाद येथे समाधिस्थ झाले.

१५०६) मौज दिसते रे | आजि मोठी मौज दिसते रे ||६७|| ध्वनिमध्ये मन रंगुनि गेले | भ्रूभंगावरी लक्ष लागले | न ढळे पाती नीर चालले | लाटचि येते रे ||१|| अरुणोदयसम सुरंग सगळे | विजा चमकती बहु कळोळे | येके येके जळी उठती विशाळे | भासती नासती रे ||२|| पाहता पाहता न दिसे काही | दिसते परि ते फिर फिर पाही | मागे पुढे दाटले घनदायी | सहजचि ज्योती रे ||३|| नरहरीनाथे हस्तकी धरिले | जन्म मरण हे सहज विसरले | महिपती नयनी स्वरूप भरले | स्वयंज्योती रे ||४||

१५०७) साजणी शिमगा मी गाते गं | मन माझे डोळा मी पहाते गं ||१|| सहाजण मारुनी साजण वरिते | साजणासंगे शिमगा मी करिते | पाचाचे संगे | चवथीला नेते गं ||२|| गगनाचा डोहो भरपूर भरला | स्वरूपाच्या लाटेत साजण धरीला | चिन्मय रहाटी मनोरथ पुरला |

४०४/अभंग तरंग

पाहुनि दंग मी होते गं ॥३॥ दो हाती पिचकान्या भरिल्या ग बाई ।
नवरंगी भरल्या त्या शोधीत जाई । शुभ्र अभ्रामध्ये झळकत काई । रंगात
रंगुनि जाते गं ॥४॥ शिमगा तुम्ही उमगा कोणी । जाईल शिमगा होईल
हानी । मारुनी बोंब सांगते कानी । नरहरी महिपती ध्यातो गं ॥५॥

१५०८) गुरुने नवल केले गं । माझे मीपण नेले गं । गुरुरूप माझ्या
नयनी भरले । ब्रह्मचि होऊनी गेले गं ॥१॥ नयन साठवुनि नयनात ।
उभे केले मज अंगणात । हळूच सांगे कानी दुरुनी । बोट दाखवी
गगनात ॥२॥ नीळी चांदणी लखलखली । प्रभा लोचनी झळकझळकली ।
पहाता दृष्टी न पुरे माझी । पुढे ज्योती चकचकली ॥३॥ सुंदर सुनीळ
नार गं । स्वरूप तिचे अरुवार गं । मस्तकी एक फूल फुलले । तेही सदा
गरुवार गं ॥४॥ फुलोन फुलली पूर्णकला । चिन्मय उगवे चंद्रकला ।
मुद्रा तंद्री लागुन गेली । अलक्षरूप झाला सगळा ॥५॥ नरहरीनाथा
श्रीगुरुराया । महिपती लागतसे तव पाया । कर्ता हर्ता तूचि स्वामी ।
अर्पण केली तुज काया ॥६॥

१५०९) झाली एक नवल परी सखे ग झाली एक नवल परी । एका
एकी कान फुंकुनी हात ठेविला शिरी । चुमचुमचुम घागरी सखे ग
चुमचुमचुम घागरी । घण घण घण घंटाघोष होत असे गजरी ॥१॥
कशी गत झाली सांगु सये ग कशी गत झाली सये । स्वरूप वारे अंगी
भरले वाचे बोलता नये ॥थु॥ बारा सोळा जणी गडे ग बारा सोळा
जणी । मिळोनि येती गलगा करिती मशी गेल्या घेवोनी । गगनी लक्ष

लावुनि सखे ग गगनी लक्ष लावुनी । सत्राविचे अमृत प्याले हर्ष जाहला
मनी ॥२॥ अग्निरूप भासले सखे ग अग्निरूप भासले । नक्षत्रांचा सडा
घातला चंद्रबिंब उगवले । सूर्यबिंब पाहिले सखे ग सूर्यबिंब पाहिले ।
अर्धचंद्र पूर्ण स्वरूपी पहाता वेडावले ॥३॥ बहुत दिवस चुकले सखे ग
बहुत दिवस चुकले । राजहंस पाखरू माझे मजला सापडले । बसुनि
एकांती पाहू सखे ग बसुनि एकांती पाहू । उडूनी जाईल म्हणुनि तयासी
डोळ्यात साठवुनि ठेवू ॥४॥ घडोघडी अनुभव घेऊ सखे ग घडोघडी
अनुभव घेऊ । ज्याचे सुख त्याने भोगावे नये दुसऱ्याला देवू । नरहरीनाथ
गाऊ सखे ग नरहरीनाथ गाऊ । महिपती नाव कीर्तन करितो चला
तेथवरी जाऊ ॥५॥

१५१०) सावध व्हा गडे नीट उमगा शिमगा निघून जाईल की ।
बसुन तमाशा पाहू चला रे पहाता पहाट होईल की ॥धु॥ पाचपंचवीस
पोरे यांची संगत सोडुनि द्यावी की । त्रिगुण मोळी बांधुनि होळी
औटपीठावर न्यावी की ॥१॥ सत्रावीचा लोट घोडुनी लक्ष सुनीळा
लावी की । फटफटीत चांदणे ज्योती ज्वाळा त्यात भासा येईल की
॥२॥ नवरंगाचा एकच गोळा बहु बाभाळा भासेल की । चंद्रसूर्य हे
देखणे गेले पहाता पहाणे नासेल की ॥३॥ लपेल ढवळे दिसेल पिवळे
यात काही बाही असेल की । त्यात मिळावे तन्मय व्हावे साधनी मन
हे भावेल की ॥४॥ गुरुची सेवा घडेल जेव्हा समाधी लागुन जाईल की
। नरहरीनाथा स्वामीसमर्था कधी हे घडोन येईल की ॥५॥ जन्ममरण
या दुःखापासुनि सुटका कशी तरी होईल की । महिपती किंकर अखंड

४०६/अभंग तरंग

भोगी स्वरूप समाधीत राहील की ॥६॥ हा सुख सोहळा आपुल्या
डोळा आप आपणा पाहील की । जनासी हसतो मनासी पुसतो कधी
सण शिमगा येईल की ॥७॥ सद्गुरुनाथ कृपा करुनी मज माहेरा प्रति
नेईल की । सावध व्हा गडे नीट उमगा शिमगा निघून जाईल की ॥८॥

१५११) कशी मोहिनी घातली गुरुनं । मशी वेडचि गेले भरून ॥६॥
श्रवणात पेरणी केली । ती नयनी उजेडा आली । मन पवन चित्त एक
करून ॥१॥ ऐकता गजर भूल पडली । वीज आकाशात कडकडली ।
मन पवन चित्त दृढ धरून ॥२॥ नव ग्रास घालिता मुखी । दहाव्यात
जाहले सुखी । अकराव्या घरा जाऊन ॥३॥ नरहरीनाथ गुरुभजनी ।
दास महिपती लागे चरणी । माझे मीपण गेले पुसुन ॥४॥

७४. संतकवी श्री गोपाळनाथ

वेदांत शिरोमणी हा सुमारे ९२०० ओव्यांचा ग्रंथ, गुरुगीता
टीका, दयासिंधू (७५४ ओव्या), समाधीबोध (१०८ ओव्या), गोपाळनाथ
गाथा (१२७ मराठी व हिंदी पदे)

१५१२) वैद्ये गुण केला बा गुण केला । संशय अवघा हरला ॥६॥
भवरोगाचा झाडा । आत्मप्रचीति देऊनी पुढा ॥१॥ तळमळ जीवपणाची
भारी । औषध देऊनी केली दुरी ॥२॥ शांतीसुखाचे पथ्य । मन मारुनी केले
हित ॥३॥ गोपाळनाथ म्हणे मी रोगी । सद्गु वैद्य मिठाला वेगी ॥४॥

१५१३) कोणी शुद्धी सांगावो मजलागी । बाई कोठे तो निजयोगी॥१॥
चतुर्दळीच्या चवधीजणी । सहा सखया स्वाधिष्ठानी । दहा मनपुरीच्या

कामिनी । अनुहातीच्या द्वादश गडनी । नेणो म्हणती तो वीतरागी ॥२॥
 विशुद्धीच्या नारी सोळा । अग्निदल्लाच्या दोनी बाळा । त्रिकुटीसी
 देखिल्या डोळा । ब्रह्मदेव ब्राह्मण मेला । तेथुनी गेलो भी लगबगी ॥३॥
 श्रीहाटीचा शारंगधर । गोलहाटीचा गौरीहर । औटपीठीचा तो ईश्वर ।
 भ्रमर गुंफेचा विचार । सदाशिव उन्मनी भोगी ॥४॥ ब्रह्मरंध्रीची सत्रावी ।
 चढलो सहस्रदल गावी । पुढे देखिला गोसावी । माझी हरली ठेवा ठेवी ।
 माया सरली न शिवे अंगी ॥५॥ जेथे शब्दची वाचा नाही । अद्भुत ते
 न बाय काही । गोपाळनाथ सद्गुरुपायी । केला सुलतान अक्षयी ।
 गुरुकृपे सायुज्यता भोगी ॥६॥

७५. श्री आनंदनंदन

१५१४) साधु गृहाप्रती आले । भले सार्थक झाले ॥धू॥ दसरा हा मज
 हिच दिवाळी । स्वात्मसुखी मन धाले ॥१॥ सर्व जयंत्या आजिच
 आम्हा । अंतरी संत निमाले ॥२॥ आनंदनंदन बोलती वाचे । निःसंग
 दैव उदेले ॥३॥

७६. श्री आनंदतनय

यांचे मूळ नाव श्री. गोपाळपंत आनंदराव कुलकर्णी. हे दक्षिणील
 मराठी कवी होत. श्री मुरार परब्रह्म हे यांचे गुरु होत. आनंदतनय हे शहाजीराजांचे
 गुरु होत. संतकवी काव्य सूचाकार यांच्यामते यांचे आडनाव वेदोभास्कर असे
 होते. यांनी शबरी आख्यान, शिबी कथा, विश्वामित्राभिगमन, उमारमा संवाद,

कंदुकाख्यान, कृष्णचरित्र, गणिकोद्धार, चेंडूफळी, विडुलस्तुती, गोरसक्रीडा,
ताटकावध, नवरस चरित्र, बाळचरित्र, मृगीचरित्र, महाबालचरित्र,
मार्कडेयाख्यान, गर्ग गीता इत्यादी ग्रंथसंपदा व अनेक पदे आहेत.

१५१५) पाय गुरुचे लवकर धरा | भवसागर तुम्ही तरा ||६३॥ गुरुचरण
तुम्ही धरा धरा | भवसागर तुम्ही तरा तरा ||१|| तत्त्वमसी महावाक्य
विचारूनी | भवसागर तुम्ही तरा ||२|| वेदशास्त्र स्मृती ग्रंथ विचारूनी।
भवसागर तुम्ही तरा ||३|| आनंदतनय म्हणे हृदयी लक्षी | नामी
अनुभव खरा ||४||

१५१६) रामनामाची गती कोण जाणे रे | जाणताती कैलासपती राणे
रे ||१|| कीटक पक्ष्यादि मोक्षपदा जाती रे | तेथे इतरांची कथा कोण
गाती रे ||२|| व्याधे वधिता मुखासी म्हणे राम रे | तेणे मिषे^१ तो चढे
मोक्षधाम रे ||३|| घेता रामाचे नाम ग्रामद्वारी रे | धन्य झाली ते मही
मान्य नारी रे ||४|| अजामेळादी पूर्ण पापराशी रे | राम संकेते पुण्य
लोकवासी रे ||५|| मंत्र हा शिकविला माझ्या मायबापे रे | म्हणे आनंदतनय
गेली माझी पापे रे ||६||

१५१७) देव जाणा हा प्राणसखे माझा | जीवी पडला सप्रेम रामराया॥६४॥
अंगी भरले माझिया रामवारे | रामरुपी रंगले चित्त सारे ||१|| आजि पुरली
तहान डोळियांची | मूर्ती पहाता श्रीरामराजयाची ||२|| काय सांगू हा
थोर लाभ झाला | गीत गाता आनंदतनय धाला ||३||

१५१८) का रे नाठविसी कमलनयन वासुदेव ॥६५॥ जपती जया संत

सनक | सकल जना जननी जनक ॥१॥ कलुष हरण विमल चरित | करुनी
निजानंद भरित ॥२॥ विचरे आनंदतनय | मनी धरुनी नंदतनय ॥३॥

१५१९) त्याचा संग नको मजलागी | त्याच्या तोंडा लागो आगी ॥१॥
वरी वरी वचने लागती गोड | अंतरी दुर्बुधीचा मोड ॥२॥ भजता
श्रीरामाचे पाय | मध्ये करिती अंतराय ॥३॥ दावुनी सौजन्याचे सोंग |
साधिती जारण मारण योग ॥४॥ भजनी दाऊनिया विश्वास | कसबी
घालती जे विश्वास ॥५॥ अखंड जननिंदेजचा ध्यास | वदे आनंदतनय
कवी त्यास ॥६॥

१५२०) तयावरी देव करील दया ॥धृ॥ स्वपद म्हणुनी मती धरीन
चराचर | निर्मळ भाव जया ॥१॥ रक्षण सकळा तो कमळापती |
जाणोनि न धरी भया ॥२॥ आनंदतनय म्हणे हरिचे कीर्तनी | काशी
प्रयाग गया ॥३॥

१५२१) माझा कृष्ण देखिला काय | कुणीतरी सांगा हो ॥धृ॥ हाती
घेऊनिया फूल | अंगणी खेळत होते मूल | घरात सारवित होते चूल |
तव भूल पडीयेली ॥१॥ भाळी असे पिंपळपान | अंगी मेघा ऐसा
वाण | ज्याते म्हणती श्रीभगवान | योगयाग वितरागी ॥२॥ संगे घेऊनिया
गोपाळ | फिरतसे आळोआळ | चरणी भूषणी खळाळ | गळा माळ
झळाळी ॥३॥ ऐसी काकुलती माय | घरो घरी पुसो जाय | आनंदतनय
कविराय | त्याचे पाय वंदितो ॥४॥

१५२२) पवनतनय परम विनय राम सेवनी ॥धृ॥ उपजताचि

४१०/अभंग तरंग

अर्कबिंब घेतले करी । फळचि भाविता विरंचि सोडवी प्रयत्न करुनी
स्तवुनी सज्जनी ॥१॥ अंबुधी तरुनी जाय जंबुचेपरी जंबुमाळी । तर्जनी
आणि जनकजेसी मुद्रिका अशोक उपवनी ॥२॥ काळनेमी दमुनी आणि
द्रोण पर्वत नाचविले । लक्ष्मणासी लाधली सुपुत्र माय अंजनी ॥३॥
कल्पतरु तळी विराजमान हरी मुख्य पाय । सद्गुरु ते वंदुनी आनंदतनय
चिंती मनी ॥४॥

१५२३) जन्मुनी उगले का मरती । निजसुख मानुनी का मरती ॥१॥
कांता लंपट दिनरजनी । षट्‌पदजैसा दिन रजनी ॥२॥ साधती बहु ग्रह
परिवारा । नेणती गुरुचा परिवारा ॥३॥ आराध्य गुरुचे पद काशी । नेणती
गुरुच्या पदकाशी ॥४॥ जननी सांडुनी जनकाशी । स्नाना जाता जन
काशी ॥५॥ आनंदतनय म्हणे नर काया । नेतील कैसी नरका या ॥६॥

१५२४) बरवे समजा रे समजा रे । का करिता गमजा रे ॥धृ॥ मायामय जग
सारे । अवघे दो दिवसाचे वारे ॥१॥ दारा सुत धन पोरे । आघवी नागवणीची
चोरे ॥२॥ धरुनी पथ परभारे । तरला आनंदतनय विचारे ॥३॥

१५२५) त्याला इहलोकी परलोकी । गती नाही अवलोकी ॥धृ॥
ज्याचा जीव भवचाकी । भवत न राहे पथी हा स्वांकी ॥१॥ न भजे
देवी एकी । ज्याच्या वदे नाम नये की ॥२॥ रमला धन वधु जो की ।
आनंदतनय म्हणे जड चाकी ॥३॥

१५२६) हे दंभ कशाला ध्याई जगदीशाला । देखुनि सुंदर मन्मथ
शाला । गुंतसी व्यर्थ कशाला ॥१॥ द्रव्य मदे ताव देती मिशाला ।

मोहोनी काम पिशाला । वेश्येच्या नृत्यासी लावी मशाला ॥२॥ दाटुनी
घेतो विषयाला । दया नाही काळपुरुषाला । सांगावे काय अशाला ॥३॥
आनंदतनय आनंदे बोले । सांडुनी शाल दुशाला ॥४॥

७७. श्री आत्मारामस्वामी

१५२७) दासमहाराजांच्या शाळेसी पातलो । लिहू जे शिकलो उँ॑श्रीराम ॥१॥
शोधोनी पहाता उँ॑काराचे पोटी । साधूवाक्य कोटी विस्तारली ॥२॥
जडोनिया वृत्ती पहाता सर्वदा । भवभय बाधा निरसली ॥३॥ हरीउँ॑ इति
शेवट साधनी । आत्माराम जनी देखे सुखी ॥४॥

१५२८) हरिनाम वाणी तेचि हरिदिनी । साधावि सज्जनी
साधुसंगी ॥१॥ विचाराचे अन्न ते दिनी न घ्यावे । आचार साधावे
साधनाचे ॥२॥ एकविध मन श्रीहरी चरणी । घडे हरिदिनी
आत्मारामी ॥३॥

१५२९) सुखकर साधुसंग प्राण्या ॥६॥ क्षणभंगुर तनु जाणुनि
हरीगुणी । श्रवणी कीर्तनी रंग ॥१॥ जाईजणे हे सर्वही जाईल । रथ
गज धेनु तुरंग ॥२॥ वस्त्रे भूषणे कैची अंती । कोठे छप्पर पलंग ॥३॥
आत्मारामी बोध ठसावुनी । दृढतर राही अभंग ॥४॥

१५३०) दासरामांनी उकलीले पंचांग । बळ आहे सांग कार्य साधू ॥१॥
अवघे मीनले एकादशस्थानी । पाहीना हो कोणी वक्र आता ॥२॥ नाही
नाही सरले आहे आहे मुरले । मूळ सापडले सौख्य सदा ॥३॥ कोण करी
आता संकल्प विकल्प । तो स्वये सुखरूप आत्माराम ॥४॥

४१२/अभंग तरंग

१५३१) धन्य तोचि एक जगी अवतरला । निरंजनी झाला
निरंजन ॥१॥ मी तू पण ग्रासोनिया जो का खेळे । खेळ तो
नाढळे जयापासी ॥२॥ धन्य त्याचे येणे धन्य त्याचा जन्म । नांदे
आत्माराम जयापासी ॥३॥

१५३२) वृत्ती रंगलिया रामी । मग फिरेनाची कामी ॥१॥ काग
मानसासी गेला । मुक्त चोरूनी हंस झाला ॥२॥ अवधूत दीक्षा झाली।
नाही कुसपट राहिली ॥३॥ ओहळ नदीसी मिळता । नाठवे आपुली
मागील वार्ता ॥४॥ निरसिता सर्वश्रम । स्वये झाला आत्माराम ॥५॥

१५३३) श्रीराम समर्थ शिरी असता । भय काय आता ॥१॥ आता
कशाची हो चिंता । भय काय आता ॥२॥ गुरुवर्म हृदयी बिंबता । भय
काय आता ॥३॥ अखंड स्वरूपी रमता । भय काय आता ॥४॥ माया
मोहादी निरसता । भय काय आता ॥५॥ काया प्रारब्धी टाकिता । भय
काय आता ॥६॥ भजन पंथेचि चालता । भय काय आता ॥७॥ कोणी
वंदिता निंदिता । भय काय आता ॥८॥ त्रिपुटी नासुनी बोलता । भय
काय आता ॥९॥ आत्मा आत्मत्वे खेळता । भय काय आता ॥१०॥

१५३४) पुरे एकचि पुत्र कुलदीपक । आपण तरोनी तारी स्वजन
लोक ॥१॥ उपमन्यु ध्रुवादी हनुमंत । भक्तिभावे परम विख्यात ॥२॥
हस्तामलक नामयादि तुकाराम । एकनाथ जयदेव तुकाराम ॥३॥ रामदास
अवतार पवनपुत्र । आत्माराम जया जोडिला मित्र ॥४॥

७८. श्री रामानंद

१५३५) विसरोनिया मुकुंदा वणवण काय करिसी मैंदा ॥६॥ संध्या स्नान भस्मोधूलन त्रिकाळ साधन पूर्ण । भूत भविष्य सांगो जाणसी चुकविसी आत्ममरण ॥१॥ जारण मारण मोहन शोभन उच्चाटण वशीकरण । यक्ष पिशाच्य प्रसन्न सदा तुजला नरकी नेतील जाण ॥२॥ शूळ ज्वराते उतरू जाणे पंचाक्षरी नेमाचा । म्हणवुनी म्हणती बाबा संग्रहचि हा नरकाचा ॥३॥ क्षूद्र दैवते भजसी नेमे देखुनिया साचोटा । निजात्मपदवी देई जो नरहरी न भजसी त्या करंटा ॥४॥ सत्य टाकूनी असत्य धरिसी काढिसी आत्मदिवाळे । अंतकाळी या सोडविता तुज कोण तये वेळे ॥५॥ रावणादिक थोर थोर ते मोठे आयुष्याचे । गेले संतती संपत्ती धरी ते तू काय त्याचे मोचे ॥६॥ अहंकारे गुरुगुरु करिसी शानाचे परी कायी । नाम रुप बडिवारे मरसी उचलती चारी भोई ॥७॥ रामानंदे सद्गुरु कृपे उपाय धरिता सोपा । आत्माराम अनंतस्वरूपी पाहुनिया निजरूपा ॥८॥

१५३६) सगुण हे आरती निर्गुण ओवाळू । कल्पनेचे घृत घालुनी दीप पाजळू ॥१॥ ओवाळू आरती सद्गुरुनाथा माझ्या रेवणसिद्धा । भावे चरणकमली ठेऊनीया माथा ॥२॥ अविद्येच्या काजळी खुडोनिया सांडु । आशा मनशा तृष्णा काम क्रोध खंडू ॥३॥ सद्गुरुंचे पूजन केले षोडशोपचारी । रामानंद जीवन्मुक्त झाले संसारी ॥४॥

१५३७) उठा प्रातःकाळ झाला । आत्माराम पाहू चला । हा समयो

४१४/अभंग तरंग

जरी टळला | तरी अंतरला श्रीराम ॥६३॥ जीव शिव दोघेजण | भरत
आणि शत्रुघ्न | आला बंधु लक्ष्मण | मन उन्मन होऊनी ॥१॥ विवेक
वसिष्ठ सद्गुरु | संत सज्जन मुनीश्वरु | करिती नामाचा गजरु | हर्षनिर्भर
होऊनिया ॥२॥ सात्विक सुमंत प्रथान | नगरवासी अवघे जन | आला
वायुचा नंदन | श्रीचरण पहावया ॥३॥ माता जानकी विघडली | होती
प्रारब्धे लिहिली | तिची देहबुद्धी जाळिली | आलिंगली श्रीरामे ॥४॥
आजचि दिवाळी दसरा | पर्वकाळ आला घरा | रामानंदाच्या दातारा |
भेटी माहेरा मज द्यावी ॥५॥

७९. श्री भीमदासमहाराज

हे श्रीरामानंदमहाराज खटावकरांचे चिरंजीव होते. हे खटाव, ता.
तासगांव, जि. सांगली येथे होऊन गेले. यांचे ओवीबद्ध चरित्र श्रीदासराममहाराज
केळकर यांनी लिहिले आहे. ते लघुचरित्रे या पुस्तकात प्रकाशित झाले आहे.

१५३८) आम्ही भोळे आम्ही भोळे | पिंड ब्रह्मांडा वेगळे ॥१॥
आम्ही वेडे आम्ही वेडे | जीवशिवा पलीकडे ॥२॥ आम्ही लुचे आम्ही
लुचे | नित्य ब्रह्मपदी नाचे ॥३॥ भीमदास म्हणे आम्ही | मिरास केली
परब्रह्मी ॥४॥

१५३९) एका पासुनी झाले दोन | दोनी पासुनी झाले तीन ॥१॥
तीनी पासुनी झाले चार | पुढे पाचाचा विस्तार ॥२॥ पाचा पासोनी
पंचवीस | सहा पासोनी छत्तीस ॥३॥ छत्तीसाचे मूळ एक | भीमदास
पाहे कवतुक ॥४॥

८०. श्री माणिकप्रभू

श्री माणिकप्रभूचा जन्म मार्गशीर्ष शु. १४ दि. २२.१२.१८९७ रोजी मोंगलाईत निजाम राज्यात लाडवंती कल्याण गावी झाला. श्रीमाणिकप्रभू हे दत्तात्रयांचे चौथे अवतार मानले जातात. हे फार ऐश्वर्यसंपन्न असे राजयोगी होते. त्यांनी सकलमतसंप्रदायाची स्थापना केली. यांनी मराठी, हिंदी आणि कानडी भाषेत पदे केली आहेत. श्रीमाणिकप्रभूनी मार्गशीर्ष शु. ११ सन १८६५ रोजी समाधी घेतली. ते अद्वैत तत्त्वज्ञानाचे समर्थन करणारे होते. त्यांचे संस्कृत, मराठी, हिंदी, कानडी, तेलगु, उर्दू, फारसी या भाषांवर प्रभुत्व होते. चार वेद, सहा शास्त्रे व उपनिषदे यात ते पारंगत होते. त्यांनी मल्हारी महात्म्य, आत्मरूप प्रतीति, संगमेश्वरमहात्म्य व हनुमंत जन्म इत्यादी ग्रंथ लिहिले आहेत. तसेच पद्ममाला या नावे त्यांची पदे व आरत्या प्रसिद्ध आहेत. यांनी इ.स. १८६५ साली हुमणाबाद (माणिकनगर) येथे संजीवन समाधी घेतली.

१५४०) गुरुजी तेरे पैयांपर सीस धरू ॥धु॥ तेरे नामका ध्यान धरूऱ्गा । तेरे काज मरू ॥१॥ अपने तनकी चाम निकलके । चरण पन्हैया करू ॥२॥ माणिक कहे तेरी मूरत प्यारी । नैनन बीच भरू ॥३॥

१५४१) कृष्णा तुझ्या मुरलीत काय रे । हे मन मोहित झाले ॥धु॥ कपाळासी काजळ डोळ्याला कुंकु । हळदीची मटमट खाय रे ॥१॥ गाईचे वासरू म्हशीसी लाविले । वृषभाचे दोहन काय रे ॥२॥ माणिकप्रभू

४१६/अभंग तरंग

म्हणे मुरली मुकुंदा । गाता देहभान जाय रे ॥३॥

१५४२) कृष्णा मजकडे पाहू नको । माझी घागर गेली फुटून ॥ध्रु॥
डोईवरी घागर हातामध्ये झारी । वेणीच गेली सुटून ॥१॥ भिंतीआड
चढून आला माझ्याजवळी । न्हाणीत नहाते जपून ॥२॥ शाम हा सुंदर
अती मनोहर । बहर हा घ्यावा लुटून ॥३॥ माणिकप्रभू म्हणे प्रीतीची
राथा । हरीचरणी चाले जपून ॥४॥

१५४३) समज मूढा । गुरुविण तुज गती नाही ॥ध्रु॥ योग याग विधी
येणे नोहे सिद्धी । वायाचि खटपट पाही ॥१॥ हिंडोनि देशोदेशी कोटी
तीर्थवासी । शिणसी तू नाना उपायी ॥२॥ सांगतसे माणिक करु नको
आणिक । लाग तू सद्गुरुपायी ॥३॥

१५४४) जाऊ दे मम प्राणप्रिया कृष्णा । माझी वाट धरू नको सोड॥ध्रु॥
तू हा गुराखी नंदगृहीचा । तुझी माझी काही तरी जोड ॥१॥ जाऊनी
सांगेन नंद मामंजीना । मोडिन तुझी तरी खोड ॥२॥ माणिकप्रभू म्हणे
नामामृत हे । लागतसे अति गोड ॥३॥

१५४५) अंबा माय जीवासी लागली ॥ध्रु॥ टाळ विणा मृदंग मेळी
। कीर्तन रंगणी जागली ॥१॥ मस्तकी मुगुट रत्नखचिताचा । कुंकुम
चर्चिले माथा ॥२॥ चंद्रवदन जिचे सरळ नासिका । वस्त्र झळके आठी
हाता ॥३॥ चुडे नेसली पिवळा पितांबर । कंचुकी तर तटी छाता॥४॥
मूर्ती पाहून उन्मन झाले । माणिक वंदी जगन्माता ॥५॥

१५४६) दृष्टी न्याहाळोनी तुम्ही पहा या हरीला ॥ध्रु॥ दीनदयाळ

असे नाम जयाचे । तो भीमातीरी उभा । अंबरीषाचे कारण जेणे ।
अवतार घेतसे दहा ॥१॥ कीर्ती वर्णिता शेषही शिणले । न वर्णवे
ब्रह्मादिका । भारत भागवतादि वर्णिता । न कळेचि लीला अहा ॥२॥
माणिक प्रभू म्हणे एवढ्या भावे । पंढरपुरासी जा । आणिक काही न लगे
त्याला । तुळशी अबीर प्रेमे वहा ॥३॥

१५४७) आता मी कैसे काय करू । कधी भेटेल मम सद्गुरु ॥१॥
कोण मी कैचा काही कळेना । किती तरी फेरे फिरू ॥२॥ शोधुनी
पहाता अंत दिसेना । वृत्ती नव्हेचि स्थिरू ॥३॥ माणिक म्हणे जन्मजात
हा वाया । कोठवरी धीर धरू ॥४॥

१५४८) रेवगीपुरी गिरी भू कैलास । रेवणसिद्ध करी तेथे वास ।
जयदेव जयदेव जय रेवणसिद्धा । आरती ओवाळु तुजला
स्वतःसिद्धा ॥६॥ रेवगीपुरी गिरीवरते रहिवास तुझा । अनेक सिद्धासहित
गुरु तू महाराजा । निर्विकार निरंजन निर्गुण निजतेजा । अरूप म्हणवूनि
तुझ्या गादीची पूजा ॥१॥ रेवणसिद्ध ऐसे पंचाक्षर नाम । कोणी
भाविक जन भजती सप्रेम । माणिक म्हणे त्या पाहून कापे यमधर्म ।
जन्ममरण कैचे सुटला भवभ्रम ॥२॥

८१. श्री कृष्णसुत

१५४९) नवल हे संत । धन्याचि हे कौपीनवंत ॥६॥ शोकरहित हे
करुणावंत । तरुमुळी कसे बसले शांत । साहुनि ऊन वृष्टि हेमंत ॥१॥

४१८/अभंग तरंग

ज्यांना कथेचीही खंत | विरक्त दिसती हे अत्यंत | यांचा न लगे कवणा
 अंत ॥२॥ अखंड चिंतिती मनी भगवंत | महणुनि तयासम तंतोतंत |
 कवण याहुनी भाग्यवंत ॥३॥ स्वानंदामधि तुष्टीमंत | नित्य सेविती ते
 एकांत | ज्यानी लंघिला माया प्रांत ॥४॥ श्रीमंताहुनी हे श्रीमंत |
 केवळ ईश्वर हे निभ्रांत | कृष्णसुताचा हा सिद्धांत ॥५॥

१५५०) बीज पेरावे | तैसे फळ तोडुनि घ्यावे ॥धु॥ वनपर्णाशन
 धूम्रपाने | उग्रतपाच्या आचरणाने | अर्जींत शापानुग्रह दाने | जगा
 जिंकावे ॥१॥ हटयोगाची आठही अंगे | यमनियमादिक साधुनि चांगे।
 आणिमादिक सिद्धींच्या योगे | लोक भुलवावे ॥२॥ संगती साधुनि
 संतजनांची | रहाटी ठेवुनि हरिभजनाची | मौज मारुनी सगुणभक्तीची
 | प्रेमामृत प्यावे ॥३॥ सद्गुरुच्या उपदेश घेऊनी | श्रवण मनन अभ्यास
 करोनी | तत्त्वमसीने ब्रह्म जाणोनि | स्वस्थ बैसावे ॥४॥ ज्ञान उपासन
 योग तपाची | चार साधने खडतर जीची | सद्गुरुमाता कृष्णसूताची |
 तीस वंदावे ॥५॥

१५५१) जसा जो भेटे | तैसा तो ज्ञानी रहाटे ॥धु॥ कर्मठ जनी जै
 रहावे लागे | वर्तन ठेवी तो त्या जोगे | काया वाचा बुद्धि योगे | कर्म
 करी नेटे ॥१॥ पडता जीज्ञासूची गाठी | त्याना ज्ञान व्हावयासाठी |
 नैष्कर्म्याच्या सांगुनि गोष्ठी | तसा वहिवाटे ॥२॥ मूढे केली स्तुती की
 निंदा | लक्ष न देता त्याचे छंदा | जेणे होई ज्ञान मतिमंदा | जाई त्या
 वाटे ॥३॥ बोध करावा मूढ जनाला | हाचि धंदा तत्त्वज्ञाला | सद्गुरुवाचुनि
 कृष्णसूताला | दुजे स्थळ कोठे ॥४॥

१५५२) धन्य सदुरुराय रे । जय जय सदुरुराय रे । जरी तव चरणी
चित्त न जडले । जन्मुनी केलेस काय रे ॥६॥ सुंदर कांता काय रे । उदंड
धन यश होय रे ॥१॥ बाप बंधु सुत माय रे । असती बांधव सोयरे ॥२॥
पढोनी कविता न्याय रे । झालो पंडित राय रे ॥३॥ परदेशी स्तवनीय
रे । स्वदेशात नमनीय रे ॥४॥ भूप वंदिती पाय रे । बघुनी यम म्हणे
हाय रे ॥५॥ दिगंत कीर्ती जाय रे । सर्व लोक सहाय रे ॥६॥ कांता
मुख सुख हाय रे । भोग योग मृग तोय रे ॥७॥ गृही वनी मन जाय रे ।
देही नांदत न्याय रे ॥८॥ नवरत्ने मज हेय रे । प्रमदालिंगन वाय रे ॥९॥
गुरुअष्टक पठणीय रे । स्वर्गाची ही गाय रे । कृष्णसुताला नाही दुसरा ।
यावीण तरणोपाय रे ॥१०॥

१५५३) अहो हा ज्ञानी बैरागी । कसा हा म्हणता संसारी ॥६॥
पाळिली इच्छा इच्छा नच पोटी । सृष्टी सर्वही ज्या खोटी ॥१॥ भुकेची
शांती शांती करण्याला । नकोतचि लाडू धीवर त्याला ॥२॥ तयाला
लागे लागे जरी थंडी । न लगे मखमलीची बंडी ॥३॥ जागुनी केली केली
चोराची । संगती होई मैत्रीची ॥४॥ जरी तो विषयी विषयाते भोगी ।
अंतरी जहाला निःसंगी ॥५॥ प्रपंच ऐसा ऐसा हा लोटी । कृष्णसूत
धरिला हा वेठी ॥६॥

८२. श्री गुलाबरावमहाराज

संत गुलाबरावमहाराज यांचा जन्म आषाढ शु.१०, ६ जून १८८१

४२० / अभंग तरंग

रोजी लोणी-टाकळी, जि. अमरावती येथे झाला. यांचे पूर्ण नाव गुलाबराव गोंदुजी मोहोड हे होते. नऊ महिन्याचे असताना त्यांच्या डोळ्याला जंतुसंसर्ग झाल्याने ते चर्मदृष्टी गेली. इ.स. १९०९ मध्ये श्रीज्ञानेश्वरमहाराजांनी त्यांना अनुग्रह व नाममंत्र दिला. त्या दिवसापासून ते आपणाला ज्ञानेश कन्या म्हणून समजू लागले. त्यानंतर त्यांनी वयाच्या २२ व्या वर्षी श्रीमत् भागवतातील दशमस्कंधात सांगितल्याप्रमाणे कात्यायनी व्रताची दीक्षा घेतली. यांनी ज्ञानयोग, भक्तीयोग, वेदांत, उपनिषद, मानस शास्त्र, आयुर्वेद, ब्रह्मसूत्रे आदी विषयावर त्यांनी लिखाण करून १३४ ग्रंथांची निर्मिती केली. त्यांना 'प्रज्ञाचक्षू' म्हणतात. त्यांनी इ.स. १९१५ मध्ये पुणे येथे त्यांनी देह ठेवला.

१५५४) आता मज एक सुचला उपाव | घेर्ईन मी नाव श्वासोश्वासी ॥१॥
आकाशात आत्मा आत्म्यात आकाश | करोनी मनास दाखवीन ॥२॥
वागेन पिसाट खेळेन अंतरी | कुडे ते निवारी यातील तू ॥३॥ हल्लुहल्लु
चित्ता आणिन समाधी | परी पण सिद्धी नेई माझा ॥४॥ सगुणावाचोनी
न लगे आणिक | तूचि नित्य सुख आळंदीशा ॥५॥

१५५५) उदर किती भरसी घेता नाम काय मरसी ॥धू॥ व्यवहाराच्या
शिष्टाई तू श्रेष्ठापुढे करसी | बाईलेच्या माकडा रे सांग कसा तरसी ॥१॥
माय बापे थोर केले उपकारा स्मरसी | जेणे नर तनू दिधली तुजला त्याला
विस्मरसी ॥२॥ सांगावे तुज किती प्रकारे नच वळिसी बापा | श्रीज्ञानेश्वर
कृपाप्रसादे भजनी कळे पथ सोपा ॥३॥

८३. श्री रघुपतीमहाराज

पुणतांबे येथे होउन गेलेले एक सत्पुरुष.

१५५६) काय वानू स्थिती गुरुरायाची ॥६७॥ अंतरी ध्यान वदनी नाम
। आवड मोठी भजनाची ॥१॥ सुंदर कांती देह जयाचा । हातवटी मूदु
भजनाची ॥२॥ आसन मुद्रा खूण दाऊनी । उठविली भ्रांती
मनाची ॥३॥ सोहंस्मरणी लीन मी होतो । चमकली दीप्ती सूर्याची ॥४॥
शरण मी आलो तुज रघुपती । दे मती गुण गायाची ॥५॥

१५५७) कृष्णा तुझ्या पादपद्म पिंजऱ्यामधी । माझा मानस राजहंस
बसेल हा कधी ॥६८॥ प्राण प्रयाण समयी कफ वात पित्त व्याधी ।
कंठरोध होईल मग तुझे स्मरण कधी ॥१॥ आज उद्या उधार नाही मज
अवधी । चित्त स्थिर होईना नामी मन नाही सुधी ॥२॥ नारायण करी
दया दीन दयानिधी । रघुपति समाचार घेत जावा आधी ॥३॥

८४. श्री हरीबुवा भोंडवे

१५५८) मेले मेले म्हणती त्याचे काय मेले रे । असे ते संचले स्वतः
सिद्ध ॥१॥ तरी का चंचळत्व अचेतन झाला । व्यापार राहिला इंद्रियांचा ॥२॥
आयुष्याचे उदक आटोनिया गेले । मग दिसो राहिले सूर्यबिंब ॥३॥ सूर्य
रश्मीकळा न होय वेगळी । तैसी वस्तु चाली प्राणालागी ॥४॥ हरी म्हणे
प्राण आकाशी मिळाला । आत्मा विसावला मूळ ठाया ॥५॥

४२२/अभंग तरंग

१५५९) नेदी चित्ता शांती ऐसी विद्या काशाला । ने घे हरीचे नाम
ऐसी जिव्हा काशाला ॥६७॥ अप्रिय बोले पतीला ऐसी बाईल काशाला
। बाईलीला जो व्यर्थ गांजितो तो पती काशाला । हृदयी कृत्रिम अशांशी
ती मैत्री काशाला । मनचा खोटा फिरोनी शिणला तीर्थ काशाला ॥१॥
भावाविरहीत नर जो त्याला दैवत काशाला । एक धड ना भारभर त्या
चिंध्या काशाला । एक गुणी ना दुर्गुणी बेटे शंभर काशाला । आदर न
करी त्याच्या घरचे भोजन काशाला ॥२॥ गर्वे ताढुनी जाय तयाशी
भाषण काशाला । अभाग्याचे समर्थाशी वैर काशाला । करणी नसता
ज्ञान व्यर्थ बडबड काशाला । हृदयी षड्रिष्टु वसती त्याला जप तप
काशाला ॥३॥ गुरुपदी निष्ठा न धरी ऐसा शिष्य काशाला । शिष्याला
जो वाईट चिंती तो गुरु काशाला । वाद्या अथवा भेद्या ऐसा सेवक
काशाला । प्रबोध निर्मळ न करी ऐसा स्वामी काशाला ॥४॥ प्रीत धरी
ना सहोदराची ऐसा सोदर काशाला । पोट भरेना जेथे ऐसा देश काशाला । हरि
कवी बोले सद्गुरुवचनी संसृती पाशाला । छेदीना तो मानव जन्मा आला
काशाला ॥५॥

१५६०) स्वप्नामाजी सभा बैसली अद्भुत । करी न्याय नीत ज्ञातेपणी ॥१॥
मुका पुराण सांगे बहिरे ऐकत । आंधळे न्याहाळित अक्षरासी ॥२॥ थोटे लिहू
जात पांगुळे धावत । वेडे शिकवित शहाण्यासी ॥३॥ तैसा हा संसार मायिक
विस्तार । जन्ममरण थार कैचा असे ॥४॥ सावध होवोनी पावे स्वरूपासी ।
हरी म्हणे त्यासी भय नाही ॥५॥

८५. श्री टीकादास

उत्तर हिंदुस्थानात होऊन गेलेले एक साधु.

१५६१) यारो मौज बडी गुरुघरकी | बिनधन बिजली चमकी ॥६॥
 त्रिकुट घाट चढ गगनमंडलमो | झर लागी मोतनकी | लाल गुलाल रंग
 इमकत | छनरज रज कंचनकी ॥१॥ उपर तारा जोत इलकती |
 सगुन जोत मोहनकी | गोल गुंडाला चक्र उजाला | ध्वनी बाजे
 अनुहतकी ॥२॥ ज्यान ध्यान चैतन्य चंद्रमा | ब्रह्म अग्न जहा धडकी |
 नील सुनील कला सतरावी | तुरिय प्रभा कोँदनकी ॥३॥ उसपर मेरा
 नाथ त्रिलोचन | जागत ज्योत हिरेकी | शरन टीकादास निरंतर | बहार
 लगी उन्मनकी ॥४॥

८६. श्री गंगाबाई

१५६२) ते ते ते ते काय गे | बरवे समजुनि पहावे गे | समजेना तरी
 गमजा टाकुनि | गुरुला शरण जाय गे ॥१॥ काळे ना ते पिवळे गे |
 लाल नीळ ना ढवळे गे | रंग नाही रूप ज्यासी | कठीण ना ते कवळे
 गे ॥२॥ एक सद्गुरुनाथ गे | धरिला त्याचा हात गे | अखंड गंगा तळ्यीन
 स्वरूपी | ज्ञाप्तीसुखाचे आत गे ॥३॥

८७. श्री निपट निरजन

यांचा जन्म इ.स. १६५० बुंदेलखण्ड (मध्यप्रदेश) येथील चंदेरी गावात

४२४/अभंग तरंग

झाला. त्यांचे गुरु श्रीचर्पटनाथ होते. त्यांचेठिकाणी नाथसंप्रदाय व दत्तसंप्रदायाचा समन्वय होता. त्यांनी इ.स. १६९८ मध्ये औरंगाबाद येथे समाधी घेतली.

१५६३) सबसे बडा बेद | बेदसे बडा भेद | भेदसे बडी ज्यान | ज्यानसे बडी पैछान | पैछानसे बडी याद | कहे निपट निरंजन | जिसकू नही याद | उसकी कवू न दाद ||१||

१५६४) छोटे छोटे हात छोटे छोटे पाव | छोटे छोटे बाल गोविंद कन्हैया | नाग फनाफन झुल रही | पगरी पटको मुख चुंबन लियो | तेल फुलेल बनेल उगली पर टेक | नचाव मैय्या पूजित जसोदा माता | थिगीट थिगीट धी नाचत कन्हैया ||१|| आनेकी वाट कोन | जानेका घाट कोन ||१|| ब्रह्म का कपाट कोन | कहासे जीव आया है | जीव कोन शिव कोन | शिव का स्वरूप कोन | माया कोन धरनी कोन | धरनीकू धरे कोन | सोवन मो जागे | कोन देहेले भागे | कोन वाद चंद लागे | कोन कोनमो समाया है | कहे निपट निरंजन | इतना नही बुझे | तो झक मारत नरदेह पाया है ||२||

८८. श्री गुंडामहाराज देगलूरकर

१५६५) कहाणी ऐकूनि शहाणी झाले मजशि कोणी बोलू नका | घरात जाते उघडुनी पाहते म्हणुनि कुणासी सांगू नका ||१|| अंगणी बसते चोरुनी खाते राहते माजघरी | तिहीस रुसते चवथीस हसते केवढी नवल परी॥धृ.॥ तिच्या बळाने चढता जाता पाचहि धरी पदरी |

मनाचे मनपण हरपुनी गेले परपुरुषा उदरी ॥१॥ पुरुष पाहुनी हर्षही
झाला पाही टकमका । घरात नवाचे वरते दहाचे खालते चिमण्या
गुजगुजती ॥३॥ घरात चांदणे चांदण्यात अंगण विखुरले मोती । मोर
येऊनी खाऊनी जातो पुढे उभे राहती ॥४॥ पुच्छक शिरुनी जिकडे
तिकडे डोळे दाखविती । घालुनी सडे मी जातसे पुढे माझ्या संगे कुणी
येऊ नका ॥५॥ माझे घर आवारात अडखळुनी पडले उघडुनी पहाता।
कडकड कडले जीव धडकला ज्वाला भडकल्या कशी गत गे पुढली ॥६॥
गुरुचे चिंतन करता सहजचि समाधी सापडली । समाधी म्हणता मौनचि
झाले दूर झालिसी का ॥७॥ ज्योतीत ज्योती परम ज्योती भिन्नता
नाही । सुखात सुख मी परम सुख मी देखियले बाई ॥८॥ कहाणी सरली
शहाणी बसली सदगुरुचे पायी । भलीच केली मात त्वा नरदेहा गे
बाई ॥९॥ गुंडा स्मरणे पुरा विराला फिरशी वणवण का । घरात जाते
उघडुनी पहाते म्हणुनी कुणासी सांगू नका ॥१०॥

८९. श्री विठ्ठल

१५६६) कोणी काही म्हणो कोणी काही म्हणो । मन हे रमले
गुरुपायी गं ॥१॥ निशिदिनी मजला ध्यास तयाचा । न सुचे त्याविण
काही गं ॥२॥ शोधीता हे त्रिभुवन सारे । सार नसे त्या ठायी गं ॥३॥
सद्गुरु स्मरणे विठ्ठल तरला । भेद नसे त्या पायी गं ॥४॥

१५६७) रत रे रत सख्या राघवनामी । किती रमशील कामी ॥५॥
रामनाम सुखधाम निरंतर । सेवुनिया त्यज कुमती रिकामी ॥६॥ नाना
जन्मार्जित दुरिते जळली । कृत पुण्ये फळली । तै या नरतनुची प्राप्ती
कळली । मग मति का चळली । लाज लाज करी काज स्मरूनी ।
रघुराज पदवि रम धन सुत धामी ॥७॥ दारादि विषयांचा भ्रम कृत

४२६/अभंग तरंग

करा। समजुनि मति थारा सारा | मायिकची मोह पसारा | सारा
निसारा। इष्ट मित्र कुळ गोत्र सर्वथा | भ्रम काकी मामी ॥३॥ करणे
सत्संगे गत मल करणे शुद्धांतकरणे | रमणे हितवर्णे संसृति तरणे |
सत्कर्माचिरणे | समज करुनि हित उमज | उमज मनि देशिक वचने |
कवण कसा मी ॥४॥ ऐशा साधने बहुजन तरले | शांतीने वरले | सहज
देहत्वा पसरुनि सरले। निजपदी अनुसरले | करिसी भजन तरी तरसी
पितरसह | ये विषयी तुज विठ्ठल हा मी ॥५॥

१५६८) रामा तुझे नाम जपता | जोडे निजसुख जोडी | विषय प्रीती
कोठुनी | संसाराची बेडी ॥१॥ तीर्थ ब्रतदाने पुण्ये | तिजी कथियेली |
ती ती सर्व नामे घडती | ऐसे वेद निवेदी ॥२॥ यज्ञादिक कर्मे करिता।
घडती अंतराय | सांग तेथे नामावीण | आणिक ते काय ॥३॥
रामकथांमृत सेऊनी शंकर | तृप्त जाहला | याचलागी प्रेमे मस्तकी |
विठ्ठल बंदी त्याला ॥४॥

१५६९) हरीभजनी का रत व्हा ना ॥ध्रु॥ धन माया बहु माना | का वर
जाना मनी उमजाना ॥१॥ आणुनि ध्याना मन द्या ना | सम अपमाना
मानुनी विषय वमाना ॥२॥ सत्पंथी जाना समजाना वचन न माना |
गुरुसी न माना स्वरूपी रमाना ॥३॥ चिद्रस प्याना सुख ल्याना | थोर
नमाना विठ्ठल नाना ॥४॥

१५७०) केशरचर्चित भाळी यमुनातीर वासी | पतीत जन उद्धरण
तारण सर्वासी | अगाध महिमा तुझा न कळे निगमासी | सुरवर किन्नर
वंदिती तुझिया चरणासी ॥१॥ जयदेव जयदेव जय राधा रमणा |

आरती ओवाळू तुज नारायणा ॥६३॥ जडित मुगुटे विलसे नवरत्ने हारी।
अधरी मुरली नर्तन करती विभु चारी । धिमकित धिमकित धिमगा ।
धिमगा गम शौरी ॥२॥ आसावरी गर्जुनी हे नट भैरव तोडी । सामापिता
गाया कविला गम तोडी। बहुता पुण्याईने जहाली हे जोडी । नाना छंदे
विठ्ठल निज रे निज गोडी ॥३॥

१५७१) रामी धरी तू प्रीत रे । समया हेचि उचित रे । राजारामी
प्रीत रे । सितारामी प्रीत रे । आत्मारामी प्रीत रे ॥१॥ राम कृष्ण हरी
विष्णु जनार्दन । या नामे गा गीत रे ॥२॥ विठ्ठल विनती इहपर सुककर।
का होसी फजित रे ॥३॥

१५७२) लागला चटका । हा प्रपंच अवघा लटका ॥६४॥ चटका
लागला मीरेला । छळुनी विष दिधले तिजला । निर्भय होऊनिया
मनाला । घेतला घुटका ॥१॥ चटका लागला कबीराला । छळु संत
आले घरला । बायको विकोनी सावकाराला । मारीला फटका ॥२॥
चटका लागला जनीला । सोडुनी दिधले गणगोताला । वेगळे होऊनी
जन्ममरणाला । तोडिला तटका ॥३॥ चटका लागला विठ्ठलाला । शरण
ब्रह्मानंदपदाला । विसर न पडे दिवा निशीला । लव पळ घटका ॥४॥

१५७३) खेळ खेळता बसवंत हो रे । बसवंत हो रे बसवंत हो
रे॥६५॥ खेळ खेळे तू बसवंताचा । बसवंत विठ्ठल धरी रे साचा ॥१॥
बस जयाचा नामी बैसला । बसवंत त्याचा होय अंकिला ॥२॥
बसवंतयोगे दास सुखाचा । विठ्ठल नामे धरली वाचा ॥३॥

९०. श्री हरीनारायण

१५७४) गुरु तुझा सर्वस्वी आधार ॥ध्रु॥ कळीकाळासी दृष्टीसी नेणे।
तूचि उतरी पार ॥१॥ कल्पना हे घडामोड करिसी । मिथ्या हा
व्यवहार ॥२॥ नाना भ्रांती तद्रूप करुनी । वरकड भूमीभार ॥३॥
हरिनारायण निशिदिनी घेर्ई । मुखी हा उच्चार ॥४॥

९१. श्री दाजी जोशी

१५७५) जगज्जननी वदा वदनी सदा त्यजुनी मदा ॥ध्रु॥ मातुलिंग
गदा खेटक पद्मपत्र धरी नीट । दंड कमंडलु हाती पुष्य सदा ॥१॥
इंद्रादिक देवराय वंदिताती जिचे पाय । अंतरंगी जिचे पाय नेईल ते
ब्रह्मपदा ॥२॥ बहुत करिसी कारभार न स्मरसी विष्णुद्वार । यमदूत
देतील मार सोडवील कोण तदा ॥३॥ कोल्हासूर दानवादि मारुनी सुख
दिधले जनासी । म्हणुनि तिचा दाजी जोशी वंदितसे नित्य पदा ॥४॥

९२. श्री कृष्णाबाई

१५७६) नारायण श्रीमंत । आमुचा नारायण श्रीमंत ॥ध्रु॥ दारिद्र्याचा
लेश नसे ज्या । लक्ष्मीपती गुणवंत ॥१॥ चरणी जयाच्या वाहे
त्रिवेणी । चतुरानन सुतवंत ॥२॥ नारायण पदी राहे कृष्णा ।
अन्य नावडे पंथ ॥३॥

१३. श्री कवी लाघवी

१५७७) ऐक सुंदरी राजमंदिरी स्वप्न देखीले कुटून । मी जागी जहाले उटून ॥६॥ डोळ्यात डोळा लहान डोळा । त्यात देखिले गगन । गगनात चेतले अगन । अग्नीमध्ये मत्स्य पोहती । पाहुनि झाले मगन । तेथे नार नाचते नगन । सोहंपक्षी त्या दोघांचे । लावुनी गेले लगन । मी पाहुनी झाले मगन । मुंगी व्याली अंडी झाली । पंचवीस निर्मळ । त्यात एक दिसे ढवळ । एकेक अंडी अनंत ब्रह्मांडी । अंडेच गेले फुटून ॥१॥ तिसऱ्या प्रहरी स्वप्न देखिले । वृक्ष उफराटा । नऊ शेंडे एकचि फाटा । त्या वृक्षाच्या शाखा गेल्या । मूळ आणि तळवटा । जसा वजन ताजवा काटा । कवी लाघवी म्हणे आघवी । भ्रांतीच गेली फुटून ॥२॥

१४. श्री. अनंत फंदी

यांचा जन्म इ.स. १७४४ मध्ये संगमनेर येथे घोलप घराण्यात झाला. संगमनेर येथे एक मलिकफंदी म्हणून फकीर होते. त्यांची व अनंताची अत्यंत मैत्री होती. त्यावरून लोक त्यांना अनंतफंदी म्हणू लागले. सुरवातीस हे लावण्या, तमाशा करीत असत. पण पुण्यश्लोक अहिल्याबाई होळकर यांच्या भेटीनंतर त्यांना पश्चात्ताप होऊन ते संतकथा करु लागले. त्यांच्या अनेक कटाव, फटके, आर्या, श्लोक प्रसिद्ध आहेत. यांनी सवाई माधवराव पेशव्यांच्या जीवनावर आधारित ‘माधवग्रंथ’ हा ओविबद्ध ग्रंथ लिहिला. इ.स. १८१९ मध्ये

यांनी देह ठेवला.

१५७८) बिकट वाट वहिवाट नसावी धोपट मार्गा सोडु नको ।
 संसारामधि ऐस आपला उगाच भटकत फिरु नको । चल सालसपण
 धरुनि निखालस बोला खोट्या बोलू नको । अंगी नम्रता सदा असावी
 राग कुणावर धरू नको । नास्तिकपणात शिरूनी जनाचा बोल आपणा
 घेऊ नको । भली भलाई कर काही पण अर्धर्ममार्गी शिरू नको ।
 मायबापांवर रुसू नको दूर एकला बसू नको । व्यवहारामध्ये फसू नको
 कधी रिकामा असू नको । चा.प.। परि उलाढाली भलभलत्या पोटासाठी
 करू नको ॥१॥ वर्म काढुनी शरमायाला उणे कुणाला बोलू नको ।
 बुडवाया दुसऱ्याचा ठेवा करूनी हेवा झटू नको । मी मोठा शहाणा
 धनाढ्यहि गर्व भार हा वाहू नको । एकाहून एक चढी जगामधि थोरपणाला
 मिरवु नको । हिमायतीच्या बळे गरीब गुरिबांला तू गुरुकावु नको । दो
 दिवसाची जाईल सत्ता अपेश माथा घेऊ नको । बहू कर्जबाजारी
 होऊनि बोज आपला दवडू नको । स्नेहासाठी पदरमोड कर परंतु
 जामीन होऊ नको । विडा पैजेचा उचलू नको उणी तराजू तोलु नको ।
 गहाण कुणाचे डुलवु नको असल्यावर भीक मागु नको । चा.प.। नसल्यावर
 सांगणे कशाला गाव तुझा भीड धरू नको ॥२॥ बरी खुशामत शहाण्याचीही
 मूर्खाची ती मैत्री नको । कष्टाची बरी भाजी भाकरी तूप साखरेची चोरी
 नको । आल्या अतिथा मूठभर द्याया मागे पुढती पाहू नको । दिली
 स्थिती देवाने तीतच मानी सुख कधी विटू नको । असल्या गाठी
 धनसंचय कर सत्कार्यी व्यय हटू नको । आता तुजही गोष्ट सांगतो
 सत्कर्मा ओसरू नको । सत्किर्ती नौबदीचा डंका गाजे मग शंकाच

नको|चाल। सुविचारा कातरू नको सत्संगत अंतरू नको । द्वैताला
अनुसरू नको हरिभजना विस्मरू नको। गावयास अनंत फंदीचे फटके
मागे सरू नको ॥३॥

९५. श्री राम जोशी

श्री राम जगन्नाथ जोशी हे सोलापूर येथील राहणारे होते. यांचा
जन्म शके १६८४ मध्ये झाला व यांनी शके १७३४ साली आपला देह
ठेवला. ते लहानपणी तमाशा करीत असत व तमाशात आपण केलेल्या
लावण्या म्हणत असत. एकेप्रसंगी मोरोपंत कवीने ह्यांची काव्यरचना
पाहून तिची फार तारीफ केली व तमाशा करण्याचे सोडून हरिकीर्तन
करीत जा असा उपदेश केला व ते याप्रमाणे हरिकीर्तन करु लागले.
यांनी छंदशास्त्रावर छंदोमंजिरी हा ग्रंथ लिहिला व अनेक विषयांवर
लावण्या लिहिल्या आहेत.

१५७९) भज भज भवजलधिमाजि मनुजा शिवाला ॥धृ॥ धरिशिल
दृढ चरणकमल | घडिभरि मन करुनि विमल | तरिच सकल पाप
शमेल | त्यज रे भवाला ॥१॥ सांडुनिया विषयवमन झडकरि करि
पडरिपुदमन | पूजि मन हे करुनि सुमन | गिरिजाधवाला ॥२॥ सावध
हो करिसि काय | शंकर गुरु बाप माय | चिंतुनि कवि राम पाय | हृदयी
निवाला ॥३॥

४३२ / अभंग तरंग

१५८०) दो दिवसांची तनु हे साचि सूरत रसाची करुनी मजा ।
गमजा करिता मनी उमजाना हे सुख पुढती न पडेल वजा । भाई सावध
व्हा ॥६७॥ आज उद्यांचा पूर नद्यांचा वलय गद्यांचा बहर नवा । उलट्या
झाल्या कुलट्या रांडा मग कोठील हो मालपुवा । पाट बसाया ताट
रुप्याचे दाट त्यामध्ये दूध रवा । धनावयाला बसेल घसरा मग विसरा हो
गोड खवा । रांडा पोरे वंचक चोरे जवर मिळविता तवर थवा । शीते
तोवरी भूते भोवती कोण कुणाचा सखा जिवा । जोवरी पैसा तोवरी
बैसा म्हणतील मंचकी घ्याल हवा । बेटा बेटी हाती नरोटी देतील हा खूप
समज ठिवा । पातकात की घात होतसे हात जोडतो हरीसी भजा ।
फुका सुखाला मुकाल कथितो न कालचा दिन आज दुजा ॥१॥ कनक
धनाचा मद मदनाचा वोसरल्यावर रंग फिका । रुका न पदरी विकाल घर
मग विलास भरजरी कुटून हुका । गजरथ घोडा कलगी तोडा पायी जोडा
लाल झुका । तोडा जाऊनी खोडा येर्इल बसेल एकच धर्मधका । सुगंध
शाला नरम दुशाला गरम मसाला पानपका । हार तुरे हे बरे न पुढती बुरे
हाल खेळात बुका । कोकशाला नाटकशाला दासियांचा घ्याल मुका ।
कामुक होवुनी का मुकता परमार्थसुखाला देह विका । कदम मुलाजा
यात भुला जा तुम्हा न लाजा मनी समजा । दूत यमाचे मूत आणतील
नेला तुमचा बाप आजा ॥२॥ पुरे करा या मौजा येथुनी फौजा झाल्याचि
रवाना । यमदुताची ढाल बिनीवर बाल सफेती देखा ना । पुढे यमाचे
खडे दूत हे बडे हरामी समजा ना । मार मारतील फार कुणी मग मामा
काका गौसेना । रांडा आता मांडा चारती खांडा म्हणतील करा चुना ।
मूळ कुणाचे भूल तुम्हाला चूल चालती तवर म्हणा । तडका येतील सारे

अडका हुडकायाला मरताना | पीठ गिळेना मीठ मिळेना ऐसे करतील
ऐका ना | वेडा होईल परीजन वेडा म्हणतील पेढा आठीव जा | अडाल
भूवरी पडाल मग तुम्ही रडाल न म्हणा काळ खुजा ||३|| सुभा करुनी
मनसुभा येखादा उभा करा परिवार भरा | काय तुम्हाला यात साचले
आत वाचले आयुधरा | दार-जनाला हार नगांचे भार मुलीस मुलग्यास
तुरा | द्याल पुन्हा जरी घ्याल न देतील तुम्हासी त्यातील जरा चुरा | का
मरता धनलोभे फिरता पुरता याचा शोध करा | कोण तुम्हाला वाली तो
वनमाळी लावील पैलतीरा | लोह धनाच्या जाड कवाडा आड बसा की
बाड चिरा | काळ सखत पाताळतळातुनी काढील अंबुधीमाजी शिरा |
फार कशाला सार सांगतो बार बार जन्मा न वजा | कवीरायाचा बोल
नव्हे की फोल डोल ध्यानी उमजा ||४||

९६. श्री विठ्ठल पुरंदर

श्रीविठ्ठल पुरंदर यांचे नाव श्री. श्रीनिवास तथा तिम्मप्पा वरदप्पा
नायक असे होते. त्यांचा जन्म बेलारी जिल्ह्यातील हंपीजवळील पुरंदरगड या
गावी झाला. त्यांनी संगीत, संस्कृत व कन्नड या विषयात शास्त्रोक्तज्ञान प्राप्त
केले. दास पंथाचे संस्थापक श्रीपादराय यांचे एक महान शिष्य व्यासराय यांनी
त्यास माध्व वैष्णव पंथाची दीक्षा दिली व पुरंदर विठ्ठल असे नाव ठेवले. त्यांना
कर्नाटक संगीत पितामह म्हणून गौरविले जाते. त्यांचे कीर्तन, सुळादी आणि
उगाभोग हे काव्यप्रकार प्रसिद्ध आहेत. त्यांनी कानडीभाषेत देवरनाम नामक
भक्तीरचना केल्या. त्या अंदाजे ४,७५,००० आहेत. त्यांचा कार्यकाळ इ.स. १४८४
ते १५६४ असा आहे.

४३४/अभंग तरंग

१५८१) देव बंदा नम्म स्वामी बंदा । देवरदेव शिखामणियु
बंदा ॥१॥ मंदरोद्धर बंदा मामनोहर बंदा । वृदावनपति गोविंद
बंदा ॥२॥ उरगशयनने बंदा गरुडवाहन बंदा । नरगोलिदवा बंदा
नारायण बंदा ॥३॥ नित्यतृप्तने बंदा निगमागोचर बंदा । सत्यश्री पुरंदर
विष्टुलता बंदा ॥४॥

९७. श्री गुंडामहाराज सराफ

१५८२) गुरुकृपेचा ध्वज बरवा । हाचि जहाला पाडवा ॥१॥
गुरुनाममृत पान । हेचि लिंबाचे प्राशन ॥२॥ दर्शन्दिये स्वरूपी थारा ।
धरिता सण हा दसरा ॥३॥ मनाचे जहाले उन्मन । हेची होय
शीलंगण ॥४॥ जीव शिव एक मेळी । वाटती सुवर्ण सुवेळी ॥५॥
स्वरूपी परब्रह्म ठेवा । हाचि दिवाळी पाडवा ॥६॥ अक्षयी तृतीय
पुरुष ध्याये । गुंडा औट सण गाये ॥७॥

१५८३) पर्वतशिखरी असे माझे धन । श्रीदेवचरण अविनाश ॥१॥
राम राम म्हणता शत्रु निर्दाळिले । धन सापडले माझे मज ॥२॥
त्रयोदशी आज धनाची जहाली । वासना निमाली रामनामे ॥३॥ धरी
ऊर्ध्वपंथ माहेराची वाट । करोनी बोभाट सांगे गुंडा ॥४॥

१५८४) हेचि देवासी मागणे । माझे लाड चालविणे ॥१॥ कबीर
नामदेव भक्त । ज्ञानदेव जीवनमुक्त ॥२॥ जनी गोरा एकनाथ । चोखामेळा
असे तेथ ॥३॥ तुकाराम भक्त बळी । रोहिदास सावतामाळी ॥४॥
ऐशा संतांचिया झुंडा । त्यात मेळवावा गुंडा ॥५॥

९८. श्री गणपतीसुत

१५८५) दत्तगुरुला शरण जा जा । अखिल पसारा विफल मानुनी ।
 मग तू तरसील भवार्णवाला ॥१॥ काषायांबर सुदंडधारी । स्तोत्र पात्र
 जो सुरवर निकरी । भक्ता दावी मोक्ष पदाला ॥२॥ भस्मोद्गुलन करुनि
 शरीरि । सदैव हिंडे त्रिभुवन उदरी । गणपती सुत हा नमी तयाला ॥३॥

९९. श्री कृष्णकेशव

१५८६) ऊठ गोपाळजी जाय धेनूकडे । पाहती सवंगडे वाट तूळी॥ध्रु॥
 लोपली ही निशी मंद झाला शशी । मुनीजन मानसी ध्याति तुजला।
 भानु उदयाचळी तेज पुंजाळली । विकसती कमळे जळामाजी ॥१॥
 धेनु वत्से तुला वाहती माधवा । ऊठ बा यादवा उशीर झाला । ऊठ
 पुरुषोत्तमा वाट पाहे रमा । दावि मुखचंद्रमा सकळिकासी ॥२॥ कनक
 पात्रांतरी दीप रत्नेभरी । ओवाळिती सुंदरी तूजलागी । दहिभात रत्नताटी
 आणीन तुजसाठी । ऊठ रे जगजेठी भोजनाला॥३॥ जन्मजन्मांतरी दास
 होऊ हरी । इच्छीते वैखरी भक्ती तूळे । कृष्ण केशव करी चरण अंबुज
 धरी । ऊठबा श्रीहरी मायबापा ॥४॥

१००. श्री नगदनारायण

१५८७) तुम्ही या गावचे की त्या गावचे । आडनाव सांगा काय

तुमचे॥धु॥ प्रपंच करिता दिनरजनी | किंवा असता हरिभजनी ॥१॥
कर्मफळे तुम्ही मनी धरिता | किंवा आत्मनिवेदन करता ॥२॥ नगद
नारायण भगत शिपाई | गाव पुसाल तर ठावचि नाही ॥३॥

१०१. श्री माधव

१५८८) लागला तोबा तोबा मज बाई | हरिहर विट्ठल रखुमाई ॥धु॥
यात्रा भरली भरली आषाढीची | स्वारी आली श्रीमंतांची | दाटी
झाली झाली दुदुराची | तोबे उडती ठायी ठायी ॥१॥ दर्शन होय ना
होय ना देवाचे | देवळा भोवता मी नाचे | पाय पाहिले पाहिले
रुक्मिणीचे | वदनी नाम विट्ठलाचे ॥२॥ माधव आत्मा आत्मा सकळांचा।
श्रुती गर्जती वेदवाचा | करुणासिंधू सिंधू भक्तांचा | हेतू
पुरवी जडजीवांचा ॥३॥

१०२. श्री गोपाळस्वामी

श्रीगोपाळस्वामींनी संन्याशाश्रम घेऊन भरतखंडातील सर्व
तीर्थक्षेत्रांना भ्रमण केले. त्यानंतर श्रीनृसिंहवाडी येथे येऊन श्रीदत्त
पादुकांची त्रिकाळ सेवा करून अष्टांगयोग सिद्ध करून ब्रह्मानंदामध्ये ते
निमग्न होऊन राहिले. त्यांनी वैशाख वद्य द्वादशी इ.स. १७५२ रोजी
श्रीनृसिंहवाडी येथे संजीवन समाधी घेतली. त्यांची समाधी महाद्वाराच्या
सभामंडपामध्ये आहे. खालील पदामध्ये त्यांनी श्रीरंगात्मज अशी मुद्रिका
घेतली आहे.

१५८९) धन्य धन्य हो प्रदक्षिणा सद्गुरुरायाची । झाली त्वरा सुरवरा
विमान उतरायाची ॥६॥ पदोपदी झाल्या अपार पुण्याच्या राशी ।
सर्वही तीर्थे घडली आम्हा आदि करुनिया काशी ॥१॥ मृदंग टाळ
ढोल भक्त भावार्थे गाती । नामसंकीर्तने नित्य आनंदे नाचती ॥२॥
कोटी ब्रह्महत्या हरती करिता दंडवत । लोटांगण घालिता मोक्ष लोळे
पायात ॥२॥ गुरुभजनाचा महिमा न कळे आगमानिगमासी । अनुभवी
ते जाणती जे गुरुपदीचे रहिवासी ॥४॥ प्रदक्षिणा करुनि देह भावे
वाहिला । श्रीरंगात्मज विठ्ठल पुढे उभा राहिला ॥५॥

१०३. श्री शहामुनी

शहामुनी हे मुसलमान सूफी संतकवी. मराठवाड्यातील शहागडचे
रहाणारे होते. त्यांनी सिद्धांतबोध हा बृहद् ग्रंथ लिहिला. त्यात अद्वैत व
द्वैत अशा दोनी मतांचे विवरण आहे. हा ग्रंथ चातुर्मासात वाचला जातो
असे म्हणतात.

१५९०) काय संती आरंभिले । बंदी कोणासी घातले ॥१॥
किळा कशाचा बांधिला । खंदक कोण्या आसनाचा केला ॥२॥
वैराग्याचे काय केले । भांडे कशावर ठेविले ॥३॥ तेथे काय
नावाजले । तेवढे सांगवे यावेळे ॥४॥ सत्य माना हो सकळा ।
सत्य माना हो सकळा ॥५॥ आरंभोनी अचाट नेमा । बंदी घालोनिया
कामा ॥६॥ दुर्ग वैज्यांचा बांधिला । दुर्ग वैज्यांचा बांधिला ॥७॥
वज्रासनाचा खंदक केला । खंदक तो केला ॥८॥ वैराग्याचा महाल

४३८/अभंग तरंग

बांधून | बुरुज शांतीचे ठेऊन ॥९॥ भांडे ठेविले विवेकाचे | नाद उठती
सोहळ्याचे ॥१०॥ शहामुनीचे उत्तर | नका मानू दुष्टोत्तर
॥११॥

१०४. श्री भगवंतात्मज

वर्धा जिल्ह्यातील देवळी गावी होऊन गेलेले एक साधु

१५९१) कोणी काही म्हणा मन जडले ॥६॥ गुरुरंगाने रंगुनि गेलो ।
न घडावे ते घडले ॥१॥ पृथ्वीचे जळ आकाशपंथी । न चढावे ते
चढले ॥२॥ भगवंतात्मज म्हणे गुरु पातक । न झडावे ते झडले ॥३॥

१०५. श्री वामन पंडित

वामन पंडित हे सातारा जिल्ह्यातील कोरेगाव-कुमठे या गावचे जोशी
होते. यांनी काशी येथे शास्त्राध्ययन केले व वादविवाद करून पुष्कळ पंडितांना
जिंकले. यांनी सुरुवातीला संस्कृत काव्य बरेच केले. नंतर श्रीसमर्थाची भेट
झाल्यावर ते समर्थाना शरण गेले व समर्थाच्या सांगणेवरून त्यांनी मराठी ग्रंथ
लेखनास प्रारंभ केला. त्यांचे वाङ्मय गंभीर व रसभरीत आहे. त्यांचे वाङ्मय
यमकप्रधान होते म्हणून त्यांना श्रीरामदासस्वामी त्यांना ‘यमक्या वामन’
म्हणत असत. यथार्थ दिपीका (गीतेवरील टीका), निगमसार (श्लोकबद्ध) हे
त्यांचे प्रसिद्ध ग्रंथ आहेत. त्यांनी इ.स. १६४३ मध्ये वाईजवळील पांडववाडी

या गावी देह ठेवला.

१५९२) तू गा कोण अपूर्व कोठ वससी हे विश्वचि तत्त्वता । पाळी कोण तू ते अनाथ आजी मी त्राता न माता पिता । द्यावे काय तू ते त्रिपाद धरणी माझ्या मते फार घे । नेघे वामन बोलिला बळीसकी तृप्ती त्रिलोकी रिघे॥१॥ द्विजसुता तुझिया वचनामृते मज गमे उठतील शवे मृते । दिससी निर्गुण निर्मळ आरसा परी न मागसी अर्थची फारसा ॥२॥ अदितीच्या उदरी हरी जन्मला म्हणुनि ये समयी कळले मला । विभव राज्य समस्त हरील रे यशही विस्तृत होईल अस्त रे ॥३॥ निगम विधी विधाने मांडिले हे पसारे यत विविधभागी वंदिती लोक सारे । वरद हरीच तो हा विप्र कोणीच होती कितीतरी भूमी मागो त्यास देतो अहो ती ॥४॥ आली समीप यजमानीण पट्टराणी पाहे हरिख न पुरेच जिची शिराणी । ओती करे कनकपात्र भरोनी वारी सर्वस्व दे पतीत यास न जे निवारी ॥५॥ संकल्पयुक्त पडता स्वकरात पाणी वाटे खरे करूनि वामन चक्रपाणी । पाताल पादतल मस्तक सत्यलोकी कर्णी दिशा दीनमणी नयनावलोकी॥६॥ एक्यापदे भूमी भरूनी थोडी दुजापदे ब्रह्मकटाह फोडी । दे तिसरा पाय म्हणे बळीला म्हणोनि पाशी दृढ आकळिला ॥७॥ बली करी स्वात्मनिवेदनाते संतोष झाला मधुसूदनाते । दैत्येंद्र तात्काळचि मुक्त केला प्रेमामृताचा हरि हा भुकेला ॥८॥

(टीप :- श्रीवामन पंडितांनी 'बळी-वामन आख्यान' लिहिले आहे. हे एकूण ३५ श्लोकांचे आहे. यापैकी निवडक आठ श्लोक येथे घेतले आहेत. संदर्भ - नवनीत अथवा मराठी कवितांचे वेचे पान नं. १०९.)

१०६. श्री गुरुनानक

श्रीगुरुनानकांचा जन्म इ.स. १४६९ रोजी कार्तिकी पौर्णिमेला तलवंडी, जि. लाहोर येथे झाला. गुरुनानक यांनी शीख धर्माची स्थापना केली व निर्गुण भक्तीचा प्रचार केला. त्यांची पंजाबी व हिंदी भाषेत अनेक पदे आहेत. त्यांच्या जपुजी, आसादिवार, रहिदास, सोहिला इ. रचना प्रसिद्ध आहेत. त्यांनी इ.स. १५३१ मध्ये देह ठेवला.

१५९३) न्हाच धुयेसे सिद्ध भये तो मंडुक मछीया होय । दूर पिये सो सिद्ध भये तो बालक बचीया होय ॥१॥ गाये नाचे सो सिद्ध भये तो कलावंतही होय । कहे नानक एक बोल सद्गुरुनाम लिये तो चारी वेदही होय ॥२॥

१५९४) सुमरन कर ले मेरी मन तेरी बहती जात उमर हरिनाम बिना रे । पंछी पंखबिन हस्ती दंतबिन नार पुरुष बिना रे । वेश्या को पुत्र पिता बिन हीन तैसा प्राणी हरीनाम बिना रे ॥१॥ कूप नीरबिन धेनू क्षीरबिन मंदिर दीपबिना रे । जैसे तरुवर फलफूल बिना गायन कंठबिना रे ॥२॥ देह मनबिन चकोर चंद्रबिन धरती मेघबिना रे । जैसा पंडित वेदविहित हीन तैसा प्राणी हरिनामबिना रे ॥३॥ काम क्रोध मद लोभ निहारो संताधारे संतजना रे । कहे नानकशा सुनो मतीमंदा जगज्जीवन संपना रे ॥४॥

१५९५) बिसरगई सब बात पराई । जब ते साधु संगत मोहे पाई ॥१॥ ना कोई बैरी नही बेगाना । सकल संग हमको बना आई ॥२॥ जो प्रभू

कीनो सो भली मानियो । यह सुमत साधु ते पायी ॥३॥ सबमे रव
रहिया प्रभू एक । पेख पेख नानक बिगसाई ॥४॥

१५९६) सुन भाई क्या भूल पड़ी है । क्या लेके तू जावेगा । मन
मानेसो कल्याण हुवेगा । मस्तीसे भिक मांगेगा ॥१॥ जोरु लड़के माल
बिछाने । लोड तिवाशे अबहि मजा । जब मारे जब बांध बांधकर । कोन
छुड़ावे क्या समझा ॥२॥ गवया गावत पात्र नचावत । दंग हुवा सुन
थैथाय । जब मारे जब बांध बांधकर । तव तू नाचे सुन थैथाय ॥३॥
चोपदार ललकारी मारे । निगा रखो दवलतजादा । न समझे वो गधा
कहता । जमके व्हा दौलत लाता ॥४॥ कहे नानक हम राह बताई ।
चल जाऊ रे चल जाऊ । मावे तो परपार पड़ावे । नहीं तो जमके घर
जाओ ॥५॥

१०७. श्री सूरदास

१५९७) उद्धवजी चलो विदूर घर जाये ॥धृ॥ शबरीके बेर सुदामजी
के चावल । रुचि रुचि भोग लगावे ॥१॥ बडे बडे मंदिर कोन कामके ।
भाव अंदर नहीं पावे ॥२॥ सूरदासप्रभू तुम्हरे दर्शनकू । कायकू बैर
लगावे ॥३॥

१५९८) निर्धन को धन राम । हमारो ॥धृ॥ खात न खरचत चोर न
लूटत । साथे आवत काम ॥१॥ दिन दिन होत सवाई दीढी । खरचत को
नहीं दाम ॥२॥ सूरदास प्रभु मुखमो आवत । औरसको नहि काम ॥३॥

१५९९) कमल नयन घनश्याम तनु ॥धृ॥ चंद्रानन रघुराज बिराजे ।

४४२/अभंग तरंग

हस्तकि कांचन बान धनू ॥१॥ सुंदर नाकी कवीदु सुधारस | कुंदरदनु अतिरम्य
मनू ॥२॥ सूरदासप्रभू रविकुल मंडन | मनमोहे वाके चरन घनू ॥३॥

१६००) गिरिधर गोविंद गोपाल लाल ॥४॥ धेनु चरावत
आवत कन्हैया | कर मुखीधर लाल ॥५॥ माना जसोदा लेत है
बलय्या | मुखपर नंदहि लाल ॥६॥ सूरदासप्रभू तिहारे मिलनकू | मोर
मुगुट गहि लाल ॥७॥

१६०१) गोपाळ मेरी करुणा क्यों नही आवे ॥८॥ हम पतित
तुम पतित उदारण | तुमकू दया नहि आवे ॥९॥ घडिघडि पलपल
दिन न बिसरे | अंतर साक्ष बतावे ॥१०॥ सूरदास प्रभू भवसागरमो | तुम
बिन पार उतारे ॥११॥

१६०२) टारे नाही टरे | करमगत टारे नाही टरे ॥१२॥ दशरथ मरण
सीताहरण | बन बन राम फिरे ॥१३॥ पाचो पांडव वीरप्रतापी | हातमो झोली
धरे ॥१४॥ गुरु वसिष्ठ पंडित ज्ञानी | लगनकु शोध करे ॥१५॥ सूरदास प्रभू जो
हुवे सो हुवे | भटकत कौन फिरे ॥१६॥

१६०३) नागर नर दिया जल कृष्ण गिरीधारी | हम तो लाचार होकर
खड़ी गबालत प्यारी ॥१७॥ हरघडी हात मत डाल तूटे गल माला |
सो सलाम करते छोड दे रे गोपाला ॥१८॥ छोड दे रे चीर मुरारी सुनो
बलहारी | सूरदास प्रभू तुम कैसी करते बलजोरी ॥१९॥

१६०४) हरी भगवान श्रीभगवान । कुंजवनी बासरी बजाई कान्हा ॥धु॥ राधा गौळण मथुरेसी जाता गाई चारी बनमाली रे । ३० सोहं से सेवा करले दया धर्म नहि पाली रे ॥१॥ ब्रज वाकुडा पेंद्या सुदामा संगे बलराम भाई रे । ३० सोहंसे सेवा करले दया धर्म नहि पाली रे ॥२॥ मीरा के प्रभू गिरी धर नागर । चरण कमल बलहारी रे । ३० सोहंसे सेवा करले । दया धर्म नहि पाली रे ॥३॥

१६०५) झुलत राधा संग । गिरीधर झुलत राधा संग ॥धु॥ अबीर गुलालकी धूम मचाई । भर पिचकारी रंग ॥१॥ लाल भई बिंद्रावन जमुना । केशर चूवत रंग ॥२॥ नाचत ताल अधार सुरभर । धिमी धिमी बाजे मृदंग ॥३॥ मिरा के प्रभू गिरीधर नागर । चरन कमलकू दंग ॥४॥

१६०६) हरि गुन गावत नाचूंगी ॥धु॥ अपने मंदिरमो बैठ बैठकर । गीता भागवत बाचूंगी ॥१॥ ज्यानध्यानकी गठडी बांधकर । हरिहर संग मैं लागूंगी ॥२॥ मीराके प्रभु गिरीधर नागर । सदा प्रेमरस चाखूंगी ॥३॥

१६०७) हरिनाम बिना नर ऐसा है । दीप बिना मंदिर जैसा है ॥धु॥ जैसे बिना पुरुखकी नारी है । जैसे पुत्रबिना मातारी है । जलबिन सरोवर जैसा है । हरिनामबिना नर ऐसा है ॥१॥ जैसे शशीबिन रजनी सोई है । जैसे बिना लौन की रसोई है । घरधनी बिना घर जैसा है । हरिनाम बिना नर ऐसा है ॥२॥ दुठर बिना वृक्ष बनाया है । जैसो सूम संचरी नाया है । गिनका घर पुतर जैसा है । हरिनाम बिना नर ऐसा है ॥३॥ मीराबाई कहे हरिसे मिलना । जहाँ जनममरण की नहीं कलना । बिन गुरु का चेला

४४४/अभंग तरंग

जैसा है । हरिनाम बिना नर ऐसा है ॥४॥

१६०८) तुम बिन मेरी कोन खबर ले । गोवर्धन गिरिधारी रे ॥धु॥
मोर मुगुट पीतांबर सोभे । कुंडलकी छब न्यारी रे ॥१॥ भरी सभामो
द्रौपदी ठाड़ी । राखो लाज हमारी रे ॥२॥ मीरा के प्रभू गिरिधर नागर ।
चरनकमल बलहारी रे ॥३॥

१६०९) पग धुंगरू रे पग धुंगरू बांधकर नाची रे ॥धु॥ मै अपने तो
नारायणकी । हो गयी आपहि दासी रे ॥१॥ विष का प्याला राजाजीने
भेजा । पीबत मीरा हासी रे ॥२॥ लोक कहे मीरा भई रे बावरी ।
बाप कहे कुलनासी रे ॥३॥ मीरा के प्रभू गिरिधर नागर । हरिचरन
की दासी रे ॥४॥

१६१०) चरनरज महिमा मै जानी ॥धु॥ याही चरनसे गंगा प्रगटी
। भगिरथ कुल तारी ॥१॥ याही चरनसे बिप्र सुदामा । हरि कंचन धाम
दिन्ही ॥२॥ याही चरनसे अहिल्या उधारी । गौतम घरकी पटुरानी ॥३॥
मीरा के प्रभू गिरिधर नागर । चरन कमलसे लटपटानी ॥४॥

१६११) भोलानाथ दिगंबर ये दुःख मेरा हरो रे ॥धु॥ शीतल चंदन
बेल पतरवा । मस्तक गंगा धरो रे ॥१॥ अर्धांगी गौरी पुत्र गजानन ।
चंद्रकी रेख धरो रे ॥२॥ शिव शंकरके तीन नेत्र है । अद्भुतरूप धरो
रे ॥३॥ आसन मार सिंघासन बैठे । शांत समाधी धरो रे ॥४॥ मीरा के
प्रभूका जस गावत । शिवजीके पैया परो रे ॥५॥

१६१२) चलो मन गंगा जमुना तीर ॥धु॥ गंगा जमुना निर्मल

पानी । शीतल होत सरीर ॥१॥ बन्सी बजावत गावत काना । संग लिये
बलबीर ॥२॥ मोर मुगुट पीतांबर शोभे । कुँडल झलकत हीर ॥३॥ मीरा
के प्रभू गिरीधर नागर । चरन कमलपर सीर ॥४॥

१६१३) फूल मंगाऊ हार बनाऊ । मालीन बनकर आऊ ॥१॥ कै
गुन ले समजाऊ राजधर । कै गुन ले समजाऊ ॥२॥ गलेमे सैली हातमो
सुमरनी । जपत जपत घर जाऊ ॥३॥ मीरा के प्रभू गिरीधर नागर ।
बैठत हरीगुन गाऊ ॥४॥

१६१४) गोपाल राधे कृष्ण गोविंद गोविंद ॥६॥ बाजत झांजरी और
मृदंग । और बाजे करताल ॥१॥ मोर मुगुट पीतांबर शोभे । गला वैजयंती
माल ॥२॥ मीरा के प्रभू गिरीधर नागर । भक्तनके प्रतिपाल ॥३॥

१६१५) प्रगट भयो भगवान ॥६॥ नंदजीके घर नौबद बाजे । टाळ
मृदंग और तान ॥१॥ सबही राजे मिलन आये । छोड दिये अभिमान ॥२॥
मीरा के प्रभू गिरीधर नागर । निशिदिनी धरिजे ध्यान ॥३॥

१६१६) मोरी लागी लटक गुरुचरनकी ॥६॥ चरन बिना मोहे कछु
नही भावे । झूठी माया सब सपननकी ॥१॥ भवसागर सब सूख गयी
है । फिकिर नही मुझे तरननकी ॥२॥ मीरा के प्रभू गिरीधर नागर । उलट
भयी मोरे नयननकी ॥३॥

१६१७) मन माने जब तार प्रभुजी ॥६॥ नदिया गहेरी नाव पुरानी।
कैसे उतरू पार ॥१॥ पोथी पुरान सब कुछ देखे । अंत न लागे
पार ॥२॥ मीरा के प्रभू गिरीधर नागर । नाम निरंतर सार ॥३॥

४४६/अभंग तरंग

१६१८) संतनकी संग लगी तेरी अच्छी बनेगी ॥धु॥ संतनकी संग
डाग न लागी निर्मल होत शरीर ॥१॥ हंसनकी गत हंस जाने वर्म न जाने
कागा ॥२॥ मीरा के प्रभू गिरीधर नागर हरिचरन चित्त लगी ॥३॥

१६१९) पिंजरेमे बाता बोल । सिपाही पिंजरेमे बाता बोल ॥धु॥
ऊस पिंजरेकी क्या चतुराई । हिरे जडे अमोल ॥१॥ ऊस पिंजरेकू नव
दरवाजे । दसवी खिडकी खोल ॥२॥ मीरा के प्रभू गिरीधर नागर ।
गुरुचरन पर डोल ॥३॥

१६२०) मनमोहन गिरीवरधारी रे ॥धु॥ मोर मुगुट पितांबर सोहा ।
कुंडलकी गत न्यारी ॥१॥ खांदे कंबलिया हात लकरिया । गोरखे
वनमाली रे ॥२॥ चतुर्भुज गरुड वहन तोरी । मोहन मूरत प्यारी रे ॥३॥
मीरा के प्रभू गिरीधर नागर । चरणकमल पर वारी रे ॥४॥

१६२१) देखत शाम हसे । सुदामजीकु देखत शाम हसे ॥धु॥ फाटी
शिधाती तूटी पनया । चलत पाव घसे ॥१॥ सिंहासनपर बैठे सुदामजी।
चिंधी का भार दिसे ॥२॥ भाभी ने कछु भेट पठाई । चावल तीन
पसे ॥३॥ मीरा के प्रभू गिरीधर नागर । सोने के नगर वसे ॥४॥

१०९. श्री तुलसीदास

१६२२) जागिये रघुनाथ कुवर पंछी वन बोले ॥धु॥ चंद्र किरन
शितल भई । चकई पिय मिलन गई । त्रिविध मंद चलत पवन । पल्लव
द्रुम डोले ॥१॥ प्रात भानु प्रगट भयो । रजनी को तिमिर गयो । भृंग

करत गुंजगान । कमलन दल खोले ॥२॥ ब्रह्मादिक धरत ध्यान । सुर
नर मुनि करत गान । जागनकी बेर भई । नयन पलख खोले ॥३॥
तुलसीदास अति आनंद । निरखिके मुखारविंद । दीनन को देत दान ।
भूषण बहु मोले ॥४॥

१६२३) ये प्यारे रामनाम नित उठ बोल राम ॥ध्रु॥ उठत बसत नित
जागत सोवत है । खासी खुसी से प्यारी दिलकी गुड़ी खोल नाम ॥१॥
देते घेते तूटे नहीं चोरवाकू लूटे नहीं । खरच खरच करावाको नहीं तोल
राम ॥२॥ चारी बेद मंथुनि काढू अमृतही डोल राम । तुलसीदास प्रभू
तेरे ध्यानी धरो नाम ॥३॥

१६२४) कदही मन रंग तुरंग चढे । कदही मन चाहत है धनकू ॥१॥
कदही स्त्री देखके चित्त चले । कदही मृग होय डुलत बनकू ॥२॥ कदही
राग बिराग तरे । कलही दल साज चले रनकू ॥३॥ तुलसी विचित्र
विचार करे । अब क्या करु इस कपटी मनकू ॥४॥

१६२५) गाईये गणपती जगवंदन । शंकर सुमन भवानीनंदन ॥१॥
सिद्धि सदन गजवदन विनायक । कृपासिंधु सुंदर सब लायक ॥२॥
मोदकप्रिय मुद मंगलदाता । विद्या वारीसी तूचि विधाता ॥३॥ मागत
तुलसीदास कर जोरे । वसे रामप्रिय मानस मोरे ॥४॥

१६२६) भयामो सो बोल लघी मन भयामो सो बोल ॥ध्रु॥ तीन
लोकमे वहावा किया । बाजत बिना ढोल ॥१॥ तुलसीदासप्रभू अपराध
तेरो । मनकी गाठी खोल ॥२॥

४४८/अभंग तरंग

१६२७) मत घबरो रघुवीर । अब तुम मत घबरो रघुवीर ॥१॥ पाव
पलखमो पर्वत लाऊ । मनमो राखो धीर ॥२॥ तुलसीदास प्रभु रामनामसे।
उड गये बजरंग बीर ॥३॥

१६२८) भोलानाथ दिंगंबर हे दुःख मेरा हरो रे ॥धृ॥ चंदन चावल
बेल की पतीया । शिवजीके माथा धरो रे ॥१॥ आसन भार सिद्धासन
बैठा । माथापर गंगा धरो रे ॥२॥ तीन नयनोपर बभूत चढाई ।
माथापर चंद्र धरो रे ॥३॥ तुलसीदास प्रभू विनती करे जो । मैं तेरे पाव
परो रे ॥४॥

११०. श्री सिद्धेश्वरमहाराज

१६२९) करुनी देहाचे देऊळ । आत बसविले गोपाळ ॥१॥ केले
पृथ्वीचे चंदन । वाहू शब्दाचे सुमन ॥२॥ प्राणा व्यानाचा केला धूप ।
देही दिप्ती तोच दीप ॥३॥ सर्व सुखाचा नैवेद्य केला । सर्वात्मत्वे
तांबुल दिला ॥४॥ सिद्धेश्वरी सांग पूजा । जेथे पूजक नुरे दुजा ॥५॥

१६३०) राम आम्हालागी पिता । सीतादेवी आम्हा माता ॥१॥ बंधु
वैष्णव सकळ । गृह अवघाची भूगोल ॥२॥ वित्त नवविधा भक्ती ।
वृत्ती आम्हा स्वरूपस्थिती ॥३॥ सिद्धेश्वरी समाधान । रामावीण न
दिसे आन ॥४॥

१६३१) आम्हा ब्रह्मांड पंढरी । विट्ठल दिसे चराचरी ॥१॥ जे का
मुमुक्षुंची आई । सद्वृत्तीते रखुमाबाई ॥२॥ तुर्या हेचि चंद्रभागा ।

भीमा उन्मनी हे गंगा ॥३॥ चिन्मय वाळुवंट पाहे । बोध पुंडलिक आहे ॥४॥ संत महंत निर्विकारी । गाती रामकृष्ण हरी ॥५॥ परतून पाहे जड विटे । सिद्धेश्वरा विठ्ठल भेटे ॥६॥

१११. श्री परिसा भागवत

१६३२) जन्मता पांडुरंगे जिव्हेवरी लिहिले । अभंग शतकोटी प्रमाण कवित्व रचियेले ॥१॥ जय जयाजी भक्तराया जीवलगा नामया । आरती ओवाळिता चित्त पालटे काया ॥२॥ घ्यावया भक्तीसुख पांडुरंगे अवतार । धरुनिया तीर्थमिशे केला जगाचा उद्धार ॥३॥ प्रत्यक्ष प्रचीत हे वाळुवंट परीस केले । हारपली विषमता द्वैतबुद्धी निमाली ॥४॥ समाधी महाद्वारी श्रीविठ्ठल चरणी । आरती ओवाळितो परिसा कर जोडोनी ॥५॥

११२. श्री यशवंतदास

१६३३) अंबेचा जोगवा हो अंबेचा जोगवा । उदयोस्तु प्रसाद मिळवा ॥६॥ श्रीचा निवास औटपीठ । ईचे चरित्र हो अवीट । गाता भक्तीभावे नीट । लाभे अनंत सुख या जीवा ॥७॥ मातापूर कोल्हापूर । कालिका देवी महशूर । अर्धपीठ पर्वत शिखर । सप्तशृंगे निवास बरवा ॥८॥ भरजरी नेसली पट । भाळी कुंकुमाचा मळवट । मस्तकी रत्न सुकिरीट । पायी पैंजण करिती रवा ॥९॥ करी शस्त्रास्त्रे

४५०/अभंग तरंग

चमकती । ईची करती देव स्तुती । ईची कळली प्रचंड शक्ति । त्या
चंडमुंड दानवा ॥४॥ आश्चिनात जे नवरात्र । घटमाळा चित्र विचित्र ।
स्थापिती दीप अहोरात्र । भावे दास करिती सेवा ॥५॥ माझी
माय कुळस्वामीनी । रेणुका ब्रह्मरूपीणी । गाईन तुझी गुणगाणी ।
यशवंत दास तारावा ॥६॥

१६३४) वेदांचे जे गुह्य शास्त्रांचे सार । प्राकृत शब्दामाजी
केला विस्तार । कर्म उपासना ज्ञान गंभीर । ज्याच्या मननमात्रे
आत्मा गोचर ॥१॥ जयदेव जयदेव जय मनोबोधा । पंचप्राणे आटती
तुज स्वात्मशुद्धा ॥धू॥ दोन शते पाच श्लोक हे जाण । श्रवणे
अर्थे साधक पावती हे खूण । परमार्थासी सुलभ मार्ग हा पूर्ण । यशवंत
सद्गुरु दासाचा प्राण ॥२॥

११३. श्री दिवाकर

१६३५) करम करामति काम कुसंग त्यजी । भज राम अनंत
अभंग ॥१॥ निशि बासर यहि बाणी बखान । रामही राम सुधारस
पान ॥२॥ सार सुधारस से अगणित । दीन दिवाकर सो सुख लेन ॥३॥

११४. श्री दिनकर सुत

१६३६) सद्गुरु मर्त्य कसा सुखराशी । जो करी ब्रह्म जीवासी ॥१॥
न म्हणा पाषाण परिसाला । हेम करी लोहाला ॥२॥ वोहळ सुरसरिता

नवदारे । पाववी विष्णुपदा रे ॥३॥ दिनकरसुत बाले पीक कागा । केवी
म्हणावे सांगा ॥४॥

११५. श्री शंकरसुत

१६३७) जो जो जो जो रे श्रीकृष्णा । दूर करी मम तृष्णा ॥धु॥ श्रमलो
मी भारी संसारी । सोडवी बा झडकरी ॥१॥ हा भव दुस्तर अनिवार ।
करी यातुनी मज पार ॥२॥ माझी मती मंद स्वच्छंद । घालवी विषय
छंद ॥३॥ बालमुकुंदा सुखकंदा । देई अभय वरदा ॥४॥ शंकरसुत अझ
सप्रेम । गाई कृष्ण राम ॥५॥

११६. श्री श्यामसुत

१६३८) रामकथा रस घेई प्राण्या । रामकथा रस घेई ॥धु॥
रामकथामृत शंकर घेऊनी । तृप्त झाले देही रे ॥१॥ वाल्या वाल्मिक
रामरसाने । अमरचि झाला पाही रे ॥२॥ श्यामसुत म्हणे किती एक
तरले । जनकादिक झाले विदेही रे ॥३॥

११७. श्री सखाराममहाराज कवाडकर

१६३९) आनंद रस हा प्याला । भवताप शांतचि झाला ॥धु॥ अनंत
कोटी कल्मषपाश । पावे एका समयी विनाश । दृढ धरिता सद्गुरुंची
कास । निजगूज सांगुनी गेला ॥१॥ आता मज हो कैचे ध्यान ।
विसरून गेले समुळी भान । श्रवण कराया नाही मज कान । संकल्पचि

निमाला ॥२॥ मेली यद्यपी आहे माय । केला जीणे दृढ व्यवसाय ।
रामसखा तो शोकेल काय । चिन्मय होऊनी ठेला ॥३॥

११८. श्री निरंजन रघुनाथ

१६४०) झटपट राम सुमरले भाई ॥ध्रु॥ जरा मरणके ऊंच फरारे रोग
फौज जल आई । वातपित्त कफ नौबत वाजे जमने धूम मचाई ॥१॥
मातापिता और खैसकबीला सगे सोदर भाई । तेरे उपर आन बने जब
साथी नही है कोई ॥२॥ माया नदी पूर चला है खलकत सबही बहाई ।
संत समागम जल्दी करले नरतनू नौका पाई ॥३॥ निरंजन रघुनाथ गुरु
की अग्या खूब सुनाई । बार बार करतार पुकारे तुजकु राम दुहाई ॥४॥

११९. श्री विठ्ठलनाथमहाराज

१६४१) जड देह कसा घेऊनी गेला । तुकाराम वाणी ॥ध्रु॥ भजन
पूजन भावबळे । जिंकियले कळिकाळ । गर्जताती तीन्ही ताळ ।
ऐकताती कानी ॥१॥ पंढरीचा देव गडी । पावविल पैलथडी । विठ्ठलनाथ
गरीब गडी । त्यास कोण मानी ॥२॥

१६४२) कसा तारील पंढरीराव ॥ध्रु॥ भाव धरीना भक्ती करीना ।
उगाच हरी मज पाव ॥१॥ माता पित्यासी लाथा मारी । मेल्यावरी करी
कीव ॥२॥ थरथर कापे शक्ती हरल्या । म्हणे देवा आता धाव ॥३॥
विठ्ठलनाथा सद्गुरुचरणी । दिधला अक्षय ठाव ॥४॥

१२०. श्री वामन

१६४३) चांगला रे कृष्ण चांगला रे । मातंग मंद रंगी रंगला रे ॥१॥
 लोटला रे हत्ती लोटला रे । उपडोनी दोनी दंत पडला रे ॥२॥ लोटला रे
 रंगी लोटला रे । मळ्हासी वज्रतुल्य वाटला रे ॥३॥ तापला रे कृष्ण
 तापला रे । मारीताना सखा मामा आपुला रे ॥४॥ गाईला रे कृष्ण
 गाईला रे । वामने तो श्रीहरी ध्याईला रे ॥५॥

१२१. श्री लालदास

१६४४) अंधेरी दुनिया भजनबिन कैसी तारियो ॥धृ॥ पाड फोडके
 फत्तर मंगायो टाकी मूर्ती घडवायो । मुठभर शेंदुर लग दिया उनकी सेवा
 करियो ॥१॥ जीता बापकू रोटी न देखे मुडरेकू तील प्यायो । मुठभर
 चावल धरिया धरके कब हा बाप कहियो ॥२॥ सवा शेरका रोट पकाया
 देवीकुर विल वायो । देवी बिचारी बोले न चाले अपाप मिलकर
 खायो॥३॥ लालदास कहे बन्सिबजावे मायिक कबू नही तरियो । सज्जा
 बोले धक्का खावे झूटा लडु लडु खावे ॥४॥

१२२. श्री आत्मानंद

१६४५) कुलदीपक तो भला । बहुता ताराया उपजला ॥धृ॥ राम
 सहाकारी जया । काही भय नाही तया ॥१॥ जरी जन देती कष्ट । न करी
 स्वभाव पालट ॥२॥ आत्मानंद पदी रत । जैसा प्रलहाद सद्गत्त ॥३॥

१२३. श्री गोपाळनाथ मङ्गावकर

१६४६) पंढरीराये समई चालविली ॥धु॥ रत्नाकर सिंधुतीरी ।
आजग्रामा माझारी । रत्नशिखियाचे घरी । कवतुक डोळा दाविले ॥१॥
समई चाले स्थिर स्थिर । टवळे फिरे वरचेवर । पाहोनिया नारीनर ।
म्हणती कवतुक देवाचे ॥२॥ अकळ पंढरीचा राणा । न कळती त्याच्या
खुणा । गोपाळनाथ लागे चरणा । विठ्ठल म्हणा स्वानंदे ॥३॥

१२४. श्री गुरुनाथ

१६४७) श्रीहरी तव मुरली मोही मना ॥धु॥ विषय वासना काही न
उरल्या । तुझी मूर्ती हृदयी ठसे नंदनंदना ॥१॥ गृही कामधंदा राहि
मुकुंदा वेडे आम्ही झालो । सारे जगज्जीवना ॥२॥ गुंगवी आम्हा
मुरलीरव हा । त्वत्पदी गुरुनाथ हा करी वंदना ॥३॥

१२५. श्री मुद्गलस्वामी

१६४८) भक्ती कोणी अवरोधी । त्याचे वचन मोडा आधी ॥१॥
प्रल्हाद प्रितृआज्ञा मोडी । बळी गुरुचा डोळा फोडी ॥२॥ बंधु त्यजी
बिभिषण । गेला गुरुसी शरण ॥३॥ मुद्गल म्हणे जोडे राम । तोचि
करावा रे धर्म ॥४॥

१६४९) अनंता जन्माची तपे ज्या घडतील । तरीच वाणी वदेल

रामनाम॥१॥ प्रयागी जाऊनी देहासी कर्वती | तेव्हा भक्त होती विठोबाचे॥२॥
पंच अनी घडे निराहारी चांग | तया होय संग साधुसंता॥३॥ मुद्रगल म्हणे
तोचि दैवाचा पुतळा | ज्यासी लागे चाळा रामनामी ॥३॥

१२६. श्री ब्रह्मानंदमहाराज

१६५०) महाराजा ऐसा नाही त्रिभुवनी | आनंदाची खाणी गुरुराव॥१॥
माझे सद्गुरुराव ब्रह्माचि केवळ | वासनेचे मूळ दूर केले ॥२॥ दूर केले
भय कृपादृष्टी पाहता | मायापाश भूते पळविली ॥३॥ पळविली भ्रांती
राहोनिया चित्ती | ब्रह्मानंदे स्तुती काय करु ॥४॥

१२७. श्री स्वामी राघूळदास

१६५१) प्राण्या भुलू नको बा रे | पुढचा हिशेब तू पहा रे ॥६॥ शेर
आच्छेर धडा पासरी ईश्वर घरचा काटा | पाप पुण्याच्या वजनाप्रमाणे
होईल नफा तोटा ॥१॥ सोन्या रुप्याची भांडी पितळेची म्हणशील
माझी भांडी | गाडग्यामध्यें विस्तव घालुनी परळ झाकिती तोंडी ॥२॥
शाल दुशाला उंची पैठणी किती तरी करशील थाट | अखेर तुझ्या
प्रारब्धाला उणाख मांजरपाट ॥३॥ सात मजल्याचा इमला बांधुनी
म्हणशील माझे घर | अखेर तुझ्या प्रारब्धाला गोवऱ्यांचा अधिकार ॥४॥
स्वामी राघूळदास म्हणे ऐसी आहे संसाराची गती | क्षणात आहे क्षणात
नाही पडशी यमाचे हाती ॥५॥

१२८. श्री राजाराम

४५६/अभंग तरंग

१६५२) नाममंत्र देऊनी गुरुने जोगी बनविले । नामे फार कष्ट करूनी सौख्य दावियेते ॥१॥ अज्ञान निद्रेमाजी असता ज्ञाने जागविले। नामब्रह्मी राजारामी जोगी जागविले ॥२॥

१२९. श्री श्रीकृष्णमहाराज बांदकर

कृष्ण जगन्नाथ भट्ट बांदकरमहाराज यांचा जन्म शके १७६६ आषाढ शुद्ध एकादशीस झाला. यांची स्वात्मतत्त्वामृत शतकम् हा ग्रंथ, श्रीगुरु बोध, लघु आत्मकथन हे ग्रंथ व १६२ पदे उपलब्ध आहेत.

१६५३) जप तू रामनाम किती । मधुर मधुर मधुर मधुर ॥४॥
रामनाम ध्वनी उमटे । तेथे लक्ष लावी नेटे । ब्रह्मानंद सहज भेटे । प्रचुर
प्रचुर प्रचुर प्रचुर ॥१॥ दृश्य देखताचि दिठी । दृष्ट्यासी पडे मिठी ।
आपुले आपण सौख्य घोटी । नदुर नदुर नदुर नदुर ॥२॥ राम विष्णु
कृष्ण ध्यान । त्यासी दे मुकुंद ज्ञान । जेणे होय समाधान । चतुर चतुर
चतुर चतुर ॥३॥

१६५४) या मनाचा काम पुरविता राम जगाचा स्वामी । नाम गाता
श्याम सुंदर प्रगटे अंतर्यामी ॥१॥ वामजानुवरी जानकी शोभे वाम
लोचना साजे । काम मनोहर मूर्ती जगन्मय धाम सुखाचे गाजे ॥२॥
भला जन्म लाधला गड्यांनो चला अयोध्या जाऊ । न लाभ याहूनि मला
वाटतो कलाकुशल हरी गाऊ ॥३॥ थाट शोभतो कीर्तन गजरे दाट समुह
संतांचा । वाट फुटेना गाढुनी घ्याया ब्रह्मानंदचि साचा ॥४॥ विष्णु
कृष्ण जगन्नाथ सदा प्रेमळ भक्तजनांचा । अखंड भजनी तो दिन रजनी

लंपट निजनामाचा ॥५॥

१३०. श्री अमृततनय

१६५५) बाईल रे बाईल रे । बाईल रे तुज खाईल रे ॥६॥ अटक
मटक चटक दावुनी । जाईल रे जाईल रे ॥७॥ अमृततनय म्हणे जोवरी
पैसा । तोवरी गीत गाईल रे ॥८॥

१३१. श्रीमंत रघुनाथराव बाजीराव

ऊर्फ दादासाहेब पेशवे

१६५६) मन शिवपदकमळीचे भूंग । यज्ञ याग तप ध्यानधारणा
भस्मोद्रलित अंग ॥६॥ नमक चमक मुखी गाजती वाजती । करी
शिवपार्थिव लिंग ॥७॥ सा रे ग म प ध नि सा गंधर्व गायन । वाजे टाळ
मृदंग ॥८॥ भूंगी नाचे थय थय थय थय । चरण कमल भूंग ॥९॥ चरण
शरण रघुनाथ निरंतर । मागे हाचि अभंग ॥१०॥

१३२. श्री आनंदात्मज

१६५७) कैसेही कीर्तन करिता । कल्याण बरवे आहे ॥६॥ वाल्मीकी
उफराठ्या नावाने । पावन झाला वक्ता माने । पतीत पुत्राच्या अभिधाने।
तरला संसार लवलाहे ॥७॥ शुका पढविता पापिणी । केला परमात्मा

४५८/अभंग तरंग

जो ऋणी । चढली वैकुंठा कुटिणी । एवढे कवतुक हे पाहे ॥२॥ शुद्धबुद्धी
नसता ज्ञान । करिता ईश्वराचे गान । तारक नामाचे महिमान । आनंदात्मज
गुण लाहे ॥३॥

१६५८) याहुनि गारूड काय दिसे ॥ध्रु॥ शोणित रेता मिळता पोटी
। निघती कर शिर पाय दिसे ॥१॥ बाल आधी तारुण्य मधी । वार्धक्य
येऊनी जातसे ॥२॥ आनंदात्मज वळखुनी हे खुण । मृगजळासही
गातसे ॥३॥

१६५९) येरवी ब्रह्मसनातन साच ॥ध्रु॥ जोवरी भ्रम हा नांदे हृदयी ।
भासे लोका साच ॥१॥ सर्पाभास गुणावरी तैसा । खेळत भूते पाच ॥२॥
आनंदात्मज विवरुनी बोले । सर्व मनाचा नाच ॥३॥

१६६०) आशा नाचविते । अशाला आशा नाचविते ॥ध्रु॥
याविषयी जरी धाविन्नली मती । लावि मना चविते ॥१॥ निष्कपणास्तव
शुष्कपणे गिरा । शुष्क वना चविते ॥२॥ आनंदात्मज बोले भावे । बुद्धि
नाचविते ॥३॥

१६६१) तैसा लोक पिडे । विषयी तैसा लोक पिडे ॥ध्रु॥
अंबुमधी प्रतिबिंब विलोकुनी । सिंह सकोप भिडे ॥१॥ बांधुनिया घर
जाचती आपण । जैसे कोशकीडे ॥२॥ आनंदात्मज बोले भावे । हा
भवसंग चिडे ॥३॥

१६६२) स्मर प्राणिया रघुराया । किती श्रमसी संसारी या वाया ॥ध्रु॥
माया मृगजळ गोत्रज सारे । कोणाचे धन सुत जाया ॥१॥ माय बाप
बंधु भगिनी सर्वही । कोणाची न स्थिर काया ॥२॥ आनंदात्मज

हरीच्या चरणी | रंगोनी गेला आप ठाया ॥३॥

१६६३) संतकृपा जहाली | आज संतकृपा जहाली ॥ध्रु॥ वित्त
वधूहुनी चित्त निघाले | बुद्धि निजी वळली ॥१॥ योगसुखे भवरोग
रुचेना | ज्ञानकळा कळली ॥२॥ आनंदात्मज बोले मात | ब्रह्मपणे
ठसली ॥३॥

१६६४) गणराज गजानना गावा हो ॥ध्रु॥ सिंदुर चर्चित शुंड विराजित।
मोदक हाती पहावा हो ॥१॥ विघ्न विनाशक बुद्धि प्रकाशक | तो
वरदायक ध्यावा हो ॥२॥ आनंदात्मज चिंतीतसे मनी | हा भवसिंधू
तरावा हो ॥३॥

१३३. श्री आनंदसुत

१६६५) होणाऱ्या प्रारब्धासी काय यत्न चाले ॥ध्रु॥ जेथे जेथे जे जे
काळी | जे काही लिहिले भाळी | ते ते न टळे वेल्हाळी | कोण टाळी
भविष्या ॥१॥ यत्ने जाती कर्म सिद्धी | यत्ने विस्तारती बुद्धी | यत्ने
होय कार्यसिद्धी | यत्ने योग साधिती संत ॥२॥ पियुषाचे खाणारेही |
देव वैद्य ज्यांचे गेही | अमृताचा राजा पाही | चंद्र तोही क्षयरोगी ॥३॥
मिती सोळा तीन वर्षाची | मार्कडेया होती साचि | परी यत्ने कळा
ज्याची | स्थिर झाली चिर काया ॥४॥ पूर्वी जे जे कीजे कर्म | ते ते
भोगावे हा धर्म | म्हणती देवाचे हे वर्म | कैचे शर्म कर्तव्या ॥५॥ जाणा
द्वारावती राजा | मनोभावा पुरवील माझा | बोले सुदाम्याची भाजा |
स्तविले आनंदसुते ॥६॥

१३४. श्री सुभरावबाबा

१६६६) कृपाघना तुज का नये करुणा । शुक्सनकादिक वंदिती
चरणा॥ध्रु॥ उत्कंठा मनी पाय पहाया । लागली निशिदिनी
जगदाभरणा॥१॥ अंतरीचा तू जाणसी आशय । पूर्ण करिसी कधी
अधसंहरणा ॥२॥ ध्यान भजन मी काहीच नेणे । दास म्हणवितो
पतितोधरणा ॥३॥

१३५. श्री दादाभाई टाकीमहाराज

१६६७) आजि त्वे जाऊ चला सदुरुघरा । नांदे निजशांती जेथे दुःख
ना जरा ॥ध्रु॥ नरसिंहनामे दत्त नांदतो बरा । मूर्तीत्रय सदुरुच्या विधी
हरिहरा ॥१॥ सत्वशुद्धि लाभ हाचि वाटतो खरा । हेतू तरी पूर्ण करा
तुम्ही गुरुवरा ॥२॥ जेणे चित्पदी मनासी वास हा करा । अक्षय सुख लाभो
घडो हाचि द्या वरा ॥३॥

१३६. श्री रामचंद्र टाकीमहाराज

१६६८) गुरु पाठबळ जयासी असेना । काय त्याच्या ज्ञाना करावे
हो॥१॥ गुरुकृपा ज्ञान गुरुकृपा भक्ती । तीच ही विरक्ती जाणा सत्य॥२॥
गुरुवीण यश गुरुवीण जय । गुरुवीण तप बोलो नये ॥३॥ गुरु तो करावा
अनुभव घ्यावा । मग तो भजावा ईश्वरत्वे ॥४॥ तेणे जीवनन्मुक्ती लागता
पायासी । जावे वैकुंठासी राम म्हणे ॥५॥

१३७. श्रीसद्गुरु गुरुलिंगजंगममहाराज

१६६९) ध्यान करो गुरुसाहेबजीका । सबकुच करता मालक है ।
 भजन करो गुरुसाहेबजीका । सबकुच करता मालक है ॥४॥ नरतन
 जावे नही मिलनेका । फेर पावना पल्ला है । फेर पडेतो पस्तावेगा । लाख
 चौच्यांशी चक्र है । करसो पलमो छोटेमोठे । बहुत जनमका झोला
 है ॥१॥ सब जनतेकू मातापिता । साहेबजी कहा मिलता है । ये तनु
 सबसे ऊँची बाका । गुरुभजन कुछ घडता है । नही सुने तो तेरी आच्छी ।
 पापपुण्य का फेरा है ॥२॥ चार बेद सब मुखसे बाचे । गुरुबिन कोई
 तरता है । कच्ची ककडी दरदधुनीमे । खूब स्वाद क्या पकता है । कहत
 गुरुलिंगजंगम साधू । अलख निरंजन न्यारा है ॥३॥

१६७०) गुरुचरण कमलदल्लि भृंग वागोनी ॥४॥ स्थिरविल्ल संसार
 नरजन्म दोल्बुंदू । परतत्त्व तिळीदू साधूर संग वागोनी ॥१॥ मौन
 हिडिदु मुट्री बलीदु ज्ञानज्योती वळगन लिदु । स्वानुभवामृत सविदु
 निःसंग वागोनी ॥२॥ मुप्पीनमुनीय हिडिदवचन कण्ठूगोरळ काडसिद्ध
 निद्वेगेड होगी साष्टांग वागोनी ॥३॥

१३८. श्रीसद्गुरु रामभाऊमहाराज यरगद्वीकर,चिमड

१६७१) अनुपम्य मनोहरु । गुरुकृपे साक्षात्कारु । पाहता होय मन
 स्थिरु । सतचिदानंद ॥१॥ सद्गुप मूळ ब्रह्म पाही । चिदुप गगनी नटला
 बाई । आनंदरूप ते लवलाही । गुरुघरचे नाणे ॥२॥ गुरुचे अंजन मी
 ल्याले । माझे मज दिसू आले । झगमग झगमग कोंदाटले । चहुकडे
 तेची॥३॥ आजवरी गुप्तचि होते बाई । आता प्रगटे दिशादाही । याचि

४६२ / अभंग तरंग

डोहा याचि देही । अनुभव घेणे ॥४॥ ऐसा सद्गुरु महिमा । जाणुनि भजा
नित्यनेमा । आवडीने तारी आम्हा । समर्थ स्वामी ॥५॥

१६७२) गुरुला शरण जाय रे । तुझा तू शिव होय रे । नको भवाब्धी
बुद्ध रे प्राण्या । झडकरी सावध होय रे ॥६॥ समुद्राचा बिंदू रे । बिंदू
पाहता सिंधू रे । सिंधूमाजी मिळूनि जाता । पुढे सुखाचा कंदू रे ॥७॥
दिवसा पहाव्या तारा रे । रात्री रवीचा फेरा रे । सुरा सुरवरा दुर्लभ जे का।
ते सुख गुरुच्या पोरा रे ॥८॥ आकाशातुनि वाट रे । न करावा बोभाट
रे । टाकुनि तीनशे साठ^१ बाबा । घे वरचा एकसष्ठे रे ॥९॥ ऐकाव्या या
गोष्ठी रे । हे सुख न मिळे सृष्टी रे । नको होऊ तू कष्टी बाबा । पाही
आत्मा दृष्टी रे ॥१०॥ अविनाशाचा गोळा रे । पुढे करुनिया खेळा रे ।
जिता मुक्तीचा सोहळा भोगी । जमवुनि बारा सोळा रे ॥११॥ दासाचे
ऐकावे रे । समजुनि उमजुनि पहावे रे । ना तरी नरका जावे प्राण्या ।
कोणी तुला सांगावे रे ॥१२॥

१६७३) प्रभूजी बहुत मजा नरतनमो । नहि सुख घर धन बनमो ॥६॥
नरतनु अंदर सबकुछ देखे । चांद सूरज दो नैननमो ॥७॥ हीरा तारा लाल
पसारा । रंग उडत चैतनमो ॥८॥ गगन फोडकर बिजली चमके । हुवा
उजाला बनमो ॥९॥ घंटा सिंह नाद उठत जब । मस्त हुवा अब मनमो ॥१०॥
सद्गुरु बालक दास कहत है । झूट पसारा जगमो ॥११॥

१६७४) हेचि दान देई स्वामी । राहो नित्य मन नामी ॥१॥ तुझी
सेवा अखंडित । घडो रुपी जडो चित्त ॥२॥ अहर्निशी संतसंग । घडो
मज हा प्रसंग ॥३॥ दुरीत कानन दहन करा । पुण्यरूप वैश्वानरा ॥४॥

शिरी ठेवोनिया हात | दासा करसी जीवन्मुक्त ॥५॥

१६७५) गारुडी मोठा बाई धीट | सांगतो स्पष्ट | दावि चोखट | मार्ग
हा नीट | दिसतो नयनी | तो खेळ दावितो पाहू चला साजणी ॥४॥
जे नाही कधी ऐकिले | नाही पाहिले | तेचि दाविले | भले मज केले |
या त्रिभुवनी | पहा अनुभव घेऊनि | केवढी गे याची करणी ॥१॥
काढिले एक अंजन | नेत्री घालून | डोळे भरून | अलक्ष स्थान |
दाविली नाणी | बाई दिसू लागली चिद्रत्नांची खाणी ॥२॥ एक दिशेला
दिसू लागला तारा | त्यापुढे पाहता इंद्रधनू आकारा | भोवता फिरतसे
फणीवराचा फेरा | घडोघडी उडतसे गरुड भरारा | मधि येउनि ठेल्या
मोत्यांच्या झालरा | पसरला जणू बाई खन्या हिन्यांचा चुरा | चौफेर
बांधिला नवरंगाचा फरा | तेव्हाच पाहिला लळाटी शेखरा | पुढे आणखी
पहाणे आहे | चला जाऊ सये | अशी वेळ नये | होऊ निर्भय | दास
हा आहे | सद्गुरुस्मरणी | गारुडी गुरु हा | समजा अंतःकरणी ॥३॥

१६७६) डोला भरला जाई रे | रामरूप तू पाही रे | आपणचि नाही
तेथे | समाधान ते काई रे ॥४॥ पाचांचा गोंधळ रे | सगुणगुणाचा खेळ
रे | तेथे पाहता काहीच नाही | व्यर्थ जाण उपाधी रे ॥१॥ अंतःकरण
मन बुद्धी रे | चित्त अहंकार संधी रे | त्यापासुनि हे स्थूळ जन्मले | सर्व
जाण असार रे ॥२॥ करुनी तत्त्वझाडा रे | सद्गुरुवचन जोडा रे | दासाचे
हे वाक्य मानुनी | स्वरुपी लीन हो वेडा रे ॥३॥

१६७७) गुरुनाथ चिंदंबर भवजल पार करो ॥४॥ भवसागरमे मै तो
डुबत है | अब तुम मत बिसरो ॥१॥ तेरे खातर मै छोड दिया सब |

४६४/अभंग तरंग

निशिदिनी ध्यान धरो ॥२॥ जगमे मुझकु कवन रखेगा । तुमबिन मन
न भरो ॥३॥ इंद्रिय मुझकु खूप गांजत है । उसकू शांत करो ॥४॥ तू
तो धनी मे साचा चाकर । वैसी कीरत करो ॥५॥ तेरे हुकूमबिन कछु
नही हुवे । बिरिदा साच करो ॥६॥ तनु मन धनकु अर्पण किया । तारो
दास न मारो ॥७॥

१६७८) काय तुझ्या सेवेला चुकलो । सांग मला गुरुराया रे ॥धृ॥
मतीहीन भी काही न जाणे । युक्ति बुद्धी नाही रे । सर्व जाण तू मनीचा
आशय । करुणाकर तू पाही रे ॥१॥ धुंदी जाहली तव दरबारी । दाद
माझी लागेना रे । कोठवर ओरडू कोण पुसेना । भिक्षा न मिळे द्वारी
रे ॥२॥ दाता तू मज देसी तरी दे । नातरी कोठे न मिळे रे । दास तुझा
आशेने झुरतो । काय तमाशा पाहसी रे ॥३॥

१६७९) जन्मा येऊनी हेचि करावे । श्रीसद्गुरुला शरण जावे ।
महावाक्य ते विवरावे । निश्चय दृढ धरूनी ॥१॥ निशिदिनी तोचि ध्यास
धरावा । बहु यन्ने अभ्यास करावा । साधन करुनीया वळवावा । श्री
आत्माराम ॥२॥ डोळा पहावे ते निजरूप । सद्गुरुकृपे आपेआप । हरती
सहजी भवभय ताप । जन्म मरणाचे ॥३॥ अंतरी बहुतचि सावध
रहावे । विवेकशस्त्रे मन आवरावे । दिसंदिस अभ्यासावे । साधन
नेमाचे ॥४॥ कळता कळता सर्वही कळते । वळता वळता सर्वही
वळते । दिसता दिसता तेचि दिसते । निजवस्तू रूप ॥५॥ ऐसी असता
सुलभ युक्ती । साधनावरी नाही भक्ती । नर महणूनी तुम्हाप्रती । म्हणेल

कोण ॥६॥ नरतनू आल्याचे सार्थक | करिसी नित्यानित्यविवेक |
तरीच बाबा तुटे तूक | जन्म मरणाचे ॥७॥ ऐसी साधकाची स्थिती |
सांगितली तुजला युक्ती | दास आठवुनी श्रीगुरुमूर्ती | सांगे
सकळासी ॥८॥

१६८०) जरी तुम्हा खूण असेल लाधली | वामसव्य खाली
पाहोनिया ॥१॥ जन्माचे सार्थक झालेसे जाणुनी | काळाने जिंकुनी
सुखी रहा ॥२॥ नाही तरी येथे येवोनिया अर्थ | पाहुनि स्वहित करा
योगी ॥३॥ हेचि तुम्हा असे दासाची विनवणी | सद्गुरुचरणी लीन
व्हावे ॥४॥

१६८१) सद्गुरुनाथ सद्गुरुनाथ | मी अपराधी घ्या पदरात ॥१॥ बहूत
पापी उद्धरिले | ऐसे ब्रीद रक्षियले ॥२॥ एवढा पापी धरा हाती | दास
येतो काकूळती ॥३॥

१६८२) माझी प्रार्थना ऐका प्रभूजी हे मम प्राणेश्वरा | तुमच्या मनास
येईल ते करा ॥४॥ तुझा दास मी होऊनी तवपदी केले जेव्हा अर्पण |
तनु मन धन आणि ते मीपण | तेव्हापासूनि सर्व तूझे हे जाया आणि गृह
धन | मजकडे काय तुम्हा आर्थीन | आता तुम्हाला कळेल ते करा नाही
दुजा आसरा | पतीत मी पावन मजला करा ॥५॥ नाही तुम्हाला मागत
काही नका दडू भगवंता | तुम्हावरती माझी सत्ता | काय उणे तुजपाशी
देवा सर्वासी पाळिता | देशी आपणचि न मागता | तुमचे तुम्ही विचार
करूनी हवे तसे पुढे करा | मजला आठवा की विसरा ॥६॥ येथे माझे
काहीच नाही निश्चय मम अंतरी | म्हणुनिया आलो तुमचे द्वारी | नका

४६६/अभंग तरंग

मला हो आणिक काही एवढे द्या झडकरी । दासा दर्शन वरचेवरी । काय करु मी काही कळेना हीन दीन हाती धरा । भवचक्रातुनी पार करा ॥३॥

१६८३) भूमी आप वायू तेज व्योम तूचि निर्मिसी । चंद्र सूर्य वर्तताती तूचि त्यासी रक्षिसी । धरामरा सुरासुरा तू निर्मिसी चराचरा । नमो नमो दिगंबरा प्रकाशरूप सुंदरा ॥१॥ निरंजना जनावना तू दिसतोसि लोचना । आता तुला मी प्रार्थितो दयानिधे तू घे मना । कामक्रोध गंजिती तया आधीच संहरा । नमो नमो दिगंबरा प्रकाशरूप सुंदरा ॥२॥ वेदशास्त्र वर्णिती तुम्हासि हो जगत्पति । पुराण सर्व बोलती न जाय कोण दुर्गती । पुराण पुरुष तू खरा तुम्हाविणे न दुसरा । नमो नमो दिगंबरा प्रकाशरूप सुंदरा ॥३॥ पुष्कळासी पावलासी म्हणूनी कर्णी ऐकिले । तसे मला तू पावशी म्हणूनी हे आरंभिले । आता प्रभू कृपाळू व्हा ब्रीदावळी खरी करा । नमो नमो दिगंबरा प्रकाशरूप सुंदरा ॥४॥ चकोरी चंद्र न्याहाळिला तसा मी लक्षितो तुला । अहो कृपाधना मला तू म्हणविसी की आपुला । येई येई ईश्वरा तुम्हासि पाहू द्या जरा । नमो नमो दिगंबरा प्रकाशरूप सुंदरा ॥५॥ विनवितो तुलाच मी मला नको तू विसरू । कल्पवृक्षकामधेनू माय तू मी लेकरू । धरा मला की पोटसी जशी ती माय लेकरा । नमो नमो दिगंबरा प्रकाशरूप सुंदरा ॥६॥ काळ मला ग्रासितोचि त्या हाती नका देऊ । अहोजी प्राण नायका नका मला दगा देऊ । तुझी आस धरूनी खास बैसलो हाती धरा । नमो नमो दिगंबरा प्रकाशरूप सुंदरा ॥७॥ राम हा आराम फार म्हणूनि होसी आळसी । मग कसा मी येईन हो शेवटी तुम्हापाशी । नका उशीर लावू बा तू झडकरी करी त्वरा । नमो नमो दिगंबरा प्रकाशरूप सुंदरा ॥८॥

१६८४) उठा उठा साधू जन | साधा आपुले निजधन | सांडा
आळस उघडा नयन | घ्या दर्शन श्रीगुरुचे ||१|| निद्रा झडप घाली
डोळा | तेणे आली तुज अवकळा | झाला अवघा हा घोटाळा | स्वरूप
पहाणे मग कैचे ||२|| निद्राभरे रात्र गेली | पहाटे साखरझोप आली |
दिवसा प्रपंच घालमेली | रिता वेळ मग कोठे ||३|| त्यातुनि घाले
पडती फार | कामक्रोधाचे भडिमार | त्यानी केले बहू जर्जर | निवांत
वेळ मग कोठे ||४|| यास्तव बरवा विचार करी | सांडुनी आळस निद्रा
वैरी | साधन करुनी सुख घे करी | दास विनवी श्रीगुरुचा ||५||

१६८५) काय सांगू महिमा या हो सद्गुरु पहाया | निशिदिनी हा
उभा येतो भक्त रक्षाया ||धृ|| समुद्रासारिखा येतो मायबाप | जिकडे
पहावे तिकडे अवघे ब्रह्मस्वरूप ||१|| जनी वनी व्यापूनि तोचि भरला
गे माये | कवणा काय म्हणू अवघा तोचि आहे ||२|| पाहता याचे रूप
माझे मन झाले वेडे | नाही तप मी केले नाही झिजविली हाडे ||३||
नाना यन्ते करती त्यासी न पडे दृष्टी | सद्गुरुकृपे आम्हा सुलभ झाला
जगजेठी ||४|| बरवा संतसंग आम्हा फळला गे माये | दास म्हणे वर्णू
आता काय नवलाहे ||५||

१६८६) तो नर कसला नर कसला | हरिला विन्मुख जाहला ||धृ||
अविद्येचे वारे | त्यातचि निमग्न जाहला बा रे ||१|| संतसमागम नाही।
अवघा प्रपंच केला काही ||२|| माझे तुझे म्हणता | लाज नाही
ज्याच्या चित्ता ||३|| झानी अनुभव नाही | अवघी बडबड करितो
बाई॥४॥ संसार जन्मवरी केला | माझे माझे म्हणतचि मेला ||५|| येथे
फटु फजिती | परलोकातही खाती जूती ||६|| दासाचे ऐकेना | जो

श्रीगुरुला शरण रिधेना ॥७॥

१६८७) सत्तेने जग चाले । प्रभू तव इच्छेने देह चाले । व्यर्थ भ्रमे मी
बोले । प्रभू तव सत्तेने जग चाले ॥८॥ माया तुम्ही परब्रह्म तुम्ही परि।
न कळुनी हे जग भुलले ॥९॥ कोण देही या बोले चाले । दुजिया नाही
उमगले ॥१०॥ भरि भक्ताहाती सहज गवसती । इतरा नाही फसले ॥११॥
रक्षाया भक्तांच्या ब्रीदा । युगायुगी अवतरले ॥१२॥ कर्ता सर्वही करणी
तुमची । काहो मज तुम्ही त्यजिले ॥१३॥ सदय मन तुझे कृपाळू
असता । का निष्ठुर ते केले ॥१४॥ माय बाप गणगोत सखा तू ।
स्वामी मनी तुज वरिले ॥१५॥ सद्गुरु बालक दास स्मरे तुज । स्वरूपी
मन हे रमले ॥१६॥

१३९. श्रीसद्गुरु तात्यासाहेबमहाराज कोटणीस

१६८८) हंसावरती राम बैसुनी चालिले हो पुढती । हंस कसा बघ
उड्हाण करितो खाली आणि वरती ॥१॥ खाली येता सवे उडतसे कोण
जाणे गती । प्राणी निजला तरी हंस हा न सोडी निजस्थिती ॥२॥ हंस
गगनीच्या मुक्तामाळा देई आणुनि हाती । अगणित तारे त्यात चमकती
नाना रंग ज्योती ॥३॥ डोळे झाकुनि पहासी जरी तू स्वरूप दिसे
पाही । बाप सद्गुरु कृपा करील हा लाभ घडे देही ॥४॥

१६८९) सद्गुरुराज पहा प्राण्या । मग तू मुक्त होसी शहाण्या ॥८॥
त्रिकूट शिखरावरती पाहे वस्ती ज्यांची आहे । इडा पिंगला सुषुम्नेच्या
संगमी वसताहे ॥९॥ पाहता मन हे तल्लीन झाले दिसते मौत्तिक माला।

गगनाहूनी कोसळताती नक्षत्रांच्या माला ॥२॥ रघुनाथप्रिय गुरुवरस्वामी
यांचा प्रसाद घ्यावा । आत्माराम सर्वाठायी नेत्रांतरी पहावा ॥३॥

१६९०) लखलख ज्योती सद्गुरु तारा । ताज्यासी पाहुनी
आत्म्यासी तारा ॥१॥ तारा तो पहावया शेषही थकला । शेषाचे
मस्तकी तारा तो फुटला ॥२॥ तारा तो पहावया विश्वास धरा । विश्वास
धरुनी विश्वासी मारा ॥३॥ विश्वास धरणे श्रीरामापायी । तारा
तो लाधेल मानवदेही ॥४॥

१६९१) बसूया साधनाला । गडे ग काळ व्यर्थ गेला ॥४॥ सद्गुरुपायी
चित्त ठेवुनी । त्यांच्या वचनाला । मनी दृढ धरूनी साधन करु या ।
नामस्मरणाला ॥१॥ नामस्मरणाविण साधन । नाही नाही तुजला ।
सद्गुरुंचा हा बोध असा गे । पाढी नित्य त्याला ॥२॥ प्रथमारंभी
ब्रह्मबिंदु तो । दृष्टीपुढे दिसला । बिंदु पाहता तयापासुनी । सिंधु पुढे
जाहला ॥३॥ नानापरिची स्वरूप संपदा । कोण वर्णी त्याला । रामकृपेने
दीन दासाला । अनुभव हा आला ॥४॥

१६९२) चला बाई गुरुपायी रम्य मुरली वाजे । अनुहात वेणू तिचा
नाद श्रवणी गाजे ॥४॥ सप्तस्वर्गी खूण तिची मंजूळ ती ध्वनी ।
अकल्पित गुरुकृपे पडली माझे कानी ॥१॥ तनु मन धन सद्गुरुसी
आवडीने वाहू । मुरली ऐकुनि याच देही मुक्त होऊनी जाऊ ॥२॥ मन
मुरली नाम मिळूनी वाजे किती गोड । गोड गोड गोड बाई पुरवी मनीचे
कोड ॥४॥ चित्त मयूर पंख पसरूनी पहा केवी नाचे । नवल मोठे

जोडलेसे भाग्य दासा साचे ॥५॥

१६९३) राम सिंहासनी बैसोनिया । पुसती हनुमंता । प्रसन्न आहे
इच्छित तुझे । काही माग आता ॥६॥ पवनतनय तो विनवी रामा ।
प्रसाद हा द्यावा । पृथ्वीवरती रामकथा जव । दास हा वाचावा ॥७॥
राम बोलिले तथास्तु इच्छित । काय आहे दुजे । येरु वदतसे जेथे कथा
तव । अधिष्ठान माझे॥८॥ राम बोलिले तथास्तु ऐसे । माग काही
तिजे । उत्तम मध्यम अधमांनीही । नामस्मरण कीजे ॥९॥ राम बोलिले
तथास्तु ऐसे । आणिक माग काही । दुष्ट जनांची दुर्वृत्ति जाऊनी । नामी
भक्ती देई ॥१०॥ प्रभुवरपायी हनुमंतांची । याचना पहा कैसी । त्यांचे
वचना मान देऊनी । चालवी स्मरणासी ॥११॥ रामायणीची गोड कथा
ही । परिसे गुणवंता । रामकृपेचे महद्भाग्य हे । आले दास हाता ॥१२॥

१६९४) काय वर्णु या आत्मस्वरूपा । बोलवेना बाई । जे जे बोलू ते
तया न साजे । उपमा नाही काही ॥१३॥ दीप म्हणू जरी तया स्वरूपा ।
दीप नोहे बाई । तेल वात काहीच नसता । दीप केवी येई ॥१४॥ पुष्प
म्हणू जरी तया स्वरूपा । पुष्प नव्हे बाई । वृक्षपळ्व नसता तेथे । पुष्प
केवि होई ॥१५॥ नाग म्हणू जरी तया स्वरूपा । तोहि नव्हे बाई ।
नाग मारक असती येथे । तारक हा पाही ॥१६॥ सूर्य म्हणू जरी
तया रूपाला । सूर्य नव्हे बाई । मध्यरात्रीसी या भूमंडळी । सूर्य केवि
येई ॥१७॥ चंद्र म्हणू जरी तया रूपाला । तोहि नव्हे बाई । मध्यान्हकाळी
चंद्र दिसला । सांगा कोणा पाही ॥१८॥ गुरुपुत्राविण अनुभव वचना ।
कोण देई ग्वाही । रामकृपेचा बोध दासासी । धन्य धन्य होई ॥१९॥

१६९५) जाऊ खेळाया । गड्यांनो वेळ जातो वाया ॥४६॥ बारा
सोळा पोरे मिळवुनी डाव आरंभूया । रामनामाचा चेंडू करोनी वरचेवर
झेलूया ॥१॥ शेवटचा हा डाव गड्यांनो लौकर साधूया । ब्रह्मपुरी हा
गाव आमुचा शोभा पाहूया ॥२॥ चेंडू फेकुनी(मारुनी) डाव साधिला
आनंदाने घरी जाऊया । गुरुपुत्राविण चेंडू कळेना शरण जाऊनी पुसू
तया ॥३॥ फिरफिरोनी श्रमलो भारी विश्रांती आजि घेऊया । दिव्य
महाली मंचक तेथे सुखाने झोपूया ॥४॥ दीप लागले प्रकाश पडला
तेज दाटले अंबरीया । काय वर्णुया आत्मस्वरूपा वेड लागले मनासी
या ॥५॥ माणिक मोती हिरे चमकती पाच त्या ठाया । चित्रविचित्र
घोस लोंबती शोभा पाहूया ॥६॥ निजकृपेने निज येतसे सद्गुरुकृपे दासा
या । गुरुपुत्राविण साक्षी कोणता इतरा देऊया ठाया ॥७॥

१६९६) सद्गुरुंनी दया बहुतचि केली । कृपेची साऊली वर्णवेना ॥१॥
माझ्या नाशासाठी मोठा यत्न केला । परि तो विफल झाला
गुरुकृपे ॥२॥ सप्त दिन मज दीर्घ मूच्छा आली । काया
व्यापियेली नाना रोगे ॥३॥ माझे अपराध सर्व क्षमा केले ।
संकटी धावले राखावया ॥४॥ जेथे राम माझा उभा वाचवाया ।
कोण गणी वाया संकटासी ॥५॥ दासाचा हा स्वामी आकांती
पावतो । दुःख भय हरतो निजकृपे ॥६॥

१६९७) श्रीराम अवतरला । जिकडे तिकडे दृष्टीत भरला ॥४७॥
दशरथ पाहे वैखरीभीतरी । न लभे तेथे कौसल्या सुंदरी । पाहे मध्यमा
माजघरी । परि नच पडे दृष्टीला । तेणे हताश भूपती झाला ॥१॥ पुढती

४७२ / अभंग तरंग

पाहे पश्यंती ओवरी । न लभे तेथे निर्धरी । चढला परेचिया उपरी ।
 तेणेही अप्राप्य त्याला । तेणे दशरथ बहु खिन्न जाहला ॥२॥ पुढती
 शोधी तो सहजासनी । जैसी योगीया लागे उन्मनी । पहाता निवतसे
 लोचनी । सगर्भ धर्मपत्नीला । देखोनि आनंद ओसंडला ॥३॥ जव
 जव तिजकडे सादर पाहे । निजतेज नयनी नच समाये । पोटा
 महत्भूत येवोनी ठाये । विदेही संभवला । तेणे गुणे नृप बहु
 तुष्ट झाला ॥४॥ अवलोकिता दाही दिशा । पडला रामरुपी ठसा ।
 गती खुंटली श्वासोच्छ्वासा । माजी राम कोंदाटला । दासाचा हा
 कैवारी आला ॥५॥

१६९८) सांगा तुम्ही ब्राह्मण । देव कोणे ठायी । देव ठावा नसता ।
 ब्राह्मणत्व नाही ॥१॥ सांगा हो सन्याशी । नारायण कोणे ठायी ।
 नारायणाविणे । यतिधर्म नाही ॥२॥ सांगा हो जंगम । आत्मलिंग
 कोणे ठायी । आत्मलिंगाविण । जंगमपण नाही ॥३॥ शेवड्या
 निरंजन । पेठ कोणे ठायी । पेठ न जाणता । शेवडाचि नाही ॥४॥
 सांगा काळी तुमचा । अझा कोणे ठायी । अझा ठावा नसता । काळीपण
 नाही ॥५॥ दास म्हणे राम । तुझा कोणे ठायी । राम न जाणता ।
 आरामचि नाही ॥६॥

१६९९) ब्रह्मपुरी आम्ही जातो रे । कोण येतो का रे । संगे येईल
 त्यासी नेतो रे । लाभ होतो रे ॥४॥ गुरुपदी शरण आधि ब्हावे रे ।
 नाम घ्यावे रे । गुरुनाम निशिदिन गावे रे । रूप पहावे रे ॥५॥
 नामात राम प्रगट होतो रे । भेट देतो रे । नेसील तिकडे हा येतो रे । मुक्ती
 देतो रे ॥६॥ दासाचा निश्चय पाही रे । शंका नाही रे । सद्गुरुपद
 धरूनी राही रे । मुक्ती लाही रे ॥७॥

१७००) स्थिर स्थिर होई मनुबाई । हरिकीर्तनी सावध होई ॥६॥
 काय सांगू तुझ्या संगतीने । नरजन्मा आणिले उणे । एक विषयसेवन
 करणे । यापरते काहीच नेणे । परमार्थ विषापरी वाटे । चौमुक्ती जोडती
 जेणे । पुरे तुझे नाचणे आता । किती गाजविसी मजवारी सत्ता । साधी
 साधी काही परमार्था । हरिनामी स्वरस्थनि राही ॥७॥ कीर्तन संत
 रायाचे । परमार्थ तत्त्वबोधाचे । सांगणे बहुत प्रेमाचे । प्रासादिक
 गुरुभक्तीचे । आदरे ऐकती साचे । धन्य भाग्य त्या लोकांचे । देव
 कीर्तनात प्रगटला । जेथे तेथे पाहता भरला । असा अनुभव कोठे न
 आला । तनु पुलकित जेथे होई ॥८॥ हरिकथा गोड बहु झाली । वाचे
 न बोलवे बोली । भाग्यवंत मंडळी बसली । अशी शोभा कोठे न दिसली।
 स्वारी सद्गुरुची आली । चित्तवृत्ती तळीन झाली । जिऊबाई कीर्तना
 आली । शिऊबाई तिजसी भेटली । मनुबाई निवांत ठेली । दासा प्राप्त
 झाली गुरुपायी॥९॥

१४०. श्रीसद्गुरु वामनकाका कोटणीस

प.पू.सद्गुरु श्रीतात्यासोहेबमहाराज कोटणीस यांचे हे चुलते. हे
 चिमडच्या महाराजांचे अनुग्रहित होते.

१७०१) रामराम जगी सर्वही म्हणती । रामाची आकृती
 कैसी बोला ॥१॥ कोणत्या मुलुखी कोणत्या मंदिरी । कोण्या
 दरबारी राम आहे ॥२॥ शेत की पिवळा तांबडा की काळा । गोरा की
 सावळा कैसा रंग ॥३॥ बाल किंवा तरुण किंवा वृद्ध आहे । त्याचे वय
 काय सांगा मज ॥४॥ रामाच्या निजांगी कोणती भूषणे । कैसी ती
 वसने सांगा मज ॥५॥ सद्गुरुवाचोनि नुमजे ही मात । ऐसे श्रुतिमत

४७४/अभंग तरंग

स्पष्ट आहे ॥६॥ दासाचा सद्गुरु रामराय जाणा । दावी सर्व
खुणा क्षणमात्रे ॥७॥

१७०२) स्वरुपाचा चोहिकडे पूर दाटला । सद्गुरुच्या पूर्ण कृपे नयनी
देखिला ॥६॥ तेजोमय नीळ-बिंदु-दंड दिसला । वदनि धरूनि मुक्त-
हार मत्स्य पाहिला ॥७॥ सुटति बाण उठति तारे चंद्र उगवला । पीत
नीळ हरित रंग व्योमि शोभला ॥८॥ मुक्त वेली झालरीचा भार लोटला।
मधुर नाद घोष कर्णी गगनी ऐकिला ॥९॥ जडित चक्रकुंडलाचा पूर
वर्षला । वेद शास्त्र नेति नेति म्हणती याजला ॥१०॥ सदय हृदय
रामराय प्रेमे वोळला । निर्गुणाचा लाभ आजि दासा दिधला ॥११॥

१४१. श्रीसद्गुरु गोपाळनाथ कोटणीस

हे श्रीवामनकाका कोटणीस यांचे चिरंजीव व प.पू.सद्गुरु
श्रीतात्यासाहेबमहाराज कोटणीस यांचे चुलत भाऊ होत. तसेच ते चिमडच्या
महाराजांचे जावई होते.

१७०३) आधी मन मुंडा बा मन मुंडा । मग तुम्ही ब्रह्मचि धुंडा ॥१॥
मनचि मुंडीले नाही । तेथे ब्रह्मचि करील कायी ॥२॥ मनचि हाती
नाही। तेथे सद्गुरु करील कायी ॥३॥ गोपाळनाथ सांगतो सोयी । लागा
तुम्ही सद्गुरुपायी ॥४॥

१७०४) सतत नाम गाई गुरुचे ॥६॥ रवि शशी दृष्टी सम करोनि ।
नासिकाग्री नेई ॥७॥ चढुनि मेरुवरी नामबळाने । अभंग तू होई ॥८॥
अग्रावरी पहा नीलबिंदू तो । तल्लीनची होई ॥९॥ अभिनव रंगी रत्न

मौक्तिके । डोल देती पाही ॥४॥ गोपाळनाथ भरोनि उरला । अणू रेणू
ठायी ॥५॥

१७०५) एक मी देखिले नगर । एक मी देखिले नगर । नवदरखाजे दसवे
द्वार । जेथे राजा रघुवीर ऐके सखया ॥१॥ परा पश्यंति मध्यमा ।
वैखरीची झाली सीमा । तेथे वाजे रुणुझुणु । साक्ष पैरा ॥२॥ सहस्रदल
औटपीठ । अवघा भरलासे घनदाट । तेचि मूळ मायेचे पीठ ।
श्रीरामाचे ॥३॥ अखंड झालासे उबारा । निरंजनी त्यासी थारा ।
गोपाळनाथ निज माहेरा । ऐके सखया ॥४॥

१७०६) रंग माजला रंग माजला रंग गुरुद्वारी । मध्यरात्रीसी सूर्य
प्रबळला प्रभा पडली भारी ॥६॥ अभ्रावीण तो मेघ वर्षतो कैसा
संततधारी । उदकावीण त्या लाटा आदळती एकमेकीवरी ॥७॥ नानाविध
ती वाढे वाजती अनुहात गजरी । पश्चिमपंथे प्रवेश केला मूळ गिरी
शिखरी ॥८॥ मुक्ता माळा पहाता तळीन वृत्ती हारोहारी । चढता
उतरता माळ लागली रामकृष्णहरी ॥९॥ अनुभव ऐसा दासा कळतो
सत्य गुरुद्वारी । गोपाळनाथ कृपा करील हा भाग्य जरी पदरी ॥१०॥

१७०७) माझे नवलाचे पाखरू । कसे मी मारु ॥१॥ एका सकाळचे
प्रहरी । पाखरू आले माजद्वारी । पंचरंग अंगावरी । चला सये धरु ॥२॥
पाखरू रतीहोनी लहान । उडता गर्जे त्रिभुवन । मग कैचे जन्ममरण ।
धरावा धीरू ॥३॥ अपार रंग त्या पाखराचे । मजला देणे
श्रीसद्गुरुचे । गोपालनाथ कृपेचे । जहाले तारु ॥४॥

४७६/अभंग तरंग

१७०८) नवल वर्तले नवल वर्तले नवल सखे बाई । रुप अगोचर
जडात कैसे प्रत्ययासी येई ॥१॥ वरी वरी काळे भीतरी पांढरे डोळा
कैसा पाहतो । मासाचा गोळा जिव्हा लळाळा स्वाद कोण घेतो ॥२॥

कर्णी पहाता केवळ छिद्रे शब्द कोण ऐके । दीन बापुडे दिसत चामडे मूदु
कठीण निवडे ॥३॥ नवही द्वारी बैसुनि कोण विषयसुख घेई । शरीर
आले कोठे गेले अंती कोठे जाई ॥४॥ गोपाळनाथ शरण चरणी स्वात्मसुख
घेई । आत्मा तूचि होसी परात्पर अनुभव हा घेई ॥५॥

१७०९) मंगल धामी । या झालो जंगम आम्ही ॥६॥ घेऊनि
गुरुगुह्याची दीक्षा । मागतो कोरान्नाची भिक्षा । अलक्ष लेवुनि त्या
रुद्राक्षा । ना रतु कामी ॥१॥ षड्पु जाळुनि केली राख । विभूति तेचि
अंगी देख । घेऊनी ज्ञान शुभ्र शंख । फुंकू नामी ॥२॥ येता जाता शिव
स्मरणासी । करुनि मारीले त्या मरणासी । पर्वतशिखरी प्रभुलिंगासी ।
पहातो नेमी ॥३॥ साठावरची कळ लाधलो । शिव शिव चिंतने
शिवचि झालो । गोपालनाथ पायी वितरलो । अवघे तू मी ॥४॥

१४२. श्रीसद्गुरु दादामहाराज कोटणीस

१७१०) जय जय जय गुरुलिंगा । सत् चित् सुखकंदा । तवपदी शरण
येता । हरसी भवबंधा ॥६॥ जगद्रूपी तू अससी । अससी निजयोगी।
वसतीस्थान तुमचे । धाम निंबरगी ॥७॥ ब्रह्मनिंद्रेमाजी । माजी तु रमसी।
परमार्थाची किळ्ठी । निजभक्ता देसी ॥८॥ तव पद युगुल रजाचा । लागत
मधुवारा । माया भव निवारूनी । देसी सुख सारा ॥९॥ नारायण गुरुचरणी।

शरण अनन्य | प्रेमे आरती करिता | रघुनाथचि धन्य ||४||

१७११) सद्गुरुपदी धरी अनन्य भाव तू मना | हा गुरुपदेश
वेदसार जाण रे मना | प्राण चित्त वित्त देह वाही तू गुरुपदा |
सांप्रदाय सोङ्गनी मना नको चक्कू कदा ||१|| वांछु तू नको परस्त्रिया
परावि या धना | ज्ञान गर्व वाहुनि न निंदी साधुसज्जना | क्रोध
काम लोभ मोह सांडि टाकी दुर्मदा | सांप्रदाय सोङ्गनी मना नको चक्कू
कदा ||२|| भ्रांति सोङ्ग शांती जोड प्रेम घेई चिंतनी | ठेवी शास्त्र
आत्मसद्गुरु प्रतीति घेऊनी | विश्वसुनि तू गुरु प्रबोधी राही रे सदा |
सांप्रदाय सोङ्गनी मना नको चक्कू कदा ||३|| तू भूलोन अन्य
सांप्रदाय सेविसी जरी | तो न होय मोक्षदायी दे अधोगती खरी | दंभ
दर्प हे त्यजुनी सेवी दैवी संपदा | सांप्रदाय सोङ्गनी मना नको चक्कू
कदा ||४|| मृत्यू भीती नित्य वाही सावधान तू रहा | स्वात्मभाव
भूतमात्री सर्वदाही तू पहा | नित्य नेम साधनी धरी हरील आपदा |
सांप्रदाय सोङ्गनी मना नको चक्कू कदा ||५|| लाज तू धरू नको
गुरुगृहात राबता | श्वान होई तू गुरुप्रसाद नित्य सेविता | सद्गुरुपुढे कदा
नकोचि दावू श्रीमदा | सांप्रदाय सोङ्गनी मना नको चक्कू कदा ||६||
ब्राह्म आधि हा मुहूर्त साधी उठ तू त्वरे | वेदगर्भ निजनिष्ठ रामनाम गाई
रे | ध्यानी चिंती जाथनील राममूर्ती तू बुधा | सांप्रदाय सोङ्गनी मना
नको चक्कू कदा ||७|| श्रीगुरुपदाभिवंदना प्रभाती तू करी | व्याधी जन्म
मृत्यू वारी पादतीर्थ तू वरी | स्वात्मरूपी तू समाधी नित्य घेई
मुक्तीदा | सांप्रदाय सोङ्गनी मना नको चक्कू कदा ||८||

१४३. श्रीसद्गुरु मामामहाराज केळकर

१७१२) नाम भेषज भेषज | भव नाशिते सहज ॥१॥ नाम अनळ
अनळ | जाळी पातकांचे मूळ ॥२॥ नाम जीवन जीवन | ताप शमविते
तीन ॥३॥ गोविंदासी नाम गोड | ज्ञानेश्वर पुरविती कोड ॥४॥

१७१३) रामपदी धरि प्रीत रे | राजारामी प्रीत रे | जगासि दाविति
नीत हेचि | साधुजनांची रीत रे ॥६॥ वाचे गाई गीत रे | काळ तयासी
भीत रे | देवालागी आपुला करीता | होय तयाचे हित रे ॥७॥ स्त्रीपुत्र
अंकीत रे | जोवरी आहे शीत रे | प्रीतीची ही रीत पहाता | मन होय
चकीत रे ॥८॥ नामी स्थिर चित्त रे | विषय प्रेम हे चीत रे | रामभक्ती
प्रेमे करिता | गोविंद होय थळ्कीत रे ॥९॥

१७१४) मंगल धामी नेऊनी शिष्या लाविती गुरु गोडी | ऐसे स्वामी
जगी धन्य ते येर काय जोडी ॥१॥ बहुतचि गुरु बहुतचि शिष्य साधन
परवडी | धामचि ठावे नसता सर्वही पाहता लबाडी ॥२॥ मंगलधामी
गुरुगोडी ही अमृत माऊली | श्वसने प्रणव नाम ओढी समता
साऊली ॥३॥ दास म्हणे गुरु गोडी संत हे घेती ओळखून | काष्ठातील
ती काय करावी व्यर्थचि पासवण ॥४॥

१७१५) आले भगवान आले संतजन | नवल महिमान ज्ञानेशाचे
॥१॥ ज्ञानाई ज्ञानाई बोलताती सर्व | निवालासे गर्व सुरवरांचा ॥२॥
विठ्ठल निवृत्ती मुक्ताई सोपान | नामा संतजन आर्तिंगीती ॥३॥ देव
बैसविती ज्ञाना धरूनी हाती | ओवाळिती आरती रुक्मिण्यादि ॥४॥

सुरवर येती विमानांची दाटी । करिती पुष्पवृष्टी ज्ञानेशासी ॥५॥ कार्तिक
वद्य त्रयोदशी माध्यान्हेसी। समाधी शेजेसी स्थिर झाले ॥६॥ ज्ञानदेवा
लागी देवे दिला वर । दर्शन साचार मुक्ती तुझ्या ॥७॥ प्रेमपुरामाजी बुडाले
सर्वही । तेथे दास पाही कैचा उरे ॥८॥

१७१६) रामनामकी तार सुनो भाई । रामनामकी तार ॥धु॥ तार
सुनाकर रूप रामका । प्रगटत अपरंपर ॥१॥ नाद उठा जब अनुहात का।
वृत्ती बिनदरकार ॥२॥ राधासुत बात सुनाकर । सहज तरो संसार ॥३॥

१४४. श्री मातोश्री इंदिराबाई केळकर

१७१७) गोविंदरायांनी किमया केली । पहा सांगली पंढरी जहाली॥धु॥
गुरुकृपेचे हे फळ । केले भवाचे निर्मुळ । नामस्मरणाने निद्रा जिंकीली॥१॥
अडतीस वर्षे केले कीर्तन । एक दिवस न खंड जाणा । तात्यासाहेबांनी
मुद्रा दिली ॥२॥ मम प्रार्थना संतचरणी । कीर्तनसेवा व्हावी अजुनी ।
नामामृताने वृत्ती रंगली ॥३॥ हलके अंग रहाण्यासाठी । कडुलिंब रस
घेती वाटी । गोमुत्राची भाकरी खाल्ली ॥४॥ गाव सोडुनी नाही गेले ।
नोकरीसी त्याज्य मानीले । साडेतीन कोटीची पुरश्चरणे केली ॥५॥
ज्ञानेशांचे दर्शन झाले । स्वहस्ते चित्र रेखिले । हनुमंत माऊली
प्रगटली॥६॥

१७१८) ब्रह्मरुपी तुम्ही मिळोनी गेले । मन निष्टुर का केले ॥धु॥
आमुचा कंटाळा आला । अवचित मजवरी पडला घाला । हे हृदगत
तुमचे नाही कळले ॥१॥ भक्तलोक आणि पुत्र स्नुषाही । चौघे नातु

असतानाही । मोहामध्ये नच सापडले ॥१॥ अडतीस वर्षे कीर्तन
करुनी । सद्गुरु आज्ञा स्विकारोनि । द्रव्यासी तुम्ही नाही शिवले ॥२॥
प्रपंच परमार्थ दोन्ही केला । गरीबांचा तव दाता झाला । शक्तिनुसार
द्रव्य दिले ॥३॥ बाळपणी बहु कष्ट केले । परमार्थाकडे लक्ष लाविले ।
धन्य जगी या झाले ॥४॥ झानेशांचे दर्शन झाले । हनुमंत गुरु प्रत्यक्ष
पाहिले । धन्य मातेच्या पोटी आले ॥५॥ संत संग मजला घडला । परि
तो मजला नाही कळला । अंतरी गुप्तचि ठेले ॥६॥

१४५. राजकवी साधुदास

यांचे पूर्ण नांव गोपाळ गोविंद मुजुमदार-पाटणकर. यांचा जन्म सांगली
येथे इ.स. १८८३ रोजी झाला. ते एक मराठी कवी आणि कादंबरीकार होते.
साधुदास या नावाने त्यांनी काव्यरचना व अन्य लिखाण केले आहे. त्यांनी
काव्ये, स्तोत्रे, स्फूट काव्ये, कादंबन्या व अन्य पुस्तके लिहिली आहेत.
तसेच महत्वाचे म्हणजे प.पू.सद्गुरु श्रीतात्यासाहेबमहाराज कोटणीस यांचे
गद्य चरित्र लिहिले आहे.

१७१९) मारुती गगनपथी चालीला । प्रभूचा बाणाचि सूंसण करित
निघाला । रोखुनिया लंकेला ॥१॥ चमके कपिची पिंगट कांती ।
दैत्यादिकासी भीती । देवजनाला उपजे प्रीति । कैवारी हा आला ॥२॥

अर्धोन्मीलित केली दृष्टी । कोपे भुजा त्रहाटी । साधुदास कवी
करुणेसाठी । होऊनि आतुर ठेला ॥३॥

१७२०) महाराज पुन्हा कधी येणार । बालका दर्शन कधी देणार ॥४॥

हस्तमुखाने हसरे डोळे । उघडुनिया बघणार । सगुणमूर्तीने ध्यान परांच्या । मानसात रिघणार ॥१॥ अध्यात्माची दिव्य दालने । खोलुनी दाखविणार । कीर्तनगंगा सुधारसाची । गोडी चाखविणार ॥२॥ भक्तजनांच्या नमस्कृतीला । प्रेमाने घेणार । त्रिविध यातना त्या सर्वांच्या । विलयाला नेणार ॥३॥ साधुदास उधळी सुपने ती । अंगावरी लेणार । गर्भवास मुक्तीस्तव त्याला । वरदायी होणार ॥४॥

१७२१) साधुराज गुरुसदया । चिमड तीर्थ कृत निलया । भक्तावन रत हृदया । शरण पातलो ॥ध्रु॥ मायामय ही सरिता । तुजविण नच उद्धरिता । अंत नाही मम दुरिता । तारी दास हा ॥१॥

१७२२) तू माझा मी तुझा गुरुवरा । तू माझा मी तुझा । कुठे मग भाव राहिला दुजा ॥ध्रु॥ मी देह वाहिला तव सेवे कारणी । मम चित्त मिळाले तुजला अगतिकपणे । तद्रुप जाहले केवळ माझे जिणे । मी तुजवाचुनि सान्या विषया कधीच दिधली रजा ॥१॥ मी श्वास सोडितो तुजला संबोधुनि । मी गाणे गातो तुजला उद्देशुनी । मी येतो जातो तव रूपा आतुनी । साधुदास कवी अद्वैताची द्वैती लुटतो मजा ॥२॥

१४६. श्रीमती वेणुताई सावर्डेकर

१७२३) अलौकीक ही कृपा गुरुची । चिमणी साजिरी मूर्ती हरिची ॥ध्रु॥ अनंत जन्मी तप मी केले । सकल सुकृत फळासी आले । निराकार ते साकार जाहले । अलौकीक ही कृपा गुरुची ॥१॥ मंजुळ मधुर नाद हा भरला । हरि मम अंगणी अवचित आला । माझ्या

४८२/अभंग तरंग

दृष्टीमाजी भरला । प्रेम पांघरुण घाली कुंची ॥१॥ मंजुळ मधुर वाजवी
वेणू । वज्र ललनाच्या भुलल्या धेनू । वेणी म्हणे धन्य सद्गुरु वचनू । गर्दी
झाली रासक्रीडेची ॥२॥

१४७. श्रीचंद्रशेखरमहाराज केळकर (अण्णा)

१७२४) सद्गुरु सावळा धरोनिया डोळा । बापरखुमादेवीवरु सद्गुरु
सावळा ॥१॥ पाहिला म्या डोळा पाहिला म्या डोळा । घननीळ
सावळा पाहिला म्या डोळा ॥२॥ चंद्रशेखराला आनंद मनाला ।
नये सांगायाला ज्याचा त्यासी ॥३॥

१४८. श्री नानामहाराज बर्वे

१७२५) अनुदिन अभिनव कीर्तन चाले । हृदय भुवनी मधु माधव
डोळे॥६॥ प्राणापान ही जेथे मिनले । सर्वांगी चैतन्य कोंदले ॥१॥
चैतन्याची अनुपम लीला । देही विदेही मुदे नांदला ॥२॥ गोविंदी
आनंद वर्षला । त्याची चाले कीर्तनलीला ॥३॥ नानासी आनंद जाहला।
आनंदे संतोष दाटला ॥४॥

१४९. श्री पंतमहाराज बाळेकुंद्री

१७२६) उँ॑नमःशिवाय तरणोपाय । तारक मंत्र गुरुचा ॥६॥ नश्वर
स्थूळ प्रपंच अवघा । नकळत अंतक खाय ॥१॥ मन मात्रादि बंधन
साधन । भुलणे त्यासी अपाय ॥२॥ शिव जीव भेद माया कल्पित ।

शोधी त्वरित निजठाय ॥३॥ वाडमनातीत स्वरूप तुझे । ध्याता ध्यान
न ध्येय ॥४॥ एकपणेविण एक परात्पर । दत्तगुरु गुण गाय ॥५॥

१७२७) याहुनी मागणे काय । दत्ता ॥ध्रु॥ उत्साह देई उत्सव
करवी । तूचि प्रेमळ माय ॥१॥ भक्ति देई भक्त म्हणवी । स्मरतो तुझेच
पाय ॥२॥ जन्म अनेक घेईन परि मी । दत्तगुरु गुण गाय ॥३॥

१७२८) नाचत गुरुभजनी । आम्ही जाऊ निरंजनी ॥ध्रु॥ सहजचि
आलो सहजचि जातो । राहुनि जनी विजनी ॥१॥ नाही कुणाचा मी
माझे न कोणी । नाही मोह मनी ॥२॥ अवधूतकृपे समरस झालो । दत्त
निरंजनी ॥३॥

१७२९) जिकडे तिकडे सद्गुरु भरला । भजन कुणाचे कसे करू ॥ध्रु॥
अंतरी सद्गुरु बाहेरी सद्गुरु । माझा मीपणा तोहि सद्गुरु ॥१॥ जागृती
स्वप्न सुषुप्ती सद्गुरु । तुर्या उन्मनी तीही सद्गुरु ॥२॥ सद्गुरुविणे काहीच
नाही । अवधूत दत्त परात्परु ॥३॥

१७३०) जीवन हे गुरुनाम माझे । जीवन हे गुरुनाम ॥ध्रु॥ नाम
स्वर्धम नामचि आश्रम । नामचि नित्य प्रेम ॥१॥ नामचि प्रेम नाम
सप्रेम । नामचि कैवल्यधाम ॥२॥ नाम निरंजन नाम निरंजन । नामचि
दत्त प्रेम ॥३॥

१७३१) आरंभ नाही शेवट कैचा मध्यस्थितीला भुलू नको । संसारामधी
एकही पाऊल अनुभवावीण टाकू नको ॥ध्रु॥ जन्मा येऊनी
पंचविषयासाठी निशिदिनी झुरू नको । अज्ञानामधी दुःख भोगुनी व्यर्थ
पशुवत् मरु नको ॥१॥ गुरुविणे अन्य दैवत नाही कल्पित देवा पुजू
नको । सद्गुरु आत्मा तुझा तूचि बोध मनीचा सोडू नको ॥२॥ वेदशास्त्रांची

४८४/अभंग तरंग

भीड धरुनी संशयरानी फिरु नको । स्वानुभवसिद्धांत दत्ताचा ध्यानी
धरी कधी विसरू नको ॥३॥

१७३२) रमतो दत्त फकीर । आनंदवनी रमतो दत्त फकीर ॥४॥
भस्मोधूलित बालावधूत । सदा फिरे दिगंबर ॥१॥ श्वानासी खेळत
स्वानंदे उन्मत्त । करितो अलख गजर ॥२॥ भक्तजनांचा अभिमानी
साचा । दत्त भजे निरंतर ॥३॥

१७३३) आता भेद नाही । अभेद झालो पाही ॥४॥ जडले सद्गुरुपायी।
मन रतले निज ठायी ॥१॥ क्रमता अवधूत पंथ । कोठे नेणो झालो
निवांत ॥२॥ आनंदी आनंद झाला । भोक्ता दत्तप्रेमी रंगला ॥३॥

१७३४) अपूर्व नवल देखिले । शिष्ये सद्गुरुसी गिळीले ॥४॥ अंगना
स्त्रिया भोगू लागल्या । अस्त्रपुत्राते व्याल्या ॥१॥ गोडीने समुळ
साखर खादली । रुचिने जिल्हाचि गिळीली ॥२॥ गंधे सुमनासी
भक्षिले । अजन्मे अलक्ष लक्षिले ॥३॥ मुक्याने जयजयकार केला ।
श्रवणे बधीर डोलू लागला ॥४॥ अवधूतकृपे जागृती झाली । दत्त
भजनी निद्रा लागली ॥५॥

१७३५) दत्तनामाचा गजर करा । दत्त स्वरुपी पूर्ण भरा ॥१॥
जय दत्त गुरु जय ॥४॥ दत्त नामामृत पिऊनी । अजरामर व्हा
त्रिभुवनी ॥२॥ स्मरता नित्य दत्तसखा । कोण पुसे त्या अंतका ॥३॥
दत्त चरणी प्रिती धरा । चालत मोक्ष येईल घरा ॥४॥ बंध मोक्ष
स्वप्नीची कथा । कानी नये दत्त भजता ॥५॥ दत्तचि बाळ हा
सिद्धांत । जाणुनि व्हा तुम्ही निश्चित ॥६॥ प्रेमळ दत्त भजन पहा ।
आपणा विसरुनी स्वस्थ रहा ॥७॥

१७३६) मी बाळ तू जननी सद्गुरुमाते ॥ध्रु॥ कुरवाळुनी घेई पदरी ।
लावी प्रेमस्तनी ॥१॥ सर्वाधार तूचि माते । आन न त्रिभुवनी ॥२॥
बहुत निजवी भागलो निजी निजवी । दत्त निरंजनी ॥३॥

१७३७) कैसे विसरु उपकारा श्रीगुरुराया ॥ध्रु॥ भक्तासाठी प्रेमळ
माय तू । धरिसी मनुजाकार ॥१॥ बालावधूता बाललीला प्रीया ।
भक्तांचा घेसी भार ॥२॥ सत्यवचन तू भक्ताभिमानी । दत्तासी तूचि
आधार ॥३॥

१७३८) भजन प्रेम मज देई । दत्ता ॥ध्रु॥ सेवा धर्म मी नेणे
किमपि । रतलो तुझे पायी पायी ॥१॥ अरूप तुझे ध्याने नेणे ।
शब्दातीता वर्णू मी कायी ॥२॥ दत्तस्वरूप पाहू जाता । पहातेपणा
उरला नाही नाही ॥३॥

१७३९) गुरुकृपे जग पाही मना रे ॥ध्रु॥ विश्व सर्व हे ब्रह्मचि
केवळ । मिथ्या भ्रांती सांडी मना रे ॥१॥ पंचलक्षणे पंचशक्तीने ।
पंचभूते अवतरली मना रे ॥२॥ चिद्विलासी रमतो दत्त । बद्ध मुक्त भाव
टाकी मना रे ॥३॥

१५०. श्री पांडुरंगमहाराज ताम्हनकर

१७४०) उधळीत गेला फुले सुवासिक दुसऱ्या भक्तीची । व्यवहारी
परमार्थी केली वकिली जनतेची ॥ध्रु॥ आचरणाने दाविली महती नीती
नियमाची । अखंड चिंतन नामस्मरण सुलभ साधनाची ॥१॥ धैर्यवंत
परि मूर्तीच केवळ मृदू सौजन्याची । ज्ञानवंत परि वपुचि केवळ विनम्र

४८६/अभंग तरंग

विनयाची ॥२॥ सदय हृदय निस्पृह जाणता शोभा भक्तीची । फडकत
ठेविली ध्वजा भूवरी सद्गुरु निष्ठेची ॥३॥ कीर्तनरंगी वृत्ती रंगली
श्रीहनुमंताची । भूमानंद पांडुरंग अभेद प्रेमरुचि ॥४॥

१७४१) त्रेतायुगी हनुमंते सेवा रामाची केली । नैषिक ब्रह्मचर्य
आचरूनी कीर्ती गाजविली ॥ध्रु॥ रामावाचुनि अन्य नावडे एकदेशी
झाला । सर्व जग हे रामरूपचि माने ना बोला ॥१॥ सर्व देशी तुज
अन्वय दृष्टी कैसे सेवावे । आपण तरेनि इतर जनांना कैसे तारावे ॥२॥
त्रेतांती श्रीहनुमंताने राम प्रार्थियला । संसाराचा अनुभव काही नाही मज
मिळला ॥३॥ राम म्हणे कलियुगात मानव होऊनी कार्य करी । रामदास
गोंदबलेबाबा आवृत्ती दुसरी ॥४॥ कोटणीस आवृत्ती तिसरी
रामप्रसादाने । जगा डुलविले आपण डुलला कीर्तनरंगाने ॥५॥
दत्तगुरुकृपे पांडुरंग मनी अपार कवतुक । राम केळकर ज्ञानमार्गीची
विमान वाहतुक ॥६॥

१७४२) संत महंता श्रीहनुमंता आरती ही तुजला । ओवाळितो
भक्तीभावे शांती द्यावी मला ॥ध्रु॥ युग दुसऱ्यामधी राम दीक्षा हनुमंता
मिळली । इतिहासाची पुनरावृत्ती कलीयुगी जाहली ॥१॥ देहाचे निरांजन
करूनी प्रेमे घृत भरिले । कर्मसूत्रे वाती जाळूनी ज्ञान उजळीले ॥२॥
प्रकाश लखलख पडता मंगल स्वस्वरूप दिसले । चौदेहांतरी आनंदाचे
भरते दाटले ॥३॥ ब्रह्मानंदी लागली टाळी वृत्ती बेफाम । पांडुरंग गुरु
दत्तात्रयपदी घेतो आराम ॥४॥

१७४३) एकनाथ पैठणवाला । सांगली आवडली त्याला ॥ध्रु॥
पंचक्रोशी ही दत्तप्रभूची । कृष्ण चाहे अमृतजलाची । पावन भूमी

तपोवनाची । स्थान पाहुनी धाला ॥१॥ कुलसंशोधन करिता करिता ।
केळकरांचे आले चित्ता । अनंत तनुची घेऊनी सत्ता । राधाकुशी
अवतरला ॥२॥ एकनाथ गोविंद झाला । हनुमंताचि दीक्षा त्याला ।
नामरसाचा पिऊनी प्याला । रंगी रंगुनी गेला ॥३॥ दासबोध हरिपाठ
भागवत । ज्ञानेश्वरी रामायण सांगत । प्रवचन कीर्तनरंगी नाचत ।
डोलवी श्रोतृगणाला ॥४॥ पैठण क्षेत्री अतृप्त हेतू । सांगलीत पूर्णेच्छा
होतू । हरिभक्तीचा कळस डोलतू । पांडुरंग मनी भरला ॥५॥

१७४४) पुरा गोंदा म्हणूनी गुंडा सांगे मजला ॥धू॥ म्हणुनिया दर्शना
आलो । पाहुनी समाधान पावलो । आनंदात रंगुनी गेलो । दिन
चांगला ॥१॥ गुंडुबुवा विदेही साधू । शक्ती विलक्षण अगाधू । परि हा
तो सुखसंवादू । कैसा घडला ॥२॥ गुंडुबुवा आणि हा गोंदा । त्यांनी
केले परमानंदा । पांडुरंग रामानंदा । ठायी जडला ॥४॥

१७४५) जननी इंदिरा सुपुत्र राम जनक गोविंद । बीज जैसे फल ही
तैसे हे झाले सिद्ध ॥१॥ पिता शुद्ध सात्त्विक ज्ञानी भक्त विनयवंत ।
सुतही जैसा पूर्ण विवेकी कवी बुद्धिवंत ॥२॥ कीर्तनसमयी साथ करितो
गाती वाजवितो । गोविंदाची सेवा करूनी आनंद लुटितो ॥३॥ सोमेश्वरादी
सिद्ध मालिका राम शरण त्याला । सिद्धकृपेचे वारे भरले सिद्धभाव
ठसला ॥४॥ कीर्तन करितो उड्या मारितो आपणा विसरतो । विसरा
विसरूनी अनुसंधानी पांडुरंग रमतो ॥५॥

१७४६) चल जाऊ सख्या खेळाया । जेथे वीज चमकते ॥धू॥
ज्ञानविजा चमचम करिती । बोध मेघ हलती डुलती । आनंदाच्या धारा
सुटती । अखंड तिथे ॥१॥ जेथे नीलवर्ण आकाशात । पाहि आपले
रुण शांत । थंडगार होती मनवृत्ती । पाहता तिथे ॥२॥ सुख दुःख
कल्पित सरले । भेदा-भेद भाव नुरले । कर्मा-कर्म बंध तुटले । पोचता
तिथे ॥३॥ आनंदाचा कंद दत्त । ज्ञानमूर्ती गुरु समर्थ । पांडुरंग नाम

१५३ परिशिष्ट

खाली नमूद केलेले अभंग हे प.पू.सद्गुरु श्रीदासराममहाराज
यांच्या

श्रीद्वानेश्वरमहाराज

१७५२) सोनियाचा दिवस आजि अमृते पहाला । नाम आठविता
रुपी प्रगट पै झाला ॥१॥ गोपाळा रे तुझे ध्यान गोविंदा रे तुझे ध्यान
ध्यान लागो मना । आनु न विसंबे हरि जगत्रजीवना ॥२॥ तनुमन
चरणी शरण विनटलो पायी । बापरखुमादेवीवरू वाचुनी आनु नेणे
काही ॥३॥

१७५३) तू विटेवरी सखये बाई हो करी कृपा । माझे मन लागो तुझे
पायी करी कृपा । तू सोवळे सुंदरी हो करी कृपा । लावण्य मनोहरी हो
करी कृपा । निजभक्ता करुणा करी हो करी कृपा ॥१॥ पंढरपुरी राहिली।
डोळा पाहिली । संते देखिली । वरूनी विठाई वरूनी विठाई । सच्चिदानन्द
अंबाबाई हो करी कृपा । उजळ कुळदीपा । बोध करी सोपा । येऊनी
लवलाही येऊनी लवलाही ॥२॥ तुझा देवहारा मांडिला हो करी कृपा ।
चौक आसनी कळस ठेविला हो करी कृपा । प्रेम चांदवा वर दिधला हो
करी कृपा । ज्ञान गादी दिली बैसाक्या हो करी कृपा । वरी बैसविली
आदिमाया हो करी कृपा । काम क्रोध मद मत्सर । दंभ अहंकार । त्याचे
बळ फार । सर्व सुख देई सर्व सुख देई ॥३॥ शुक सनकादिक गोंधळी
हो करी कृपा । नाचताती प्रेमकळोळी हो करी कृपा । उदो उदो शब्द
आरोळी हो करी कृपा । पुढे पुंडलिक दिवटा हो करी कृपा । त्याने मार्ग
दाविला निटा हो करी कृपा । आई दाविली मूळपीठा हो करी कृपा ।
बापरखुमादेवीवरू । सुखसागरू । त्याला नमस्कारू । सर्व सुख देई सर्व

सुख देई ॥३॥

१७५४) उन्मनी संयोगे गोसावी विराजे । चहु देहांचे ओङ्के
निवारोनी ॥१॥ सोहमस्मीचे छंदे परिपूर्ण । विज्ञान हे खूण जेथे नाही ॥२॥
चंद्रसूर्याहुनी तेज ते आगळे । अव्यक्ते व्यापिले अनुभवे ॥३॥ अनुभवाची
खूण गुरुगम्य जाणती । ज्ञानदेवे विनंती हेचि केली ॥४॥

१७५५) कान्होबा तुझी घोंगडी चांगली रे । आम्हाशी का दिली वांगली
रे ॥६॥ स्वगत सञ्चिदानन्दे मिळोनी शुद्धसत्त्वगुण विणली रे । षड्गुण
गोंडे रत्नजडित तुज श्यामसुंदरा शोभली रे ॥७॥ काम कर्म अविद्या
त्रिगुण पंचभूतांनी विणली रे । रक्त रेत दुर्गंधी जंतू नरक मुताने भरली
रे ॥८॥ षड्विकार षड्वैरी मिळोनी तापत्रयाने विणली रे । नवा ठायी
फाटुनी गेली ती त्वा आम्हासी दिधली रे ॥९॥ क्रषी मुनी ध्याता मुखी
नाम गाता संदेहवृत्ती विरली रे । बापरखुमादेवीवरू विठ्ठले त्वत्पदी वृत्ती
मुरली रे ॥१०॥

१७५६) पडले दूरदेशी मज आठवे मानसी । नको नको हा वियोग कष्ट
होताती जीवासी ॥१॥ दिनु तैसी रजनी मज जालि वो माये । अवस्था
लावुनी गेला अजुनी का न ये ॥२॥ गरुडवाहना, गंभिरा येई गा दातारा।
बापरखुमादेवीवरा श्रीविठ्ठला ॥३॥

श्रीएकनाथमहाराज

१७५७) चिंचेच्या पानावर देऊळ रचिले । आधि कळस मग पाया रे।
देव पूजिता देऊळ बुडाले । परीयेसी सदगुरुराया रे ॥१॥ परीयेसी
सदगुरुराया रे खेळिया परीयेसी सदगुरुराया रे ॥६॥ दुतोंडी हरिणी
पाणियासी आली । मुखावीण पाणी प्याली रे । आंधळ्याने पाहिली

४९०/अभंग तरंग

बहिन्याने ऐकिली । पांगळ्याने पाठलाग केला रे ॥२॥ पाषाणाची सांगड मृगजळ डोही । वांझेचा पुत्र पोहला रे । एकाजनार्दनी एकपणे विनवी । अखंड रामनाम बोला रे ॥३॥

१७५८) नरदेहा येऊनी करावे कीर्तन । वाचे नामस्मरण विट्ठलाचे ॥१॥ आणिक सायास न करी आळस । सर्वकाळ सोस हाचि वाहे ॥२॥ घटिका आणि पळ न वेची वाया । नामस्मरणी काया झिजवावी ॥३॥ प्रपंच परमार्थ करी का रे सारखा । संसार पारखा करुनी सांडी ॥४॥ माईक हे धन इष्टमित्र सखे । अंतकाळी पारखे अवघे चोर ॥५॥ एकाजनार्दनी न धरी भरवसा । कोण यमपाशा चुकवील ॥६॥

१७५९) एक जटाधारी दिसत । एक डोळे वटारून पहात । एक गुरकावूनी बोलत । एक गिळावयासी पाहत । ग ग ग ग । कसं करतंय मी यैव मी यैव । सावळे बाळ तान्हुले । कसं करतंय ॥धू॥ एक पाताळमधी राहत । त्रिभुवनी त्याचीच मात । एक डोळ्यामधी चमकत । त्यामधी जग दिसत ॥१॥ एकनाथ साधु भला । जनार्दनासी शरण गेला । देही याचा देव केला । त्याने रूप दाविले त्याला ॥२॥.

श्रीतुकाराममहाराज

१७६०) अक्षराचे मंदिरात । गुरुदास तो रहात ॥१॥ मंदिराचा पारावार । न जाणती वेद चार ॥२॥ तये मंदिरी रहाणे । मीठ सागरी विरणे ॥३॥ पुण्यवंत जो विरळा । पावतसे तया स्थळा ॥४॥ ते हे विट्ठल चरण । पार नाही तुका म्हणे ॥५॥

१७६१) बोलो अबोलणे मरोनिया जीवे । असोनी नसणे जनी आम्हा ॥१॥ भोगी झाला त्याग संगीच असंग । तोडियले लाग माग

दोन्ही ॥२॥ तुका म्हणे नव्हे दिसतो मी तैसा । पुसाल तरी पुसा
पांडुरंगा ॥३॥

१७६२) येवढं शेजारणीनं केलं । मला पंढरीला नेलं ॥१॥ चंद्रभागेचं
गढूळ पाणी । नाही मी गं प्याले वंगाळवाणी ॥२॥ टाळ मृदंगाची
घाई । मला झोपचि आली नाही ॥३॥ तुका म्हणे ऐशा बाया । जन्म
येऊनी गेल्या वाया ॥४॥

१७६३) एक गाय चुकली तानी वरल्या रानी ॥धू॥ गाय शंभूचे
शिखरी । तीन ताल शृंगावरी । लिंगे फुटली शरीरी । गायी लागोनी ॥१॥
नागीण पद्मीण गाईची वेणी । कपाळी चंद्र सूर्य दोनी । माळा घातल्या
संतांनी त्या योग्यानी ॥२॥ गाईचा गोरा मन पवन । चारा चरतसे
अस्मान । वरच्यावरी पी जीवन । तो अस्मानी ॥३॥ तुका म्हणे आहो
गावन । येवढी गाय द्यावी सांगून । मग तुम्ही करा गायन । सभा
रंगणी ॥४॥

१७६४) धन्य धन्य देवी गीता । आदिमाया वेदमाता । जाणे जो
अर्था । धन्य माता पितर ॥१॥ एक श्लोक अथवा चरण । अर्थ अनुभव
अंगी लेण । भव मोक्षाचे साधन । नलगे कोठे शोधावे ॥२॥ एका
चरणाचा अर्थ । राजा जनक जाणत । मग विदेहाची मात । अंगी येऊनी
ठसावी ॥३॥ एका चरणाचा अर्थ । मुनी वसिष्ठ जाणत । तेणे शांतीच्या
सदनात । स्वात्मसुखी पहुडला ॥४॥ एका चरणाचा अर्थ । मुनी
वात्मिकी जाणत । दृश्य करूनी निवांत । ब्रह्मपदी पहुडला ॥५॥ एका
चरणाचा अर्थ । राजा धर्म पै जाणत । सत्य भाषण यथार्थ । शत्रु मित्र
ते समान ॥६॥ अर्जुन नर नारायण । हे तो सिद्ध साधक जाण । दुष्ट
करावया निर्दल्ण । तुका म्हणे अवतरले ॥७॥

श्रीनिळोबाराय

१७६५) तेचि संत तेचि संत | ज्यांचा हेत विठ्ठली ॥१॥ नेणती
काही टाणे टोणे | नामस्मरणे वाचूनी ॥२॥ काया वाचा आणि मने |
धाले चिंतने डुळती ॥३॥ निळा म्हणे विरक्त देही | आठवचि नाही
विषयांचा ॥४॥

श्रीबहिणाबाई

१७६६) चिंतन तू करी रे चित्ता | चिंतन तू करी रे ॥धू॥ चिंतन
भक्ती वरिष्ठ सर्वा | तेचि मनी धरी रे ॥१॥ व्यास पराशर चिंतुनी गेले
| तेचि मनी धरी रे ॥२॥ बहिणी म्हणे जरी नायकसी तरी | पडसील तू
दूरी रे ॥३॥

श्रीरामदासस्वामी

१७६७) रामनाम कथा गंगा | श्रवणे पावन करी जगा ॥१॥ तिसी
प्रेमपूर आला | शंकर हृदयी सामावला ॥२॥ रामदासाची माऊली |
आळशावरी गंगा आली ॥३॥

श्रीकेशवस्वामी

१७६८) बहु गोड बहु गोड बहु गोड तुमचे नाम गुरुराया | हृदयकमळी
चिंतिताचि शीतळ झाली काया ॥१॥ अखंडवृत्ती कोंदली सुखे दाटली
नयनपाती | सहजकळा लाधली तेथे हारपली दिन-राती ॥२॥ नामी
अनाम साचले तेथे लाभले परमगूज | सद्गुरुकृपे केशवी डोळा उघड
देखिले निज ॥३॥

श्रीमावल्लभदास

१७६९) अवघा बोले चाले हरी । ज्याची कथा तोचि करी ॥१॥
होवोनिया श्रोता वक्ता । आपुली आपण करी कथा ॥२॥ विश्वव्यापक
परीपूर्ण । अवघा एकचि नारायण ॥३॥ अवघा हरिचा उल्हास । कैचा
रमावल्लभदास ॥४॥

श्री कृष्णसुत (बाबा गर्दे)

१७७०) तयाला कैचे भय उरले । ब्रह्मानंदाब्धित जयाचे चित्त लवण
विरले ॥१॥ देही दुसरेपण भीती । ते तो नाही अटैती । मिथ्या झाली
हे जगती । सत् चित् सुख मी ऐसे कळता । पुण्य पाप सरले ॥२॥ मृत्यू
नेईल की माते । किंवा दारा पुत्राते । हे भय बाधेना त्याते । धन सुत
माझे देहचि मी हे । अज्ञानचि सरले ॥३॥ ब्रह्म परावर देखिले । ऐसे
वरीवरी श्रुती बोले । जाणुनी हेचि कृष्णसुताने । सद्गुरुपद धरिले ॥४॥

१७७१) जय जय सदाशिवा बोधा । जय जय सदाशिवा बोधा ॥५॥
महाकपटपटु द्वैतकटकभट । जिंकिसी कामक्रोधा ॥६॥ विवेक श्रद्धा
वैराग्यात्मक । त्रिशूळ घेऊनी हाती । त्रिगुण अहंकार त्रिपुराची ।
उडवुनी दिधली त्रेधा ॥७॥ नादी लागुनी संसाराच्या । आजवरी
हृदयनिवासा । उपेक्षिले तुज कृष्णसुताने । पोटी घे अपराधा ॥८॥

श्रीसोहिरोबानाथ

१७७२) करी हो काही सार्थक या जीवाचे ॥६॥ ज्ञानांजनेचि भ्रम
भंजन करी । निरंजनी लय लावूनी अंतरी । मानस पूजन सदा शिवाचे ॥७॥
संतसमागम सदैव करी गा । आगम निगम वर्णी जे कां । त्रिवेणी संगम
अनुभवाचे ॥८॥ कर्ण श्रवण बल विकर्ण गुण हे । वर्ण व्यक्तित अर्थ

४९४/अभंग तरंग

मनन करी । येणेचेनी कृतं हे भवाचे ॥३॥ म्हणे सोहिरा विफल वारी हे । जन्म निवारी बद्ध न पवे । इंट्रिय व्यापारी अजपा जपणे । अजपा जपणे प्रणवाचे ॥४॥

श्रीगोपाळकाका कोटणीस

१७७३) मूळ घरा जाऊ । चल गड्या गुरुमाय पाहू । अवघड वाटे खडतर काटे । हव्यूच ठेबी पाऊ ॥६॥ गुरुनाम घेऊ मार्गे । नयनी स्वरूप पाहू । घुम घुम घुम घुंगरु घुम घुम । नाद भरूनी घेऊ ॥१॥ सिद्ध अन्न ते जेवू । देकर स्वानंदाचा देऊ । संसृती हाती पूर्ण आचवुनी । मुक्त स्वये होऊ ॥२॥ जन्म मरण घाऊ । चुकवुनी धाम परम पाऊ । गोपालनाथ मायेसंगे । शांती सौख्य सेऊ ॥३॥

१७७४) अनंत नमन श्रीगुरुला । आणिक सदगुरु भक्ताला । साधनी राहे नित्य निरंतर । ऐशा साधक पुरुषाला ॥४॥ वर्जुनी वादा वस्तुला । पावुनी पावन जो झाला । घडला ज्याला योग हरिचा । करितो वंदन मी त्याला ॥१॥ त्रिताप विरहित जो झाला । त्रिगुणापासुनी जो सुटला । निंदा स्तुती जो समान लेखे । करितो वंदन मी त्याला ॥२॥ आनंद शिखरी जो चढला । श्रीगुरुचरणी जो जडला । चिन्मय राहाटित झाला चिद्रुप । करितो वंदन मी त्याला ॥३॥ केशव माधव श्रीहरिला । ग्रासोग्रासी जप त्याला । संसृती हाती आंचवला जो । करितो वंदन मी त्याला ॥४॥ तोडुनी आशापाशाला । साधी नवविध भक्तिला । दूषण तेचि भूषण ज्या ते । करितो वंदन मी त्याला ॥५॥ दंडण करी जो काळाला । सायुज्याचा धणी झाला । गोपालनाथा नित्य ध्यायी जो । करितो वंदन मी त्याला ॥६॥

श्री निरंजन रघुनाथ

१७७५) गुरुने ग्यान सिखाया बे । मुजकू फकीर बनाया बे ॥६॥
 निराकार शिरताज बनाया निर्गुन उजली सैली । चिदाकाशकी कफनी
 डाली हातमो चिन्मय झोली ॥१॥ आत्मग्यान का लिया कटोरा घरघर
 टुका मागे । कामक्रोधकी धुनी जलायी अनुहत लंगर बाजे ॥२॥ औट
 हातका मानव पिंजरा सोहं पोपट बोले । निरंजन रघुनाथ हुकुमसे अंदरका
 पट खोले ॥३॥

श्रीमाणकोजी बोधले

१७७६) सांगड बांधा रे भक्तिची । रघुनाथ नामाची ॥६॥ संसार
 सागर सागर । भरला जातो पूर ॥१॥ लाटा उसळती विषयांच्या ।
 बहुता प्रपंचांच्या ॥२॥ मोह हा भोवरा भोवरा । फिरवी गरा गरा ॥३॥
 माणकोजी बोधला बोधला । हरिनामी रंगला ॥४॥

श्री राम जोशी

१७७७) भला जन्म हा तुला लाधला खुलास हृदयी बुधा । धरिसी तरी
 हरिचा सेवक सुधा ॥६॥ चराचरी गुरु तरावयाला नरा शिरावरी हरि ।
 जरा तरी समज धर अंतरी । हटातटाने पटा रंगबुनी जटा धरिसी का
 शिरी । मठाची उठाठेव का करी । वनात अथवा जनात हो का मनात
 व्हावे परी । हरिचे नाव भवांबुधी तरी । काय गळ्यात घालुनी तुळशीची
 लाकडे । ही काय भवाला दूर करतील माकडे । बाहेर मिरविशी आत
 हरिशी वाकडे । अशा भक्तीच्या रसा-रहित तू कसा म्हणविशी बुधा ।
 हरिस सांडुनी घेसी दुधा ॥१॥ जाळ गळ्यामधी माळ कशाला व्याळ
 काय कोपला । आतुनी बाहेर म्हणविशी भला । वित्त पाहता पित्त येतसे
 चित्त पाहिजे मला । असे हरि म्हणतो नुमजे तुला । दांभिक वर संभावित

४९६/अभंग तरंग

अभ्यंतरी नाहीस बिंबला । बहिर्मुख नर नरका लाधला । तू पोटासाठी करी खटपट भलतिशी । परी भक्तिरसावीण हरि भेटेल काय तुशी । काय मौन धरुनिया गोमुखीला जाळीशी । स्वार्थ सुखे परमार्थ बुडविला अनर्थ केला मुग्धा । न जाणसी कांजी म्हणसी सुधा ॥२॥ टिळा टोपीवर शिळा पडो या बिळास करिसी जपा । तथापि न होय हरिची कृपा । दर्भ मुष्टीच्या गर्भी धरुनिया निर्भर पशुची वपा । जाळिशी तिळा तांदुळा तुपा । दंड कमंडलू बंड माजविशी मुंड मुंडिशी तपा । न सार्थक लटक्या साञ्या गपा । ही बार बार तलवार येईल काय पुन्हा । ह्या दुर्लभ नरदेहात ठेविशी कुण्हा । भगवंत भुकेला भक्तिचा पाहुणा । वर्म कळेना धर्म घडेना कर्म चित्त न द्विधा । सदा हरि कविरायावर फिदा ॥३॥

१७७८) ऐक सज्जना अरे मनमोहना संपत पहाता कवणाची । जाईल काया जाईल माया उसनी आणिली पाचाची ॥४॥ कौरव गेले पांडव गेले वदली वाणी व्यासाची । छप्पन कोटी यादव गेले काया न उरली कृष्णाची ॥५॥ रावण झानी तो अभिमानी खंडे केली वेदांची । तेहतीस कोटी बंदी घातले घडी घडी त्याला तो जाची ॥६॥ सूर्यवंशी राम जन्मले केवळ माय भक्तांची । हनुमंताने अब्धि लंघिला नगरी जाळिली सोन्याची ॥७॥ चापपाणी बाण वर्षे कुडी पाहसी बा त्याची । रावणाची शिरे मोकळी काग हो त्याला टोची ॥८॥ अठवांऐशी सहस्र ऋषीवर वार्ता हो मार्कडेयाची । चौदा कल्पे ऊष्म सोशीले नाही छाया गुंफेची ॥९॥ लोम हर्षणा लोम झडे तै संख्या पुरे आयुष्याची । ऐसे ऐसे होऊनी गेले काय कथा हो आणिकाची ॥१०॥ किती एक येती एक जाती घिरटी होते काळाची । ज्यांचे गाठी पुण्य नाही यम हो त्याला बहू जाची ॥११॥ सावध व्हावे भजन करावे भक्ती करावी श्रीहरिची । आता तरी ही गोष्ट आयका नारायण श्रीरंगाची ॥१२॥

१५४. संकीर्ण अभंग

- १) उँनमः सिद्धं । पढो मन उँ नमः सिद्धं ॥१॥ उँकारसे सब
रुप सर्वे । नानारूपधरं ॥२॥ नन्ना नाम निरंतर धरले । करले उनका
संग ॥३॥ माया ममता मृगजलवत है । छोडो उनका संग ॥४॥
सीलसंतोषे सीतजन हारा । करले उनका संग ॥५॥ ध धा ध्यान निरंतर
धरले । करले उनका संग ॥६॥
- २) जय देवी जय देवी जय माये तुरिये । बहिणाबाई पंचाक्षरी
निर्गुण चातुर्ये ॥१॥ त्वंपद तू तत्पद तू । असिपद तू जय जगदंबे ।
स्थूल तू सूक्ष्म तू कारण तू । सकलारंभे ॥२॥ या रविशशि तू तारा तू।
ग्रह गण गुणवंते । मन तू मानस तू जनविजन तू सम शांते ॥३॥ शम
तू दम तू साधकाची जननी । जनीता तू ब्रह्म तू नकळे तुझी करणी॥४॥
ब्रह्म तू हरिहर तू अभेद अंतःकरणी । अद्वय तू अद्वय तू जडला विष्टुल
चरणी ॥५॥
- ३) सदाशिव धुंदी । भूतळी त्रिविध जन निंदी ॥१॥ बाईलवेडा
पायी चालता । योग्य न हे आनंदी ॥२॥ बृद्ध गौरीला पायी चालवी ।
आपण बैसे नंदी ॥३॥ दोघे उतरुनी चालती जेव्हा । फुकट पोसिला
नंदी ॥४॥ दोघे एकची वाहन करिती । म्हणती मरेल हा नंदी ॥५॥
- ४) खसखसका एक दाना । आठ दफे छिनना ॥१॥ नऊदफे
कुटना । सहस्र भाग करना ॥२॥ बचेसो अल्पा कहेना । देनेकू क्या पैसा
है॥३॥ लेनेकू क्या म्हैसा है । हमारे गुरुने अकलसे खुदा पैच्छानना ॥४॥

४९८/अभंग तरंग

- ५) माळ धरी माळ धरी । कायी बरी शोध करी ॥१॥ तुटेना
फुटेना । सांडेना जाण बरी ॥२॥ कोण्याही माळेसी । जाण इच्ची नाही
सरी ॥३॥ अखंड चाले जी । रामकृष्ण दास धरी ॥४॥
- ६) खबर है सो गबर है रे । फिकीर नहीं सो फकीर ॥१॥ रे झूटा है
संसार । इस जातेनहि उभार ॥४॥ खुशामनमे बात चलावे । सबही
फाशा फूशा ॥२॥
- ७) तत्त्व पुसावया गेलो वेदज्ञासी । तव भरले त्यापासी
विधिनिषेध ॥१॥ तया समाधान नुमजे कोणे काळी । अहंकार बळी
झाला तेथे ॥२॥ म्हणोनि तुझे नाम धरिले सर्वभावे । उचीत
करावे पांडुरंगा ॥३॥ स्वरूप पुसावया गेलो शास्त्रज्ञासी । तव भरले
तयापासी भेदाभेद ॥४॥
- ८) पालखी समारंभाची । पहा अगाध लीला गुरुची ॥४॥ निंबरगी
हे स्थळ पूर्वीचे । महाक्षेत्र ते दुजे चिमडचे । धन्यता तृतीय नामाची ।
गाजली बहू सांगलीची ॥१॥ जळामधी पहा समाधि मंदीर । स्थान
सुशोभित दिसते सुंदर । पुरविली आस दासाची । ही कृपा
गुरुमातेची ॥२॥ तृतीय मठाचा हा मूळ पाया । स्थापन केलासे या
ठाया । म्हणे मथुरा संतसंगाची । द्या आवडी तत् स्मरणाची ॥३॥
- ९) तिळगुळ घ्या मंजुळ बोला । सप्रेमे मुखी घाला ॥४॥
हरिनामाचा हलवा सुंदर । प्रेमपुरःसर केला सादर । म्हणोनि त्याचा न हो
अनादर । अशी आस असे बहु मजला ॥१॥ हृदय शेगडीमाजी कोळसे।
अहंबुद्धीचे घालुनि खासे । मन कढई योग्यचि त्याला ॥२॥

हरिनामाचा रंग केशरी । त्या हलव्यावरि झळके भारी । समतेचा काटा
सुटला ॥३॥

१०) अगडबंबंबंबंबंबंबं । बाजे डमरू बाजे डमरू । नाचे सदाशिव
जगद्रुरु ॥१॥ नाचे ब्रह्मा नाचे विष्णु नाचे महादेव । जहा देखे पार्वती
तहा सब देव ॥२॥ भांग खाय जहर खाय खालिया धत्तूर । भिल्लीणीके
पीछे लगे नंगे अवधूत ॥३॥ काशी विश्वनाथजी के ध्यान विराजे ।
आगे भैरव पीछे हनुमान राजे ॥४॥

११) माया मिथ्या ब्रह्म सत्य । ऐसे सांगती सद्गुरुनाथ । उपनिषद्‌वाक्य
सिद्धांत । निजवस्तु करा तुम्ही प्राप्त ॥१॥ मनी काही धरु नका
शंका । रामावरि वारा पंखा । बोधाची झालर केली । भक्तीची मोती
ओवीली ॥२॥ वैराग्याचा वाढा । त्रिगुणाची गुंफा घाली । त्वंपद
तत्पद असिपद ते । आशा तरी एकचि झाली ॥३॥
..... । न मिळे गुरुवाचुनि बुक्का । विवेकाची करुनी
दांडी । विषयांची मुंडी मुदडी ॥४॥ वासना समूळ खंडी । हरिदासा
कोणी न दंडी । वाग्द्वैत मारिला टाका । ऐसा जो वारीला पंखा ॥५॥
दुर्बुद्धी ताप हारीला । सत्वाचा रुमाल केला । मोहाचा धर्म पुशीला । न
मिळे गुरु वाचुनि बुक्का ॥६॥

१२) पहा हो संतांचा संसार । पहा हो साधुंचा संसार ॥७॥ द्वारी
वृदावन लखलखीत । आत तुळस हिरवीगार ॥८॥ शिळी कोरडी
असेल रोटी । उदक थंडगार ॥९॥ टिळे टोपी गळ्यात माळा । पताकांचा
भार ॥१०॥ दास म्हणे रे नाम मुखाने । गाती वारंवार ॥११॥

५००/अभंग तरंग

१३) शरणची जा त्याला । जो म्या मायबाप वरिला ॥ध्रु॥ अंतर
बाहेर वास जयाचा । भावे स्तवि त्याला ॥१॥ किंती ममतेने जवळी
घेऊनी । सांगे स्वहिताला ॥२॥ भोळ्या भाविक भक्तासाठी । भूतळी
अवतरला ॥३॥ त्रयमूर्ती अवतार गुरुंचा । दिसतो दासाला ॥४॥

१४) देव तोचि संत संत तोचि देव । येथे दुजाभाव नाही नाही ॥१॥
देव नाम त्याचे संत नाम त्याचे । परब्रह्म साचे एकचि ते ॥२॥ कोणी
म्हणती देव कोणी म्हणती संत । परि ते मायातीत परब्रह्म ॥३॥ संतांचे
चरण वंदी नारायण । देव निरंजन संतचि तो ॥४॥

१५) ऐसे केले मज दुकानी श्रवण । निजध्यास मनन साक्षात्कार ॥१॥
गादीये बैसता साक्षात्कार झाला । द्रष्टाही बुडाला तेजार्णवी ॥२॥
जोख माप तुक त्रिपुटी बुडाली । उद्भोधेसी गेली मापिताची ॥३॥

१६) नियम पाळावे । जरी म्हणसील योगी व्हावे ॥ध्रु॥ रात्रौ निद्रा
परिमित घ्यावी । भोजनातही मिती असावी । शब्द वल्नाना बहु न करावी ।
साधक जीवे ॥१॥ रसनेचा जो अंकीत झाला । समूळ निद्रेसी जो
विकला । तो नर योगाभ्यासा मुकला । असे समजावे ॥२॥ यापरि सकळा
आहार विहारी । नियमित व्हावे मनी अवधारी । निजस्वरूपोन्मुख होऊनी
अंतरी । समाधी पावे ॥३॥ विषयापासुनि वळता वृत्ती । येईल सहजची
आत्म्यावरती । जैसा निश्चळ दीप निवांती । स्थिरता पावे ॥४॥

१७) श्रीपाद कृष्ण कोलहटकर

हे प्रभो विभो अगाध किंती तव करणी । मनी चिंतुनी हो रत चरणी ॥ध्रु॥
चांदवा नभाचा केला । रवि चंद्र लटकती ज्याला । जणु झुंबर सुबक

छताला । मग आथरली धरणी ॥१॥ बाहुली मनुष्ये केली । त्या अनेक रुपे
दिधली । परी सूत्रे त्यांची सगळी । नाचविसी हाती धरूनी ॥२॥

१८) आणिला धरोनि आणिला धरोनि । चक्रपाणी हा आणिला
धरोनि ॥धृ॥ दुर्मद पर्वत त्या स्थळी नाही उतरले मी त्या वरोनी ।
भक्ति दरीमधे आहे ऐसा साधुमुखाने परिसोनि ॥१॥ भक्ति दरीमधे त्या
नऊ वाटा घाबरले मी मग स्वमनी । सूक्ष्म अशा त्या स्मरणमार्गाने
प्रवेशले मी निजभुवनी ॥२॥ आळस उद्वेग गर्वादि कंटक मार्गाचे ते दूर
करुनी । भावबळाने देव पाहिला जिकडे तिकडे जनी विजनी ॥३॥

१९) मधुर मधुर ही मुरली वाजे पुनरपि या विपिनी । मन्मन गेले मी
ही चालिले ठरति न पद भुवनी ॥१॥ शाम कन्हैय्या उभा असे गे वाट
पहात माझी । येता किंवा नाही वदा गे विरह दुःख जाची ॥२॥ तुमची
वेणू वनी वाजते परि माझे हृदयी । मधुर मधुर हा ध्वनी परिसता मन
उन्मन होई ॥३॥

२०) बहु करिसी खटपट । एकनाम घे चोखट ॥१॥ योग याग नको
काही । नाना कर्मी सुख नाही ॥२॥ दासा नामघोट घेता । खट पालट
ये हाता ॥३॥

२१) थोर तुझे उपकार । आई थोर तुझे उपकार ॥धृ॥ वदत विनोदे
हासत सोडी । कोण दुधाची धार ॥१॥ नीज न आली तर गीत म्हणे ।
प्रेम जिचे अनिवार ॥२॥ येई दुखणे जेव्हा मजला । कोण करी
उपचार ॥३॥ कोण कडेवर घेऊनी फिरवी । चित्ती लोभ अपार ॥४॥
बालक दुर्बल होतो जेव्हा । रक्षण केले फार ॥५॥ त्वां चि शिकविले

५०२/अभंग तरंग

वाढविले त्वां | आहे तुजवरी भार ||६|| स्मरण तुझ्या या निजममतेचे।
होते वारंवार ||७|| नित्य करावे साह्य तुला मी | हा माझा
अधिकार ||८||

२२) आनंदाचे धाम रे | त्याचे गाऊ नाम रे | निजध्यासे नाम घेता।
भेटे पूर्णकाम रे ||१|| रामावीण शीण रे | भय दुःख शोक रे | आनंदाचे
धामी दासा | आनंद प्रचित रे ||२||

२३) सद्गुरुसेवा देई देवा | सार्थक होईल जन्माचे | जडता पायी मग
भय नाही | केल्या मागील कर्मचे ||१|| नाम गुरुचे घेऊनी वाचे |
नाचत अंगणी जाईन मी | त्रिगुण पायऱ्या चढोनी तेथे | सुनीळ नोवरी
पाहीन मी ||२|| पाण्याचे डबके फुलाचे झाबके | दो हाती झेलीत जाईन
मी | पर्वत शिखरी जाऊन तेथे | ज्योतीस मोती वाहीन मी ||३||
चंद्रज्योतीचा प्रकाश पडला | रंगात रंगुनी जाईन मी | दास म्हणे काया
शिणविली वाया | येथेच गुंगुनी राहीन मी ||४||

२४) तनूस भेटली तने | मनास चुकली मने ||१|| चुकी चुकी बहू
चुकी | परस्परे चुकामुकी ||२|| मळ्यास भेटले मढे | करील काय
बापुडे ||३|| बहूत लोक नेणता | करील काय जाणता ||४|| परीक्षवंत
जै मिळे | तरीच ओळखी कळे ||५||

२५) ऐलमा पैलमा गणेश देवा | माझा खेळ मांडून दे करीन तुझी
सेवा ||१|| माझा खेळ मांडिला वेशीच्या दारी | पांरव घुंमतय
बुरुजावरी ||२|| पारवळ फक्किराचे गुंजावरणी डेळे | गुंजावणी डेळ्यांच्या सादवित्या
टीक ||३|| गोदावरी काठच्या उमाजी नायका | आमच्या गावच्या

भुलूजी बायका ऐवी निघा तेवी निघा ॥४॥ आमच्या आया तुमच्या
आया । खातील काय दुधोंडे ॥५॥ दुधोंड्याची लागली टाळी ।
आयुष्य दे रे बा माळी ॥६॥ माळी गेला शेता भाता । पाऊस पडला
येता जाता ॥७॥ पड पड पावसा थेंबाथेंबी । थेंबा थेंबी आडव्या
लॉंबी॥८॥ आडव्या लॉंबती अंगणा । अंगणा तुझी सात वर्षे ॥९॥
भॉंडल्या तुझी सोळा वर्षे । अतुल्या मतुल्या चरणी चातुल्या ॥१०॥
चरणी चार घोडे । हातपाय खणखणीत गोडे ॥११॥ एकेक गोडा
विसाविसाचा । साड्या डांगर नेसायच्या ॥१२॥ नेसा ग नेसा बाहुल्यांनो।
अडीच वर्षे पावल्यांनो॥१३॥

२६) अहो आमुचे घर अविनाशी । आम्ही जहालो नामाचे
रहिवासी॥१॥ मायीकधामी कोण करी वसती । नामधामी आत्मसुख
प्राप्ती ॥२॥ अंतर्बाह्य नाम आमुचे घर । नामकार्यात दो ठायी प्रकार॥३॥
बहू घरे पाहिली परीकर । परी दास म्हणे नामघर सुंदर ॥४॥

२७) स्मरता नित्य हरी । मग ते माया काय करी ॥१॥ श्रवणे मनने
अद्वय भजने । पळतो काळ दुरी ॥२॥ तोचि निरंतर उद्वव चरणी ।
अमृतपान करी ॥३॥ करुणाकर वरदायक हरी जो । ठेवीत हात शिरी ॥४॥

२८) अगर है प्रेमदर्शनका भजनसे प्रीत कर प्यारे ॥ध्यु॥ छोडकर
काम दुनियाके । रोक विषयोंसे मन आपना । जीतकर निंद आलसको ।
रहो एकांतमे प्यारे ॥१॥ बैठ आसन जमा करके । त्याग मनमे विचारेंका।
देख भूकटीके अंदरसे । चमकता है अजब तारा ॥२॥ कभी बिजली
कभी चंदा । कभी सूरज नजर आवे । कभी फिर ध्यानमे भासे ।

ब्रह्मज्योतीके चमकारे ॥३॥ मिटे सब पाप जन्मोंके । कटे सब कर्मके
बंधन । वो ब्रह्मानंदमे है रे । ओ मन अब छोड संग सारे ॥४॥

२९) श्री बाबा गर्दे यांचे पद

झाला मानव या संसारी । आपुला आपण वैरी । गाढ अविद्या मदिरा
पिऊनी । शिरी मद चढला भारी ॥१॥ जेवी भ्रमे शुकबद्धची मानी ।
बैसोनी नलीके उपरी । तैसा झाला हा वपु परी ॥२॥ हे मन
ज्याचे विषयी सदा रत तो नर आपणा मारी । स्वरुपी जडता
आपणासी तारी ॥३॥

३०) काया हे पंढरी धन्य सत्रावी चंद्रभागा । औटपीठ शोजारी
वसती केली पांडुरंगा ॥४॥ त्रिकुटावरी श्रीहाट वरते तिसरे गोल्हाट ।
औटपिठावरी उभा विठ्ठल दिसतसे नीट । समचरण समनेत्र फाकती
प्रभा रवि कूट । अर्धनारी नटेश्वर ऐसे बोलती अतिश्रेष्ठ । ते श्रीगुरुंनी
नयनी दाविले पाऊल निजलगा ॥१॥ स्थूल सूक्ष्म कारण महाकारण
विठ्ठल जो पाहे । तुर्या ते रुक्मिणी कमला आदिमाये । मन इंद्रियेसहित
कवळत्या वेणुनादी गाई । ब्रह्मरंध्री शिखरी स्थिरावल्या झाल्या एकमयी ।
अनुहत मुरली ऐकुनी मन लय झाले भुजगा ॥२॥ विवेक आणि वैराग्य
गरुड हनुमंत हे दोनी । अनुताप तो नारद भाव पुंडलीक मुनी । अहंसोहं
नामाची पायरी जपताती ज्ञानी । पद्माळे ते तळे सुषुम्ना संगम त्रिवेणी ।
स्नान घडे प्राणियासी जाती सकळ दोष भंगा ॥३॥ आत्मा विठ्ठल
ओळखोनी घ्या मग जा पंढरपुरा । जन्मा येऊनी काही आपुले स्वहित
विचारा । हा स्वामीचा सेवक संतू संतासी प्यारा । देहीच विठ्ठल

ओळखुनी केला निजचरणी थारा । येणे जाणे खुंटले तुटला जन्ममरण
धागा ॥४॥

३१) पार्वती पुसे महादेवा । तुम्ही भजता कोण्या देवा ॥१॥ स्मरता
कोणाच्या नामाते । धरूनी ध्यान आपुल्या मनाते ॥२॥ कधी कधी
उदासीन दिसता । कधी कधी मनासवे हसता ॥३॥ स्मरतो नित्य मी
रघुराया । शीतळ झाली मम काया ॥४॥

३२) या बाई जेजुरी नगरात । कोन्या चंदनी महालात ॥१॥ आम्ही
बाई जातीच्या वाणीनी । सवदा विकितो तोलोनी ॥२॥ म्हाळसा
बनाई भांडती । ऐकोनी मल्हारी हासती ॥३॥ सवती सवर्तीच भांडण।
राळ्या भाताचे कांडण ॥४॥ दोघी मुसळी झुंजती । ऐकोनी मल्हारी
हासती ॥५॥

३३) जो जो जो जो रे हनुमंता । अंजनीच्या सुता जो जो जो
रे॥थु॥ रुद्रअंश तु अवतरसी । ब्रह्मांडा हालविसी । धाक सूर्याला
पळविसी । क्षुधा लागली तुजसी ॥१॥ चैत्र पौरिमे जन्मसी । कपीकुळ
उद्धरीसी । रामसेवेला दिननिशी । तत्पर तू होसी ॥२॥ सोहं शब्दाचा
पाळणा । निज वायुनंदना । सुखवी साधका सज्जना । अनुभव दोरी
जाणा ॥३॥ काय वर्णु मी पामर । थकले साही चार । गुरुवचनाचा हा
भर । चरणी दिधला रि ॥४॥

३४) श्रीगुरु चिमडपथी राहिला । भजका तारायास्तव धावुनी
आला पावन करे सकळाला ॥१॥ रघुनाथप्रिय गुरुमूर्ती ती तारी
दीनजनासी । नाम अस्त्र ते हाती देती जिंकाया कळीकाळा ॥२॥

५०६/अभंग तरंग

स्थापन केले अविनाशी स्नाने मुक्तची होती । नामस्मरण ते निशिदिनी
गाता दासचि पावन झाला ॥३॥

३५) सर्वाघटी असे रे । असोनी न दिसे रे । लागले तुला पिसे रे ।
सद्गुरुला पुसे रे ॥१॥ कोठे जाऊनी काय रे । देही ब्रह्म होय रे । आठव
नाठव विसरुनी वेगी । सातवा सोहं ध्याय रे ॥२॥ पाणियाच्या गारा रे।
यासी कारण वारा रे । तोचि वारा परत फिरता । जितामुक्तीसी थारा
रे ॥३॥ दास म्हणे हे लक्षी रे । आहे तुझिया अक्षी रे । यासी कारण
सद्गुरुराजा । देईल तेचि लक्षी रे ॥४॥

३६) सद्गुरुचरणी भाव जरी जडला । तरी दिव्य डोळा उघडेल ॥१॥
त्यावीण उपाय आन नाही दुजा । वेगी गुरुराजा शरण जावे ॥२॥
विश्वाचा व्यापक श्रीराम समर्थ । नांदेल अखंड दृष्टीमाजी ॥३॥ परत्र
पावन तोचि स्वात्मानंद । दासा नेत्री तत्त्वता साधी वेगी ॥४॥

३७) सद्गुरुची कृपा । तेणे दाखवी स्वरूपा ॥१॥ तो हा गुरु
परब्रह्म । तेणे केले स्वयं ब्रह्म ॥२॥ धरा सद्गुरु चरण । तेणे चुके जन्म
मरण ॥३॥ सद्गुरु तोचि देव । दास म्हणे धरा भाव ॥४॥

३८) तोवरी हरी कैचा बा हरी कैचा । मनी भावचि नाही साचा ॥१॥
विषयी उदास नाही । नाही भूतदया ते काही ॥२॥ भावे श्रीगुरुचरणी।
नाही शरण रिघाला प्राणी ॥३॥ हरी गुरु नामस्मरणी । शिणली नाही
निशिदिनी वाणी ॥४॥ उत्तम पुरुषासाठी । जव न दासे धरिली आटी ॥५॥

३९) संताप्रति मागणे हेचि आता । प्रेम द्यावे गोविंद गुण गाता ॥१॥
वृत्ती व्हावी हे शून्य संवसारा । संतापायी घेतला आम्ही थारा ॥२॥

आशा तृष्णा राहिल्या नाही काही । देह प्रारब्ध भोगिता भय नाही ॥३॥
गाऊ घाऊ आठवू कृष्ण हरी । दास म्हणे सप्रेम निरंतरी ॥४॥

४०) गंगाजल अचलाऊ लालकूँ । गंगाजल अचलाऊ ॥४०॥ कनकके
झारी कनक कटोरा । हिरा रतन जडाऊ ॥१॥ शीतल जल सुगंध
अतिनिर्मळ । अमृत पान पिलाऊ ॥२॥ बिनती करत हाय दास तोडर।
भल थोडासा मैं पाऊ ॥३॥

४१) गुरुकृपे अंबर निर्गुण ज्योती । लावा हो सत्वर भंगेल माती ॥१॥
माती ही भंगोनी माया ती तारा । सद्गुरु चुकवील संसार फेरा ॥२॥ संसार
सांडोनी समसार धरा । झडकरी बाई निर्गुणपुरा ॥३॥ निर्गुण दावुनि निर्गुण
होणे । निर्गुण झालिया मग कैचे येणे ॥४॥ येणे ते खुंटले सद्गुरुपायी ।
दासासी भवभय उरले नाही ॥५॥

४२) मी कशी मी कशी । बावनकशीचे सोने जशी ॥१॥ दाळ्हा कसा
दाळ्हा कसा । पालखीत बसला राजा जसा ॥२॥ कसा कसा प्रत्यय
कसा । हातात दासा आवळा जसा ॥३॥

४३) काय वढू मी देवा तुमची न सांगवे मात । पाहू जो लागलो
तेव्हा भरसी दृष्टीत ॥१॥ सगुण म्हणोनी पाहू जाता निर्गुण आहेसी ।
निर्गुण म्हणुनी पाहू जाता अघटित दिससी ॥२॥ अनुमानाने पाहू जाता
कोठे गवसेना । दासा अनुभव येता दृष्टी पुढोनी जाईना ॥३॥

४४) द्वादश कळी तो आगळा । तोचि आत्मा द्वादश टिळा ॥१॥
तोचि कपाळी लावणे । रघुकुलतीलकपणे ॥२॥ रामनाम मुद्रा

लावू । अंतर्बाह्य राम गाऊ ॥३॥ दास लावित कपाळी । तेचि ध्यान
चंद्रमौळी ॥४॥

४५) हरी तुझी आवडी देर्इ ॥धु॥ कृपाकटाक्षे पाहुनी मजकडे । अहं
ममता नेर्इ ॥१॥ धावती वृत्ती चहबाजुनी । तुजविण न दिसो
काही ॥२॥ बुद्धी साक्षी तू मूर्तीमंत प्रगटोनी । हृदयी सुस्थिर
राही ॥३॥ भोग घडो दे जसा ये कपाळी । त्याचा भार तुजवरी
नाही ॥४॥ निजदासाचा हाचि मनोरथ । पटवूनी सेवा देर्इ ॥५॥

४६) तारी तारी रामराया । गेला गेला जन्म गेला ॥धु॥ टाकोनिया
स्वकुलधर्म । केले विपरीत कर्म ॥१॥ मला मारील यमधर्म । काढील
चर्म नाशील काया ॥२॥ जन्मापासुनी केले याप । भोगीन त्याचे कर्म
अपाप ॥३॥ त्याचा वाटतसे संताप । तू आई बाप येऊदे माया ॥४॥
नाही केले गंगास्नान । नाही केले जप तप दान ॥५॥ केला साधुचा
अपमान । धरिला मान नरकाचा या ॥६॥ निशिदिनी सुजन पंथ धरीन।
आता ते मी कधी न करीन ॥७॥ झालो स्वगुणाने हीन । पडतो दीन
तुझ्या पाया ॥८॥

४७) माझा पांडुरंग मायबाप धणी सखा ॥धु॥ पुंडलिक वरद
फुल्ल पुंडलिक नयन । मकर कुंडलादि शोभे वदन कुंडलीश शयन
सखा ॥१॥ गंगातीर्थ साधुसंगासी देर्इ नित्य भंगा । या दुरितपदी रंगा
या चित्त सखा ॥२॥ दामबद्ध कटि हस्त काम पुरवावयासी । राम म्हणे
उभा विटे भीमरथी तटी सखा ॥३॥

४८) त्राहे त्राहे बा नरहरी । मज दीनाते उद्धरी । हा जीव झाला
रानभरी । कृपा करी गा दातारा ॥१॥ नेणो यम नियम करु । मी तो
अझान लेकरु । किती रे कंठी प्राण धरू । धर्म गुरु तू माझा ॥२॥
प्रलहादासी रक्षिसी । काठी कैसा अवतरलासी । वधोनि हिरण्यकश्यपासी।
भक्तालागी तारिले ॥३॥ देवा तुझी धरली आस । नको करु रे उदास ।
तुझ्या दासाचा मी दास । हा निर्धार मालूचा ॥४॥

४९) हृदय पाळणा पाळणा । हालविती श्रीकृष्णा । क्षणभरी करी
शयना करी शयना । निज लागो नयना ॥१॥ जो जो जो जो रे श्रीहरी।
उन्मन निद्रा करी ॥धृ॥ काष्ठ चंदनाचा चंदनाचा । जडीत सुरंगाचा ।
जडीत रत्नांचा रत्नांचा । वर चेंडू मोत्याचा ॥२॥ साखळदंडाचा
दंडाचा । मंजुळ शब्द सुखाचा । घेवुनी निजदोरी निजदोरी । सख्या
हालविती ॥३॥ दोरी निजहाती निजहाती । सख्या गाती कीर्ती ।
ब्रजबाळा गाती । कृष्णचि ठसला चित्ती ॥४॥ कृष्ण निजलीळा
निजलीळा । अंबक प्रभुची लीळा । पाहुनिया डोळा या डोळा ।
वर्जिती वेळोवेळा ॥५॥

५०) वेड्या सोडी रे सोडी रे । संसाराची बेडी ॥धृ॥ कांता सुंदर बंधु
सुंदर । रडतील निर्वाणी । बाईल रुसली लुगड्यासाठी । लाथेने दे
पाणी॥१॥ पुत्र म्हणे दे माझे हाती । धन दौलतीचा गाडा । नाही
म्हणता रागे हाणी । उघड्या माथी जोडा ॥२॥ सून म्हणे का हो
मामंजी । म्हातारे तुम्ही झाला । वटवट तुमची फारच बाई । मला आला
कंटाळा ॥३॥ बंधु म्हणे हा कधी मरेल । वाटणीलाही आड । महसोबासी
नारळ फोडी । आणि तुझ्यावर धाड ॥४॥ मिळताना भरपूर दक्षिणा ।

५१०/अभंग तरंग

प्रेमाने भट जमती । अंतकाळी कोणी न जमती । तुजला
द्याया माती ॥५॥

५१) अमोल काया जाईल वाया जशी काच की फुटे फटकन् । उभा
काळ विक्राळ लक्षितो वेळी होय सावध झटकन् ॥६॥ कृती त्रेती
द्वापारी होती आयुष्याची बहु भरती । कलीमाजी शतवर्षे नेमिली परी ती
न होती पुरती ॥१॥ बारा चौदा पंथरा विंशती पंचवीसामधी किती
मरती । मागे मेले पुढेही मरतील कोण करील त्यांची गणती ॥२॥
आजा काका मामा मेला त्याची साक्ष चित्ती । त्यांचे शोके दुःखित
झाला पुढे तुम्हाला तेचि गती ॥३॥ देह आपुला जाईल यास्तव धरा
सोय काही झटकन् । समय पातल्या उशीर न लागे गिळील काळ येऊनी
गटकन् ॥४॥

५२) जय जया निर्विकारा । गुरुराया उदारा । आरती ऐक्यभावे ।
दयासिंधु अपारा ॥६॥ पतीत पावना रे । ब्रीद साच त्वा केले ।
सच्चिदानन्द धामी । सर्व विलया गेले ॥७॥ नित्यात्म प्रेमसुख । माझे
मजला दिधले । वृत्ती हे शून्य झाली । काय बोलू मी बोले ॥८॥ तू गुरु
शिष्य आम्ही । ऐसी भावना देही । पाहता स्वानुभव । काही उरले नाही
॥९॥ भेद हा बुडोनी गेला । स्वरुपानुभव डोही । अभेद भजनाची ।
ऐसी आवड पाही ॥१०॥ उपमा काय देऊ तुज । अनुपम्य तेजा । रवि
शशी जरी म्हणू । त्यासी प्रकाश तुझा ॥११॥ उत्तीर्ण व्हावयाला । नाही
प्रकाश दुजा । गंगेशी गंगोदका । जैसा अभिषेक वोजा ॥१२॥ विषय सर्व
ब्रह्म । ऐसे श्रुतीचे वर्म । वेगळा केवी दिसे । तिथे इंद्रिय ग्राम ॥१३॥
तत्त्वमसी आदि लक्ष । आत्मलाभ हा सुगम । अवघा आपणाचि । स्वये
दास निर्भ्रम ॥१४॥

- ५३) अग्निस्वरूप पाहिले सखे गं अग्निस्वरूप पाहिले । नक्षत्रांचा सडा
जाहला चंद्रबिंब उगवले ॥१॥ सूर्यबिंब पाहिले सखे गं सूर्यबिंब पाहिले।
अर्धा चंद्र पूर्णस्वरूपी पाहता वेडावले ॥२॥ झाली एक नवल परी सखे
गं झाली एक नवल परी । एकाएकी कान फुँकुनी हात ठेविला शिरी ॥३॥
चुम चुम चुम घागरी सखे गं चुम चुम चुम घागरी । घण घण घण घण
घंटा घोष होत असे गजरी ॥४॥ मन हे भुलोनी जाय सखे गं मन हे
भुलोनी जाय । स्वरूप वारे अंगी भरले वाचे बोलता न ये ॥५॥ कशी
गत झाली सांगू सये गं कशी गत झाली सये । स्वरूप वारे अंगी भरले
वाचे बोलता न ये ॥६॥
- ५४) श्रीगुरु यश केवी गाऊ । कवण्या नयनी तुला पाहू । मंगल नाम
कसे घेऊ । हृदयी कोठे तुला ठेऊ ॥१॥ अजुनी नकळे कवण्या रीती ।
करू मी तुझी सेवा । श्रीगुरु मार्ग दावी बरवा ॥२॥ या जगी तारक तू
मजला । नाही अन्य ध्यास मजला । पाहुनी कवतुक लीलेला । होतो
आनंद मनाला ॥३॥ या जगी संत बहुत जहाले । परी ते दृष्टीस नच
आले । दासा हृदगद हे कळले । म्हणुनी दर्शन तव घडले ॥४॥
- ५५) गुरु करायचा नवहता मनी । भर घातली शेजारणीनी ॥१॥
गुरु आला वेशीपाशी । माझ्या चुकल्या दोनी म्हशी ॥२॥ गुरु आला
माझ्या घरा । माझा बैल चुकला मोरा ॥३॥ गुरुचा मंत्र पडता कानी ।
माझ्या पेवात शिरले पाणी ॥४॥

५१२ / अभंग तरंग

अभंगक्र.	कठीण शब्दांचे अर्थ
५	१. निरंजन - परब्रह्म
६	१. चार शून्ये - उर्ध्वशून्यं मनोभूतं अथःशून्यं तु मारुतः । मध्यशून्यं जीवभूतं चतुर्थं ब्रह्म उत्तमम् ॥ (मन, पवन, जीव, शीव) २. औटपीठ - योगशास्त्रात सांगितलेले अग्निचक्रावरील स्थान, ३. ब्रह्मरंध्र - टाळूवरील छिद्र
१४	१. गैबी - गुप्त, निनावी.
२३	१. झाट - त्रास
२४	१. निकुर - निश्चय
२७	१. मही - पृथ्वी , २. पावक - अग्नी
४३	१. बाव - मोठ्या तोंडाची विहिर २. पोखरिणी - तळे,
४४	१. अशेषा - संपूर्ण, अवघे
६३	१. निढळी - कपाळी
७१	१. शुनी - कुत्री २. ओढाळ - भटकी
७७	१. संवसाठी - बरोबरी,
७९	१. कीळ - प्रभा
८५	१. श्वपच - चांडाळ, २. जळद पटल - अभ्रपटल, ३. कुफका - व्यर्थ
८७	१. मूळ - सोने, चांदी यांचा रस करणेचे मातीचे पात्र.
९१	१. विहे - घाबरते, २. सेल - शेलका भाग.
९५	१. गेही - घरी.
९८	१. देहातील बहात्तर कोठड्या :- आधारचक्र -४ , स्वाविष्टानी - ६, मणिपुरी - १०, अनुहाती - १२, कंठी म्हणजे विशुद्धचक्री - १६, अग्निचक्री - २, पश्चिममार्गी - २१, ऊर्ध्व (पंचीकरण) - १.
१०९	१. धांगडी - दांडगी, २. चंद्रमौळी - अतिशय दारिद्र्य.
११०	१. वोखटे - वाईट, २. खंकाळ - दुष्ट.
११९	१. सत्रावि - शरीरातील जीवनकळेची नाडी.
१३४	१. गुनिया - गुणी मनुष्य.
१८३	१. अठरा - पुराणे, २. सहा - शास्त्रे, ३. चार - वेद.
१९२	१. कुलाल - कुंभार.
१९७	१. याती.
२०२	१. अर्बुद - दहा कोटी संख्या.

अभंग तरंग / ५१३

अभंग.क्र.	कठीण शब्दांचे अर्थ
२०७	१. नीची - खाली.
२१०	१. वावडी - चौकोनी पतंग.
२१२	१. निकी - चांगली.
२३०	१. विंजणे - वारा घालणे.
२३७	१. निदसुरा - निद्रिस्त, २. लिंबलोण - दृष्ट काढण्याचे साहित्य.
२४३	१. पायरव - पायाचा आवाज / चाहूळ.
२५२	१. हुडा - बुरुज किंवा तटबंदी.
२५७	१. दुधाणी - दूध तापविण्याचे भांडे, २. ढोण - मोठी रवी.
२५९	१. जटाजूट - जटांचा समुह, २. डौर - डमरू
२६४	१. कुशळ - हलक्या प्रतीची जमीन
२६७	१. चिरी - गंधाची किंवा कुंकवाची कोर, २. मोहरी - एक वाय, ३. सांगडी - नावाडी, ४. भातोडी - बाण ठेवण्याचा लहान भाता
२८०	१. पाड - मोल, किंमत.
२८२	१. वाई - वात किंवा वायु
२८९	१. सतरा - सतरा तत्त्वे -पंचप्राण, पंचज्ञानेद्वये, पंच कर्मेद्वये, मन व बुद्धी, २. हुडा - बुरुज, ३. कोडा - कौतुकाने.
३०३	१. वरकड - अवांतर/इतर, २. पाड - मोल
३०६	१. गडणी - मैत्रिण
३२५	१. चुवा - एक सुगंधी पदार्थ, २. कमान - धनुष्य
३२७	१. कमान - धनुष्य
३२९	१. मोकलू - दूर करणे,
३३५	१. तोडरु - पायातील दागिना, २. डिंगरु - पंढरपुरच्या देवासाठी पायघडचा घालणारा.
३३७	१. चोखडी - सुंदर, शुद्ध, यथार्थ.
३४१	१. अचोज - नवल, आश्र्य.
३४२	१. भोंड - भोंवंड, चक्रर.
३५२	१. दोंद - पोट.
३५७	१. अगळा - शृंखला/साखळी, २. ठोंबा - सोटा.
३६४	१. पोस्त - नोकरांना सणानिमित्त देणेचे बक्षिस.
३७७	१. गव्हार - अडाणी.

५१४/अभंग तरंग

अभं.क्र.	कठीण शब्दांचे अर्थ
३८२	१. दुडी - घागर.
३८९	१. पंचानन - सिंह
३९६	१. जंबीर - इडलिंबू २. कर्दळी - रानकेळी,
३९७	१. हुंडगी - आडदांड स्त्री
३९९	१. बाळ्या बुगडवा - कर्णभूषणे
४१३	१. धूर - सेनापती
४२४	१. गुळधाव - पिवळेधमक
४३७	१. ऐणे - मुक्काम
४४९	१. क्षीरापती - विष्णु
४५३	१. अर्किचन - पैसे नसलेला, अतिशय गरीब
४६०	१. कुडे - खोटे
४६२	१. अनुताप - पश्चात्ताप
४६७	१. बोहरी - नाश २. लिगाड - पाश
४७०	१. सभराभरी - सबाह्यांतरीत, व्यापक
४७४	१. जघन - कंबर
४८२	१. मसी - माझ्याशी
४९८	१. गुरुवंचक - गुरुला फसवणारा,
४९९	२. कबरी - रान तुळस / रानफुले, ३. बदरीफळ - बोरं
५०६	१. इक्षुदंड - ऊस,
५०७	१.परळ-मातीचे उथळ पात्र, २.आधोडी-अर्धे फाटलेले, ३.सुडके-फाटका
५११	१. चावळे - भलभलते बोलणे
५१७	१. ओट हात - साडेतीन हात, २. हातवटी - कुशलता/योग्यता,
५१८	१. मोहरा - सर्पाच्या मस्तकातील मणी,
५२०	१. सुपती - परांची गादी
५२५	१. ओढाळ- उनाड/द्वाड,
५२७	१. वृंदावन - कडू काकडी, २. फुंदा - गर्विष्ठ
५३३	१. वरकड - इतर, २. वाडे कोडे - कौतुकाने
५३७	१. हवय्या - चंद्रज्योती, २. हौदा - हत्तीवर बसणेची उघडी अंबारी, ३. दुशाला - शालजोडी,

अभंग तरंग / ५१५

अभंग क्र.	कठीण शब्दांचे अर्थ
५३९	१. असिपत्री - तलवारीच्या टोकावर,
५४०	१. परजाया - परस्त्री,
५४२	१. सुभटा - उत्तम योद्धा / शूर
५४७	१. सादावितो - हाक मारतो, २. कुडे - वाईट,
५४८	१. विकरा - विक्री,
५४९	१. खोचलासी - रागावलासी
५५२	१. मूळ - उत्पत्तीस्थान,
५५४	१. आटी - खटपट / यत्न / श्रम
५६९	१. उजगर - जागरण
५७३	१. आचवण - त्याग करणे / मुकणे
५७६	१. बाई - तुकाराममहाराजांनी बुद्धीला उद्देशून बाई म्हणले आहे.
५८०	१. जगदानी - जगास प्रेमाचे दान देणारा
५८४	१. संपुष्ट - लहानसे धातुपात्र,
५८६	१. कुचाराचा दाणा - धान्यातील न शिजणारा दाणा,
५८९	१. उकळी - उमाळा, २. वोळसा-फेरा,
५९२	१. चिरगुटे-वस्त्र/चिंथी, २. वाथयाला - पोटाला,
५९३	१. सोनसळा- पिवळ्या रंगाचे पटूऱ्याचे जरतारी पितांबर २. पाटोळा- रेशमी वस्त्र, ३. एकीसवा - एकत्र,
५९६	१. खोडावली - कुंठितावस्था, २. वाखा - फजिती
५९८	१. वेवसाव - कामधंदा,
६००	१. हर्षामर्ष - रागलोभ
६०३	१. तेविशी - त्याची, २. चावटी - वाचाळपणा,
६०८	१. लंडी - अविचारी / भित्रा
६१२	१. चोँडके - तुणतुणे,
६१३	१. बीबुडी - निर्बिजत्व / नाश,
६१५	१. भोरड्या - पाखरे
६२१	१. चिरा घालणे-बंद करणे, २.जीवी केली साटी-जीवभाव नष्ट केला
६३१	१. कोवसा - आश्रय / कैवारी,
६३३	१. कुंचे - मोरचेल, चवरी २. टके - ठसा
६३७	१. फळकट - निःसत्त्व

५१६ / अभंग तरंग

अभंगक्र.	कठीण शब्दांचे अर्थ
६४५	१. धनु - धनुष्य
६४६	१. संवदणी - सौदणी / परटाची सताल (पात्र)
६४८	१. क्षिती - पृथ्वी
६५६	१. वोरस - पान्हा
६६४	१. आचावाचे - बडबड
६७२	१. धाय - समाधान, २. धणीवरी पोट - पोटभर / तृप्त होईपर्यंत
६७७	१. कानवडे - वाकडेतिकडे २. हेळणे - अपमान
६८४	१. हाततुके - वरवरचे, अंदाजे, २. कसी - कसोटी,
६८६	१. आय - देणगी
६९०	१. बराडिया - अधाशी, खादाड
६९३	१. निरयगावा - नरकाचे द्वार
६९८	१. कोडी - कोटी,
६९९	१. कलवङ्ग - डेज्यांचे लिंपण, २. वळवट - घवले / शेवई ३. मपित - कमी, ४. वरो - अन्नाची सामुग्री
७०१	१. अरुषा - बोबडे / वेडेवाकडे,
७०३	१. जडभारी - संकट,
७०४	१. बचनाग - एक विषारी कंद,
७०६	१. आगोज - मोठा,
७०८	१. दारवंड - दार,
७११	१. लंड - उम्मत
७१२	१. गुमान - अहंकार,
७१४	१. दुंदुभी - नगारा, नौबद, २. श्वपज - चांडाळ
७१८	१. अंकुनिया - सेवक म्हणून
७२१	१. कांजी - भाताची आंबवलेली पेज
७२६	१. श्लाघ्य - प्रशंसनीय, वर्णनीय,
७२७	१. हुतूपण - मी-तू पण, २. खद्योत - काजवा
७३४	१. हुरमुंजी - कावेसारखी तांबडी माती,
७३५	१. काचणी - काळजी,
७३९	१. वासरमणी - सूर्य,
७४०	१. अलाय बलाय - दुःख, संकट

अभंग तरंग / ५१७

अभंग.क्र.	कठीण शब्दांचे अर्थ
७४३	१. युक्तीची ते खोली - तत्त्वज्ञानातील गहन गोष्टी,
७४४	१. गवादी - अन्नछत्र
७४८	१. बरड - खडकाळ, २. सकरपारे - शंकरपाळे
७५३	१. तारा - नदी किंवा खाडी यातील उघडी जागा
७५८	१. आळी - इच्छा
७६३	१. निमिषोन्मेषी - पापणी उघड-झाप होताना लागणारा मधला काळ
७६९	१. कर्मरी - शस्त्र
७७७	१. मोकासी-मुकादम, पाटील २. निधाई-धन्य, ३. कुळवाडी - वतन
७८४	१. भोज्य - खाण्याजोगी वस्तु
७९५	१. बरवंटा - पतिन्रता, २. नागर - सुगंधी वनस्पती, ३. सुढाळ - सुंदर, तेजस्वी
७९७	१. कूपकाटे - कुंपण,
७९८	१. सौरी - निर्लज्जा, अविनय
८४४	१. गरती - कुलीन,
८४६	१. मैंद - घातकी
८४९	१. तितिक्षा - क्षमा
८६६	१. पैजार - वहाण, जोडा
८७१	१. आत्मजा - मुलगी, २. अंतुरी - स्त्री, पत्नी,
८७२	१. कळणा - डाळीची किंवा इतर धान्याची चुरी,
८७४	१. कोटंबा - वाढ्याचे (वाढ्या-मुरळी) लाकडी भिक्षापात्र
८८१	१. मीनलो - भेटलो
८८८	१. दारवंटा - उंबरठा
८९६	१. बासर - स्वच्छंदी
९१८	१. दुस्तरा - अवघड
९१९	१. उगवा - नाहिसे करणे, नाश करणे,
९२०	१. एकसर - एकसारखा
९२१	१.कवळ-घास, २.हमामा - एक खेळ, ३.तुमरी- शृंगारिक कविता, ४.मोहरी - पुंगी,
९२२	५. पांग-गरज, ६. जनीते - निर्माणकर्ता, ७. आइते - स्वतःसिद्ध, ८. नव्हो-निर्माण

५१८/अभंग तरंग

अभंगक्र.	कठीण शब्दांचे अर्थ
९२४	१. पांगिलो - अंकित, २. अंकिते- गुलाम,
९२६	१. थुंकोनिया- त्याग करून, २. पारिखा- परका,
९२८	१. हेवू - अवहेलना करणे, हिणवणे २. खापर- मातीचे भांडे,
९२९	१. वाळे - समाज बहिष्कृत
९३२	१. पिसी - वेडी,
९३४	१. सफीति - प्रशंसा, अवडंबर
९३६	१. ब्रह्मघोळ-अत्यंत घोटाळा, २.पेंढा-जोंधळ्यापासून काढलेली दारू,
९३७	१. पवाडे - कीर्ती
९४०	१. वोरसोनि - प्रेमाने,
९४१	१. मोर्चे - तटबंदी
९४३	१. वजती-जाणे, २. निशेष-शिल्लक न रहाणे, ३. हळहळ-चित्ताची अस्वस्थता,
९४४	१. मूळक्षेत्र - मूळचे ठिकाण, २.खपुष्य - आकाशपुष्य, ३. मृगजळा पोहे-मृगजळाची पोई,
९४५	१. हस्तक-हाताखालचा आज्ञांकित माणूस,
९४६	१.वोसावणे- गळून पडणे, २. देहपात-देहनाश, मृत्यू.
९४७	१. उपतिष्ठे - मनात बिंबणे,
९४९	१. हिंपुटी - खिन्न, कटी,
९५०	१. वानोवाण- विक्रीचा माल, जिन्नस, २. थार - आधार, प्रमाण, मेळ
९७१	१. घोळ - लोखंडाची कडी बसविलेली काठी
९७६	१. किरे - खरोखर
९७८	१. निघोट - परिपूर्ण
९८१	१. आगमोक्त - शास्त्रोक्त
९८४	१. जोजार - मोठा प्रपंच, प्रपंचभार,
९८८	१. भूधर - शेष नामक सर्प
९८९	१. डाकलग-डाक लावून जोडलेले,
९९०	१. दरकदार-वंशपरंपरागत मोठा सरकारी हुद्देदार, २. रुमाली-मुद्दल फिरविण्याचा एक प्रकार, ३. ताकीद-जरब
९९५	१. जनाना - बायकामुले, कुटुंब २. हालहुंबरी - गवळयांच्या मुलांचा चढाओढीने खेळण्याचा एक खेळ

अभंग तरंग / ५१९

अभंग.	कठीण शब्दांचे अर्थ
१९६	१. अनुवाद - पुनरुच्चार
१०४४	१. अवग्राण - वास घेणे
१०५७	१. भातुके - खाद्य, २. जंबुक - कोळहा,
१०५८	१. मंडण-भूषण, अलंकार,
१०५९	१. धूर्जटी-शंकर, २. परवंटी-पदर, ३. झळूर-झालर
१०६०	१. पन्नग - साप, २. आ. अंडज - अंडचापासून झालेले पक्षी, सर्प इ. ब. जारज - (जरायुज-ज्या प्राण्यांचे गर्भ चर्मानि वेष्टित असतात) मनुष्य, पशु आदी प्राणी, क. स्वेदज - घामाने आणि उबेने उत्पन्न झालेले मत्कुणादि, ड. उद्धीज - भूमी भेदून अंकूर रूपाने वर येणारे वृक्ष, तृण इ., ३. तरणी - सूर्य, ४. जळधर - ढग.
१०६६	१. आलम - जग, २. खूट - मुलुख, ३. अजान - अज्ञानी, ४. तानक - तान्हा, ५. कैकोका - पुष्कळ लोकांचे, ६. सोहे - शोभे
११०१	१. वयसा - आयुष्य
११०३	१. काप - कानातील अलंकार
११०५	१. खाजे-नारळ, २. झडा-झडप, लगट, धाड, ३. धिवसा-धाडस, निग्रह
१११०	१. वैदेही-सीता, २. सहस्रार्जुन - यदुकुलोत्पन्न कृतवीर्याचा पुत्र कार्तवीर्यास हजार हात असल्याने याता सहस्रार्जुन म्हणतात,
११११	१. कर्दम-चिखल, २. चिळस- शिसारी
१११७	१. प्रबंदी - ग्रंथ रचना
११२५	१. सबरा - सबाह्यांतर, व्यापक २. वीरजगुंठी - वीराच्या मस्तकावरील केसांचा जुंबाडा, ३. संदटा - दाट, ४. सुपाणि - पाणीदार, ५. शरकार्मुक - धनुष्यबाण, ६. रजनीचर - राक्षस,
११२७	१. निगम- वेद, २. निखिल- सर्व, ३. कुकर- कुत्रा, ४. सुकर- डुकर,
११२८	१. लो लो- छंद,
११३०	१. बंद - निषिद्ध
११३३	१. सगट - सर्व
११३९	१. वाड - थोर
११४१	१. धात माता - कल्पित व घडलेल्या,
११४२	१. गलबलीती - घाबरतात
११४३	१. विताळ - बेताल वाजवणारा

५२०/अभंग तरंग

अभंग.	कठीण शब्दांचे अर्थ
११५५	१.उरी - बाकी, अवशेष २. बोहरी - नाश
११७०	१. कुशिळ - घाण, दुर्गंधी,
११७१	१. धीवर - कोळी
११७२	१. निधान - ठेवा
१२०५	१. थारले - स्थिरावले
१२१०	१. हाट - बाजार
१२१४	१. चिरीब - कोरीब
१२२४	१. टका - पैसा, रुपाया २. हारी - रांग, ओळ
१२३०	१. चंग - दातात धरून वाजविण्याचे वाद्य
१२३१	१. दग्ध - जळलेला,
१२३५	१. तर्जन - निंदा, दूषण,
१२३६	१. दाथरी - आच्छादन, २. कुहरी - गुहा, ४. अघपुरी- पापाचे गाव
१२४१	१. अगई - धाडस
१२४५	१. चोज - कौतुक, नवल, २. प्रमेय - सिद्धांत, अनुमान
१२५०	१. रातले - रममाण झाले.
१२६७	१. उंडे - नैवेद्य,
१२६९	१. नौबद - मोठा नगारा
१२७२	१. हेम - सोने
१२७६	१. नाथिलेची - चांगले नव्हे ते, २.गोवळा - वेडा,
१२७७	१. गुरुमज्जनी - गुरुंचे स्नान
१२८२	१. अक्रिय - क्रियारहित, २. सम्यक - उत्तम,
१२८४	१. अंबुजदलनयन - कमलनयन
१२८७	१. कलत्र - बायको, २. कमलवर - विष्णु, ३. भवाब्धी - संसारसिंधू,
	४. शिश्रोदर - आहार व मैथुन
१२९३	१. काम्यकर्म - इष्टफल देणारे कर्म २. त्रिपादअग्नि- गार्ह प्रत्याग्नि, दक्षिणाग्नि, आहवनि अग्नि, ३. च्यूत - बाजूला झालेला, ढळलेला
१२९४	१. दध्योधन - दहिभात,
१२९५	१. वोक - वमन, ओकारी
१३०१	१. मन्मथ - मदन, कामस्वरूप
१३०७	१. तुरंगी - घोडी, २. मंदिल - जरीचे पागोटे, ३. फिरंग - तलवार

अभंग तरंग / ५२१

अभंग.	कठीण शब्दांचे अर्थ
१३१०	१. दारा - बायको, २. वाग्विलासपण - शब्द कौतुक
१३१६	१. वाणी - कमतरता
१३१९	१. ओजा - चांगल्याप्रकारे
१३२८	१. रिसा - अस्वल
१३५७	१. विपिन - अरण्य
१३५८	१. रैरव - नरक, २. हिंपुटी - कष्ट
१३६१	१. गुळवरी - गुळ किंवा साखर घातलेली पुरी, २. शाका - भाज्या,
१३६२	१.शौरी-श्रीकृष्ण
१३७२	१. अवचट - अकस्मात
१४१६	१. अविंध - कान न टोचलेला/मुसलमान
१४२२	१. होन - सोने
१४२७	१. शाल्योदन - चमचमीत पदार्थ
१४३३	१. चीर - वस्त्र
१४३८	१. खंबाइत - उंची वस्त्रे, भरजरी वस्त्रे
१४५०	१. उक्ते - न मागता
१४७९	१. चाकाटल्या - चकित झाल्या
१४९६	१. निवटोनी - वथ करून २. अखया - रावणाचा मुलगा
१५०८	३. जंबूमाळी - रावणाच्या प्रहस्त नामक प्रधानाचा मुलगा,
१५१६	१. अरुवार - नाजुक, २. गरुवार - मोठे
१५२२	१. मिषे - कारणासाठी
१५३२	१. अर्कबिंब - सूर्य, २. विरंची - ब्रह्मदेव
१५३५	१. कुसपट - क्षूद्र दोष
१५४१	१. मैंद - बुद्धिमंद
१५४९	१. दोहन - दूध काढणे
१५७५	१. कौपिनवंत - लंगोटी धारण केलेला.
१५७८	१. खेटक - ढाल किंवा भाला
१५८५	१. धोपट - वर्दळीचा, वहिवाटीचा, २. हिमायत - पाठबळ
१५८८	१. भवार्णव - भवसागर, २. काषायांबर - भगवे वस्त्र नेसलेला
	१. तोबा - मंदिरातील गर्दी कमी करण्यासाठी लोकांना मारण्यास वस्त्राला पीळ घालून केलेली जाड दोरी.

५२२ / अभंग तरंग

अभं.क्र.	कठीण शब्दांचे अर्थ
१६७२	१. तीनशे साठ - शरीरातील ३६० नाड्या
१६७४	१. कानन - जंगल, अरण्य, २. वैश्वानर - जठराग्नी, पोटातील अग्नी
१६७८	१. तमाशा - दृश्य,
१६७९	१. महावाक्य - तत्त्वंमसि, २. तूक - परंपरा
१६९८	१. शेवडा - जकात वसूल करणारा
१७०५	१. उबारा - उष्णता
१७०६	१. हारोहारी - मागोमाग
१७११	१. दुर्मदा - उन्मत्तपणा, १. जाश्वनीळ - शंकर,
१७१२	१. भेषज - औषध, २. अनळ - अग्नी
१७१९	१. त्रहाटी - वाजवणे, आपटणे
१७२१	१. निलया - जागा, स्थान
१७२६	१. अंतक - यम, काळ
१७४०	१. वपु - शरीर,
१७४१	१. नैषिक ब्रह्मचर्य - आजन्म गुरुगृही राहून ब्रह्मचाऱ्याचा धर्म कडकडीतपणे पाळणे; २. अन्वय - एक
१७४३	१. धाला - तृप्त झाला.
<hr/>	
संकीर्ण	
१८	१. दुर्मद - उन्मत्त
१९	१. विपिन - अरण्य,
२०	१. खट - दुष्ट प्रवृत्ती
२३	१. नोवरी - नवरी
२६	१. परीकर - चांगली
३८	१. आटी - यत्न, श्रम, खटपट

अभंग तरंग / ५२३

॥ श्रीराम ॥

संदर्भग्रंथ सूची

०१. श्रीदाससराममहाराज यांनी स्वहस्ते लिहिलेली अभंगांची वही क्र. २६०.
०२. कैवल्य वैभव, संपादक व प्रकाशक श्री.र.ह.कोटणीस, सांगली आवृत्ती २ री, सन १९२६.
०३. कैवल्य विधी, संपादक व प्रकाशक श्री. र.ह.कोटणीस, सांगली, संग्राहक श्रीतात्यासाहेबमहाराज कोटणीस, सन १९५७.
०४. अनेक कविकृत पदे, कटाव, लावण्या वर्गेरे पदसंग्रह भाग पहिला, प्रकाशक श्री. तुकाराम जावजी, मुंबई, आवृत्ती दुसरी, १९०७.
०५. ओळीचे अभंग, (अभंग संग्रह) श्रीसद्गुरु दादामहाराज सातारकर, यांच्या देखरेखीखाली श्री. सुनील अनंत हड्डगडी व भोगीलाल भाईदास कंपनी, गिरगाव, मुंबई, यांनी तयार केला, १९३६.
०६. श्रीज्ञानदेव गाथा, संग्राहक श्रीनानामहाराज साखरे, श्रीवरदा प्रकाशन, पुणे, पुनर्मुद्रण २००८.
०७. श्रीएकनाथ गाथा, संग्राहक श्रीनानामहाराज साखरे, श्रीवरदा प्रकाशन, पुणे, पुनर्मुद्रण २००२.
०८. श्रीनामदेव गाथा, संग्राहक श्रीनानामहाराज साखरे, श्रीवरदा प्रकाशन, पुणे, पुनर्मुद्रण २००२.
०९. श्रीसंत गाथा, संग्राहक श्रीनानामहाराज साखरे, श्रीवरदा प्रकाशन, पुणे, पुनर्मुद्रण २००४.
१०. श्रीनामदेवांची गाथा (मराठी), प्रकाशक व मुद्रक गीता प्रेस, गोरखपूर.
११. श्रीसद्गुरु तुकोबारायांची वेदवाणी, अभंगगाथा (वै.गंगुकाका शिरवळकर यांचे प्रासादिक वहीप्रमाणे) प्रकाशक, संत वाढमय प्रसारक मंडळ, कराड, संपादक ह.भ.प. धोंडोपंत दादा शिरवळकर व ह.भ.प. बंडाबोवा कराडकर, सन १९९७.

अभंग तरंग / ५२५

१२. श्रीतुकाराममहाराजांची गाथा (मराठी), (पारायण प्रत) प्रकाशक व मुद्रक गीता प्रेस, गोरखपूर, अठरावी आवृत्ती.
१३. जगद्गुरु संतश्रेष्ठ श्रीतुकाराममहाराज यांच्या अभंगांचा गाथा, प्रकाशक श्रीसंत तुकाराममहाराज संस्थान, देहू, सन २०११.
१४. वै.जोगमहाराज सांप्रदायिक श्रीसंत तुकाराममहाराजांची सार्थ अभंग गाथा (वै.ह.भ.प.देवडीकर पारायण पट्टीप्रमाणे) संपादन व भाष्यकार डॉ. ज्ञानेश्वर तांदळे, प्रकाशक - अमोल प्रकाशन, पुणे, सन २०१३.
१५. नवनीत अथवा मराठी कवितांचे वेचे, श्री. रावजीशास्त्री गोडबोले यांनी तयार केलेली तिसरी आवृत्ती, सन १८८९.
१६. श्रीसंत निळोबामहाराज सार्थ अभंग गाथा, प्रकाशक आद्य जगद्गुरु श्रीमत् शंकराचार्य वारकरी प्रतिष्ठान चास, अहमदनगर, सन २०१५.
१७. श्रीसमर्थांचा गाथा, संग्राहक श्री.अनंतदास रामदासी, प्रकाशक, मोरया प्रकाशन, पुणे, सन २०१४.
१८. रामदासी गाथा, श्रीसमर्थ सेवा मंडळ, सज्जनगड, प्रकाशक श्रीमारुतीबुवा रामदासी, तिसरी आवृत्ती, सन १९९९.
१९. श्रीसमर्थ रामदासस्वामी अभंग गाथा, संपादन प्रा.शरयु दाते, प्रकाशक श्री.ज.का.थावरे, श्रीसंतसाहित्य सेवा संघ, सोलापूर, सन १९९९.
२०. श्री दत्त प्रेमलहरी, प्रकाशक - श्री. सुरेश सिताराम पंतबाळेकुंद्री, आवृत्ती आठवी, सन १९९९.
२१. अवधूत भजनमाला, प्रकाशक श्री अवधूत सांप्रदाय, श्री पंत पांडुरंग सेवा मंडळ, सांगली, सन २००८.
२२. संत सोहिरा पददर्शन, संपादक व प्रकाशक, प्रा.द.अ.आंबिये, सावंतवाडी, दुसरी आवृत्ती, सन १९९७.
२३. श्रीमामामहाराज केळकर यांच्या अभंगांची गाथा, अर्थात अमृतवाणी प्रकाशक श्री. राम गोविंद केळकर, सन १९८१.

५२६/अभंग तरंग

२४. अभंग दरबार भाग १, संकलक व संपादक श्री.दीपक चंद्रशेखर केळकर, सन २०११.
२५. अभंग दरबार भाग २, संकलक व संपादक श्री.दीपक चंद्रशेखर केळकर, सन २०१५.
२६. वरदा मराठी शब्द-कोश, संपादक श्री.ह.अ.भावे, वरदा प्रकाशन, पुणे. आवृत्ती २ री फेब्रुवारी, २००२.
२७. मराठी शब्द रत्नाकर, कै.वा.गो.आपटे, ढवळे प्रकाशन, मुंबई संधारित आवृत्ती जानेवारी, २०१६.
२८. श्रीविठोबाअण्णाकृत पदसंग्रह, संकलक रघुनाथ रामकृष्ण भागवत, प्रकाशक आबाजी रामचंद्र सावंत आवृत्ती ४ थी, सन १९०५.

अभंग तरंग / ५२७

या संग्रहात वापरलेले संक्षेप

अ.क्र.	संतांचे नाव	नावाचा संक्षेप
१	श्री मच्छिंद्रनाथ	मच्छिंद्र
२	श्री गोरक्षनाथ	गोरक्ष
३	श्री गहिनीनाथ	गहिनी
४	श्री मुकुंदराज	मुकुंद
५	श्री सोहिरोबानाथ	सोहिरा
६	श्री निवृत्तीनाथमहाराज	निवृत्ती
७	श्री ज्ञानेश्वरमहाराज	ज्ञाने.
८	श्री सोपानदेवमहाराज	सोपान
९	श्री मुक्ताबाई	मुक्ता
१०	श्री चांगदेवमहाराज	चांगा
११	श्री कवीरसाहेब	कवीर
१२	श्री कमालसाहेब	कमाल
१३	श्री सेनामहाराज	सेना
१४	श्री कान्हो पाठक	पाठक
१५	श्री गोरा कुंभार	गोरा
१६	श्री सावता माळी	सावता
१७	श्री नामदेवमहाराज	नामा
१८	श्री जनाबाई	जनी
१९	श्री नारा	नारा
२०	श्री विठा	विठा
२१	श्री गोंदा	गोंदा
२२	श्री जगमित्र नागा	नागा
२३	श्री जोगा परमानंद	परमानंद
२४	श्री चोखामेळा	चोखा
२५	श्री भानुदासमहाराज	भानुदास

५२८/अभंग तरंग

अ.क्र.	संतांचे नाव	नावाचा संक्षेप
२६	श्री जनार्दनस्वामी	जना.स्वामी
२७	श्री एकनाथमहाराज	एका
२८	श्री व्यंबकमहाराज	व्यंबक
२९	श्री लीलाविश्वंभर	लीला.विश्व
३०	श्री मुक्तेश्वरस्वामी	मुक्तेश्वर
३१	श्री दासोपंत	दासोपंत
३२	श्री तुकाराममहाराज	तुका
३३	श्री रामेश्वरभट्ट	रामेश्वर
३४	श्री तुकयाबंधू	तु.बंधु
३५	श्री मंबाजीबुवा	मंबाजी
३६	श्री निळोबाराय	निळा
३७	श्री बहिणाबाई	बहिणा
३८	श्री नरहरी सोनार	नर.सोनार
३९	श्री रसिकरायमहाराज	रसिक
४०	श्री कान्होपात्रा	कान्हो
४१	श्री रामदासस्वामी	रा.स्वामी
४२	श्री जयरामस्वामी	जय.स्वामी
४३	श्री रंगनाथस्वामी	रंग.स्वामी
४४	श्री आनंदमूर्ती	आ.मूर्ती
४५	श्री केशवस्वामी	के.स्वामी
४६	श्री निजानंदस्वामी	निजा.स्वामी
४७	श्री कल्याणस्वामी	क.स्वामी
४८	श्री वेणाबाई	वेणी
४९	श्री दिनकरस्वामी	दिन.स्वामी
५०	श्री गोसावीसुत	गो.सुत
५१	श्री उद्घव चिद्घनस्वामी	चिद्घन

अभंग तरंग / ५२९

अ.क्र.	संतांचे नाव	नावाचा संक्षेप
५२	श्री बयाबाई	बया
५३	श्री श्रीधरस्वामी	श्री.स्वामी
५४	श्री गिरिधरस्वामी	गिरि.स्वामी
५५	श्री सहजानंदस्वामी	सहजा.स्वामी
५६	श्री पूर्णानंदस्वामी	पूर्णा.स्वामी
५७	श्री शिवरामस्वामी	शिव.स्वामी
५८	श्री मध्व मुनीश्वरमहाराज	मध्व.मुनी
५९	श्री कृष्णदयार्णव	कृष्ण.दया
६०	श्री देवनाथ	देवनाथ
६१	श्री शेखमहंमद	शेख.महं
६२	श्री अमृतराय	अमृत
६३	श्री केसरीनाथ	केसरी
६४	श्री शिवदिन केसरी	शि.केसरी
६५	श्री जयरामात्मज	ज.आत्मज
६६	श्री रमावल्लभदास	रमावल्लभ
६७	श्री भजरंगात्मा	भजरंग
६८	श्री निरंजनस्वामी	नि.स्वामी
६९	श्री विठोबाआण्णा दप्तरदार	वि.दप्तर
७०	श्री माधवदासस्वामी	माध.स्वामी
७१	श्री नरहरी	नरहरी
७२	श्री ज्योतीपंत महाभागवत	ज्योती.भाग.
७३	श्री महिपती	महिपती
७४	संतकवी श्री गोपाळनाथ .	गोपाळ
७५	श्री आनंदनंदन	आ.नंदन
७६	श्री आनंदतनय	आ.तनय
७७	श्री आत्मारामस्वामी	आत्मा.स्वामी

५३० / अभंग तरंग

अ.क्र.	संतांचे नाव	नावाचा संक्षेप
७८	श्री रामानंद	रामानंद
७९	श्री भीमदास महाराज	भीमदास
८०	श्री माणिकप्रभू	मा.प्रभू
८१	श्री कृष्णसुत	कृ.सुत
८२	श्री गुलाबरावमहाराज	गुलाब
८३	श्री रघुपतीमहाराज	रघुपती
८४	श्री हरीबुवा भोंडवे	हरीबुवा
८५	श्री टीकादास	टीकादास
८६	श्री गंगाबाई	गंगाबाई
८७	श्री निपट निरजन	निपट
८८	श्री गुंडामहाराज देगलूरकर	गुंडा दे.
८९	श्री विठ्ठल	विठ्ठल
९०	श्री हरीनारायण	हरी.नारा
९१	श्री दाजी जोशी	दाजी
९२	श्री कृष्णाबाई	कृष्णाबाई
९३	श्री कवी लाघवी	लाघवी
९४	श्री अनंत फंदी	अ.फंदी
९५	श्री राम जोशी	राम जोशी
९६	श्री विठ्ठल पुरंदर	वि.पुरंदर
९७	श्री गुंडामहाराज सराफ	गुंडा
९८	श्री गणपतीसुत	गण.सुत
९९	श्री कृष्णकेशव	कृ.केशव
१००	श्री नगदनारायण	नगर
१०१	श्री माधव	माधव
१०२	श्री गोपाळस्वामी	गो.स्वामी
१०३	श्री शहामुनी	शहामुनी

अभंग तरंग / ५३१

अ.क्र.	संतांचे नाव	नावाचा संक्षेप
१०४	श्री भगवंतात्मज	भ.आत्मज
१०५	श्री वामन पंडित	वा.पंडित
१०६	श्री गुरुनानक	नानक
१०७	श्री सूरदास	सूरदास
१०८	श्री मीराबाई	मीरा
१०९	श्री तुलसीदास	तु.दास
११०	श्री सिद्धेश्वरमहाराज	सिद्धेश्वर
१११	श्री परिसा भागवत	परिसा
११२	श्री यशवंतदास	यशवंत
११३	श्री दिवाकर	दिवाकर
११४	श्री दिनकर सुत	दिन.सुत
११५	श्री शंकरसुत	शंकर
११६	श्री श्यामसुत	श्यामसुत
११७	श्री सखाराममहाराज कवाडकर	सखाराम
११८	श्री निरंजन रघुनाथ	नि.रघुनाथ
११९	श्री विठ्ठलनाथमहाराज	वि.नाथ
१२०	श्री वामन	वामन
१२१	श्री लालदास	लालदास
१२२	श्री आत्मानंद	आत्मानंद
१२३	श्री गोपाळनाथ मडगावकर	गोपा.मड.
१२४	श्री गुरुनाथ	गुरुनाथ
१२५	श्री मुद्गल	मुद्गल
१२६	श्री ब्रह्मानंदमहाराज	ब्रह्मानंद
१२७	श्री स्वामी राघुवंदास	राघुवंदास
१२८	श्री राजाराम	राजाराम
१२९	श्री श्रीकृष्णमहाराज बांदकर	बांदकर

५३२ / अभंग तरंग

अ.क्र.	संतांचे नाव	नावाचा संक्षेप
१३०	श्री अमृततनय	अ.तनय
१३१	श्रीमंत रघुनाथराव पेशवे	पेशवे
१३२	श्री आनंदात्मज	आ.आत्मज
१३३	श्री आनंदसुत	आ.सुत
१३४	श्री सुभरावबाबा	सुभ.बाबा
१३५	श्री दादाभाई टाकीमहाराज	दादा.टाकी
१३६	श्री रामचंद्र टाकीमहाराज	राम.टाकी
१३७	श्रीसद्गुरु गुरुलिंगजंगमहाराज	गुरुलिंग
१३८	श्रीसद्गुरु चिमडमहाराज	चि.महा.
१३९	श्रीसद्गुरु तात्यासाहेबमहाराज कोटणीस	ता.कोट.
१४०	श्रीसद्गुरु वामनकाका कोटणीस	वा.कोट.
१४१	श्रीसद्गुरु गोपाळनाथ कोटणीस	गो.कोट
१४२	श्रीसद्गुरु दादामहाराज कोटणीस	दा.कोट
१४३	श्रीसद्गुरु मामामहाराज केळकर	मामा
१४४	श्री मातोश्री इंदिराबाई केळकर	इंदिरा
१४५	राजकवी साधुदास	साधुदास
१४६	श्रीमती वेणुताई सावर्डेकर	वेणु
१४७	श्री चंद्रशेखर केळकर	चंद्रशेखर
१४८	श्री नानामहाराज बर्वे	नाना
१४९	श्री पंतमहाराज बाळेकुंद्री	पंत.महा.
१५०	श्री पांडुरंगमहाराज ताम्हनकर	पांडुरंग
१५१	श्री करुणाघन	करुणाघन
१५२	श्री गोविंदबुवा	गो.बुवा
१५३.	श्री माणकोजी बोधले	माणकोजी

अभंग तरंग / ५३३

अभंग सूची (सूचीमध्ये अभंग नंबर दिले आहेत)

अ				
अंतर शोधिता अंतर	११५१	रा.स्वामी	अनुतापे जो राहे	१२९२ के.स्वामी
अंतरी निर्मळ वाचेचा	८६६	तुका	अनुदिन अभिनव	१७२९ नामा
अंतर्यामी ब्रह्मज्ञान	१११८	रा.स्वामी	अनुपम्य मनोहरु	१६७१ चि.महा.
अंती एकलेचि जावे	११८३	रा.स्वामी	अनुभवे आले अंगा	६८४ तुका
अंथ अंधारी बैसले	११८९	रा.स्वामी	अनुहताचा करुनी टाळ	८५६ तुका
अंधेरी दुनिया भजन	१६४४	लालदास	अनुहत ध्वनी वाहियला	९७१ तुका
अंबा माय जीवासी	१५४५	मा.प्रभू	अन्न देणारा श्रीहरी	१०७७ रा.स्वामी
अंबेचा जोगवा हो	१६३३	यशवंत	अन्नाच्या परिमळे जरी	६७० तुका
अकार उकार मकार	११	मुकुंद	अपराध क्षमा केला	१४८३ निर्जन
अखंड खंडेराया रे	१३०१	के.स्वामी	अपराध माझे क्षमा	११०७ रा.स्वामी
अखंड गुरुभजनी	१२४०	रा.स्वामी	अपराधी आहे मोठा	११३० रा.स्वामी
अखंडित ध्यानी	२९५	जनी	अपूर्व नवल देखिले	१७३४ पंत.महा.
अगा करुणा करा	२०९	नामा	अब तुम कब	१३८ कबीर
अगा वैकुंठीच्या राया	१०५४	कान्हे	अभ्राची साऊली	१२४ चांगा.
अग्नि जाळी परी	९८८	तुका	अमगळ वाणी	६७९ तुका
अच्युत तरु गुरुवर	१२४२	रा.स्वामी	अमर तू खरा	९६२ तुका
अछडे बछडे छकडे	१४०६	मध्य.मुनी	अमृत संजीवनी नाम	१३५१ वेणी.
अज्ञान हा देह	९४६	तुका	अमृत संजीवनी	११६४ रा.स्वामी
अतसी कुसुमसम	१४३०	अमृत	अमृताहनी गोड	२२३ नामा
अति बरवंटा आली	७९५	तुका	अमोतिक रत्न जोडले	५५ ज्ञाने.
अद्वैती तो माझे	९६७	तुका	अरे कृष्णा अरे	३७६ एका
अधरी धरुनी वेणू	४१८	एका	अरे गाढवाच्या लेका	४१५ एका
अनंत नमन श्रीगुरुला	१७७४	गो.कोट.	अरे नर सार	११०४ रा.स्वामी
अनंत ब्रह्मांडे जयाचे	१०१७	तुका	अरे मन पावन	१०६८ रा.स्वामी
अनंत युगाचा देव्हरा	८७४	तुका	अरे मना तू	२०२ नामा
अनंत लक्षणे वर्णिता	५५५	तुका	अरे माझ्या मना	४६३ एका
अनंता जन्माची तपे	१६४९	मुद्रल	अरे विठ्ठ्या अरे	३०० जनी
अनन्य(आनंद) केले बा	१२८३	के.स्वामी	अर्थावीण पाठ कासया	५५० तुका
अनाथ मी हीन	११२९	रा.स्वामी	अलक्ष निर्गुण दिव्य	१०१४ तुका
अनादि निर्गुण प्रगटली	३६०	एका	अलख जागे गुरुजी	१४६२ शि.केत्सरी
अनुतापावाचुनि नाम	४६२	एका	अलौकिक ही कृपा	१७२३ वेणू
			अलू तेरे दर्गाम्याने	१५८ कबीर

५३४/अभंग तरंग

अभंग सूची

अल्ला रखेगा वैसा	४७६	एका	आणिक दुसरे मज	७५९	तुका
अवघा बोले चाले	१७६९	रमावळुभ	आणिकांचे नामे कोण	४३९	एका
अवघाचि संसार	७७	ज्ञाने.	आत हरी बाहेर	६२१	तुका
अवघे तुचि हरी	१२५३	रंग.स्वामी	आता काय समाधी	२६	निवृत्ती
अवघे दर्शन की	१२७२	के. स्वामी	आता कोठे धरु	१०९०	रा.स्वामी
अवघेचि बोंबलती	११०५	रा.स्वामी	आता गुरुराया परिसा	३१९	जनी
अवघे निरंतर करा	२६२	नामा	आता तरी जाय	११२२	रा.स्वामी
अविश्वासी याचे शरीर	५८६	तुका	आता तरी जाय	७९०	तुका
अवीट हे क्षीर	६७८	तुका	आता तरी पुढे	९५३	तुका
अशी ही थट्टा	४२७	एका	आता तरी सोडी	१६	सोहिरा
अशौचिया जपो नये	९१	ज्ञाने.	आता पावन करावे	११८०	रा.स्वामी
अष्टांग साधन धूम्रपान	४६५	एका	आता भेद नाही	१७३३	पंत.महा.
अष्टांगयोग न सिणीजे	३३	ज्ञाने.	आता मज एक	१५५४	गुलाब.
असा ईश तो	१२६३	रंग.स्वामी	आता मी आहे	१२३७	रंग.स्वामी
असा धरी छद	१७५१	गो.बुवा	आता मी कैसे	१५४७	मा.प्रभू
असोनी संसारी आपदा	४५३	एका	आता मी नये	१२९८	के.स्वामी
अहं वाघा सोहं	४२१	एका	आता मी नाही	१४६७	शि.केसरी
अहो देवा कैसी	८२९	तुका	आता रामपायी मना	१२३६	रंग.स्वामी
अहो पांडुरंगा पतीत	३३९	भानुदास	आता सांगतसे लोका	१३४३	क.स्वामी
अहो हा ज्ञानी	१५५३	कृ.सुत	आत्मा पूर्णपणी लक्ष	८३	ज्ञाने.
अक्षराचे मंदिरात	१७६०	तुका.	आत्मारामसे हेरी	१७१	कवीर
आ					
आंधळ्यासी जन	७१७	तुका	आद्य पूर्वोचारित ३०कार	११७४	रा.स्वामी
आई वोळती वोळती	३२३	विठा	आधार तो व्हावा	७०७	तुका
आकल्प आयुष्य व्हावे	२४६	नामा	आधारचक्र स्थानी	९०४	तुका
आकाशात अंतराळी	१००८	तुका	आधारावाचोनि काय	५६१	तुका
आकाशी पुष्पक शुभ्र	२६३	नामा	आधी मन मुंडा	१७०३	गो.कोट.
आजि त्वरे जाऊ	१६६७	दादा टाकी.	आधीच आळशी	९६५	तुका
आजि मी ब्रह्म	१४४४	अमृत	आधीच नरतनू	९९९	तुका
आजी सोनीयाचा दिनू	५७	ज्ञाने.	आनंद रस हा	१६३९	सखाराम
आठविता होय नाठवाची	९७३	तुका	आनंद रुप गावे	११४८	रा.स्वामी
आड केले देवद्वार	८१५	तुका	आनंदु रे आजि	३९	ज्ञाने.

अभंग तरंग / ५३५

अभंग सूची

आनंदु रे की	५६०	तुका	आला गे बाई	१७०७	के. स्वामी
आप आपूर्व बूजा	१५६	कबीर	आला जगदोदार	२०४	नामा
आपुला म्हणविले	१२५८	रंग.स्वामी	आला सन्मुख धावत	१४५०	शि.केसरी
आपुलीया हिता जो	९२१	तुका	आलख निरंजन नानक	४७५	एका
आपुले मरण पाहिले	६६५	तुका	आलिया भोगासी असावे	९५९	तुका
आमुची माळियाची	२००	सावता.	आली या संसारा	५९७	तुका
आम्हा घरी एक	९०९	तुका	आली रे आली	१३२०	के. स्वामी
आम्हा ब्रह्मांड पंढरी	१६३१	सिद्धेश्वर	आली सिंहस्थ पर्वणी	९५६	तुका
आम्हासाठी अवतार	९६३	तुका	आले धरलिया ढवळा	३५८	एका
आम्ही अपराधी	११२०	रा.स्वामी	आले भगवान आले	१७१५	मामा
आम्ही कापडी रे	६०	ज्ञाने.	आळस आला अंगा	६६९	तुका
आम्ही काय कुणाचे	१०७८	रा.स्वामी	आळस पाडी विषय	६६८	तुका
आम्ही गोंधळी गोंधळी	६१२	तुका	आवडीने भावे हरिनाम	४१६	एका
आम्ही जातो आमुच्या	६२९	तुका	आवडे पंढरी भीमा	७५४	तुका
आम्ही नमू त्याला	१२५४	रंग.स्वामी	आवडे हे रूप	७५८	तुका
आम्ही नव्हे हो	१२	सोहिरा	आवरी आवरी आपुला	३५७	एका
आम्ही नामाचे धारक	७१६	तुका	आशा नाचविते	१६६०	आ.आत्मज
आम्ही निर्गुणपुरीचे वाणी	९०३	तुका	आशा हे समूळ	६१३	तुका
आम्ही निर्भय झालो	१३०२	के. स्वामी	आशा हेचि आई	९८०	तुका
आम्ही परीट चोखट	२७१	नामा	आशाबद्ध जन	५११	तुका
आम्ही विघडतो तुम्ही	१००९	तुका	आशीर्वद तया जाती	७६८	तुका
आम्ही भायाचे भायाचे	५६०	तुका	आजोप्रमाणे परमार्थ	११०२	रा.स्वामी
आम्ही भोळे आम्ही	१५३८	भीमदास	इ		
आम्ही रंगा रे	१२७५	के. स्वामी	झंडियांसी नेम नाही	५७९	तुका
आम्ही वारीक वारीक	१८७	सेना.	झतुके दे मजला	१३१५	के. स्वामी
आम्ही सत्यलोकी स्त्रीया	८२८	तुका	झतुके दे मजला	१४६६	शि.केसरी
आम्ही हरिहरांच्या दासी	१२२५	रंग.स्वामी	झतुके दे रामा	१४६९	शि.केसरी
आरंभ नाही शेवट	१७३१	पंत.महा.	झतुले करी देवा	९५१	तुका
आरंभी आवडी आदरे	६१	ज्ञाने.	इस तन धनकी	१४७	कबीर
आरती अनंतभुजा	४११	एका	इहलोकीचा हा देहे	८११	तुका
आरती हनुमंता जय	१७४८	पांडुरंग	उ		
आरुढ वाहन तुळे	४८५	एका	उगाच का उडशी	१४६०	शि.केसरी

५३६/अभंग तरंग

अभंग सूची

उघड दाखविले देवा	४७१	एका	एक गाय चुकली तानी	१७६३	तुका
उजळ्ले भाष्य आता	५८४	तुका	एक तटस्थ मानसी	८०३	तुका
उठा उठा साधूसंत	२३७	नामा	एक दोन तीन	८०४	तुका
उठा उठा साधु जन	१६८४	चि.महा.	एक धरिला चित्ती	६०१	तुका
उठा एक ऐका	८२०	तुका	एक नवल देखीले	१२८८	के.स्वामी
उठा प्रातःकाळ झाला	१५३७	रामानंद	एक नेणता नाडली	७८०	तुका
उठी बा गोपाळा	९०१	लीलाविश्व.	एक माझा भगवंत	८५४	तुका
उठी सावळे रामनाम	१२२३	जय.स्वामी	एक मी देखिले	१७०५	गो. कोट.
उत्कट साधुनि शीढा	१४९६	माध.स्वामी	एक मीच प्रियकर	१३३७	निजा.स्वामी
उदय समाधी लागो	३४४	जना.स्वामी	एकचि टाळी झाली	३०१	जनी
उदर किती भरसी	१५५५	गुलाब.	एकचि ब्रह्म गड्या	१३९६	मध्य.मुनी
उद्ग्राव विश्वाचा दीपकु	४७०	एका	एकचि मीपणे नागविले	८८	झाने.
उद्घवजी चलो विदुर	१५९७	सूरदास	एकनाथ पैठणवाला	१७४३	पांडुरंग
उधळीत गेला फुले	१७४०	पांडुरंग	एकलीच गाणे गाता	३१२	जनी
उन परवारी जाओ	१४५३	शि.केसरी	एकविध आम्ही न	५५८	तुका
उन्मनी संयोगे गोसावी	१७५४	ज्ञाने.	एकविध वृती न	५९८	तुका
उपदेश तो भलत्या	७३१	तुका	एकवीस स्वर्ग विस्तारला	११९३	रा.स्वामी
उपदेश मनी हा	१२२८	रंग.स्वामी	एका पासुनी झाले	१५२९	भीमदास
उभा होतो महाद्वारी	९९८	तुका	एका समुद्राचे तिरी	१११	मुक्ता
उलट उलट माघारा	१०८	मुक्ता	एकांताचे ठाई	१२२२	जय.स्वामी
उशीर जाहला जनाबाई	३२०	जनी	एकांताचे सुख मज	६७९	तुका
ऊ					
ऊठ गोपाळजी जाय	१५८६	कृ.केशव	एडका मदन	३८९	एका
ऊर्ध्वपंथे चाल बाई	१२२४	रंग.स्वामी	ऐ		
ऊस डोंगा परी	३२७	चोखा	एक एक गा	६६७	तुका
ऋ					
ऋष्यमूक पर्वती ध्यानस्थ	२१८	नामा	एक एक सख्ये	३९३	एका
ए					
एक एक लक्ष	३८०	एका	एक सज्जना अरे	१७७८	राम जोशी
एक एकाच्या न	२२६	नामा	एका कलीचे हे	९३६	तुका
एक कळले म्हणती	१०१६	तुका	एक साजणी वो	३४२	भानुदास
एक जटाधारी दिसत	१७५९	नाथ.	एक सुंदरी राजमंदिरी	१५७७	लाघवी
			ऐका रामचंद्र वदनी	२७९	नामा
			ऐके ऐके गे	१००५	तुका
			ऐशा योगे भगवंत	११०३	रा.स्वामी

अभंग तरंग / ५३७

अभंग सूची

ऐसा कोण आहे	३१४	जनी	कर्ही बा रिकामा	११९९	रा.स्वामी
ऐसा गे माये	४२	ज्ञाने.	कन्या सासुन्यासी जाये	८७९	तुका
ऐसा घेर्ड का	६६६	तुका	कमल नयन घनश्याम	१५९९	सूरदास
ऐसा ज्याचा अनुभव	९५७	तुका	कमलनयन रामा	१२८९	के. स्वामी
ऐसा पुत्र देगा	३३४	चोखा	करना फकिरी क्या	१७३	कवीर
ऐसा हा लौकीक	७२३	तुका	करम करामति काम	१६३५	दिवाकर
ऐसी कैसी करणी	१३२४	निजा.स्वामी	करविली तैसी केली	८३६	तुका
ऐसी मी जोगिणी	१२५०	रंग.स्वामी	करावे चिंतन	९६४	तुका
ऐसे असावे संसारी	३७४	एका	करिती दिवाळी पकान्नादि	१३४९	वेणी.
ऐसे काय करावे	१२९५	के. स्वामी	करिता नित्य नेम	१८४	सेना.
ऐसे केले या	१४१६	शेख महं.	करी घेता न	१०८७	रा.स्वामी
ऐसे कैसे जाले	१०२०	तुका	करी वो डोंगर	१३२३	के.स्वामी
ऐसे कैसे रे	१०८८	रा.स्वामी	करी सूत्र शोभे	३३३	चोखा
ऐसे ठक जे	४८३	एका	करी हो सार्थक काही	१७७२	सोहिरा
ॐ					
ॐ नमः शिवाय	१७२६	पंत.महा.	करुनी देहाचे देऊळ	१६२९	सिद्धेश्वर
ॐ नमो शिवा	७४	ज्ञाने.	करुनी विनवणी पायी	७७०	तुका
ॐ कार प्रधान रूप	१०२१	तुका	करोनिया स्नान जाहला	८४१	तुका
ओ					
ओवाळा ओवाळा श्रीगुरु	१३४२	क.स्वामी	कर्म करिसी तरी	४६०	एका
ओवाळू आगती मदन	४०४	एका	कर्मचिया रेषा नुळंघिती	४४	ज्ञाने.
औ					
औट हात का	१८२	कमाल	कलियुगमाजी थोर	७११	तुका
क					
कंठ आणि ऊर	८२७	तुका	कल्याण करी रामराया	११५५	रा.स्वामी
कंठी नाम सिखा	६०७	तुका	कल्याण या आशीर्वदि	६८५	तुका
कथा त्रिवेणी संगम	८९५	तुका	कशामध्ये काही नाही	१०९४	रा.स्वामी
कथा दुःख हरी	६७४	तुका	कशास जावे दूर	४१३	एका
कथा हे भूषण	६४६	तुका	कशी जाऊ मी	३५५	एका
कथाकाळीची मर्यादा	६७७	तुका	कशी मधुबन मुरली	३५६	एका
कथे बैसोनी सादरे	६७६	तुका	कशी मोहिनी घातली	१५११	महिपती
कदही मन रंग	१६२४	तु.दास	कसा तारील पंढरीराव	१६४२	वि.नाथ

५३८/अभंग तरंग

अभंग सूची

कसा मला तारील	८१	ज्ञाने.	काय संगू तू	५०	ज्ञाने.
कसी रे वीट	७८९	तुका	काय संगू महिमा	१६८७	चि.महा.
कसे बोटाने दाखवू	३१	ज्ञाने.	काय संगू या	११३१	रा.स्वामी
कहाणी ऐकुनि शहाणी	१५६५	गुंडा दे.	काय सुख आहे	५८९	तुका
कांदा मुळा भाजी	१९५	सावता	काया नही तेरी	१४३२	अमृत
का रे तुम्ही	६३५	तुका	काया ही पंढरी	३८४	एका
का रे नाठविसी	५२३	तुका	काळाचिया सत्ता ते	७५०	तुका
का रे नाठविसी	१५१८	आ.तनय	काळ जातो क्षण	१२०६	रा.स्वामी
का रे पुऱ्या	८९९	तुका	काळ सारावा चिंतने	८९६	तुका
का रे हरिकथा	११४३	रा.स्वामी	काळ सारिखाचि नाही	११४४	रा.स्वामी
काजळ कुळ लेऊनी	१००६	तुका	काळ्या वानर कोळूनी	१४७४	शि.केसरी
कानी घालोनिया बोटे	४५	ज्ञाने.	कासया करावे तपाचे	५१०	तुका
कान्होबा तुझी घोंगडी	१७५५	ज्ञाने.	कासया गा मज	५६४	तुका
कान्होबाची संगती	२७५	नामा	काही नित्यनेमावीण	५६६	तुका
कापसाचे गोळे फिरती	५४	ज्ञाने.	किती एक येती	१०७५	रा.स्वामी
कामक्रोध आम्ही	६१७	तुका	कीर्तन चांग कीर्तन	७६२	तुका
कामामध्ये काम	५९१	तुका	कीर्तनाची गोडी	७६१	तुका
कामिनीसंगे फार	१३६८	चिदूघन	कुळ सुनता है	१५४	कबीर
काम्यकर्म हा त्याग	१२९३	के.स्वामी	कुळुंबाचा केला त्याग	६६०	तुका
काय करावा चांगला	१०१०	तुका	कुडीसहीत तुका जाय	८२१	तुका
काय करावे हो	१२४८	रा.स्वामी	कुलन्या थंबालले थंबाल	२३३	नामा
काय करिसी बा	७००	तुका	कुलदीपक तो भला	१६४५	आत्मानंद
काय करू मज	१२०२	रा.स्वामी	कुश्छळ भूमीवरी उगवली	२६४	नामा
काय तुझ्या सेवेला	१६७८	चि.महा.	कुत्युगामाजी होतो मी	७४७	तुका
काय ते करावे	११८६	रा.स्वामी	कृपा झाली आता	११५	मुक्ता
काय नव्हे केले	७७८	तुका	कृपाघना तुज का	१६६६	सुभ.बाबा
काय नेणोनिया आन	१००	ज्ञाने.	कृपाळू सज्जन तुम्ही	८३३	तुका
काय मागू विडुल	२७०	नामा	कृष्णा तुझ्या मुरलीत	१५४१	मा.प्रभू
काय वर्णू या	१६९४	ता.कोट.	कृष्णा तुझ्या पादपद्म	१५५७	रघुपती
काय वानू मी	७५७	तुका	कृष्णा तुला रे	२३४	नामा
काय वानू स्थिती	१५५६	रघुपती	कृष्णा मजकडे पाहू	१५४२	मा.प्रभू
काय संती आरंभिले	१५९०	शहामुनी	कृष्णी होता दृढ	१५०३	ज्यो.भाग.

अभंग तरंग / ५३९

अभंग सूची

केला उद्योग हरीनामाचा	३२१	जनी	कोण्या कारणासी आला	७३२	तुका
केला काशी विश्वेश्वर	१०८०	रा.स्वामी	कोवळे ठुस्टुसीत	९४	ज्ञाने.
केला मातीचा पशुपती	७२१	तुका	क्रोध यावा कोठे	११७	मुक्ता
केशरचर्चित भाळी	१५७०	विड्गुल	ख		
केशव नाम गाय	२६१	नामा	खंडेराया तुज करिते	२९०	जनी
केशवाचे ध्यान धरुनि	१९२	गोरा	खटपट का बा	१२७१	के.स्वामी
कै वहावे जीवन	७८४	तुका	खर खर मुंडा	४७७	एका
कैचे घर कैचे	१२१९	रा.स्वामी	खरे बोले तरी	६९१	तुका
कैलासीचा देव भोळा	२५९	नामा	खेती करो हरिनामकी	१६९	कबीर
कैवल्याचा पुतळा	४२०	एका	खेळ खेळता बसवंत	५७३	विड्गुल
कैवारी हनुमान आमुचा	१०६४	रा.स्वामी	खेळतो एकला बहुरूपी	११४१	रा.स्वामी
कैसा जोग कमाया	१६२	कबीर	खेळे चिमणा घेऊनी	१४०९	मध्व.मुनी
कैसी रे केली	२७६	नामा	ग		
कैसे विसरू उपकारा	१७३७	पंत.महा.	गंधर्वनगरी क्षण एक	९४४	तुका
कैसे विसरू गुरुप्रेम	१४४३	अमृत	गगन मंडलमो करो	१४०	कबीर
कैसेही कीर्तन करिता	१६५७	आ.आत्मज	गगनी भासले अगणित	८४	ज्ञाने.
कोठे काही कोठे	१४११	मध्व.मुनी	गजवदन सखा म्यां	७८६	तुका
कोण जनाला कोण	१३४७	वेणी	गड्ढांनो घ्या हरीच्या	१४९४	वि.दप्तर
कोण तो सोवळा	३३०	चोद्वा	गणपती गणराज	११२३	रा.स्वामी
कोण पुण्य फळा	७८२	तुका	गणराज गजानना गावा	१६६४	आ.आत्मज
कोण पुण्यश्लोक रे	१३३०	निजास्वामी	गणराया लवकरी येई	७४१	तुका
कोण ब्रह्मकर्म कळेना	३७७	एका	गती अधोगती मनाची	७१३	तुका
कोण मानिला भरवसा	११४५	रा.स्वामी	गरुडाचे पायी	८१२	तुका
कोण मी मज	१०८१	रा.स्वामी	गढे बांधते पाषाणी	११८८	रा.स्वामी
कोण हरी आता	४७८	एका	गढीत झाली काया	७७३	तुका
कोणा पुण्ये यांचा	१०१८	तुका	गाईये गणपती जगवंदन	१६२५	तु.दास
कोणा भीत नाही	१३१२	के.स्वामी	गाऊ नाचू विठो	९५८	तुका
कोणी काही म्हणा	१५९१	भ.आत्मज	गाडीवाला हाक रे	१५०	कबीर
कोणी काही म्हणो	१५६६	विड्गुल	गातो एका ध्यातो	४०३	एका
कोणी शुद्धी सांगा	१५१३	गोपाळ	गाफल मत रहेना	१३३	कबीर
कोणे केली गर्भाची	६०८	तुका	गारुडी मोठा बाई	१६७५	चि.महा.
कोणे गावी आहे	५७२	तुका	गिरीधर गोविंद गोपाल	१६००	सूरदास

अभंग सूची

गिरीवर धारणा रे	१४९९	नरहरी	गुरुला शरण जाय	१६७२	चि.महा.
गीता गीता गीता	२८८	जनी	गुरुस्ती शरण न जावे	१२४१	संग.स्वामी
गीता गीता गीता	३४७	एका	गूळ गोड न	२७३	नामा
गुंग मला केले	१२३९	संग.स्वामी	गेला प्रपंच हातीचा	११७५	रा.स्वामी
गुंग मला केले	१३८८	शिव.स्वामी	गोकुळात याने चोरी	१०२३	तुका
गुणांची आवडी वाचेचा	८०१	तुका	गोड तुझे नाम	३२	ज्ञाने.
गुरुकृपांजन पायो मेरे	३४९	एका	गोपाल मेरी करुणा	१६०१	सूरदास
गुरुकृपे जग पाही	१७३९	पंत.महा.	गोपाल राधे कृष्ण	१६१४	मीरा
गुरुकृपेका अंजन पाया	१४१४	देवनाथ	गोरा बोलविला जुनाट	११८	मुक्ता
गुरुकृपेचा ध्वज बरवा	१५८२	युंडा.	गोविंद गोविंद बोल	१२२१	जय.स्वामी
गुरुगांडी घेतली आम्ही	१३०९	के.स्वामी	गोविंद गोविंद	५७४	तुका
गुरुचरण कमलदल्लि	१६७०	गुरुलिंग	गोविंदाची कथा गोड	१३२५	निजा.स्वामी
गुरुचरणी ठेविता भाव	८७७	तुका	गोविंदरायांनी किमया	१७१७	इंदिरा
गुरुचे पाय मनी	११५८	रा.स्वामी	घ		
गुरुजी तेरे पैयांपर	१५४०	मा.प्रभू	घटिका गेली पळे	१०९९	रा.स्वामी
गुरुजी मै तो	५	मच्छिंद्र	घडी घडी घडी	१२८४	के.स्वामी
गुरुनाथ चिदंबर भवजल	१६७७	चि.महा.	घर घर दैवत	१५५	कलीर
गुरुपदकमठी मनभ्रमरा	१३७४	श्री.स्वामी	घरदार वोखटे त्यजू	६६	ज्ञाने.
गुरुपदी जडलो मी	१२३४	संग.स्वामी	घस्त आती जागा	१०००	तुका
गुरुबिन कौन बतावे	१३४	कबीर	घालोनी आसन करी	५३४	तुका
गुरुरायाचे नाम सार	१२६४	आ.मूर्ती	घुंगटका पट खोल	१३१	कलीर
गुरुरायाने नवलाव केला	१८	निवृत्ती	घोटचाखाली शून्य झाले	८२५	तुका
गुरु अरुणोदयकाळी	१३८३	शिव.स्वामी	घ्या मुकुंद मुरारी	९९५	तुका
गुरु तुझा सर्वस्वी	१५७४	हरी.नारा.	च		
गुरु पाठबळ जयासी	१६६८	राम.टाकी	चंद्रभागे तटी ऐकियेली	२१३	नामा
गुरु माझा मी	१३२१	के.स्वामी	चक्षुदर्पणी जग हे	४७३	एका
गुरु हा संतकुळीचा	६४	ज्ञाने.	चरका यंव यंव	१५२	कलीर
गुरुच्या उपकारा	१३९०	शिव.स्वामी	चरनरज महिमा मैं	१६१०	मीरा
गुरुच्या उपकारा	१४४७	शि.केसरी	चल जाऊ सख्या	१७४६	पांडुरंग
गुरुने तार सुनाई	१३८७	शिव.स्वामी	चला आळंदीला जाऊ	८८४	तुका
गुरुने नवल केले	१५०८	महिपती	चला बाई गुरुपायी	१६९२	ता.कोट.
गुरुने ज्यान सिखाया	१७७५	नि.रघुनाथ	चला बाई पांडुरंग	९२१	तुका

अभंग तरंग / ५४१

अभंग सूची

चलो जी लाल	१७८	कबीर	जनी बैसली न्हायाला	२९१	जनी
चलो मन गंगा	१६१२	मीरा	जन्मता पांडुरंगे जिव्हेवरी	१६३२	परिसा
चांगला रे कृष्ण	१६४३	वामन	जन्मा येऊनी हेचि	१६७९	चि.महा.
चार सहा करिती	९१०	तुका	जन्मा येऊनी काय	६२२	तुका
चारीता गोधने	७३३	तुका	जन्मासी आलिया विक्षुल	९७२	तुका
चारी वेद जयासाठी	८६३	तुका	जन्मुनी उगले का	१५२३	आ.तनय
चाल केलासी मोकळा	६९८	तुका	जन्मुनी केलेस काय	३७३	एका
चाल माझ्या राघो	८००	तुका	जन्मोजन्मीचे संचित	४९८	एका
चालत नाही बोलत	११५९	रा.स्वामी	जन्मोनिया ब्रह्मकुळी	९०७	तुका
चाले हे शरीर	६४७	तुका	जप तप ध्यान	९६१	तुका
चिंचेच्या पानावर देऊळ	१७५७	एका	जप तू रामनाम	१६५३	बांदकर
चिंतन चित्ताता	१८५	सेना	जमका अजब तडाका	१६१	कबीर
चिंतन तु करी रे	१७६६	बहिणा	जमसे नही डरूंगा	१६८	कबीर
चिंतनी चित्ताला	२९४	जनी	जय जय आरती	१५३	कबीर
चिंतावा रघुवीर	१३९८	मध्व.मुनी	जय जय गोविंदरामा	३८७	एका
चित्त गुंतले प्रपंचे	७६७	तुका	जय जय जय गुरुलिंगा	१७१०	दा.कोट.
चित्त धावे विषयावरी	३६७	एका	जय जय सदाशिवा बोधा	१७७१	कृ.सुत
चौदहाचे माथा ठेऊनिया	१०१५	तुका	जयदेवी जयदेवी..तुठशी	१३६२	गो.सुत
छ					
छंद मना घे	१३७५	गिरि.स्वामी	जयाचिया द्वारी सोन्याचा	७४४	तुका
छोटे छोटे हात	१५६४	निपट	जयाचेनि कान करिती	१०४३	बहिणा
ज					
जग राम राम	४३७	एका	जरी झाला भाग्यवंत	५०६	तुका
जग रूठे तो	१५९	कबीर	जरी झालासी पंडीत	५६२	तुका
जगज्जननी वदा वदुनी	१५७५	दाजी	जरी तुज देवाची	१९०	पाठक
जगव्यापक हरीला	१४४५	अमृत	जरी त्या विसरे	१२४६	रंग.स्वामी
जड देह कसा	१६४१	वि.नाथ	जरी हा हो	१०११	तुका
जडाव कोँदनका	१४६८	शि.केसरी	जसा जो भेटे	१५५१	कृ.सुत
जन का निंदिना	३७९	एका	जहाज तारीले तारीले	३१८	जनी
जन हे सुखाचे	९५५	तुका	जा जा जा तुम्ही	१०७९	रा.स्वामी
जननी इंदिरा सुपुत्र	१७४५	पांडुरंग	जाई बा कुतन्या	२८१	नामा
जनादर्दी मज केला	४६७	एका	जाईल तरी जावो	४६४	एका

५४२ / अभंग तरंग

अभंग सूची

जाऊनीया तीर्था तुवा	५२७	तुका	ज्यासी नाही विकार	१४१५	देवनाथ
जाऊ खेळाया	१६९५	ता.कोट.	ज्योतीच्या प्रकाशोपाहीन	५२६	तुका
जाऊ दे मम प्राण	१५४४	मा.प्रभू			
जाऊ देवाचिया गावा	९८१	तुका			
जाग रे जाग	१२७३	के.स्वामी	झ		
जागिये रघुनाथ कुंवर	१६२२	तु.दास	झटपट राम सुमरले	१६४०	नि.रघुनाथ
जाण बापा जाण	१२०५	रा.स्वामी	झडतो नामाचा चौघडा	२८९	जनी
जाणता तो जाणता	१०८५	रा.स्वामी	झणी दृष्टी लागो	२७२	नामा
जाणते जाणती भेद	११५२	रा.स्वामी	झाला विष्टुल संग	१२३०	रंग.स्वामी
जाणत्याचा संग धरा	११३४	रा.स्वामी	झालासी तटस्थ नव्हे	१०७	मुक्ता
जाणत्यासी जो शरण	१०८६	रा.स्वामी	झाली पंडित पुराण	५१६	तुका
जाणसी तरी शीणची	११३६	रा.स्वामी	झाली एक नवल	१५०९	महिंती
जाणे भक्तीचा जिव्हाळा	६१८	तुका	झाली संध्या संदेह	३९०	एका
जाले झानदेव वाणी	३८३	एका	झाले बाई वेडी	१३७९	पूर्णा.स्वामी
जिकडे तिकडे सद्गुरु	१७२९	पंत.महा.	झुलत राधा संग	१५०६	मीरा
जीवन हे गुरुनाम	१७३०	पंत.महा.			
जुग जुग जुग मैना	१४५५	शि.केसरी	ट		
जे का रंजते	८७५	तुका	टारे नाही टरे	१६०२	सूरदास
जेणे राम देखिला	११५६	रा.स्वामी	टाळ धरू कथा	१२१६	रा.स्वामी
जेथे कीर्तन करावे	७६४	तुका	टाळी वाजवावी गुढी	३३१	चोरखा
जेथे माझी दृष्टी	९६६	तुका			
जेवी का सगुणा	१३६९	चिद्घन	ठ		
जेवी जेवी बा	३१७	जनी	ठाईहूनी जाती उखळे	२०६	नामा
जो जो जो जो	३५४	एका	ठाकलेसे द्वारी	७८९	तुका
जो जो जो जो रे	१६३७	शंकर	ठाडे बीटपर निकट	१६०	कबीर
जो देखे सो	१४२	कबीर			
जो बन धन	१७२	कबीर	ड		
जोगवा वो अंबे	१२८०	के.स्वामी	डवरला गिरी फैतास	२६०	नामा
ज्या ज्या वेळी	१११२	रा.स्वामी	डावे उजवे कानी	४८७	एका
ज्याचे नाम घेसी	११९४	रा.स्वामी	डोला भरला जाई	१६७६	चि.महा.
ज्याचे वंशी कुलधर्म	१३६५	चिद्घन	डोळा उघडेना उघडेना	१३२७	निजा.स्वामी
ज्याचे सुख त्याला	५३८	तुका			
			ढ		

अभंग तरंग / ५४३

अभंग सूची

दालीबंद नोकर तेरा	१४५	कबीर	तुझिये निदळी कोटी	६३	ज्ञाने.
देकणाचे संगे हिरा	५२५	तुका	तुझी तुझी तुझी	१३४५	वेणी
त			तुझी निजवस्तु तुजपाशी	१०६	सोपान
तगत नाही तगत	१०७६	रा.स्वामी	तुझी वस्तु तुजचि	१२९१	के.स्वामी
तटस्थ झालिया नव्हे	१२०	मुक्ता	तुझी सेवा करीन	६२	ज्ञाने.
तन मन धन	७७५	तुका	तुझे नाम गाईन	१३१७	के.स्वामी
तन मन धन	१३४८	वेणी	तुझे नाम पंढरीनाथा	८५३	तुका
तमाशा संताघरी	६२३	तुका	तुझे पाय तारक	१३९२	शिव.स्वामी
तया घडले सकळ	७७६	तुका	तुझे रे देवपण	२८४	नामा
तया योरिंद्रा नमन	१५०२	ज्ञा.भाग.	तुझ्या मुरलीचा ध्वनी	४१७	एका
तयांचे शब्द मनी	१४३६	अमृत	तुझ्या रुपी डोळे	१००२	तुका
तयाला कैचे भय	१५२०	आ.तनय	तुतारे भोवारे वाजंत्री	२०३	नामा
तयावरी देव करील	१७७०	कृ.सुत	तुम चिरंजीव कल्याण	१४२८	अमृत
तरसील हा भव	१३७७	गिरी.स्वामी	तुम बिन मेरी	१६०८	मीरा
तरीच जन्मा यावे	६४२	तुका	तुमचे नामसंकीर्तन	४०६	एका
तरीच हरी देईल	१४२६	अमृत	तुम्हा सांगावया कोणते	४१७	तुका
तांडवननृत्य करी	११६७	रा.स्वामी	तुम्ही या गावचे	१५८७	नगद
ताने स्वर संगवावा	१११७	रा.स्वामी	तुम्ही संत मायबाप	७५६	तुका
तामसाची तपे	६९३	तुका	तुम्ही संतजन	४५२	एका
तारु लागले बंदरी	७५३	तुका	तुला कसा रे	४९	ज्ञाने.
तिन्ही देव जैसे	२४७	नामा	तुळधी पीक आले	९९४	तुका
तिही शून्यावरती	९५	ज्ञाने.	तुळशीचे वनी	३०८	जनी
ती मुंगी उमगा	२२२	नामा	तू अवकाश मी	२६७	नामा
तीन शरीर सहा	७२६	तुका	तू खोडी करू	२८३	नामा
तीर्थ ब्रत तपे	४८९	एका	तू गा कोण	१५९२	वा.पंडित
तीळ जाळीले तांदुळ	५५४	तुका	तू तो राम	१४१	कबीर
तुका उतरला तुकी	६३०	तुका	तू भज रे	१०८३	रा.स्वामी
तुकाराम तुकाराम	१०२५	रामेश्वर	तू माझा मी तुझा	१७२२	साधुदास
तुकोबाची कांता सांगे	९९३	तुका	तू माझा यजमान	१३९९	मध्य.मुनी
तुज पाहता समोरी	९५४	तुका	तू विटेवरी सख्ये	१७५३	ज्ञाने.
तुझा देव तुजपाशी	६५१	तुका	ते ते ते ते काय गे	१५६२	गंगाबाई
तुझिया पुत्रासी लागलेसे	२०५	नामा	ते पर्वतच आनंदवन	५०४	दासोपंत

५४४/अभंग तरंग

अभंग सूची

ते मज दिघले	१२५६	रंग.स्वामी	त्याला इहलोकी	१५२५	आ.तनय
ते मन निष्ठ्र	२९२	एका	त्याला दुःख कैचे	१४८६	नि.स्वामी
ते रुप पहवे	१३२६	निजा.स्वामी	त्रिगुण आटीव वाचेचा	९६९	तुका
तेचि गत बाई	१३८१	शिव.स्वामी	त्रिगुणात्मक त्रैमूर्ती	४९१	एका
तेचि संत तेचि	८३०	तुका	त्रिभुवनीचा दीप	४६८	एका
तेरा मणीयाची माळ	१७६५	निळा	त्रिविध तापहारक हे	११२४	रा.स्वामी
तैसा लोक पिडे	१६६१	आ.आत्मज	त्रिविध तापासी हारक	१२०९	रा.स्वामी
तो नर कसला	१६८६	चि.महा.	त्रेतायुगी हुमंते सेवा	१७४१	पांडुरंग
तो नर गती	१४०४	मध्य.मुनी	थ		
तो नर नित्य	१४२३	अमृत	थुंकेनिया मान	९२६	तुका
तो नर रे	१४५९	शि.केसरी	थोटे पांगुळ बधीर	११७०	रा.स्वामी
तो भक्तराज पाही	१२९०	के.स्वामी	थोडे आहे थोडे	६००	तुका
तो मज आठवतो	१२८६	के.स्वामी	थोर ती गळाली	८०२	तुका
तो मज बहु	१३१०	के.स्वामी	द		
तो मज मानेना	१३०६	के.स्वामी	दत्तगुरुला शरण जा	१५८५	गण.सुत
तो योगी दिसे	१२२६	रंग.स्वामी	दत्तनामाचा गजर करा	१७३५	पंत.महा.
तो योगी विषयी	१२३५	रंग.स्वामी	दत्तात्रय चतुराक्षरी मंत्र	१४०२	मध्य.मुनी
तो हा पक्षी	६९५	तुका	दया क्षमा शांती	६९०	तुका
तोचि एकपुण्यवंत	११३२	रा.स्वामी	दया तिचे नाव	६८८	तुका
तोचि गेला पाही	१३११	शिव.स्वामी	दरकदार दरकदार	९९०	तुका
तोवरी तळमळ रे	१२२९	रंग.स्वामी	दाता तोचि एक	६८६	तुका
तोवरी सुख नाही	१४६५	शि.केसरी	दाने कापे हात	६०३	तुका
तोवरी हळहळ रे	१४६१	शि.केसरी	दाविली काशी	१५००	ज्यो.भाग.
त्यजुनी काम धाम	१४९०	वि.दप्तर.	दासमहाराजांच्या शाळेसी	१५२७	आत्मा.स्वा.
त्या देवाचे दर्शन	१०९५	रा.स्वामी	दासरामांनी उकलीले	१५३०	आत्मा.स्वा.
त्याग तरी ऐसा	५२९	तुका	दासा दुःख झाले	३४३	जना.स्वा.
त्याचा संग नको	१५१९	आ.तनय	दिवसा न रात्री	१०३८	बहिणा
त्याचा हरी विकला	१४३९	अमृत	दिवाळीचा सण झालासे	३२४	गोंदा
त्याचे गुण किती	१४२९	अमृत	दीनदयाळा रघुवीरा	१२००	रा.स्वामी
त्याचे घरा नको	१३३५	निजा.स्वामी	दीन बंधु रे	१२०१	रा.स्वामी
त्याचे पाय विसरावे	१३१९	के.स्वामी	दीनानाथ दीनबंधु शरण	१२८७	के.स्वामी
त्याचे संगतीचा लागो	१२७७	के.स्वामी	दीप दीपिका शशी	८६	झाने.

अभंग तरंग / ५४५

अभंग सूची

दीपाचे ते तेज	४६९	एका	देवा आता ऐसा	८६८	तुका	
दुजा ऐसा कोण	५५९	तुका	देवा ऐके हे	७९९	तुका	
दुडीवरी दुडी गौळणी	३८२	एका	देवा तुझा मी	१०४८	नर.सोनार	
दुनिया झांबर झुंबा	१४९	कबीर	देवाची करणी ऐसी	१०६०	रा.स्वामी	
दुरुनी आलो तुझे	२३१	नामा	देवासी ते प्रिय	४४०	एका	
दुर्बुद्धी ते मना	५९०	तुका	देवासी अवतार भक्तासी	९२५	तुका	
दुर्लभु रे दुर्लभु	४३	ज्ञाने.	देह कणीमध्ये प्रकृती	५००	लीलाविश्व.	
दूर करो गुमराई	१३५६	दिन.स्वामी	देह जाईल जाईल	६१५	तुका	
दृष्टी देखे परब्रह्म	४५६	एका	देह जावो अथवा	२३८	नामा	
दृष्टी न्याहाळोनी तुम्ही	१५४६	मा.प्रभू	देह तो पंढरी	८३४	तुका	
दृष्टीचा देखणा दृष्टी	५६	ज्ञाने.	देह मंदिराभीतरी	२३०	नामा	
दृष्टीचे जे अग्र	८	मुकुंद	देह माझे मन	१३५०	वेणी	
देऊळ बांधियले सुंदर	८०६	तुका	देह ही पंढरी	८४९	तुका	
देख खुल गई	१४७	कबीर	देहबुद्धी बहु काळाची	११९५	रा.स्वामी	
देखत शाम हसे	१६२१	मीरा	देही असोनिया विदेही	४३६	एका	
देखियला हनुमान	१४२१	अमृत	देही असोनिया देव	५१५	तुका	
देखिले स्वप्न	९२०	तुका	देही मठ बांधिला	७८८	तुका	
देव एका भाष्य	११८७	रा.स्वामी	दैवे नरतनु सापडली	१४६४	शि.केसरी	
देव केशव तीर्थ	३२२	नारा	दो दिवसांची तनु	१५८०	राम जोशी	
देव खाते देव	३१६	जनी	द्वैताचा हा नाश	१०४१	बहिणा	
देव जडला जाईना	५३३	तुका	ध			
देव जवळी अंतरी	१०७३	रा.स्वामी	धणी न पुरे	८६१	तुका	
देव जाणा हा	१५१७	आ.तनय	धन मेळवूनी कोटी	५२०	तुका	
देव दगडाचा भक्त	२६८	नामा	धनी म्हणावा तो	१०१३	तुका	
देव देव देव	१३५४	दिन.स्वामी	धन्य अंजनीचा सूत	७३८	तुका	
देव पहावा देव	८१६	तुका	धन्य आजी दिन	४००	एका	
देव बंदा नम्म	१५८१	वि.पुरुंदर	धन्य आजी दिन	१८६	सेना	
देव माझा मी	८८१	तुका	धन्य गुरुराज	९६८	तुका	
देव म्हणे नास्या	२१५	नामा	धन्य जगजीवना	११३५	रा.स्वामी	
देव रंगारी रंगारी	६२४	तुका	धन्य जगी तोचि	३९६	एका	
देव होईजेत देवाचे	९२३	तुका	धन्य झालो हो	९४८	तुका	
देवचि मानव तो	१३९४	शिव.स्वामी	धन्य तुकोबा की	१४७७	शि.केसरी	

५४६/अभंग तरंग

अभंग सूची

धन्य तोचि प्राणी	६८९	तुका	न पढावे वेद	२२९	नामा
धन्य तोचि एक	१५३१	आत्मा.स्वा.	नका दंतकथा येथे	८५१	तुका
धन्य धन्य सद्गुरुराव	११९	मुक्ता	नका नका नका	११३९	रा.स्वामी
धन्य धन्य दिन	१८६	सेना	नका सांडू अन्न	६७३	तुका
धन्य धन्य देवी गीता	१७६४	तुका.	नको तुझे ज्ञान	१९६	सावता
धन्य धन्य हो	१५८९	गोपा.स्वा.	नको नको मना	१०२४	तुका
धन्य धन्य श्रीगुरुभक्त	४२९	एका	नको पडू मना	१४१०	मध्य.मुनी
धन्य धन्य ती	१०४५	बहिणा	नको वाजवू श्रीहरी	२३९	नामा
धन्य धन्य ते	११६०	रा.स्वामी	नजर न आवे	१३६	कबीर
धन्य राजाराम धन्य	११६८	रा.स्वामी	नदी मर्यादा सांडती	१२१५	रा.स्वामी
धन्य सद्गुरुराय रे	१५५२	कृ.सुत	नभी निलिमा भासे	४९२	एका
धन्या आता काय	७०८	तुका	नमन तुर्येच्या चरणाला	१२८५	के.स्वामी
धरिला पंढरीचा चोर	३०२	जनी	नमन माझे गुरुराया	७३५	तुका
धर्म जागो सदैवांचा	७१	ज्ञाने.	नमन सर्वगता स्वामी	१२४३	रा.स्वामी
धर्माची तू मूर्ती	९१८	तुका	नमावे ते पाय	६५६	तुका
धन्य माझे भाग्य	११९६	रा.स्वामी	नमिला गणपती	९९७	तुका
धाव घाली विठु	३२९	चोखा	नमू रामकृष्णा	११९०	रा.स्वामी
धाव रे धाव	३९४	एका	नमो रामराया नमो	१३४६	वेणी
धाव रे रामराया	११११	रा.स्वामी	नयनाचे अंगणी	१०२	ज्ञाने.
धाव विभो करुणाकर	१२९७	के.स्वामी	नयनातील रूप जो	९७	ज्ञाने.
धावोनिया आलो	८५९	तुका	नरतनु आद्य अग्राप्त	१५०५	ज्यो.भाग.
धीर तो कारण एकविध	६६१	तुका	नरदेह जातो रे	१२८१	के.स्वामी
धीर तो कारण	६६२	तुका	नरदेहा येऊनी करावे	१७९८	एका
ध्यान करो गुरुसाहेबजी	१६६९	गुरुलिंग	नवमी करा नवमी	११२१	रा.स्वामी
ध्यान लागले रामाचे	११६६	रा.स्वामी	नवल प्रकाश प्रकाशा	१०३४	निळा
ध्यान लागले विषयाचे	११९७	रा.स्वामी	नवल वर्तले नवल	३१५	जनी
ध्यानी ध्याता पंढरिराया	९४२	तुका	नवल वर्तले नवल	१७०८	गो.कोट.
न					
न करी आळस	४४२	एका	नवल हे संत	१५४९	कृ.सुत
न करी रे संग	८४०	तुका	नवविध भजन घडो	१२३८	रा.स्वामी
न कळे ते	९११	तुका	नवाचिया माझारी	८७	ज्ञाने.
न तुठे न फुटे	११५०	रा.स्वामी	नव्हे आधीचे मधीचे	७४६	तुका
			नव्हे डाकलग कोटी	९८९	तुका

अभंग तरंग / ५४७

अभंग सूची

नव्हे तेचि कैसे	२०८	नामा	नामसे मिला न	३	मच्छिंद्र
नव्हे ब्रह्मचर्य बाईलेच्या	६६४	तुका	नामस्मरण तुम्ही करा	१४९७	नरहरी
नसे वैकुंठीचे ठायी	१२१७	रा.स्वामी	नामाचा धारक	४४४	एका
नही हिरेकी रास	१७४	कवीर	नामाचा बाजार	६०२	तुका
नागर नर दिया	१६०३	सूरदास	नामाचिया बळे न	१९४	सावता
नाचत गुरुभजनी	१७२८	पंत.महा.	नामाचि आवड तोचि	८५२	तुका
नाचत पंढरीसी जाऊ	७९६	तुका	नामाचे धारक विष्णुरूप	४०८	एका
नाचू कीर्तनाचे रंगी	२४९	नामा	नामाचे सामर्थ्य का	९३७	तुका
नाचू गाऊ तुझा	९९६	तुका	नामापरता भंत्र नाही	९८७	तुका
नाठवी तो स्वये	१०३७	निळा	नामे स्नानसंध्या केले	५६८	तुका
नाथाच्या घरच्या उलटीच	१३७३	श्री.स्वामी	नारायण भज रे	१४१३	कृष्ण.दया.
नाम गाऊ नाम	२६५	नामा	नारायण श्रीमंत	१५७६	कृष्णबाई
नाम गोड नाम	६५३	तुका	नारायणा बा नारायणा	१०५	सोपान
नाम घेता उठाउठी	५८७	तुका	नाव मारुतीचे घ्यावे	११६१	रा.स्वामी
नाम घेता वाया	५२८	तुका	नाशवंत देह नासेल	६८१	तुका
नाम चिंतने जडली	१०३३	निळा	नासिकेचा प्राण कोण	५८	ज्ञाने.
नाम ते उत्तम	४४३	एका	नाही आदि अंत	६०५	तुका
नाम न वदे	८६५	तुका	नाही नाही नाही	११४०	रा.स्वामी
नाम पावन पावन	५१२	तुका	नाही म्या वंचिला	८५०	तुका
नाम प्रल्हादे घेतले	११०८	रा.स्वामी	नाही रे नाही	११५३	रा.स्वामी
नाम भेषज भेषज	१७१२	मामा	निंदक कामाचा कामाचा	४१४	एका
नाम मंगळधारम हरीचे	१०६६	रा.स्वामी	निजलीस काय गे	१४०३	मध्व.मुनी
नाम मुखी सदा	२२	निवृत्ती	निजवदनी हरीनाम	१४७८	ज.आत्मज
नाम रामसे जादा	१३७	कवीर	निजाचे तेज की	४८	ज्ञाने.
नाम वाचे श्रवण	१०३५	निळा	नित्य नवा कीर्तनी	३८५	एका
नाम शर्करा गोड	१४९१	वि.दप्तर.	नित्य मनी जापा	१७४७	पांडुंग
नाम सार नाम	१३५९	दिन.स्वामी	निरंजन वनी देखियेली	९०२	तुका
नामचि कारण रे	१०७२	रा.स्वामी	निरंजनी आम्ही	५५६	तुका
नामदेव म्हणे देवा	२१६	नामा	निरंजनी वनी केशव	१२५	चांगा
नाममंत्र देऊनी गुरुने	१६५२	राजाराम	निराकारी बांधिले	१३१४	के.स्वामी
नामरूप नाही सोपे	७५२	तुका	निराकारीचे नाणे	३१०	जनी
नामसंकीर्तन साधन पै	९८३	तुका	निरुणरूपी मिळाला	१०६२	रा.स्वामी

५४८/अभंग तरंग

अभंग सूची

निर्गुणाचा संग मला	११६	मुक्ता	पतीत पावना जानकी	१२०७	रा.स्वामी
निर्गुणाचे भेटी आलो	१९३	गोरा	पतिव्रता नेणे आणिकांची	६४४	तुका
निर्जीवा दगडांची काय	५२	ज्ञाने.	पतिव्रते जैसा भ्रतार	६४३	तुका
निर्धन को धन	१५९८	सूरदास	पती कळला नाही	१२५२	रा.स्वामी
निर्धन को धन	१२७	कबीर	पती दारूण मोठा	१३२२	के.स्वामी
निवृत्ती शोभे मुगुटाकार	४५४	एका	पतीतपावन नाम ऐकुनी	२६९	नामा
निष्काम राम जपा	११२	मुक्ता	पदरी धरेनी हरिला	१४३३	अमृत
निष्ठावंत भाव भक्तांचा	६१०	तुका	पन्नास अक्षरी करिसी	६७	ज्ञाने.
नीज गुजागूज तो	२८	ज्ञाने.	परद्रव्य परनारी	९३४	तुका
नेदी चित्ता शांती	१५५९	हरीबुवा	परब्रह्म हे कळते	१३०५	के.स्वामी
नौकरी शर्यतसे करना	१४४	कबीर	परमार्थी तो न	९२८	तुका
नौबद बाजत है	१२६९	के.स्वामी	परिमळ म्हणोनी चोळू	५३०	तुका
न्हाच धुयेसे सिद्ध	१५९३	नानक	परिसे गे सुनेवाई	६९९	तुका
प					
पंचभूतांची पंढरी	१३०३	के.स्वामी	परेस सद्गुरुराया रे	४२३	एका
पंडित तोचि एक	६२०	तुका	परंपरा कीर्तन चाली	६४५	एका
पंडित म्हणता वाटे	६१९	तुका	पर्वतशिखरी असे	१५८३	गुंडा.
पंढरी जा रे गड्या	१००७	तुका	पळसी तू तरी	११०९	रा.स्वामी
पंढरी पंढरी	२५२	नामा	पळा पळा ब्रह्मपिसा	१०९१	रा.स्वामी
पंढरीचा वास चंद्रभागे	२२१	नामा	पवनतनय परम विनय	१५२२	आ.तनय
पंढरीची वारी आहे	५७१	तुका	पवित्र तो देह	४५५	एका
पंढरीचे भूत मोठे	९०१	तुका	पवित्र शीतळ जळ	५०२	मुक्तेश्वर
पंढरीच्या विटेवरी	२४०	नामा	पवित्र सुदिन उत्तम	१०२७	तु.बंधु
पंढरीराये समई	१६४६	गोपा.मड.	पवित्र सोबळी	५१३	तुका
पंथरा दिवसा एक	५६९	तुका	पहा आपुले शरीरी	८०९	तुका
पंथरा दिवसामाजी	९७४	तुका	पहा ते पांडव	९००	तुका
पग घुंगळ रे	१६०९	मीरा	पहा पहा तुम्ही	१०५०	नर.सोनार
पडता जडभारी	७०३	तुका	पहिली माझी ओवी	११३	मुक्ता
पडताळोनी सून्या	१४१७	शेख महं.	पांगुळ झालो देवा	७९७	तुका
पडले दूरदेशी मज	१७५६	ज्ञाने.	पापाची वासना नको	५९४	तुका
पतित तू पावना	१०५५	कान्हो	पापाचियामुळे झाले	६४८	तुका
पतीत पावन म्हणविसी	१०५७	कान्हो	पाय गुरुचे लवकर	१५१५	आ.तनय

अभंग तरंग / ५४९

अभंग सूची

पाया झाला नारू	८६६	तुका	प्रगट भयो भगवान	१६१५	मीरा
पार्वतीवर नमिला म्या	८७१	तुका	प्रणवबाचक श्वासोच्छ्वास	९१२	तुका
पावन असता पतित	१०६७	रा.स्वामी	प्रथम समाधी साधावी	४६	ज्ञाने.
पाण्डांडाच्या तोंडा लागू	८२३	तुका	प्रथम स्थूलदेह म्हणती	९७८	तुका
पाहिले पाहता श्रीमुख	८३२	तुका	प्रचंड पडदा पडती	१०९२	रा.स्वामी
पाहुणे घरासी	६२७	तुका	प्रपंच परमार्थ संपादोनि	६९४	तुका
पाहे प्रसादाची वाट	८१४	तुका	प्रपंच परमार्थ परमार्थ	१३३४	निजा.स्वामी
पाहे बा पंढरी	९८३	तुका	प्रपंचाचे झट मोठे	२३	निवृत्ती
पिंजरेमे बाता बोल	१६१९	मीरा	प्रभुजी बहुत मजा	१६७३	चि.महा.
पिंड घराने झडपिला	२१९	नामा	प्रसाद सद्गुरुचा सद्गुरुचा	१४८५	नि.स्वामी
पिकलिया सेंद कडूपण	८९३	तुका	प्राण सर्मर्पिला आम्ही	८५८	तुका
पुढे कैसे होईल	१२७०	के.स्वामी	प्राण्या बोलावे बहु	१४३७	अमृत
पुढे ज्ञानेश्वर जोडेनिया	२५६	नामा	प्राण्या भुलू नको	१६५१	राखुळदास
पुढे होणार कळेना	१११४	रा.स्वामी	प्राण्या भुलू नको	१४३५	अमृत
पुण्यवंत ब्हावे	६३६	तुका	प्रातःकाळी प्रहरा रात्री	२५७	नामा
पुरवी मनाची तान	१४२५	अमृत	प्रारब्ध क्रियामाण	७१९	तुका
पुरा गोंदा म्हणुनी	१७४४	पांडुरंग	प्रारब्धाची गती	६५०	तुका
पुरे एकचि पुत्र	७९४	तुका	प्रारब्धेची जोडे धन	५८२	तुका
पुरे एकचि पुत्र	१५३४	आत्मस्वामी	प्रीती धरी हरी	१३८०	शिव.स्वामी
पुरे पटृणे वसती	११८२	रा.स्वामी	प्रीती नाही राये	२२८	नामा
पुरे पुरे आता	१३५८	दिन.स्वामी	प्रेम जडले तुझे	८०७	तुका
पुरे पुरे हा	६११	तुका	प्रेम तेथे वास	६५९	तुका
पृथ्वी अवधी लिंगाकार	११६९	रा.स्वामी	प्रेम सप्रेम आरती	२३५	नामा
पूजा ते कराची	६५४	तुका	प्रेमसूत्र दोरी	६२८	तुका
पूर्ण केला पूर्ण	१०३१	निळा	फ		
पैल गोल्हाट मंडळ	२९	ज्ञाने.	फट गाढवाच्या लेका	४६१	एका
पैल ते पंढरी	२२०	नामा	फट फट एकला	१२१३	रा.स्वामी
पैल मेरुच्या शिखरी	७८	ज्ञाने.	फळकट हा संसार	६३७	तुका
पोटापुरते देई	८७२	तुका	फळले भाग्य माझे	२१	निवृत्ती
पोपटपंची हे राम	८०५	तुका	फुल मंगाऊ हार	१६१३	मीरा
पोरा ये माझे	१४९३	वि.दप्तर.	ब		
प्रगट निरंजन प्रगट	१०९८	रा.स्वामी	बंगला खूब बनाया	१३५	कबीर

५५० / अभंग तरंग

अभंग सूची

बंध विमोचन राम	१३४४	वेणी	बोल बोलता वाटे	५५७	तुका
बज्जा मत करना	२	मच्छिंद्र	बोलणे फोल झाले	१३३८	नि.स्वामी
बरवा वो हरि	७६	झाने.	बोलणे सांडी बोलणे	१२६७	के.स्वामी
बरवी पाऊळे पाऊळे	६९	झाने.	बोलण्यासारखे चाले	११७८	रा.स्वामी
बरवे झाले बरवे	१०३२	निठा	बोलवरी बोलती श्रुती	२२५	नामा
बरवे दुकानी बैसावे	५४८	तुका	बोलवेना ते बोलावे	१०८४	रा.स्वामी
बरवे समजा रे	१५२४	आ.तनय	बोलावा विकूल पहावा	७६६	तुका
बस गयो मन	१७५	कबीर	बोलिली लेकुरे	७४५	तुका
बसुनि सुखे चिंतीत	१२२४	अमृत	बोलू ऐसे बोल	२४५	नामा
बसुया साधनाला	१६९१	ता.कोट.	बोलो अबोलणे मरोनिया	१७६१	तुका
बहु गोड बहु गोड	१७६८	के.स्वामी	ब्रह्म जाणे तोचि	१०३९	बहिणा
बहु जन्मी केला	६९६	तुका	ब्रह्म सनातन रे	१२५५	रंग.स्वामी
बा तुझा चालता	१४२७	अमृत	ब्रह्मचारी धर्म घोकावे	६६३	तुका
बा रे नामरसात	१२९६	के.स्वामी	ब्रह्मपुरी आम्ही जातो	१६९९	ता.कोट.
बा रे पांडुंगा	९४९	तुका	ब्रह्ममूर्ती संत जगी	१९१	गोरा
बाई गे मी लेणे	२९६	जनी	ब्रह्मस घेई काढा	८६२	तुका
बाई गे शंकर	१३६०	दिन.स्वामी	ब्रह्मरूपी तुम्ही मिळोनी	१७१८	झिंदिरा
बाई मी वेडीपिशी	४९४	एका	ब्रह्मानंद माझा गुरु	८६०	तुका
बाईल रे बाईल	१६५५	अ.तनय	ब्रह्मी माया उदो	१०२६	रा.स्वामी
बाग रंगोली मेहेल	१३७१	बयाबाई	ब्रह्मज्ञान जरी एक	५३५	तुका
बाजे घर ख्याले	३७१	एका	ब्रह्मज्ञान द्वारी येते	५३६	तुका
बाबा उमर गमाई	१४४६	केसरी	ब्रह्मज्ञानी पुरुष तोचि	३७	झाने.
बाबा गुरुणोडी गोडी	१४७३	शि.केसरी	ब्राह्मणा न कळे	७०५	तुका
बिकट वाट वहिवाट	१५७८	अ.फंडी	ब्रीद याचे जगदानी	५८०	तुका
बिसरगई सब बात	१५९५	नानक	भ		
बीज पेरावे	१५५०	कृ.सुत	भक्त ऐसे जाणा	८८७	तुका
बुक्का वाहू या	४०२	एका	भक्तांचा विश्राम रे	१२६०	रंग.स्वामी
बैरागीण झाले मी	४९०	एका	भक्तांचिया काजासाठी	१४४२	अमृत
बैसलासी स्वरस्थ कसा	१७५०	करुणाधन	भक्तासाठी तो जगजेठी	७८७	तुका
बैसा आता माझा	८२२	तुका	भक्तासी भगवतभजने	१२६१	रंग.स्वामी
बैसोनी अनुष्ठान	३३७	भानुदास	भक्ती आकळीला	१३७६	गिरी.स्वामी
बैसोनी संताघरी हो	३२६	जोगा पर.	भक्ती केली हीन	१९७	सावता

अभंग तरंग / ५५१

अभंग सूची

भक्ति कोणी अवरोधी	१६४८	मुद्रल	भावाचिया बळे	७३०	तुका	
भक्ति ते नमन	६५७	तुका	भाविकांचे काज अंगे	१०१९	तुका	
भक्तीचे ते वर्म	९४३	तुका	भिक्षापात्र अवलंबणे	७२८	तुका	
भक्तीपेठे भरला हाट	१२१०	रा.स्वामी	भीमातीरी एक वसविले	७७७	तुका	
भक्तीभाव आम्ही	५४७	तुका	भुकेल्या भोजन तान्हेल्या	११४६	रा.स्वामी	
भक्तीवीण जिणे जळो	५३२	तुका	भुक्ती मुक्तीचे कारण	४७२	एका	
भज भज भवजलधिमाजि	१५७९	राम जोशी	भुलविले वेणुनादे	४०९	एका	
भज भज भैरव	१४७१	शि.केसरी	भूक मोठी मज	१३६१	गो.सुत	
भजन करिता लाजतो	३८८	एका	भूत जबर लागले	७९२	तुका	
भजन चालिले उफराटे	३५१	एका	भूमी आप वायू	१६८३	चि.महा.	
भजन प्रेम मज	१७३८	पंत.महा.	भेटी देङ्ना जनासी	१२१२	रा.स्वामी	
भजन बिन घिंग	३६१	एका	भोगे घडे त्याग	९१९	तुका	
भजले राम दयाघनकू	१६३	कबीर	भोलानाथ दिगंबर हे	१६२८	तुलसी	
भजोरे भैय्या राम	१६४	कबीर	भोलानाथ दिगंबर ये	१६११	मीरा	
भयामो सो बोल	१६२६	तुलसी	भोळे भक्तिभाव धरिती	६८०	तुका.	
भला जन्म हा	१७७७	राम जोशी	भ्रम भरे भुललासी	१३२९	नि.स्वामी	
भवतारक या तुड्या	१२२०	रा.स्वामी	म			
भस्म उटी रुंडमाळा	१०४९	नर.सोनार	मंगल धामी या	१७०९	गो.कोट.	
भागल्याचा तू विसावा	५३१	तुका	मंगल धामी नेतृनी	१७१४	मामा	
भागीरथी बाप तुझा	१३५७	दिन.स्वामी	मंगळसूत्र काजळ कंकू	१३७८	सहजास्वामी	
भाग्यवंत म्हणो तया	५०८	तुका	मकाराच्या माथा	९७९	तुका	
भाग्यवंता घरी भजन	३३५	चोंखा	मखरा लावोनी बेगड	८५७	तुका	
भाग्यवंता हेचि काम	५६५	तुका	मगन भये गुरु	१७६	कबीर	
भाग्याचे भाग्य धन्य	४४७	एका	मच्छ जावे कोणीकडे	१३१६	के.स्वामी	
भाग्यासाठी गुरु केला	६८२	तुका	मज अखंड राघव	१३००	के.स्वामी	
भाव एक मी	१०९	मुक्ता	मज अनाथासी	९०८	तुका	
भाव तैसे फळ	८६७	तुका	मज वाटे खंती	८१८	तुका	
भाव धरा रे	१४५६	शि.केसरी	मत घबरा रघुवीर	१६२७	तुलसी	
भाव धरोनिया वाचि	३४८	एका	मन आधी मुंडी	१०४	सोयान	
भावनेच्यामुळे अंतरला	७२०	तुका	मन करा रे	८९४	तुका	
भावबळे तरले	१०६१	रा.स्वामी	मन जडले गुरुपायी	१०	मुंदंद	
भावबळे विणुदास	६८७	तुका	मन भजले श्रीभगवंता	१२८	कबीर	

अभंग सूची

मन माने जब	१६१७	मीरा	माझे कल्याण करावे	१५०१	ज्यो.भाग.
मन रामी रंगले	३६९	एका	माझे कुळीची कुळ	४७४	एका
मन शिवपदकमळीचे	१६५६	पेशवे	माझे चित्त तुझे	९३८	तुका
मन संकल्प शुद्ध	१२६	चांगा	माझे जहाले स्वहित	१८९	सेना
मन हे धारे	७२	ज्ञाने.	माझे नवताचे पाखरू	१७०७	गो.कोट.
मन हे राम	३५	ज्ञाने.	माझे पाय तुझे	९३३	तुका
मनमोहन गिरीवरधारी	१६२०	मीरा	माझे माथा तुझा	९३९	तुका
मनमोहन मुरलीवाला	७९१	तुका	माझ्या आईच्या पोताला	४८४	एका
मनमोहन यादवराया	१४०८	मध्व.मुनी.	माझ्या जिवीची आवडी	८०	ज्ञाने.
मनमोहन वाजवी वेणू	१४०७	मध्व.मुनी.	माझ्या जिवीचे जीवन	१०५६	काहो.
मना ऐसा महाराजा	१३२८	नि.स्वामी	माझ्या वडिलांची मिरासी	८८८	तुका
मनासी लावाची	८०८	तुका	माझ्या सदुरुची पाऊले	१०२९	निळा
मनी काही धरू	४९६	एका	मातर्जनक राजतनये	१४८७	वि.दप्तर.
मनुष्याची आशा	१११५	रा.स्वामी	माता मिले कुच	१३६३	चिद्घन
मरणाहि आधी राहिलो	६९७	तुका	मान अपमानाचे गोवे	६०९	तुका
मर्जी देवाची देवाची	१४८०	स्मावळूभ	मानत मानत गावे	११३७	रा.स्वामी
मलयानीळ शीतळू	५१	ज्ञाने.	मानसीच संध्या	४९७	एका
मसी बोलू नको	४८२	एका	मायबाप दोघे जीवेसी	९७७	तुका
मस्करी ज्याची त्याला	७२४	तुका	माया ममता ही	४९३	एका
महाप्रसाद ताटीचा	३२५	नागा	माया रे अनिवार	१०९७	रा.स्वामी
महाराज युन्हा कठी	१७२०	साधुदास	मायेचा मारिला नाही	५९६	तुका
महाराजा ऐसा नाही	१६५०	ब्रह्मानंद	मारुती गगनपथी	१७१९	साधुदास
महाराजा सद्गुरु	१३८६	शिव.स्वामी	मारुती माझा ब्रह्मचारी	७३९	तुका
मही नव्हे पावक	२७	निवृत्ती	मार्गी चालता उगाले	२७४	नामा
मागतियाचे दोनीच	७१८	तुका	मी आलो रायाचा	३५२	एका
मागा बहुता जन्मी	८८९	तुका	मी जाले दासी	१२१८	रा.स्वामी
मागे पुढे ब्रह्म	९१३	तुका	मी तव अनाथ	८८३	तुका
माझा कृष्ण देखिला	१५२१	आ.तनय	मी तो सर्व	९२४	तुका
माझा तो भरवसा	३४१	भानुदास	मी देही म्हणता	९३	ज्ञाने.
माझी देवपूजा	१४४९	शि.केसरी	मी बाळ तू	१७३६	पंत.महा.
माझी प्रार्थना ऐका	१६८२	चि.महा.	मी सांगत होते	८४६	तुका
माझी माया वांझ	१३५२	वेणी	मीचि मज व्यालो	९२७	तुका

अभंग तरंग / ५५३

अभंग सूची

मुक्तपणे करी नामाचा	१०६९	रा.स्वामी	याति गुणे रूपे	७१५	तुका
मुखी विठ्ठलाचे नाम	८३८	तुका	यार देखो रे	३७०	एका
मुखे बोलावे ते	९३०	तुका	यारो पेट बडा	१४६३	शि.केसरी
मुरली मनोहर रे	४०१	एका	यारो मौज बडी	१५६१	टीकादास
मुसळाचे धनु नव्हे	६४९	तुका	याहुनि गारुड काय	१६५८	आ.आत्मज
मूर्ख तो संसारी	१०६३	रा.स्वामी	याहुनी मागणे काय	१७२७	पंत.महा.
मूर्खाची संगती कामा	११३८	रा.स्वामी	याहो याहो गरती	८४४	तुका
मूळ घरा जाऊ चल	१७७३	गो.कोट.	ये ग ये ग	२९३	जनी
मूळ घराला मी	११०	मुक्ता	ये प्यारे रामनाम	१६२३	तु.दास
मेले मेले म्हणती	१५५८	हरीबुवा	येई गा तू	७९३	तुका
मै गुलाम मै	१७०	कबीर	येई येई हो श्रीरंगे	१२४७	रंग.स्वामी
मोक्ष नव्हे स्नाने	२११	नामा	येऊनि नरदेहा	५१४	तुका
मोगरा फुलला मोगरा	३०	ज्ञाने.	येऊनिया कृपावंते	१०३०	निळा
मोडकेल्से घर तुटकेसे	४२४	एका	येणेचि आश्रमे साधिती	४६६	एका
मोतियाचा चूर फेकिला	७९	ज्ञाने.	येतो म्हणुनी गेला	२८०	नामा
मोतियाचा वोगरू	१०१	ज्ञाने.	येथे उभा का	११५४	रा.स्वामी
मोरी लागी लटक	१६१६	मीरा	येरवी ब्रह्मसनातन साच	१६५९	आ.आत्मज
मोह ममता ही	४५९	एका	येरे येरे माझ्या	३११	जनी
मौज दिसते रे	१५०६	महिपती	येवढं शेजारणीनं केलं	१७६२	तुका.
मौज सिंहासनी मौजेचा	१४५१	शि.केसरी	येशवदे कृष्णाला सांगावे	३३६	भानुदास
म्हणता दत्त दत्त	४८०	एका	योगाचिया आटी नको	३३८	भानुदास
म्हणती संसार वोखटा	३०७	जनी	योगिया दुर्लभ तो	७३	ज्ञाने.
म्हणा श्रीराम जयजय	१२७४	के.स्वामी	योगियांचे चिंतनी न	४४९	एका
म्हणे विठ्ठल पाणाण	१०१२	तुका			
र					
या गुरुला निजनयनी	१३७०	बया	रंग माजला रंग	१७०६	गो.कोट.
या नाव ज्ञान	१२७८	के.स्वामी	रंगी नाचतो त्रिपुरारी	१०५९	रा.स्वामी
या मनाचा काम	१६५४	बांदकर	रंगी रंगी नारायणा	९५२	तुका
या या गुरुला	१२७९	के.स्वामी	रंगी रंगी बाप	१२२७	रंग.स्वामी
या या संसाराचे	८९०	तुका	रक्त श्वेत श्याम	२३६	नामा
या संन्याशाला काय	४९५	एका	रक्तवर्ण त्रिकुटस्थान	३१३	जनी
याचि पंथे जाता	१३३६	निजा.स्वामी	रत रे रत सखया	१५६७	विठ्ठल

५५४/अभंग तरंग

अभंग सूची

रत्नजडित सिंहासन	८६९	तुका	रामकृष्ण माळ घाली	२२४	नामा
रमतो दत्त फकीर	१७३२	पंत.महा.	रामचंद्र आराधन	९९१	तुका
रमारमणपदी रमा	१३९३	शिव.स्वामी	रामदास चतुराक्षरी	१२४४	रंग.स्वामी
राई येवढे पाखरूल	२०७	नामा	रामनाम कथा गंगा	१७६७	रा.स्वामी
राघवा तुझा तुझा	१४८८	वि.दप्तर.	रामनाम की तार	१७१६	मामा
राघोबाचे घरी सदा	१११३	रा.स्वामी	रामनाम तू भज	१३२	कबीर
राजस सुकुमार	५९३	तुका	रामनाम हेचि मांडिले	९५०	तुका
राजाला आळस	४४८	एका	रामनामाची गती	१५१६	आ.तनय
रात्र झालीसे दोन	१३६७	चिद्यूठन	रामनामाची महिमा मोठी	१२११	रा.स्वामी
रात्रांदिस आम्हा युद्धाचा	७०६	तुका	रामनामाचे पोवाडे	७७१	तुका
रात्रांदिस मन राघवी	११००	रा.स्वामी	रामनामाचेनि बळे	४३६	एका
राधा मोठी हरदम	३६५	एका	रामनामे सुख अत्यंत	४४०	एका
राम आम्हालागी पिता	१६३०	सिद्धेश्वर	रामनामावीण मज	१३५३	वेणी
रामकथा रस घेई	१६३८	श्यामसुत	रामपदी धरि प्रीत	१७१३	मामा
रामकथा रस पी	१३९५	मध्व.मुनी	रामभजन सब सार	७४९	तुका
राम करी ते	११९८	रा.स्वामी	राममय वृत्ती झाली	१२३१	रंग.स्वामी
राम कैसा आहे	७२५	तुका	रामराम जगी सर्वही	१७०१	वा.कोट.
राम गावा राम	१०८२	रा.स्वामी	रामा तुझे नाम	१५६८	विष्णुल
राम जपो राम	१२९	कबीर	रामा माझा धरिल	४९८	त्र्यंबक
राम दर्शनासि	४९९	त्र्यंबक	रामा विसरला प्राणी	११७२	रा.स्वामी
राम दर्शनासी चला	१४४०	अमृत	रामा हो जयरामा	१११९	रा.स्वामी
राम बिन कोई	११४९	रा.स्वामी	रामी धरी तू	१५७१	विष्णुल
राम म्हणता तरे	७०९	तुका	राहो आता हेची	७७२	तुका
राम म्हणता रामचि	८९१	तुका	रम्मांगदालाची एकादशी	३५०	एका
राम म्हणे ग्रासोग्रासी	५७०	तुका	रुक्मिणीच्या कुळा	२९९	जनी
राम राम ठेवा	३४५	एका	रुणु झुणु रुणु	९२	ज्ञाने.
राम राम तू स्मर	१४९८	नरहरी	रूप पाहता लोचनी	३८	ज्ञाने.
राम राम बोला	१४९५	वि.दप्तर.	रुपी जडले लोचन	६०४	तुका
राम राम म्हणता	८७०	तुका	रेवगिपुरी गिरी	१५४८	मा.प्रभू
राम राम वाचे	९८५	तुका	ल		
राम सिंहासनी	१६०३	ता.कोट.	लंकेमाजी घरे किती	५१९	तुका
राम स्मर मना	१४७५	ज.आत्मज	लंबोदर शिरिजानंदना	४१२	एका

अभंग तरंग / ५५५

अभंग सूची

लखलख ज्योती	१६९०	ता.कोट.	वळी मन रामपदा	१०७०	रा.स्वामी
लग्नाचिया वेळा म्हणती	२७७	नामा	वांझा गई दुभती	५४९	तुका
लटकीच खटपट रे	३६	ज्ञाने.	वांझेने दाविले गरवार	५९२	तुका
लटके ना बोलू	२५३	नामा	वाघीणी ग मज	१२३२	रंग.स्वामी
लटिके हसे लटिके	८९८	तुका	वाटीभरी विष दिले	६४९	तुका
लय लक्ष करा	२०	निवृत्ती	वाटे चोज तुज	१२४५	रंग.स्वामी
लहानपण देगा देवा	८९७	तुका	वाढे ना ठेणे	१२५९	रंग.स्वामी
लक्ष्मी आहे रे	११८१	रा.स्वामी	वाणी शुद्ध करी	१०८९	रा.स्वामी
लागला चटका	१५७२	विठ्ठल	वाराणसी यात्रे जाईन	६८	ज्ञाने.
लागला तोबा तोबा	१५८८	माधव	वारीयाने तुंडल हाले	३९५	एका
लागोनिया पाया	६२५	तुका	वात्याने दुनिया गेली	२५४	नामा
लपलासी तरी नाम	२६६	नामा	वावडी वरच्या वरी	२१०	नामा
लाविली बत्ती	१३४१	क.स्वामी	वासना ओढाळ गाय	१२२	मुक्ता
लेकुराचे हित	८८२	तुका	वासुकी र्षप मोठा	३६९	एका
लो लो लागला	११२८	रा.स्वामी	वासुदेवी होता भक्ती	१५०४	ज्योती.भाग.
लोक शहाणे जाणती	११४२	रा.स्वामी	वाहवा साहेबजी क्या	१५१	कजीर
लोडीस्ते बलीस्ते	६२८	तुका	वि चा केला ठोबा	८३५	तुका
लोभ हरीचा लटका	१४०५	मध्व.मुनी.	विकासिले नयन	१९८	सावता
लोहो परीसा रूसले	९७०	तुका	विठोबा तुझे समान	१४४८	शि.केसरी
लौकिकासाठी या	७२२	तुका	विठोबा पाहतोसी	१००३	तुका
लौकिकाचे काज नाही	१२४९	रा.स्वामी	विठोबा पाहुणा आला	३३२	चोखा
ब					
वचन ऐका कमलापती	१०२६	तु.बंधु	विठ्ठल निरुण निराकार	४८८	एका
वनिता मनोरम एकांती	५०३	मुक्तेश्वर	विठ्ठल पाहुणा आमुचिये	९८६	तुका
वंदियला भगवंत	१४	सोहिरा	विठ्ठल विठ्ठल गजरी	३२८	चोखा
वर्ण ना व्यक्ती	४१	ज्ञाने.	विठ्ठलाची झडपणी	१३१८	के.स्वामी
वर्म जाणे तो	३७५	एका	विडा घ्या हो	१३८२	शिव.स्वामी
वर्म तरी आम्हा	७७९	तुका	विधीने सेवन	६४१	तुका
वर्म नाही ठावे	७	गहिनी	विप्र म्हणती सावधान	९८४	तुका
वर्म वैरियाचे हाती	१०५९	कान्हो.	विरळा सज्जन तो	१३३१	निजा.स्वामी
वर्षताचि मुक्त आनंद	१२०८	रा.स्वामी	विवेक कांडणी कांडिते	४३०	एका
वहावले ते जावो	६८३	तुका	विवेक नदीये बैसोनी	७०	ज्ञाने.

५५६/अभंग तरंग

अभंग सूची

विवेक वैराग्य उन्मनी	१९	निवृत्ति	वेद लागला रामाचा	१०५८	रा.स्वामी	
विवेक वैराग्य सद्गुरुंची	१०४७	बहिणा	वैकुंठाहुनि केले येणे	२५८	नामा	
विवेकाची पेठ	३०९	जनी	वैद्य भेटला सुखदाता	११७६	रा.स्वामी	
विश्रांतीचे स्थळ स्वरूप	११९१	रा.स्वामी	वैद्ये गुण केला	१५१२	गोपाळ	
विश्वास तो देव	७६५	तुका	वैराग्याचे भाग्य	५०५	तुका	
विश्वासिया नाही लागत	७०१	तुका	वैष्णव तो जया	८४७	तुका	
विषय इंट्रिये जड	१३८९	शिव.स्वामी	वैष्णव तो जाणा	८४८	तुका	
विषयाचे सुख येथे	५३९	तुका	वैष्णवा घरी सर्व	५४२	नामा	
विषयाचे सुख नको	६४०	तुका	वैष्णवांचे घरी मांडीला	२४३	नामा	
विषयी विरक्तपण	१०९३	रा.स्वामी	वैष्णवाघरी देव सुखावला	४०७	एका	
विष्णुमय जग	८७६	तुका	वैष्णवाचा धर्म खरा	८४९	तुका	
विष्णुचा अवतार	१८८	सेना	व्याघ्राचिये जाळी	१४०१	मध्य.मुनी.	
विसरू नको तो	१७	सोहिंग	व्यासवाणी गिर्वाणी	१४७२	शि.केसरी	
विसरोनिया मुकुंदा	१५३५	रामानंद	श			
वीज माथा चमकली	९८२	तुका	शंभू कैलासीचा राजा	७३७	तुका	
वृत्ती संलिया रामी	१५३२	आत्मा.स्वा.	शक्ती द्यावी देवा	७१०	तुका	
वृद्धपणी माळ धरी	१००४	तुका	शत अश्वमेध घडले	३४	ज्ञाने.	
वेगी ठाक ठाक	११६३	रा.स्वामी	शब्दाची रत्ने करूनी	५७३	तुका	
वेगी व्हावे सावधान	५४९	तुका	शरण जावे संतजना	११७७	रा.स्वामी	
वेगी होई सावधान	१०६५	रा.स्वामी	शरण शरण हनुमंता	५४२	तुका	
वेडी झाले वेडी	१२३	मुका	शरण शरण नारायणा	११६	तुका	
वेडीयाच्या गावा	१२६८	के.स्वामी	शांती परते नाही	६३९	तुका	
वेढा वेढा रे	९४१	तुका	शांतीमाता हे मारिली	११७१	रा.स्वामी	
वेद अनंत बोतीला	५५१	तुका	शास्त्राचे जे सर	९२२	तुका	
वेद जया गाती	९३१	तुका	शिंक जांभई खोकला	११०६	रा.स्वामी	
वेदांचे जे गुद्या	१६३४	यशवंत	शिकला बात बेत	२८२	नामा	
वेदांत संमतीचा	१३४०	क.स्वामी	शिणल्या या श्रुती	८२४	तुका	
वेदांत सिद्धांत ऐकोनिया	३४०	भानुदास	शिमगीयाचे दिनी	४१०	एका	
वेदांचा तो अर्थ	५५२	तुका	शिव तो निवृत्ती	१०५२	कान्हौ.	
वेदाचा संवाद श्रुतींचा	४४६	एका	शिव भरला शिव	१४५४	शि.केसरी	
वेदाचे पै सार	२२७	नामा	शिव हा कैलासीचा	१००१	तुका	
वेदासी कानडा श्रुतीसी	२४४	नामा	शुक म्हणे परीक्षिती	४८६	एका	

अभंग तरंग / ५५७

अभंग सूची

शुद्ध दलणाचे सुख	५५३	तुका	संत मायबाप म्हणता	४५०	एका
शुद्ध बीजा पोटी	५२६	तुका	संत मारगी चालती	६७२	तुका
शुभ शकून संगा	१३९७	मध्व.मुनी.	संत समागम काशी	१३११	के.स्वामी
शून्य गढ शहर	६	गोरक्ष	संतकृपा जहाली	१६६३	आ.आत्मज
शेणी वेचू गेले	२१७	जनी	संतकृपा झाली	८९२	तुका
शेवटची विनवणी	७४२	तुका	संतचरणरज लागता	९४७	तुका
श्रीगुरुचे चरणकंज	११२७	रा.स्वामी	संतनके चरन झटे	१८०	कमाल
श्रीगुरुच्या पायी ठेवी	४०५	एका	संतपदाची जोड	१४२०	अमृत
श्रीगुरुनाथा नमितो	१३८५	शिव.स्वामी	संतसंगे शिकलो मी	१२९४	के.स्वामी
श्रीगुरुमे दिधत्ते	१२६५	आ.मूर्ती	संतनकी संग लगी	१६१८	मीरा
श्रीगुरुसारखा असता	७५	ज्ञाने.	संतांचा तो संग	३०४	जनी
श्रीरंगा दे मजला	१४९२	वि.दप्तर.	संतांचा महिमा तो	६१६	तुका
श्रीराम अवतरला	१६९७	ता.कोट.	संतांचा संसार	२८५	नामा
श्रीराम समर्थ शिरी	१५३३	आत्मा.स्वा.	संतांचीये गावी प्रेमाचा	१०२२	तुका
श्रीरामनामे जगाचा	४३८	एका	संतानी सरता केलो	७८३	तुका
श्रीरामनामे तुटी	४३३	एका	संती घातले दुकान	५४६	तुका
श्रीहरी तव मुरली	१६४७	गुरुनाथ	संन्याशाचे सोंग	१०३	ज्ञाने.
श्रीहरीचे उपकार	१४४१	अमृत	संपत क्या न	१७९	कवीर
श्रीहरीचे नाम मुखी	१३३३	निजा.स्वामी	संपत्तीच्या बळे रे	१४३४	अमृत
श्रोती व्हावे सावधान	१११६	रा.स्वामी	संसार नगरी बाजार	३५९	एका
श्वासोधासी निमिषोन्मेषी	७६३	तुका	संसाराचे ओङ्गे वाहता	७१४	तुका
ष					
षड्चक्रावरी	९०५	तुका	संसारी असता हरीनाम	६७१	तुका
स					
संकल्पे विकल्पे रामनाम	४३४	एका	सकार हकारी नाडी	८६	ज्ञाने.
संगत संतनकी कल्पे	१४८	कवीर	सकळ देवांचे दैवत	६२६	तुका
संगतीने होतो पंगतीचा	६९२	तुका	सख्या रामा विश्रांती	१३७२	श्री.स्वामी
संग्रह कोण करी	१४१९	अमृत	सख्या श्रीगुरुराया रे	१२८२	के.स्वामी
संत चरणीचा महिमा	४५१	एका	सखी पुसे सख्येसी	५७६	तुका
संत दयाळ कसे	१३८४	शिव.स्वामी	सगट संत म्हणो	११३३	रा.स्वामी
संत भेटती आजि	६५	ज्ञाने.	सगुण गुण माया	३४६	एका
संत महंता श्रीहनुमंता	१७४२	पांडुरंग	सगुण चरिते	३८६	एका

अभंग सूची

सगुण हे आरती	१५३६	रामानंद	सद्गुरुवाचोनी नाम	२१७	नामा
सचेतनी द्वेषी	३७८	एका	सद्गुरुसारिखा सोयरा	२१४	नामा
सज्जन यासाठी	१३६६	चिद्घन	सब दिन करो	१३०	कवीर
सण दिवाळीचा	२९२	जनी	सबसे बडा बेद	१५६३	निपट
सतत नाम गाई	१७०४	गो.कोट.	समज मन कोई	१३९	कवीर
सत्तेने जग चाले	१६८७	चि.महा.	समज मूढा गुरुविण	१५४३	मा.प्रभू
सत्य एक भिंती	१४८१	स्मावळ्हभ	समजत जा रे	१२०४	रा.स्वामी
सत्य ज्ञानानंत	५९	ज्ञाने.	समयासी सादर व्हावे	१९९	सावता
सत्य तू सत्य	५८८	तुका	समर्थाचे केले	९२९	तुका
सत्य साच खरे	५७५	तुका	समाधान त्यांची इंद्रिये	५९९	तुका
सत्वगाठी उमगा	३६४	एका	समुद्र वलयांकित	७६९	तुका
सत्वर पाव गे	४२२	एका	समुद्र हा पिता	७०२	तुका
सदा नाम घोष	८७८	तुका	सर सर कृष्णा	३६३	एका
सदा माझे डोळा	७६०	तुका	सर्व कर्म धर्म	११७९	रा.स्वामी
सदा सर्वकाळ मनी	४३२	एका	सर्व सावधान होवोनि	२७८	नामा
सदाशिवाचा अवतार	२८७	जनी	सर्व सुखाची लहरी	४१९	एका
सद्गुरु मर्त्य कसा	१६३६	दिन.सुत	सर्वाभूती यावे अन्न	७४८	तुका
सद्गुरु मार्तंडा मार्तंडा	१४७६	शि.केसरी	सहज उभी अंगणात	३९९	एका
सद्गुरु सावळा	१७२४	चंद्रशेखर	सहज समाधी लागली	११४	मुका
सद्गुरुची कन्या	१२१	मुका	सहज सोवळा तू	१२७६	के.स्वामी
सद्गुरुची कृपालूषी	५३	ज्ञाने.	संग त्वा कोणासी	७२९	तुका
सद्गुरुचे चरणी ठेविला	९४५	तुका	संगड बांधा रे भक्तिची	१७७६	माणकोजी
सद्गुरुचे पायी	९९२	तुका	संगते तुम्हसी वेगळे	३९८	एका
सद्गुरुनाथ सद्गुरुनाथ	१६८१	चि.महा.	संगा तुम्ही ब्राह्मण	१६९८	ता.कोट.
सद्गुरुनाम निरंतर घेई	१०२८	मंबाजी	संगा बा मारुती	३९१	एका
सद्गुरुनायके पूर्ण कृपा	२१२	नामा	संगितले करी रे	१०४०	बहिणा
सद्गुरुनी दया बहुताचि	१६९६	ता.कोट.	सांडोनी अभिमान	१३०४	के.स्वामी
सद्गुरुपदी धरी अनन्य	१७११	दा.कोट.	सागरीचा हरी	२३२	नामा
सद्गुरुराज पहा प्राण्या	१६८९	ता.कोट.	साजणी शिमगा मी	१५०७	महिपती
सद्गुरुराये कृपा मज	९६०	तुका	साठविला हरी	५८५	तुका
सद्गुरुला दया कैसियाने	२४	निवृत्ती	साधकाची दशा उदास	६५५	तुका
सद्गुरुवचनाचे करी	१०४२	बहिणा	साधन काय करु	१४८२	भजंग

अभंग तरंग / ५५९

अभंग सूची

साधन कासया साधिसी	१०४६	बहिणा	सुन भाई क्या	१५९६	नानक
साधन संपत्ती हेचि	६३२	तुका	सुन सुन साधोजी	१६७	कबीर
साधनी सुख कसे	५४०	तुका	सुमरन कर ले	१५९४	नानक
साधावया परमार्था	४५७	एका	सुमिरन बिन गोता	४	मच्छिंद्र
साधु गुहाप्रती आले	१५१४	आ.नंदन	सुवर्णाचा चुरा शुद्ध	८९	ज्ञाने.
साधुरी बचनाग खाती	७०४	तुका	सूक्ष्म गुरुमार्ग गुरुमार्ग	१४८४	नि.स्वामी
साधुराज गुरुसदया	१७२१	साधुदास	सेवकासी आज्ञा	६५८	तुका
साधू की संगत	१४३	कबीर	सेवके करावे स्वामीचे	७२७	तुका
सब घट देखे	९०	ज्ञाने.	सेवा ते आवडी	५२२	तुका
सार्थक हाते सार्थक	१०७४	रा.स्वामी	सोई कच्चा बे	१४५८	शि.केसरी
सावध झालो सावध	५४४	तुका	सोडी संसाराची आस	११८४	रा.स्वामी
सावध व्हा गडे	१५१०	महिपती	सोनियाचा दिन आम्हा	१३१३	के.स्वामी
सावध होऊनी बाई	४७	ज्ञाने.	सोनियाचा दिवस आजि	१७५२	ज्ञाने.
सावधान सावधान	१२०३	रा.स्वामी	सोन्याचे पर्वत करवती	६१४	तुका
साहोनिया टाकी घाये	५२४	तुका	सोहं तो रे	५१७	तुका
सिद्धांचाही परमगुरु हा	१४५७	शि.केसरी	सोहं तोचि सद्गुरुराव	९१४	तुका
सीता रामाची ही	१३५५	दिन.स्वामी	सोहं स्वरूप तेचि	९१५	तुका
सीताराम कहोजी मनमो	१५७	कबीर	सोहं हंसा ऐसे	९७६	तुका
सीताराम सीताराम	२०१	नामा	सोहंदीप ओवाळू बाळ	१४७९	रमावल्लभ
सुंदर ते ध्यान	८१०	तुका	सोही कच्चा बे	१	मच्छिंद्र
सुंदर ते ध्यान	४३१	एका	सौरी झाले बाई	७९८	तुका
सुंदर ते ध्यान	८७३	तुका	स्तवुनिया नरा	६३४	तुका
सुंदर माझे जाते	३०६	जनी	स्तुती करू ऐसा	१८३	सेना
सुंदर रामावाई सबरा	११२५	रा.स्वामी	स्त्रियेसी हो तुका	८१९	तुका
सुंदरपण जेणे ते	१०५१	रसिक	स्थिर स्थिर होई	१७००	ता.कोट.
सुख आले सुखा	१२६६	के.स्वामी	स्नान नाही संध्या	११७३	रा.स्वामी
सुख पाहता जवापाडे	५६३	तुका	स्नाने पाने दोष	१२५१	रा.स्वामी
सुख वाटे तुझे	६३१	तुका	स्मर प्राणिया रघुराया	१६६२	आ.आत्मज
सुख वाटे येचि	७५५	तुका	स्मर सखया हरीच्या	१४८९	वि.दप्तर.
सुख सुखा भेटे	७८१	तुका	स्मरण देव स्मरण	११५७	रा.स्वामी
सुखकर साधुसंग प्राण्या	१५२९	आत्मा.स्वा.	स्मरता नित्य हरी	१३३२	नि.स्वामी
सुखालागी जरी करिसी	२५०	नामा	स्मरता निवृत्ती पावलो	४७९	एका

अभंग सूची

स्वप्नामाजी सभा बैसली	१५६०	हरीबुवा	हरीनाम वाणी तेचि	१५२८	आत्मा.स्वा.
स्वप्नी रे पाहता	६०६	तुका	हरिप्राप्तीसी उपाय	४२६	एका
स्वयं ब्रह्म जो	१२९९	के.स्वामी	हरिभक्ति करी धन्य	११०१	रा.स्वामी
स्वरूपमंदिरी होते	३६८	एका	हरिभजनावीण काळ	१६	सोहिरा
स्वरूपाचा चोहांकडे पूर्	१७०२	वा.कोट.	हरिसे कोई नही	१६२	कबीर
स्वरूपाचा पूर् गगना	४०	ज्ञाने.	हरिस्मरण विस्मरण	१३	सोहिरा
स्वर्ग व्हावा तरी	६५२	तुका	हरिहरा भेद	५०९	तुका
स्वर्गीचे अमर इच्छिताती	७५१	तुका	हरी ठेवील तैसे	१४१८	शेख महं.
स्वत्प्य वाटे चला	६३३	तुका	हरी तुझी मुरली	१४००	मध्य.मुनी.
स्वस्थ बसावे	५३७	तुका	हरी तुझे नाम	८३७	तुका
स्वामिकाज गुरुभक्ती	९०६	तुका	हरी नारायण बोल	१२६२	रा.स्वामी
स्वामी माझा योगीराजा	१३३९	क.स्वामी	हरी बोला देता	३६६	एका
स्वामी मार्टडा मार्टडा	१४७०	शि.केसरी	हरी भगवान श्रीभगवान	१६०४	मीरा
स्वामीसी संकट पडे	९४०	तुका	हरी हा आपणचि	१४१२	कृ.दया.
ह					
हंसावरती राम बैसुनी	१६८८	ता.कोट.	हरीची कथा हरीची	१२३३	रा.स्वामी
हजरत अल्ला	१४५२	शि.केसरी	हरीभक्तिविणे जाऊ	११८६	रा.स्वामी
हजरत मौला मौला	४२५	एका	हरीभजनी का रत	१५६९	विष्णु
हडबडले पातक	२४८	नामा	हाचि नेम आता	५६७	तुका
हनुमंत महाबळी	५४३	तुका	हात चक्र और	१०९६	रा.स्वामी
हम तो बेपरवा	१८१	कमाल	हारपल्याची नका चित्ती	१३५	तुका
हम तो बैरागी	१३०८	के.स्वामी	हित ते हे एक	५७७	तुका
हम तो भिकारी	१७७	कबीर	हित पाहे पाहे	१०७१	रा.स्वामी
हम बिगरे तो	१६६	कबीर	हिरण्यकश्यपुचे कुळी	२९८	जनी
हरि आला रे	८२	ज्ञाने.	हिरा ठेविता ऐरणी	५१८	तुका
हरि गुन गावत	१६०६	मीरा	हिरे जळामधी भिजतील	२५५	नामा
हरि जन हरि	१२५७	रा.स्वामी	हीच एक माझी	१०४४	बहिणा
हरि हरि बोला	४२८	एका	हुंडगी निघाली बाजारा	३९७	एका
हरिकथे नाही	९३२	तुका	हुरमुंजी रंगाचा उंच	७३४	तुका
हरिकथेची आवडी देवा	८८६	तुका	हे खूण अनुभवाची	९	मुकुंद
हरिदासाचिया घरी	८८५	तुका	हे खूण गुरु	१३६४	चिदघन
हरिनाम बिन नर	१६०७	मीरा	हे घर कोणाचे	१४२२	अमृत

अभंग तरंग / ५६१

अभंग सूची

			संकीर्ण	
	हे तुज कसे	१४३१	अमृत	
	हे दंभ कशाला	१५२६	आ.तनय	अगडबंबंबं बाजे
	हे दयाळूवा हे	११६५	रा.स्वामी	अगर है प्रेमदर्शनका
	हे वय नासुनि	१७४९	करुणाधन	अग्निस्वरूप पाहिले सखे
	हेचि खूण जया	३८१	एका	अमोल काया जाईल
	हेचि थोर भक्ती	८८०	तुका	अहो आमुचे घर
	हेचि दान देई	१६७४	चि.महा.	आणिला धरोनी
	हेचि देवाचे भजन	३०३	जनी	आनंदाचे धाम रे
	हेचि देवासी मागणे	१५८४	गुंडा	ऐलमा पैलमा गणेश
	हेचि माझी संध्या	२४१	नामा	ऐसे केले मज
	हेचि व्हावी माझी	९१७	तुका	उँ० नमः सिद्धम
	होऊ नको काही	५७८	तुका	काय वदू मी
	होऊनी गोसावी	१४३८	अमृत	काया हे पंढरी
	होऊनी चोर फोडू	९८	ज्ञाने.	खबर है सो
	होणाऱ्या प्रारब्धासी	१५६५	आ.सुत	खसखसका एक दाना
	होता कृपा तुमची	१०३६	निळा	गंगाजल अचलाऊ
	होते वैकुंठीचे कोणी	१११०	रा.स्वामी	गुरु करायचा नव्हता
	होसी पुत्रवंती नाशयण	८२६	तुका	गुरुकृपे अंबर निर्गुण
क्ष				
	क्षणक्षणामाजी पालटती	२६	निवृत्ती	जय जय निर्विकारा
	क्षणोक्षणी हाचि करावा	७७४	तुका	जो जो जो जो
झ				
	झानगंगेमाजी स्नान	८४२	तुका	झाला मानव या
	झानदेव झानदेव	४८१	एका	तत्त्व पुसावया गेलो
	झानदेव म्हणे ऐके	९९	ज्ञाने.	तनूस्य भेटली तने
	झानदेवे केली मात	२८६	जनी	तारी तारी रामराया
	झानराज माझी	२५१	नामा	तिळगुळ घ्या मंजुळ
	झानाचा सागर सखा	३०५	जनी	तोवरी हरी कैचा
	झानीयांचा राजा गुरु	७४३	तुका	त्राहे त्राहे बा
	झानेविण जे जे	११९२	रा.स्वामी	थोर तुझे उपकार
				द्वादश काळी तो
				नियम पाळावे जरी
				४४
				१६

अभंग सूची

पहा हो संतांचा	१२
पार्वती पुसे महादेवा	३१
पालखी समारंभाची	८
बहु करिसी खटपट	२०
मधुर मधुर ही	१९
माझा पांडुळंग	४७
माया मिथ्या ब्रह्म	११
माळ धरी माळ	५
मी कशी मी	४२
या बाई जेजुरी	३२
वेड्या सोडी रे	५०
शरणची जा त्याला	१३
श्रीगुरु चिमडपथी	३४
श्रीगुरु यश केवी	५४
संताप्रती मागणे	३९
सदाशिव धुंदी भूतळी	३
सदगुरुचरणी भाव जरी	३६
सदुरुची कृपा	३७
सर्वाघटी असे रे	३५
सदुरुसेवा देव्ह देवा	२३
स्मरता नित्य हरी	२७
हरी तुळी आवडी	४५
हृदय पाळणा पाळणा	४९
हे ग्रन्थे विभो	१७

साधकोपयोगी ग्रंथ

(खालील यादीतील ग्रंथ हे श्रीदासराम ग्रंथमाला पुष्पयादी व्यतिरिक्त

१. श्रीहनुमद्-गुरु-चरित्र-बोध-सार (श्रीमामामहाराज केळकर लिखित श्रीकोटणीसमहाराजांचे चरित्र)
२. श्रीगोविंद चरित मानस (प.पू. श्रीमामामहाराजांचे ओवीबद्ध चरित्र)
३. श्रवणी पाजुनी अमृतवाणी (प.पू.मामामहाराजांचे निवडक अभंगांचे विवरण)
४. नित्य नवा दिस जागृतीचा (श्रीदादांच्या ३६५ वचनांचे चिंतन)
५. श्रीहनुमत् गुरुचरित्र (न.दा.दिवेकर कृत श्रीकोटणीसमहाराजांचे ओवीबद्ध चरित्र)
६. श्रीदासरामगाथा (अभंग गाथा)
७. संजीवन पाठ (श्रीदासराममहाराज यांचे अभंग अर्थासह)
८. श्रीदासराममहाराजकृत आरती संग्रह
९. श्रीनित्यपाठामृत (श्रीदादांची नित्यपाठावरील कीर्तने)
१०. साधन संध्या (श्रीरामनिकेतन येथील नित्यक्रम)
११. चिन्मय नित्यपाठ (श्रीरामनिकेतन येथील नित्यक्रम)
१२. अमृतवाणी (प.पू.श्रीमामामहाराज केळकर यांचा अभंग गाथा)
१३. सन्मार्ग दीप (चिमड मठ प्रकाशित)
१४. श्रीनारायणीय शिष्यप्रबोध अथवा भारतीय आत्मविद्या (प.पू.श्रीनारायणमहाराज यरगद्वीकर यांची कीर्तने)
१५. श्रीगुरुलिंग गीतम् (प्रा.डॉ.के.वा. आपटे लिखित)
१६. श्रीदासराम गीतम् (प्रा.डॉ.के.वा. आपटे लिखित)
१७. श्रीदासराम वचनामृत (श्रीदादांची वचने)

श्रीदासराममहाराजांची ग्रंथसंपदा

क्रमांक	ग्रंथाचे नांव
१	नासदीय सूक्तावरील ओविबद्ध टीका
२	श्रीदासरामगाथा (अभंग गाथा)
३	श्रीरामदासबोध (ओवीबद्ध)
४	संजीवन पाठ (श्रीदासराममहाराज यांचे अभंग अर्थासह)
५	श्रीचांगदेव पासष्टी एक नाम कला (ओवीबद्ध टीका)
६	श्रीदासराममहाराजकृत आरती संग्रह
७	ग्रंथत्रयी (आत्मबोधप्रत्ययामृत, दासराम विंशिका व पंचविशी)
८	श्रीदासराममहाराजप्रणित भजन तरंग
९	श्रीदासराममहाराज कथित हरिपाठ संकीर्तन
१०	श्रीदासराममहाराजांचा वचन संग्रह (३६५ वचने)
११	श्रीगुरुमहिमा
१२	श्रीदासरामगाथा पुरवणी
१३	श्रीदासराममहाराज आत्मचरित्र
१४	श्रीदासराममहाराज कृत श्लोकरचना
१५	श्रीझानदेवकृत अमृतानुभव (श्रीदासरामकृत समओवी टीकेसह)
१६	रामदासस्वामीकृत आत्माराम (श्रीदासरामकृत गद्यार्थासह)
१७	श्रीगुरुलिंगगीता (२२८ पदे)
१८	श्रीझानदेवकृत उत्तरगीता (श्रीदासरामकृत गद्यार्थासह)
१९	श्रीदासराममहाराज लिखित लघु संतचरित्रे
२०	श्रीतात्यासाहेबमहाराज कोटणीस चरित्र (श्रीदासरामलिखित)
२१	श्रीदासराममहाराज यांची आत्मलहरी
२२	श्रीदासराममहाराजकृत हरिनामसंकीर्तन
२३	श्रीदासराममहाराज यांची प्रवचने (१०८)
२४	समर्थ रामदासकृत करुणाष्टके (श्रीदासराममहाराजकृत विवरणासह)

अभंग तरंग / ५६५

क्रमांक	ग्रंथाचे नांव
२५	श्रीगुरुलिंगगीता (६६ पदे व अर्थ)
२६	श्रीदासराममहाराजकृत रामदासबोध (विवरणासह)
२७	ज्ञानेश्वरी ध्वा अध्याय (श्रीदासराममहाराजकृत गद्यार्थासह)
२८	श्रीज्ञानदेवांचे निवडक अभंग (श्रीदासराममहाराजकृत अर्थासह)
२९	श्रीएकनाथकृत आनंदानुभव (श्रीदासरामकृत टीकेसह)
३०	परमार्थ प्रश्नोत्तरी
३१	श्रीदासराम चिंतनिका (श्रीदासराममहाराज लिखित लेख संग्रह)
३२	श्रीतुकाराममहाराज नित्यपाठ(श्रीदादांचे १६अभंगांचे विवरण)
३३	अक्षरे चैतन्याची भाग-१ (ज्ञानदेवांच्या वाड्मयावरील लेखन)
३४	अक्षरे चैतन्याची भाग-२ (ज्ञानदेवांच्या वाड्मयावरील लेखन)
३५	ज्ञानगंगा (श्रीदासराममहाराजांची प्रवचने)
३६	अक्षरधारा (श्रीदासराममहाराजांचे संकीर्ण लेखन)
३७	श्रीरामपाठांमृत (श्रीदादांची रामपाठावरील कीर्तने)
३८	श्रीनित्यपाठांमृत (श्रीदादांची नित्यपाठावरील कीर्तने)
३९	श्रीबाबासाहेब मुजुमदार यांचे चरित्र (श्रीदासराम लिखित)

श्रीदासराम ग्रंथमाला पुष्प सूची

पुष्प क्रमांक	ग्रंथाचे नाव	सन
१	चिमड संप्रदाय	२००५
२	श्रीरामदासस्वामी चरित्र	२००६
३	श्रीदासराममहाराजप्रणित भजन तरंग	२००६
४	श्रीदासराममहाराज कथित हरिपाठ संकीर्तन	२००७
५	श्रीदासराममहाराज नित्यपाठ चरित्र	२००७
६	दासबोधातील तत्त्वज्ञान	२००७
७	श्रीदासराममहाराजांचा वचन संग्रह	२००८
८	श्रीरघुनाथप्रिय साधुमहाराज चरित्र	२००९
९	साधन संध्या	२००९
१०	अनंत अमृत स्मरण	२००९
११	श्रीगुरुमहिमा	२००९
१२	श्रीज्ञानेश्वरी प्रसाद (श्रीज्ञानेश्वरीतील निवडक ओव्या अर्थासह)	२००९
१३	श्रीदासरामगाथा पुरवणी	२००९
१४	श्रीदासराममहाराज आत्मचरित्र	२०१०
१५	श्रीनारायणमहाराज यरगटीकर चरित्र	२०१०
१६	श्रीदासराममहाराज श्लोकरचना	२०१०
१७	श्रीज्ञानदेवकृत अमृतानुभव(श्रीदासरामकृत समओवी टीकेसह)	२०१०
१८	श्रीदासराममहाराज सहस्रनामस्तोत्र	२०१०
१९	रामदासस्वामीकृत आत्माराम(श्रीदासरामकृत गद्यार्थासह)	२०१०
२०	श्रीगुरुलिंगगीता (कानडी लिपीत)	२०१०
२१	श्रीगुरुलिंगगीता (मराठी)	२०१०
२२	श्रीरामनिकेतन (माहिती पुस्तिका)	२०११
२३	श्रीरामनिकेतनमधील आराधना	२०११

अभंग तरंग / ५६७

पुष्प क्र मांक	ग्रंथाचे नांव	सन
२४	ग्रंथत्रयी(आत्मबोधप्रत्ययमृत, श्रीदासरामविंशिका, श्रीदासरामपञ्चविंशिशी)	२०११
२५	श्रीज्ञानदेवकृत उत्तरगीता (श्रीदासरामकृत गद्यार्थासह)	२०११
२६	अभंगदरबार (आवृत्ती १)	२०११
२७	सद्बोध दशक (श्रीदादांच्या १० अभंगांवरील विवरण)	२०११
२८	श्रीदासराममहाराज नित्यपाठचरित्र	२०११
२९	श्रीगुरुजकथित ज्ञान आणि बोध (श्रीदादांच्या अभंगांवरील विवरण)	२०११
३०	प.पू. श्रीमाईसाहेबमहाराज यरगट्टीकर चरित्र	२०११
३१	पाठांतर सुलभ भगवत्गीता	२०११
३२	श्रीदासराममहाराज लिखित लघु चरित्रे	२०११
३३	श्रीतात्यासाहेबमहाराजकृत मनोबोध (निवडक अभंग विवरणासह)	२०११
३४	प.पू. श्रीरामभाऊमहाराज यरगट्टीकर चरित्र	२०११
३५	महायोगिनी श्रीलक्ष्मीबाईअक्का चरित्र	२०११
३६	तो हा दासबोध (दासबोधातील सारभूत ओव्या अर्थासह)	२०११
३७	श्रीदासराममहाराज चरितामृत	२०११
३८	श्रीनिबरगीकरमहाराज चरित्र	२०११
३९	श्रीदाजीसाहेबमहाराज यरगट्टीकर चरित्र	२०११
४०	श्रीतात्यासाहेबमहाराज कोटणीस चरित्र (श्रीदासरामलिखित)	२०११
४१	श्रीदासराममहाराज यांची आत्मलहरी	२०११
४२	श्रीदासराममहाराजकृत हरिनामसंकीर्तन	२०१२
४३	श्रीदासराममहाराज यांची प्रवचने (१०८)	२०१२
४४	प.पू. श्रीमामामहाराज केळकर चरित्र	२०१२
४५	श्रीदासरामगीतम् (श्रीदादांचे संस्कृत चरित्र व संस्कृत रचना)	२०१२
४६	श्रीदासराममहाराज वचनसंग्रह (३६५ वचने)	२०१२
४७	चैतन्यब्रह्म	२०१३

५६८/अभंग तरंग

पुस्तकांक	ग्रंथाचे नाव	सन
४८	श्रीदासराममहाराजकृत वायुलहरी (विवरणासह)	२०१३
४९	स.रामदासकृत करुणाष्टके (श्रीदासराममहाराजकृत विवरणासह)	२०१३
५०	श्रीगुरुलिंगगीता (६६ पदे व अर्थ)	२०१३
५१	चिमड संप्रदायातील पंचपदी (विवरणासह)	२०१३
५२	गुरुलिंगगीतेचे अंतरंग भाग -१	२०१४
५३	श्रीदासराममहाराजकृत रामदासबोध (विवरणासह)	२०१४
५४	श्रीदासरामायण (श्रीदासराममहाराजांचे गीतचरित्र)	२०१४
५५	श्रीदासराममहाराज केळकर नामसाधना मंदिर वास्तुशांत	२०१४
५६	श्रीदासराममहाराजकृत रेवणसिद्धपाठ (विवरणासह)	२०१४
५७	गुरुलिंगगीतेचे अंतरंग भाग-२	२०१५
५८	अभंग दरबार (आवृत्ती २ री)	२०१५
५९	श्रीदासरामचरित्र (ओवीबद्ध)	२०१५
६०	आत्मारामपाठ (श्रीदादांच्या २० अभंगांवरील विवरण)	२०१५
६१	ज्ञानेश्वरी द्वा अध्याय (श्रीदासराममहाराजकृत गद्यार्थासह)	२०१५
६२	श्रीमद्दासबोधातील प्रपञ्चयोग	२०१५
६३	अभंग दरबार भाग - २	२०१५
६४	श्रीज्ञानदेवांचे निवडक अभंग (श्रीदासराममहाराजकृत अर्थासह)	२०१६
६५	श्रीएकनाथकृत आनंदानुभव (श्रीदासरामकृत टीकेसह)	२०१६
६६	नासदीयसूक्त विवरण	२०१६
६७	श्रीज्ञानदेवतेहेत्तिशी भावार्थ विवरण	२०१७
६८	पाठांतर सुलभ भगवद्गीता आवृत्ती दुसरी	२०१९
६९	दासबोधातील परमार्थ योग	२०१९
७०	चांगदेवपासष्टी एक नामकळा (विवरणासह)	२०१९
७१	परमार्थ प्रश्नोत्तरी (पुनर्मुद्रण)	२०१९

अभंग तरंग / ५६९

पुष्प क्रमांक	ग्रंथाचे नांव	सन
७२	चिन्मयबोध (गुरुपरंपरेतील सिद्धपुरुषांची पदे अर्थासह)	२०१९
७३	श्रीदासराम चित्तनिका (लेख संग्रह)	२०१९
७४	श्रीतुकाराममहाराज नित्यपाठ(श्रीदादांचे १६अभंगांचे विवरण)	२०१९
७५	अक्षरे चैतन्याची भाग-१(ज्ञानदेवांच्या वाड्मयावरील लेखन)	२०२०
७६	अक्षरे चैतन्याची भाग-२(ज्ञानदेवांच्या वाड्मयावरील लेखन)	२०२०
७७	ज्ञानगंगा (श्रीदासराममहाराजांची प्रवचने)	२०२०
७८	अक्षरधारा (श्रीदासराममहाराजांचे संकीर्ण लेखन)	२०२०
७९	श्रीनिबरगी संप्रदाय दर्शन (सचित्र मार्गदर्शन पुस्तिका)	२०२०
८०	श्रीरामपाठांमृत (श्रीदादांची रामपाठावरील कीर्तने)	२०२०
८१	नित्यकीर्तनानंदा	२०२०
८२	चैतन्याचा महामेरू (श्रीदादांचा जन्मशताब्दी गौरवग्रंथ)	२०२०
८३	सांप्रदायबोध (श्रीदादांच्या अभंगांवरील विवरण)	२०२०
८४	अभंग सुधा (श्रीदादांच्या अभंगांवरील विवरण)	२०२०
८५	श्रीदासरामचरित्र (ओवीबद्द)(द्वितीय आवृत्ती)	२०२०
८६	आरती संग्रह (द्वितीय आवृत्ती)	२०२१
८७	संजीवन पाठ (द्वितीय आवृत्ती)	२०२१
८८	अमृतवाणी (द्वितीय आवृत्ती)	२०२१
८९	श्रीदासरामायण (द्वितीय आवृत्ती)	२०२१
९०	शांतीब्रह्म मामा (श्री. गणपतराव कानिटकर लिखित)	२०२१
९१	श्रीगोविंदचरितमानस (ओवीबद्द)(तृतीय आवृत्ती)	२०२१
९२	कूटार्थ बोधिनी (कूट अभंगांवरील टीपा व विवरण)	२०२१

प.पू.सद्गुरु श्रीमामामहाराज केळकर यांची आरती

आरती गोविंदा । नित्य कीर्तनानंदा ।
सच्चिदानंदकंदा । गुरुलिंग साधुबोधा ॥४॥
हनुमंत सदगुरुआज्ञे । केले अखंड कीर्तन ।
सर्वस्व वेचियेले । समर्पिले पंचप्राण ॥५॥
ब्रह्मचैतन्यादि संत । भाऊराव समर्थ ।
रामचंद्र नारायण । नाम बोधी हे कथित ॥६॥
श्रीराम जयराम जयजयराम । तेरा अक्षरे परम ।
संदेश निर्वाणीचा । पायी लोळे दासराम ॥७॥

प.पू.सद्गुरु श्रीदासराममहाराज केळकर यांची आरती

आरती रामराया । करी कृपेची छाया ।
दावुनी दीनी दया । धन्य धन्य महाराया ॥४॥
सदगुरु हनुमंत । पिता गोविंद संत ।
बोधी गुरुलिंग सिद्ध । धरूनी रूप सिद्धानंद ॥५॥
सिद्ध साधनाने । स्वये ब्रह्मचि झाले ।
भावादरे केशवाने । चरणी मस्तक ठेविले ॥६॥

प.पू.सद्गुरु श्रीअण्णामहाराज केळकर यांची आरती

आरती रामसुता । जय कैवल्यपीठा ।
सदगुरु दासराम । काय वानू महाबोधा ॥४॥
सहज बोलणे ते । जना केला उपदेश ।
नवनीत काढोनिया । जना केलेसे तृप्त ॥५॥
अनाथांचे नाथ तुम्ही । जगी प्रेमे कुरवाळिले ।
चंद्रदास शरण येता । निजपदी रत केले ॥६॥
